Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Prawa i Administracji
Zakład Prawa Rolnego, Żywnościowego i Ochrony Środowiska

ROZPRAWA DOKTORSKA

Spółdzielnia energetyczna jako podmiot transformacji energetycznej – aspekty prawne

Tomasz Henryk Marzec

Praca doktorska
napisana pod kierunkiem naukowym
Prof. UAM dr hab. Anety Suchoń

Poznań 2025

Spis treści

Wykaz skrótów 6

Rozdział I Rozważania wprowadzające 12

1.1. Wyjaśnienie tytułu oraz określenie tematyki badawczej 12

1.2. Obecny stan badań 16

1.3. Uzasadnienie wyboru tematyki badawczej 22

1.4. Cel pracy i podstawowe założenia badawcze 26

1.5. Główne wątki problemowe oraz wstępna hipoteza badawcza 28

1.6. Struktura pracy oraz zastosowane metody badawcze 31

Rozdział II Pojęcie i rozwój transformacji energetycznej w ujęciu globalnym 34

2.1. Polityczno – gospodarcze przyczyny transformacji energetycznej 34

2.2. Środowiskowe oraz klimatyczne przyczyny transformacji energetycznej 37

2.3. Transformacja energetyczna a rola odnawialnych źródeł energii 39

2.4. Transformacja energetyczna 40

2.5. Zrównoważona oraz sprawiedliwa transformacja energetyczna 46

2.6. Podsumowanie 52

Rozdział III Rozwój regulacji prawnych dotyczących transformacji energetycznej w prawie Unii Europejskiej i polskim 53

3.1. Rozwój regulacji prawnych dotyczących transformacji energetycznej w prawie Unii Europejskiej 53

3.1.1. Regulacyjne ramy transformacji energetycznej w prawie Unii Europejskiej 53

3.1.2. Sprawiedliwa transformacja energetyczna w prawie UE 55

3.1.3. Energetyka obywatelska w prawie UE 57

3.1.4. Społeczności energetyczne 61

3.2. Rozwój regulacji prawnych dotyczących transformacji energetycznej w prawie polskim 69

3.2.1. Regulacyjne ramy sprawiedliwej transformacji energetycznej w prawie polskim 69

3.2.2. Energetyka obywatelska w prawie polskim 72

3.3. Podsumowanie 75

Rozdział IV Geneza spółdzielczości, w tym spółdzielczości energetycznej. Spółdzielnie energetyczne w wybranych krajach świata 77

4.1. Historia ruchu spółdzielczego 77

4.2. Spółdzielczość energetyczna - cechy i kształtowanie się pojęcia w ujęciu historycznym 81

4.3. Rola spółdzielczości w sprawiedliwej transformacji energetycznej – energetyka obywatelska 89

4.4. Spółdzielczość energetyczna jako zjawisko globalne 93

4.5. Rozwój spółdzielczości energetycznej w wybranych państwach członkowskich Unii Europejskich 99

4.5.1. Spółdzielnie energetyczne w prawie Republiki Federalnej Niemiec 101

4.5.2. Spółdzielnie energetyczne w prawie Republiki Austrii 106

4.5.3. Spółdzielnie energetyczne w prawie Holandii 109
4.5.4. Spółdzielnie energetyczne w prawie Republiki Włoskiej 112
4.5.5. Spółdzielnie energetyczne w prawie Hiszpanii 115
4.6. Podsumowanie 118
Rozdział V Kształtowanie się regulacji spółdzielni energetycznej w polskim systemie prawa 120
5.1. Postulaty uregulowania spółdzielni energetycznej w polskim prawie 120
5.2. Projekty ustawodawcze wprowadzenia spółdzielni energetycznej do polskiego prawa 121
5.3. Wprowadzenie pojęcia spółdzielni energetycznej do polskiego systemu prawa 127
5.4. Nowelizacja przepisów regulujących spółdzielnie energetyczne z 2018 roku 135
5.5. Wprowadzenie systemu wsparcia dla spółdzielni energetycznej - nowelizacja ustawy o OZE z 2019 roku 144
5.6. Przepisy doprecyzowujące prowadzenie działalności przez spółdzielnie energetyczne – lata 2020 – 2022 150
5.6.1. Wpływ nowelizacji ustawy o OZE z 2019 r. na rozwój spółdzielni energetycznych w Polsce oraz uwarunkowania związane z epidemią COVID-19 150
5.6.2. Nowelizacja ustawy o OZE z 2021 - doprecyzowanie przepisów regulujących prowadzenie działalności przez spółdzielnię energetyczną 152
5.6.3. Senacki projekt nowelizacji ustawy o OZE z 2021 r. 154
5.6.4. Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych 158
5.7. Nowelizacja ustawy o OZE z 2023 r. – preferencyjne warunki prowadzenia działalności dla pierwszych spółdzielni energetycznych 165
5.8. Projekty zmian przepisów regulujących spółdzielnie energetyczne w latach 2024-2025 168
5.9. Podsumowanie 172
Rozdział VI Zakładanie i organizacja spółdzielni energetycznej jako nowego typu spółdzielni w polskim systemie prawa 175
6.1. Zakładanie spółdzielni energetycznej 175
6.1.1. Etap koncepcyjny – uwagi wprowadzające 175
6.1.2. Pojęcie spółdzielni energetycznej, spółdzielni oraz spółdzielni rolników w polskim prawie . 177
6.1.3. Przedmiot działalności spółdzielni energetycznej w polskim systemie prawa 181
6.1.4. Założyciele spółdzielni energetycznej 186
6.1.5. Statut spółdzielni energetycznej 189
6.1.6. Organy spółdzielni energetycznej 194
6.1.7. Wpisowe, udziały i wkłady członkowskie w spółdzielni energetycznej 201
6.1.8 Wpis spółdzielni do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego 203
6.2. Zamieszczenie danych spółdzielni w wykazie spółdzielni energetycznych prowadzonym przez Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa 206

6.2.1. Katalog wymogów prawnych warunkujących podjęcie działalności przez spółdzielnię energetyczną 206
6.2.2. Złożenie wniosku o zamieszczenie danych spółdzielni w wykazie spółdzielni energetycznych 214
6.2.3. Zamieszczenie danych spółdzielni w wykazie spółdzielni energetycznych KOWR 216
6.2.4. Obowiązki spółdzielni energetycznej po zamieszczeniu jej danych w wykazie spółdzielni energetycznych KOWR 219
6.3. Prowadzenie działalności w obszarze OZE i sprawy organizacyjne spółdzielni energetycznej 225
6.3.1. Majątek spółdzielni energetycznej 225
6.3.2. Przystąpienie do spółdzielni energetycznej nowych członków 228
6.3.4. Podatki w spółdzielni energetycznej 230
6.3.5. Lustracja spółdzielni energetycznej 233
6.3.6 Ustanie członkostwa w spółdzielni energetycznej 235
6.3.7. Członkostwo spółdzielni energetycznej w związkach spółdzielczych oraz w Krajowej Radzie Spółdzielczej 237
6.4. Objęcie spółdzielni energetycznej systemem wsparcia 240
6.4.1. Łączenie się spółdzielni energetycznych 247
6.4.2. Podział spółdzielni energetycznych 249
6.5. Spółdzielnia energetyczna jako nowy typ spółdzielni w polskim systemie prawa oraz spółdzielnie inne niż energetyczne uczestniczące w transformacji energetycznej 250
6.5.1. Spółdzielnie mieszkaniowe 253
6.5.2. Spółdzielnie prowadzące działalność na obszarach wiejskich 253
6.5.3. Obywatelska społeczność energetyczna prowadząca działalność w formie spółdzielni 255
6.6. Zakończenie działalności przez spółdzielnię energetyczną 260
6.6.1. Wykreślenie spółdzielni z wykazu spółdzielni energetycznych 260
6.6.2. Likwidacja spółdzielni 263
6.6.3. Upadłość spółdzielni 265
6.7. Podsumowanie 268
Rozdział VII Prawne aspekty funkcjonowania spółdzielni energetycznej w zakresie wytwarzania, magazynowania oraz obrotu energią elektryczną pochodzącą z OZE 270
7.1. Eksploatacja instalacji OZE w spółdzielni energetycznej 270
7.2. Realizacja inwestycji w instalacje OZE w ramach spółdzielni energetycznej 271
7.3. Preferencje w zakresie wydania warunków przyłączenia dla instalacji OZE eksploatowanych w ramach spółdzielni energetycznej 276
7.4. Działalność spółdzielni energetycznej w zakresie wytwarzania, magazynowania oraz obrotu energią elektryczną ze źródeł odnawialnych 281
7.4.1. System wsparcia operacyjnego dla spółdzielni energetycznych – rozważania wstępne 282
7.4.2. System wsparcia operacyjnego dla spółdzielni energetycznych – rozważania szczegółowe 289

7.5. Modele rozliczeń wewnętrznych spółdzielni energetycznej 297
7.5.1. Model alokacyjno-kompensacyjny 299
7.5.2. Model wewnętrznego obrotu energią elektryczną 302
7.6. Działalność spółdzielni energetycznych tworzonych przez jednostki samorządu terytorialnego 304
7.7. Instrumenty wsparcia finansowego inwestycji realizowanych w ramach spółdzielni energetycznych 308
7.8. Analiza sektora spółdzielni energetycznych w Polsce 310
7.9. Podsumowanie 316
Rozdział VIII Rozważania końcowe 318
8.1. Podsumowanie 318
8.2. Ocena uwarunkowań prawnych dotyczących zakładania, organizacji i funkcjonowania spółdzielni energetycznych w aspekcie transformacji energetycznej 331
8.3. Wnioski *de lege ferenda* 343
Bibliografia 353

Wykaz skrótów

Podstawowe pojęcia:

CEC - *citizen energy community* (obywatelska społeczność energetyczna)

CIT – podatek od osób prawnych

COP – *Conference of the Parties* (Konferencja Stron Ramowej Konwencji Organizacji Narodów w sprawie zmian klimatu)

FEnIKS – Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko

Instalacja PV – instalacja fotowoltaiczna

KPOiZO – Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności

KSE – krajowy system elektroenergetyczny

MŚP – małe i średnie przedsiębiorstwa

OSD – operator systemu dystrybucyjnego

OSDe – operator systemu dystrybucyjnego elektroenergetycznego

OZE – odnawialne źródła energii

PPE – punkt poboru energii

RCL – Rządowe Centrum Legislacji

REC – *renewable energy community* (społeczność energetyczna działające w zakresie energii odnawialnej)

VAT – podatek od towarów i usług

ZSD – zamknięty system dystrybucyjny

Organizacje, organy oraz instytucje:

ICA – *International Cooperative Alliance* (Międzynarodowy Związek Spółdzielczy)

IEA – *International Energy Agency* (Międzynarodowa Agencja Energetyczna)

ILO – *International Labour Organization* (Światowa Organizacja Pracy)

IRENA – *International Renewable Energy Agency* (Międzynarodowa Agencja Energii Odnawialnej)

KOWR – Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa

KRS – Krajowy Rejestr Sądowy

ME – Minister Energii

MKiŚ – Minister Klimatu i Środowiska

MRiRW – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

NFOŚiGW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

NRECA – *National Rural Electric Cooperative Association*

NSA – Naczelny Sąd Administracyjny

ONZ – Organizacja Narodów Zjednoczonych

SA – Sąd Apelacyjny

SN – Sąd Najwyższy

UE – Unia Europejska

URE – Urząd Regulacji Energetyki

WFOŚiGW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

WSA – Wojewódzki Sąd Administracyjny

Jednostki miary:

GW – gigawat

GWh – gigawatogodzina

kW – kilowat

kWe – kilowat mocy elektrycznej

kWh – kilowatogodzina

MW – megawat

MWe- megawat mocy elektrycznej

MWh – megawatogodzina

MWt – megawat mocy cieplnej

SWMe – stopień wykorzystania mocy zainstalowanej elektrycznej

Akty prawne i dokumenty:

AGenG – Gesetz vom 9. April 1873, betreffend die Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften (Genossenschaftsgesetz – GenG)

Aktualizacja KPEiK – Projekt aktualizacji Krajowego Planu w dziedzinie Energii i Klimatu do 2030 r. z perspektywą do 2040 r.

Aktualizacja PEP 2040 – Założenia do aktualizacji Polityki energetycznej Polski do 2040 r. z marca 2022 r.

BW – Burgerlijk Wetboek (Boek 2 – Rechtspersonen), Wet van 12 mei 1960, tot vaststelling van Boek 2 van het nieuwe Burgerlijk Wetboek (BW), Stb. 1960, 205

CC – Codice civile, Regio Decreto z 16.03.1942 r., nr 262

EEG – Gesetz für den Ausbau erneuerbarer Energien (Erneuerbare-Energien-Gesetz – EEG 2023) z 21 lipca 2014 r., BGBl. I 2014

EU ETS – dyrektywa 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 października 2003 r. ustanawiająca system handlu przydziałami emisji gazów cieplarnianych w Unii oraz zmieniająca dyrektywę Rady 96/61/WE (Dz.U. UE. L. z 2003 r. Nr 275, str. 32 ze zm.)

GenG – Genossenschaftsgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 16.10.2006 (GenG)

IEMD – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/944 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej oraz zmieniająca dyrektywę 2012/27/UE (Dz.Urz. UE. L. z 2019 r. Nr 158, str. 125 ze zm.)

KC – Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 1071)

KPEiK – Krajowy Plan w dziedzinie Energii i Klimatu na lata 2021-2030

LC – Ley 27/1999, de 16 de julio, de Cooperativas

PEP 2040 – Obwieszczenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 marca 2021 r. w sprawie polityki energetycznej państwa do 2040 r. (M.P. z 2021 r. poz. 264)

Porozumienie paryskie – porozumienie paryskie do Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 9 maja 1992 r., przyjęte w Paryżu dnia 12 grudnia 2015 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 36)

Protokół z Kioto – protokół z Kioto do Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzony w Kioto dnia 11 grudnia 1997 r. (Dz.U. z 2005 r. Nr 203 poz. 1684)

RED I – dyrektywa 2001/77/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 września 2001 r. w sprawie wspierania produkcji na rynku wewnętrznym energii elektrycznej wytwarzanej ze źródeł odnawialnych (Dz.Urz. UE. L. z 2001 r. Nr 283, str. 33 ze zm.)

RED II – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych (Dz.Urz. UE. L. z 2018 r. Nr 328, str. 82 ze zm.)

RED III – Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/2413 z dnia 18 października 2023 r. zmieniająca dyrektywę (UE) 2018/2001, rozporządzenie (UE) 2018/1999 i dyrektywę 98/70/WE w odniesieniu do promowania energii ze źródeł odnawialnych oraz uchylająca dyrektywę Rady (UE) 2015/652 (Dz.U. UE. L. z 2023 r. poz. 2413 ze zm.)

rozporządzenie MKiŚ – rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 23 marca 2022 r. w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych (Dz.U. poz. 703).

TFUE – Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz.Urz. UE C 202 z 7 czerwca 2016 r., s. 47)

uBioRol – ustawa z dnia 13 lipca 2023 r. o ułatwieniach w przygotowaniu i realizacji inwestycji w zakresie biogazowni rolniczych, a także ich funkcjonowaniu (Dz. U. z 2023 r. poz. 1597 ze zm.)

uCIT – ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 278 ze zm.)

uKRS – ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 869)

UNFCCC – *United Nations Framework Convention on Climate Change* Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzona w Nowym Jorku dnia 9 maja 1992 r. (Dz.U. z 1996 r. Nr 53, poz. 238)

uOZE – ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (tj. Dz.U z 2024 r. poz. 1361 ze zm.)

uPE – ustawia z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 266 ze zm.)

uPS – ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 593)

uPU – ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 614 ze zm.)

uPZP – ustawa z dnia 11 września 2019 r. - Prawo zamówień publicznych (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1320 ze zm.)

uSR – ustawa z dnia 4 października 2018 r. o spółdzielniach rolników (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 443)

uSM – ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 558 ze zm.)

Publikatory:

Dz.U. – Dziennik Ustaw

Dz.Urz. UE – Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej

M.P. – Monitor Polski

Rozdział I Rozważania wprowadzające

1.1. Wyjaśnienie tytułu oraz określenie tematyki badawczej

Od ponad dwóch stuleci spółdzielnie wspierają swoich członków na niemal całym świecie w zaspokajaniu podstawowych potrzeb, takich jak np. zapewnienie żywności, energii, mieszkania czy pracy. Stanowią one podmioty o elastycznej strukturze, która jest dostosowywana do potrzeb spółdzielców w nich zrzeszonych. Łączą cele gospodarcze i społeczne, działając na rzecz swoich członków oraz lokalnych społeczności. Celem działalności spółdzielni nie jest bowiem maksymalizacja zysku inwestorów, lecz przynoszenie korzyści jej członkom[1].

Swoją działalność spółdzielnie opierają na wartościach uniwersalnych dla całego ruchu spółdzielczego. Kluczowe wartości spółdzielcze zostały sformułowane w Deklaracji Tożsamości Spółdzielczej przyjętej przez Międzynarodowy Związek Spółdzielczy (ICA) w 1995 r. – należą do nich przede wszystkim samopomoc, odpowiedzialność za siebie, demokracja, równość, sprawiedliwość i solidarność[2]. W etyce spółdzielczej podkreśla się także uczciwość, otwartość, odpowiedzialność społeczną i troskę o innych[3]. Na tych wartościach oparto siedem zasad spółdzielczych, takich jak dobrowolne i otwarte członkostwo, demokratyczna kontrola członkowska, ekonomiczne uczestnictwo członków, autonomia i niezależność, edukacja, współpraca między spółdzielniami oraz troska o społeczność lokalną. Zasady te stanowią dziś powszechnie uznany fundament ruchu spółdzielczego, a tożsamość spółdzielcza zdefiniowana przez ICA jest obecnie uniwersalnie uznawana[4].

Spółdzielnie elektryczne, a następnie energetyczne, coraz bardziej popularne od końca XX wieku stanowią zjawisko globalne. Zgodnie z definicją przyjętą przez Międzynarodową Organizację Pracy, spółdzielnia energetyczna to spółdzielnia, utworzona w celu produkcji, sprzedaży, konsumpcji lub dystrybucji energii lub innych usług z nią związanych, poprzez którą członkowie zaspokajają swoje wspólne potrzeby w zakresie przystępnej cenowo i niezawodnej energii elektrycznej oraz nowoczesnych usług energetycznych, a także inne powiązane potrzeby gospodarcze, społeczne i kulturowe[5]. Obecnie, spółdzielnie energetyczne odgrywają

[1] H. Henry, *Guidelines for Cooperative Legislation third revised edition*, Geneva 2012, s. 55.
[2] International Cooperative Alliance, *Guidance Notes to the Co-operative Principles*, 2017, s. 1 i n.
[3] Ibidem.
[4] H. Henry, *Guidelines for…*, s. 55.
[5] International Labour Office, *Providing clean energy and energy access through cooperatives*, *Cooperatives Unit (ENT/COOP), Green Jobs Program*, Geneva 2013, https://www.uncclearn.org/wp-content/uploads/library/ilo55.pdf (dostep:30.09.2025), s. 1.

istotną rolę w rozwiązywaniu globalnych wyzwań związanych z wytwarzaniem i dystrybucją energii, w tym ze źródeł odnawialnych. Ich działalność wpisuje się w cel 7 Agendy Organizacji Narodów Zjednoczonych na rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030, który zakłada zapewnienie wszystkim dostępu do przystępnej cenowo, niezawodnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii[6].

Współcześnie gospodarka społeczna, a w jej ramach gospodarka spółdzielcza, ponownie zyskuje na znaczeniu oraz budzi coraz większe zainteresowanie. Wynika to w dużej mierze z doświadczeń kryzysu finansowego i gospodarczego pierwszej dekady XXI w., a także z rosnącej świadomości niedoskonałości polityk gospodarczych i społecznych, które ujawniły się w czasie pandemii COVID-19[7]. W trend ten wpisują się spółdzielnie energetyczne, które łączą elementy dotychczas rozdzielone: producentów i konsumentów, interesy publiczne i prywatne, członków i innych interesariuszy o zróżnicowanych potrzebach, zawodach i tle społecznym[8].

Od 2016 r. spółdzielnia energetyczna jest także pojęciem polskiego języka prawnego. Zgodnie z art. 2 pkt 33a uOZE rozumie się przez nią spółdzielnię w rozumieniu art. 1 § 1 ustawy – Prawo spółdzielcze albo spółdzielnię rolników w rozumieniu art. 4 ust. 1 ustawy o spółdzielniach rolników, których przedmiotem działalności jest wytwarzanie energii elektrycznej lub biogazu, lub biogazu rolniczego, lub biometanu, lub ciepła w instalacjach odnawialnego źródła energii, obrót nimi lub ich magazynowanie, dokonywane w ramach działalności prowadzonej wyłącznie na rzecz tych spółdzielni oraz ich członków. Poprzez zdefiniowanie spółdzielni energetycznej, a także szczegółowe uregulowanie jej działalności na rynku energetycznym, ustawodawca wprowadził nowy normatywny typ spółdzielni w polskim prawie[9].

W dalszej kolejności należy wyjaśnić drugi z terminów użytych w tytule pracy, którym jest „transformacja energetyczna". Pojęcie to nie posiada definicji legalnej. Zostało wypracowane przez doświadczenia społeczeństwa, akty prawa międzynarodowego, dokumenty organizacji międzynarodowych oraz badania naukowe. Transformacja energetyczna stanowi element globalnego wyzwania, jakim jest przeciwdziałanie zmianom klimatu. W materiałach wyspecjalizowanych instytucji międzynarodowych oraz publikacjach naukowych

[6] United Nations, *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, https://sdgs.un.org/2030agenda (dostęp: 30.09.2025).
[7] H. Henry, *Introduction*, w: A. Suchoń, T. Marzec (red.), *Energy cooperatives in selected countries of the world. Legal and economic aspects*, Poznań 2023, s. 9.
[8] Ibidem.
[9] D. Bierecki, *Art. 1*, w: D. Bierecki, P. Pałka*, Prawo spółdzielcze. Komentarz,* Legalis/el. 2024.

transformacja energetyczna współcześnie definiowana jest jako proces odchodzenia globalnego systemu energetycznego od konsumpcji paliw kopalnych, na rzecz technologii niskoemisyjnych, mający na celu wspieranie realizacji międzynarodowych celów ograniczania zmian klimatu[10]. Z tego względu pojawiało się w ramach dokumentów społeczności międzynarodowej poświęconych współpracy w tym zakresie – Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu z 1992 r.[11] oraz dokumenty stanowiące wynik corocznych Konferencji Stron Ramowej Konwencji Organizacji Narodów w sprawie zmian klimatu (COP), wśród których należy wyróżnić Protokół z Kioto z 1997 r.[12] oraz Porozumienie paryskie z 2015 r.[13]

Współcześnie podkreśla się sprawiedliwy wymiar transformacji energetycznej. W preambule Porozumienia paryskiego zaznaczono, że Strony Konwencji „uwzględniają imperatywy sprawiedliwej transformacji pracowników oraz tworzenia godnej pracy i wysokiej jakości miejsc pracy, zgodnie z krajowo określonymi priorytetami rozwojowymi."[14]. W literaturze sprawiedliwą transformację energetyczną pojmuje się szerzej. W ujęciu tej koncepcji zaproponowanym przez D. McCauleya oraz R. Heffrona, stanowi ona ideę sprawiedliwego i uczciwego procesu transformacji w kierunku społeczeństwa niskoemisyjnego (ang. *a fair and equitable process of moving towards a post-carbon society*)[15].

Słowo „podmiot" wywodzi się z języka powszechnego. Ma kilka znaczeń, wśród których należy wyróżnić ujęcie podmiotu jako „osoby aktywnej, uczestniczącej w czymś"[16]. W ujęciu charakterystycznym dla nauk prawnych, świat dzieli się na podmioty i przedmioty prawa[17]. Podmiot to także wyrażenie występujące w języku prawnym oraz prawniczym. Jakkolwiek nie posiada definicji legalnej, stanowi kategorię prawną w prawie cywilnym, administracyjnym, karnym, konstytucyjnym i międzynarodowym[18]. Z tego względu w ujęciu

[10] World Bank, *Scaling Up to Phase Down: Financing Energy Transitions in the Power Sector*, New York 2023, s. 1, https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/d0c0c6a2-f331-4bb9-b9d1-638d1f039e7d/content (dostęp: 30.09.2025).
[11] Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzona w Nowym Jorku dnia 9 maja 1992 r., Dz.U. z 1996 r. Nr 53, poz. 238.
[12] Protokół z Kioto do Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzony w Kioto dnia 11 grudnia 1997 r., Dz.U. z 2005 r. Nr 203, poz. 1684.
[13] Porozumienie paryskie do Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 9 maja 1992 r., przyjęte w Paryżu dnia 12 grudnia 2015 r., Dz.U. z 2017 r. poz. 36.
[14] Ibidem.
[15] D. McCauley, R. Heffron, *Just Transition: Integrating Climate, Energy and Environmental Justice*, "Energy Policy" 2018, nr 119, s. 5.
[16] Słownik Języka Polskiego PWN, hasło „podmiot", https://sjp.pwn.pl/sjp/podmiot;2502408.html (dostęp: 30.09.2025).
[17] M. Benio, *Podmiotowość jako kategoria prawna*, „Zarządzanie Publiczne"2014, nr 3(29), s. 153.
[18] Ibidem, s. 154.

zaproponowanym w niniejszej pracy, spółdzielnia energetyczna ujmowana jest jako podmiot prawny, który działając w swoim imieniu, może wykonywać prawa i podlegać obowiązkom, a zatem może aktywnie uczestniczyć w transformacji energetycznej.

Wprowadzenie spółdzielni energetycznej do systemu prawa należy oceniać przez pryzmat regulacji sektora energetycznego i polityk publicznych. Ustawodawca przewidział spółdzielnię jako formę prowadzenia działalności polegającej na wytwarzaniu energii z OZE na własne potrzeby. Model ten ma charakter prosumencki[19]. Wpisuje się ona zatem w istotny aspekt transformacji energetycznej, jakim jest zapewnienie społeczeństwu możliwości udziału w tym procesie. Powyższe ma na celu zwiększenie liczby instalacji OZE wykorzystywanych przez lokalne społeczności. Wskazany kierunek rozwoju regulacji sektora energetycznego został *explicite* wyrażony w Polityce Energetycznej Polski do 2040.

Zarysowane powyżej znaczenia pojęć użytych w tytule pozwalają na sprecyzowanie normatywnego zakresu badań, których wyniki prezentowane są w niniejszej pracy. Analizie poddano akty prawa międzynarodowego oraz dokumenty organizacji międzynarodowych odnoszące się do problematyki sprawiedliwej transformacji energetycznej. Zbadano także akty prawa Unii Europejskiej, w szczególności odnoszące się do partycypacji społeczeństwa w transformacji energetycznej[20]. Najszerszą analizą objęte zostały przepisy regulujące powstanie, rejestrację oraz funkcjonowanie spółdzielni energetycznych znajdujące się w ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii[21], ustawie z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze[22] oraz ustawie z dnia 4 października 2018 r. o spółdzielniach rolników[23]. Kluczowe znaczenie mają także inne akty prawne istotne dla podejmowanej tematyki badawczej, takie jak akt prawny regulujący politykę energetyczną państwa – ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne[24] oraz prawo cywilne, którego fundamentalnym aktem jest ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny[25].

[19] Art. 2 pkt 33a uOZE, M. Karpiński, M. Szyrski, *Art. 2*, w: M. Czarnecka, T. Ogłódek (red.), *Ustawa o odnawialnych źródłach energii. Komentarz*, w: eidem (red.), *Odnawialne źródła energii. Rynek mocy. Inwestycje w zakresie elektrowni wiatrowych. Promowanie energii z wysokosprawnej kogeneracji oraz w morskich farmach wiatrowych.* Tom II. Komentarz, Legalis/el. 2023.

[20] W szczególności: Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych, Dz.Urz. UE L. z 2018 r. Nr 328, s. 82 ze zm. oraz Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/944 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej oraz zmieniająca dyrektywę 2012/27/UE, Dz.Urz. UE L. z 2019 r. Nr 158, s. 125 ze zm.

[21] T.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1361 ze zm.

[22] T.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 593.

[23] Dz.U. z 2018 r., poz. 2073.

[24] T.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 266 ze zm.

[25] T.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 1071.

1.2. Obecny stan badań

Problematyka udziału społeczeństwa w transformacji energetycznej – realizowanego poprzez członkostwo w spółdzielni energetycznej – nie została dotychczas wystarczająco przeanalizowana w doktrynie nauk prawnych. W szczególności brakuje w tym zakresie wyczerpującego opracowania monograficznego. Nie znaczy to jednak, że w przeszłości nie podejmowano rozważań w tej materii.

W tym kontekście należy wspomnieć o pionierskiej pracy badawczo-społecznej K. Żmijewskiego. Jako pierwszy proponował on zakładanie spółdzielni energetycznych w celu rozwiązania problemów występujących przy zaopatrywaniu terenów wiejskich w energię elektryczną[26]. Postulaty te zostały przyjęte przez środowisko branżowe, które jednocześnie zaakcentowało rolę państwowych przedsiębiorstw energetycznych polegającą na „modernizacji i rozbudowie sieci przesyłowych i dystrybucyjnych, warunkujących charakter prosumencki energetyki rozproszonej."[27].

Wśród opracowań naukowych powstałych po wprowadzeniu pojęcia spółdzielni energetycznej do polskiego systemu prawa w 2016 r., w pierwszej kolejności należy wymienić monografię M. Szyrskiego pt. „Energetyka lokalna: studium administracyjnoprawne"[28]. W publikacji autor poświęcił podrozdział tematyce spółdzielni energetycznej jako jednej z form organizacyjno-prawnych energetyki lokalnej. Problematyka spółdzielni energetycznych w polskim prawie została także poruszona w rozdziałach opracowania monograficznego pod redakcją A. Suchoń oraz T. Marca pt. „Energy cooperatives in selected countries of the world. Legal and economic aspects"[29].

Zagadnienia poświęcone spółdzielniom energetycznym w większym stopniu były dotychczas poruszane w artykułach publikowanych w czasopismach naukowych. Należy jednak odnotować, że pozycje te stanowią w większości publikacje z zakresu dyscyplin innych niż nauki prawne, z przewagą ekonomii i finansów oraz dyscyplin należących do dziedziny nauk inżynieryjno-technicznych. Wśród tych opracowań przede wszystkim należy wymienić artykuł M. Błażejowskiej i W. Gostomczyka pt. „Warunki tworzenia i stan rozwoju spółdzielni i klastrów energetycznych w Polsce na tle doświadczeń niemieckich. J. Jasiński, M. Kozakiewicz oraz M. Sołtysik w artykule pt. „Determinants of Energy Cooperatives'

[26] Antidotum na braki energii? Prof. Żmijewski proponuje ideę spółdzielni energetycznych, 30.01.2014, https://gramwzielone.pl/trendy/9366/antidotum-na-braki-energii-prof-zmijewski-proponuje-idee-spoldzielni-energetycznych (dostęp: 30.09.2025).
[27] T. E. Kołakowski, *Spółdzielczość energetyczna?*, „Energetyka" 2014, nr 2(716).
[28] M. Szyrski, *Energetyka lokalna: studium administracyjnoprawne*, Warszawa 2019.
[29] A. Suchoń, T. Marzec, *Energy cooperatives…*

Development in Rural Areas-Evidence from Poland"[30] zawarli symulacje opłacalności przyjęcia przez spółdzielnie energetyczne określonych wariantów wytwarzania energii elektrycznej w instalacjach OZE.

Podkreślenia wymaga, że również w publikacjach z dyscypliny nauki prawne podkreślano znaczenie spółdzielczości energetycznej dla rozwoju energetyki rozproszonej, w szczególności na terenach wiejskich. W tym zakresie należy wymienić pracę A. Suchoń pt. „Spółdzielnie wobec wyzwań współczesnego rolnictwa w Polsce"[31]. D. Bierecki w artykule pt. „Energy Cooperatives in the System of Polish Cooperative Law"[32] przeanalizował status i miejsce spółdzielni energetycznej w polskim prawie spółdzielczym.

W związku z faktem, że prawne aspekty funkcjonowania spółdzielni energetycznych w polskim prawie nie były dotąd przedmiotem kompleksowych badań prawnych, niniejsze opracowanie jest oparte na bogatym dorobku doktryny w zakresie prawa spółdzielczego oraz prawa regulacji sektorowej, ze szczególnym uwzględnieniem prawa energetycznego i zawierającego się w nim prawa odnawialnych źródeł energii. Publikacje z wymienionych kompleksowych gałęzi nauki prawa są niezwykle liczne, jednak należy wymienić pozycje o fundamentalnym znaczeniu dla niniejszej pracy.

Problematyka z zakresu prawa spółdzielczego – dotycząca organizowania i funkcjonowania spółdzielni w prawie polskim – została opisana w licznych opracowaniach monograficznych[33], artykułach naukowych oraz komentarzach do ustawy – Prawo spółdzielcze[34]. Z uwagi na fakt, że *de lege lata* spółdzielnia energetyczna może prowadzić działalność wyłącznie na obszarach gmin wiejskich lub miejsko-wiejskich, istotne znaczenie dla niniejszej pracy ma również analiza przeprowadzona z punktu widzenia prawnych aspektów stosunków rolnych. Kompleksowe rozważania, których przedmiotem jest wpływ regulacji prawa spółdzielczego na sektor rolniczy zostały zawarte w pracy A. Suchoń pt. „Prawna koncepcja spółdzielni rolniczych"[35]. Publikacja ta zawiera również opracowaną przez autorkę,

[30] J. Jasiński, M. Kozakiewicz, M. Sołtysik, *Determinants of the Energy Cooperatives Development in Rural Areas – Evidence from Poland*, „Energies" 2021, nr 14, s. 1-19, a także artykuł stanowiący kontynuację – eidem, *The Effectiveness of Energy Cooperatives Operating on the Capacity Market,* „Energies" 2021, nr 14, s. 1-20.
[31] A. Suchoń, *Spółdzielnie wobec wyzwań współczesnego rolnictwa w Polsce*, „Przegląd Prawa Rolnego" 2018, nr 1(22), s. 59-76.
[32] D. Bierecki, *Energy Cooperatives in the System of Polish Cooperative Law,* „Review of Institute of the Grand Duchy of Lithuania" 2021, nr 1, s. 7-15.
[33] M.in.: R. Bierzanek, *Prawo spółdzielcze w zarysie*, Warszawa 1989, H. Cioch, *Zarys prawa spółdzielczego*, Warszawa 2007, H. Cioch, *Prawo spółdzielcze*, Warszawa 2011.
[34] K. Kwapisz-Krygiel, *Prawo spółdzielcze: komentarz*, LEX/el. 2014., A. Stefaniak (red.), *Prawo spółdzielcze. Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych: komentarz*, Warszawa 2018, K. Osajda (red.), *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, Warszawa 2021.
[35] A. Suchoń, *Prawna koncepcja spółdzielni rolniczych*, Poznań 2016.

istotną dla niniejszych rozważań teoretycznoprawną koncepcję „spółdzielni rolniczych", a także analizę ram prawnych prowadzenia działalności gospodarczej, w tym rolniczej przez spółdzielnie. Odnośnie powiązań spółdzielczości energetycznej z problematyką prawnorolną wskazać należy na powstałe w tym zakresie liczne monografie[36] oraz artykuły naukowe[37].

Równie bogaty jest dorobek polskiej doktryny prawa energetycznego. Przed omówieniem pozycji poświęconym *stricte* problematyce prawnej w zakresie energetyki, należy wspomnieć o publikacji W. Hoffa pt. „Prawny model regulacji sektorowej"[38]. Zawiera ona rozważania poświęcone regulacji jako przedmiotu badań oraz konstrukcji prawnego modelu regulacji, w tym regulacji sektora energetycznego. Wśród dotychczas opublikowanych opracowań monograficznych wspomnienia wymaga również praca A. Walaszek-Pyzioł pt. „Energia i prawo"[39], zawierająca interpretację najważniejszych instytucji prawa energetycznego oraz rozważania nad statusem prawnym dokumentów określanych jako „polityka energetyczna państwa".

Z uwagi na przedmiot niniejszej pracy, przytoczyć należy także najważniejsze powstałe dotąd publikacje poświęcone zagadnieniom prawa odnawialnych źródeł energii, będącego częścią prawa energetycznego. Szczegółową analiza przepisów tworzących ustawę o OZE zawarto w komentarzu do ustawy o odnawialnych źródeł energii, powstałym pod redakcją naukową M. Czarneckiej i T. Ogłódka, stanowiącym część szerokiego opracowania – „Prawo energetyczne: ustawa o odnawialnych źródłach energii: ustawa o rynku mocy: ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych: komentarz"[40].

Dotychczas opublikowano również opracowania poświęcone wybranym aspektom szerokiego spektrum problematyki prawnej OZE[41]. Wspomnieć należy o artykułach naukowych oraz rozdziałach w monografiach, dotyczących tematyki bliskiej niniejszemu

[36] Np. M. Brodziński, *Spółdzielczość obsługująca wieś i rolnictwo w okresie przekształceń ustrojowych*, Warszawa 2005.
[37] Np. A. Suchoń, *Z prawnej problematyki spółdzielczości w rolnictwie*, „Przegląd Prawa Rolnego" 2009, nr 1, s. 59-79.
[38] W. Hoff, *Prawny model regulacji sektorowej*, Warszawa 2008.
[39] A. Walaszek-Pyzioł, *Energia i prawo*, Warszawa 2002.
[40] M. Czarnecka, M. i Ogłódek, T. (red.), *Prawo energetyczne. Ustawa o odnawialnych źródłach energii. Ustawa o rynku mocy. Ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych. Komentarz*, Warszawa 2020.
[41] M. Pietras-Szewczyk (red.), *Odnawialne źródła energii dla środowiska, miasta i bezpieczeństwa*, Wrocław 2017, M. Szyrski (red.), *Tworzenie i wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych (OZE): problemy administracyjno-prawne*, Warszawa 2017, P. Lissoń, K. Ziemski (red.), *Prawo odnawialnych źródeł energii w Polsce i w Niemczech*, Poznań 2018.

opracowaniu – społecznościom energetycznym, klastrom energii[42] systemom wsparcia OZE[43], problematyce rolno-żywnościowej[44] oraz zaangażowaniu jednostek samorządu terytorialnego w rozwój OZE[45].

Dla pełnego ujęcia problematyki prawnej spółdzielni energetycznych konieczne jest uwzględnienie dorobku dyscyplin pozaprawnych. Z tego względu wspomnieć należy o badanich J. Popczyka, który przez wiele lat popularyzował ideę energetyki rozproszonej, wskazując, że powinna ona wyprzeć wielkoskalową energetykę korporacyjną, opartą na tradycyjnych źródłach kopalnych[46].

Jak zauważono wcześniej, spółdzielnie energetyczne oraz szerzej społeczności energetyczne występują w wielu państwach. Z powyższym wiąże się bogaty wybór światowej literatury poświęconej tej tematyce. Warto zauważyć, że podobnie jak ma to miejsce wśród polskich badaczy – spółdzielnie energetyczne badane są przede wszystkim z perspektywy ekonomii oraz socjologii. Wspominając literaturę naukową poświęconą alternatywnym ścieżkom rozwoju energetyki, przede wszystkim wspomnieć należy o opublikowanym w 1977 r. dziele A. B. Lovinsa pt. „Soft energy paths: toward a durable peace"[47]. W wymienionej książce autor analizuje zalety wynikające z utworzenia w ramach transformacji energetycznej

[42] M. M. Sokołowski, *Renewable and citizen energy communities in the European Union: how (not) to regulate community energy in national laws and policies*, „Journal of Energy & Natural Resources Law" 2020, nr 38(3), s. 289-304, eadem, *European Law on the Energy Communities: a Long Way to a Direct Legal Framework,* „European Energy and Environmental Law Review" 2018, nr 27(2), s. 60-70, A. Wronka, *Klastry i spółdzielnie energetyczne w krajowym systemie elektroenergetycznym*, „Elektroenergetyka - współczesność i rozwój" 2017, nr 1(16), s. 31-37.

[43] Np. B. Soliński, *Rynkowe systemy wsparcia odnawialnych źródeł energii – porównanie systemu taryf gwarantowanych z systemem zielonych certyfikatów*, „Polityka Energetyczna – Energy Policy Journal", nr 11(2), s. 107-119, E. Kosiński, M. Trupkiewicz, *Rodzaje aukcji na wytwarzanie energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii w świetle przepisów ustawy o odnawialnych źródłach energii*, „Studia Prawa Publicznego" 2017, nr 19, s. 51-69, M. Trela, A. Dubiel, *Porównanie systemów wsparcia odnawialnych źródeł energii w Polsce: zielone certyfikaty vs system aukcyjny, na przykładzie instalacji PV*, „Polityka Energetyczna – Energy Policy Journal" 2017, nr 20(2), s. 105-116.

[44] A. Suchoń, M. Ciszewska-Zuba, *The Role of State Aid in the Achievement of the Energy Efficiency Objective in the Food Industry – The Example of Poland*, „Energies" 2024, nr 17(12), s. 1-32; M. Rogulska, A. Grzybek, J. Szlachta, J. Tys, E. Krasuska, K. Biernat, K. Bajdor, *Powiązanie rolnictwa i energetyki w kontekście realizacji celów gospodarki niskoemisyjnej w Polsce*, „Polish Journal of Agronomy" 2011, nr 7, s. 92-101, J. Goździewicz-Biechońska, A. Suchoń, *Wpływ energii odnawialnej na ochronę środowiska i rozwój obszarów wiejskich – wybrane aspekty prawne*, w: B. Jeżyńska, E. Kruk, *Prawne instrumenty ochrony środowiska*, Lublin 2016, s. 279-294, A. Suchoń, *Odnawialne źródła energii na obszarach wiejskich wobec obecnych wyzwań, w tym Europejskiego Zielonego Ładu oraz nowej WPR 2023–2027 – wybrane zagadnienia prawne* , w: P. Gołasa, P. Litwiniuk (red.), *Ekonomiczne, prawne i społeczne uwarunkowania produkcji i korzystania z odnawialnych źródeł energii*, Warszawa 2023, s. 27-71.

[45] E. Kosiński, M. Trupkiewicz, *Gmina jako podmiot systemu wspierania wytwarzania energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" 2016, nr 3, s. 93-107.

[46] J. Popczyk, *Energetyka rozproszona. Od dominacji energetyki w gospodarce do zrównoważonego rozwoju, od paliw kopalnych do energii odnawialnej i efektywności energetycznej*, Warszawa 2011, J. Popczyk, *Energetyka prosumencka: o dynamice interakcji dwóch trajektorii rozwoju w energetyce: pomostowej/zstępującej i nowej/wstępującej*, Gdańsk 2014.

[47] A. B. Lovins, *Soft energy paths: toward a durable peace*, Cambridge 1977.

systemu energetyki rozproszonej, w którym dużą rolę odgrywają OZE. Jego koncepcja została następnie powiązana w piśmiennictwie z rozwojem energetyki obywatelskiej (ang. *community energy*), urzeczywistniającej zrównoważony rozwój (ang. *sustainable development*)[48]. Te trendy w rozwoju energetyki powiązano następnie ze spółdzielczością. P. Devine-Wright wskazał, że spółdzielnia energetyczna stanowi formę prowadzenia działalności, dzięki której konsumpcja energii jednocześnie przynosi korzyść jej wytwórcom, jest przyjazna środowisku naturalnemu oraz wspomaga budowanie postaw obywatelskich[49].

Istotnym punktem odniesienia niniejszej pracy są rozważania dotyczące koncepcji sprawiedliwej transformacji energetycznej (ang. *just energy transition*) oraz powiązanego z nią pojęcia sprawiedliwości energetycznej (ang. *energy justice*). Fundamentalne znaczenie w tym kontekście ma dorobek naukowy D. McCauleya oraz R. Heffrona[50]. Należy także wspomnieć o badaniach prowadzonych przez M. M. Sokołowskiego, który przeanalizował, w jaki sposób oparcie działalności w obszarze energetyki na zasadach spółdzielczych pozwala na urzeczywistnianie sprawiedliwej transformacji energetycznej[51].

Spółdzielnie energetyczne najszerzej badane były przez naukowców z tych państw, w których stały się istotną częścią systemu energetycznego. Szczególnie bogata w tym zakresie jest doktryna niemiecka – dotychczas powstały liczne publikacje sporządzone zarówno w języku niemieckim jak i angielskim. Wśród niemieckich opracowań prawniczych wymienić należy przede wszystkim pozycję opracowaną pod redakcją H. Degenharta oraz T. Schomerusa pt. „Recht und Finanzierung von Erneuerbaren Energien: Bürgerbeteiligungsmodelle”[52]. Powstały dotychczas również monografie poświęcone wybranym aspektom funkcjonowania spółdzielni energetycznych[53].

Spółdzielniom energetycznym poświęcono również liczne rozdziały w anglojęzycznych opracowaniach zbiorowych. Wspomnieć należy o pracy powstałej pod redakcją J. Murphy’ego pt. „Governing Technology for Sustainability”, z rozdziałem wspomnianego już P. Devine-

[48] P. Devine-Wright, *Energy Citizenship: Psychological Aspects of Evolution inSustainable Energy Technologies*, w: J. Murphy (red.), *Governing Technology for Sustainability*, Londyn 2007, s. 63-88.
[49] Ibidem, s. 73.
[50] D. McCauley, R. Heffron, *Just Transition…*, s. 1-7, D. McCauley, et al., *Advancing energy justice: the triumvirate of tenets*, „International Energy Law Review” 2013, t. 32, nr 3.
[51] M. M. Sokołowski, M. Taylor, I. Buller, *Seven pillars of energy cooperation: an energy justice-driven framework for energy communities and energy cooperatives*, „Journal of Energy & Natural Resources Law” 2025, nr 3, s. 287-309.
[52] H. Degenhart, T. Schomerus (red.) *Recht und Finanzierung von Erneuerbaren Energien: Bürgerbeteiligungsmodelle*, Baden-Baden 2014.
[53] Np. Opracowanie F. Wintermeiera, którego przedmiot stanowią prawne aspekty inwestowania w spółdzielnie energetyczne w Niemczech - F. Wintermeier, *Bürgerenergiegenossenschaften und das Kapitalanlagegesetzbuch (KAGB)*, Baden-Baden 2017.

Wrighta[54]. Problematyce spółdzielni energetycznych poświęcono również liczne artykuły opublikowane w czasopismach naukowych[55]. Prace te poświęcono wybranym aspektom działalności spółdzielni energetycznych, przede wszystkim systemom wsparcia dedykowanym spółdzielniom energetycznym w danych państwach członkowskich UE[56].

W większości państw członkowskich UE, w których rozwija się sektor spółdzielni energetycznych, podmioty te funkcjonują na podstawie przepisów prawa spółdzielczego – systemy praw tych państw nie zawierają definicji legalnej spółdzielni energetycznej. Czynnikiem je wyróżniającym, jest zatem przede wszystkim przedmiot działalności[57]. W związku z tym, w literaturze spółdzielnie energetyczne traktowane są najczęściej jako jedna z form prawnych, w oparciu o które działają społeczności energetyczne. Stąd liczne rozważania poświęcone spółdzielniom energetycznym znajdują się w publikacjach, których przedmiotem są szerzej społeczności energetyczne[58] oraz zjawisko transformacji energetycznej[59]. Popularność spółdzielni energetycznych spowodowała powstanie dużej liczby publikacji analizujących czynniki rozwoju spółdzielczości energetycznej w poszczególnych państwach oraz regionach[60].

Pojedyncze opracowania na temat spółdzielni energetycznych znaleźć można również w literaturze hiszpańskiej oraz włoskiej. Publikacje badaczy z Hiszpanii obejmują prace typu *case study* opisujące doświadczenia działających na rynku spółdzielni[61] oraz artykuły przedstawiające korzyści społeczne wynikające z działalności tego typu podmiotów[62].

---

[54] P. Devine-Wright, *Energy Citizenship…*, s. 63-88.

[55] M.in. M.D. Tarhan, *Renewable Energy Cooperatives: A Review of Demonstrated Impacts and Limitations,* „Journal of Entrepreneurial and Organizational Diversity, European Research Institute on Cooperative and Social Enterprises" 2015, nr 4(1), s. 104-120.

[56] M.in. M. Oteman, M. Wiering, J-K. Helderman, *The institutional space of community initiatives for renewable energy: a comparative case study of the Netherlands, Germany and Denmark*, „Energy, Sustainability and Society 2014", nr 4(11), s. 1-17.

[57] Szerzej: Wierciński, Kwieciński, Baehr Sp. K., *Analiza mająca na celu wdrożenie instytucji spółdzielni energetycznej do polskiego systemu prawa w oparciu o najlepsze praktyki państw Unii Europejskiej*, lipiec 2014, https://www.cire.pl/pliki/1/analiza_spoldzielnie_energetyczne_2014_09_11.pdf (dostęp: 30.09.2025).

[58] M.in. R. W. Saunders, R. J. K. Gross, J. Wade, *Can premium tariffs for micro-generation and small scale renewable heat help the fuel poor, and if so, how? Case studies of innovative finance for community energy schemes in the UK*, „Energy Policy 2012, nr 42, s. 78–88.

[59] Np. A. Wierling, V. J. Schwanitz J. Gregg, J. Zeiss, C. Bout, C. Candelise, W. Gilcrease, *Statistical Evidence on the Role of Energy Cooperatives for the Energy Transition in European Countries*, „Sustainability" 2018, nr 10(9), s. 1-25.

[60] L. Holstenkamp, J. R. Müller, *Zum Stand von Energiegenossenschaften in Deutschland Ein statistischer Überblick zum 31.12.2012*, "Arbeitspapierreihe Wirtschaft & Recht" 2013, nr 14, s. 4-14, B. Klagge, T. Meister, *Energy cooperatives in Germany – an example of successful alternative economies?*, „Local Environment" 2018, nr 23(7), s. 1-20.

[61] A. Delicado, M. Pallarès-Blanch, R. García-Marín, C. del Valle, M.-J. Prados, *David against Goliath? Challenges and opportunities for energy cooperatives in Southern Europe*, "Energy Research & Social Science" 2019, s. 1-11.

[62] I. Capellán-Pérez, Á. Campos-Celador, J. Terés-Zubiaga, *Renewable Energy Cooperatives as an instrument towards the energy transition in Spain*, „Energy Policy" 2018, nr 123, s. 215-229.

Wspomnieć należy również o pracy badawczej G. Fajardo, która jest autorką opracowania poświęconego autokonsumpcji energii odnawialnej w społecznościach i spółdzielniach energetycznych[63]. W literaturze włoskiej, oprócz wspomnianych już w niniejszej pracy publikacjach w języku angielskim, powstały opracowania poruszające problematykę spółdzielni energetycznych z perspektywy transformacji energetycznej[64] oraz jako instrument rewitalizacji terenów poprzemysłowych[65].

Przedstawiony przegląd literatury prowadzi do dwóch zasadniczych wniosków. Pierwszy – w polskiej doktrynie prawa brak jest kompleksowego opracowania monograficznego poświęconego spółdzielni energetycznej w aspekcie transformacji energetycznej. Drugi – znaczącą część literatury stanowią badania prowadzone z perspektywy nauk innych niż nauki prawne. Tak opisany stan badań w sposób istotny przemawia za sporządzeniem niniejszej pracy.

1.3. Uzasadnienie wyboru tematyki badawczej

Za podjęciem prezentowanej tematyki przemawiają także liczne argumenty prawnośrodowiskowe, poznawcze oraz społeczno-gospodarcze. Jak wykazano w części poprzedniej, dotychczas nie powstało kompleksowe opracowanie prawne poświęcone udziale społeczeństwa w transformacji energetycznej, realizowanego poprzez założenie spółdzielni energetycznej. Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest niezadowalający stan badań w zakresie teoretycznoprawnych aspektów spółdzielni energetycznych – przede wszystkim ich klasyfikacji w ramach prawa spółdzielczego. Brak przekrojowych badań dogmatycznoprawnych stanowi z kolei barierę rozwoju sektora spółdzielczości energetycznej, gdyż potencjalni założyciele tych podmiotów muszą zmierzyć się z licznymi trudnościami związanymi z funkcjonowaniem spółdzielni energetycznych w praktyce.

Po pierwsze, wybór tematyki podjętej w pracy uzasadniają względy środowiskowe. Badania nad udziałem inicjatyw spółdzielczych opartych o technologie OZE w transformacji energetycznej wpisują się w najważniejsze wyzwanie XXI w. – powstrzymanie

[63] I. G. Fajardo-García, *El Autoconsumo de Energía Renovable, las Comunidades Energéticas y las Cooperativas, Noticias de la Economía Pública*, „Social y Cooperativa" 2021, nr 66, s. 34-61.
[64] N. Magnani, D. Patrucco, *Le cooperative energetiche rinnovabili in Italia: tensioni e opportunità in un contesto in trasformazione*, w: G. Osti, L. Pellizzoni (red.), *Energia e innovazione tra flussi globali e circuiti locali*, Triest 2018, s. 187-207.
[65] G. Prestia, *Nuove reti dell'energia disegnate dallo sharing. Dalla realtà delle cooperative energetiche ad una proposta progettuale per le ex aree produttive del territorio Nisseno*, „Urbanistica Informazioni" 2015, nr 263, s. 21-24.

antropogenicznych przyczyn zmian klimatu[66]. Adresując ten problem, społeczność międzynarodowa zgodnie z zawartym w 2015 r. Porozumieniem paryskim zobowiązała się do realizacji długoterminowego celu, jakim jest utrzymanie wzrostu średniej temperatury na świecie znacznie niższego niż 2°C powyżej poziomu sprzed epoki przemysłowej. Strony osiągnęły również porozumienie w zakresie dążenia do tego, by ograniczyć wzrost do 1,5°C, wskazując, że znacznie obniży to ryzyko i skutki zmiany klimatu.

Z raportu opublikowanego w sierpniu 2021 r. przez Międzyrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu (IPCC) wynika, że dekada 2010-2019 była cieplejsza o ponad jeden stopień °C w porównaniu do średnich temperatur występujących w latach 1850-1900[67]. Zgodnie z konkluzją raportu wzrost temperatury w XXI w. przekroczy nie tylko poziom 1.5°C, ale również 2°C, jeżeli w kolejnych dekadach nie nastąpi radykalne ograniczenie emisji CO2 oraz innych gazów cieplarnianych[68].

Po drugie, tematyka niniejszej pracy wpisuje się w szerokie zagadnienie jakim jest transformacja energetyczna, ze szczególnym uwzględnieniem udziału w niej społeczeństwa. Proces związany jest ze zmianą paradygmatu korzystania z energii, w tym energii elektrycznej. Tradycyjny scentralizowany system energetyczny podlega zmianom w kierunku generacji rozproszonej, opartej o źródła odnawialne. Dotychczasowi odbiorcy energii mają obecnie możliwość włączania się w wytwarzanie, magazynowanie, sprzedaż oraz dystrybucję energii, w ramach inicjatyw energetyki obywatelskiej[69]. Jak podkreśla w komunikatach Komisja Europejska, proces transformacji energetycznej powinien przebiegać w sposób sprawiedliwy społecznie i racjonalny pod względem kosztów[70].

Transformacja energetyczna stanowi także istotne wyzwanie dla polskiego systemu energetycznego. Polska stanowi przykład państwa uzależnionego od tradycyjnych źródeł energii – przede wszystkim od paliw kopalnych, takich jak węgiel kamienny oraz brunatny[71]. Jednocześnie w ostatnich latach istotnie wzrasta udział źródeł odnawialnych w krajowym

[66] IPCC*, 2021: Summary for Policymakers. In: Climate Chan2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, Cambridge 2021, s. 5.
[67] Ibidem*,* s. 6.
[68] Ibidem, s. 17.
[69] Szerzej: P. Lissoń, *Energetyka obywatelska jako nowy etap rozwoju prawa energetycznego*, „Acta Universitatis Wratislaviensis" 2022, nr 4101, s. 801.
[70] Komunikat Komisji Europejskiej z dnia 28 listopada 2018 r. *Czysta planeta dla wszystkich Europejska długoterminowa wizja strategiczna dobrze prosperującej, nowoczesnej, konkurencyjnej i neutralnej dla klimatu gospodarki*, COM(2018) 773 final.
[71] Szerzej: International Energy Agency, *Poland 2022. Energy Policy Review* , https://www.iea.org/reports/poland-2022 (dostęp: 30.09.2025).

systemie elektroenergetycznym[72]. Zgodnie z danymi statystycznymi, udział OZE w produkcji energii elektrycznej wzrósł z 15,4% w 2019 r. do 29,4% w 2024 r.[73] W analogicznym okresie udział technologii węglowych w produkcji energii elektrycznej spadł z 73,6% do 56,2%[74].

Po trzecie, tematyka niniejszego opracowania odnosi się do aktualnej problematyki społeczno-gospodarczej tj. powstania i funkcjonowania spółdzielni energetycznych w kontekście polskiej transformacji energetycznej. Kluczowy dokument strategiczny wyznaczający kierunki państwowej polityki energetycznej – „Polityka energetyczna Polski do 2040 r." zawiera stwierdzenie, że postępowanie klimatyczne UE silnie wpływa na określanie przyszłości rynku energetycznego w Polsce[75]. Zgodnie z kolejną tezą zawartą w dokumencie - dla realizacji przez Polskę celów klimatycznych niezbędna jest transformacja energetyczna dążąca do zbudowania zeroemisyjnego systemu energetycznego, w oparciu o źródła odnawialne[76]. Zgodnie z treścią przywołanego dokumentu strategicznego, ich poziom w strukturze krajowego zużycia energii elektrycznej netto w 2030 r. ma wynieść nie mniej niż 32%[77].

Spółdzielnie energetyczne stanowią formę prawną rozwoju energetyki obywatelskiej, opartej na odnawialnych źródłach energii. Obecnie, w Polsce zarejestrowano 149 spółdzielni energetycznych, wykorzystujących instalacje OZE o łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej przekraczającej 57 MW. Jest w nich zrzeszonych 504 odbiorców oraz wytwórców energii elektrycznej[78]. Tak ustalony stan faktyczny uzasadnia konieczność przeprowadzenia kompleksowej analizy, w celu ustalenia wpływu stanowionego prawa na obecny kształt sektora spółdzielni energetycznych oraz udziału społeczeństwa w jego kształtowaniu.

Z przedstawionego przeglądu literatury wynika, że spółdzielczość energetyczna została w polskiej nauce przeanalizowana w niezadowalającym stopniu, względem literatury innych państw. Spółdzielnie energetyczne stanowią zjawisko globalne, przyczyniając się do udziału

[72] Należy jednak zaznaczyć, że wzrost mocy zainstalowanej w OZE napotyka liczne bariery, wśród których kluczowym jest brak inwestycji w modernizację sieci elektroenergetycznych. Za: P. Mikusek, B. Odziemkowski, M. Sitek, M. M. Sokołowski, *Prawo energetyczne i uwarunkowania planowania polityki energetycznej Polski*, w: A. Dziewulska, E. Krogulec (red.), *Bezpieczeństwo energetyczne Polski – uwarunkowania, zasoby, perspektywy*, Warszawa 2024, s. 79.

[73] Forum Energii, *Transformacja energetyczna w Polsce. Edycja 2020*, https://www.forum-energii.eu/transformacja-energetyczna-w-polsce-edycja-2020 (dostęp: 30.09.2025) Forum Energii, *Transformacja energetyczna w Polsce. Edycja 2025,* https://www.forum-energii.eu/transformacja-energetyczna-polski-edycja-2025 (dostęp: 30.09.2025).

[74] Ibidem.

[75] Polityka energetyczna Polski do 2040 r., Załącznik do uchwały nr 22/2021 Rady Ministrów z dnia 2 lutego 2021 r., s. 3.

[76] Ibidem, s. 6.

[77] Ibidem, s. 9.

[78] Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, Wykaz spółdzielni energetycznych, https://www.gov.pl/web/kowr/wykaz-spoldzielni-energetycznych (dostęp: 30.09.2025).

społeczeństwa w transformacji energetycznej na wszystkich zamieszkałych kontynentach. Warto zaznaczyć, że ich obecność jest najszerzej zaznaczona w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Obecnie najwięcej spółdzielni energetycznych prowadzi działalność w Niemczech, Austrii, Holandii oraz Danii. Liczne podmioty tego rodzaju funkcjonują także w państwach takich jak Włochy oraz Hiszpania[79].

Po czwarte, problematyka poruszana w niniejszej pracy jest istotna z uwagi na toczącą od lat debatę na temat barier w rozwoju szeroko rozumianego sektora spółdzielczego w Polsce. Tak postawiona teza wymaga dodania kilku uwag natury historycznej. Inicjatywy spółdzielcze mają w Polsce długą historię. W 1816 r. powstało Towarzystwo Rolnicze Hrubieszowskie, założone przez S. Staszica[80]. Towarzystwo prowadziło działalność znacznie przed Stowarzyszeniem Sprawiedliwych Pionierów z Rochdale, które stworzyło podwaliny pod współczesny ruch spółdzielczości[81]. Intensywny rozwój spółdzielni podczas zaborów oraz dwudziestolecia międzywojennego został następnie zatrzymany przez wydarzenia II wojny światowej oraz politykę Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej[82]. Współcześnie, można by spodziewać się rozwoju spółdzielczości w Polsce, wobec rozwoju społeczeństwa obywatelskiego opartego na wartościach zbieżnych z wartościami spółdzielczymi. Pomimo jednak tych czynników wciąż można wskazać na szereg barier rozwojowych sektora spółdzielczego, występujących po roku 1989. Wśród nich wymienić należy, przede wszystkim niedoskonałe rozwiązania prawne wprowadzone w okresie transformacji oraz w latach kolejnych[83].

Warto zaznaczyć, że poruszana materia ma istotne znaczenie również dla przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu energetycznemu, w szczególności społeczności wiejskich. Powyższe wynika z obowiązującego stanu prawnego, zgodnie z którym spółdzielnie energetyczne mogą funkcjonować wyłącznie na terenie gmin wiejskich i miejsko-wiejskich. Stąd, jedną z podstawowych grup, które ustawodawca uznał za potencjalnych założycieli spółdzielni energetycznej stanowią producenci rolni lub inne podmioty powiązane z branżą rolną. W niniejszej pracy problematyka spółdzielni energetycznych rozpatrywana jest

[79] Zob. rozdział IV.
[80] A. Suchoń, *Prawna koncepcja spółdzielni energetycznych*, Poznań 2016, s. 18.
[81] W. Czternasty, *Dylematy spółdzielczej formy gospodarowania w polskim rolnictwie i na obszarach wiejskich w świetle potrzeb i możliwości jej rozwoju*, „Przegląd Prawa Rolnego" 2015, nr 1(16), s. 15.
[82] Szerzej: H. Cioch, *Prawo spółdzielcze*…., s. 17-19.
[83] Ibidem, s. 21-25, por. W. Czternasty, *Instrumentarium wsparcia przedsiębiorczości na obszarach wiejskich*, w: A. Czyżewski (red.), *Uniwersalia polityki rolnej w gospodarce rynkowej, ujęcie makro- i mikroekonomiczne*, Poznań 2007, s. 251 i n.

z perspektywy możliwości rozwoju obszarów wiejskich oraz modernizacji gospodarstw rolnych.

Zgodnie z powyższym, jakkolwiek prawne aspekty eksploatacji instalacji OZE nie ograniczają się wyłącznie do problematyki sektora rolnego, przyjęta perspektywa uzasadnia twierdzenie, że niniejsza praca wpisuje się także w doktrynę prawa rolnego[84]. W literaturze szeroko przeanalizowano pozytywne aspekty wynikające z wdrożenia spółdzielczej formy gospodarowania w rolnictwie[85]. Dotyczy to przede wszystkim korzyści związanych z prowadzeniem działalności na szeroką salę, takich jak: większe zdolności produkcyjne, obniżone jednostkowe koszty prowadzenia działalności oraz zwiększone możliwości inwestycyjne[86]. Podjęcie niniejszych badań uzasadnia zatem także potrzeba zweryfikowania, jaki wpływ spółdzielnie energetyczne mogą mieć na rozwój obszarów wiejskich. Stąd niezbędna jest także ocena, czy polskie przepisy regulujące prowadzenie działalności przez spółdzielnie energetyczne odpowiadają potrzebom potencjalnych założycieli tych podmiotów.

1.4. Cel pracy i podstawowe założenia badawcze

Głównym celem niniejszej pracy jest próba oceny, czy – i w jakim zakresie – przepisy prawa regulujące spółdzielnię energetyczną sprzyjają udziałowi tego podmiotu i społeczeństwa w sprawiedliwej transformacji energetycznej. Tak sformułowany cel badawczy powinien zostać skonkretyzowany. Aby dokonać wskazanej oceny należy wykonać analizę ram prawnych dotyczących zakładania, organizacji i funkcjonowania spółdzielni energetycznej w zakresie wytwarzania energii, w szczególności energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych, a także uwarunkowań wpływających na efektywne włączanie społeczeństwa w transformację energetyczną.

Z tak określonego celu głównego wynikają cele szczegółowe:

- po pierwsze, ocena (ustalenie) rozwoju procesu transformacji energetycznej w ujęciu globalnym, europejskim i wybranych krajach świata ze szczególnym uwzględnieniem jej społecznego wymiaru , w tym spółdzielni;
- po drugie, ocena ewolucji kształtowania się regulacji prawnej spółdzielni energetycznej jako formy rozwoju energetyki obywatelskiej, w sprawiedliwej transformacji

[84] R. Budzinowski wskazuje, że to przyjęta przez badacza perspektywa decyduje, czy dane rozważania można uznać za wpisujące się w prawo rolne, za: R. Budzinowski, *Podstawowe założenia metodologiczne w nauce prawa rolnego*, „Przegląd Prawa Rolnego" 2013, nr 1(12), s. 13-25.
[85] W. Czternasty, *Dylematy spółdzielczej formy gospodarowania…,* s. 19-21.
[86] Ibidem.

energetycznej w Polsce oraz określenie czynników prawnych i społecznych wpływających na ich rozwój;

- po trzecie, ocena uwarunkowań prawnych dotyczących zakładania, organizacji i funkcjonowania spółdzielni energetycznych (w tym aspektów finansowych), a także realizacji przez nie zasad spółdzielczych w aspekcie sprawiedliwej transformacji energetycznej.

Realizacja celu głównego i celów szczegółowych uzasadnia przyjęcie czterech podstawowych założeń wyjściowych. Założenia te konkretyzują problematykę badawczą pracy.

Po pierwsze, przepisy regulujące spółdzielnię energetyczną są rozproszone w licznych aktach prawnych. Zakładanie oraz organizacja tego podmiotu należy do regulacji prywatnoprawnej – w szczególności ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze oraz ustawy z dnia 4 października 2018 r. o spółdzielniach rolników. Jednocześnie, funkcjonowanie spółdzielni energetycznej, z uwagi na przedmiot jej działalności, należy do regulacji publicznoprawnej. Energetyka odnawialna, jako część systemu energetycznego, jest objęta regulacją sektorową[87]. Z tego względu działalność spółdzielni energetycznej regulują w szczególności ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii oraz ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne. Analizowane zagadnienia nie dają się jednoznacznie zakwalifikować w ramach klasycznego podziału na prawo publiczne i prawo prywatne. Spółdzielnia energetyczna jest w tym zakresie przykładem obserwowanego zjawiska publicyzacji prawa prywatnego oraz prywatyzacji prawa publicznego.

Po drugie, weryfikacja, czy konstrukcja prawna spółdzielni energetycznej oraz przyznanych temu podmiotowi instrumentów wsparcia – operacyjnych oraz inwestycyjnych – sprzyja realizacji celu, jakim jest udział społeczeństwa w transformacji energetycznej powinna zostać przeprowadzona pod kątem zgodności z zasadami spółdzielczymi oraz urzeczywistnianiem sprawiedliwego wymiaru transformacji energetycznej. Zgodność działalności danego podmiotu z zasadami spółdzielczymi stanowi podstawowy warunek uznania, że jest on spółdzielnią[88]. Transformacja energetyczna przebiegająca w sposób sprawiedliwy, stanowi proces społeczny, w ramach którego nie pomija się potrzeb osób i społeczności zagrożonych ubóstwem oraz wykluczeniem.

[87] Szerzej: W. Hoff, *Prawny model regulacji…*
[88] Szerzej: H. Cioch, *Zasady roczdelskie i ich realizacja w praktyce*, „Teka Komisja Prawniczej – OL PAN" 2009, nr 2, s. 26-35.

Po trzecie, rozważania dotyczące działalności w obszarze odnawialnych źródeł energii, podejmowane z perspektywy nauk prawnych, powinny uwzględniać wpływ instrumentów ekonomicznych oraz uwarunkowań technologicznych. Działalność spółdzielni energetycznej opiera się na przyznanemu jej systemowi wsparcia polegającego na ilościowym rozliczaniu energii elektrycznej wprowadzonej do sieci oraz z niej pobranej. Preferencja ta, przyznana przez ustawodawcę nie powinna jednak w nadmiernym stopniu wpływać na stabilne funkcjonowanie systemu elektroenergetycznego. Ponadto, chcąc dokonać pełnej oceny obowiązujących regulacji należy uwzględnić także aspekty ekonomiczno-finansowe, w tym uwarunkowania związane z finansowaniem w ramach środków publicznych. Niezbędne jest również uwzględnienie zasobów majątkowo-produkcyjnych spółdzielni oraz jej członków.

Po czwarte, należy uwzględnić, że regulacje dotyczące transformacji energetycznej, zwłaszcza energetyki obywatelskiej w Polsce są rozwijane w sposób zróżnicowany. Ustawodawca przyjął krajowe formy organizacyjno-prawne energetyki obywatelskiej oraz formy wynikające z implementacji prawa UE, w szczególności dyrektyw RED II oraz IEMD, wprowadzających społeczności energetyczne. W tym kontekście podkreślenia wymaga, że obecny wymiar transformacji energetycznej Polski wynika przede wszystkim z członkostwa w Unii Europejskiej realizującej cel osiągnięcia neutralności klimatycznej, poprzez zmniejszenie emisyjności systemu energetycznego. Spółdzielnia energetyczna należy do form wynikających z prawa krajowego. Jednak przepisy dotyczące funkcjonowania spółdzielni energetycznych powinny uwzględniać także zasady regulacji wewnętrznego rynku energii. Spółdzielnie energetyczne mają także długą tradycje funkcjonowania w wielu krajach – występują na wszystkich zamieszkanych kontynentach. Najwięcej tego rodzaju podmiotów prowadzi działalność w krajach Europy Zachodniej. Z tego względu badania prawnoporównawcze zawarte w niniejszej pracy obejmują porównanie regulacji spółdzielni energetycznej w prawie polskim z ustawodawstwem wybranych państw członkowskich Unii Europejskiej.

1.5. Główne wątki problemowe oraz wstępna hipoteza badawcza

Realizacja celu pracy, mając na względzie wyżej sformułowane założenia badawcze, wymaga przeanalizowania czterech głównych wątków problemowych.

Pierwszy wątek problemowy stanowi ustalenie w jaki sposób następował rozwój prawa międzynarodowego, prawodawstwa Unii Europejskiej, krajowego systemu prawa oraz polityk publicznych w zakresie procesu transformacji energetycznej, ze szczególnym uwzględnieniem

jej społecznego wymiaru. Liczne akty prawa międzynarodowego wyznaczają cele klimatyczne, w zakresie obniżenia emisyjności państwowych systemów energetycznych. Zasadniczym celem transformacji energetycznej jest ograniczenie antropogenicznych przyczyn zmian klimatu. Globalne ocieplenie będące skutkiem emisji gazów cieplarnianych spowodowanych między innymi działalnością człowieka stanowi zagrożenie dla ludzkości. Proces transformacji energetycznej wywiera coraz większy wpływ na społeczeństwa, z uwagi na ceny energii oraz dostępność i ceny urządzeń i technologii. W tym kontekście istotne znaczenie ma ustalenie, w jaki sposób współcześnie pojmowana jest sprawiedliwa transformacja energetyczna. Idea ta wyraża wartości zbieżne z zasadami spółdzielczymi, z tego względu kluczowe znaczenie dla niniejszej pracy ma zbadanie powiązań między zasadami sprawiedliwości energetycznej oraz zasadami spółdzielczymi.

Drugi wątek problemowy obejmuje problematykę roli spółdzielczości energetycznej w urzeczywistnianiu w transformacji energetycznej – korzystania ze zdobyczy transformacji energetycznej oraz ponoszenia jej kosztów. Jak wynika z opracowań analitycznych, transformacja energetyczna wiąże się z koniecznością poniesienia bardzo wysokich kosztów przez społeczeństwa poszczególnych państw[89]. Dotychczasowe doświadczenia w tym zakresie spowodowały podniesienie postulatu, aby transformacja energetyczna była przeprowadzana w sposób sprawiedliwy oraz zrównoważony (ang. *just and sustainable transition*)[90]. Organizowanie się lokalnych społeczności w spółdzielnie energetyczne stanowi sposób na uczestniczenie społeczeństwa w transformacji energetycznej poprzez aktywny udział w rynku energetycznym polegający przede wszystkim na wytwarzaniu energii ze źródeł odnawialnych na własne potrzeby.

W ramach opisywanego wątku problemowego przeprowadzona została także prawna analiza pojęcia energetyki obywatelskiej. Rozważania objęły ustalenie, jaki udział energetyki obywatelskiej w transformacji energetycznej przewiduje prawo UE oraz prawo polskie, a także w jaki sposób spółdzielczość energetyczna wpisuje się w energetykę obywatelską. Należy zaznaczyć, że energetyka obywatelska nie została jeszcze w należyty sposób przeanalizowana w doktrynie prawa. Tematyka ta ma istotne znaczenie społeczno-gospodarcze, gdyż skutkiem przyjęcia tego kierunku rozwoju systemu energetycznego będzie zwiększenie niezależności energetycznej lokalnych społeczności.

[89] Szerzej: United Nations*, The costs of achieving the Sustainable Development Goals: Energy transition*, https://unctad.org/sdg-costing/energy-transition (dostęp: 30.09.2025).
[90] Szerzej: IRENA, *Socio-economics of energy transition*, https://www.irena.org/Energy-Transition/Outlook/Socio-economics-of-energy-transition (dostęp: 30.09.2025).

Trzeci wątek obejmuje analizę prawnoporównawczą. Celem jest określenie roli spółdzielni energetycznych w transformacji energetycznej państw członkowskich UE z perspektywy krajowych ram prawnych. Analizie poddano przede wszystkim rozwiązania w Niemczech, Austrii, Holandii, Włoszech i Hiszpanii. We wskazanych państwach spółdzielnie energetyczne umożliwiają udział społeczeństwa w transformacji energetycznej. We wszystkich tych krajach technologie OZE rozwijają się od dłuższego czasu oraz są w większym stopniu rozpowszechnione niż w Polsce. Wiąże się to z odmiennymi problemami związanymi z zagospodarowaniem źródeł odnawialnych. Obecnie rozważa się tam, w jaki sposób ukierunkować rozwój sektora OZE w kierunku *sustainable degrowth* – wskazując, że najbardziej efektywnym korzystaniem z instalacji OZE jest autokonsumpcja produkowanej energii. Takie wykorzystanie urządzeń z kolei najlepiej pozwala na ich wykorzystanie przez lokalne wspólnoty[91]. Badania komparatystyczne służyć mają konfrontacji konstrukcji spółdzielni energetycznej przyjętej przez polskiego ustawodawcę, z rozwiązaniami funkcjonującymi w wybranych państwach członkowskich Unii Europejskiej, gdzie można zaobserwować dynamiczny rozwój spółdzielni prowadzących działalność w sektorze energetycznym. Wnioski wyprowadzone z proponowanej analizy służyć będą również sformułowaniu postulatów *de lege ferenda.*

Czwarty, najbardziej obszerny wątek dotyczy sformułowania ram prawnych funkcjonowania spółdzielni energetycznej. Są nimi rozwiązania, które w największym stopniu umożliwią realizację idei sprawiedliwej transformacji. Prawo polskie szczegółowo reguluje przedmiot działalności spółdzielni energetycznej oraz zasady prowadzenia wytwarzania energii z OZE. Określa także system wsparcia przeznaczony dla tych podmiotów. Ponadto normuje strukturę wewnętrzną spółdzielni oraz jej relacje z przedsiębiorstwami energetycznymi. Kwestie te regulują trzy akty prawne. Są to: Prawo energetyczne, ustawa o odnawialnych źródłach energii oraz rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z 23 marca 2022 r. w sprawie rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych[92]. Tak obszerna materia normatywna nie likwiduje jednak licznych wątpliwości interpretacyjnych. Szczególny problem interpretatorom sprawia kwestia ułożenia wewnętrznych relacji pomiędzy spółdzielnią oraz jej członkami[93].

[91] Szerzej: C. Kuzne, S. Becker, *Collective ownership in renewable energy and opportunities for sustainable degrowth*, „Sustainability Science" 2015, nr 10(3), s. 425-437.
[92] Dz.U. z 2022 r. poz. 703.
[93] Powyższe obrazują burzliwe obrady Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 lipca 2021 r. poświęcone m.in. problemowi barier rozwoju sektora spółdzielni energetycznych, Pełny zapis obrad Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 lipca 2021 r.:

Przedstawione cele niniejszej pracy – główny oraz cele szczegółowe – wątki problemowe w niej poruszane oraz argumenty przemawiające za podjęciem niniejszej tematyki pozwalają na sformułowanie wstępnej hipotezy badawczej.

Proces kształtowania się regulacji prawnej spółdzielni energetycznej w polskim prawie, pomimo licznych zmian zachodzących w stosunkowo krótkim czasie, doprowadził do ustanowienia ram prawnych pozwalających spółdzielni energetycznej na funkcjonowanie w obszarze OZE. Zgodnie z obowiązującym prawem, spółdzielnia energetyczna ma precyzyjnie określony przedmiot działalności oraz przyznano jej korzystny system wsparcia. W tym zakresie polskie prawo umożliwia społeczeństwu udział w transformacji energetycznej. Konstrukcja prawna spółdzielni energetycznej *de lege lata* nie urzeczywistnia jednak w pełni sprawiedliwej transformacji energetycznej. Z tego względu konieczne jest wprowadzenie zmian w regulacji prawnej spółdzielni energetycznej zapewniających w większym stopniu zgodność z zasadami spółdzielczymi oraz uwzględniających konieczność zapewnienia stabilności systemu elektroenergetycznego.

Ta teza zostanie uszczegółowiona i zweryfikowana w dalszej części pracy.

1.6. Struktura pracy oraz zastosowane metody badawcze

Wyznaczony cel pracy, nakreślone wątki badawcze oraz przyjęte założenia skutkują ustaleniem określonej struktury niniejszego opracowania. Praca została podzielona na osiem rozdziałów. Rozdział drugi poświęcony jest analizie przyczyn transformacji energetycznej. Zawarte w nim rozważania odnoszą się do ewolucji wykształcenia się idei sprawiedliwej transformacji oraz podstaw sprawiedliwej transformacji w prawie międzynarodowym.

Rozdział trzeci zawiera analizę regulacji prawnych dotyczących transformacji energetycznej w prawie Unii Europejskiej i polskim. W kontekście prawa UE szczególne miejsce zajmują dyrektywy wprowadzające społeczności energetyczne – społeczności energetyczne działające w zakresie energii odnawialnej (dyrektywa RED II) oraz obywatelskie społeczności energetyczne (dyrektywa IEMD). Analizą objęto również prawne aspekty procesu przekształcania polskiego systemu energetycznego w kierunku rozwoju technologii niskoemisyjnych. Najwięcej miejsca poświęcono rozważaniom dotyczącym wymiaru sprawiedliwej transformacji energetycznej w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem

https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/transmisje_arch.xsp?unid=FC837659F2204AC2C12587050030FA05 (dostęp: 30.09.2025).

prawnych instrumentów wprowadzających energetykę obywatelską. W rozdziale przedstawiono, jak należy rozumieć to pojęcie z perspektywy nauk prawnych.

W rozdziale czwartym umieszczony został rys historyczny powstawania spółdzielni energetycznych i ich wkład w powstanie idei energetyki obywatelskiej. Zawiera także próbę scharakteryzowania zjawiska spółdzielczości energetycznej oraz jej wpływu na urzeczywistnianie sprawiedliwej transformacji energetycznej. Ponadto uwzględniono w nim wyniki badań komparatystycznych obejmujących analizę prawnych uwarunkowań funkcjonowania spółdzielni energetycznych w wybranych państwach członkowskich Unii Europejskiej. Kryterium doboru stanowiło funkcjonowanie w systemach energetycznych tych państw podmiotów, które można zaklasyfikować jako spółdzielnie energetyczne. Najobszerniej przedstawiono rozwiązania prawne Niemiec oraz Austrii, po czym omówiono regulacje Holandii, Włoch i Hiszpanii. Uzupełniająco podano również informację o aspektach prawnych prowadzenia działalności przez spółdzielnie energetyczne w innych państwach świata, w których zaistniały podmioty tego rodzaju.

Kolejne rozdziały zawierają szczegółową analizę prawnych aspektów prowadzenia działalności przez spółdzielnię energetyczną w polskim prawie. Rozdział piąty stanowi pogłębione studium procesu kształtowania się regulacji spółdzielni energetycznej. Rozdział szósty zawiera analizę przepisów regulujących zakładanie oraz organizację spółdzielni energetycznej w krajowym porządku prawnym. Zawiera on przede wszystkim interpretację definicji legalnej spółdzielni energetycznej, przedmiotu jej działalności, jak również szerokiego katalogu wymogów prawnych, który podmiot ten powinien spełniać.

W rozdziale siódmym szczegółowo przeanalizowano funkcjonowanie spółdzielni energetycznej w obszarze OZE. Szczególną uwagę poświęcono systemowi opustów, który stanowi kluczową determinantę rozwoju spółdzielczości energetycznej. Rozdział obejmuje rozważania o kształtowaniu się sektora spółdzielni energetycznych w Polsce. Przedstawiono w nim także wyniki badań dotyczących sektora spółdzielni energetycznych w Polsce.

Ostatni rozdział stanowi podsumowanie i ocenę regulacji prawnych. Zawarta w nim jest odpowiedź na postawione pytanie badawcze – główny cel rozprawy. Pracę kończą wnioski *de lege ferenda*¸ zawierające postulaty korzystnych zmian w obowiązującym prawie regulującym spółdzielnie energetyczne.

Podstawowa metoda badawcza zastosowana w pracy to metoda dogmatycznoprawna. Analizie poddano teksty aktów normatywnych prawa polskiego zawierających przepisy regulujące poruszaną problematykę – przede wszystkim należące do prawa odnawialnych źródeł energii, prawa energetycznego oraz prawa spółdzielczego. W dalszym zakresie

interpretacji poddano akty prawa międzynarodowego oraz dokumenty organizacji międzynarodowych, a także prawo Unii Europejskiej. Uwzględniono również dorobek orzecznictwa i doktryny, odnoszący się do problematyki badawczej niniejszej pracy. Co sygnalizowano już wcześniej, przedmiot badań – prowadzenie działalności przez spółdzielnię energetyczną – został dotychczas w niewielkim stopniu opisany w literaturze prawniczej. Powyższe implikowało przeprowadzenie gruntownej, samodzielnej wykładni przepisów.

Istotne znaczenie dla niniejszej pracy mają badania prawnoporównawcze. Analizie poddano wybrane regulacje prawne niemieckiego, austriackiego, holenderskiego, włoskiego oraz hiszpańskiego porządku prawnego, w zakresie regulacji sektora spółdzielni energetycznych, a także szerzej systemu wsparcia odnawialnych źródeł energii. Podjęcie tak szeroko zakrojonych badań komparatystycznych uzasadnia podkreślana już odrębność polskiej regulacji względem rozwiązań prawnych państw, w których funkcjonują spółdzielnie energetyczne. Powyższe ma duże znaczenie dla poznania procesu kształtowania się i stosowania prawa oraz pozwala na sformułowanie wniosków *de lege ferenda*.

Należy również podkreślić dorobek innych dyscyplin – przede wszystkim nauk technicznych i ekonomicznych – jako istotny dla niniejszej pracy. Przeprowadzenie analizy oraz oceny przepisów regulujących działalność podmiotów eksploatujących instalacje OZE nie jest możliwe bez uprzedniego zapoznania się ze szczegółami dotyczącymi działania tych urządzeń. Niniejsza praca zawiera również ocenę instrumentów prawnych wpływających na rozwój energetyki obywatelskiej. Jej sfomułowanie jest możliwe wyłącznie przy uwzględnieniu analitycznych danych dotyczących sektora energetycznego oraz jego uwarunkowań. Powyższe wpisuje się w formułowane w doktrynie postulaty współpracy przedstawicieli nauk prawnych z innymi naukami zajmującymi się podobną tematyką[94].

Pomocniczo w niniejszym opracowaniu posłużono się również metodą historyczną, w celu przedstawienia kształtowania się ruchu spółdzielczego, a także wykształcenia koncepcji sprawiedliwej transformacji energetycznej. Wątek ten nie został opracowany w sposób wyczerpujący, jednakże jego przytoczenie jest niezbędne w celu pełnego ukazania rozwoju spółdzielczości energetycznej. Rozprawę opracowano w oparciu o stan prawny obowiązujący na dzień 30 września 2025 r.

[94] Współpracę z innymi naukami zajmującymi się problematyką rolnictwa i wsi, a także z nauką zachodnioeuropejską, w szczególności przy formułowaniu postulatów *de lege ferenda* postulował R. Budzinowski. Por. R. Budzinowski, *Podstawowe założenia metodologiczne…*, s. 13-25.

Rozdział II Pojęcie i rozwój transformacji energetycznej w ujęciu globalnym

2.1. Polityczno – gospodarcze przyczyny transformacji energetycznej

Od narodzin cywilizacji zasoby (surowce) energetyczne były ludzkości potrzebne, w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb. W czasach starożytnych wykorzystywano najbardziej podstawowe źródła oraz zasoby, takie jak słońce, wiatr, woda, siła mięśni ludzkich i zwierzęcych, rośliny oraz produkty zwierzęce. Historycznie dominowała energia z pozyskiwana z biomasy, głównie drewna. Zasoby biomasy występowały powszechnie, a także można było z nich korzystać w sposób łatwy oraz uniwersalny[95].

Postępujący rozwój cywilizacyjny zwiększył zapotrzebowanie ludzkości na surowce energetyczne. Dotyczyło to nie tylko ilości zasobów, ale także ich potencjału energetycznego. Potrzeby te, uwidoczniły się w szczególności, w związku z procesem zmian gospodarczych określanym jako „pierwsza rewolucja przemysłowa"[96]. Wydarzenia te, zapoczątkowane intensywnym rozwojem technologicznym w XVIII w. Anglii[97] doprowadziły do pierwszej znaczącej transformacji energetycznej, polegającej na przejściu z wykorzystywania drewna na paliwa kopalne, głównie węgiel[98]. W efekcie, pod koniec XIX w., paliwa kopalne przewyższyły całkowitą podaż biomasy, stając się głównym źródłem energii na świecie[99].

Przełom XIX i XX w. to czas intensywnego rozwoju gospodarczego. W jego efekcie, wykształcony został scentralizowany system energetyczny. Proces ten polegał na przekształcaniu systemów lokalnych (małe elektrownie zasilające centra miast przez sieci niskiego napięcia), przez uniwersalne (większe elektrownie obsługujące całe dzielnice dzięki przesyłowi wysokiego napięcia), aż po regionalne (łączenie dużych elektrowni w sieci bardzo wysokiego napięcia i koncentracja produkcji w kilku wielkich jednostkach). W ten sposób powstał system obejmujący obszary wielkości landów, stanów czy całych państw[100]. Sytuacja ta spowodowała wykształcenie się pionowo zintegrowanych monopoli przedsiębiorstw energetycznych. Stanowiły one własność państwową, albo prywatną i podlegały warunkom cenowym oraz regulacjom wejścia na rynek jako monopole naturalne Podstawowe elementy

[95] Szerzej: V. Smil, *Biomass energies: resources, links, constraints*, Nowy York, 1983, s. 21-22, 163-164.
[96] J. Mokyr, *Accounting for the Industrial Revolution*, w: R. Floud, J. Humphries, P. Johnson (red.), The Cambridge Economic History of Modern Britain, Vol. 1: Industrialization, 1700–1860, Cambridge 2014, s. 12-14.
[97] Szerzej: R. C. Allen, *The British industrial revolution in global perspective*, Cambridge 2009, s. 1-22.
[98] B. D. Solomon, K. Krishna, *The coming sustainable energy transition: History, strategies, and outlook*, "Energy Policy", t. 39, nr 11, s. 7423.
[99] Ibidem.
[100] E. Vleuten, *Constructing Centralized Electricity Supply in Denmark and the Netherlands: An Actor Group Perspective*, "Centaurus" 1999, t. 41, z. 1-2, s. 3-4.

dostaw energii elektrycznej – wytwarzanie, przesył, dystrybucja i dostawy detaliczne – były zintegrowane w ramach poszczególnych przedsiębiorstw energetycznych[101].

Jednocześnie, postęp technologiczny spowodował dalszy wzrost zapotrzebowania na kopaliny węglowodorowe, takie jak ropa naftowa, gaz ziemny oraz węgle kopalne[102]. Światowe konflikty, wyścig zbrojeniowy związany z zimną wojną, a także rozwój gospodarczy pogłębiły uzależnienie globalnej gospodarki od surowców kopalnych. Zgodnie z szacunkami, globalna, roczna emisje CO_2 ze spalania węgla, ropy i gazu wzrosły z ok. 2 mld ton na przełomie XIX i XX w. do średnio ok. 11 mld ton w latach 60. XX w[103].

Zagrożenia związane z uzależnieniem państwowych gospodarek od paliw kopalnych zostało uwidocznione na skutek kryzysów politycznych. Dotyczyło to najbardziej rozwiniętych gospodarek świata, przede wszystkim USA. Państwo to na przełomie lat 60. i 70. znacznie zwiększyło zewnętrzne dostawy węglowodorów, w szczególności ropy naftowej niezbędnej do produkcji paliw[104]. Konsekwencje braku samowystarczalności energetycznej wyeksponował pierwszy kryzys paliwowy z 1973 r. Państwa arabskie tworzące Organizację Krajów Eksportujących Ropę Naftową, na skutek wojny Jom Kippur wprowadziły szereg embarg na eksport ropy naftowej do państw wspierających Izrael[105]. Na skutek ograniczenia produkcji oraz napięć politycznych, ceny tego surowca wzrosły kilkukrotnie powodując recesję w państwach importujących. W konsekwencji, musiały one wdrożyć politykę racjonowania paliw.

W efekcie, kryzys paliwowy miał istotne skutki legislacyjne oraz społeczne. Prezydent Richard Nixon ogłosił w 1973 r. „Projekt Niepodległość" (ang. „*Project Independence*"), zakładający osiągnięcie przez USA pełnej niezależności energetycznej do 1980 r.[106] Cel miał zostać zrealizowany poprzez zwiększenie wewnętrznej podaży węglowodorów, ograniczenie zużycia paliw, dynamiczny rozwój energetyki jądrowej oraz szeroko zakrojony program badań i rozwoju[107]. W literaturze podkreśla się, że plan pozostawił trwałe skutki instytucjonalne, takie jak wzmocnienie administracji energetycznej oraz rozpropagowanie hasła „niezależności energetycznej" (ang, *energy independence*)[108].

---

[101] Za: P. L. Joskow, *Lessons Learned From Electricity Market Liberalization*, "The Energy Journal" 2008, t. 29, z. 2, s. 10.
[102] Szerzej: A. Churella, *From Steam to Diesel*, Princeton, New Jersey 1998.
[103] P. Friedlingstein *et. al.*, *Global Carbon Budget 2024*, "Earth System Science Data" 2025, nr 17, s. 965–1039.
[104] C. Issawi, *The 1973 Oil Crisis and After*, "Journal of Post Keynesian Economics" 1978, nr 2, s. 11-12.
[105] B. D. Solomon, K. Krishna, *The coming…*, s. 7424.
[106] R. Graf, *Claiming Sovereignty in the Oil Crisis: "Project Independence" and Global Interdependence in the United States, 1973/74*, "Historical Social Research" 2014, t. 39, nr 4, s. 51 i n.
[107] W. W. Hogan, *Energy Policy Models for Project Independence*, "Computers & Operations Research" 1975, nr 2, s. 252-256.
[108] C. Norman, *Gloomy Outlook for Project Independence*, "Nature" 1974, nr 249, s. 606–607.

Kluczowe dla upowszechnienia się pojęcia „transformacji energetycznej", miało przemówienie prezydenta USA Jimmiego Cartera z 1977 r., który zwrócił uwagę, że w ostatnich kilkuset latach ludzkość dwukrotnie dokonała zmiany (ang. *transition*) w sposobie wykorzystywania energii. Prezydent w ten sposób określił odejście od drewna na rzecz węgla w XIX w. oraz od węgla na rzecz ropy naftowej. Podkreślił, że konieczne jest szybkie przygotowanie się na trzecią zmianę – odejście od uzależnienia od węglowodorów[109]. Co istotne, samo wystąpienie oraz polityka publiczna USA stanowiąca jego konsekwencję nie odwoływały się do transformacji energetycznej jako podyktowanej ochroną środowiska naturalnego. Dotyczyło przede wszystkim bezpieczeństwa energetycznego, postrzeganego jako strategiczny interes publiczny.

Czynniki polityczne i gospodarcze, ujawnione po pierwszym kryzysie paliwowym, motywowały decydentów do wprowadzania zmian w państwowych sektorach energetycznych również w dalszych latach. Przyczyniały się do tego kolejne kryzysy paliwowe występujące po 1973 r., spowodowane napięciami politycznymi w rejonie Bliskiego Wschodu[110].

Wydarzenia te spowodowały uznanie przez społeczność międzynarodową, że konieczne jest uniezależnienie gospodarek od paliw kopalnych. W efekcie, po raz pierwszy w sposób znaczący posłużono się pojęciem transformacji energetycznej w dokumentach ONZ wypracowanych w efekcie Konferencji Narodów Zjednoczonych na temat Nowych i Odnawialnych Źródeł Energii w Nairobi w 1981 roku[111]. Została ona ujęta jako: „uporządkowana i pokojowa transformacja energetyczna z obecnej gospodarki międzynarodowej opartej głównie na węglowodorach, na gospodarkę opartą w coraz większym stopniu na nowych i odnawialnych źródłach energii w sposób, który jest zgodny z potrzebami i możliwościami poszczególnych krajów, sprawiedliwy społecznie, wykonalny pod względem ekonomicznym i technicznym oraz zrównoważony środowiskowo."[112]. Jako powód wskazywano przede wszystkim nierówności w dostępie do tych surowców oraz skutki społeczne ich braku[113]. Warto podkreślić kierunek transformacji energetycznej wyznaczony tym dokumentem – zwiększanie znaczenia odnawialnych źródeł energii w gospodarce.

[109] Za: D. Basosi, *Lost in transition. The world's energy past, present and future at the 1981 United Nations Conference on New and Renewable Sources of Energy*, "Journal of Energy History" 2020, nr 4, s. 5 i n.
[110] C. Baumeister, L. Kilian, *Forty Years…,* s. 146.
[111] Report of the United Nations Conference on New and Renewable Sources of Energy, Nairobi, 10 to 21 August 1981, https://digitallibrary.un.org/record/25034?v=pdf (dostęp: 30.09.2025).
[112] Ibidem, s. 3, tłum. własne.
[113] United Nations Environment Programme, Environmental events in 1983: report of the Executive Director, https://digitallibrary.un.org/record/77574?v=pdf (dostęp: 30.09.2025).

2.2. Środowiskowe oraz klimatyczne przyczyny transformacji energetycznej

Niezależnie jednak od zmian polityczno-gospodarczych rosła także świadomość w zakresie wpływu człowieka na środowisko naturalne. W XX w. nastąpił znaczący wzrost świadomości w zakresie negatywnych skutków cywilizacji, w szczególności wynikających z uprzemysłowienia, a także rosnącego zastosowania środków chemicznych w rolnictwie[114]. Dalsze dokonania nauki objęły zidentyfikowanie kwaśnych deszczy oraz określenie ich przyczyny[115], odkrycie uszkodzenia warstwy ozonowej, a także ustalenie, że wynika ono z rozpadania się w stratosferze popularnych gazów przemysłowych – freonów[116]. Druga połowa XX w. to także liczne apele o przeciwdziałanie przyspieszonemu wymieraniu gatunków roślin i zwierząt na skutek antropogenicznych zmian w środowisku naturalnym polegających przede wszystkim na niszczeniu siedlisk, polowaniach, w tym kłusowniczych oraz degradacji ekosystemów[117].

Okres XIX – XX w. to także czas ustalenia zależności między czynnikami antropogenicznymi a zmianami klimatu. Powiązanie rosnącego stężenia dwutlenku węgla ze wzrostem temperatur, na podstawie danych empirycznych, nastąpiło już w latach 30. XX w.[118] Dalsze lata przyniosły potwierdzenie tez o wpływie antropogenicznych emisji CO_2 na wzrost globalnej średniej temperatury. Podkreślić należy znaczenie tzw. „raportu Charneya" z 1979 r. W raporcie na podstawie symulacji klimatu stwierdzono, że podwojenie stężenia CO_2 najprawdopodobniej podniesie średnią temperaturę Ziemi o ok. 3 °C, z „prawdopodobnym błędem" ± 1,5 °C[119].

W tym kontekście należy wspomnieć o powołaniu Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu (ang. *Intergovernmental Panel on Climate Change* – IPCC), który powołano na skutek współpracy ONZ działającej przez swoje agendy oraz USA w 1988 r.[120] Celem

[114] Szerzej: R. Carson, *Silent Spring*, Greenwich 1962.
[115] Szerzej: G. E. Likens, F. H. Bormann, *Acid rain: a serious regional environmental problem*, "Science" 1974, nr 184, 1176-1179.
[116] Szerzej: J. C. Farman, B. G. Gardiner, J. D. Shanklin, *Large losses of total ozone in Antarctica reveal seasonal ClOx/NOx interaction*, „Nature" 1985, nr 315, s. 207-210.
[117] Szerzej: E. O. Wilson, *The Biological Diversity Crisis*, "BioScience" 1985, t. 35, nr. 11, s. 700-706.
[118] Le Treut, et. al, *2007: Historical Overview of Climate Change*, w: Solomon, S., et. al. (red.), *Climate Change 2007: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, Cambridge, New York 2007, s. 105.
[119] National Research Council, *Climate Research Board. Carbon Dioxide and Climate: A Scientific Assessment*, Washington 1979.
[120] Intergovernmental Panel on Climate Change, Report of the First Session of the IPCC Bureau, nr 294, Geneva, 6–7 lutego 1989, https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2024/05/Final_REPT_B-1.pdf (dostęp: 30.09.2025).

powołania zespołu było zebranie wiedzy naukowej w celu określenia przyczyn oraz skutków zmian klimatu, a także wypracowanie strategii reagowania[121].

Międzyrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu (IPCC) od 1990 r. opublikował sześć raportów stanowiących konsensus naukowy dotyczący antropogenicznych przyczyn globalnego ocieplenia. Raporty są wynikiem krytycznej syntezy istniejących badań, przygotowywanej przez międzynarodowe zespoły ekspertów w ramach transparentnego, wieloetapowego procesu recenzyjnego. Od *First Assessment Report* (1990), który wskazał na zakłócenie cyklu węglowego przez emisje antropogeniczne, kolejne edycje raportów stopniowo zwiększały pewność co do wpływu działalności człowieka na klimat: od „dostrzegalnego wpływu" (*Second Assessment Report*, 1995), przez „bardzo prawdopodobny" udział antropogenicznych emisji (*Fourth Assessment Report*, 2007), po jednoznaczne stwierdzenie, że globalne ocieplenie ma pochodzenie antropogeniczne (*Sixth Assessment Report*, 2021-2023)[122].

Raporty wprowadziły koncepcję budżetu węglowego oraz scenariusze rozwoju emisji, prognozując wzrost temperatury globalnej w zależności od działań redukcyjnych. Zgodnie z *Sixth Assessment Report*, próg +1,5°C zostanie przekroczony już w latach 30. XXI w., a każde dodatkowe ocieplenie zwiększa ryzyko wieloaspektowych szkód klimatycznych: nasilonych fal upałów, powodzi, susz, strat w rolnictwie, problemów zdrowotnych oraz wymierania gatunków. Uwarunkowania społeczno-gospodarcze, kryzysy dostaw surowców oraz rosnąca wiedza o degradacji środowiska i globalnym ociepleniu ujawniły potrzebę ograniczenia emisji i uniezależnienia się od paliw kopalnych, co doprowadziło do wykształcenia koncepcji transformacji energetycznej[123].

Rosnąca świadomość konieczności ochrony środowiska naturalnego oraz przeciwdziałania zmianom klimatu spowodowała konsensus społeczności międzynarodowej w zakresie rezygnacji z paliw kopalnych jako podstawy systemu energetycznego. W tym kontekście kluczowe znaczenie ma umowa międzynarodowa z 1992 r. – Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (ang.: *United Nations Framework Convention on Climate Change – UNFCCC*)[124]. Treść konwencji jednoznacznie potwierdziła, że zmiany klimatu Ziemi i ich negatywne skutki są wspólnym problemem ludzkości, a także przyznała antropogeniczne przyczyny zmian klimatu[125]. Kluczowe dla tego aktu prawnego

[121] S. Agrawala, *Context and Early Origins of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, "Climatic Change" 1998, nr 39, s. 616.
[122] Szerzej: Climate Change 2023 Synthesis Report Summary for Policymakers, https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/downloads/report/IPCC_AR6_SYR_SPM.pdf (dostęp: 30.09.2025).
[123] Ibidem.
[124] Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu…
[125] Ibidem, Preambuła.

pojęcie rozwoju (ang. *sustainable development*) zostało następnie uszczegółowione oraz rozwinięte w dokumentach stanowiących wynik corocznych Konferencji Stron Ramowej Konwencji Organizacji Narodów w sprawie zmian klimatu (COP).

W ramach kolejnych COP zawarty został Protokół z Kioto do UNFCCC z 1997 r., w ramach którego wprowadzono cele redukcji emisji dla krajów rozwiniętych: łącznie co najmniej 5% poniżej poziomów z 1990 do 2008–2012 r.[126] Fundamentalne znaczenie miało także Porozumienie paryskie – pierwszy powszechny traktat klimatyczny obejmujący pierwotnie wszystkie państwa na świecie. Zawarto w nim cel główny: utrzymać wzrost średniej temperatury znacznie poniżej 2°C względem epoki przedindustrialnej i dążyć do ograniczenia ocieplenia do 1,5°C, co wprost odwołuje się do ustaleń IPCC[127].

2.3. Transformacja energetyczna a rola odnawialnych źródeł energii

Rozwój odnawialnych źródeł energii odgrywa kluczową rolę w ograniczaniu zależności od paliw kopalnych, a ich wykorzystanie ma długą tradycję: od spalania biomasy i energii słonecznej, przez żagle, wiatraki i koła wodne, po wczesne formy energii geotermalnej w starożytnych cywilizacjach[128].

Rozwój technologii odnawialnych źródeł energii trwał przez stulecia Przełomowe wynalazki powstały w XIX w., gdy odkryto efekt fotowoltaiczny i opracowano prototypy kolektorów oraz ogniw słonecznych, a turbiny wiatrowe zaczęły zastępować tradycyjne wiatraki dzięki konstrukcji generatorów elektrycznych[129]. W połowie XX w. powstała pierwsza krzemowa bateria słoneczna o praktycznej wydajności, a w latach 70. kryzysy paliwowe przyspieszyły rozwój fotowoltaiki i energetyki wiatrowej[130]. Już w XIX w. energia wodna stała się pierwszym OZE wykorzystywanym przemysłowo do produkcji elektryczności, a w XX w. dynamiczny rozwój hydroenergetyki przyniósł budowę dużych zapór, choć obecnie jej potencjał jest ograniczony[131]. W połowie XX w. zaczęto nowocześnie wykorzystywać biomasę

[126] Protokół z Kioto do Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzony w Kioto dnia 11 grudnia 1997 r., Dz.U. z 2005 r. Nr 203, poz. 1684.
[127] Porozumienie paryskie do Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 9 maja 1992 r., przyjęte w Paryżu dnia 12 grudnia 2015 r. (Dz.U. 2017 r. poz. 36).
[128] Szerzej: Ö. Wikander, *Sources of Energy and Exploitation of Power*, w: J. P. Oleson (red.), *The Oxford Handbook of Engineering and Technology in the Classical World*, Oxford University Press 2008, s. 136–157.
[129] Szerzej: A. Starowicz, P. Rusanowska, M. Zieliński, *Photovoltaic cell – the history of invention – review*, "Polityka Energetyczna – Energy Policy Journal" 2023, t. 26, z. 1, s. 169–180, P.D. Fleming, S.D. Probert, *The evolution of wind-turbines: An historical review*, "Applied Energy" 1984, t. 18, z. 3, s. 163-177.
[130] Ibidem.
[131] N. Kuban, *Hydroelectric Plants and Dams as Industrial Heritage in the Context of Nature-Culture Interrelation: An Overview of Examples in Turkey*, "Energies" 2021, t. 14, nr 1281, s. 4-5.

– kryzysy paliwowe pobudziły rozwój biopaliw. Dziś biopaliwa ograniczają zużycie ropy, biomasa służy także do wytwarzania ciepła i energii elektrycznej, a sektor biogazowy rozwija kogenerację i produkcję biometanu[132].

Znaczenie OZE dla zmniejszenia emisyjności sektora energetycznego zostało także dostrzeżone przez IPCC. W 2011 r. Zespół wydał raport pt. "*Renewable Energy Sources and Climate Change Mitigation*"[133]. Zawarto w nim dane dotyczące udziału OZE w globalnym miksie energetycznym oraz trendy opisujące zmiany w strukturze globalnych źródeł wytwórczych. Autorzy sformułowali z pozoru oczywistą, jednak często nieuświadamianą tezę, zgodnie z którą potencjał OZE teoretycznie znacznie przekracza globalne zapotrzebowanie na energię, dotyczy to w szczególności w przypadku energii słonecznej[134]. Kluczową rolę OZE w globalnej transformacji energetycznej potwierdziły ustalenia kolejnych COP. Warto wspomnieć o porozumieniu kończącym COP28 w Dubaju z 2023 r., w ramach którego strony uzgodniły konieczność potrojenia globalnych mocy OZE i podwojenia efektywności energetycznej do 2030 r.[135]

2.4. Transformacja energetyczna

Jak zostało już podkreślone w niniejszej pracy, w XIX i XX w. krajowe systemy energetyczne rozwijały się w oparciu o paliwa kopalne. Wynikało to z ich dostępności, niskich kosztów pozyskiwania oraz wysokiego zapotrzebowania na energię państw intensywnie się rozwijających. Systemy te charakteryzowały się scentralizowaną produkcją energii w niewielkiej liczbie wielkoskalowych elektrowni spalających paliwa kopalne lub wykorzystujących energię jądrową. Wykazywały liczne wady oraz słabości, ujawnione przede wszystkim poprzez kryzysy energetyczne. Krytykę tradycyjnych systemów energetycznych pogłębił rozwój wiedzy w zakresie ich negatywnego wpływu na środowisko, a także świadomość antropogenicznych przyczyn zmian klimatu. Te uwarunkowania, występujące na przestrzeni dekad, wywołały przekonanie o konieczności dokonania transformacji systemów energetycznych. Przed wykształceniem jednolitej terminologii, w drugiej połowie lat 70. XX w., w literaturze dominowały koncepcje alternatywnych dróg rozwoju systemów energetycznych, oparte o zróżnicowaną siatkę pojęciową.

---

[132] A. M. Omer, *An overview of Biomass and Biogas for energy generation: Recent development and perspectives*, "Cellulose Chemistry and Technology" 2012, t. 46, nr 7, s. 477-484.

[133] IPCC, Renewable Energy Sources and Climate Change Mitigation, 2011, https://www.ipcc.ch/report/renewable-energy-sources-and-climate-change-mitigation/ (dostęp: 30.09.2025).

[134] Ibidem.

[135] COP28 Agreement Signals "Beginning of the End" of the Fossil Fuel Era, https://unfccc.int/news/cop28-agreement-signals-beginning-of-the-end-of-the-fossil-fuel-era (dostęp: 30.09.2025).

W tym kontekście należy wspomnieć o zbiorze esejów E. F. Schumachera pt. „Małe jest piękne – ekonomia w służbie ludzi" wydanym w 1973 r.[136] Autor postawił tezę, że ludzkość trwoni zasoby nieodnawialne. Podchodzi do paliw kopalnych tak, jakby były nieskończonym „dochodem", podczas gdy w rzeczywistości należy je traktować jak kapitał, który jest wyczerpywalny[137]. Praca zawiera postulat rozwijania „paliw dochodowych" (ang. *income fuels*), a zatem źródeł energii, które będą miały charakter, który według obecnej terminologii zostałyby określone jako odnawialne. Autor postulował także oparcie energetyki na produkcji z lokalnych zasobów na potrzeby lokalne, co będzie skutkować uniezależnieniem się od importu[138].

Obserwacja wad oraz ryzyk związanych ze scentralizowanym systemem energetycznym opartym na paliwach kopalnych oraz energetyce jądrowej, pozwoliła A. Lovinsowi na sformułowanie w 1977 r. koncepcji tzw. "miękkiej ścieżki energetycznej" (ang. *soft energy path*). Została ona przeciwstawiona zastanej koncepcji rozwijania systemu energetycznego określonego jako „twarda ścieżka" (ang. *hard path*) – opartego na scentralizowanych, kapitałochłonnych technologiach paliw kopalnych i energii jądrowej. Autor postulował rozwijanie systemu energetycznego opartego na oszczędności energii i rozproszonej energetyce, w tym energetyce odnawialnej[139]. Była to jedna z pierwszych koncepcji alternatywnego planowania sektora energetycznego. Zakładała odejście od scentralizowanego systemu opartego na paliwach kopalnych i atomie na rzecz efektywności energetycznej i źródeł rozproszonych. Należy zaznaczyć, że „miękkie technologie" (ang. *soft technologies*) nie są przez autora utożsamiane z OZE. Ówczesny stan wiedzy oraz rozwój technologii wykluczał uznanie, że jest możliwe całkowite oparcie systemu energetycznego na źródłach odnawialnych. Według A. Lovinsa miękkie technologie spełniają następujące cechy: 1) opierają się na przepływach energii odnawialnej, 2) są zróżnicowane (opierają się na różnych technologiach) oraz rozproszone, 3) są elastyczne, opierają się na relatywnie prostych technologiach, 4) ich moce wytwórcze są dopasowane do lokalnego zapotrzebowania 5) ich rodzaj oraz jakość powinna być dostosowana do potrzeb użytkowników końcowych[140]. Autor zwracał także uwagę, że dotychczasowy system energetyczny wyklucza zaangażowanie się lokalnych

[136] E. F. Schumacher, *Small is beautiful: Economics as if people mattered*, London 1973.
[137] Ibidem, s. 6 i n.
[138] Ibidem, s. 37 i n.
[139] A. B. Lovins, *Soft Energy Paths…*, s. 25-60.
[140] Ibidem, s. 38-39.

społeczności w działalność na rynku energetycznym[141]. Koncepcja ta legła u podstaw budowy zliberalizowanego rynku energetycznego umożliwiającego włączenie źródeł rozproszonych.

Lata 80. XX w. rozpoczęły kierunek wzrostu znaczenia przesłanek ochrony środowiska w kontekście odchodzenia od tradycyjnych źródeł energii. Wynikało to z opisanej we wcześniejszym rozdziale rosnącej świadomości negatywnych skutków działalności człowieka. Koncepcję przejścia z tradycyjnych źródeł energii na źródła odnawialne, przy szczególnym zaakcentowaniu efektywności energetycznej rozwijano jako strategie państwowych polityk publicznych. Najbardziej znany przykład stanowi opublikowany w 1980 r. raport „*Energiewende – Wachstum und Wohlstand ohne Erdöl und Uran*"[142]. Stanowił on alternatywny scenariusz rozwoju energetyki Republiki Federalnej Niemiec. Jego główna teza polegała na uznaniu, że RFN może utrzymać wzrost gospodarczy i dobrobyt, jednocześnie rezygnując z ropy i energii jądrowej. Cel miał zostać osiągnięty dzięki radykalnej poprawie efektywności energetycznej oraz rozwojowi OZE. Przyjętą koncepcję uzasadniano względami politycznymi – uniezależnieniem się od dostaw zagranicznych surowców, środowiskowymi – zmniejszeniem negatywnego wpływu na środowisko oraz bezpieczeństwa – w Niemczech oraz innych państwach Europy Zachodniej coraz większą popularnością cieszyły się ruchy antynuklearne. Zwracano uwagę na lokalne zagrożenia związane z tego rodzaju instalacjami[143].

Lata 80. oraz 90. XX w. przyniosły ujednolicenie terminologii stosowanej w celu opisania procesu odchodzenia od scentralizowanego systemu energetycznego opartego na konwencjonalnych źródłach energii – paliwach kopalnych oraz energetyce nuklearnej[144]. Pojęcie transformacji energetycznej zaczęło dominować w publikacjach naukowych oraz opracowaniach instytucji o oddziaływaniu międzynarodowym[145]. Tendencja zwiększonego akcentowania kwestii środowiskowych oraz konieczności przeciwdziałania zmianom klimatu zyskiwała na znaczeniu w kolejnych dekadach.

---

[141] Ibidem, s. 150.

[142] F. Krause, H. Bossel, K. F. Müller-Reißmann, *Energie-Wende – Wachstum und Wohlstand ohne Erdöl und Uran*, Frankfurt 1980.

[143] Szerzej: E. H. Boyle, *Political Frames and Legal Activity: The Case of Nuclear Power in Four Countries*, "Law & Society Review" 1998, t. 32, nr 1, s. 158-161.

[144] Określanego także jako wielkoskalowa energetyka korporacyjna, zob.: J. Popczyk, *Energetyka rozproszona…*, s. 9.

[145] Pojęcie transformacji energetycznej zostało użyte m.in. w: L. J. Perelman, A. W. Giebelhaus, M. D. Yokell, *Energy Tansitions: Long Term Perspectives,* Boulder 1981*,* National Research Council, *Energy in Transition 1985-2010, Final report of the Committee on Nuclear and Alternative Energy Systems National Research Council*, National Academy Press, Washington, D.C. 1982, s. 500–504, Y. Rovani, *The Energy Transition in Developing Countries and The World Bank's Role*, Seminar on World Bank Energy Program, Milan, 27 maja 1983 r., s. 1-15, G. Leach, *The energy transition*, "Energy policy" 1992, t. 20, nr 2, s. 116-123, M. Lazarus, L. Greber, J. Hall, C. Bartels, S. Bernow, E. Hansen, P. Raskin, D. von Hippel, *Towards a fossil free energy future: The next energy transition. A technical analysis for Greenpeace International*, Boston 1993.

Do zmiany paradygmatu myślenia o skutkach wytwarzania i korzystania energii przyczyniły się kolejne raporty IPCC oraz dokumenty powstałe w ramach UNFCCC podczas kolejnych COP[146]. Dotyczy to w szczególności podjęcia przez społeczność międzynarodową wysiłku ograniczenia emisji, w celu powstrzymania globalnego ocieplenia. W tym kontekście zaakcentować należy także wkład UE, realizującej ambitne cele klimatyczne oraz dążącej do osiągnięcia roli globalnego lidera walk ze zmianami klimatu[147]. Przyspieszenie przemian w systemach energetycznych poszczególnych państw, przede wszystkim państw rozwiniętych. umożliwił także dynamiczny rozwój technologii OZE oraz spadek kosztów ich produkcji.

Systemowe – ugruntowane w aktach prawa międzynarodowego – podejście do problematyki rozwijania systemów energetycznych w oparciu o odejście od paliw kopalnych pozwoliło na wykształcenie pojęcia transformacji energetycznej (ang. *energy transition/ energy transformation).* Z uwagi na globalny kontekst tego zjawiska, a także różnice wynikające z potrzeb poszczególnych regionów i państw, jest ono pojmowane w sposób zróżnicowany. W oparciu jednak o dorobek naukowy oraz działalność wyspecjalizowanych instytucji analitycznych o zasięgu globalnym, takich jak przede wszystkim IPCC, IEA oraz IRENA, można stwierdzić, że panuje konsensus dotyczący pojmowania istoty tego pojęcia.

Transformacja energetyczna współcześnie definiowana jest jako proces odchodzenia globalnego systemu energetycznego od konsumpcji paliw kopalnych, na rzecz technologii niskoemisyjnych, mający na celu wspieranie realizacji międzynarodowych celów ograniczania zmian klimatu[148]. Pojęcie to posiada kilka istotnych elementów: 1) ujęcie transformacji energetycznej jako procesu systemowego, 2) akcentowanie jej globalnego wymiaru, 3) wyrażenie istoty – odejście od paliw kopalnych na rzecz technologii niskoemisyjnych, 4) cel – przeciwdziałanie zmianom klimatu.

W pierwszej kolejności należy zaznaczyć, że transformację energetyczną współcześnie ujmuje się systemowo. Wynika to z przekonania, że podejmowane działania powinny obejmować cały system energetyczny, nie tylko zastąpienie wybranej technologii inną[149]. Po drugie, proces powinien mieć wymiar globalny oraz przebiegać w duchu współpracy ogólnoświatowej. Takie ujęcie transformacji energetycznej podyktowane jest jej celem, którego nie można osiągnąć bez wspólnego wysiłku społeczności międzynarodowej. Trzeci

[146] Szerzej: M. A. Maslin, J. Lang, F. Harvey, *A short history of the successes and failures of the international climate change negotiations*, UCL Open Environmental, 2023, s. 1-16.
[147] Zob. rozdział III.
[148] Za: World Bank, *Scaling Up to Phase Down…*, s. 1.
[149] Por. A. Grubler, C. Wilson, G. Nemet, *Apples, oranges, and consistent comparisons of the temporal dynamics of energy transitions*, "Energy Research & Social Science" 2016, nr 22, s. 18–25.

z wymienionych elementów – wymiar technologiczny – został oparty na dotychczasowej wiedzy. Odejście od paliw kopalnych podyktowane jest omówionymi względami środowiskowymi, klimatycznymi oraz wiedzą, że są wyczerpywalne. Warto zaznaczyć, że zaproponowana definicja nie odwołuje się wyłącznie do odnawialnych źródeł energii. Termin „technologie niskoemisyjne" jest bardziej pojemny znaczeniowo. Dotyczy także działań ukierunkowanych na podnoszenie efektywności energetycznej oraz zarządzania energią i jej magazynowanie. Obejmuje również rozwijanie technologii pozwalających na zmniejszenie negatywnych aspektów spalania paliw kopalnych oraz korzystania z energii atomowej. Po czwarte, proces transformacji energetycznej podyktowany jest przeciwdziałaniu udowodnionemu naukowo ponad wszelką wątpliwość zjawisku antropogenicznych zmian klimatu. Dotyczy to w szczególności zjawiska globalnego ocieplenia, jednak odnosi się także do szerzej pojmowanych kwestii ochrony środowiska naturalnego.

Oceniając przebieg transformacji energetycznej należy stwierdzić, że obecnie najbardziej problematyczne wydaje się zapewnienie jej globalnego wymiaru. W sferze deklaracji, wydaje się, że co do zasady panuje konsensus międzynarodowy w zakresie przeciwdziałania zmianom klimatu. Dowodzi tego lista sygnatariuszy traktatów międzynarodowych, takich jak Protokół z Kioto lub Porozumienie paryskie. Należy jednak podkreślić, że w ostatnich latach obserwuje się odejście od realizacji wspólnego celu, na rzecz partykularnych interesów poszczególnych państw. Jednym z czynników niweczącym współpracę społeczności międzynarodowej w zakresie poprawy stanu środowiska są wojny, np. zapoczątkowana agresją Rosji na Ukrainę w 2022 r. czy na Bliskim Wschodzie. Kolejnym, niepokojącym zdarzeniem jest dwukrotne wycofanie się USA z Porozumienia paryskiego[150]. Wydaje się, że w przyszłości kolejne zagrożenie stanowić może ponowne, po okresie Zimnej Wojny, zdominowanie globalnej polityki rywalizacją największych państw, w szczególności USA i Chińskiej Republiki Ludowej[151].

Dostępne dane statystyczne dowodzą procesu zwiększania się udziału OZE globalnym miksie elektroenergetycznym w ostatnich dekadach. W 2008 roku OZE odpowiadały łącznie za 18,7% światowej generacji energii elektrycznej, z czego elektrownie wodne stanowiły 15,9%, a pozostałe OZE, obejmujące geotermię, energię słoneczną, energię wiatru oraz

[150] M. Daly, S. Borenstein, *Trump signs executive order directing US withdrawal from the Paris climate agreement – again*, https://apnews.com/article/trump-paris-agreement-climate-change-788907bb89fe307a964be75731-3cdfb0 (dostęp: 30.09.2025).
[151] S. Moore, *Climate Action in the Age of Great Power Rivalry: What Geopolitics Means for the Climate*, Kleinman Center for energy Policy, 2024, https://kleinmanenergy.upenn.edu/research/publications/climate-action-in-the-age-of-great-power-rivalry-what-geopolitics-means-for-the-climate/ (dostęp: 30.09.2025).

bioenergię i energię z odpadów za 2,8%[152]. Do 2014 roku udział ten zwiększył się do 22,7%, przy 16,4% energii pochodzącej z elektrowni wodnych i 6,3% dla pozostałych OZE[153]. Z najnowszego zestawienia Międzynarodowej Agencji Energetycznej wynika, że w 2024 roku OZE stanowiły jedną trzecią światowej generacji energii elektrycznej. Energia elektryczna pozyskiwana w ramach elektrowni wodnych stanowiła 14%, energia z wiatru 8%, energia słoneczna (PV) 7% oraz bioenergia i energia pozyskiwana z odpadów 3%, co łącznie daje 32% w globalnym miksie elektroenergetycznym[154].

Należy zaznaczyć, że pomimo wzrostu wolumenu energii wytwarzanej z OZE, globalna emisja gazów cieplarnianych rośnie. Okresowe zmniejszenie odnotowane w ostatnich latach z powodu epidemii COVID-19 należy traktować jako jednorazową anomalię, a nie przejaw trendu[155]. Z tego względu wciąż utrzymują się poważne wyzwania w zakresie osiągnięcia najważniejszego celu transformacji energetycznej – zatrzymania zmian klimatycznych. Przede wszystkim, proces ten nie przebiega równomiernie, gdyż państwa o gospodarkach wschodzących i rozwijających się mają inne potrzeby energetyczne niż państwa rozwinięte[156].

Proces zmniejszania emisyjności gospodarek w jego obecnym wymiarze także nie jest pozbawiony wad. Dotyczą one koncentracji produkcji komponentów niezbędnych do budowy oraz naprawy instalacji OZE w wybranych państwach. W ten sposób uzależnienie od importu paliw kopalnych zamienia się na konieczność sprowadzania rozwiązań technologicznych oraz tzw. „metali ziem rzadkich"[157]. Zwiększenie liczby instalacji OZE spowodowało nierozwiązany dotychczas w sposób satysfakcjonujący problem wzrostu wolumenu trudnych do przetwarzania odpadów, do których należą m.in. zużyte turbiny wiatrowe[158].

Rozwój elektromobilności w państwach rozwiniętych związany jest ze zwiększeniem zapotrzebowania na metale ziem rzadkich, których wydobycie niszczy ekosystemy państw biedniejszych. Szeroko podnosi się także związane z tym procesem naruszenia praw

[152] International Energy Agency, *Key World Energy Statistics 2010*, Paryż 2010, s. 24.
[153] International Energy Agency, *Key World Energy Statistics 2016*, Paryż 2016, s. 24.
[154] International Energy Agency, *Global Energy Review 2025*, Paryż 2025, s. 27.
[155] United Nations Climate Change, *Global CO2 Emissions Rebounded to Their Highest Level in History in 2021*, https://unfccc.int/news/global-co2-emissions-rebounded-to-their-highest-level-in-history-in-2021 (dostęp: 30.09.2025).
[156] Szerzej: S. Pereira, C. Silva, L. M. D. F. Ferreira, *Barriers to energy transition: Comparing developing with developed countries*, "Energy for Sustainable Development" 2025, nr 87.
[157] Metale ziem rzadkich, „INFOS: Zagadnienia społeczno-gospodarcze" 2012, nr 1 (115), https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/8306DB0738B6B1F4C1257981004A4357/$file/Infos_115.pdf (dostęp: 30.09.2025).
[158] Szerzej: F. Spini, P. Bettini, *End-of-Life wind turbine blades: Review on recycling strategies*, "Composites Part B: Engineering" 2024, nr 275, s. 2-3, J. Yang, F. Meng, L. Zhang, et al., *Solutions for recycling emerging wind turbine blade waste in China are not yet effective*, "Communications Earth & Environment" 2023, t. 4, nr 466, s. 2-3.

człowieka[159]. Współcześnie podkreśla się również, że transformacja energetyczna niesie nowe wyzwania dla bezpieczeństwa energetycznego – dotychczasową zależność od ropy i gazu zastępuje zależność od technologii i surowców krytycznych niezbędnych do realizacji inwestycji w moce wytwórcze OZE. Produkcja niezbędnych komponentów oraz surowców skupia się w kilku krajach, co rodzi ryzyka geopolityczne. Dlatego elementem bezpieczeństwa transformacji staje się dywersyfikacja łańcuchów dostaw i rozwój własnych mocy produkcyjnych. Jest to niezbędne, aby uniknąć zastąpienia jednej zależności inną i zabezpieczyć stabilność dostaw technologii niskoemisyjnych[160].

Odpowiedź na większość wymienionych wyzwań stanowi kontynuowanie procesu transformacji energetycznej w duchu zasady zrównoważonego rozwoju, przy zachowaniu zasad sprawiedliwości oraz solidarności w wymiarze globalnym, co zostało szerzej opisane w kolejnym podrozdziale.

2.5. Zrównoważona oraz sprawiedliwa transformacja energetyczna

Wraz z upowszechnieniem się świadomości potrzeby przeprowadzenia transformacji energetycznej, pojawiło się pytanie o jej kształt. Na początku lat 90. XX w. w związku z akcentowaniem konieczności zachowania środowiska naturalnego dla przyszłych pokoleń wykształciło się pojęcie „zrównoważonej transformacji energetycznej" (ang. *sustainable energy transition*). Wywodzi się ono z koncepcji „zrównoważonego rozwoju" (ang. „*sustainable development*") opisanej w Raporcie Światowej Komisji ds. Środowiska i Rozwoju: „Nasza wspólna przyszłość" z 1987 r.[161] Zrównoważony rozwój zdefiniowano jako „Rozwój, który zaspokaja potrzeby obecnego pokolenia bez ograniczania możliwości zaspokojenia potrzeb przyszłych pokoleń."[162]. Koncepcję tę w późniejszych latach rozwijano w dokumentach ONZ, stała się również podstawą polityki klimatycznej UE oraz państwowych polityk publicznych. Ideę zrównoważonego rozwoju uwzględniającego prawa przyszłych pokoleń akcentuje także Europejski Trybunał Praw Człowieka. W orzecznictwie Trybunału podkreślono, że polityka klimatyczna wymaga uwzględnienia „kwestii akomodacji społecznej

[159] J. Udell, *Environmental Destruction and Human Rights Abuses in the Democratic Republic of the Congo: Examining the Epicenter of the Cobalt Mining Industry from an International Criminal Law Perspective*, „Minnesota Journal of International Law" 2023, nr 32, s. 195-238.
[160] Szerzej: International Energy Agency, World Energy Outlook 2021, s. 4–5, https://www.iea.org/reports/world-energy-outlook-2021 (dostęp: 30.09.2025).
[161] United Nations, *Report of the World Commission on Environment and Development Our Common Future*, 1987.
[162] Ibidem.

oraz międzypokoleniowego podziału obciążeń, zarówno w odniesieniu do różnych generacji żyjących obecnie, jak i do przyszłych pokoleń"[163].

Pierwotnie pojęcie to wiązano głównie z kwestiami rozwoju technologii przyjaznych środowisku, ograniczających zanieczyszczenia. Postulowano zmianę obecnego reżimu technologicznego w kierunku technologii zrównoważonych[164]. Dominującym podejściem koncepcyjnym w badaniach nad zrównoważoną transformacją energetyczną stała się „perspektywa wielopoziomowa" (ang. *Multi-Level Perspective*). Koncentruje się ona na transformacjach w systemach społeczno-technicznych, m.in. energia, transport, mieszkalnictwo i systemy rolno-spożywcze, które są głównymi czynnikami powodującymi problemy związane ze zrównoważonym rozwojem – głównie eksploatację środowiska naturalnego[165].

Negatywne skutki zmiany klimatu dla środowiska naturalnego są obecnie dobrze poznane i przedstawione, w szczególności w ramach raportów IPCC. Z tego względu, słusznie w literaturze zaczęto akcentować społeczne aspekty zrównoważonej transformacji energetycznej[166]. Zauważono kluczowe wyzwania społeczne związane z wycofywaniem klasycznych technologii energetycznych i wprowadzaniem nowych, alternatywnych. W nauce akcentuje się, że przekształcanie dotychczasowego systemu energetycznego powoduje zmiany społeczne. Mogą one przybrać negatywne skutki dla danych grup lub społeczności[167]. Szersze postrzeganie zrównoważonego rozwoju, a zatem i zrównoważonej transformacji energetycznej znalazło odzwierciedlenie w materiałach Międzynarodowej Organizacji Pracy. Zaakcentowano w nich, że zrównoważony rozwój ma trzy wymiary – 1) gospodarczy, 2) społeczny i 3) środowiskowy. Są one ze sobą powiązane, mają równe znaczenie i powinny być traktowane łącznie[168].

---

[163] Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 9 kwietnia 2024 r., App. no. 53600/20 ws. Verein KlimaSeniorinnen Schweiz and Others v. Switzerland, par. 419, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-233206 (dostęp: 30.09.2025), szerzej: A. Sikora-Kalėda, *Rights in the Era of Climate Change*, w: A. Sikora-Kalėda, I. Kawka (red.) *Fundamental Rights and Climate Change*, 2024, s. 29 i n.

[164] R. Kemp, *Technology and the transition to environmental sustainability: the problem of technological regime shifts*, "Futures" 1994, nr 26 (10), s. 1023 i n.

[165] Szerzej: F. W. Geels, *The Multi-Level Perspective on Sustainability Transitions: Background, overview, and current research topics*, Earth and Environmental Sciences 2024, s. 24-40.

[166] Szerzej: S. Dhiman, R. Singh, V. Arjune, R. S. Yadav, M. S. Yadav & A. Bansala, *Mapping the Evolution of Sustainability Transitions Research: A Bibliometric Analysis*, „Journal of Scientometric Research" 2023, nr 12 (3), s. 522–533, F. W. Geels, *Socio-technical transitions to sustainability: a review of criticisms and elaborations of the Multi-Level Perspective*, „Current Opinion in Environmental Sustainability" 2019, nr 39, s. 187-201, wraz z powołaną tam literaturą.

[167] Ibidem.

[168] International Labour Organization, *Guidelines for a just transition towards environmentally sustainable economies and societies for all*, 2015, s. 4, https://www.ilo.org/publications/guidelines-just-transition-towards-environmentally-sustainable-economies (dostęp: 30.09.2025).

Z uwagi na aspekty społeczne, zrównoważona transformacja energetyczna została powiązana z pojęciem „sprawiedliwej transformacji energetycznej" (ang. *just energy transition*). Wywodzi się ono z bardziej ogólnego pojęcia, jakim była sprawiedliwa transformacja. Koncepcja sprawiedliwej transformacji wywodzi się z postulatów kierowanych przez związki zawodowe reprezentujące ruch robotniczy w USA w latach 70. XX w.[169] Były one związane z zaostrzeniem regulacji dotyczących przemysłu, którego działalność wiązała się z zanieczyszczaniem środowiska naturalnego. W efekcie nastąpiła fala zwolnień pracowników koncernów należących do przemysłu energetycznego. Warto zaznaczyć, że organizacje pracowników dotkniętych załamaniem branży wykazywały dużą aktywność w zakresie podnoszenia świadomości o negatywnym wpływie działalności przemysłu na środowisko. Wobec zaistniałej sytuacji, domagali się oni utworzenia specjalnego funduszu, który sfinansowałby przekwalifikowanie pracowników i wsparcie ich społeczności oraz szersze działania mające na celu zaplanowanie i opracowanie bardziej przyjaznego dla środowiska podejścia do produkcji przemysłowej[170]. Sam termin *just transition* został spopularyzowany w latach 80. XX w. przez działacza związkowego Tony'ego Mazzochi[171].

W kolejnych dekadach XX w. koncepcja ta zyskała na popularności. Wynikało to ze współpracy nawiązanej przez organizacje pracownicze z grupami działającymi na rzecz ochrony środowiska. W efekcie, pojęcie sprawiedliwej transformacji zostało poszerzone o problematykę sprawiedliwości rasowej, dotyczącej rdzennej ludności, bezpieczeństwa żywnościowego, zachowania kultury i tradycji oraz samostanowienia[172]. Różnorodne grupy działające w kierunku sprawiedliwej transformacji łączyło przekonanie, że transformacja energetyczna powinna przebiegać w sposób sprawiedliwy dla społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem najbardziej narażonych społeczności. W przeciwnym razie proces ten wywoła opór oraz konflikty społeczne[173]. Sprawiedliwa transformacja została ujęta w materiałach ILO jako proces, który przebiega z wprowadzeniem mechanizmów zapewniających minimalizację jego negatywnego wpływu na grupy dotknięte zmianami – zwłaszcza te najbardziej wrażliwe – oraz aby grupy te były wspierane i angażowane w proces podejmowania decyzji dotyczących przejścia na bardziej zrównoważoną gospodarkę[174].

---

[169] M.S. Henry, M.D. Bazilian, C. Markuson, *Just transitions: Histories and futures in a post-COVID world*, "Energy Research & Social Science" 2020, nr 68, s. 1-2.
[170] Ibidem.
[171] J. Abraham, *Just Transitions for the Miners: Labor Environmentalism in the Ruhr and Appalachian Coalfields*, "New Political Science" 2017, nr 2 (39), s. 222.
[172] Szerzej: A. Stark, F. Gale, H. Murphy-Gregory, *Just Transitions' Meanings: A Systematic Review,* "Society & Natural Resources" 2023, nr 10(36), s. 1277-1279.
[173] Ibidem.
[174] International Labour Organization, *Green works to support a just transition*, 2022, s. 3.

Materia ta została rozwinięta także w dokumentach powstałych w ramach corocznych Konferencji Stron Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (COP). Analiza treści tych materiałów pozwala stwierdzić, że transformacja, w tym energetyczna, powinna uwzględniać perspektywę społeczną. Samo pojęcie sprawiedliwej transformacji jest używane w materiałach COP wielokrotnie, a także można zaobserwować wzrost znaczenia tego ujęcia w podejściu do działań mających na celu przeciwdziałanie zmianom klimatu. W tzw. Porozumieniu z Cancún dobitnie stwierdzono, że działania klimatyczne powinny być prowadzone „zapewniając sprawiedliwą transformację siły roboczej, która tworzy godną pracę i wysokiej jakości miejsca pracy"[175]. COP dobywające się w następnych latach kontynuowały odwoływanie się do sprawiedliwej transformacji. Istotną cezurę stanowił szczyt COP21 z 2015 r., którego efektem było Porozumienie paryskie. W preambule tego aktu podkreślono, że Strony Konwencji „uwzględniają imperatywy sprawiedliwej transformacji pracowników oraz tworzenia godnej pracy i wysokiej jakości miejsc pracy, zgodnie z krajowo określonymi priorytetami rozwojowymi."[176].

Konferencje COP odbywające się w dalszych latach potwierdzały przyjęty kierunek postrzegania działań w kierunku przeciwdziałania zmianom klimatu. Punkt zwrotny w kontekście rozumienia oraz promowania idei sprawiedliwej transformacji stanowiła COP24, która odbyła się w 2018 r. w Katowicach. Jej efektem było przyjęcie Śląskiej Deklaracji Solidarnej i Sprawiedliwej Transformacji (ang. *Solidarity and Just Transition Silesia Declaration*)[177]. Dokument zachował dotychczasowe rozumienie sprawiedliwej transformacji, a także podkreślił konieczność powiązania jej z partycypacją partnerów społecznych i całych społeczności w działaniach klimatycznych. W Deklaracji podkreślono także konieczność zapewnienia globalnego wymiaru solidarności w transformacji energetycznej, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb krajów rozwijających się, najbardziej narażonych na skutki zmian klimatu[178]. Śląska Deklaracja uwzględniła także konieczność partycypacyjnego dialogu społecznego z udziałem wszystkich partnerów, w celu zapewnienia wysokiego poziomu

[175] Framework convention on climate change, FCCC/CP/2010/7/Add.1, https://unfccc.int/resource/docs/2010/cop16/eng/07a01.pdf (dostęp: 30.09.2025).
[176] Porozumienie paryskie do Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 9 maja 1992 r., przyjęte w Paryżu dnia 12 grudnia 2015 r. (Dz.U. 2017 r. poz. 36).
[177] Solidarity and Just Transition Silesia Declaration, Bruksela, 26 listopada 2018 r., https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14545-2018-REV-1/en/pdf (dostęp: 30.09.2025).
[178] Ibidem, par. 4–5, por. O. Hałub-Kowalczyk, *Food Security and the Right to Food in the European Union*, w: A. Sikora-Kalėda, I. Kawka (red.), *Fundamental Rights…*, s. 159.

zatrudnienia, ochrony socjalnej oraz dobrostanu pracowników i ich społeczności podczas wdrażania celów klimatycznych[179].

Sprawiedliwa transformacja została uwzględniona także w przyjętym przez ONZ w 2015 r. dokumencie strategicznym - Przekształcamy nasz świat: Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju (ang. *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*) W Agendzie zawarto Cele Zrównoważonego Rozwoju (ang. *Sustainable Development Goals*)[180]. Cel 7 zakłada zapewnienie wszystkim dostępu do przystępnej cenowo, niezawodnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii. ONZ podkreśla, że transformacja energetyczna musi być inkluzywna. Świadczy o tym treść Mapy drogowej dla energii opublikowanej przez Sekretarza Generalnego ONZ w 2021 r. W dokumencie tym stwierdzono, że realizacja celów energetycznych i klimatycznych wymaga „sprawiedliwej i inkluzywnej transformacji energetycznej, w której nikt nie zostanie pominięty."[181].

Ujęcie pojęcia sprawiedliwej transformacji w kontekście procesu zmiany systemu energetycznego w wymienionych dokumentach ONZ świadczy o procesie przejścia od pytania „czy transformacja energetyczna jest potrzebna?" do pytań szczegółowych „jak transformacja energetyczna powinna przebiegać, komu powinna służyć i jakie grupy społeczne powinna chronić"?[182] .

Należy zwrócić uwagę, że współcześnie pojmowana sprawiedliwa transformacja energetyczna obejmuje więcej aspektów, niż pierwotną troskę o zagrożone grupy społeczne, w szczególności robotników. Zgodnie z ujęciem tej koncepcji przez D. McCauleya oraz R. Heffrona, stanowi ona platformę łączącą pojęcia: sprawiedliwości 1) klimatycznej, 2) energetycznej, 3) środowiskowej[183]. Sprawiedliwość klimatyczna jest skoncentrowana na lokalnych skutkach oraz nierównościach w zakresie podatności na zagrożenia wynikające ze zmian klimatu[184]. Sprawiedliwość energetyczna polega na dążeniu do zapewnienia wszystkim osobom, we wszystkich obszarach, bezpiecznej, przystępnej cenowo i zrównoważonej energii[185]. Natomiast sprawiedliwość środowiskowa akcentuje prawo do życia w czystym

[179] Ibidem.
[180] United Nations, *Transforming our world…*
[181] Global Roadmap for Accelerated SDG7 Action in Support of the 2030 Agenda for Sustainable Development and the Paris Agreement on Climate Change, https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/2021/11/hlde_outcome_-_sdg7_global_roadmap.pdf (dostęp: 30.09.2025).
[182] Szerzej: P. J. Newell, D. Mulvaney, *The political economy of the 'just transition*, "The Geographical Journal" 2013, nr 179(2), s. 133.
[183] D. McCauley, R. Heffron, *Just Transition…*, s. 5.
[184] Szerzej: D. Schlosberg, L. B. Collins, *From environmental to climate justice: climate change and the discourse of environmental justice*, "Wiley interdisciplinary reviews: Climate Change" 2014, nr 5, s. 359–374.
[185] D. McCauley, et al., *Advancing energy justice…*, s. 107.

i bezpiecznym środowisku[186]. Zgodnie z tym ujęciem sprawiedliwa transformacja energetyczna stanowi ideę sprawiedliwego i uczciwego procesu transformacji w kierunku społeczeństwa niskoemisyjnego (ang. *a fair and equitable process of moving towards a post-carbon society*)[187].

Przyjęcie koncepcji sprawiedliwej transformacji jako podstawy formułowania polityk publicznych oraz stanowienia prawa, ma fundamentalne znaczenie w kontekście realizacji na poziomie globalnym oraz państwowym strategii transformacji, która zapewni sprawiedliwość i równość w procesie odchodzenia od paliw kopalnych. W literaturze postuluje się tworzenie prawa sprzyjającego realizacji sprawiedliwej transformacji (energetycznej) poprzez wdrażanie sprawiedliwości energetycznej[188]. Tym samym, tworzenie i wprowadzanie regulacji prawnych odnoszących się do rynku energetycznego powinno uwzględniać ramę koncepcyjną jaką jest sprawiedliwość energetyczna.

Zadaniem prawa jest włączanie społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożonych grup, w transformację energetyczną poprzez implementację pięciu zasad (ang. *tenets*) koncepcji sprawiedliwości energetycznej: 1) sprawiedliwości dystrybutywnej (ang. *distributive justice*) – odnoszącej się do pytania, jakie grupy odnoszą korzyści, a jakie ponoszą straty w związku z działaniem sektora energetycznego, 2) sprawiedliwości proceduralnej (ang. *procedural justice*) – postulującej refleksję nad regulacją systemu energetycznego i weryfikacji, jakie zmiany są w nim potrzebne, 3) sprawiedliwości naprawczej (ang. *restorative justice*) – będącej postulatem naprawy niesprawiedliwości spowodowanych przez sektor energetyczny, 4) sprawiedliwości uznania (ang. *recognition justice*) – odnoszącej się w tym kontekście do rozważenia, interesy jakich grup zostały pominięte lub która z grup została decyzjami dotknięta oraz 5) sprawiedliwości kosmopolitycznej (ang. *cosmopolitan justice*) – akcentującej transgraniczne (i regionalne) skutki działalności energetycznej i skupiającej się na pytaniu o grupy dotknięte tego rodzaju działalnością[189].

[186] D. McCauley, R. Heffron, *Just Transition…*, s. 5.
[187] Za: ibidem, s. 2, tłum. własne.
[188] Szerzej: M. M. Sokołowski, *Enforcing Energy Justice Through the Legal System: A Cascade of Four Conditions*, w: R. J. Heffron, L. de Fontenelle (red.), *The Power of Energy Justice & the Social Contract, Just Transitions*, Pau 2023, s. 49-54.
[189] Warto zaznaczyć, że klasyczna „triada" zasad sprawiedliwości energetycznej obejmuje 1) sprawiedliwość dystrybutywną, 2) sprawiedliwość proceduralną oraz 3) sprawiedliwość uznania, zgodnie z ujęciem wskazanym w: D. A. McCauley, et al., *Advancing energy justice…*, s. 107–110. Została ona następnie rozszerzona i szeroko dyskutowana w literaturze. W efekcie rozszerzono ją o kolejne dwie zasady: sprawiedliwości naprawczej oraz kosmopolitycznej, Szerzej: R. J. Heffron, *Energy justice – the triumvirate of tenets revisited and revised*, „Journal of Energy & Natural Resources Law" 2023, s. 1-7.

2.6. Podsumowanie

Transformacja energetyczna rozumiana jest współcześnie jako proces odchodzenia globalnego systemu energetycznego od konsumpcji paliw kopalnych, na rzecz technologii niskoemisyjnych, mający na celu wspieranie realizacji międzynarodowych celów ograniczania zmian klimatu. Jej nieuchronność wynika z ustalonego ponad wszelką wątpliwość antropogenicznego pochodzenia zmian klimatu. Systemy energetyczne oparte na paliwach kopalnych w znacznym stopniu przyczyniają się do emisji gazów cieplarnianych efekt ten powodujących. Z tego względu transformacja energetyczna powinna polegać na zwiększaniu udziału odnawialnych źródeł energii w globalnym miksie energetycznym. Przeprowadzenie transformacji energetycznej stanowi także efekt globalnego konsensusu wynikającego z dokumentów ONZ. Przyjmuje również wymiar zobowiązania poszczególnych państw, w tym Polski – na skutek zawartego Porozumienia paryskiego. Z pojęciem transformacji energetycznej wiąże się także budowa zdecentralizowanego systemu energetycznego, powstającego w ramach zliberalizowanego rynku energetycznego. Umożliwia to prowadzenie działalności w polegającej na wykorzystywaniu źródeł rozproszonych – w tym głównie odnawialnych źródeł energii.

Współcześnie nastąpiła także zmiana paradygmatu postrzegania transformacji energetycznej. Pytanie, „czy" należy przeprowadzić transformację energetyczną zastąpiło pytanie „jak". Dostrzeżono bowiem, że jej przebieg może wiązać się z utratą pracy oraz ponoszeniem kosztów przez najbardziej zagrożone grupy społeczne. W efekcie wykształcona została idea sprawiedliwej transformacji, a zatem przebiegającej z wprowadzeniem mechanizmów zapewniających minimalizację negatywnego wpływu na grupy dotknięte zmianami – zwłaszcza te najbardziej wrażliwe. Zapewnia także wsparcie oraz daje gwarancję zaangażowania tych grup w proces podejmowania decyzji dotyczących przejścia na bardziej zrównoważoną gospodarkę. Pojęcie sprawiedliwej transformacji łączy w sobie pojęcia sprawiedliwości klimatycznej, sprawiedliwości energetycznej oraz sprawiedliwości środowiskowej. Polityka publiczna oraz prawo energetyczne powinno realizować postulat sprawiedliwej transformacji. Ocenie, czy prawo energetyczne bierze pod uwagę sprawiedliwą transformację służy rama koncepcyjna sprawiedliwości energetycznej obejmująca zasady sprawiedliwości: 1) dystrybutywnej, 2) proceduralnej, 3) naprawczej, 4) uznania oraz 5) kosmopolitycznej.

Rozdział III Rozwój regulacji prawnych dotyczących transformacji energetycznej w prawie Unii Europejskiej i polskim

3.1. Rozwój regulacji prawnych dotyczących transformacji energetycznej w prawie Unii Europejskiej

3.1.1. Regulacyjne ramy transformacji energetycznej w prawie Unii Europejskiej

Unia Europejska od dekad prowadzi aktywną politykę w zakresie energii i klimatu. Komunikaty Komisji Europejskiej powołują się na ustalenia IPCC w zakresie antropogenicznego pochodzenia zmian klimatu[190]. Wnioski Zespołu są przywoływane jako uzasadnienie przyjmowanych aktów prawnych oraz dokumentów strategicznych UE. Środki podejmowane przez UE w zakresie przeciwdziałania zmianom klimatu obejmują także realizację transformacji energetycznej, ze szczególnym uwzględnieniem promocji technologii niskoemisyjnych, w tym OZE oraz efektywności energetycznej. Jednocześnie, w art. 191 ust. 1 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE)[191] *explicite* wskazano, że polityka UE w dziedzinie środowiska przyczynia się do osiągnięcia celu polegającego na „promowaniu na płaszczyźnie międzynarodowej środków zmierzających do rozwiązywania regionalnych lub światowych problemów w dziedzinie środowiska, w szczególności zwalczania zmian klimatu.". Jest także stroną umów międzynarodowych zawierających zobowiązania sygnatariuszy do działań w zakresie ochrony środowiska[192]. Przykład stanowi ratyfikowanie przez UE Porozumienia paryskiego[193]. Podstawę prawną obowiązku wykonywania przez UE zobowiązań wynikających z traktatów klimatycznych stanowią zawarte umowy międzynarodowe oraz postanowienia TFUE, rozwijane poprzez prawo wtórne[194]. Regulacje UE w zakresie energetyki w pełni wpisują się w transformację energetyczną oraz stanowią narzędzie realizacji polityki klimatycznej.

[190] Szerzej: Komunikat Komisji z 28 listopada 2018 r. „Czysta planeta dla wszystkich Europejska długoterminowa wizja strategiczna dobrze prosperującej, nowoczesnej, konkurencyjnej i neutralnej dla klimatu gospodarki", COM(2018) 773 final.
[191] Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dz.Urz. UE z dnia 7 czerwca 2016 r. C 202/1.
[192] C. Mik, *Związanie Unii Europejskiej prawem międzynarodowym zmiany klimatycznej*, w: C. Mik, A. Borek (red.), *Zmiany klimatu w świetle prawa Unii Europejskiej i prawa polskiego na tle porównawczym*, Warszawa 2021, s. 29-30.
[193] Decyzja Rady (UE) 2016/1841 z dnia 5 października 2016 r. w sprawie zawarcia, w imieniu Unii Europejskiej, porozumienia paryskiego przyjętego na mocy Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, Dz.U. UE. L. z 2016 r. Nr 282, s. 1.
[194] Za: C. Mik, *Związanie Unii Europejskiej…*, s. 29-30.

Kompetencje Unii Europejskiej w zakresie energii także określa Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej. W tej dziedzinie są one dzielone między Unię a Państwa Członkowskie. (art. 4 ust. 2 lit. i) TFUE). Na podstawie treści Traktatu można stwierdzić, że rynek wewnętrzny energii stanowi część rynku wewnętrznego UE. Zgodnie z art. 194 ust. 1 lit. c TFUE: „W ramach ustanawiania lub funkcjonowania rynku wewnętrznego oraz z uwzględnieniem potrzeby zachowania i poprawy stanu środowiska, polityka Unii w dziedzinie energetyki ma na celu, w duchu solidarności między Państwami Członkowskimi: wspieranie efektywności energetycznej i oszczędności energii, jak również rozwoju nowych i odnawialnych form energii". Przepis ten stanowi podstawę prawną stanowienia przez UE polityki energetycznej.

Realizację zobowiązań UE w zakresie przeciwdziałania zmianom klimatu stanowiło przyjęcie Pakietu klimatyczno-energetycznego na rok 2020[195]. Kolejny etap stanowił pakiet „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków"[196]. Zgodnie z komunikatem Komisji Europejskiej, pakiet zawierał wnioski regulacyjne i środki mające na celu przyspieszenie, przekształcenie i skonsolidowanie przejścia gospodarki UE na czystą energię[197]. Poprzez pakiet UE wprowadziła łącznie osiem rozporządzeń i dyrektyw, których celem jest realizacja do 2030 r. ambitnych celów klimatycznych: 1) redukcji emisji gazów cieplarnianych o co najmniej 40%, 2) udział OZE w zużyciu energii na poziomie co najmniej 32%, 3) efektywność energetyczna na poziomie 32,5%[198]. Kolejnym elementem polityki UE jest Europejski Zielony Ład, poprzez który wyrażony został plan transformacji energetycznej UE[199]. Wyraża on podstawowy cel UE, jakim jest osiągnięcie neutralności klimatycznej w UE do 2050 r.[200] Obejmuje całość gospodarek Państw Członkowskich. W szczególności sektory energetyki, rolnictwa, transportu oraz zrównoważonych finansów. UE określiła także cel pośredni, jakim jest redukcja poziomu gazów cieplarnianych do poziomu co najmniej 50%, a potencjalnie do 55%, względem poziomu z 1990 r.[201]

[195] Program zakładał podjęcie przez Państwa Członkowskie UE działań w celu przeciwdziałania zmianom klimatycznym, polegały one na przede wszystkim na tzw. 3x20% - redukcji o 20% emisji gazów cieplarnianych w stosunku do poziomu emisji z 1990 r., zwiększeniu udziału zużycia energii pochodzącej z odnawialnych źródeł energii do 20% oraz zwiększeniu o 20% efektywności energetycznej w stosunku do prognoz na rok 2020. W ramach pakietu przyjęto dyrektywy: EU ETS, CCS oraz RED I.

[196] Komunikat Komisji z dnia 30 listopada 2016 r . „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków", COM(2016) 860 final.

[197] Ibidem.

[198] Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Energii, Czysta energia dla wszystkich Europejczyków, Urząd Publikacji, 2019, s. 4, https://data.europa.eu/doi/10.2833/199270 (dostęp: 30.09.2025).

[199] Europejski zielony ład, https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/european-green-deal/ (dostęp: 30.09.2025).

[200] Komunikat Komisji z dnia 11 grudnia 2019 r. „Europejski Zielony Ład", COM(2019) 640 final, s. 5.

[201] Ibidem.

Kluczowym rezultatem Zielonego Ładu było uchwalenie Rozporządzenia (UE) 2021/1119, określanego jako „Europejskie Prawo o Klimacie”[202]. Za pomocą tego aktu prawnego cele klimatyczne zyskały charakter prawa wiążącego Państwa Członkowskie. Kolejny etap w celu realizacji ambitnych celów klimatycznych UE stanowiło uruchomienie w 2021 r. pakietu legislacyjnego „Fit for 55”[203]. Stanowi on bardzo obszerną reformę, z tego względu przytoczono wyłącznie wybrane jego elementy obejmujące energetykę. Na pakiet składają się przede wszystkim: reforma EU ETS, zaostrzająca politykę ograniczania emisji CO_2, podniesiony cel OZE (dyrektywa RED III – co najmniej 42,5% do 2030 r.) oraz zaostrzone wymogi efektywności energetycznej.

3.1.2. Sprawiedliwa transformacja energetyczna w prawie UE

Pojęcie sprawiedliwej transformacji w dokumentach UE łączone jest z określeniem „uczciwa”, co ma na celu podkreślenie kontekstu troski o wszystkich obywateli. Powyższe znalazło odzwierciedlenie w treści komunikatu Komisji pt. „Strategia ramowa na rzecz stabilnej unii energetycznej opartej na przyszłościowej polityce w dziedzinie klimatu”: „Sprawiedliwa i uczciwa transformacja energetyczna będzie wymagała przekwalifikowania zawodowego lub podwyższania kwalifikacji pracowników w niektórych sektorach oraz, w razie potrzeby, środków socjalnych na odpowiednim poziomie.”[204]. Z kolei w komunikacie prezentującym założenia pakietu „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków”, Komisja posłużyła się sformułowaniem „społecznie sprawiedliwa transformacja”. W ten sposób podkreślono, że transformacja w kierunku zeroemisyjnego systemu energetycznego, postrzegana jako konieczność, powinna uwzględniać wpływ zmian na „sektory, regiony lub najbardziej wrażliwe grupy społeczne odczuwające negatywne skutki tego przejścia.”[205].

Założenia te zostały uzupełnione w opublikowanym w listopadzie 2018 r. Komunikacie „Czysta planeta dla wszystkich”. Jako jeden z priorytetów określono „uznanie i uwypuklenie centralnej roli obywateli i konsumentów w procesie transformacji energetyki”[206]. Z kolei wymowa Zielonego Ładu akcentuje zgodność z wyrażoną w Agendzie 2030 zasadą *leave no*

[202] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1119 z dnia 30 czerwca 2021 r. w sprawie ustanowienia ram na potrzeby osiągnięcia neutralności klimatycznej i zmiany rozporządzeń (WE) nr 401/2009 i (UE) 2018/1999 (Europejskie prawo o klimacie), Dz.U. UE. L. z 2021 r. Nr 243, str. 1.
[203] Rada Unii Europejskiej, *„Gotowi na 55”,* https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/fit-for-55/#what (dostęp: 30.09.2025).
[204] Komunikat Komisji z dnia 25 lutego 2015 r. „Strategia ramowa na rzecz stabilnej unii energetycznej opartej na przyszłościowej polityce w dziedzinie klimatu”, COM/2015/080 final.
[205] Komunikat Komisji z dnia 30 listopada 2016 r . „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków”.
[206] Komunikat Komisji z dnia 28 listopada 2018 r. „Czysta planeta dla wszystkich (…)”…, s. 28.

one behind. Jak podano w dokumencie: „Transformacja ta musi przebiegać zarazem w sprawiedliwy i sprzyjający włączeniu społecznemu sposób: na pierwszym miejscu należy stawiać ludzi i nie wolno tracić z oczu regionów, sektorów przemysłu i pracowników, którzy będą borykać się z największymi trudnościami."[207]. Reguła ta została także uwzględniona w Europejskim prawie o klimacie, w którym założono, że proponując unijny cel klimatyczny na rok 2040, Komisja bierze pod uwagę „potrzebę zapewnienia wszystkim sprawiedliwej i uczciwej społecznie transformacji" (art. 4 ust. 5 lit. c rozporządzenia).

Realizacja założeń sprawiedliwej transformacji wymaga środków finansowych skierowanych do zagrożonych zmianami regionów oraz społeczności. Narzędziem polityki UE wprowadzonym w tym celu jest mechanizm sprawiedliwej transformacji, który ustanawia Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji[208]. Mechanizm składa się z trzech filarów: 1) Funduszu, 2) Programu InvestEU (program wsparcia inwestycji prywatnych) oraz 3) instrumentu pożyczkowego na rzecz sektora publicznego[209].

Ramy prawne Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji zawarto w Rozporządzeniu UE 2021/1056[210]. Wsparcie w ramach Funduszu przeznaczone jest dla regionów, które najbardziej odczuwają skutki transformacji klimatycznej. Są nimi przede wszystkim obszary gospodarczo uzależnione od paliw kopalnych i przemysłu wysokiej emisji CO_2. Dotyczy to w szczególności zatrudnienia. Celem wsparcia jest dywersyfikacja gospodarcza tych obszarów, a także przekwalifikowanie i aktywna integracja pracowników oraz osób poszukujących pracy z tych obszarów[211]. Środki w ramach Funduszu przekazywane są na podstawie terytorialnych planów sprawiedliwej transformacji, przedstawianych przez państwa członkowskie. Wskazują one obszary interwencji uwzględniając gospodarcze i społeczne skutki transformacji, w tym utratę miejsc pracy oraz zmiany w energochłonnych procesach przemysłowych. Wysokość wsparcia jest uzależniona od warunków danego regionu[212].

Z przedstawionej analizy wynika, że w ramach UE istotne znaczenie nadano pojęciu sprawiedliwej transformacji. Występuje ono zarówno w aktach prawnych UE, jak

[207] Komunikat Komisji z dnia 11 grudnia 2019 r. „Europejski Zielony Ład"…, s. 2.
[208] Ibidem, s. 19.
[209] Komisja Europejska, *Mechanizm sprawiedliwej transformacji: z myślą o wszystkich*, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/finance-and-green-deal/just-transition-mechanism_pl (dostęp: 30.09.2025).
[210] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1056 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, Dz. Urz. UE. L. z 2021 r. Nr 231, str. 1 ze zm.
[211] Parlament Europejski, *Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji*, https://www.europarl.europa.eu/factsheets/pl/sheet/214/fundusz-na-rzecz-sprawiedliwej-transformacji (dostęp: 30.09.2025).
[212] Ibidem.

i dokumentach strategicznych. Jest obecne także w oficjalnych komunikatach organów UE. W tym kontekście polityka klimatyczna Unii, w której zawiera się koncepcja transformacji energetycznej, jest spójna z retoryką ONZ, w szczególności wyrażoną poprzez Porozumienie paryskie. Podkreślenia wymaga, że w ramach UE pojęcie to ujmowane jest znacznie szerzej oraz zawiera wielowymiarowy kontekst społeczny. W aspekcie tradycyjnym, wykształconym przez dokumenty ILO sprawiedliwa transformacja odwołuje się w szczególności do praw pracowników oraz tworzenia nowych miejsc pracy. Polityka UE kładzie większy nacisk na kontekst regionów i zamieszkujących je społeczności.

3.1.3. Energetyka obywatelska w prawie UE

Prawo UE ustanawia ramy instytucjonalno-prawne idei energetyki obywatelskiej w systemie energetycznym. Zostało to wyrażone w Europejskim prawie o klimacie. W preambule rozporządzenia (pkt 38) podkreślono znaczącą rolę, jaką do odegrania mają obywatele i społeczności w przyspieszaniu transformacji w kierunku neutralności klimatycznej. Wyrażono także, że Komisja powinna umożliwić im podejmowanie działań na rzecz neutralności klimatycznej i budowania odpornego na zmianę klimatu społeczeństwa.

Podstawowym warunkiem aktywnego udziału obywateli i ich organizacji na rynku energetycznym jest uczestnictwo, które nie ogranicza się wyłącznie do roli odbiorcy energii. Stało się to możliwe, dzięki prawodawstwu UE liberalizującemu rynek energetyczny. W efekcie złamany został monopol dużych korporacji energetycznych. Proces ten postępuje od lat 90. XX w. Jego kierunki wyznaczały kolejne reformy określane mianem pakietów energetycznych[213]. UE przyjęła dotychczas pięć pakietów energetycznych. Pierwsze trzy można określić jako tworzące podstawy prawne do prowadzenia działalności na rynku energetycznym przez podmioty spoza tradycyjnego monopolu przedsiębiorstw energetycznych[214]. Były one jedną z przyczyn rozwoju spółdzielni energetycznych na przełomie XX i XXI w.[215] Pakiet czwarty stanowi najbardziej istotną cezurę, gdyż jego celem, wyrażonym *explicite* przez prawodawcę unijnego, było umożliwienie obywatelom podjęcie „*większej aktywności na rynku energii*”[216]. Jak słusznie zauważył P. Lissoń, nigdy wcześniej przepisy prawa UE wprowadzały tak szerokich możliwości udziału obywateli na rynku

[213] P. Lissoń, *Czy obywatelska społeczność…*, s. 465.
[214] Szerzej: M. M. Sokołowski, *European Law on the Energy Communities: a Long Way to a Direct Legal Framework*, “European Energy and Environmental Law Review” 2018, s. 60-70.
[215] REScoop, 20-20-20*,* s. 8 i n.,, https://www.rescoop.eu/uploads/rescoop/downloads/rescoop_20-20-20_financial_barriers_and_existing_solutions_en.pdf (dostęp:22.09.2025).
[216] Komunikat Komisji z dnia 30 listopada 2016 r . „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków”…

energetycznym[217]. Pakiet piąty „Gotowi na 55" zasadniczo nie skutkował przyjęciem nowych ram prawnych dla energetyki obywatelskiej. Jego celem było zintensyfikowanie działań na rzecz Europejskiego Zielonego Ładu, w tym, poprzez zwiększenie presji na obniżenie emisyjności gospodarki[218].

W ramach pierwszego pakietu energetycznego (1996-1998) wprowadzono podstawy konkurencji na rynkach energii poprzez rachunkowe rozdzielenie działalności wytwórczej od sieciowej (ang. *unbundling*) oraz zasadę dostępu stron trzecich (ang. *Third Party Access*) gwarantującą podmiotom trzecim dostęp do sieci przesyłowej[219]. Jak podkreśla się w doktrynie, pakiet ten umożliwił również działalność na rynku producentom energii[220].

Drugi pakiet energetyczny (2003) umożliwił odbiorcom przemysłowym i gospodarstwom domowym wybór dostawców energii spośród szerokiego grona konkurentów. Tworzyła go m.in. dyrektywa 2001/77/WE[221] zawierająca kluczowe postanowienia dla rozwoju OZE. Wprowadzała m.in. pojęcia: systemu wsparcia (art. 4), gwarancji pochodzenia energii elektrycznej wytwarzanej z OZE (art. 5) oraz nakładała na państwa członkowskie UE obowiązki dotyczące ułatwień w zakresie przyłączenia instalacji OZE do sieci elektroenergetycznych (art. 7).

Kluczowe znaczenie dla rozwoju OZE w państwach członkowskich UE miał trzeci pakiet energetyczny, który wprowadził dyrektywę 2009/28/WE (RED I)[222]. Zobowiązała ona państwa członkowskie do zreformowania infrastruktury elektroenergetycznej, jej eksploatacji i rozwoju, w celu przystosowania do dalszego rozwoju OZE, ustanowiła priorytetowy dostęp do sieci energii wytworzonej w źródłach odnawialnych oraz określiła zasady podziału kosztów za dostęp do sieci[223]. W dyrektywie zdefiniowano także pojęcie systemu wsparcia (art. 2 lit. k) służącego do promowania wykorzystania energii z OZE oraz powiązano zastosowanie systemów wsparcia z krajowymi celami w zakresie osiągnięcia określonego dla nich udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto w 2020 r.

---

[217] P. Lissoń, *Energetyka obywatelska…*, s. 800.
[218] Szerzej: A. Kasztelan, *Europejski Zielony Ład – wnioski dla Polski. Przegląd literatury*, „Facta Simonidis" 2022, nr 15, s. 211-213.
[219] P. Lissoń, *Czy obywatelska społeczność…*, s. 465.
[220] M. Szyrski, *Energetyka lokalna…*, s. 53-54.
[221] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/77/WE z dnia 27 września 2001 r. w sprawie wspierania produkcji na rynku wewnętrznym energii elektrycznej wytwarzanej ze źródeł odnawialnych, Dz. Urz. UE. L. z 2001 r. Nr 283.
[222] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywy 2001/77/WE oraz 2003/30/WE, Dz. Urz. UE. L. z 2009 r. Nr 140, str. 16 ze zm.
[223] Szerzej: M. Przybylska-Cząstkiewicz, *Prawne zasady dostępu do sieci infrastrukturalnej w sektorze energii odnawialnej*, „Studia Prawno-Ekonomiczne" 2015, t. XCVII, s. 72-73.

Systemy wsparcia na rzecz energii ze źródeł odnawialnych w literaturze dzieli się na 1) wsparcie inwestycyjne (ang. *investment support*) polegające na zapewnieniu finansowania kosztów budowy instalacji wytwórczych oraz 2) wsparcie operacyjne (ang. *operating support*) polegające na wsparciu bieżącej działalności w zakresie wytwarzania energii[224]. W zakresie systemów wsparcia operacyjnego, w doktrynie wyróżnia się trzy najważniejsze modele:

a) model taryf gwarantowanych (ang. *feed-in-tariffs model*), w którym producent energii z OZE otrzymuje stałe, preferencyjne ceny za wprowadzenie energii do sieci, gwarantowane w długim okresie[225]. Szczególną jego formą są premie gwarantowane (ang. *feed-in premium*), w ramach których wytwórca energii z OZE sprzedaje ją po cenie rynkowej oraz otrzymuje dodatkową premię służącą wyrównaniu ceny do poziomu taryfy gwarantowanej[226].

b) model obowiązków kwotowych (ang. *quota obligations model*), w ramach którego producenci energii z OZE mają obowiązek wytwarzania określonej części energii. Może on dotyczyć odbiorców zobowiązanych do pokrywania określonej części zapotrzebowania na energię ze źródeł OZE[227]. Jak podkreśla się w doktrynie, model ten w praktyce polega na obowiązku nabywania przez odbiorców tzw. „zielonych certyfikatów" (ang. *tradable green certificates*). Wówczas wytwórcy energii z OZE osiągają dodatkowy przychód ze sprzedaży energii, którą sprzedają na zasadach ogólnych (po cenach rynkowych)[228] oraz

c) model przetargowy (ang. *tendering model*), określany także jako model licytacyjny (ang. *bidding model*) lub model aukcyjny (ang. *auctions model*). Wsparcie w tym systemie polega na uzyskaniu wieloletniego kontraktu na dostawy energii po cenie wyższej niż rynkowa[229]. Wsparcie to udzielane jest na podstawie wygranego przetargu (aukcji), o czym decyduje najniższa zaproponowana przez wytwórcę cena[230]. Zgodnie z dyrektywą RED II, która zastąpiła dyrektywę RED I, niezależnie od zastosowanego wariantu systemu wparcia, państwa członkowskie mają obowiązek udzielania go w sposób otwarty, przejrzysty, konkurencyjny, niedyskryminacyjny i racjonalny pod względem kosztów (art. 4 ust. 4 dyrektywy).

Jednym z celów kontynuowanej przez dekady polityki energetycznej UE jest zwiększanie udziału OZE w mocach wytwórczych systemów energetycznych państw

[224] P. Lissoń, *Rynek energetyczny*, w: D. Kornobis-Romanowska (red.), *Prawo rynku wewnętrznego. System Prawa Unii Europejskiej. Tom 7*, Warszawa 2020, s. 648.
[225] Ibidem.
[226] Ibidem.
[227] Ibidem.
[228] Ibidem, s. 649.
[229] Ibidem.
[230] Ibidem.

członkowskich. Wpisuje się to w działania realizowane przez UE w celu obniżenia emisyjności przez państwa członkowskie. W efekcie realizowana jest strategia włączenia w system energetyczny źródeł rozproszonych. Jednak budowa systemu energetyki rozproszonej stanowi etap transformacji energetycznej, nie cel[231]. Funkcjonowanie systemu rozproszonego ma umożliwiać także aktywny udział społeczeństwa – rozwój energetyki obywatelskiej.

W ramach pakietu „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków" prawodawca unijny przewidział szerokie ramy prawne dla energetyki obywatelskiej[232]. Obejmują one, uregulowane w dyrektywie RED II[233]: 1) prosumenta energii odnawialnej – odbiorcę końcowego energii mogącego produkować energię odnawialną, na własne potrzeby lub w celu jej sprzedaży, a także magazynować energię, 2) działających grupowo prosumentów energii odnawialnej – grupę co najmniej dwóch działających wspólnie prosumentów energii odnawialnej, zlokalizowanych w tym samym budynku lub budynku wielomieszkaniowym, 3) aktywnego odbiorcę - odbiorcę końcowego lub grupę działających wspólnie odbiorców końcowych, którzy zużywają lub magazynują energię elektryczną wytwarzaną na ich terenie o określonych granicach lub, jeżeli zezwala na to państwo członkowskie, na innym terenie, lub sprzedają wytworzoną we własnym zakresie energię elektryczną lub uczestniczą w systemach elastyczności lub efektywności energetycznej, pod warunkiem że działalność ta nie stanowi ich podstawowej działalności gospodarczej ani zawodowej, 4) społeczności energetyczne działające w zakresie energii odnawialnej (ang. *renewable energy communities* - REC), oraz uregulowane w dyrektywie IEMD: 5) obywatelskie społeczności energetyczne (ang. *citizen energy communities* – CEC)[234]. Ich konstrukcja prawna oraz cel działalności wykazują wiele podobieństw, jakkolwiek występują między nimi także różnice[235]. Z tego względu zasadne jest określanie ich łącznie społecznościami energetycznymi.

---

[231] M. M. Sokołowski, *European Law…*, s. 60.

[232] T. Długosz, *Społeczności energetyczne z pakietu dyrektyw „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków"*, „Forum Prawnicze" 2022, nr 1(69), s. 46, P. Lissoń, *Czy obywatelska społeczność energetyczna to społeczność lokalna? Uwagi na tle nowych regulacji prawa unijnego i prawa polskiego*, „Prawo i Więź" 2021, nr 4(38), s. 467.

[233] Dyrektywa RED II została zmieniona dyrektywą RED III, stąd w niniejszej pracy, przy omawianiu aspektów uregulowanych pierwotnie dyrektywą RED II wskazywane są jednostki redakcyjne w brzmieniu zmienionym dyrektywą RED III.

[234] W niniejszej pracy z uwagi na jednolite stosowanie w literaturze przyjęto nazewnictwo REC/CEC dla społeczności energetycznych. P. Lissoń zaproponował skróty odpowiadające brzmieniu nazw społeczności w języku polskim – SEO (społeczność energetyki odnawialnej) oraz OSE (obywatelska społeczność energetyczna), przyjęto jednak brzmienie z j. angielskiego dla większego rozróżnienia tych dwóch instytucji, por. P. Lissoń, *Czy obywatelska…*, s. 469.

[235] Tak P. Lissoń, *Czy obywatelska…*, s. 470, por. C. Alaton, J. Contreras-Ocaña, P. de Radiguès, T. Döring, F. Tounquet, *Energy Communities: From European Law to Numerical Modeling*, 17th International Conference on the European Energy Market (EEM). IEEE, 2020, za: T. Marzec, *Rozwój energetyki obywatelskiej na obszarach wiejskich w Polsce,* „Przegląd Prawa Rolnego" 2023, nr 1(32), s. 67.

W doktrynie podkreśla się, że poprzez pakiet „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków" UE po raz pierwszy wprowadziła ramy prawne dla udziału obywateli w systemie energetycznym realizowanego w ramach wspólnot (społeczności)[236]. Jak słusznie zauważył M. Szyrski, stanowi to element dążenia do osiągnięcia samodzielności energetycznej na poziomie lokalnym[237].

3.1.4. Społeczności energetyczne

Z uwagi na znaczenie społeczności energetycznych dla ewolucji modelu spółdzielczego stosowanego w celu prowadzenia działalności na rynku energetycznym w państwach członkowskich UE, w tym w Polsce, zostaną one omówione szerzej. Dyrektywa RED II zdefiniowała społeczność energetyczną działającą w zakresie energii odnawialnej (art. 2 pkt 16 dyrektywy), określa warunki prowadzenia przez nią działalności, a także obowiązki państw członkowskich z działalnością tą związane (art. 22 dyrektywy). Kwestie te uzupełniają odpowiednie motywy preambuły, służące jako pomoc w wykładni przepisów[238]. Społeczność charakteryzują zatem następujące elementy: 1) jej status prawny oraz zasady w niej uczestnictwa, 2) rodzaje podmiotów wchodzących w jej skład, 3) cel oraz rodzaj działań podejmowanych przez nią na rynku energetycznym[239].

Dyrektywa określa REC jako podmiot prawny (ang. *legal entity*), oparty uczestnictwie dobrowolnym i otwartym[240]. Jest niezależny i skutecznie kontrolowany przez podmioty go tworzące, co należy tłumaczyć jako wymóg zachowania w nich demokratycznej kontroli. Co istotne, państwa członkowskie mają możliwość wybrania dla REC dowolnej formy prawnej w ramach prawa krajowego, pod warunkiem, że podmiot taki może, działając w swoim imieniu, wykonywać prawa i podlegać obowiązkom (motyw 71 preambuły dyrektywy).

Podmioty tworzące REC dyrektywa określa jako udziałowców lub członków. Określono także ich kategorie – są nimi: osoby fizyczne, MŚP lub organy lokalne, w tym gminne. Członkowie (udziałowcy) społeczności powinni być zlokalizowani w niewielkiej

---

[236] A. Caramizaru, A. Uihlein, *Energy communities: an overview of energy and social innovation*, EUR 30083 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2020, s. 4.
[237] M. Szyrski, *Energetyka lokalna…,* s. 29.
[238] Na temat znaczenia interpretacyjnego motywów preambuły: Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 2 dnia kwietnia 2009 r., C-134/08, Hauptzollamt Bremen przeciwko J.E. Tyson Parketthandel GmbH.
[239] Podobnie: P. Lissoń, *Czy obywatelska…*, s. 468.
[240] E. Mataczyńska przyjmuje, że podmiot ma być otwarty dla wszystkich zainteresowanych. Należy się z tym zgodzić z tą uwagą, że przyjęcie nowego członka/udziałowca uzależnione jest od tego, czy członkostwo to odpowiada ramom działalności przyjętym przez społeczność, zob. E. Mataczyńska, *Społeczności energetyczne…,* s. 33.

odległości od projektów dotyczących energii odnawialnej, będących własnością REC i przez nią rozwijanych. W dyrektywie podkreślono, że do uczestniczenia w społeczności powinni być uprawnieni odbiorcy końcowi, w szczególności gospodarstwa domowe. W tym kontekście szczególnie akcentuje się gospodarstwa o niskich dochodach lub w trudnej sytuacji (art. 22 ust. 4 lit. f dyrektywy). W przypadku przedsięwzięć prywatnych, ich udział nie może stanowić głównej działalności gospodarczej ani zawodowej. Członkowie przystępując do REC, powinni zachować prawa lub obowiązki jako odbiorcy końcowi oraz nie mogą podlegać nieuzasadnionym lub dyskryminacyjnym warunkom, czy też procedurom.

Głównym celem działalności prowadzonej przez REC nie powinno być przynoszenie zysków finansowych. Jako podstawowy cel określono przynoszenie korzyści środowiskowych, ekonomicznych lub społecznych członkom (udziałowcom) społeczności lub lokalnym obszarom, na których ona działa. Dyrektywa gwarantuje REC prawo do produkcji, zużywania, magazynowania i sprzedaży energii odnawialnej, a także dostępu, w sposób niedyskryminacyjny, do wszystkich rynków energii. Społeczność ma także prawo do podziału między podmioty ją tworzące energii odnawialnej wyprodukowanej przez jednostki produkcyjne będące jej własnością[241].

RED II zobowiązuje także państwa członkowskie do ustanowienia ram pozwalających na promowanie i ułatwianie rozwoju społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej (art. 22 ust. 4 dyrektywy). Obejmują one przede wszystkim: usunięcie nieuzasadnionych barier regulacyjnych i administracyjnych, zagwarantowanie współpracy przez OSD w celu ułatwienia transferów energii w ramach społeczności oraz udostępnienie narzędzi ułatwiających dostęp do finansowania i informacji. Państwa członkowskie zostały zobowiązane do implementowania do prawa krajowego przepisów w zakresie REC do dnia 30 czerwca 2021 r.

Obywatelska społeczność energetyczna została uregulowana według podobnego schematu w dyrektywie IEMD. Definicja CEC znajduje się w art. 2 pkt 11, a ramy regulacyjne umożliwiające jej działanie umieszczono w art. 16 dyrektywy. Do społeczności odnoszą się także wybrane motywy preambuły. Zgodnie z dyrektywą CEC jest osobą prawną (ang. *legal entity*) opartą na dobrowolnym i otwartym uczestnictwie oraz skutecznie kontrolowaną przez członków lub udziałowców. W motywie 44 preambuły przykładowo wymieniono jakie formy mogą przyjąć obywatelskie społeczności energetyczne w prawie krajowym. Należą do nich: stowarzyszenie, spółdzielnia, spółka osobowa, organizacja nienastawiona na zysk lub MŚP.

[241] Z zastrzeżeniem wymogów określonych w art. 22 ust. 2 lit. b RED II.

Warunkiem jest, że podmiot ten, utworzony w ramach formy prawa krajowego, działając we własnym imieniu, może wykonywać prawa i podlegać obowiązkom.

Uczestnictwo w CEC zostało otwarte dla wszystkich kategorii podmiotów[242]. Dyrektywa zastrzega jednak wymóg skutecznej kontroli społeczności przez członków lub udziałowców będących osobami fizycznymi, organami samorządowymi, w tym gminami lub małymi przedsiębiorstwami. Członkowie nie mogą prowadzić działalności komercyjnej na dużą skalę. Sektor energetyczny nie powinien być dla nich obszarem podstawowej działalności gospodarczej (motyw 44 preambuły).

Społeczność ta „ma za główny cel zapewnienie nie tyle zysków finansowych, co raczej środowiskowych, gospodarczych lub społecznych korzyści dla swoich członków lub udziałowców lub obszarów lokalnych, na których prowadzi ona działalność" (art. 2 pkt 11 lit. b dyrektywy). Jej działalność na rynku energetycznym obejmuje wytwarzanie, w tym ze źródeł odnawialnych, dystrybucję, dostawy, zużywanie, agregację lub magazynowanie energii. Co istotne, dyrektywa także akcentuje możliwość podziału energii elektrycznej między podmioty w niej zrzeszone. W przypadku CEC, podobnie jak REC, członkowie społeczności chcąc korzystać z podziału energii elektrycznej nie muszą być ze sobą połączeni (motyw 46 preambuły).

Społeczność może także świadczyć usługi w zakresie efektywności energetycznej lub ładowania pojazdów elektrycznych lub świadczenia innych usług energetycznych swoim członkom lub udziałowcom. Warto zaznaczyć, że w przypadku zarządzania przez CEC siecią dystrybucyjną, IEMD przewiduje możliwość funkcjonowania przez społeczność jako klasyczny OSD lub operator ZSD. Wówczas CEC jest traktowana jak inni operatorzy – podlega tym samym obowiązkom regulacyjnym (np. bilansowanie, taryfy sieciowe, odpowiedzialność).

IEMD zobowiązuje państwa członkowskie do zapewnienia CEC możliwości dostępu – bez dyskryminacji – do wszystkich rynków energii elektrycznej, bezpośrednio lub za pośrednictwem agregacji. Społeczność powinna być traktowana w sposób niedyskryminacyjny i proporcjonalny w odniesieniu do przyjętej roli na rynku energetycznym oraz ponosić odpowiedzialność finansową za niezbilansowanie, które powoduje w systemie elektroenergetycznym. Państwa członkowskie są także zobowiązane do tworzenia sprzyjających ram regulacyjnych dla CEC. Odnoszą się one do zagwarantowania należytych praw członkom społeczności – w tym do opuszczenia społeczności, zachowania praw i obowiązków jako odbiorcy będący gospodarstwami domowymi lub odbiorcy aktywni.

[242] Zgodnie z motywem 44 preambuły IEMD, tak także P. Lissoń, *Czy obywatelska…*, s. 468.

Implementacja całości dyrektywy IEMD (w tym przepisów regulujących CEC, rozdział III, art. 16–18) miała nastąpić do 31 grudnia 2020 r., a państwa członkowskie miały obowiązek stosować je od 1 stycznia 2021 r**.**

Konstrukcja społeczności energetycznych wprowadzonych dyrektywami RED II oraz IEMD jest podobna. Za T. Długoszem należy jednak zaznaczyć, że zachowują różnice – REC nie jest podtypem CEC[243]. Warto podkreślić łączący społeczności energetyczne wymóg, aby ich prawna konstrukcja zapewniała podmiotom w nim zrzeszonym skuteczną kontrolę nad społecznością. Dzięki temu nie służą one realizacji interesu grupy podmiotów, które mogą chcieć wykorzystać szerokie możliwości prowadzenia działalności na rynku energetycznym.

Podobnie sformułowany został także cel powołania społeczności – nie powinna nim być maksymalizacja zysku. Nie oznacza to jednak, że założenie i prowadzenie społeczności, które wiąże się z istotnym wysiłkiem organizacyjnym i finansowym, ma stanowić działalność charytatywną. Korzyści odnoszone przez członków społeczności mogą przyjąć formę zaoszczędzenia na kosztach energii elektrycznej, cieplnej, czy paliw (w szczególności ze źródeł odnawialnych). Ma to szczególne znaczenie w dobie rosnących kosztów energii. Koszty energii wpływają na ceny wszystkich dóbr, zatem w ujęciu współpracy lokalnej można uzyskać tańsze produkty (np. żywnościowe) oraz usługi[244]. Korzyści mogą także wynikać z realizacji wspólnych projektów dotyczących urządzeń energetycznych, co w szczególności dotyczy społeczności i obszarów energetycznie wykluczonych. Takie ujęcie działalności społeczności energetycznych wpisuje się w energetykę obywatelską[245].

W kontekście różnic pomiędzy społecznościami energetycznymi, należy zaakcentować, że odnośnie REC dyrektywa nakłada obowiązek, aby działalność prowadzona przez tę społeczność na rynku energetycznym oparta była o jednostki produkcyjne (instalacje OZE) stanowiące jej własność. Wymóg ten implikuje realizację przez społeczność inwestycji lub nabycia instalacji OZE. W konsekwencji może zniechęcać potencjalnych inwestorów chcących wyłącznie skorzystać z preferencji przyznanych przez prawodawcę unijnego. Tym samym zasady uczestnictwa w społeczności wykluczają, a przynajmniej w dużej mierze zniechęcają, podmioty motywowane *stricte* finansowo. Społeczności charakteryzują się odmienną regulacją w zakresie katalogu osób mogących w nich uczestniczyć. W przypadku CEC dyrektywa IEMD wskazuje, że jest ona otwarta na wszystkich uczestników rynku.

[243] T. Długosz, *Społeczności energetyczne*…, s. 49.
[244] Jest to szczególnie istotne w dobie wzrostu cen energii w UE spowodowanych kryzysem energetycznym związanym z agresją Rosji na Ukrainę. Szerzej: Energy price rise since 2021, https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/energy-price-rise-since-2021/ (dostęp: 30.09.2025).
[245] T. Długosz, *Społeczności energetyczne*…, s. 47.

Oznacza to, że mogą ją tworzyć także tzw. „tradycyjni uczestnicy rynku", jakkolwiek nie mogą posiadać uprawnień decyzyjnych, zastrzeżonych dla podmiotów spoza profesjonalnego rynku energetycznego[246].

W dyrektywie RED II zawarto ograniczenia terytorialne dla REC. Prawodawca unijny nie sprecyzował co oznacza, że podmioty w niej zrzeszone powinny znajdować się w niewielkiej odległości od wykorzystywanych projektów dotyczących energii odnawialnej. Kwestia ta została zatem pozostawiona do uregulowania państwom członkowskim. Wydaje się, że „niewielką" odległość można interpretować jako gminę lub określony, wydzielony obszar działania OSD. Z uwagi jednak na aspekt „lokalności" postulować można, aby REC obejmowała przynajmniej obszar jednej gminy[247]. Wprowadzenie takiego wymogu można przypisywać nałożonemu na państwa członkowskie obowiązkowi zapewnienia, aby w ramach REC mógł być realizowany podział energii. W sytuacji, gdyby obszar działalności REC obejmował zbyt duży obszar, mogłoby się okazać to trudne do zrealizowania.

Odnośnie CEC nie przewidziano ograniczeń terytorialnych. Warto podkreślić, że prawodawca unijny inaczej nakreślił możliwości działania CEC oraz REC na rynku energetycznym. CEC może wytwarzać energię elektryczną także ze źródeł nieodnawialnych. Wydaje się, że takie rozwiązanie jest korzystne przede wszystkim dla liczniejszych społeczności oraz o większym zapotrzebowaniu na energię[248].

Warto odnotować, że społeczność tworząca spółdzielnie energetyczne w państwach członkowskich UE[249] z entuzjazmem przyjęła akty prawne wprowadzające społeczności energetyczne. REScoop.eu, organizacja zrzeszająca spółdzielnie energetyczne, uznała, że spółdzielnie energetyczne zostały „oficjalnie rozpoznane" (ang. *officially recognised*) jako społeczności energetyczne[250]. Jakkolwiek dyrektywy RED II oraz IEMD nie definiują *explicite* społeczności jako spółdzielni, w projekcie dyrektywy IEMD z 23 lutego 2017 r. zostało użyte

[246] Obie społeczności pierwotnie, zgodnie z projektami dyrektyw opublikowanymi na przełomie 2016 i 2017 r., zostały nazwane jako „lokalne", za: P. Lissoń, *Czy obywatelska…*, s. 470.

[247] Szerzej: Ibidem, s. 470 i n., M. Szyrski wiązał pierwotne nazwy społeczności energetycznych z zaproponowanym przez siebie, niezwykle istotnym dla postrzegania energetyki obywatelskiej w naukach prawnych, pojęciem energetyki lokalnej. Definiuje ją jako „zjawisko polegające na produkcji energii na szczeblu lokalnym (gmina i powiat), pochodzącej głównie z odnawialnych źródeł, w interesie lokalnych wspólnot, których celem jest przede wszystkim osiągnięcie względnej samodzielności energetycznej – w tym także pośrednio uniezależnienie się od dostaw energii". Z tego względu obszar ten może równie dobrze obejmować także powiat. Szerzej: M. Szyrski, *Energetyka lokalna…*, s. 51 i n.

[248] Za: J. Roberts, *Power to the people? Implications of the Clean Energy Package for the role of community ownership in Europe's energy transition*, "Review of European Comparative & International Environmental Law" 2020, nr 29(2), s. 236.

[249] Szerzej: rozdział IV.

[250] The REScoop model, https://www.rescoop.eu/the-rescoop-model (dostęp: 30.09.2025).

określenie „spółdzielnia energetyczna”[251]. Motyw 30 projektu dyrektywy w ówczesnym brzmieniu można przetłumaczyć w następujący sposób: „Technologie energii rozproszonej i wzmocnienie pozycji konsumentów sprawiły, że energia obywatelska i spółdzielnie energetyczne stały się skutecznym i opłacalnym sposobem zaspokajania potrzeb i oczekiwań obywateli w zakresie źródeł energii, usług i lokalnego udziału.”[252]. Przytoczony cytat świadczy o tym, że prawodawca unijny dostrzegł, w jaki sposób ruch *community energy*, wywodzący się ze spółdzielczości energetycznej przyczynia się do transformacji energetycznej[253].

Odnosząc rozważania dotyczące społeczności energetycznych do obowiązku ich implementacji, należy rozważyć, w jaki sposób powinny one zostać one wdrożone do prawa krajowego państw członkowskich. Jak wynika z RED II oraz IEMD, nie jest ich celem wprowadzenie nowych form prawnych do krajowych porządków prawnych, a oparcie społeczności energetycznych na formach już w tych porządkach istniejących[254]. Zatem implementacja powinna polegać na określeniu w ramach prawa krajowego form prawnych, poprzez które społeczności mogą prowadzić działalność. Wymogiem jest, aby w ramach tej formy prawnej podmiot taki mógł, działając w swoim imieniu, wykonywać prawa i podlegać obowiązkom. W motywie 44 preambuły dyrektywy IEMD przykładowo wymieniono, jakie formy w prawie krajowym może przyjąć CEC. Są nimi stowarzyszenie, spółdzielnia, spółki osobowe, organizacje nienastawione na zysk lub małe lub średnie przedsiębiorstwo. Tym samym, spółdzielnia w rozumieniu prawa danego państwa członkowskiego UE może uzyskać status społeczności energetycznej, przy założeniu spełnienia przez nią pozostałych wymogów prawnych.

Implementacja przepisów regulujących społeczności energetyczne w państwach członkowskich jest niejednolita pod względem wykonanych rozwiązań oraz ram czasowych. W literaturze podkreśla się negatywny wpływ opóźnień procesu implementacji na rozwój energetyki obywatelskiej[255]. Większość państw przeprowadziła proces implementacji, przynajmniej częściowo[256], Dominuje praktyka wprowadzania definicji legalnych CEC oraz REC do ustaw krajowych[257]. Podkreśla się jednak niedoskonałą implementację w zakresie

[251] Za: M. M Sokołowski, *European Law…*, s. 69.
[252] Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on common rules for the internal market in electricity (recast), COM(2016) 864 final, tłum. własne.
[253] Zob. rozdział IV.
[254] Zgodnie z motywem 71 preambuły RED II oraz motywem 44 preambuły IEMD.
[255] Por. M. Krug et al., *Implementing European Union Provisions and Enabling Frameworks for Renewable Energy Communities in Nine Countries: Progress, Delays, and Gaps*, “Sustainability” 2023, nr 15, s. 17-20.
[256] Komisja Europejska monitoruje proces implementacji: European Commission, https://energy.ec.europa.eu/topics/markets-and-consumers/energy-consumers-and-prosumers/energy-communities/energy-communities-repository-policy-database_en# (dostęp: 30.09.2025).
[257] Szerzej: ibidem, s. 4 i n.

integracji społeczności energetycznych z rynkiem i systemem energetycznym[258]. Państwa członkowskie UE zazwyczaj nie narzucają społecznościom konkretnej formy prawnej, lecz określają katalog form prawnych, w ramach których społeczności te mogą być zakładane[259]. Wyjątek od tej praktyki stanowi Szwecja, gdzie przyjęto osobne definicje legalne REC oraz CEC, wskazując, że powinny one prowadzić działalność w formie prawnej stowarzyszenia uregulowanego w prawie krajowym[260].

Wśród dopuszczalnych form prawnych, zgodnie ze wspomnianym motywem 44 preambuły dyrektywy IEMD, dopuszcza się założenie obywatelskiej społeczności energetycznej jako spółdzielni. Co jednak istotne, społeczności, niezależnie od wybranej formy prawnej muszą odpowiadać kryteriom wynikającym z dyrektyw. Zatem często status społeczności będzie wiązać się z istnieniem ograniczeń nieprzewidzianych w prawie krajowym dla form prawnych, w ramach których one powstają. Biorąc pod uwagę powyższe, należy stwierdzić, że model spółdzielczy jest odpowiedni dla zakładania społeczności energetycznych. Jednak należy zaznaczyć, że wykorzystanie spółdzielni jako formy prawnej dla społeczności energetycznej może wiązać się z koniecznością przyjęcia dodatkowych wymogów nieprzewidzianych przez krajowe prawo spółdzielcze.

Spółdzielnie energetyczne rozwijane w formie społeczności energetycznych mają potencjał urzeczywistniania postulatów wiążących się ze sprawiedliwą transformacją. W doktrynie podkreśla się potencjał społeczności energetycznych w ramach urzeczywistniania koncepcji sprawiedliwości energetycznej[261]. Dotyczy to przede wszystkim jej zasad: 1) sprawiedliwości dystrybutywnej, 2) sprawiedliwości proceduralnej oraz 3) sprawiedliwości uznania oraz 4) sprawiedliwości naprawczej.

Potencjał społeczności energetycznych w urzeczywistnianiu sprawiedliwej transformacji energetycznej widoczny jest przede wszystkim poprzez włączenie się w przeciwdziałanie ubóstwu energetycznemu. Rolę tę podkreślają dyrektywy UE. Zgodnie z motywem 67 dyrektywy RED II państwa członkowskie powinny, implementując przepisy dotyczące REC, ocenić możliwości włączenia w społeczności podmioty dotknięte oraz

[258] Ibidem. Szeroko problematyka implementacji dyrektyw RED II oraz IEMD w zakresie społeczności energetycznych – w aspekcie przyjęcia rozwiązań definicyjnych oraz ram prawnych sprzyjających ich rozwojowi została przedstawiona w aktualizowanym na bieżąco raporcie REScoop.eu: Transposition tracker, https://www.rescoop.eu/policy/transposition-tracker (dostęp:30.09.2025).
[259] Energy Communities under the Clean Energy Package Transposition Guidance, https://www.rescoop.eu/news-and-events/press/energy-communities-under-the-clean-energy-package (dostęp:30.09.2025), s. 13.
[260] Rescoop.eu, *Sweden - REC/CEC definitions*, https://www.rescoop.eu/policy/transposition-tracker/rec-cec-definitions/sweden-rec-cec-definitions (dostęp: 30.09.2025).
[261] J. M. Kmieć, M. P. Pawełczyk*, Różnice między społecznościami energetycznymi a tradycyjnymi uczestnikami rynku energii*, „internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny" 2024, nr 3(13), s. 14-15.

szczególnie narażone na ubóstwo energetyczne (gospodarstwa domowe, konsumenci, najemcy). W zakresie sprawiedliwości dystrybutywnej społeczności energetyczne mogą zapewnić bardziej sprawiedliwy podział korzyści poprzez niższe rachunki za energię oraz usługi poprawy efektywności energetycznej dla gospodarstw zagrożonych ubóstwem, tak aby korzyści wynikające z transformacji docierały także do grup zwykle pomijanych[262]. Przykład stanowić może działalność społeczności energetycznej *Repowering London*, która we współpracy ze środowiskami lokalnymi zakłada spółdzielnie montujące panele fotowoltaiczne na dachach mieszkań socjalnych, szkół i centrów społecznych[263]. W tego rodzaju inicjatywach sprawiedliwość proceduralna realizowana jest poprzez demokratyczne zarządzanie, nastawione na włączanie najuboższych. Przytoczona społeczność angażuje lokalnych mieszkańców (także dotkniętych ubóstwem energetycznym) w podejmowanie decyzji i współwłasność projektów, dając im realny głos. Bariery uczestnictwa są celowo obniżane (poprzez symboliczne opłaty członkowskie), a każdemu członkowi przysługuje równy głos, bez względu na zaangażowanie finansowe[264].

Ponadto, kierując się zasadą sprawiedliwości uznania, społeczności energetyczne mogą rozpoznawać i uwzględniać specyficzne potrzeby marginalizowanych grup[265]. Jak wynika z opisanych działań tego rodzaju społeczności, ich przedstawiciele mają świadomość, że osoby doświadczające ubóstwa energetycznego wymagają szczególnego wsparcia, dlatego często dopasowują działania informacyjne oraz inwestycyjne do ich potrzeb[266]. Ciekawym przykładem tego rodzaju projektów jest dotarcie do najbardziej potrzebujących poprzez zaangażowanie „lokalnych liderów" (ang. *Energy Champions*) w celu nawiązania zaufania i upewnienia się, że głos osób dotkniętych ubóstwem jest usłyszany przy planowaniu inicjatyw energetycznych[267]. Rozwiązanie to wpisuje się w ideę demokracji energetycznej.

Wreszcie, zgodnie z ideą sprawiedliwości naprawczej, społeczności energetyczne mogą podejmować działania kompensujące poprzez reinwestowanie wypracowane nadwyżki w lokalne projekty o dużym znaczeniu społecznym, takie jak m.in. darmowe doradztwo

[262] F. Hanke, R. Guyet, M. Feenstra, *Do renewable energy communities deliver energy justice? Exploring insights from 71 European cases*, "Energy Research & Social Science" 2021, nr 80, s. 3 i n.
[263] Rescoop.eu, *June success story: Fighting energy poverty while empowering Londoners*, https://www.rescoop.eu/news-and-events/stories/june-success-story-fighting-energy-poverty-while-empowering-londoners (dostęp: 30.09.2025).
[264] Ibidem.
[265] F. Hanke, R. Guyet, M. Feenstra, *Do renewable energy…*, s. 3 i n.
[266] Szerzej: A. Parreño-Rodriguez, M. Chinchilla-Sánchez, A. Molina-Garcia, A. P. Ramallo-González, *Community energy solutions for addressing energy poverty: A local case study in Spain*, "Energy & Buildings" 2023, nr 296, s. 1-13.
[267] Rescoop.eu, June success story: *Fighting energy poverty…* (dostęp: 30.09.2025).

energetyczne, termomodernizacje budynków socjalnych. Dzięki temu mogą naprawić historyczne zaniedbania i przywrócić ubogim społecznościom korzyści z czystej energii[268].

Warto zaznaczyć, że faktyczne urzeczywistnianie sprawiedliwej transformacji poprzez działania społeczności energetycznych uzależnione jest od prawidłowej implementacji dyrektyw RED II oraz IEMD do krajowych porządków prawnych państw członkowskich. Nie może być ona powierzchowna, polegająca wyłącznie na wprowadzeniu do krajowych porządków prawnych definicji legalnych. Kluczowe znaczenie ma wprowadzenie odpowiednich ram regulacyjnych wspierających rozwój społeczności energetycznych, do czego państwa członkowskie zostały zobowiązane. W literaturze podkreśla się, że brak preferencyjnego dostępu do sieci, finansowania czy procedur administracyjnych powoduje, że społeczności często istnieją tylko formalnie, a ich realne działania wciąż napotykają bariery[269].

3.2. Rozwój regulacji prawnych dotyczących transformacji energetycznej w prawie polskim

3.2.1. Regulacyjne ramy sprawiedliwej transformacji energetycznej w prawie polskim

Kierunek transformacji energetycznej Polski w stronę zmniejszania emisyjności sektora energetycznego wyznaczają przede wszystkim zobowiązania międzynarodowe. Polska jest sygnatariuszem Protokołu z Kioto do Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu[270] oraz Porozumienia paryskiego[271]. Jako państwo członkowskie UE Polska uczestniczy także w realizacji ambitnych celów klimatycznych UE, wyznaczonych obecnie przez „Europejski Zielony Ład"[272].

Podstawowym aktem prawnym regulującym rynek energetyczny w Polsce jest ustawa - Prawo energetyczne. W art. 13 uPE określono cele polityki energetycznej państwa, wśród których, obok zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju, wzrostu konkurencyjności gospodarki i jej efektywności energetycznej, *explicite* wskazano ochronę środowiska, w tym klimatu. Zmiany ustawy skutkujące zmianami polskiego rynku energetycznego w kierunku otwarcia na instalacje OZE wynikały przede wszystkim z zobowiązań w zakresie implementacji

[268] A. Grignani, *The energy justice principles and the energy communities*, 2024, https://www.speak4nature.eu/2024/10/15/the-energy-justice-principles-and-the-energy-communities/#:~:text=,to%20its%20status%20quo%20ante (dostęp: 30.09.2025).
[269] Komisja Europejska, *Energy Communities Repository: Barriers and Action Drivers for the Development of Different Activities by Renewable and Citizen Energy Communities*, Bruksela 2024, s. 5-13.
[270] Dz.U. z 2005 r. nr 203 poz. 1684.
[271] Dz.U. z 2017 r. poz. 36.
[272] Szerzej, P. Mikusek, B. Odziemkowski, M. Sitek, M. M. Sokołowski, *Prawo energetyczne…*, s. 76.

prawa Unii Europejskiej[273]. Efekt implementacji regulacji UE kształtujących politykę energetyczno-klimatyczną UE stanowiło samo uchwalenie ustawy o OZE oraz jej kolejnych nowelizacji[274]. Aktywny udział społeczeństwa w rynku energetycznym ustawodawca zwiększał w drodze kolejnych nowelizacji tej. Jest to zagadnienie niezwykle obszerne, stąd w niniejszej pracy poruszone zostaną wyłącznie najważniejsze zmiany w tym zakresie. W pierwszej kolejności w drodze nowelizacji ustawy o OZE z dnia 22 czerwca 2016 r.[275], która dodała definicje legalne: prosumenta (od 2019 r. prosumenta energii odnawialnej[276]), klastra energii oraz spółdzielni energetycznej. Przepisy te były wielokrotnie zmieniane[277]. Następnie ustawodawca wprowadził pojęcia prosumenta wirtualnego energii odnawialnej oraz prosumenta zbiorowego energii odnawialnej (2021 r.)[278]. Kolejne znaczące cezury stanowiło uregulowanie w 2023 r. obywatelskiej społeczności energetycznej[279] oraz tzw. prosumenta lokatorskiego[280].

Należy także zaznaczyć, że na podstawie ustawy – Prawo energetyczne wydawane są dokumenty planistyczne kształtujące politykę na poziomie ogólnopaństwowym, wyznaczając kierunki transformacji energetycznej. Są nimi polityka energetyczna państwa (wydawana na podstawie art. 15a uPE) oraz zintegrowany krajowy plan w dziedzinie energii i klimatu (wydawany na podstawie art. 15ab uPE)[281]. Z uwagi na obszerność tych dokumentów, w niniejszej pracy zostaną one przeanalizowane przede wszystkim pod względem uwzględnienia w nich udziału społeczeństwa w transformacji energetycznej, przede wszystkim spółdzielni energetycznych.

---

[273] Szerzej: A. Szafrański, *Art. 1*, w: M. Czarnecka, T. Ogłódek (red.), *Prawo energetyczne. Efektywność energetyczna. Tom I. Komentarz*, wyd. 2, 2023.
[274] Szerzej: M. Karpiński, *Art. 1*, w: M. Czarnecka, T. Ogłódek (red.), *Ustawa o odnawialnych źródłach energii…*
[275] Ustawa z dnia 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2016 r. poz. 925.
[276] Szerzej: B. Kupiec, *Status prawny prosumenta energii odnawialnej na gruncie prawa polskiego w świetle dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 roku w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych*, „Studenckie Prace Prawnicze, Administratywistyczne i Ekonomiczne" 2021, nr 35, s. 89 i n.
[277] Zob. rozdział V.
[278] W drodze ustawy z dnia 29 października 2021 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. poz. 2376 r. ze zm..
[279] W drodze ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2023 r. poz. 1681 ze zm.
[280] Możliwość rozliczania nadwyżek wyprodukowanej energii elektrycznej także przez mieszkańców budynków wielolokalowych, na podstawie art. 4c ust. 11-16 uOZE, wprowadzonych ustawą z dnia 17 sierpnia 2023 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1762 ze zm.)., szerzej: A. Suchoń, *The contribution…*, s. 223.
[281] W literaturze podkreśla się jeszcze znaczenie następujących dokumentów planistycznych: 1) na poziomie operatorów sieci dystrybucyjnej i przesyłowej – plan rozwoju (art. 16 ust. 13 uPE), 2) na poziomie lokalnym – plany zaopatrzenia gmin w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe (art. 19 uPE), z uwagi na przedmiot pracy zostały one jednak pominięte, za: P. Mikusek, B. Odziemkowski, M. Sitek, M. M. Sokołowski, *Prawo energetyczne…*, s. 77.

Polityka energetyczna państwa stanowi kierunkową strategię rozwoju, zgodnie z ustawą z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju[282]. Dokument ten był wielokrotnie zmieniany. Aktualny dokument to Polityka Energetyczna Polski do 2040 r. (PEP 2040), opublikowany jako obwieszczenie MKiŚ z dnia 2 marca 2021 r.[283] W dniu 29 marca 2022 r. Rada Ministrów przyjęła założenia do aktualizacji PEP 2040. (Aktualizacja PEP 2040)[284]. PEP 2040 określiła trzy filary polityki energetycznej: 1) sprawiedliwa transformacja, 2) zeroemisyjny system energetyczny, 3) dobra jakość powietrza. Aktualizacja PEP 2040 dodała filar czwarty: 4) suwerenność, co wynikało z konieczności uniezależnienia się Polski od paliw kopalnych importowanych z Rosji[285]. W tym miejscu warto podkreślić, że „transformacja energetyczna" oraz „sprawiedliwa transformacja (energetyczna)" stanowią pojęcia pozaprawne – nie występują w aktach prawnych powszechnie obowiązujących, należących do polskiego systemu prawa. Są natomiast obecne w dokumentach planistycznych oraz w komunikatach administracji rządowej.

Do kluczowych elementów PEP 2040 zaliczono wzrost udziału OZE we wszystkich sektorach i technologiach, określając cel udziału OZE w końcowym zużyciu energii brutto jako co najmniej 23%[286] oraz w strukturze krajowego zużycia energii elektrycznej netto na nie mniej niż 32%[287]. W dokumencie użyto także pojęcia energetyki obywatelskiej, w kontekście budowy energetyki rozproszonej[288]. Cele PEP 2040 objęły zwiększenie liczby prosumentów energii odnawialnej do 1 mln w 2030 r. oraz osiągnięcie liczby 300 klastrów energii oraz spółdzielni energetycznych[289]. W aktualizacji PEP 2040 podkreślono dążenie, aby w 2040 r. ok. połowa produkcji energii elektrycznej pochodziła z OZE. Wykorzystanie źródeł odnawialnych w klastrach energii i spółdzielniach energetycznych określono jako „szczególnie pożądane"[290].

PEP 2040 wiąże sprawiedliwą transformację energetyczną przede wszystkim z zależnością od paliw węglowych. W tym kontekście podkreślono konieczność sprawiedliwej transformacji rejonów węglowych, przy pomocy funduszy UE[291]. Powiązane cele objęły

[282] t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 198, za: ibidem.
[283] Obwieszczenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 marca 2021 r. w sprawie polityki energetycznej państwa do 2040 r., M.P. 2021 poz. 264.
[284] Założenia do aktualizacji Polityki energetycznej Polski do 2040 r. z marca 2022 r., https://www.gov.pl/web/klimat/zalozenia-do-aktualizacji-polityki-energetycznej-polski-do-2040-r (dostęp: 30.09.2025).
[285] P. Mikusek, B. Odziemkowski, M. Sitek, M. M. Sokołowski, *Prawo energetyczne…,* s. 77.
[286] PEP 2040, s. 7.
[287] Ibidem, s. 8.
[288] Ibidem, s. 67.
[289] Dokument określił je jako obszary zrównoważone energetycznie na poziomie lokalnym, zamiennie z pojęciem „społeczności energetycznych", za: ibidem, s. 10 oraz 67.
[290] Aktualizacja PEP 2040, s. 2.
[291] PEP 2040, s. 4.

ograniczenie ubóstwa energetycznego oraz rozwój nowych gałęzi przemysłu związanych z OZE i energetyką jądrową[292].

Drugi z dokumentów planistycznych to Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030 z 2019 r. (KPEiK)[293]. Został on wydany na podstawie rozporządzenia 2018/1999 - „Europejskie prawo o klimacie". Projekt aktualizacji dokumentu został przyjęty w lipcu 2025 r. (Aktualizacja KPEiK)[294]. KPEiK określa cele transformacji podobnie do PEP 2040. Powtórzono w nim cel osiągnięcia liczby 300 spółdzielni oraz klastrów energii do 2030 r. nazywając je społecznościami energetycznymi. Działania te zostały powiązane z zaleceniami Komisji Europejskiej dotyczącymi zwiększenia udziału energii z OZE do 25% do 2030 r. oraz obowiązkami implementacji przepisów dyrektywy RED II dotyczących społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej[295]. Aktualizacja KPEiK wskazała rozwój obywatelskich społeczności energetycznych, wprowadzonych w 2023 r. do polskiego systemu prawa jako jedno z działań systemowych[296].

W tym kontekście należy wspomnieć także o środkach na finansowanie energetyki obywatelskiej w Polsce, w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPOiZO)[297]. W Regulaminie dotyczącym wsparcia inwestycyjnego finansującego instalacje OZE realizowane przez społeczności energetyczne, zostały one zdefiniowane jako klaster energii, spółdzielnia energetyczna lub obywatelska społeczność energetyczna prowadząca działalność wyłącznie w zakresie odnawialnych źródeł energii (obywatelska społeczność energetyczna OZE).

3.2.2. Energetyka obywatelska w prawie polskim

Rosnące możliwości udziału społeczeństwa w rynku energetycznym, ewolucja prawa UE oraz stosowanie w dokumentach planistycznych pojęcia „energetyki obywatelskiej"

[292] Ibidem, s. 6.
[293] Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030 - wersja 2019 r. https://www.gov.pl/web/klimat/krajowy-plan-na-rzecz-energii-i-klimatu-na-lata-2021-2030---wersja-2019-r (dostęp: 30.09.2025).
[294] Projekt aktualizacji Krajowego Planu w dziedzinie Energii i Klimatu do 2030 r. z perspektywą do 2040 r., https://www.gov.pl/web/klimat/plan-na-aktywna-transformacje-energetyczno-klimatyczna-bezpieczenstwo-energetyczne-obnizenie-cen-energii-i-rozwoj-gospodarczy-w-polsce (dostęp: 30.09.2025).
[295] KPEiK, s. 92 oraz s. 203-204.
[296] Aktualizacja KPEiK, s. 5.
[297] Plan Rozwojowy określający cele związane z odbudową i tworzeniem odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 oraz służący ich realizacji reformy i inwestycje, w ramach wsparcia z europejskiego Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Recovery and Resilience Facility) ustanowionego Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Dz.U. UE. L. z 2021 r. Nr 57, str. 17 ze zm.).

spowodowały, że przeniknęło ono także do doktryny[298]. Jest używane w kontekście opisu szerokiego zjawiska *community energy*[299]. Warto zaznaczyć, że w literaturze można zaobserwować pewną ewolucję pojęć[300]. Największy wpływ na rozwój terminologii w tym zakresie miało polskie tłumaczenie dyrektywy IEMD, w której motywie 44 preambuły wprowadzono pojęcie „energetyka obywatelska"[301]. W doktrynie rozważano jak nazwać wyodrębnione przez prawo energetyczne formy organizacyjne, poprzez które obywatele mogą realizować działalność w obszarze energii, w szczególności energii odnawialnej. Piotr Lissoń określił je jako „formy organizacyjno-prawne energetyki obywatelskiej"[302].

Pojęcie „form organizacyjno-prawnych" w kontekście udziału społeczeństwa w obszarze energetyki nie jest zjawiskiem nowym. Posłużył się nim już M. Szyrski pisząc o „formach organizacyjno-prawnych w energetyce lokalnej"[303]. W ten sposób określono w doktrynie formy organizacyjne, za pomocą których działalność mogą prowadzić podmioty prawne prawa krajowego (osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej)[304].

W oparciu o tak przedstawiony dorobek doktryny, na gruncie prawa polskiego, wyróżnić można *de lege lata* następujące formy organizacyjno-prawne energetyki obywatelskiej: 1) formy prosumenckie – prosumenta energii odnawialnej, prosumenta wirtualnego energii odnawialnej, prosumenta zbiorowego energii odnawialnej oraz tzw. prosumenta lokatorskiego 2) klastry energii, 3) spółdzielnie energetyczne, 4) obywatelskie społeczności energetyczne. Prosument energii odnawialnej, tzw. prosument lokatorski oraz prosument wirtualny energii odnawialnej stanowią formy organizacyjno-prawne umożliwiające działalność pojedynczym odbiorcom końcowym[305]. Działalność zbiorową umożliwiają prosument zbiorowy, klaster energii, spółdzielnia energetyczna oraz obywatelska społeczność energetyczna. Tak określonym formom organizacyjno-prawnym ustawodawca

[298] P. Lissoń, *Energetyka obywatelska…*, s. 801 i n., D. Kostecka-Jurczyk, K. Marak, *Spółdzielnie energetyczne…*, s. 168 i n.
[299] Zob. rozdział IV.
[300] W doktrynie stosowano także pojęcia „energetyki lokalnej" oraz „energetyki rozproszonej". Wydaje się jednak, że pojęcie energetyki obywatelskiej należy uznać za szersze oraz posiadające największe oparcie w dorobku nauk społecznych. Szerzej: T. Marzec, *Rozwój energetyki obywatelskiej…*, s. 64-65, wraz z przywołaną tam literaturą.
[301] P. Lissoń, *Energetyka obywatelska…*, s. 801 i n.
[302] Ibidem, s. 803 i n.
[303] Szerzej: M. Szyrski, *Energetyka lokalna…*, s. 162-211.
[304] P. Lissoń, *Energetyka obywatelska…*, s. 803 i n.
[305] Nawet jeżeli odbiorcą tym jest podmiot, w ramach którego z energii elektrycznej korzysta więcej podmiotów, w tym w szczególności osób fizycznych, jak np. spółdzielnia, czy wspólnota mieszkaniowa, za: ibidem, s. 804.

przyznał zróżnicowane instrumenty (systemy) wsparcia inwestycyjnego oraz wsparcia operacyjnego[306].

Przepisy regulujące wskazaną materię podlegały licznym zmianom na skutek kolejnych nowelizacji przepisów prawa, w szczególności ustawy o OZE oraz ustawy – Prawo energetyczne. W kontekście terminologii używanej w PEP 2040 oraz KPEiK (wraz z aktualizacjami) warto odnotować skutki posługiwania się określeniem „społeczności energetyczne" wobec klastrów energii i spółdzielni energetycznych, dla badań z zakresu nauk prawnych. Praktyka ta skłoniła doktrynę do analizy, czy wskazane formy organizacyjno-prawne energetyki obywatelskiej można uznać za implementację przepisów dyrektyw wprowadzających REC i CEC. Co do zasady przeważa stanowisko negatywne[307]. Rozważania te spowodowane także były opóźnieniem implementacji społeczności energetycznych przez polskiego ustawodawcę – obywatelska społeczność energetyczna została wprowadzona do ustawy – Prawo energetyczne dopiero w 2023 r.

Na skutek zmian w prawie, w szczególności polegających na wprowadzeniu obywatelskiej społeczności energetycznej do ustawy prawo energetyczne, materia ta została w dużym stopniu uporządkowana. Zgodnie z obecnym stanem prawnym, klastry energii oraz spółdzielnie energetyczne należy uznać za formy organizacyjno-prawne energetyki obywatelskiej wynikające *stricte* z prawa krajowego. Obywatelska społeczność energetyczna jest z kolei formą organizacyjno-prawną wprowadzoną w celu implementacji REC/CEC[308]. Tezę tę, w odniesieniu do spółdzielni energetycznych, potwierdza stanowisko MKiŚ, zgodnie z którym: „idea wprowadzenia spółdzielni energetycznych nie stanowi wprost implementacji przepisów unijnych, natomiast jest inicjatywą stanowiącą odpowiedź na postulaty mieszkańców obszarów wiejskich o niskim poziomie elektryfikacji oraz służy wypełnieniu obowiązków i celów nałożonych na kraje UE w zakresie odnawialnych źródeł energii, w tym celów związanych ze zwiększaniem udziału odnawialnych źródeł energii w miksie energetycznym"[309].

[306] Zagadnienia te zostały szczegółowo przeanalizowane w rozdziałach V-VII odnośnie spółdzielni energetycznej, a także, w celu porównania, dla innych form organizacyjno-prawnych energetyki obywatelskiej w prawie polskim.
[307] Tak m.in.: P. Lissoń, *Czy obywatelska…*, s. 479, J. Kowalczyk, Ł. Kowalski, *Krajowe i europejskie…*, D. Kostecka-Jurczyk, K. Marak, *Spółdzielnie energetyczne…*, B. Kupiec, *Polska spółdzielnia…*
[308] Szerzej: na temat porównania spółdzielni energetycznej w rozumieniu ustawy o OZE oraz społeczności energetycznej działające w zakresie energii odnawialnej – zob. rozdział VI.
[309] Odpowiedź MKiŚ z dnia 11 maja 2022 r. na wniosek z dnia 29 kwietnia 2022 r. o udostepnienie informacji publicznej o numerze: DIŚ-IV.0190.128.2022.AB, za: M. Gąsowska-Paprota, A. Stupkiewicz, M. Włoskowicz, *Implementacja przepisów Unii Europejskiej dotyczących społeczności energetycznych do polskiego porządku prawnego*, Kraków 2023, s. 20.

3.3. Podsumowanie

Transformacja energetyczna w prawie Unii Europejskiej stanowi element polityki klimatycznej. Służy realizacji celu jakim jest osiągnięcie przez UE oraz państwa członkowskie neutralności klimatycznej do 2050 r. Jej podstawy wynikają z prawa pierwotnego oraz wtórnego UE, a także umów międzynarodowych, których Unia jest stroną. Akty prawa UE oraz oficjalne komunikaty Komisji Europejskiej podkreślają, że transformacja energetyczna ma przebiegać w sposób sprawiedliwy. Proces ten powinien sprzyjać włączeniu społecznemu, ze szczególnym uwzględnieniem regionów, sektorów przemysłu oraz pracowników, którzy będą borykać się z największymi trudnościami. W ten sposób sprawiedliwa transformacja energetyczna w realizowana przez Unię akcentuje potrzeby lokalnych społeczności.

Kluczowe znaczenie dla osiągnięcia przez UE ambitnych celów klimatycznych ma regulacja wewnętrznego rynku energii. Przez ostatnie dekady podlegał on procesowi liberalizacji poprzez wprowadzenie pięciu tzw. „pakietów energetycznych". Pierwotnie celem deregulacji było otworzenie rynków energii na podmioty spoza tradycyjnego monopolu przedsiębiorstw energetycznych. Następnie prawodawstwo unijne oddziaływało w kierunku zwiększania udziału OZE w systemach energetycznych państw członkowskich. Proces ten otworzył drogę energetyce obywatelskiej, w tym społecznościom energetycznym. Zostały one wprowadzone w ramach tzw. „czwartego pakietu energetycznego" - „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków". Społeczności energetyczne stanowią podmioty prawne oparte na dobrowolnym i otwartym udziale obywateli, samorządów i podmiotów lokalnych. Ich celem jest wspólne wytwarzanie, użytkowanie, dzielenie się lub zarządzanie energią w sposób zrównoważony, demokratyczny i zorientowany na korzyści społeczne, nie na maksymalizację zysku. Dyrektywa RED II wprowadziła społeczność energetyczną działającą w zakresie energii odnawialnej (REC). Stanowi ona podmiot prawny, którego działalność obejmuje wspólne korzystanie jej członków (udziałowców) z instalacji OZE będącej własnością społeczności.

W dyrektywie IEMD zawarta została obywatelska społeczność energetyczna (CEC). W ramach tej społeczności możliwe jest wykorzystywanie także źródeł nieodnawialnych oraz prowadzenie szerszej działalności na rynku energii elektrycznej, także jako OSDe. Państwa członkowskie UE mają obowiązek implementacji przepisów regulujących społeczności energetyczne poprzez wprowadzenie do prawa krajowego tych pojęć oraz ustanowienie ram prawnych sprzyjających działalności tego rodzaju podmiotów. Dyrektywa IEMD wprost określa spółdzielnię jako jedną z form prawnych, w ramach których państwa członkowskie UE mogą ustanawiać ramy krajowe działania społeczności energetycznych. Spółdzielnie, poprzez

uzyskanie statusu społeczności energetycznych, mają potencjał uczestniczenia w transformacji energetycznej. Dzięki ustanowionym w ramach dyrektyw preferencjom odnoszącym się do funkcjonowania na rynku energetycznym (system wsparcia, możliwość dzielenia się energią) społeczności energetyczne wpisują się w walkę z ubóstwem energetycznym oraz sprzyjają rozwojowi demokracji energetycznej.

Przepisy systemów prawa państw członkowskich UE wskazują spółdzielnię jako jedną w form prawnych działania społeczności energetycznych. Jak wynika z analizy procesu implementacji społeczności energetycznych, samo wprowadzenie definicji legalnych społeczności do krajowego systemu prawnego nie jest wystarczające. Kluczowe znaczenie dla ich realnego działania ma ustanowienie ram prawnych ułatwiających funkcjonowanie na rynku energetycznym, takich jak: proste procedury, realna możliwość dzielenia się energią, zapewnienie należytej współpracy OSD, dostęp do finansowania i wsparcia informacyjnego. Jeżeli warunki te zostaną spełnione, społeczności, w szczególności powstające jako spółdzielnie, mogą pozytywnie wpływać na udział społeczeństwa w transformacji energetycznej urzeczywistniając wymiar sprawiedliwości dystrybutywnej, proceduralnej, uznania i naprawczej, zwłaszcza w obszarze zwalczania ubóstwa energetycznego. Pozwala to na połączenie realizacji celów klimatycznych UE z pojęciem sprawiedliwej transformacji energetycznej.

W prawie polskim udział społeczeństwa w transformacji energetycznej uregulowany jest przede wszystkim na ustawie – Prawo energetyczne oraz ustawie o OZE. To te akty prawne po 2016 r. stopniowo wprowadzały i rozwijały formy organizacyjno-prawne energetyki obywatelskiej: prosumenta energii odnawialnej, klaster energii i spółdzielnię energetyczną, następnie prosumenta wirtualnego i zbiorowego (2021 r.) oraz tzw. prosumenta lokatorskiego i obywatelską społeczność energetyczną (2023 r.). Dokumenty planistyczne przyjmowane na podstawie ustawy – Prawo energetyczne – PEP 2040 oraz KPEiK – wyznaczyły cele ilościowe obejmujące m.in. osiągnięcie 1 mln prosumentów i ok. 300 klastrów energii oraz spółdzielni energetycznych do 2030 r., akcentując znaczenie OZE dla rozwoju lokalnych społeczności.

Klastry energii oraz spółdzielnie energetyczne określano w dokumentach planistycznych jako społeczności energetyczne. Z tego względu przedmiot rozważań doktryny stanowiła analiza, czy wprowadzenie tych form przez ustawodawcę można uznać za implementację społeczności energetycznej. Nowelizacja ustawy – Prawo energetyczne z 2023 r., poprzez dodanie obywatelskiej społeczności energetycznej, uporządkowała podział na formy organizacyjno-prawne energetyki obywatelskiej stanowiące implementację przepisów UE oraz rozwijane w ramach prawa krajowego.

Rozdział IV Geneza spółdzielczości, w tym spółdzielczości energetycznej. Spółdzielnie energetyczne w wybranych krajach świata

4.1. Historia ruchu spółdzielczego

Spółdzielczość energetyczna wyrasta z ruchu spółdzielczego o bogatych tradycjach. Z tego względu zasadne jest syntetyczne przedstawienie jego rysu historycznego, a także genezy wartości z nim związanych. Umożliwi to ujęcie w czasie procesu kształtowania się spółdzielni energetycznych oraz analizę prawnych, społecznych i ekonomicznych uwarunkowań ich powstania.

Pierwsze inicjatywy społeczne, które legły u podstaw ruchu spółdzielczego datuje się na XVIII w. Polegały one na podjęciu współpracy rzemieślników oraz rolników, w celu polepszenia warunków bytu. Wyróżniała je chęć samoorganizacji – ujęcia współdziałania w ramy organizacyjne[310]. Współcześnie pojmowany ruch spółdzielczy rozwinął się w XIX. w. jako odpowiedź na społeczne skutki rewolucji przemysłowej. Ubocznym skutkiem industrializacji oraz mechanizacji produkcji były trudne warunki bytowe rzemieślników i robotników, takie jak niskie wynagrodzenie, praca ponad siły oraz brak dobrej jakości pożywienia[311]. Za symboliczną datę powstania ruchu spółdzielczego przyjmuje się założenie Roczdelskiego Stowarzyszenia Sprawiedliwych Pionierów (ang. *Rochdale Society of Equitable Pioneers*) w 1844 r. Pionierzy uruchomili sklep z podstawowymi artykułami sprzedawanymi wyłącznie za gotówkę, w uczciwych miarach i bez fałszerstw. W efekcie, członkowie zyskiwali tańsze, lepszej jakości towary oraz dywidendę od zakupów, którą następnie inwestowano w dalszą działalność[312]. Co istotne, Pionierzy akcentowali uczciwość działalności oraz realny wpływ członków na działalność Stowarzyszenia. Te kluczowe elementy zostały w późniejszych latach ujęte w kanon tzw. Zasad Roczdelskich[313], które stały się wzorem dla spółdzielni na całym świecie i stanowiły podstawę aksjologiczną dla rozwoju ruchu spółdzielczego[314].

---

[310] Źródła historyczne opisują założone w 1769 r. w Szkocji *Fenwick Weavers' Society* jako najstarszy udokumentowany przypadek tego rodzaju współpracy konsumenckiej polegającej na rozpoczęciu wspólnej sprzedaży artykułów pierwszej potrzeby przez stowarzyszenie tkaczy, za: W, Maxwell, *The History of Co-operation in Scotland: Its Inception and Its Leaders*, Glasgow 1910, s. 46 i n. Z kolei na ziemiach polskich w 1816 r. powstało Towarzystwo Rolnicze Hrubieszowskie, założone przez S. Staszica, w celu rozwoju wspólnego majątku zrzeszonych w nim rolników, za: A. Suchoń, *Prawna koncepcja…,* s. 18, wraz z przywołaną tam literaturą.

[311] F. Forno, *Co-operative Movement*, w: D. A. Snow, D. della Porta, D. McAdam, B. Klandermans (red.), *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social and Political Movement*s, 2022, s. 1-2.

[312] Szerzej: B. Fairbairn, *The Meaning of Rochdale The Rochdale Pioneers and the Co-operative Principles*, Saskatoon 1994,.

[313] Ibidem, s. 25.

[314] International Cooperative Alliance, *Guidance Notes to the Co-operative Principles*, 2017, s. 1 i n.

Kolejne lata przyniosły intensywny rozwój spółdzielczości w Europie. Zakładanie nowych spółdzielni wiązało się z chęcią poprawy sytuacji jednostek w poszczególnych dziedzinach życia. Rozwijały się wzorowane bezpośrednio na Stowarzyszeniu Pionierów spółdzielnie spożywców (detaliczne, konsumenckie)[315]. Alternatywą dla praktyk lichwiarskich były spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, których rozwój wiązany jest w szczególności z F. W. Raiffeisenem[316]. Niezwykle istotne znaczenie dla rozwoju rolnictwa miały spółdzielnie rolnicze[317]. Producenci rolni zrzeszali się w celu wspólnej sprzedaży produktów, przeciwdziałając dyktatowi cen stosowanemu przez pośredników. Powstawały także spółdzielnie rolnicze polegające na wspólnym prowadzeniu działalności[318]. Bogatą historię mają także spółdzielnie pracy zrzeszające robotników[319] oraz spółdzielnie mieszkaniowe, powstające jako odpowiedź na brak mieszkań[320]. Współcześnie, szczególnie w Polsce, na znaczeniu zyskują spółdzielnie socjalne wspierające osoby zagrożone wykluczeniem społecznym[321].

Cele oraz wartości pierwszych spółdzielni, ujęte formie Zasad Roczdelskich zostały następnie przyjęte przez cały ruch. Formalne ramy temu procesowi nadał Międzynarodowy Związek Spółdzielczy (ang. *International Cooperative Alliance*), który został założony w 1895 r.[322] Zwołany przez ICA Międzynarodowy Kongres Spółdzielczy w 1937 r. uznał zasady Pionierów z Rochdale za podstawowe kryteria pozwalające na ocenę, czy dana organizacja ma charakter spółdzielczy[323]. Zasady te były następnie modyfikowane w 1966 r. oraz w 1995 r., gdy nadano im obecnie brzmiące brzmienie. Zmiany miały na celu ułatwienie ich stosowania we wszystkich formach spółdzielni oraz dostosowanie wizji spółdzielczości do realiów współczesnego świata[324]. W 1995 r. w ramach ICA sformułowano także definicję spółdzielni: „Spółdzielnia jest autonomicznym zrzeszeniem osób, które zjednoczyły się dobrowolnie w celu

[315] Szerzej: M. Hilson, *The International Co-operative Alliance and the consumer co-operative movement in northern Europe, c. 1860–1939*, Manchester 2018.
[316] A. Zalcewicz, *Bank spółdzielczy Aspekty prawne tworzenia i funkcjonowania*, Warszawa 2009, s. 27.
[317] A. Suchoń, *Prawna koncepcja…*, s. 54-82.
[318] Ibidem.
[319] Szerzej: N. Balnave, G. Patmore, *The Labour Movement and Co-operatives*, "Labour History: A Journal of Labour and Social History" 2017, t. 112, s. 7-24.
[320] Szerzej: R. Siegler, H. J. Levy, *Brief history of cooperative housing*, "Cooperative Housing Journal" 1986, s. 12-19.
[321] Szerzej: M. Szabłowska-Juckiewicz, *Social Cooperatives of Disabled Persons in Poland: Postulates and Reality*, "Studia i Materiały" 2016, nr 1(20), s. 36-51.
[322] International Cooperative Alliance, https://ica.coop/en/about-us/international-cooperative-alliance (dostęp: 30.09.2025).
[323] H. Cioch, *Prawo spółdzielcze…*, s. 32.
[324] International Cooperative Alliance, *Guidance Notes…*

zaspokojenia swoich wspólnych aspiracji i potrzeb ekonomicznych, społecznych i kulturalnych poprzez współposiadane i demokratycznie kontrolowane przedsiębiorstwo”[325].

Międzynarodowy Kongres Spółdzielczy ustalił także następujące zasady spółdzielcze: Pierwsza zasada: dobrowolnego i otwartego członkostwa – akcentuje, że uczestnictwo w spółdzielni jest dobrowolne. Powinno być dostępne dla wszystkich osób (podmiotów) mogących skorzystać ze świadczeń spółdzielni oraz deklarujących gotowość wypełniania obowiązków związanych z członkostwem („zasada otwartych drzwi”)[326]. Zasada w jej współczesnym ujęciu przeciwdziała dyskryminacji. Odnosi się w szczególności do zakazu odmiennego traktowania ze względu na: płeć, status społeczny, rasę, przekonania polityczne i religię[327].

Druga zasada: demokratycznej kontroli członkowskiej. Odwołuje się ona do demokratycznego ustroju spółdzielni. Zgodnie z nią spółdzielcy kierują działalnością oraz sprawują nadzór nad spółdzielnią, aktywnie współdecydując o kluczowych rozstrzygnięciach[328]. Osoby zasiadające we władzach ponoszą odpowiedzialność przed ogółem członków. Każdy członek ma taki sam wpływ na decyzje, zgodnie z zasadą „jeden członek – jeden głos”[329]. Trzecia zasada: ekonomicznego uczestnictwa członków[330]. Oznacza równomierny udział członków w majątku spółdzielni. ICA akcentuje, że majątek spółdzielni stanowi wspólne dobro (przynajmniej w części jest niepodzielny), a ewentualne oprocentowanie lub dywidenda od udziałów członkowskich jest ograniczona. Kapitał ma stanowić narzędzie, nie cel[331].

Czwarta zasada: autonomii i niezależności[332]. Spółdzielnia będąca samopomocową organizacją sama określa zasady działania i jest kontrolowana wyłącznie przez członków. Współpracując z innymi podmiotami (w tym z władzami publicznymi) lub pozyskując zewnętrzny kapitał czyni to tylko na warunkach zapewniających zachowanie demokratycznej kontroli przez członków oraz utrzymanie spółdzielczej niezależności[333]. Piąta zasada: kształcenia, szkolenia i informacji – członkowie, przedstawiciele wybranych organów, a także

[325] Deklaracja Spółdzielczej Tożsamości Uchwalona przez XXXI Jubileuszowy Kongres Międzynarodowego Związku Spółdzielczego w Manchesterze w dniach 20-22 września 1995 r., [online] tłum. za Krajową Radą Spółdzielczą , https://krs.org.pl/spoldzielczosc/deklaracja-spodzielczej-tosamoci (dostęp: 30.09.2025).
[326] International Cooperative Alliance, *Guidance Notes…* , s. 5-14.
[327] Ibidem.
[328] Ibidem, s. 15-28.
[329] Ibidem.
[330] Ibidem, s. 29-44.
[331] Ibidem.
[332] Ibidem, s. 45-56.
[333] Ibidem.

pracownicy powinni mieć zapewniony dostęp do kształcenia i szkolenia, aby przyczyniać się do rozwoju spółdzielni[334].

Szósta zasada: współpracy między spółdzielniami – spółdzielnie współpracują ze sobą na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym, aby skuteczniej zaspokajać potrzeby swoich członków oraz umacniać cały ruch spółdzielczy[335]. Zasada służy budowaniu przez spółdzielnie wzajemnego wsparcia i solidarności w celu utworzenia efektu skali i wspólnej siły, która wzmacnia pozycję spółdzielni wobec wyzwań rynkowych[336]. Siódma zasada: troski o społeczność lokalną – spółdzielnie kierują się troską o swoją społeczność – prowadzą działalność na rzecz zrównoważonego rozwoju społeczności[337]. Powinny dbać o szersze dobro wspólnoty i uwzględniają wpływ działalności na otoczenie społeczne oraz środowisko naturalne[338].

Przedstawiona definicja spółdzielni oraz zasady spółdzielcze mają charakter pozaprawny – nie należą do języka prawnego. Stanowią one standardy etyczne, nie należy ich traktować jako bezwzględnie obowiązujących reguł[339]. Oddziałują one jednak na piśmiennictwo i regulacje prawne. Zasady spółdzielcze sformułowane przez ICA cieszą się uznaniem w polskiej doktrynie prawa spółdzielczego[340]. Wpływają także na przyjmowanie całościowych rozwiązań prawnych[341]. W piśmiennictwie wyrażano nawet pogląd, że prawo spółdzielcze powinno odpowiadać zasadom spółdzielczym ustalonym przez ICA[342]. Należy jednak zgodzić się z P. Zakrzewskim, że takie rozwiązanie powodowałoby wiele problemów natury praktycznej[343]. Z tego względu zasady spółdzielcze zostały przywoływane w niniejszej pracy jako wytyczne, które spółdzielnie stosują w celu realizacji swoich wartości[344].

W związku z upowszechnieniem się spółdzielni, ich działalność została także uregulowana na poziomie ustawowym w systemach prawnych poszczególnych państw. Organizacje międzynarodowe – ONZ oraz ILO – zalecają rządom państw tworzenie polityk i regulacji zgodnych z tożsamością spółdzielczą, a zatem zgodnych wartościami i zasadami

[334] Ibidem, s. 57-70.
[335] Ibidem, s. 71-84.
[336] Ibidem.
[337] Ibidem, s. 85-99.
[338] Ibidem.
[339] A. Suchoń, *The Seven Cooperative Principles and Legal Regulations for the Establishment and Operation of Cooperatives in the Agricultural and Food Sector in Poland*, "Prawo i Więź" 2024, t. 53, nr 6, s. 785.
[340] P. Zakrzewski, *Pozaprawne pojęcie spółdzielni, „Roczniki nauk prawnych"* 2001, t. XI, z. 1, s. 167, tak również H. Henry, *Guidelines for…*, s. 67.
[341] Ibidem, s. 173.
[342] T. Krukowska, *Upowszechnienie prawa własności nieruchomości*, Katowice 1994, s. 134.
[343] P. Zakrzewski, *Pozaprawne pojęcie…*, s. 173.
[344] A. Suchoń, *The Seven Cooperative Principles…,* s. 785.

spółdzielczymi[345]. ICA podkreśla, że ochrona tożsamości spółdzielczej powinna być elementem prawa – tzn. że przepisy regulujące spółdzielczość w krajowych systemach prawnych powinny odzwierciedlać wartości wynikające z siedmiu zasad spółdzielczych[346].

4.2. Spółdzielczość energetyczna - cechy i kształtowanie się pojęcia w ujęciu historycznym

Ruch spółdzielczy obejmuje liczne sfery życia społecznego. Wraz z postępem technologicznym, spółdzielnie rozszerzyły swoją działalność także o usługi polegające na zaopatrywaniu w energię, w tym, energię elektryczną. Proces ten związany był z tzw. pierwszą falą elektryfikacji, która nastąpiła na przełomie XIX i XX w. W literaturze opisano przykłady powstawania tego rodzaju spółdzielni w Europie, USA oraz Argentynie[347]. Z uwagi jednak na ramy niniejszej pracy analizą objęto przede wszystkim państwa europejskie.

W Europie pierwsze spółdzielnie energetyczne powstały pod koniec XIX w. Lokalne społeczności powołały je w celu realizacji elektryfikacji osad na obszarach wiejskich. Potrzeba ta wynikała z braku krajowych sieci energetycznych oraz większego znaczenia strategicznego, jakie przypisywano obszarom miejskim[348]. Z uwagi na prowadzoną działalność w literaturze określa się je jako „spółdzielnie elektryfikacyjne" (niem. Elektrizitätsgenossenschaften)[349]. Występowały one niejednolicie – w zależności od państwa oraz regionu. W literaturze dobrze udokumentowano funkcjonowanie tych podmiotów w państwach Europy Zachodniej. Spółdzielnie elektryfikacyjne licznie występowały na terenie Niemczech. Powstawały przede wszystkim na terenach wiejskich. Zakładali je mieszkańcy w celu wybudowania lokalnej sieci elektrycznej[350]. Zgodnie z szacunkami, w latach 30. XX w., na terenie Niemiec działało na ponad 6 000 spółdzielni, wśród których 44 prowadzi funkcjonuje do czasów obecnych[351].

---

[345] ONZ – Guidelines aimed at creating a supportive environment for the development of cooperatives (2001), https://www.un.org/esa/socdev/social/cooperatives/documents/Guidelines_A_56_73.pdf, R193 - Promotion of Cooperatives Recommendation, 2002 (No. 193), https://normlex.ilo.org/dyn/nrmlx_en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_code:R193 (dostęp: 30.09.2025).

[346] Międzynarodowy Związek Spółdzielczy, *Projekt na dekadę spółdzielczą*, , s. 26, https://ica.coop/sites/default/files/2021-11/ICA%20Blueprint%20Final%20-%20October%202013%20-%20Polish.pdf (dostęp: 30.09.2025).

[347] ILO, *Providing clean energy…, s.* 7 i n., A. Yadoo, H. Cruickshank, *Energy Policy*, 2010, s. 3.

[348] Tak: S. Milčiuvienė, J. Kiršienė, E. Doheijo, R. Urbonas, D. Milčius*, The role of renewable energy prosumers in implementing energy justice theory*, "Sustainability" 2019, nr 11, G. Brunetta, S. Moroni, *Contractual Communities in the Self-Organising City: Freedom, Creativity, Subsidiarity*, Berlin 2012, za: R. De Lotto, C. Micciché, E.M. Venco, A. Bonaiti, R. De Napoli, *Energy Communities: Technical, Legislative, Organizational, and Planning Features*, "Energies" 2022, nr 15, s. 7.

[349] L. Holstenkamp*. Aufstieg und Niedergang von Elektrizitätsgenossenschaften in Deutschland*, Lüneburg 2015, s. 1-22.

[350] Ibidem, s. 6.

[351] Ibidem, s. 6.

Dostępne opracowania zawierają także liczne opisy konkretnych przypadków spółdzielni elektryfikacyjnych[352]. Do połowy XX w. spółdzielnie elektryfikacyjne były obecne także w Szwecji, gdzie w 1943 r. ich liczba wynosiła 3 500[353]. W literaturze zawarto także studium przypadków dowodzących istnienia tego rodzaju spółdzielni przed II wojną światową także w Hiszpanii[354], we Włoszech[355] oraz Francji[356].

Z dostępnych źródeł wynika, że w Polsce, w okresie międzywojennym funkcjonowały przynajmniej dwa tego rodzaju podmioty. Były one określane jako „spółdzielnie elektryfikacyjne". Pierwsza z nich – Spółdzielnia Elektryfikacyjna w Kobyłce z odpowiedzialnością udziałami – funkcjonowała w Kobyłce (pow. wołomiński) i została zarejestrowana w ówczesnym Rejestrze Handlowym w 1934 r.[357] Druga to Spółdzielnia Elektryfikacyjna z ograniczoną odpowiedzialnością w Zagórzu (pow. Sanok, ówczesne woj. Lwowskie). W 1936 r. spółdzielni tej zostały nadane uprawnienia rządowe na zakłady elektryczne[358]. Materiały źródłowe – prasa – wspominają jeszcze o Brwinowskiej Spółdzielni Elektryfikacyjnej, która miała funkcjonować od 1925 r. na terenie gminy Letnisko Brwinów, ówczesny powiat Grodzisko-Mazowiecki. Jej działalność polegała na zaopatrywaniu w energię elektryczną mieszkańców gminy[359]. Zgodnie z informacjami prasowymi posiadała ona własną sieć rozdzielczą i energię elektryczną wysokiego napięcia pobierała z Elektrowni Okręgowej w Pruszkowie. Spółdzielnia miała funkcjonować jeszcze w 1948 r., a jej sieć rozdzielcza (dystrybucyjna) miała mieć długość 34 km, obsługiwać 1 500 odbiorców, których roczny odbiór prądu miał liczyć ok. 1 GWh[360]. Jak podano – od grudnia 1948 r. sieć rozdzielcza spółdzielni miała przejść pod Zarząd Zjednoczenia Energetycznego Okręgu Warszawskiego[361].

Warto także wspomnieć o zachowanych artykułach publicystycznych w przedwojennej prasie codziennej wyrażających pozytywną ocenę działalności spółdzielni elektryfikacyjnych.

---

[352] Ibidem, wraz z przywołaną tam literaturą, s. 1-22.
[353] K. J. Myhr, *How electricity conquered the countryside*, https://history.vattenfall.com/stories/the-revolution-of-electricity/how-electricity-conquered-the-countryside (dostęp: 30.09.2025). Autorka określa te podmioty jako "distriburion associations", łącząc je ze spółdzielczością.
[354] Apoyo mutuo energético, *La unión es la fuerza*, https://suelosolar.com/guia/comunidades-energeticas/origen (dostęp: 30.09.2025).
[355] P. A. Mori, *Cooperazione di comunità e la partecipazione alla gestione dei servizi pubblici*, "Impressa Sociale" 2015, nr 5, s. 9-14.
[356] Powstawały jako "Sociétés d'Intérêt Collectif Agricole d'Électricité", szerzej: F.-M. Poupeau, *Un siècle d'intervention publique dans le secteur de l'électricité en France*, "Gérer & Comprendre" 2004, nr 77, s. 9-10.
[357] Spółdzielnia Elektryfikacyjna (Kobyłka), Statut Spółdzielni Elektryfikacyjnej w Kobyłce z odpowiedzialnością udziałami, Kobyłka 1934, skan: Biblioteka Narodowa – Polona, sygn. DŻS XIIIA 3c, https://polona2.pl/item/statut-spoldzielni-elektryfikacyjnej-w-kobylce-z-odpowiedzialnoscia-udzialami, NzEzOTM3MzU/0/#info:metadata (dostęp: 30.09.2025).
[358] Wykaz uprawnień rządowych na zakłady elektryczne 1936, „Przegląd Elektrotechniczny" 1937, z. 4, s. 330.
[359] Spółdzielnia energetyczna w Milanówku, „Życie Powiatu Grodzisko-Mazowieckiego", grudzień 1948, s. 17.
[360] Ibidem.
[361] Ibidem.

Zwracano w nich uwagę na wybór formy organizacyjnej przedsięwzięcia elektryfikacji oraz konieczność zgodnej woli wszystkich zainteresowanych stron[362]. Z przeanalizowanych materiałów źródłowych można wywnioskować, że ówczesne spółdzielnie elektryfikacyjne na ziemiach polskich, jak wskazuje ich nazwa, zajmowały się przede wszystkim wybudowaniem sieci dystrybucyjnej pozwalającej mieszkańcom wsi na korzystanie z energii elektrycznej.

Pomimo dynamicznego rozwoju inicjatyw spółdzielczych w obszarze energetyki, w szczególności elektryfikacji, od połowy XX w. w Europie obserwowano znaczny spadek ich liczby. Tendencja ta wynikała z procesu centralizacji systemów energetycznych, który nabrał rozpędu w połowie XX w.[363] Dotyczyło to zarówno Europy Zachodniej, jak i państw o gospodarce centralnie sterowanej. Dowodzi tego choćby cytowana informacja prasowa o przejęciu sieci elektroenergetycznej należącej do przedwojennej spółdzielni przez przedsiębiorstwo państwowe w Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej pod koniec lat 40. XX w.[364] Stan ten utrzymywał się w kolejnych dekadach, w związku ze scentralizowanym modelem systemów energetycznych opartych na paliwach kopalnych oraz energii jądrowej[365].

Od lat 70. XX w. spółdzielczość energetyczna zaczęła na nowo rozwijać się w Europie Zachodniej. Stało się to możliwe na szeroką skalę dzięki upowszechnieniu technologii OZE[366]. Rozwój technologiczny, który umożliwił wytwarzanie energii, w szczególności energii elektrycznej, w instalacjach energii odnawialnej zapoczątkował włączanie w scentralizowany system energetyczny rozproszonych jednostek wytwórczych. Ówcześni inwestorzy dysponujący dużym kapitałem niechętnie inwestowali w OZE, co stworzyło rynkową niszę dla pozostałych uczestników rynku[367].

Liczne inicjatywy społeczne powstałe w tym czasie wybierały spółdzielnię jako formę prawną prowadzenia działalności. Wynikało to z demokratycznego modelu zarządzania spółdzielnią oraz przystosowania tej formy prawnej do realizacji inwestycji na podstawie środków finansowych pozyskiwanych w podobnych kwotach od członków[368]. Jak wynika

[362] J. Swęch, *Elektryczność w gospodarstwie wiejskim*, „Dzień bydgoski", 29-30 maja 1935, s. 9 i n.
[363] L. Holstenkamp, J. R. Müller, *Zum Stand von Energiegenossenschaften…*s. 7, M. Muller, *La nationalisation de 1946: un exemple regional*, "Bulletin d'histoire de l'électricité" 1987, nr 10, s. 103.
[364] Spółdzielnia energetyczna w Milanówku…
[365] S. Carley, *Distributed Generation. An Empirical Analysis of Primary Motivators*, "Energy Policy" 2009, nr 37(5), s. 1648–1659.
[366] 07 Feature: Community Renewable Energy, https://www.ren21.net/gsr-2016/chapter07.php (dostęp: 30.09.2025).
[367] Y. Hao, J. Li, T. Li, *Executive Summary: Toward a Shared Zero-Carbon Energy Future: A Global Analysis of Rural Energy Cooperatives*, "RMI", Nov 2024, s. 8, https://rmi.org/wp-content/uploads/dlm_uploads/2024/11/Toward_a_shared_zero_carbon_energy_future.pdf (dostęp: 30.09.2025).
[368] B. Huybrechts, S. Mertens, *The Relevance of the Cooperative Model in the Field of Renewable Energy*, "Annals of Public and Cooperative Economics" 2014, nr 85 (2), s. 195, 204-206.

z dostępnych badań wielu uczestnikom tych inicjatyw można przypisywać wyznawanie wartości spółdzielczych lub zasad z nimi spójnych[369]. Kolejną przyczyną była silna pozycja i rozpoznawalność sektora spółdzielczego w państwach Europy Zachodniej[370]. W literaturze podkreśla się, że pierwsze społeczne inicjatywy polegające na budowie instalacji OZE zostały zapoczątkowane w Danii w latach 70. XX w., w kolejnej dekadzie w Holandii oraz Niemczech[371]. Te pionierskie przedsięwzięcia spółdzielcze powstałe w drugiej połowie XX w. w Europie były co do zasady realizowane w otoczeniu instytucjonalno-prawnym, które nie przewidywało przepisów kompleksowo regulujących uczestnictwo tego rodzaju podmiotów w systemie energetycznym. Z tego względu podjęcie przez nie działalności, w szczególności, gdy wiązało się z przyłączeniem do sieci dystrybucyjnej oraz obrotem energią zazwyczaj wymagało indywidualnych negocjacji z przedsiębiorcami energetycznymi[372].

Znaczny wzrost liczby spółdzielni energetycznych w państwach Europy Zachodniej przypadł na początek XX w. Taki stan rzeczy należy wiązać z prowadzoną przez te państwa polityką liberalizacji rynku energetycznego, która umożliwiła działalność opartą o instalacje OZE, a także korzystanie z wprowadzonych przez te państwa systemów wsparcia[373]. Istotny wpływ miał także spadek cen paneli słonecznych[374]. Zgodnie z danymi REScoop.eu – organizacji parasolowej zrzeszającej europejskie spółdzielnie energetyczne, ich liczba w Europie przekroczyła 2 400 na początku 2015 r.[375] Dalszy rozwój spółdzielczości energetycznej w państwach UE związany jest z wprowadzeniem, w ramach „czwartego pakietu energetycznego", społeczności energetycznych[376].

Spółdzielnie energetyczne powstają w oparciu o krajowe prawo spółdzielcze. Warto zauważyć, że są one tworzone w wielu państwach położonych na różnych kontynentach i prowadzą działalność w oparciu o zróżnicowane modele prawne oraz organizacyjne. Stanowią

[369] Za: B. Klagge, T. Meister, *Energy cooperatives in Germany…*, s. 712-713.
[370] M. Oteman, M. Wiering, J. K. Helderman, *The institutional space …*, s. 7.
[371] Za: J. Roberts, *Power to the people…*, s. 232 wraz z przywołaną tam literaturą, zob. także L. Holstenkamp, *Community Energy in Germany: From Technology Pioneers to Professionalisation under Uncertainty*, w: F. Coenen, T. Hoppe (red.) *Renewable Energy Communities and the Low Carbon Energy Transition in Europe*, 2021, s. 119-152, D. Vansintjan, *The energy transition to energy democracy*, Bruksela 2015, s. 39-53.
[372] M.D. Leiren, I. Reimer, *Historical institutionalist perspective on the shift from feed-in tariffs towards auctioning in German renewable energy policy*, "Energy Research & Social Science" 2018, nr 43, s. 34-35, A. Schreuer, D. Weismeier-Sammer, *Energy cooperatives and local ownership in the field of renewable energy technologies: a literature review*s, Wiedeń 2010, s. 5 i n, L. Holstenkamp. *Aufstieg und Niedergang…*s. 1-22.
[373] Szerzej: B. Klagge, T. Meister, *Energy cooperatives in Germany…*, A. Wierling, V.J. Schwanitz, J.P. Zeiß, C. Bout, C. Candelise, W. Gilcrease, J.S. Gregg, *Statistical Evidence…*, s. 1-25.
[374] A. Delicado, et al., *David against Goliath…*, s. 2.
[375] D. Vansintjan, *The energy transition…,* s. 3, z zastrzeżeniem, że metodyka przyjęta przez REScoop.eu odnosi się do identyfikowania się danego podmiotu z zasadami spółdzielczymi, nie bazuje na klasyfikacji formy prawnej.
[376] Zob. rozdział III.

zatem zjawisko zróżnicowane[377]. Popularność tej formy skutkowała wykształceniem się pojęcia „spółdzielni energetycznej" (ang. *energy cooperative,*, używanego zamiennie z „spółdzielnia energii odnawialnej" (ang. *renewable energy cooperative*) oraz „obywatelska spółdzielnia energetyczna" (ang. citizen energy cooperative)[378].

W związku z globalnym występowaniem spółdzielni energetycznych oraz ich wkładem w zrównoważony rozwój, zostały one opisane w dokumentach Międzynarodowej Organizacji Pracy (ILO)[379]. Według definicji zaproponowanej przez ILO, „spółdzielnia energetyczna" jest to „spółdzielnia, utworzona w celu produkcji, sprzedaży, konsumpcji lub dystrybucji energii lub innych usług z nią związanych". Jak podkreślono: „Poprzez spółdzielnie energetyczne członkowie zaspokajają swoje wspólne potrzeby w zakresie przystępnej cenowo i niezawodnej energii elektrycznej oraz nowoczesnych usług energetycznych, a także inne powiązane potrzeby gospodarcze, społeczne i kulturowe."[380]. Takie ujęcie spółdzielczości energetycznej należy uznać za trafne. Analiza przedstawionego ujęcia spółdzielni energetycznej oraz uwzględnienie doświadczeń ruchu spółdzielni energetycznych pozwala na określenie, jak należy rozumieć spółdzielnię energetyczną również z perspektywy nauk prawnych.

Istotę spółdzielni energetycznej – przyczynę jej założenia – stanowi wybór przez daną grupę osób (podmiotów) modelu spółdzielczego, w celu podjęcia działalności w obszarze energii. Za autorami dokumentu należy przyjąć, że samo pojęcie „spółdzielni" zostało zdefiniowane przez ICA i w ten sposób należy je rozumieć w ujęciu uniwersalnym. Tym zatem co wyróżnia spółdzielnie energetyczne od innych spółdzielni jest przedmiot ich działalności. Cel założenia spółdzielni energetycznej to zaspokojenie potrzeb energetycznych jej członków. Szczegółowa działalność uzależniona jest od uwarunkowań technologicznych i potrzeb jej członków. Obecnie jednak spółdzielnie energetyczne jednoznacznie łączy się z OZE[381]. W celu sprecyzowania na czym polega działalność spółdzielni energetycznej, należy odwołać się do rodzajów działalności, które są podejmowane w ramach aktywnego udziału w systemie energetycznym. Odzwierciedlają one współczesne możliwości technologiczne oraz realia zliberalizowanego rynku. Za definicją ILO, należy uznać, że składają się na nie: 1) produkcja energii, 2) sprzedaż, 3) konsumpcja, 4) dystrybucja. W obecnych realiach technologicznych należałoby dodać także zarządzanie energią, jej magazynowanie oraz agregację. Oddaje to różnorodność rozwiązań dostępnych dla podmiotów niebędących tradycyjnymi koncernami

[377] ILO, *Providing clean energy…*, s. X.
[378] REScoop, *The energy transition…*
[379] Szerzej: ILO, *Providing clean energy…*, s. 1-4.
[380] Ibidem, s. 1.
[381] Ibidem, s. 2.

energetycznymi. Pozwala to na włączenie się w transformację energetyczną. Spółdzielnia energetyczna może zatem teoretycznie umożliwić jej członkom zbudowanie społeczności (obszaru) samowystarczalnego energetycznie – wyspy energetycznej[382]. Może także ograniczać się do określonego zakresu aktywności, np. wyłącznie produkcji energii elektrycznej na potrzeby własne lub jej sprzedaży. Działalność spółdzielni jest uzależniona od otoczenia instytucjonalno-prawnego w jakim funkcjonuje. Wyznaczają ją możliwości podjęcia działalności na uregulowanym prawnie rynku energetycznym.

Z wyborem spółdzielni jako formy działalności nierozerwalnie związane jest przyjęcie wartości spółdzielczych. Ich faktyczna realizacja uzależniona jest od działalności samej spółdzielni, podejmowanej w oparciu o regulację prawa krajowego. Wartości spółdzielcze wpisują się w ideę sprawiedliwej transformacji energetycznej. Szeroko zagadnienie to zostało przeanalizowane przez M. M. Sokołowskiego, M. Tyler oraz I. Bullera[383]. Autorzy przedstawili ramy filarów współpracy energetycznej, które integrują zasady sprawiedliwości energetycznej z wartościami i zasadami spółdzielczymi. Ich zestawienie przedstawia poniższa tabela.

Zasada sprawiedliwości energetycznej	Zasady (wartości) spółdzielcze – ICA[384]
Sprawiedliwość dystrybutywna	1) Dobrowolne i otwarte członkostwo 3) Ekonomiczne uczestnictwo członków 4) Autonomia i niezależność
Sprawiedliwość proceduralna	1) Dobrowolne i otwarte członkostwo 6) Współdziałanie
Sprawiedliwość naprawcza	3) Ekonomiczne uczestnictwo członków 7) Troska o społeczność lokalną
Sprawiedliwość uznania	1) Dobrowolne i otwarte członkostwo 6) Współdziałanie 7) Troska o społeczność lokalną
Sprawiedliwość kosmopolityczna	6) Współdziałanie 7) Troska o społeczność lokalną

Tabela 1 Zestawienie zasad sprawiedliwości energetycznej z zasadami spółdzielczymi. Źródło: Na podstawie M. M. Sokołowski, M. Taylor, I. Buller, Seven pillars..., s. 289.

[382] Terminem "wyspy energetycznej" określa się mikrosieci umożliwiające społecznościom i regionom dobrowolne odłączenie się od krajowej sieci energetycznej i samowystarczalność energetyczną, za: E. Rettig, I. Fischhendler, F. Schlecht, *The meaning of energy islands: Towards a theoretical framework*, „Renewable and Sustainable Energy Reviews" 2023, t. 187.
[383] M. M. Sokołowski, M. Taylor, I. Buller, *Seven pillars...*, s. 287-309.
[384] Numeracja zgodna z Deklaracją Spółdzielczej Tożsamości.

Podzielając przedstawioną przez autorów korelację między zasadami sprawiedliwości energetycznej oraz wartościami (zasadami) spółdzielczymi, szerszego omówienia wymaga, w jaki sposób spółdzielczy model działalności wpisuje się w sprawiedliwość energetyczną a tym samym sprzyja sprawiedliwej transformacji. Zasadę sprawiedliwości dystrybutywnej realizuje przede wszystkim zasada demokratycznej kontroli spółdzielców. Dzięki niej mają oni wpływ na działanie spółdzielni – co ogranicza potencjalne, negatywne oddziaływanie podmiotów chcących wykorzystać spółdzielnię w celu realizacji własnego interesu. Może to dotyczyć zamiaru skorzystania z systemu wsparcia lub finansowania. W sprawiedliwość proceduralną wpisuje się działalność ruchu spółdzielczego realizowanego w ramach samorządu lub związków rewizyjnych. Podmioty te mają wpływ na ustawodawstwo krajowe, opracowują dokumenty analityczne i popularyzatorskie, a także kierują postulaty zmiany prawa.

Sprawiedliwość naprawczą oraz uznania realizuje troska o społeczność lokalną, Może to przybrać wymiar walki z ubóstwem energetycznym. Odnosi się do niej także kształcenie członków, gdyż realia funkcjonowania na współczesnym rynku energetycznym są często naznaczone brakiem należytej wiedzy[385]. Kosmopolityczny wymiar sprawiedliwości spółdzielnie realizują w ramach współpracy, która realizowana jest w ramach samorządu spółdzielczego na poziomie narodowym oraz może przybrać także formę międzynarodową, czego przykładem jest działalność organizacji takich jak REScoop.eu[386].

Spółdzielczość, poprzez model wspólnej inwestycji, umożliwia grupom nieprowadzącym profesjonalnej działalności w obszarze energii aktywne włączenie się w transformację energetyczną. Zyskują one instrument realizacji własnych potrzeb energetycznych, a także, pośrednio, wpływ na politykę państwa. Poprzez struktury samorządu spółdzielczego postulują realizację swoich potrzeb, w kontekście państwowej polityki energetycznej[387].

Rozwój spółdzielczości energetycznej uzależniony jest od szeregu czynników. Najlepiej proces ten w literaturze został opisany w kontekście spółdzielni energetycznych funkcjonujących w państwach członkowskich UE. Dotyczy to w szczególności spółdzielczości energetycznej, która stanowiła przedmiot zaawansowanych badań ilościowych oraz jakościowych w państwach takich jak Austria, Niemcy, Dania oraz Holandia[388]. W oparciu

[385] P. Mikusek, B. Odziemkowski, M. Sitek, M. M. Sokołowski, *Prawo energetyczne…*, s. 89.
[386] About our federation, https://www.rescoop.eu/about-us (dostęp: 30.09.2025).
[387] Por. ILO, *Green works…*, s. 3.
[388] A. Wierling, V.J. Schwanitz, J.P. Zeiß, C. Bout, C. Candelise, W. Gilcrease, J.S. Gregg, *Statistical Evidence…*,s. 1-25. T. Bauwens, B. Gotchev, L. Holstenkamp, *What drives the development of community energy in Europe? The case of wind power cooperatives*, "Energy Research & Social Science" 2016, s. 1-26, M. Oteman, M. Wiering, J.-K. Helderman, *The institutional space…*, s. 1-17.

o ten podział wyróżnić można następujące czynniki: 1) społeczno-kulturowe, 2) prawne, 3) ekonomiczne oraz 4) bio-fizyczne[389].

Kwestie bio-fizyczne dotyczą warunków prowadzenia działalności odnoszących się do poszczególnych rodzajów źródeł OZE, takich jak m.in. nasłonecznienie, siła wiatru, dostępność substratu, odpowiednich nieruchomości, etc.[390]. Są to uwarunkowania uniwersalne dla wszystkich inwestycji związanych z OZE. Aspekty społeczno-kulturowe dotyczą przede wszystkim wymiaru obywatelskiego danego społeczeństwa, lokalnej społeczności oraz zaangażowania liderów lokalnych i ich umiejętności przywódczych. W tym zakresie zwraca się uwagę na wpływ postrzegania ruchu spółdzielczego przez społeczeństwo[391]. Badania wykazują powiązania pomiędzy negatywnym postrzeganiem spółdzielczości a brakiem zaangażowania w tworzenie spółdzielni energetycznych[392]. Dotyczy to także braku zaufania do administracji publicznej[393]. Dostępne wyniki badań jakościowych (wywiady pogłębione) dowodzą także znaczenia aktywności lokalnych liderów oraz więzi między lokalnymi społecznościami w rozwoju inicjatyw spółdzielczych w obrębie energetyki odnawialnej[394]. Czynniki ekonomiczne z kolei sprowadzają się do rentowności projektu, należytego podziału zysków oraz dostępności kapitału[395]. W realiach rynku energetycznego – rynku regulowanego – są one w dużej mierze uzależnione od przepisów prawa.

Czynniki prawne obejmują ogólne zasady prowadzenia działalności w obszarze OZE. Tworzą one otoczenie instytucjonalno-prawne, w ramach którego funkcjonuje spółdzielnia energetyczna. Odnośnie czynników prawnych, za szczególnie istotne uznaje się następujące aspekty: 1) regulację, 2) instrumenty wsparcia oraz 3) wsparcie polityczne[396]. Systemy prawne krajów rozwiniętych, które przeprowadziły liberalizację rynku energetycznego przyznają spółdzielniom energetycznym wsparcie na poziomie operacyjnym oraz inwestycyjnym, jakkolwiek w sposób zróżnicowany[397]. Dotyczy to w szczególności państw członkowskich UE, które z uwagi na własną politykę oraz implementację prawa UE w ramach kolejnych tzw.

[389] M. Oteman, M. Wiering, J.-K. Helderman, *The institutional space…,* s. 4 i n.
[390] Ibidem.
[391] A. Delicado, et. al, *David against Goliath?...*, s. 1-11.
[392] Ibidem.
[393] Ibidem.
[394] Ibidem.
[395] M. Oteman, M. Wiering, J.-K. Helderman, *The institutional space…*, s. 4 i n.
[396] P. Białynicki-Birula, *Regulacje prawne dotyczące społeczności energetycznych w wybranych krajach UE*, s. 3, https://www.researchgate.net/publication/356086577_Regulacje_prawne_dotyczace_spolecznosci_energetycznych_w_wybranych_krajach_UE (dostęp: 30.09.2025).
[397] Por. M. Krug et al., *Implementing European Union Provisions…*, s. 24 i n.

„pakietów energetycznych" otworzyły rynek energetyczny na producentów OZE, w tym także spółdzielnie energetyczne. Aspekty te zostaną szerzej omówione w kolejnych podrozdziałach.

4.3. Rola spółdzielczości w sprawiedliwej transformacji energetycznej – energetyka obywatelska

Wzrost dostępności OZE dla podmiotów niepowiązanych z profesjonalną energetyką, który miał miejsce w latach 70. XX w., skutkował rozwojem lokalnych inicjatyw w obszarze energetyki odnawialnej, wśród których liczne przybierały formę spółdzielni energetycznych. Ruch społeczny, który powstał w ten sposób miał określony rys światopoglądowy. Oprócz motywacji zarobkowych, osobom zaangażowanym w jego tworzenie towarzyszył zamiar włączenia się w transformację energetyczną, urzeczywistniającą zrównoważony rozwój. W Danii nabywcy turbin wiatrowych z lat 70. byli określani wręcz jako „entuzjaści/idealistyczni nabywcy" (ang. *idealistic buyers*), należący do „oddolnego ruchu" (ang. *grassroot movement*) oraz umotywowani wspieraniem „zielonego ruchu" (ang. *green movement*)[398]. Wiele społeczności rozwijających oddolne projekty OZE związanych było z protestami przeciwko energetyce jądrowej, które przybrały na sile po katastrofie reaktora w Czarnobylu[399]. Oddolny charakter tych inicjatyw, a także wartości wyznawane przez osoby je tworzące determinował wybór formy prawnej. Jak już zostało to przedstawione, liczne tego rodzaju przedsięwzięcia w państwach Europy Zachodniej wybierały model spółdzielczy.

Rosnąca liczba inicjatyw lokalnych społeczności, a także wykształcenie się organizacji parasolowych (ang. *umbrella organizations*) zrzeszających je i reprezentujących[400] pozwoliła na sformułowanie tezy, że w ten sposób powstał oddolny ruch określany jako energetyka społeczna (ang. *community energy*)[401]. Jako *community energy* określa się także ideę rozwoju zdecentralizowanego systemu energetycznego, który ruch ten reprezentuje[402]. Zorientowanie opisywanego ruchu na odnawialne źródła energii powoduje, że w literaturze używane jest także

[398] L. M. Kamp, *Learning in wind turbine development: a comparison between the Netherlands and Denmark*, Utrecht 2002, s. 144-145.
[399] C. Candelise, G. Ruggieri, *Status and Evolution of the Community Energy Sector in Italy*, „Energies" 2020, nr 13, s. 4.
[400] Najbardziej znaną organizację tego typu stanowi REScoop.eu. Szerzej: About our federation, https://www.rescoop.eu/about-us (dostęp: 30.09.2025).
[401] Tak: G. Seyfang, A. Haxeltine, *Growing Grassroots Innovations: Exploring the Role of Community-Based Initiatives in Governing Sustainable Energy Transitions*, "Environment and Planning C: Government and Policy" 2012, t. 30, nr 3, s. 381 – 400, A. Caramizaru, A. Uihlein, *Energy communities: an overview of energy and social innovation*, Luxembourg 2020, s. 7.
[402] Tak: G. Walker, P. Devine-Wright, *Community renewable energy: What should it mean?*, "Energy Policy" 2008, nr 36, s. 497-500.

określenie odnawialnej energetyki społecznej (ang. *community renewable energy*)[403]. Grupy osób (podmiotów) realizujące wspólnie przedsięwzięcie w obszarze OZE określa się, w rozumieniu pozaprawnym, jako wspólnoty lub społeczności energetyczne (ang. *energy communities*). Z uwagi na rozpowszechnienie ideałów ruchu oraz rozwój badań nad transformacją energetyczną, energetyka społeczna funkcjonuje także jako koncepcja rozwoju systemu energetycznego. W związku z terminologią przyjętą w aktach prawnych UE w języku polskim, to zjawisko społeczne oraz koncepcja współcześnie występuje w literaturze oraz materiałach popularyzatorskich jako „energetyka obywatelska"[404].

Dynamiczny wzrost inicjatyw społecznych w obszarze OZE, jak również rozwój badań nad sprawiedliwą transformacją energetyczną skutkowały pogłębionymi badaniami nad energetyką obywatelską. Współcześnie pojęcie to, opisujące niejednorodne zjawisko społeczne, nie ma jednej definicji. Aktualne opracowania analityczne UE akcentują, że energetyka obywatelska odnosi się do zbiorowych działań energetycznych, które sprzyjają uczestnictwu obywateli w całym systemie energetycznym[405].

Wydaje się, że najbardziej trafnie fenomen energetyki obywatelskiej uchwycili G. Walker oraz P. Devine-Wright[406]. Zidentyfikowali oni dwa kluczowe wymiary postrzegania inicjatyw (przedsięwzięć) energetyki obywatelskiej. Pierwszy z nich, to wymiar podmiotowy (oryg. *process*) – odnosi się on do podmiotów, które opracowują i realizują projekt oraz określa kto jest w niego zaangażowany i ma na niego wpływ. W tym zakresie, im bardziej otwarty charakter ma przedsięwzięcie oraz zakłada zaangażowanie lokalnej społeczności, tym bardziej wpisuje się w energetykę obywatelską. Drugi, to wymiar korzyści (oryg. *outcome*) – odnosi się do sposobu rozdzielania wyników przedsięwzięcia w wymiarze przestrzennym i społecznym, a zatem określa jakie podmioty czerpią z niego szczególne korzyści ekonomiczne lub społeczne. W tym przypadku, o tym, czy projekt można uznać za element *community energy* decyduje, na ile przynosi korzyści społeczności lokalnej, a na ile pojedynczym podmiotom[407].

Warto zaznaczyć, że zgodnie ze słowami autorów, opis ten nie stanowi wzorca, a służy „demaskowaniu powierzchownych odwołań do kategorii <<wspólnoty>> w przedsięwzięciach, które w istocie są jedynie standardowymi projektami rozwojowymi obleczonymi w pozytywną retorykę; jak również oddawanie głosu obywatelom zmagającym

[403] Ibidem.
[404] Wynika to z polskiego tłumaczenia dyrektywy RED II, Szerzej: P. Lissoń, *Energetyka obywatelska…*, s. 802-803.
[405] A. Caramizaru, A. Uihlein, *Energy communities…*, s. 2.
[406] G. Walker, P. Devine-Wright, *Community renewable energy…*, s. 498.
[407] Ibidem.

się z tymi, którzy zachowują władzę definicyjną – na przykład w zakresie kierowania środków finansowych na wsparcie projektów określanych jako <<wspólnotowe>>”[408]. Należy zatem przyjąć, że jeżeli dane przedsięwzięcie realizuje łącznie te wymiary, wpisuje się w ideę *community energy*. Warto zaznaczyć, że opisana przez autorów „idealna inicjatywa energetyki obywatelskiej” wpisuje się w wartości spółdzielcze. Spółdzielnia energetyczna spełnia opracowany przez G. Walkera oraz P. Devine-Wrighta wzorzec *community energy*. Stanowi bowiem zrzeszenie osób mających realny wpływ na inicjatywę (wymiar podmiotowy – ang. *proces*) oraz zapewnia korzyści polegające na sprawiedliwym zaspokajaniu potrzeb energetycznych (korzyści – ang. *outcome*)[409]. Tym samym współcześnie spółdzielnie energetyczne postrzegane są jako grupa podmiotów zaliczanych do ruchu energetyki obywatelskiej[410].

Inicjatywy należące do tego ruchu mają zróżnicowany charakter. Od niewielkich projektów angażujących małą społeczność – np. inwestycja w instalacje OZE obniżające koszty dla wspólnoty mieszkaniowej – po projekty o większej skali, takie jak np. budowa dużej instalacji PV przez spółdzielnię energetyczną, liczącą setki członków[411]. Pod względem podmiotowym, uczestników przedsięwzięć z zakresu energetyki obywatelskiej określa się szeroko jako podmioty niebędące tradycyjnymi koncernami energetycznymi. Przedsięwzięcia zaliczane do energetyki obywatelskiej przybierają różnorodne formy prawne oraz mają zróżnicowaną strukturę. W literaturze podkreśla się, że centrum *community energy* stanowią tzw. „zwykli” obywatele działający wspólnie[412].

Zasady te jednocześnie definiują cele realizowanych projektów. Zagadnienie to przedstawiane jest w przede wszystkim w ujęciu jakościowym, na podstawie wywiadów pogłębionych lub dostępnych danych o modelowych projektach[413]. Kluczową wartość stanowi aktywna partycypacja w transformacji energetycznej oraz przyczynienie się do działań na rzecz ochrony klimatu. Energetyka obywatelska jest także łączona z pojęciem demokracji energetycznej (ang. *energy democracy*)[414]. M. Szyrski, powołując się na doświadczenia

[408] E. Creamer, G. Taylor Aiken, B. Van Veelen, G. Walker & P. Devine-Wright, *Community renewable energy: What does it do? Walker and Devine-Wright (2008) ten years on*, “Energy Research & Social Science” 2019, nr 57, s. 5, tłum. własne. Przyjęta przez autorów metoda została opisana szeroko, gdyż stanowi pozycję fundamentalną dla badań nad energetyką obywatelską.
[409] Za: M. M. Sokołowski, M. Taylor, I. Buller, *Seven pillars…*, s. 3.
[410] A. Caramizaru, A. Uihlein, *Energy communities…*, s. 4.
[411] E. Creamer, et. al., *Community renewable…* .
[412] Szerzej: A. Wierling et al., *A Europe-wide inventory of citizen-led energy action with data from 29 countries and over 10000 initiatives*, Scientific Data 10(9)/ 2023, s.1-3.
[413] Szerzej: S. Becker, C. Kunze, *Transcending community energy: collective and politically motivated projects in renewable energy (CPE) across Europe*, “People, Place and Policy” 2014, nr 8/3, s. 180-191.
[414] M. Szyrski, *Energetyka lokalna…,* s. 30.

duńskie, słusznie określił to zjawisko to jako „stan, w którym każdy ma zapewniony dostęp do wystarczającej ilości energii z uspołecznionymi i zdemokratyzowanymi środkami produkcji”[415].

Należy zaznaczyć, że kluczowy czynnik sprzyjający rozwojowi energetyki obywatelskiej stanowiła liberalizacja rynku energetycznego, pozwalająca na odejście od monopolu dużych korporacji energetycznych, na rzecz budowy systemu rozproszonego[416]. Wraz ze zwiększeniem się liczby tego rodzaju przedsięwzięć oraz w wyniku działalności organizacji parasolowych, energetyka obywatelska zyskała prawne instrumenty wsparcia w poszczególnych państwach. Pomimo jednak relatywnie szerokiego rozpoznania energetyki obywatelskiej, jakkolwiek prawnie ujmowanej w sposób zróżnicowany, w zależności od danego państwowego systemu prawa, wciąż występują bariery natury prawnej i instytucjonalnej, które spowalniają rozwój tego rodzaju inicjatyw.

Chcąc powiązać ten ruch ze spółdzielczością energetyczną, należy stwierdzić, że spółdzielnie energetyczne utorowały drogę energetyce obywatelskiej, zarówno w ujęciu historycznym, jak i ideowym. Były pierwsze w czasie – pojawiły się dekady przed społecznym zjawiskiem energetyki obywatelskiej. Były też pierwsze w idei – wcielały w życie zasady, które później stały się fundamentem koncepcji obywatelskiego udziału w energii. Z czasem koncepcja ta wyrosła ponad ramy spółdzielni ujmowanej jako prawna forma prowadzenia działalności, ale niezmiennie opiera się na doświadczeniach spółdzielczych.

Spółdzielnia energetyczna stanowi podmiot będący autonomicznym zrzeszeniem osób, które zjednoczyły się dobrowolnie w celu zaspokojenia swoich wspólnych aspiracji i potrzeb ekonomicznych, w tym przede wszystkim energetycznych. Prowadzi taką działalność w obszarze OZE, która jest możliwa w realiach regulowanego rynku. W ten sposób przyczynia się do obniżenia emisyjności systemu energetycznego. Poprzez realizację zasad spółdzielczych wpisuje się w urzeczywistnianie sprawiedliwej transformacji, wypełniając postulaty wynikające z zasad sprawiedliwości energetycznej. Spółdzielczość energetyczna wpisuje się w szeroko uznany w literaturze wzorzec „idealnej inicjatywy energetyki obywatelskiej”[417] – kieruje się bowiem partycypacyjnym modelem zarządzania zrzeszeniem osób, które realizują przedsięwzięcie zapewniające sprawiedliwy podział korzyści. Przywiązanie do zasad spółdzielczych pozwala także na urzeczywistnianie demokracji energetycznej oraz walkę z ubóstwem energetycznym – wpisując się w ruch *community energy*.

[415] Ibidem.
[416] L. Holstenkamp*, Aufstieg und Niedergang…*
[417] G. Walker, P. Devine-Wright, *Community renewable energy…*, s. 497-500.

4.4. Spółdzielczość energetyczna jako zjawisko globalne

Spółdzielczość energetyczna stanowi współcześnie zjawisko bardzo zróżnicowane i zależne od warunków społeczno-gospodarczych występujących w danym państwie lub regionie. Historia spółdzielczości energetycznej w Europie – w szczególności w państwach Europy Zachodniej – została przeanalizowana w poprzednim podrozdziale. Spółdzielnie energetyczne są obecne na wszystkich zamieszkanych kontynentach świata[418]. Warto zaznaczyć, że wyróżnia je przede wszystkim przedmiot ich działalności. W oparciu o dostępną literaturę, należy zaznaczyć, że wyróżnianie spółdzielni energetycznych poprzez wprowadzanie definicji legalnej nie stanowi częstej praktyki, dotyczy to w szczególności państw, w których spółdzielnie te są najbardziej rozpowszechnione[419]. Szerzej przeanalizowane w niniejszej pracy wyjątki w tym zakresie stanowią spółdzielnia energetyczna zdefiniowana przez polskiego ustawodawcę[420] oraz definicja legalna przyjęta w prawie ukraińskim[421]. Z tego względu co do zasady brak jest oficjalnych rejestrów prowadzonych przez organy administracji publicznej, w których znajdują się informacje o liczbie spółdzielni energetycznych. W celu uzyskania tego rodzaju informacji należało się oprzeć na raportach instytucji zrzeszających spółdzielnie energetyczne oraz na publikacjach naukowych.

Najwięcej spółdzielni energetycznych funkcjonuje w Europie, Stanach Zjednoczonych oraz w Argentynie[422]. Stanowią zjawisko zróżnicowane. W USA funkcjonują liczne spółdzielnie zajmujące się wytwarzaniem i dystrybucją energii elektrycznej na rozległych obszarach wiejskich (ang. *electric cooperatives*)[423]. Wywodzą się one z okresu elektryfikacji obszarów wiejskich rozpoczętego w latach 30 XX w.[424] Zgodnie z danymi *National Rural Electric Cooperative Association* (NRECA), stowarzyszenia zrzeszającego spółdzielnie

---

[418] Szerzej: Y. Hao, J. Li, T. Li, *Executive Summary…*, s. 7-10, ILO, *Providing clean energy…*, s. 4.

[419] A. Wierling, V. J. Schwanitz J. Gregg, J. Zeiss, C. Bout, C. Candelise, W. Gilcrease, *Statistical Evidence…*, s.3-5 oraz I. Heras-Saizarbitoria, L. Sáez, E. Allur, J. Morandeira, *The emergence of renewable energy cooperatives in Spain: A review*, "Renewable and Sustainable Energy Reviews" 2018, nr 94, s. 1-10; T. Meister, *Kooperationsstrukturen von Energiegenossenschaften in Deutschland*, "Zeitschrift für das gesamte Genossenschaftswesen" 2020, nr 1(70), s. 8-30, za: D. Bierecki, *Prawne determinanty rozwoju spółdzielni rolników i spółdzielni energetycznych w Polsce*, s. 8, Senat RP Biuro Analiz, Dokumentacji i Korespondencji, https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatekspertyzy/5995/plik/oe-354.pdf (dostęp:30.09.2025), Wierciński, Kwieciński, Baehr Sp. K., *Analiza mająca na celu…*, s. 4, za: M. Karpiński, M. Szyrski, *Art. 2*, w:

[420] Zob. rozdziały V-VII.

[421] Za: A. Suchoń, A. Biloczenko, *Spółdzielnie jako podmioty wspierające ekonomicznie i społecznie mieszkańców obszarów wiejskich w Polsce i Ukrainie: ewolucja oraz perspektywy rozwoju*, w: P. Czechowski, A. Niewiadomski (red.), *Prawo i polityka: w 100. rocznicę urodzin profesora Andrzeja Stelmachowskiego*, Warszawa 2025, s. 399.

[422] Y. Hao, J. Li, T. Li, *Executive Summary…*, s. 7-9.

[423] America's Electric Cooperatives, NRECA, https://www.electric.coop/wp-content/uploads/2025/06/2025_NCS6127_Coop_FactsAndFigures_6.24.25.pdf (dostęp: 30.09.2025).

[424] Szerzej: The story behind America's electric cooperatives and NRECA, https://www.electric.coop/our-organization/history (dostęp: 30.09.2025).

energetyczne, jest ich niemal 900[425]. Aktywnie walczą z ubóstwem energetycznym, obsługując 42 miliony odbiorców, w tym 92% hrabstw dotkniętych trwałym ubóstwem[426]. W ramach włączania się w transformację energetyczną *electric cooperatives* korzystają także z federalnego wsparcia inwestycyjnego. Przykład takich działać stanowi program grantów i pożyczek na inwestycje OZE i modernizację sieci przez spółdzielnie w ramach *Inflation Reduction Act* z 2022 r.[427]

Spółdzielnie energetyczne funkcjonujące w Kanadzie stanowią przykład rozwoju ruchu energetyki obywatelskiej. Z dostępnych źródeł wynika, że od lat 40 XX w. prowincji Alberta funkcjonowały spółdzielnie zajmujące się elektryfikacją obszarów wiejskich[428]. Od początku XXI w. w Kanadzie lokalne społeczności zakładały pierwsze spółdzielnie energetyczne działające w obszarze energii odnawialnej[429]. Spółdzielnie te funkcjonują w oparciu o przepisy kanadyjskiego prawa spółdzielczego, a wyróżnia je przedmiot działalności[430]. Zgodnie z danymi podawanymi w literaturze, tego rodzaju podmiotów powstało ponad sto[431]. Ich intensywny rozwój umożliwiały wprowadzone systemy wsparcia operacyjnego OZE, przede wszystkim taryfy gwarantowane, oraz możliwość rozliczania energii w formule *net-meteringu*, wprowadzane zgodnie z polityką prowadzoną w danej prowincji[432]. W literaturze podkreśla się także znaczenie preferencyjnych warunków przyłączenia do sieci elektroenergetycznych oraz zaangażowanie spółdzielców na etapie pozyskiwania kapitału początkowego[433].

W Ameryce Łacińskiej spółdzielnie energetyczne przede wszystkim obsługują systemy dystrybucyjne obejmujące rozległe obszary wiejskie. Współcześnie rozwijają także własne źródła wytwórcze[434]. Dotyczy to w szczególności Argentyny, gdzie funkcjonuje ok. 600 spółdzielni, utrzymujących 80% wiejskich sieci elektrycznych oraz obsługujących 58%

[425] A. Suchoń, *Introductory Considerations…*, s. 22.
[426] America's Electric Cooperatives, NRECA, https://www.electric.coop/wp-content/uploads/2025/06/2025_NCS6127_Coop_FactsAndFigures_6.24.25.pdf
[427] A. Suchoń, *Introductory Considerations…*, s. 22.
[428] Rural Municipalities of Alberta, 14-15F – Rural Utilities Act Amendment Regarding Rural Electrification Association (REA) Service Areas, https://rmalberta.com/resolutions/14-15f-rural-utilities-act-amendment-regarding-rural-electrification-association-rea-service-areas/ (dostęp: 30.09.2025).
[429] J. Lipp, M. D. Tarhan, A. Dixon, *Accelerating Renewable Energy Co-Operatives in Canada: A Review of Experiences and Lessons*, 2016, s. 12, https://canada.coop/wp-content/uploads/2016_coop-arecc_report_final_screen.pdf (dostęp: 30.09.2025).
[430] Ch. Oji, O. Weber, *Advancing Sustainable Energy in Ontario The Case of Regional Renewable Energy Cooperatives*, :CIGI Papers", 2017, nr 133, s. 4 i n.
[431] R. Leonhardt, M.-A. Pigeon, M. Boucher, *A Census of Renewable Energy Co-operatives in Canada*, Saskatoon 2022, s. 4.
[432] Szerzej: ibidem.
[433] Szerzej: T. Petrou, *Canada*, w: D. Carcogna, A. Fici, H. Henry (red.), *International Handbook of Cooperative Law*, Berlin, 2013, s. 300.
[434] Y. Hao, J. Li, T. Li, *Executive Summary…*, s. 10.

ludności wiejskiej[435]. Podobnego rodzaju działalność prowadzą spółdzielnie energetyczne w Brazylii. W 2020 r. funkcjonowało tam 68 spółdzielni energetycznych dostarczających energię do ponad 700 tysięcy odbiorców[436]. W Boliwii oraz Kostaryce spółdzielnie energetyczne także pełnią rolę operatorów systemów dystrybucyjnych elektroenergetycznych na obszarach wiejskich. Przede wszystkim, należy wspomnieć o boliwijskiej *Cooperativa Rural de Electrificación*, która obsługuje 23% odbiorców energii elektrycznej w skali kraju[437]. Spółdzielnia, powstała w latach 60 XX w. z inicjatywy liderów lokalnych, od lat przyczynia się do sprawiedliwej transformacji, przekazując nadwyżki finansowe społeczeństwu w ramach programu darowizn[438]. W Kostaryce funkcjonują 4 spółdzielnie energetyczne, których systemy dystrybucyjne obejmują 15% kraju i świadczą usługi na ok. 40% obszarów wiejskich. Są samowystarczalne finansowo, rozszerzając zakres usług także o inne obszary takie jak usługi telekomunikacyjne[439].

W Azji spółdzielnie energetyczne również mają istotne znaczenie dla transformacji energetycznej, odpowiadając za elektryfikację oraz utrzymywanie systemów dystrybucyjnych elektroenergetycznych na obszarach wiejskich. Według danych NRECA, na Filipinach funkcjonuje 119 spółdzielni energetycznych, które dostarczają energię elektryczną do ponad 56 milionów odbiorców w 36 000 wiejskich miejscowościach i miasteczkach położonych na wyspach tworzących archipelag filipiński[440]. Warto zaznaczyć, że gdy w 2013 r. część sieci elektroenergetycznych zarządzanych przez filipińskie spółdzielnie energetyczne uległo zniszczeniu na skutek tajfunu, spółdzielnie z całego świata wspomagały finansowo ich odbudowę[441]. Jest to przykład realizacji jednej z zasad spółdzielczych – współpracy między spółdzielniami, w tym na poziomie globalnym. W Bangladeszu funkcjonuje 80 spółdzielni energetycznych o podobnym profilu działalności. Dostarczają one energię dla ponad 75 000 wsi, obsługując ponad 12 milionów odbiorców[442]. W kontekście udziału tych spółdzielni w transformacji energetycznej, w literaturze podkreśla się także ich dużą efektywność w zarządzaniu energią pod względem technicznym oraz organizacyjnym[443].

---

[435] Historia, https://www.conaice.com.ar/historia/ (dostęp: 30.09.2025).
[436] I. L. de Matos, *Energy cooperatives in Brazil*, w: A. Suchoń, T. Marzec, *Energy Cooperatives…*, s. 241-242.
[437] R. Espinasa, C. Sucre, M. Gutierrez, F. Anaya, *Dossier energético: Bolivia*, 2017, s. 22. https://publications.iadb.org/es/publicacion/dossier-energetico-bolivia (dostęp: 30.09.2025).
[438] Szerzej: NRECA, *Cooperative Development Program Case Studies*, s. 1 i n., 16 – 17., https://www.nrecainternational.coop/wp-content/uploads/2016/11/MASTERCaseStudy.pdf (dostęp: 30.09.2025).
[439] NRECA, *Costa Rica*, https://www.nrecainternational.coop/where-we-work/costa-rica/ (dostęp: 30.09.2025).
[440] NRECA, *Philippines*, https://www.nrecainternational.coop/where-we-work/philippines/ (dostęp: 30.09.2025).
[441] Ibidem.
[442] Szerzej: H. Samad, E. Portale, *How Do Enterprises Benefit from Grid Connection? The Case of Rural Electrification in Bangladesh*, „Live Wire" 2019, nr 101, s. 1 i n.
[443] Ibidem.

Warto wspomnieć także o rosnącym ruchu energetyki obywatelskiej w Japonii. Pomimo tradycyjnie scentralizowanego systemu energetycznego, intensywnie rozwijają się tam projekty w obszarze OZE finansowane i realizowane wspólnie przez lokalnych mieszkańców[444]. W 2016 r. w funkcjonowało ok. 1000 tego rodzaju inicjatyw[445]. W literaturze podkreśla się, że ruch energetyki obywatelskiej w Japonii zyskał na popularności w związku z awarią elektrowni jądrowej w Fukushimie oraz czerpie inspirację z doświadczeń państw europejskich, w szczególności Danii oraz Niemiec[446]. Inicjatywy te korzystają z systemu wsparcia operacyjnego w postaci taryf gwarantowanych[447].

Pojedyncze spółdzielnie energetyczne funkcjonują także na Tajwanie. W literaturze opisano pięć tego rodzaju podmiotów. Prowadzą one działalność jako spółdzielnie w rozumieniu krajowego prawa spółdzielczego oraz korzystają z wprowadzonych stosunkowo niedawno systemów wsparcia operacyjnego oraz inwestycyjnego[448]. Ich działalność polega na wytwarzaniu energii elektrycznej z OZE na własne potrzeby, a także na jej sprzedaży w oparciu o system taryf gwarantowanych[449]. W literaturze przedstawiono szczegółowe *case study* jednej z nich – *People's Power Learning Community Cooperative*, działającej w New Taipei City[450]. Stanowi ona przykład wdrażania zasad spółdzielczych w celu włączenia członków lokalnej społeczności w transformację energetyczną. Charakteryzuje się demokratycznym modelem zarządzania (zasada równego głosu przysługującego spółdzielcom), niskimi kwotami udziałów obowiązkowych, a także priorytetowym traktowaniem celu osiągnięcia samodzielności energetycznej[451].

Model spółdzielczej działalności w obszarze OZE rozwijany jest także w Chińskiej Republice Ludowej. Od 2022 r. rząd chiński promuje zbiorową własność w sektorze OZE, w celu wspierania transformacji energetycznej i rewitalizacji obszarów wiejskich. W regionach takich jak Zhejiang i Mongolia Wewnętrzna wprowadzane są rozwiązania, w których organizacje kolektywne pełnią funkcję inwestora i zarządcy instalacji OZE, a także pozyskują środki zewnętrzne i wsparcie techniczne. Mieszkańcy uczestniczą w tego rodzaju

[444] M. M. Sokołowski, *Models of Energy Communities in Japan (Enekomi)*, European Energy and Environmental Law Review 2021, nr 4(30), s. 154.
[445] Ibidem, s. 152.
[446] H. Matsubara, *Renewable Energy Policies and the Energy Transition in Japan*, 2018, s. 35, https://www.isep.or.jp/en/wp-content/uploads/2019/03/Study_Matsubara201809.pdf (dostęp:30.09.2025)
[447] Szerzej: M. M.Sokołowski, *Models of Energy…*, s. 158.
[448] Szerzej: H.-T. Huang, *Powering Up: Exploring Energy Cooperatives in Taiwan Through a Case study and the Analysis of Regulatory Frameworks and Operating Principles*, w: A. Suchoń, T. Marzec (red.), *Energy Cooperatives…*, s. 232-234
[449] Ibidem.
[450] Szerzej: ibidem, s. 236-238.
[451] Ibidem.

przedsięwzięciach jako udziałowcy korzystający z dochodów z wytwarzania energii. Mimo podejmowanych inicjatyw, projekty społeczności energetycznych o charakterze *stricte* spółdzielczym wciąż należą w Chinach do rzadkości[452].

Spółdzielczość energetyczna w Afryce znajduje się w początkowej fazie rozwoju[453]. Warto zaznaczyć, że problemem jest wykluczenie energetyczne wielu obszarów. W Afryce Subsaharyjskiej ok. 600 milionów ludzi nie ma dostępu do energii elektrycznej[454]. Obecnie na tym kontynencie funkcjonują wyłącznie pojedyncze spółdzielnie energetyczne. Cztery tego rodzaju podmioty zostały założone w Tanzanii na przełomie XX i XXI w. Obsługują one ok. 3 000 odbiorców[455]. W oparciu o doświadczenia innych państw, w literaturze podkreśla się duży potencjał spółdzielni energetycznych w elektryfikacji afrykańskich obszarów wiejskich. Postuluje się jednak wprowadzenie sprzyjającego otoczenia prawnego dotyczącego przede wszystkim finansowania[456]. Warto zaznaczyć, że nowe projekty spółdzielcze w obszarze energetyki powstają we współpracy z organizacjami spółdzielczymi, takimi jak NRECA[457]. Celem tych pilotażowych projektów jest przede wszystkim zapewnienie lokalnym społecznościom wiejskim dostępu do energii elektrycznej[458].

Szczegółowa analiza spółdzielczości energetycznej w państwach członkowskich UE została zawarta w kolejnym podrozdziale. Odnosząc się szerzej do regulacji prawnej państw europejskich, w których spółdzielnie energetyczne są obecne należy wspomnieć o Ukrainie. Prawo ukraińskie zawiera definicję legalną spółdzielni energetycznej. Została ona wprowadzona w drodze nowelizacji z 2019 r. do ustawy z 20 lutego 2003 r. o alternatywnych źródłach energii[459]. Definicję zawarto w art. 1 pkt 24 tej ustawy. Zgodnie z nią: „spółdzielnia energetyczna jest osobą prawną utworzoną zgodnie z ustawą o spółdzielniach lub ustawą o spółdzielczości konsumenckiej. Jej celem jest prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie produkcji, zaopatrzenia lub transportu paliw i surowców energetycznych, magazynowania energii oraz świadczenia innych usług mających na celu zaspokojenie potrzeb członków lub wspólnoty terytorialnej, a także osiąganie zysku zgodnie z przepisami prawa".

[452] Y. Hao, J. Li, T. Li, *Executive Summary…*, s. 16.
[453] Ibidem, s. 10.
[454] Szerzej: A. Ambole, K. Koranteng, P. Njoroge, D. L. Luhangala, *A Review of Energy Communities in Sub-Saharan Africa as a Transition Pathway to Energy Democracy*, „Sustainability" 2021, nr 13, s. 4.
[455] A. Clark, M. Davis, A. Eberhard, K. Gratwick, N. Wamukonya, *Power sector reform in Africa: assessing the impact on poor people*, https://documents1.worldbank.org/curated/en/686171468318880256/pdf/ESM306.pdf, s. 101, (dostęp: 30.09.2025).
[456] Ibidem, s. 101-102.
[457] Y. Hao, J. Li, T. Li, *Executive Summary…*, s. 10.
[458] Ibidem.
[459] Rada Najwyższa Ukrainy, ustawa z dnia 20 lutego 2003 r. nr 555-IV o alternatywnych źródłach energii, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-15#Text (dostęp: 30.09.2025).

Ukraiński ustawodawca uregulował zatem spółdzielnię energetyczną jako szczególny typ spółdzielni – zawierając odesłanie do obowiązujących aktów prawnych o charakterze ogólnym regulujących spółdzielnie w tym państwie[460].

Funkcjonowanie spółdzielni energetycznych zgodnie z prawem ukraińskim opiera się na ogólnych zasadach prawa spółdzielczego, z pewnymi szczególnymi rozwiązaniami odnoszącymi się do jej funkcjonowania na rynku energetycznym. Spółdzielnia energetyczna zachowuje więc cechy spółdzielni (m.in. osobowy charakter, demokratyczną kontrolę członków, cel zaspokajania ich potrzeb), przy czym jej przedmiot działalności określono, jako odwołujący się do sektora energii (wytwarzanie, obrót, magazynowanie paliw i energii oraz pokrewne usługi)[461]. Jednocześnie ustawowo dopuszczono osiąganie zysku – spółdzielnia energetyczna działa w celach zarobkowych, łącząc zaspokajanie potrzeb członków ze swobodą prowadzenia działalności gospodarczej.

Ukraińskie regulacje przewidziały ponadto możliwość korzystania przez spółdzielnie energetyczne z wsparcia operacyjnego w postaci taryf gwarantowanych dla energii elektrycznej pochodzącej z OZE lub prosumenckich rozliczeń w ramach *net-meteringu*[462]. Spółdzielnia energetyczna, aby została objęta systemem taryf gwarantowanych powinna spełniać określone warunki – łączna moc wykorzystywanych instalacji OZE nie może przekraczać 150 kW[463]. Kolejny warunek dotyczy struktury członkowskiej – powinna zrzeszać co najmniej 10 osób fizycznych posiadających łącznie co najmniej 75% udziałów lub alternatywnie zapewniać uczestnictwo jednostki samorządu terytorialnego (lub podmiotu utworzonego przez samorząd terytorialny) posiadającej co najmniej 25% udziałów[464].

Zgodnie z literaturą, liczba działających spółdzielni energetycznych w Ukrainie jest niewielka. Stan ten dotyczył jeszcze okresu przed agresją Rosji. Przed 2022 r. odnotowano założenie jednej spółdzielni energetycznej oraz funkcjonowanie kilku inicjatyw podobnych, wzorowanych na społecznościach energetycznych[465]. Najszerzej przeanalizowano spółdzielnię *Solar Town* w mieście Sławutycz, w obwodzie kijowskim. Została ona założona w 2018 r. oraz eksploatuje instalację fotowoltaiczną o mocy kilkuset kW. Jej funkcjonowanie opiera się na sprzedaży wyprodukowanej energii w ramach taryfy gwarantowanej. Warto zaznaczyć, że

[460] Szerzej: A. Suchoń, A. Biloczenko, *Spółdzielnie jako…*, s. 395-399.
[461] Rada Najwyższa Ukrainy, Ustawa z dnia 20 lutego 2003 r. nr 555-IV…
[462] G. Trypolska, O. Kubatko, O. Prokopenko, *Establishing Solar Energy Cooperatives in Ukraine: Regional Considerations and a Practical Guide*, „Energies" 2025, s. 6.
[463] Ibidem.
[464] Ibidem.
[465] Ibidem, s. 7, G. Trypolska, A. Rosner, *The Use of Solar Energy by Households and Energy Cooperatives in Post-War Ukraine: Lessons Learned from Austria*, „Energies" 2022, nr 15, s. 11.

część dochodu spółdzielnia przekazuje na potrzeby lokalnej społeczności[466]. W literaturze podkreśla się także aktywność ukraińskich spółdzielni rolniczych w obszarze OZE. Pojedyncze tego rodzaju inicjatywy, wykorzystują biomasę do produkcji biopaliw[467].

Obecnie, na skutek agresji Federacji Rosyjskiej i trwającej wojny brak jest aktualnych danych o funkcjonujących spółdzielniach energetycznych[468]. Warunki wojenne poważnie utrudniają zakładanie oraz rozwijanie inicjatyw spółdzielczych w obszarze energetyki obywatelskiej. Bariery te odnoszą się szczególnie do aspektów finansowych oraz *stricte* wykonawczych. Dostępne badania wykazują, że brak powstawania nowych spółdzielni energetycznych na Ukrainie wynika także z niskiej świadomości w społeczeństwie w zakresie prawnych możliwości angażowania się w tego rodzaju inicjatywy[469]. Warto zaznaczyć, że z uwagi na zniszczenia infrastruktury elektroenergetycznej, oddolne inicjatywy energetyczne (w tym spółdzielnie) mogłyby odegrać ważną rolę w odbudowie lokalnych dostaw energii.

Przeprowadzona analiza rozwoju spółdzielczości energetycznej w wybranych krajach świata prowadzi do wniosku o szczególnej roli spółdzielni działających na obszarach wiejskich. Realizują one działania niezwykle istotne z punktu widzenia realizacji sprawiedliwej transformacji. Łączą bezpieczeństwo dostaw energii, cele środowiskowe oraz rozwój lokalny. Dzięki spółdzielczemu modelowi własności, zarządzania oraz dzielenia korzyści wzmacniają akceptację społeczną oraz przeciwdziałają ubóstwu energetycznemu.

4.5. Rozwój spółdzielczości energetycznej w wybranych państwach członkowskich Unii Europejskich

Największa liczba spółdzielni energetycznych funkcjonuje obecnie w Europie. Współcześnie, podmioty te prowadzą innego rodzaju działalność, niż przedstawione spółdzielnie energetyczne utrzymujące systemy dystrybucyjne elektroenergetyczne na obszarach wiejskich w USA, Ameryce Łacińskiej oraz Azji. W Europie obecnie spółdzielczość energetyczna koncentruje się przede wszystkim na wytwarzaniu energii, w szczególności energii elektrycznej, ze źródeł odnawialnych. W przeważającej większości państw europejskich nie funkcjonują publiczne rejestry spółdzielni energetycznych. Z tego względu należy przytoczyć statystyki prowadzone w ramach badań naukowych oraz przez organizacje parasolowe zrzeszające spółdzielnie energetyczne.

[466] G. Trypolska, U. Pysmenna, I. Sotnyk, T. Kurbatova, O. Kryvda, *The winter package of the EU: possibilities for Ukraine's households*, „Polityka Energetyczna" 2023, nr 6. s. 163.
[467] G. Trypolska, O. Kubatko, O. Prokopenko, *Establishing Solar…,* s. 7.
[468] A. Suchoń, A. Biloczenko, *Spółdzielnie jako…*, s. 399.
[469] G. Trypolska, O. Kubatko, O. Prokopenko, *Establishing Solar…,* s. 7.

Należy podkreślić, że metodyka, na której oparte są dane statystyczne powołane w niniejszej pracy jest zróżnicowana. W niektórych państwach prowadzone są cykliczne badania statystyczne poświęcone spółdzielniom energetycznym, w innych przeważają badania empiryczne – ankietowe oraz w formie wywiadów pogłębionych. Wśród dostępnych badań, których przedmiotem są spółdzielnie energetyczne oraz szerzej, energetyka obywatelska, dominuje perspektywa nauk ekonomicznych oraz badań socjologicznych. Z tego względu, niejednokrotnie, jako „spółdzielnie energetyczne" zalicza także inicjatywy przyjmujące inne formy prawne (stowarzyszenia, fundacje, spółki), jeżeli ich charakterystyka prawna oraz organizacyjna pozwala na stwierdzenie, że wpisują się w zasady spółdzielcze[470]. Z uwagi na proces implementacji przez państwa członkowskie UE dyrektyw wprowadzających społeczności energetyczne, obecnie dominuje praktyka klasyfikacji spółdzielni energetycznych jako elementu szerszej kategorii społeczności energetycznych, nie akcentując formy prawnej danego podmiotu, którą przyjął zgodnie z prawem krajowym[471].

Dostępne dane pozwalają stwierdzić, że najwięcej spółdzielni energetycznych funkcjonuje obecnie w Niemczech, gdzie dotychczas założono ponad tysiąc tego rodzaju podmiotów[472]. Ponad 700 spółdzielni funkcjonuje w Holandii[473]. Kilkaset w Danii oraz Austrii[474]. Kilkadziesiąt tego typu podmiotów obecnych jest w Finlandii, we Włoszech, Francji, Hiszpanii oraz Belgii[475]. W państwach takich jak Irlandia, Portugalia, Chorwacja, Grecja oraz Luksemburg, zgodnie z wynikami badań z 2014 r. odnotowano pojedyncze spółdzielnie energetyczne[476].

W oparciu o dostępną literaturę w niniejszej pracy zawarta została pogłębiona analiza uwarunkowań prawnych działalności spółdzielni energetycznych w wybranych państwach UE.

---

[470] Taka metodyka prezentowana jest w publikacjach opartych na danych zbieranych przez REScoop.eu, m.in.: T. Bauwens, B. Gotchev, L. Holstenkamp, *What drives…,* s. 138-139., por. A. Wierling, V. J. Schwanitz J. Gregg, J. Zeiss, C. Bout, C. Candelise, W. Gilcrease, *Statistical Evidence…,* s. 6-7, o możliwości uznania danego podmiotu za spółdzielnię (energetyczną) w sensie ekonomicznym, jeżeli jest zorganizowany według zasad spółdzielczych piszą także L. Holstenkamp oraz J. R. Müller, zob.: L. Holstenkamp, J. R. Müller, *Zum Stand von Energiegenossenschaften…,* s. 5.

[471] Por.: M. Koltunov, S. Pezzutto, A. Bisello, G. Lettner, A. Hiesl, W. van Sark, A. Louwen, E. Wilczynski, *Mapping of Energy Communities in Europe: Status Quo and Review of Existing Classifications*, „Sustainability" 2023, nr 15, s. 2 i n., K. Brodzińska, M. Błażejowska, Z. Brodziński, I. Łącka, A. Stolarska*, Energy Cooperatives as an Instrument for Stimulating Distributed Renewable Energy in Poland,* „Energies" 2025, nr 18(4), s. 6, wraz z przywołaną tam literaturą.

[472] DGRV, *Energy Cooperatives in Germany*, 2024, https://www.dgrv.de/wp-content/uploads/2024/07/DGRV_Energiegenossenschaften_Umfrage_2024_Englisch.pdf (dostęp: 30.09.2025).

[473] Dostępne opracowania jako "spółdzielnie energetyczne" określają podmioty działające pod następującymi formami prawnymi: spółdzielnie, stowarzyszenia oraz fundacje, za: Lokale Energie Monitor 2024, https://www.hier.nu/lokale-energie-monitor-2024 (dostęp: 30.09.2025).

[474] T. Bauwens, B. Gotchev, L. Holstenkamp, *What drives…*, s. 11, A. Wierling, V. J. Schwanitz J. Gregg, J. Zeiss, C. Bout, C. Candelise, W. Gilcrease, *Statistical Evidence…*, s. 6.

[475] A. Wierling, et al., *Statistical Evidence…*, s. 6.

[476] Ibidem.

Kryterium doboru stanowiło obowiązywanie w danym państwie przepisów regulujących zakładanie, organizację oraz funkcjonowanie spółdzielni[477], wysoki stopień organizacji sektora spółdzielni energetycznych, a także dostępność literatury im poświęconej.

Celem przeprowadzonych badań komparatystycznych jest ustalenie, jakie otoczenie instytucjonalno-prawne w największym stopniu stwarza dogodne warunki rozwoju spółdzielczości energetycznej w danym państwie. Z perspektywy celu niniejszej pracy istotne znaczenie ma także ustalenie, czy funkcjonowanie spółdzielni energetycznych w krajach objętych analizą sprzyja urzeczywistnianiu sprawiedliwej transformacji – na ile spółdzielnie te realizują zasady spółdzielcze. Badanie służy także sformułowaniu wniosków *de lege ferenda* w kontekście polskich przepisów regulujących spółdzielnie energetyczne. Z uwagi na powyższe, szczegółową analizą objęto wybrane państwa członkowskie UE, w tym przede wszystkim państwa, w których spółdzielczość energetyczna ma dłuższą tradycję od Polski. Poniżej zawarto pogłębioną analizę sektorów spółdzielni energetycznych w następujących państwach: Niemcy, Austria, Holandia, Włochy oraz Hiszpania.

Przeanalizowano następujące zagadnienia: 1) ustalenie, czy w danym państwie wprowadzono odrębną definicję legalną spółdzielni energetycznej, a jeżeli nie, na jakiej podstawie zostało wyodrębnione pojęcie spółdzielni energetycznej, 2) jakie są najważniejsze prawne aspekty zakładania oraz organizacji spółdzielni energetycznych w danym państwie, 3) w jaki sposób spółdzielnie energetyczne funkcjonują na rynku energetycznym danego państwa oraz 4) z jakich instrumentów wsparcia operacyjnego oraz inwestycyjnego podmioty te korzystają w danym państwie, a w przypadku zmian w tym zakresie, jak wpłynęły one na rozwój spółdzielczości energetycznej.

4.5.1. Spółdzielnie energetyczne w prawie Republiki Federalnej Niemiec

W pierwszej kolejności podkreślenia wymaga, że niemieckie prawo nie zawiera definicji legalnej spółdzielni energetycznej[478]. Z prawnego punktu widzenia, spółdzielniami energetycznymi są zatem spółdzielnie w rozumieniu krajowego prawa spółdzielczego, a wyróżnia je główny przedmiot działalności, którym jest działalność w sektorze energetycznym[479]. Współcześnie, w odróżnieniu od spółdzielni elektryfikacyjnych zakładanych w Niemczech na przełomie XIX i XX w., spółdzielnie energetyczne koncentrują

[477] Szerzej: D. Carcogna, A. Fici, H. Henry (red.), *International Handbook…*, s. 1-823.
[478] E-M. Thierjung, *(Obywatelskie) spółdzielnie energetyczne w Niemczech*, internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny 2021, nr 2(10), s. 43.
[479] L. Holstenkamp, J. R. Müller, *Zum Stand von Energiegenossenschaften…,* s. 5.

się na działalności w obszarze OZE[480]. Sektor spółdzielni energetycznych w Niemczech jest dobrze rozpoznany dzięki danym zbieranym przez Niemieckie Stowarzyszenie Spółdzielni, pełniące rolę związku rewizyjnego - *Deutscher Genossenschafts- und Raiffeisenverband e. V.* (DGRV)[481].

Spółdzielczość w Niemczech ma długą tradycję. Z perspektywy prawodawczej, to ponad sto lat rozwoju ustawodawstwa zawierającego regulację o charakterze ogólnym oraz wyróżniającego różne typy spółdzielni[482]. Obowiązującym, podstawowym aktem prawnym regulującym działalność spółdzielni w Niemczech jest Prawo spółdzielcze - *Genossenschaftsgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 16.10.2006* (GenG)[483]. Zgodnie z definicją zawartą w § 1 GenG spółdzielnia jest to zrzeszenie o nieokreślonej liczbie członków, którego celem jest wspieranie przychodów i interesów gospodarczych członków, albo ich socjalnych i kulturalnych potrzeb poprzez prowadzenie wspólnej działalności gospodarczej (przedsiębiorstwa)[484].

Obecnie, zgodnie z niemieckim prawem, spółdzielnię założyć mogą już trzy podmioty. Liczba założycieli została obniżona z siedmiu, w ramach reformy z 2006 r. Jak w podkreśla się w literaturze, zmiana ta znacząco ułatwiła zakładanie nowych spółdzielni[485]. Co istotne, zgodnie z § 4 GenG założycielami mogą być wszystkie podmioty, zarówno osoby fizyczne, jak i prawne. W literaturze akcentuje się możliwość przystępowania do spółdzielni także jednostek samorządu terytorialnego[486]. Ograniczenia w tym zakresie może wprowadzać statut[487]. Spółdzielnie podlegają wpisowi do odrębnego rejestru spółdzielni[488].

Podstawowym dokumentem regulującym funkcjonowanie spółdzielni jest statut (niem. *der Satzung*). Warto zaznaczyć, że z początkiem 2025 r. weszła w życie zmiana § 5 GenG, zgodnie z którą wymóg zachowania formy pisemnej (niem. *die Schriftform*) statutu zmieniono

[480] A. Wieg, *The Role of Energy Cooperatives in the German Energy Transition…*, w: A. Suchoń, T. Marzec (red.) *Energy Cooperatives…*, s. 98-99.
[481] Organizacja ta stanowi niemiecką organizację parasolową i federację audytorską najwyższego szczebla niemieckiego sektora spółdzielczego, za: Der Verband, https://www.dgrv.de/der-verband/
[482] Szerzej: H.-H. Münkner, *Germany*, w: D. Carcogna, A. Fici, H. Henry (red.), *International Handbook…,* s. 413-416.
[483] Genossenschaftsgesetz (GenG) – Bekanntmachung der Neufassung z 16 października 2006 r., t.j. BGBl. I, Nr 47. https://www.gesetze-im-internet.de/geng/BJNR000550889.html (dostęp: 30.09.2025).
[484] Tłum. za: A. Suchoń, *Spółdzielczość rolnicza w Niemczech*, „Przegląd Prawa Rolnego", 2012, nr 1, s. 251.
[485] H.-H. Münkner, *Germany…*, s. 419.
[486] Ł. Mroczyński-Szmaj, *Nowe oblicze spółdzielczości: spółdzielnie energetyczne.. szansądla polskiej Energiewende? Polsko-niemiecki kontekst porównawczy*, Prawo i Więź nr 3(50) 2024, s. 192.
[487] A. Althanns, *Genossenschaftliche Modelle bei der Realisierung von Anlagen der erneuerbaren Energien*, Zeitschrift für deutsches und internationales Bau- und Vergaberecht – Beilage, nr 36 2012 s. 37.
[488] Procedurę tę reguluje Verordnung über das Genossenschaftsregister.

na mniej restrykcyjną formę dokumentową (niem. *die Textform*)[489]. Statut może także określać jakie kryteria dany podmiot powinien spełniać, aby mógł zostać przyjęty w poczet członków spółdzielni. Warto zaznaczyć, że niemieckie prawo nie przewiduje roszczenia jednostki do przyjęcia w poczet członków spółdzielni. Jak jednak podkreśla H-H. Münkner nieuzasadniona dyskryminacja kandydatów przejawiająca się nieuzasadnioną odmową przyjęcia do spółdzielni, stanowiłaby naruszenie prawa[490].

Odnośnie organizacji spółdzielni, prawo niemieckie wyznacza klasyczny układ organów i ich kompetencji. Najważniejszym organem jest walne zgromadzenie (w dużych spółdzielniach – zebranie delegatów). Do jego wyłącznej kompetencji należą wszystkie najważniejsze sprawy dotyczące funkcjonowania i bytu spółdzielni. Walne zgromadzenie decyduje między innymi o zmianie statutu (§16 ust. 1 GenG), wyborze członków rady nadzorczej (§ 36 ust. 1 GenG) oraz zatwierdzeniu sprawozdania finansowego i podziale nadwyżki bilansowej (§ 48 ust. 1 GenG). Ustawa wprowadza także wyraźny podział na organ zarządzający, którym jest co najmniej dwuosobowy zarząd (niem. *Vorstand*) i organ kontrolny – rada nadzorcza (niem. *Aufsichtsrat*), składająca się z co najmniej trzech osób[491]. Zarząd prowadzi sprawy spółdzielni, a rada sprawuje nad nim nadzór i reprezentuje spółdzielnię wobec zarządu. Warto zaznaczyć, ze zgodnie z § 9 ust. 2 GenG, w skład organów spółdzielni mogą wchodzić wyłącznie jej członkowie (niem. *Selbstorganschaft*). Reforma prawa spółdzielczego z 2006 r. uprościła także zasady organizacyjne dla mniejszych spółdzielni – spółdzielnie liczące nie więcej niż 20 członków mogą mieć jednoosobowy zarząd i nie mają obowiązku powoływania rady nadzorczej[492].

Niemieckie prawo spółdzielcze wyróżnia określone kategorie członków. Pierwszą z nich są tzw. „członkowie wspierający" (niem. *Fördermitglieder*). Nie korzystają oni z usług spółdzielni, lecz przystępują do niej w celu np. objęcia funkcji w organach lub ogólnego wspierania działalności spółdzielni. Reforma prawa spółdzielczego z 2006 r. wprowadziła także kategorię tzw. „członków inwestujących" (niem. *investierende Mitglieder*)[493]. Wnoszą oni do spółdzielni kapitał, jednak nie korzystają z jej usług. Co jednak istotne, niemieckie prawo

[489] Szerzej: M. Weigele, Bundestag erleichtert digitalen Beitritt zu Genossenschaften, https://www.genonachrichten.de/2024/10/07/bundestag-erleichtert-digitalen-beitritt-zu-genossenschaften/ (dostęp: 30.09.2025).
[490] H.-H. Münkner, *Germany…*, s. 419.
[491] E-M. Thierjung, *(Obywatelskie) spółdzielnie energetyczne…,* s. 44.
[492] Ł. Mroczyński-Szmaj, *Nowe oblicze spółdzielczości*…, s. 192-193.
[493] H.-H. Münkner, *Germany…*, s. 419-420.

spółdzielcze przewiduje szereg zabezpieczeń, by pozostali członkowie nie mogli być przegłosowani przez członków inwestujących[494].

Jak podnosi się w literaturze, historycznie, w Niemczech rygorystycznie przestrzegano zasady "jeden członek – jeden głos". Jednak z czasem dopuszczono, w ograniczonym stopniu, możliwość od niej odejścia[495]. Statut może przyznać niektórym członkom dodatkowe głosy w zależności od objętych przez nich udziałów lub obrotów ze spółdzielnią, jednak nikt nie może dysponować więcej niż trzema głosami. Podkreślenia wymaga, że te dodatkowe głosy nie liczą się przy podejmowaniu uchwał wymagających większości kwalifikowanej 3/4 lub wyższej (§ 43 ust. 3 pkt 1 GenG). Są to sprawy najważniejsze dla spółdzielni, takie jak zmiana statutu, połączenie, czy też likwidacja. Niemieckie prawo spółdzielcze w brzmieniu ustalonym w 2006 r. zezwala, by spółdzielnie, w których więcej niż trzy czwarte członków jest przedsiębiorcami mogły w statucie przyznać niektórym członkom więcej głosów. W założeniu zasada ta miała służyć większym udziałowcom[496]. Co jednak istotne, głosy przysługujące danemu spółdzielcy – przedsiębiorcy nie mogą przekraczać 1/10 ogólnej liczby głosów (§ 43 ust. 3 pkt 2 GenG).

Odnosząc się do prawnych aspektów funkcjonowania spółdzielni energetycznych na niemieckim rynku energetycznym, szczególną rolę odgrywa ustawa o odnawialnych źródłach energii (niem. *Erneuerbare-Energien-Gesetz*)[497]. Ustawa *expressis verbis* promuje „rozproszone, obywatelskie formy własności" (niem. *bürgerliche Beteiligung*) - § 2 ust. 3 EEG, co stanowi wyraźne uznanie dla roli, jaką odgrywają tego rodzaju inicjatywy, do których zalicza się spółdzielnie energetyczne w demokratyzacji rynku energetycznego.

Poprzez ten akt prawny niemiecki ustawodawca wprowadzał instrumenty wsparcia operacyjnego dla wytwórców energii z OZE. Kluczowe znaczenie w tym zakresie miało wprowadzenie taryfy gwarantowanych. System ten, wraz z wprowadzonymi preferencjami dla OZE w zakresie pierwszeństwa przyłączenia do sieci elektroenergetycznej oraz odbioru wytworzonej energii, w największym stopniu stworzyły korzystny model funkcjonowania spółdzielni energetycznych. W literaturze podkreśla się zalety systemu, do których należą przede wszystkim proste zasady oraz długoterminowe zapewnienie stabilnych i przewidywalnych przychodów[498]. Czynniki te sprzyjały inwestycjom realizowanym przez lokalne społeczności i doprowadziły do dynamicznego wzrostu liczby spółdzielni,

[494] Ibidem.
[495] Szerzej: ibidem, s. 421-422.
[496] Ibidem.
[497] Gesetz für den Ausbau erneuerbarer Energien (Erneuerbare-Energien-Gesetz – EEG 2023) z 21 lipca 2014 r., BGBl. I 2014, s. 1066, ze zm https://www.gesetze-im-internet.de/eeg_2014/BJNR106610014.html
[498] B. Klagge, T. Meister, *Energy cooperatives…*, s. 698-699.

w szczególności opartych na instalacjach PV oraz elektrowniach wiatrowych[499]. Łącznie w latach 2006-2014 w Niemczech powstało ponad 700 spółdzielni energetycznych[500].

Nowelizacje EEG skutkujące stopniowym przejściem z systemu taryf gwarantowanych na system aukcyjny oraz taryf premium w latach 2014-2017 spowodowały osłabienie dynamiki powstawania nowych spółdzielni energetycznych[501]. Procedura wyłaniania podmiotów, którym przyznano aukcję znacznie podniosła koszty transakcyjne. Zwiększyło się także ryzyko związane z możliwością nieprzyznania wsparcia[502]. Zmiany oceniono w literaturze jako niekorzystne dla inicjatyw społecznych, w tym spółdzielni energetycznych. Podmioty te nie posiadały bowiem skali operacyjnej ani zasobów niezbędnych do skutecznego konkurowania z inwestorami dysponującymi dużym kapitałem[503]. W efekcie, w latach 2015-2022 liczba spółdzielni energetycznych w Niemczech wzrosła jedynie o ok. 150[504].

Warto zaznaczyć, że ten niekorzystny trend został dostrzeżony przez ustawodawcę. Do niemieckiej ustawy regulującej źródła odnawialne wprowadzono w § 3 pkt. 15 EEG pojęcie „obywatelskiego przedsiębiorstwa energetycznego" (niem. *Bürgerenergiegesellschaft*), które następnie podlegało zmianom, w celu szerszego promowania energetyki obywatelskiej[505]. Zgodnie z brzmieniem ustalonym nowelizacją niemieckiej ustawy regulującej źródła odnawialne z 2023 r., za przedsiębiorstwo to może zostać uznany podmiot (m.in. spółdzielnia), jeżeli spełnia wymogi dotyczące przede wszystkim minimalnej liczby członków, struktury zarządzania umożliwiającej podmiotom w nim zrzeszonym realny wpływ oraz lokalnego wymiaru prowadzenia działalności[506]. Uzyskanie statusu *Bürgerenergiegesellschaft* wiąże się z uzyskaniem szeregu preferencji, wśród których należy wymienić przede wszystkim zwolnienie z obowiązku udziału w aukcjach dla instalacji wiatrowych na lądzie oraz instalacji fotowoltaicznych, z zachowaniem limitów mocy zainstalowanej elektrycznej, w ramach danej inwestycji[507]. Zgodnie z danymi udostępnianymi przez DGRV, w 2023 r. liczba spółdzielni energetycznych w Niemczech wyniosła 1038 (względem 950 w 2022 r.). Z powyższego wynika największy roczny wzrost liczby tych podmiotów od 2014 r.[508]

---

[499] Ibidem.
[500] Energy Cooperatives in Germany…
[501] Ibidem.
[502] A. Wieg, *The Role of Energy Cooperatives…*, s. 99.
[503] B. Klagge, T. Meister, *Energy cooperatives…*, s. 699.
[504] Energy Cooperatives in Germany…
[505] Ł. Mroczyński-Szmaj, *Nowe oblicze…*, s. 195-196.
[506] Ibidem.
[507] Szerzej: D. Ritter, D. Bauknecht, D. Fietze, K. Klug, M. Kahles, *Energy Sharing – Kurzbericht. Bestandsaufnahme und Strukturierung der deutschen Debatte unter Berücksichtigung des EU-Rechts*, Umweltbundesamt, „Climate Change" 2023, nr 43, s. 21.
[508] Energy Cooperatives in Germany…

4.5.2. Spółdzielnie energetyczne w prawie Republiki Austrii

Podstawowym aktem prawnym regulującym spółdzielnie w Austrii jest prawo spółdzielcze - Gesetz über Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften (Genossenschaftsgesetz)[509]. Spółdzielczość ma w Austrii długą tradycję. Pierwotny tekst aktu został uchwalony w 1873 r. i był od tego czasu wielokrotnie zmieniany – kluczowe nowelizacje z ostatnich lat datuje się na lata 2006 oraz 2008[510]. W § 1 ust. 1 AGenG zawarto wyliczenie typów spółdzielni, do których stosuje się ustawę. Są nimi m.in. spółdzielnie kredytowe, konsumenckie, przetwórcze i mieszkaniowe. W doktrynie podkreśla się, że katalog ten ma charakter otwarty[511]. Spółdzielnia energetyczna nie została w nim uwzględniona. Jak podnosi się w doktrynie, w prawie austriackim nie funkcjonuje odrębna definicja legalna spółdzielni energetycznej[512]. Podmioty określane jako spółdzielnie energetyczne funkcjonują na podstawie generalnych przepisów austriackiego prawa spółdzielczego. Wyróżnia je przedmiot działalności – funkcjonowanie na rynku energetycznym. Współcześnie w szczególności w obszarze OZE. W konsekwencji pojęcie „spółdzielni energetycznej" w prawie austriackim ma charakter funkcjonalny i jest używane przede wszystkim w literaturze[513].

Definicję legalną spółdzielni zawiera § 1 ust. 1 AGenG , zgodnie z którym spółdzielnia jest to „zrzeszenie posiadające osobowość prawną o nieograniczonej liczbie członków, których zasadniczym celem jest wspieranie uzyskiwania dochodu albo prowadzenia działalności gospodarczej przez ich członków (…)". Zgodnie z prawem austriackim spółdzielnia może zostać utworzona już przez dwa podmioty. Co istotne, mogą nimi być zarówno osoby fizyczne, osoby prawne, publiczne oraz prywatne[514]. W kontekście zasady „otwartych drzwi", statut może wprowadzać dodatkowe przesłanki przyjęcia członka, takie jak np. zawód, miejsce zamieszkania. Podmiotom zewnętrznym nie przysługuje jednak roszczenie o przyjęcie do spółdzielni[515].

---

[509] Austria, Gesetz vom 9. April 1873, betreffend die Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften (Genossenschaftsgesetz – GenG), RGBl. Nr. 70/1873; tekst skonsolidowany: Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Genossenschaftsgesetz, Fassung vom 27.10.2025, Rechtsinformationssystem des Bundes (RIS), https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001680 (dostęp: 30.09.2025).
[510] G. Miribung, E. Reiner, *Austria*, w: D. Carcogna, A. Fici, H. Henry (red.), *International Handbook…*
[511] Ibidem.
[512] K. Haslinger, N. Nagele, *Energiegemeinschaften und Einlagenrückgewähr*, ecoLex 2023, s. 953–954, J. Brazda, *Energiegemeinschaften (-genossenschaften) in Österreich*, Zeitschrift für das gesamte Genossenschaftswesen 73(2), 2023, s. 93–104.
[513] Ibidem.
[514] G. Miribung, E. Reiner, *Austria…*, s. 234.
[515] Ibidem.

Statut spółdzielni może zostać sporządzony w formie pisemnej, a prawo nie wymaga zgromadzenia minimalnego kapitału, aby założyć spółdzielnię[516]. Spółdzielnia zyskuje osobowość prawną po wpisaniu jej do rejestru prowadzonego przez właściwy sąd[517]. Warto zaznaczyć, że podobnie jak w prawie niemieckim, austriackie prawo spółdzielcze przewiduje obowiązkową przynależność spółdzielni do związku rewizyjnego (niem. *Revisionsverband*). Wymóg ten dotyczy etapu rejestracji. Związek rewizyjny dokonuje weryfikacji zgodności z prawem zasad organizacji powstającej spółdzielni, a następnie przeprowadza okresowe kontrole jej działalności[518]. Jak podnosi się w literaturze, rozwiązanie to ma zalety, gdyż zapewnia zgodność organizacji spółdzielni z prawem, jednak wiąże się z koniecznością poniesienia kosztów[519].

Pod względem organizacji spółdzielni, obligatoryjnymi organami są walne zgromadzenie oraz zarząd (§ 15 AGenG). Powołanie rady nadzorczej jest fakultatywne w mniejszych spółdzielniach, które zatrudniają mniej niż 40 pracowników (§ 24 AGenG). Walne zgromadzenie ma pozycję organu najwyższego oraz posiada klasyczne kompetencje zarezerwowane dla tego organu[520]. Pod względem wpływu spółdzielców na zarządzanie spółdzielnią § 27 ust. 2 AGenG zapewnia każdemu członkowi co najmniej jeden głos w ramach walnego zgromadzenia. Co istotne, statut może przewidywać przyznanie spółdzielcom dodatkowych głosów, w zależności od nabytych przez nich udziałów. Ustawa nie zawiera ograniczeń w tym zakresie, natomiast, jak podaje się w doktrynie, w praktyce statuty ograniczają liczbę głosów przypadających na członka, tak aby zachować demokratyczny ustrój spółdzielni[521]. Wynika to z zasady, że modyfikacje statutu nie mogą naruszać prawa głosu każdego członka, ani zasady ich równego traktowania[522].

Na rozwój oraz funkcjonowanie spółdzielni energetycznych w Republice Austrii w znacznym stopniu wpłynęły systemy wsparcia operacyjnego oraz inwestycyjnego. Spółdzielnie energetyczne korzystały ze wsparcia, w ramach którego szerzej funkcjonowały społeczne inicjatywy w obszarze OZE. Kluczowe znaczenie miało wprowadzenie systemu taryf gwarantowanych[523]. Spółdzielnie energetyczne powstałe w latach 2000-2012 prowadziły działalność przede wszystkim w obszarze biomasy i ciepłownictwa lokalnego. Warto także

[516] Ibidem, s. 237.
[517] Ibidem.
[518] Szerzej: F. W. Heß, *Die Pflichtmitgliedschaft in den Prüfungsverbänden auf dem Prüfstand*, „Zeitschrift für das gesamte Genossenschaftswesen" 2009, t. 59, nr 4, s. 285–289.
[519] G. Miribung, E. Reiner, *Austria…*, s. 235.
[520] Szerzej: Ibidem, s. 242.
[521] Ibidem, s. 243.
[522] Ibidem.
[523] A. Wierling, S. M. Schwanitz, R. Zeiss i in., *Statistical Evidence…*, s. 12-13.

zaznaczyć, że w 2010 r. 66% instalacji grzewczych opartych na biomasie zapewniających lokalne ciepło należało do spółdzielni rolniczych[524]. Zgodnie z wynikami badań, pod koniec pierwszej dekady XXI w. ok. 95% zidentyfikowanych spółdzielni energetycznych działało w obszarze biomasy oraz branży ciepłowniczej[525].

Po 2012 r. na skutek mniej korzystnych warunków w ramach taryf gwarantowanych, zakładanie nowych spółdzielni straciło na dynamice. W literaturze okres ten określono jako „powolny wzrost" na skutek barier ekonomicznych[526]. W oparciu o badania podające stan na 2018 r., liczbę spółdzielni energetycznych w Austrii podaje się dane na ponad 280[527]. W kontekście rozwoju energetyki obywatelskiej, warto wspomnieć o dopuszczeniu w 2017 r. wspólnej autokonsumpcji wytworzonej energii w obrębie jednego budynku (niem. *gemeinschaftliche Erzeugungsanlagen*)[528]. Zgodnie z szerszym trendem, w dalszych latach nastąpiło odejście od systemu taryf gwarantowanych na rzecz systemu taryf premium oraz systemu aukcyjnego wprowadzonego w 2021 r., a także systemów wsparcia zarezerwowanych dla społeczności energetycznych[529].

Obecnie tempo rozwoju energetyki obywatelskiej, w tym spółdzielczości energetycznej w Austrii wyznacza implementacja dyrektyw UE wprowadzających społeczności energetyczne. Proces ten, przeprowadzony przez austriackiego ustawodawcę określa się w literaturze jako wzorcowy. Implementacja REC/CEC w stworzyła warunki prawno-ekonomiczne dla dynamicznego wzrostu liczby przedsięwzięć obywatelskich. Wsparcie dla społeczności energetycznych wprowadzone w 2021 r. polega przede wszystkim na umożliwieniu podmiotom w nich zrzeszonym dzielenie energii pomiędzy wieloma punktami poboru energii elektrycznej oraz preferencje w zakresie opłat dystrybucyjnych. Społeczności objęte są także preferencjami w zakresie przyłączeń do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej[530]. W efekcie, do połowy 2023 r. powstało ok. 700 społeczności energetycznych (675 REC i 28 CEC). W literaturze podkreśla się utrzymującą się w tym zakresie tendencję wzrostową[531]. Odnosząc się do formy

[524] Ibidem.
[525] Ibidem.
[526] Ibidem.
[527] Ibidem.
[528] Mehr Sonnenstrom für Österreich Neuerungen der „kleinen Ökostromnovelle", https://www.bmwet.gv.at/dam/jcr:8e5de57c-95f7-47af-b082-faf02ac4bca0/Mehr_Sonnenstrom_fuer_Oesterreich.pdf (dostęp: 30.09.2025)
[529] Austrian Energy Agency, *Austria – Renewable Energy Expansion Law (EAG): market premiums, auctions and investment grants*, s. 1-2, International Energy Agency (IEA), *Austrian Recovery and Resilience Plan / Renewable Expansion Act – funding volume and instruments*, s. 1-2.
[530] L. Fischer, M. Ajanovic, R. Haas i in., *Energy communities in Austria – a booster for the energy transition?*, „IAEE Energy Forum" 2024, nr 1, s. 15.
[531] Ibidem.

prawnej, jaką mogą przyjąć społeczności energetyczne w Austrii, spółdzielnia jest jedną z nich[532]. Z tego względu obecnie rozwój inicjatyw spółdzielczych w obszarze OZE odbywa się w ramach społeczności energetycznych[533]. W rezultacie wprowadzonych zmian w prawie, w ramach instalacji OZE wykorzystywanych przez inicjatywy obywatelskie na popularności zyskują instalacje fotowoltaiczne, wykorzystywane wraz z magazynami energii elektrycznej[534].

4.5.3. Spółdzielnie energetyczne w prawie Holandii

Spółdzielnie w Holandii reguluje przede wszystkim holenderski kodeks cywilny – *Burgerlijk Wetboek*[535]. Zgodnie z art. 2:53 BW spółdzielnia stanowi szczególny typ zrzeszenia ustanowiony aktem notarialnym, którego statutowym celem jest zaspokajanie materialnych potrzeb członków w nim zrzeszonych[536]. W prawie holenderskim także nie funkcjonuje definicja legalna spółdzielni energetycznej[537]. Tym samym, kategoria „spółdzielni energetycznej" nie ma charakteru normatywnego. Spółdzielnie te wyróżnia przedmiot działalności związany z rynkiem energetycznym, w szczególności działalność w obszarze OZE, natomiast funkcjonują w oparciu o ogólną regulację w zakresie spółdzielni w prawie holenderskim[538].

Spółdzielnia powinna uzyskać wpis w rejestrze handlowym. Warto zaznaczyć, że rejestracja nie jest niezbędna w celu utworzenia spółdzielni, gdyż zyskuje ona osobowość prawną na mocy aktu notarialnego[539]. Odnośnie statutu spółdzielni prawo holenderskie także wymaga tej formy[540]. W razie braku jej zachowania, czynność założycielska jest nieważna, a spółdzielnia nie może uzyskać osobowości prawnej[541]. Co istotne, uzyskanie przez spółdzielnię rejestracji i rozpoczęcie działalności nie wymaga zgromadzenia minimalnego

[532] K. Haslinger, N. Nagele, *Energiegemeinschaften…*, s. 953-954, J. Brazda, *Energiegemeinschaften (-genossenschaften) in Österreich*, „Zeitschrift für das gesamte Genossenschaftswesen (ZfgG)" 2023, t. 73, nr 2, s. 99-100.
[533] Ibidem.
[534] L. Fischer, M. Ajanovic, R. Haas i in., *Energy communities…*, s. 15.
[535] Burgerlijk Wetboek (Boek 2 – Rechtspersonen), Wet van 12 mei 1960, tot vaststelling van Boek 2 van het nieuwe Burgerlijk Wetboek (BW), Stb. 1960, 205, https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-1960-205.html (dostęp: 30.09.2025).
[536] G.J.H. van der Sangen, *Netherlands*, w: D. Cracogna, A. Fici, H. Henrÿ (red.), *International Handbook …*, s. 546.
[537] S. Senel, J. Brouwer, K. Kruit, J. Vendrik, *Potentie energiegemeenschappen. Onderzoek naar het potentieel van energiegemeenschappen in Nederland*, 2024, https://ce.nl/publicaties/potentie-energiegemeenschappen/ s. 11,
[538] Jak podaje G.J.H. van der Sangen, W Holandii, poza „spółdzielczymi" towarzystwami ubezpieczeniowymi prawo nie przewiduje szczególnej regulacji dla różnych rodzajów spółdzielni. Za: G.J.H. van der Sangen, *Netherlands…*, s. 543.
[539] Eadem, *Legal Framework Analysis National Report: Netherlands*, w: ICA-EU Partnership Legal Framework Analysis. Regional report: Europe, Bruksela 2021, s. 8.
[540] Ibidem, s. 547.
[541] Ibidem, s. 548.

kapitału. Jej założenie wymaga co najmniej dwóch założycieli, którymi mogą być zarówno osoby fizyczne, jak i osoby prawne[542]. W doktrynie wskazuje się, że spółdzielnia może trwać, nawet jeżeli pozostanie w niej tylko jeden członek[543].

Odnosząc się do aspektów organizacji wewnętrznej spółdzielni w prawie holenderskim, obligatoryjne dla wszystkich spółdzielni są wyłącznie dwa organy: walne zgromadzenie oraz zarząd[544]. Powołanie rady nadzorczej ma dla większości spółdzielni charakter fakultatywny, obowiązek w tym zakresie dotyczy tylko największych podmiotów[545]. Do kompetencji walnego zgromadzenia należy w szczególności wybór zarządu, zatwierdzanie sprawozdań i zmiany statutu. Bieżącym prowadzeniem spraw zajmuje się bowiem zarząd[546].

Co do zasady, każdy członek ma zagwarantowane prawo głosu w ramach walnego zgromadzenia. Podkreślenia wymaga jednak, że prawo holenderskie dopuszcza zróżnicowanie liczby głosów, którymi mogą dysponować członkowie spółdzielni. Kwestia ta powinna zostać uregulowana w statucie. Dopuszczalne jest przyznanie większej liczby głosów określonym kategoriom członków lub powiązanie wagi głosu z wolumenem transakcji gospodarczych między członkiem a spółdzielnią. Tym samym zasada „jeden członek – jeden głos" nie ma charakteru absolutnego[547]. Jak podkreśla się w literaturze, w praktyce spółdzielnie zachowują jednak demokratyczny model zarządzania[548]. Warto wspomnieć także o możliwości przyznania, poprzez stosowne postanowienia statutu spółdzielni, prawa głosu na walnym zgromadzeniu osobom trzecim – niebędącym spółdzielcami. Wówczas osoby te nie mogą dysponować więcej niż połową głosów przysługujących członkom spółdzielni[549].

Rozwój i funkcjonowanie spółdzielczości energetycznej w Holandii należy uznać za silnie związane z dostępnością stabilnych instrumentów wsparcia operacyjnego. Dla większych przedsięwzięć opartych na elektrowniach wiatrowych i instalacji fotowoltaicznych podstawę stanowiły programy dopłat do wytwarzanej energii[550]. Przyjęły one formę premii wyrównującej różnicę między kosztem a ceną rynkową. Były przyznawane na 15 lat[551]. Wprowadzony następnie system konkurencyjny nie przewidywał preferencji dla projektów energetyki

[542] Eadem, *Legal Framework…*, s. 6.
[543] Ibidem.
[544] B. Bier, *Cooperatives under Dutch law – a flexible format not only for farmers*, „CIRIEC-España. Revista Jurídica" 2017, nr 30, s. 16.
[545] G.J.H. van der Sangen, *Netherlands…*, s. 553.
[546] Ibidem, s. 550-552
[547] B. Bier, *Cooperatives under Dutch law…*, s. 13.
[548] G.J.H. van der Sangen, *Netherlands…*, s. 552-553.
[549] B. Bier, *Cooperatives under Dutch law…*, s. 13.
[550] D. Petrovics, L. Cobut, D. Huitema, M. Giezen, A. Orsini, *Diverse scaling strategies of energy communities*, „Earth System Governance" 2024, nr 19, s. 5
[551] Ibidem.

obywatelskiej. W efekcie spółdzielnie energetyczne zostały zmuszone do konkurowania na równych zasadach z deweloperami komercyjnymi, co negatywnie wpłynęło na wzrost liczby spółdzielni prowadzących działalność w obszarze OZE[552].

Przełom dla lokalnych inicjatyw obywatelskich przyniósł w 2014 r. mechanizm obniżonej stawki podatku energetycznego dla członków spółdzielni zamieszkałych w tym samym lub sąsiednich rejonach kodów pocztowych[553]. Rozwiązanie to można uznać za zbliżone do wirtualnego bilansowania energii. W 2021 r. zastąpił go *Subsidieregeling Coöperatieve Energieopwekking* – program dopłat do produkcji energii kierowana do spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych[554].

Wskazane zmiany systemów wsparcia operacyjnego wyraźnie przełożyły się na dynamikę wzrostu spółdzielni energetycznych. Liczba spółdzielni wzrosła z około 24 w 2010 r., do około 220 w 2015 r., a następnie do ponad 600 w 2020 r.[555] W 2022 r. liczba spółdzielni wyniosła 705, co wskazuje na stabilizację ich rozwoju, przy jednoczesnej tendencji wzrostowej[556]. Poza wsparciem operacyjnym, spółdzielnie energetyczne w Holandii mogą korzystać z instrumentów inwestycyjnych, a także z ulg podatkowych na inwestycje energetyczne[557]. W praktyce ważną rolę odgrywało także wsparcie udzielane na poziomie samorządu oraz programy finansowania ze środków UE[558]. Holandia stosunkowo późno dokonała implementacji dyrektyw UE wprowadzających społeczności energetyczne. W literaturze analizowano projekt legislacyjny wprowadzający jedną definicję społeczności (wspólnoty) energetycznej (hol. *energiegemeenschap*), łączącą elementy REC i CEC[559]. Został on przyjęty w styczniu 2025 r.[560]

[552] Szerzej: J. de Boer, C. Zuidema, A. van Hoorn, G. de Roo, *The adaptation of Dutch energy policy to emerging area-based energy practices*, „Energy Policy" 2018, nr 117, s. 142–145
[553] Ibidem, s. 145-146.
[554] Szerzej: s. 3-5.
[555] Lokale Energie Monitor 2010 – 2024, https://www.hier.nu/lokale-energie-monitor (dostep: 30.09.2025).
[556] R. Kemp i in., *The Evolution of Energy Citizenship in the Netherlands*, w: F. Fahy, E. Vadovics (red.), Energy Citizenship Across Europe, 2025, s. 85
[557] Szerzej: B. Warbroek, T. Hoppe, F. Coenen, H. Bressers, *The Role of Intermediaries in Supporting Local Low-Carbon Energy Initiatives*, „Sustainability: 2018, nr 10, s. 16-18.
[558] Ibidem.
[559] L. Diestelmeier, J. Swens, *Energy Communities in the Netherlands: Learning from Local Energy Initiatives*, w: M. M. Roggenkamp, C. Banet (red.), *European Energy Law Report XIV*, Cambridge 2021, s. 256-257.
[560] Energiewet, Wet van 23 januari 2025, houdende regels met betrekking tot de productie, het transport en het gebruik van energie (Energiewet), Stb. 2025, 23, https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2025-12.html (dostęp: 30.09.2025).

4.5.4. Spółdzielnie energetyczne w prawie Republiki Włoskiej

Podstawowym aktem regulującym spółdzielnie w prawie włoskim jest kodeks cywilny – *Codice civile*[561]. Definiuje on spółdzielnię jako spółkę o zmiennym kapitale, realizującą cel wzajemności (art. 2511 CC). Ponadto włoskie prawo różnicuje reżim podatkowo-finansowy oraz obowiązki sprawozdawcze w zależności od tego, czy mamy do czynienia ze spółdzielnią o przeważającej wzajemności (wł. *cooperativa a mutualità prevalente*), czy spółdzielniami innego rodzaju (art. 2512–2513 CC)[562]. Spółdzielnia nie jest zatem odrębną osobą prawną, konstrukcja prawna spółdzielni może zostać przyjęta przez spółkę[563]. We włoskim prawie nie wyodrębniono normatywnie spółdzielni energetycznej, E. Cusa klasyfikuje spółdzielnie energetyczne, jako spółdzielnię konsumencką w znaczeniu szerokim[564].

Utworzenie spółdzielni wymaga sporządzenia statutu w formie aktu notarialnego (art. 2521 § 1-4 CC). Ustawa wymaga, aby zawarto w nim firmę spółdzielni, z oznaczeniem *società cooperativa*, siedzibę, przedmiot działalności oraz zasady dotyczące finansowych aspektów organizacji spółdzielni (art. 2521 § 3 CC)[565]. Spółdzielnia uzyskuje osobowość prawną z chwilą wpisu do rejestru przedsiębiorców prowadzonego przez izby handlowe (art. 2523 § 1 CC), co łączy się z pełną autonomią majątkową (odpowiedzialność za zobowiązania ograniczona do majątku spółdzielni – art. 2518 CC)[566].

W celu założenia spółdzielni, do zasady wymaganych jest dziewięciu założycieli (art. 2522 § 1 CC), przy czym ustawa dopuszcza jej założenie przez minimum trzy osoby fizyczne, jeżeli spółdzielnia przyjmie reżim spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przewidziany dla spółdzielni (art. 2522 § 2 CC)[567]. Przyjęcie nowych członków nie wymaga zmiany aktu ani zgłoszeń rejestrowych (art. 2524 §2 CC), natomiast tryb i kryteria przyjęcia, wraz z obowiązkiem uzasadnienia odmowy przez zarząd i prawem odwołania do walnego zgromadzenia, regulują art. 2527–2528 CC.

Podstawową zasadą jest ukształtowanie struktury organizacyjnej spółdzielni przewidującej funkcjonowanie następujących organów: walnego zgromadzenia, zarządu oraz

[561] Codice civile, Regio Decreto z 16.03.1942 r., nr 262, tekst jedn. dostępny: www.normattiva.it (dostęp: 30.09.2025).
[562] A. Suchoń, *Prawne determinanty…*, s. 390.
[563] P. Zakrzewski, *Legalna definicja spółdzielni*, w: Państwo – Konstytucja – Prawo. Księga pamiątkowa poświęcona Sędziemu Trybunału Konstytucyjnego Profesorowi Henrykowi Ciochowi, Warszawa 2018, s. 526 – 528. za: D. Bierecki, *Prawne determinanty…*, s. 14.
[564] E. Cusa, *La cooperazione energetica tra tutela dei consumatori ed economia sociale di mercato*, „Giurisprudenza Commerciale" 2015, nr 4(42), s. 672.
[565] A. Fici, *Italy*, w: D. Cracogna, A. Fici, H. Henrÿ (red.), *International Handbook…*, s. 486-487.
[566] Ibidem.
[567] Ibidem, s. 487.

organu nadzoru. (por. art. 2542 i 2543 CC). Kompetencje walnego zgromadzenia obejmują przede wszystkim powoływanie i odwoływanie członków organów oraz zatwierdzanie sprawozdań. Zarząd prowadzi sprawy spółdzielni i reprezentuje ją na zewnątrz, przy czym ustawodawca wymaga, aby co najmniej większość członków zarządu stanowili członkowie spółdzielni (art. 2542 §2 CC). Organ nadzoru ma charakter obligatoryjny w przypadkach wskazanych w kodeksie oraz sprawuje nadzór nad działalnością zarządu[568].

Włoskie prawo wyznacza jako podstawę głosowania w ramach walnego zgromadzenia zasadę „jeden członek – jeden głos" (art. 2538 CC). Włoski kodeks cywilny dopuszcza, w ograniczonym zakresie, możliwość odstąpienia od tej reguły. W tym celu niezbędne są odpowiednie postanowienia statutu. W doktrynie podkreśla się, że *ratio legis* odstąpienia od zasady było ułatwienie zarządzania spółdzielniami o zróżnicowanej strukturze członkowskiej[569]. Co istotne, przyznanie spółdzielcom dodatkowych głosów nie powinno naruszać demokratycznego modelu zarządzania spółdzielnią oraz nie powinno prowadzić do uzyskania przewagi nad innymi członkami[570]. Dotyczy to w szczególności: możliwości przyznania osobom prawnym do pięciu głosów (art. 2538 § 3 CC) oraz przypisania dodatkowych głosów proporcjonalnie do rozmiaru transakcji wzajemnych w spółdzielniach zrzeszających przedsiębiorców[571]. Wówczas prawo wyznacza maksymalną liczbę głosów, które mogą przypadać na danego członka w wysokości 10% całkowitej ich liczby (art. 2538 § 4 CC)[572].

Dotychczasowy rozwój energetyki obywatelskiej we Włoszech związany był w dużej mierze z mechanizmem taryf gwarantowanych, które obowiązywały od 2006 r. i zapewniały stabilne przychody ze sprzedaży energii elektrycznej pochodzącej z instalacji PV[573]. Przyznany system wsparcia umożliwił znaczący wzrost mikrogeneracji w oparciu o instalacje PV, także w ramach inicjatyw zbiorowych, w tym spółdzielni energetycznych[574]. Zakończenie tego systemu wsparcia doprowadziło jednak do zauważalnego spowolnienia dynamiki sektora energetyki rozproszonej, a wiele mniejszych inicjatyw – w tym o charakterze spółdzielczym – utraciło ekonomiczną opłacalność[575].

---

[568] R. Trevisan, E. Ghiani, F. Pilo, *Renewable Energy Communities in Positive Energy Districts: A Governance and Realisation Framework in Compliance with the Italian Regulation*, "Smart Cities" 2023, nr 6, s. 577.
[569] A. Fici, *Italy…*, s. 492.
[570] Ibidem.
[571] Ibidem.
[572] Ibidem.
[573] A. Wierling, J. P. Zeiss, V. Lupi, C. Candelise, A. Sciullo, V. J. Schwanitz, *The Contribution of Energy Communities to the Upscaling of Photovoltaics in Germany and Italy*, „Energies" 2021, nr 14(8), s. 3.
[574] Ibidem.
[575] C. Candelise, G. Ruggieri, *Status and Evolution…*, s. 6.

W odpowiedzi na tę zmianę warunków rynkowych, niektóre spółdzielnie zaczęły dostosowywać swoje modele działania, rozwijając projekty o większej skali i przechodząc na bardziej zaawansowane modele finansowania[576]. Szczególne znaczenie miała koncepcja wirtualnej autokonsumpcji energii, umożliwiająca członkom spółdzielni inwestowanie w instalacje OZE zlokalizowane poza ich miejscem zamieszkania i rozliczanie się na zasadzie zwrotów w formie ulg lub rekompensat w rachunkach za energię[577]. Choć model ten był złożony i wymagał odpowiednich porozumień z operatorami sieci, umożliwił części spółdzielni dalsze funkcjonowanie, pomimo ograniczonego wsparcia ze strony państwa[578].

Włoski ustawodawca, zarówno na poziomie centralnym, jak i regionalnym, wykazuje rosnące zainteresowanie rolą, jaką społeczności energetyczne, w tym te, które przyjęły prawną formę spółdzielni, mogą odegrać w transformacji energetycznej i realizacji celów klimatycznych[579]. Świadczą o tym nie tylko instrumenty wsparcia kierowane względem energetyki obywatelskiej, takie jak wprowadzenie ulg podatkowych, upraszczanie procedur administracyjnych, jak również udział włoskich gmin i regionów w międzynarodowych projektach wspierających energetykę obywatelską[580]. Przykładem może być program pilotażowy promowany przez włoskiego operatora sieci dystrybucyjnej, który testował modele wspólnotowego zarządzania energią w małych miejscowościach na północy kraju[581].

Z uwagi na brak oficjalnych danych dotyczących liczby spółdzielni energetycznych we Włoszech, należy oprzeć się na dostępnej literaturze. Podmioty te nie występują tak licznie jak w Niemczech, Austrii, czy Holandii. Mają jednak inną charakterystykę. Obecnie funkcjonują 32 spółdzielnie energetyczne o długiej tradycji[582]. Ich działalność polega na wytwarzaniu, obrocie oraz dystrybucji energii[583]. Eksploatują przede wszystkim elektrownie wodne oraz wytwarzają ok 400 GWh energii elektrycznej rocznie, obsługując 60 gmin i 65 000 odbiorców, wśród których ok 30 000 to członkowie spółdzielni[584]. Obecnie, spółdzielnie energetyczne stanowią we Włoszech część szerszej kategorii społeczności energetycznych. Włochy dokonały implementacji przepisów wprowadzających społeczności energetyczne

[576] Ibidem.
[577] Ibidem, s. 11.
[578] Ibidem.
[579] Ibidem, s. 14-15.
[580] M. R. Di Nucci, A. Prontera, *The Italian energy transition in a multilevel system: between reinforcing dynamics and institutional constraints*, „Z Politikwiss", 2023, nr 33, s. 199.
[581] C. Candelise, G. Ruggieri, *Status and Evolution…*, s. 14.
[582] GEODE fact sheet energy communities, a DSO approach, 2025, s. 5, https://www.geode-eu.org/wp-content/uploads/2025/02/FS-GEODE-Energy-Communities-A-DSO-Perspective.pdf (dostęp: 30.09.2025)
[583] Ibidem.
[584] Ibidem.

w latach 2019-2022[585]. Społeczności mają charakter niezarobkowy, a ich struktura odzwierciedla gwarancje dla podmiotów w nich zrzeszonych określone w dyrektywach – mogą przyjąć prawną formę spółdzielni[586]. Uczestnictwo w nich umożliwia dzielenie energii eklektycznej, przy zachowaniu wymogów prawnych, przede wszystkich dotyczących niewielkiej odległości, w jakiej powinni być zlokalizowani odbiorcy[587]. Zgodnie danymi dostępnymi w literaturze, w 2025 r. we Włoszech funkcjonowało 212 aktywnych społeczności energetycznych[588].

4.5.5. Spółdzielnie energetyczne w prawie Hiszpanii

Hiszpańskie prawo spółdzielcze - *Ley 27/1999, de Cooperativas*[589] ma charakter ustawy o charakterze generalnym. Należy doprecyzować, że wskazany akt prawny znajduje zastosowanie do spółdzielni na poziomie narodowym - jeżeli prowadzą działalność na obszarze kilku wspólnot autonomicznych, chyba że prowadzą ją głównie w jednej wspólnocie[590]. W Hiszpanii funkcjonują także regionalne przepisy wspólnot autonomicznych regulujące spółdzielnie prowadzące działalność na ich obszarze. Jak podaje I. G. Fajardo-García, mają one podobną strukturę oraz nie różnią się w sposób istotny[591]. Państwowe prawo spółdzielcze stosuje się jako prawo wtórne w przypadku, gdy danej kwestii nie regulują przepisy na poziomie wspólnoty autonomicznej[592]. Prawo krajowe zawiera akty prawne szczegółowo regulujące wyodrębnione normatywnie typy spółdzielni, takie jak m.in. banki spółdzielcze, spółdzielnie ubezpieczeniowe, czy mieszkaniowe[593]. Do wyodrębnionych prawnie typów spółdzielni nie należy spółdzielnia energetyczna[594].

Hiszpańskie prawo spółdzielcze określa spółdzielnię jako *sociedad cooperativa*, a spółdzielców jako *socios*. Założyć ją mogą co najmniej trzy podmioty, osoby fizyczne lub prawne (art. 8 LC). Statut powinien zostać sporządzony w formie aktu notarialnego,

[585] L. Losada-Puente et al., *Cross-Case Analysis of the Energy Communities in Spain, Italy, and Greece: Progress, Barriers, and the Road Ahead*, „Sustainability" 2023, nr 15(18), s. 8-9.
[586] Ibidem, s. 9.
[587] Ibidem, s. 10.
[588] B. Marchetti, G. Castelli, F. Corvaro, *The Role of Energy Sharing Mechanisms in Advancing the Sustainable Development Goals Outlined in the 2030 Agendas*, "Energies" 2025, nr 18(21), s. 3.
[589] Ley 27/1999, de 16 de julio, de Cooperativas, tekst jedn. dostępny: https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1999-15607 (dostęp: 30.09.2025).
[590] I. G. Fajardo-García, *Spain*, w: D. Cracogna, A. Fici, H. Henrÿ (red.), *International Handbook…*, s. 704.
[591] Ibidem.
[592] Ibidem.
[593] R. A. Sánchez, *La legislación española sobre cooperativas y sociedades laborales: ¿Una respuesta adecuada a las necesidades del sector?*, "CIRIEC-España. Revista Jurídica" 2009, nr 20, s. 4.
[594] I. G. Fajardo-García, *Autoconsumo de Energía Renovable…*, s. 51.

a spółdzielnie obowiązuje wpis do właściwego rejestru publicznego[595]. Prawo określa także elementy, które powinien zawierać statut (art. 10–11 LC)[596].

Prawo hiszpańskie wyznacza następujące zasady organizacji spółdzielni. Najwyższym organem jest walne zgromadzenie (hiszp. *asamblea general*). Spółdzielnia powinna powołać także organ kierujący działalnością spółdzielni – zarząd/organ administracji (hiszp. *consejo rector*). Co istotne, jest to co do zasady organ kolegialny. Liczy co najmniej trzech członków, jednak gdy spółdzielnię tworzy trzech spółdzielców, dopuszczalne jest także powołanie zarządu dwuosobowego (art. 33 LC)[597]. Odnośnie kontroli spółdzielni, „wewnętrzni audytorzy" (hiszp. *intervención*) lub „rada nadzorcza" (hiszp. *consejo de vigilancia*) są obligatoryjne dla niektórych rodzajów spółdzielni, określonych przepisami szczególnymi. Wszystkie spółdzielnie podlegają ogólnym obowiązkom w zakresie audytu[598]. Ustawa co do zasady utrzymuje zasadę „jeden członek-jeden głos", ale przewiduje wyjątki do tej reguły. Przepisy regulujące szczególne rodzaje spółdzielni mogą dopuszczać dalsze zmiany w tym zakresie[599]. Przykładowo w spółdzielniach świadczących usługi dla przedsiębiorstw, statut może zezwalać na przyznanie członkom większej liczby głosów, jednak nie przekraczającej pięciu głosów oraz jedną trzecią całkowitej liczby głosów[600]. Hiszpańskie prawo spółdzielcze wyróżnia kategorie członków. Możliwe jest przyjęcie pracowników jako *socios de trabajo* (art. 13.4 LC), a inwestorzy, którzy nie korzystają z usług spółdzielni (hiszp. *socios colaboradores*) mogą wnosić do spółdzielni kapitał, jednak łącznie głosy, którymi dysponują, nie mogą przekroczyć 30% wszystkich głosów w ramach walnego zgromadzenia (art. 14 LC)[601].

Korzystne warunki instytucjonalno-prawne dla rozwoju energetyki odnawialnej w Hiszpanii zaistniały w pierwszych dwóch dekadach XXI w. Stanowiło to efekt wprowadzenia systemów wsparcia operacyjnego dla OZE, przede wszystkim taryf gwarantowanych obowiązujących do 2012 r.[602] Rozwój ruchu spółdzielni energetycznych w Hiszpanii w literaturze datuje się od 2010 r. Istotną cezurę stanowiło powstanie działającej na szeroką skalę spółdzielni *Som Energia*, która stanowi rozwiązanie wzorcowe dla innych inicjatyw spółdzielczych w obszarze OZE, powstających w oparciu o sprzedaż energii elektrycznej wytworzonej z OZE po stałych cenach[603]. Kolejne lata przyniosły zahamowanie

[595] I. G. Fajardo-García, *Spain*…, s. 708.
[596] Ibidem, s. 708.
[597] W przewidzianych w ustawie przypadkach dopuszczalny jest także zarząd jednoosobowy, zob. ibidem, s. 712.
[598] Ibidem.
[599] Szerzej: ibidem, s. 712-713.
[600] Ibidem.
[601] Ibidem, s. 710.
[602] I. Capellán-Pérez, Á. Campos-Celador, J. Terés-Zubiaga, *Renewable Energy Cooperatives*…, s. 14.
[603] A. Delicado, et al., *David against Goliath*…, s. 2.

rozwoju inwestycji w OZE realizowanych przez projekty spółdzielcze. Wynikało to przede wszystkim z wycofania taryf gwarantowanych oraz wprowadzenia tzw. „podatku solarnego" (hiszp. *impuesto al sol*), który ograniczył opłacalność rozwiązań prosumenckich[604]. Jako jedną z przyczyn wycofania taryf gwarantowanych dla OZE wskazuje się w literaturze łączenie ich w dyskursie politycznym ze wzrostem cen energii[605].

Większe zainteresowanie społeczeństwa inicjatywami energetyki obywatelskiej, w tym spółdzielczością energetyczną notowano od 2018 r. Wynikało to ze zniesienia „podatku solarnego" oraz wprowadzenia rozwiązań wspierających prosumentów[606]. W literaturze zwraca się uwagę na istotny wpływ wsparcia inwestycyjnego, polegającego na uruchomieniu dotacji, grantów oraz ulg podatkowych oferowanych na poziomie centralnym i regionalnym dla projektów energetyki obywatelskiej[607]. Wspomnieć należy o programie wsparcia *Comunidad Energética Local* polegający na przeznaczeniu ok. 100 mln € z funduszy UE na bezzwrotne wsparcie finansowe dla inicjatyw obywatelskich w Hiszpanii[608].

Z raportów wynika, że rozwój inicjatyw obywatelskich w obszarze OZE, w tym spółdzielni energetycznych spowalniany jest przez bariery prawne. Dotyczą one przede wszystkim długotrwałych procedur biurokratycznych oraz niejednolitej interpretacji przepisów przez organy administracji terytorialnej[609]. Wskazuje się także na niepewność inwestorów związaną z kończącymi się programami finansowania[610]. Utrudnienia te dotyczą przede wszystkim niewielkich inicjatyw obywatelskich, które nie dysponują możliwościami organizacyjnymi oraz finansowymi pozwalającymi na korzystanie z obsługi prawnej[611].

W Hiszpanii, podobnie jak we Włoszech, brak jest oficjalnych danych dotyczących liczby spółdzielni energetycznych. Literatura przedmiotu zawiera przede wszystkim analizę typu *case study* przedstawiając spółdzielnie działające na stosunkowo szeroką skalę, jak wspomniana *Som Energia*, *La Solar*[612]*, Cooperativa Elèctrica d'Alginet* oraz *Enercoop*[613].

---

[604] Ibidem, s. 3.
[605] Ibidem.
[606] Ibidem, F. Morillas*, ¿Sigue existiendo el impuesto al sol en 2025? Todo lo que debes saber*, https://solfy.net/autoconsumo/fundamentos/impuesto-al-sol-en-espana-que-es-y-por-que-se-derogo/ (dostęp: 30.09.2025).
[607] G. Fajardo, *El Autoconsumo de Energía…*, s. 61.
[608] REScoop.eu, R*ecovery & Resilience Funds, Spain*, https://www.rescoop.eu/policy/financing-tracker/recovery-resilience-funds/spain-recovery-resilience-funds-2-2 (dostęp: 30.09.2025)
[609] Las comunidades energéticas siguen creciendo… pero siguen sin contar con el respaldo que necesitan, https://lacorrientecoop.es/comunidades-energeticas-sin-respaldo/ (dostęp:30.09.2025).
[610] Ibidem.
[611] A. Delicado, et al., *David against Goliath…*, s. 3.
[612] Szerzej: ibidem, s. 1-9.
[613] Szerzej: I. Cuesta-Fernández, S. Belda-Miquel, C. Calabuig Tormo, *Challengers in energy transitions beyond renewable energy cooperatives: community-owned electricity distribution cooperatives in Spain*, „Innovation: The European Journal of Social Science Research" 2020, t. 33, nr 2, s. 12-18.

Obecnie rozwój spółdzielczości energetycznej jest związany z implementacją dyrektyw UE w zakresie społeczności energetycznych. Społeczności energetyczne w Hiszpanii zostały zdefiniowane prawnie[614] i mogą być rozwijane w formie prawnej spółdzielni (z zastrzeżeniem prawa wspólnot autonomicznych), korzystając z możliwości podziału wytworzonej energii elektrycznej[615]. W tym kontekście podnoszone są postulaty pełnej implementacji społeczności energetycznych do prawa krajowego, jak również prowadzenia kampanii promocyjnych zwiększających świadomość społeczną w zakresie energetyki obywatelskiej[616].

4.6. Podsumowanie

Spółdzielczość energetyczna wpisuje się w realizację sprawiedliwej transformacji energetycznej. Spółdzielnie powoływane są w celu zaspokajania określonych potrzeb przez osoby w nich zrzeszone, w tym potrzeb energetycznych. Prowadzą one działalność w oparciu o zasady spółdzielcze. Ich działalność polega na zaspokajaniu wspólnych potrzeb w zakresie energii elektrycznej oraz nowoczesnych usług energetycznych. Stanowią zjawisko globalne, a ich działalność jest zróżnicowana, w zależności od warunków społecznych, gospodarczych i prawnych. Podmioty te łączy umożliwianie aktywnego udziału społeczeństwa w transformacji energetycznej. Zasady spółdzielcze stanowią podstawę działalności pozwalającą na realizację idei sprawiedliwej transformacji. Grupy społeczne zagrożone negatywnymi skutkami transformacji poprzez spółdzielnie energetyczne mają możliwość aktywnego udziału na rynku energii oraz włączenia się w debatę nad kształtem transformacji – dzięki samorządowi spółdzielczemu. Należy poczynić jednak zastrzeżenie, że jest to w dużej mierze uzależnione od przepisów prawa stanowionych w oparciu o politykę publiczną.

Historycznie, lokalne społeczności, szczególnie wiejskie zrzeszały się w spółdzielnie, dzięki którym wspólnie prowadziły elektryfikację, zapewniając swoim członkom dostęp do energii elektrycznej (spółdzielnie elektryfikacyjne). Ponowny rozwój spółdzielczości energetycznej nastąpił w związku z upowszechnieniem się dostępu do technologii odnawialnych, a także wolą społeczności wzięcia aktywnego udziału w transformacji energetycznej. Najnowsza historia rozwoju spółdzielczości energetycznej związana jest z realiami zliberalizowanego rynku energetycznego, który umożliwia szeroką działalność w oparciu o źródła odnawialne. Dostępne badania pozwalają na stwierdzenie, że rozwój

[614] L. Losada-Puente et al., *Cross-Case Analysis…*, s. 7 i 11.
[615] Ibidem.
[616] Las seis barreras que lastran el impulso de las comunidades energéticas en España, https://energetica21.com/noticia/las-seis-barreras-que-lastran-el-impulso-de-las-comunidades-energeticas-en-espana- (dostęp: 30.09.2025).

spółdzielczości uzależniony jest od korzystnego otoczenia instytucjonalno-prawnego, zapewniającego zróżnicowane instrumenty wsparcia.

Spółdzielnie energetyczne stanowiły także impuls do wykształcenia się globalnego ruchu energetyki obywatelskiej. Jego postulaty obejmują aktywny udział w transformacji energetycznej, demokracji energetycznej oraz walki z ubóstwem energetycznym. Wpisuje się zatem także w sprawiedliwą transformację. Spółdzielnie energetyczne są obecne na wszystkich zamieszkanych kontynentach. Poza Europą dominują spółdzielnie prowadzące działalność w zakresie dystrybucji energii elektrycznej na obszarach wiejskich, obok inicjatyw obywatelskich w obszarze OZE rozwijanych między innymi w Kanadzie i Japonii.

W Europie zasadniczym polem aktywności spółdzielni pozostaje wytwarzanie energii z odnawialnych źródeł, co koresponduje z realiami zliberalizowanego rynku energii i celami polityki klimatycznej. Przyjęcie definicji legalnej spółdzielni energetycznej nie stanowi rozwiązania powszechnego; wyjątkami są Polska i Ukraina, natomiast w pozostałych przebadanych jurysdykcjach kluczowe znaczenie ma przede wszystkim przedmiot działalności. Z przeprowadzonych badań wynika, że w UE najwięcej spółdzielni działa w Niemczech i w Holandii, w Danii i w Austrii, podczas gdy we Włoszech i Hiszpanii skala jest mniejsza. We wszystkich państwach objętych analizą – Niemczech, Austrii, Holandii, Włoszech i Hiszpanii – spółdzielnie funkcjonują w oparciu przepisy regulujące zakładanie i organizacje spółdzielni. Rozwój sektora spółdzielni energetycznych w danym państwie jest zależny od przyznanych instrumentów wsparcia. Przeprowadzone badania dowodzą korzystnych efektów wsparcia przewidywalnego, korzystnego finansowo oraz opartego na przejrzystych zasadach, którego przykład stanowią taryfy gwarantowane. Wprowadzenie rozwiązań złożonych oraz wymagających pod względem organizacyjnym, jak przede wszystkim systemy oparte na konkurencji, w szczególności systemy aukcyjne, skutkowało ograniczeniem powstawania nowych spółdzielni. Obecnie istotny impuls rozwoju spółdzielczości energetycznej stanowią regulacje dotyczące społeczności energetycznych, w ramach których spółdzielnia służy jako krajowa forma prawna umożliwiająca realizację tego rodzaju przedsięwzięć.

Rozdział V Kształtowanie się regulacji spółdzielni energetycznej w polskim systemie prawa

5.1. Postulaty uregulowania spółdzielni energetycznej w polskim prawie

Początki rozwoju spółdzielczości energetycznej w Polsce polegały przede wszystkim na promowaniu tego typu działalności, w oparciu o pozytywne doświadczenia związane z funkcjonowaniem tych podmiotów w innych państwach. Na polskie piśmiennictwo oddziaływał przede wszystkim rozwój niemieckiej energetyki obywatelskiej oraz wkład spółdzielczości energetycznej w jej budowę[617]. Podkreślano liczne korzyści – społeczne, gospodarcze oraz środowiskowe – wynikające z działalności takich inicjatyw[618]. Zgodnie z opinią wyrażoną w literaturze, zakładanie spółdzielni energetycznych przyczyniło się do upowszechnienia zmiany modelu biznesowego funkcjonowania konsumentów na rynku energetycznym[619]. Podkreślano, że dotychczasowi odbiorcy energii, tworząc w ramach lokalnej wspólnoty spółdzielnię, stali się wytwórcami, a wyjątkowość tego modelu na tle inwestycji OZE realizowanych przez inwestorów zewnętrznych polega na współdecydowaniu członków o lokalizacji, technologii i skali produkcji energii[620].

Spółdzielnie energetyczne, określane w literaturze niejednokrotnie jako kooperatywy energetyczne, postrzegane były także jako forma rozwoju demokracji energetycznej[621]. W spółdzielniach upatrywano szansy na samowystarczalność energetyczną lokalnych społeczności, w tym, realizowaną w ramach budowy komercyjnych mikrosieci energetycznych[622]. Krzysztof Żmijewski podkreślał znaczenie wytwarzania energii przez rolników na własne potrzeby, w kontekście problemów z jakością działania sieci elektroenergetycznej oraz zaopatrywaniem w energię elektryczną mieszkańców obszarów wiejskich[623]. Zwracał uwagę na potrzebę wdrożenia programu rozwoju rozproszonej energetyki niskoemisyjnej, w którym istotną rolę miałyby odgrywać spółdzielnie energetyczne. Funkcjonując na poziomie gmin, mogłyby one wykorzystywać lokalne elektrownie oraz

[617] Szerzej: K. Jankowska, *Spółdzielnie energetyczne – przykład niemieckiej energetyki obywatelskiej*, „Czysta Energia" 2014, nr 9, s. 28-30.
[618] R. Bajczuk, *Odnawialne źródła energii w Niemczech obecny stan rozwoju, grupy interesu i wyzwania*, Warszawa 2014, s. 39 – 40.
[619] Szerzej: A. Dyląg, *Energetyka obywatelska antidotum na kryzys energetyczny w Polsce*, „Marketing i Rynek" 2015, nr 5.
[620] Ibidem.
[621] Szerzej: D. Szwed, B. Maciejewska, *Demokracja energetyczna*, Warszawa 2013.
[622] J. Wasilewski, M. Kaleta, D. Baczyński, *Wybrane zagadnienia rozwoju mikrosieci energetycznych w Polsce*, „Polityka Energetyczna – Energy Policy Journal" 2015, nr 18(1), s. 49-53.
[623] Antidotum na braki energii…

elektrociepłownie do produkcji i konsumpcji energii na miejscu, co pozwoliłoby uniknąć problemu związanego z niedostatecznie rozwiniętą i przestarzałą infrastrukturą przesyłową[624].

Doświadczenia niemieckie w zakresie tworzenia spółdzielni energetycznych stanowiły punkt odniesienia nie tylko dla przedstawicieli nauki oraz branży OZE. Analizowali je także przedstawiciele administracji rządowej oraz sektora organizacji pozarządowych. Zespół ds. Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej na Obszarach Wiejskich działający w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi organizował wyjazdy studyjne do Niemiec, których celem było wdrożenie w Polsce dobrych praktyk w zakresie spółdzielczości energetycznej[625]. Na polskie organizacje pozarządowe zajmujące się transformacją energetyczną oddziaływała też międzynarodowa społeczność spółdzielni energetycznych. Z informacji prasowych wynika, że na terenie kraju jeszcze przed wprowadzeniem do prawa pojęcia spółdzielni energetycznej odbywały się spotkania promujące energetykę obywatelską realizowane przez REScoop.eu[626].

5.2. Projekty ustawodawcze wprowadzenia spółdzielni energetycznej do polskiego prawa

Branża elektroenergetyczna od lat zwracała uwagę na szeroki zakres korzyści wynikających z tworzenia spółdzielni energetycznych[627]. Wśród kluczowych zalet tego rodzaju projektów wskazano przede wszystkim partycypacyjny model organizacyjny, możliwość zapewnienia spółdzielcom udziału w zysku spółdzielni oraz wzmocnienie lokalnego bezpieczeństwa energetycznego[628]. Zalety spółdzielczości energetycznej zostały dostrzeżone także przez doktrynę nauk prawnych, która sformułowała postulaty wprowadzenia spółdzielni energetycznej do polskiego prawa. Jerzy Jankowski oraz Piotr Pałka szeroko opisując dynamiczny rozwój spółdzielczości energetycznej w Niemczech, podkreślili że jest on efektem korzystnej regulacji prawnej[629]. Przedstawiona przez autorów w 2014 r. koncepcja wprowadzenia instytucji spółdzielni energetycznej do polskiego prawa zakładała dodanie do ustawy – Prawo spółdzielcze Działu IIIA, poświęconego spółdzielniom energetycznym. Autorzy projektu określili cel działalności spółdzielni energetycznej, jako: „promowanie

---

[624] Ibidem.
[625] J. Wiśniewski, *Spółdzielnie energetyczne – sposobem na efektywne wykorzystanie OZE*, treść referatu prezentowanego 20 listopada 2014 na XII Konferencji „Odnawialne Źródła Energii" w Płońsku zorganizowanej przez Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Warszawie Oddział Poświętne w Płońsku.
[626] J. Cyganiuk, *Kooperatywy energetyczne i energia kooperacji*, https://publicystyka.ngo.pl/kooperatywy-energetyczne-i-energia-kooperacji (dostęp: 30.09.2025).
[627] J. Wasilewski, M. Kaleta, D. Baczyński, *Wybrane zagadnienia…*, s. 45-58.
[628] S. Bielecki, *Elektrownie systemowe, OZE, prosumenci i spółdzielnie energetyczne. Najbliższa perspektywa krajowej struktury wytwarzania energii elektrycznej*, „Elektro info" 2015 nr 9.
[629] J. Jankowski , P. Pałka, *Przyszłość i rola spółdzielczości energetycznej w Polsce – autorski projekt ustawy o spółdzielniach energetycznych*, „Pieniądze i Więź" 2014, nr 4(65) s. 156.

oszczędzania energii, budowa bloków energetycznych oraz umożliwianie osobom fizycznym, osobom prawnym oraz osobom, którym ustawa przyznaje zdolność prawną produkcji energii we własnym zakresie"[630]. Projekt precyzując przedmiot działalności spółdzielni wskazywał, że: „Spółdzielnia energetyczna dąży w szczególności do wytwarzania i sprzedaży energii elektrycznej pozyskiwanej z odnawialnych źródeł, w tym z farm fotowoltaicznych, elektrowni wodnych i wiatrowych."[631]. Ponadto, wzorując się na rozwiązaniach niemieckich, autorzy postulowali zmniejszenie wymogu minimalnej liczby członków założycieli spółdzielni energetycznej. Zgodnie z projektem ich liczba została zmniejszona do trzech, niezależnie od tego, czy założycielami były osoby fizyczne, prawne, czy też osoby, którym ustawa przyznaje zdolność prawną. W tym kontekście warto odnotować, że J. Jankowski oraz P. Pałka postulowali literalne wprowadzenie do prawa spółdzielczego możliwości zakładania spółdzielni przez jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, co potwierdza doktryna, jednak nie zostało dotychczas uregulowane na poziomie ustawy[632].

Projekt zakładał, że spółdzielnia będzie miała możliwość sprzedaży energii wytworzonej sprzedawcy z urzędu. W tym zakresie J. Jankowski oraz P. Pałka postulowali odpowiednie stosowanie względem wytwarzania oraz sprzedaży energii przez spółdzielnię energetyczną przepisów o mikroinstalacjach[633]. Sprzedawca z urzędu, na obszarze którego przyłączona była mikroinstalacja był obowiązany do zakupu energii wytworzonej oraz oferowanej do sprzedaży przez osobę, która ją wytworzyła po cenie równej 80% średniej ceny sprzedaży energii elektrycznej na rynku konkurencyjnym w poprzednim roku kalendarzowym.

Należy jednak zauważyć, że projekt nie zawierał rozwiązań odnośnie różnicowania sytuacji spółdzielni energetycznych, w zależności od maksymalnej mocy zainstalowanej elektrycznej instalacji przez nie wykorzystywanych. Proponowany przez autorów model działalności spółdzielni wzorowano na rozliczaniu energii wytworzonej w mikroinstalacji. Bazował on zatem przede wszystkim na ograniczonej mocy mikroinstalacji. Należy założyć, że w przypadku, nawet potencjalnego, wykorzystywania przez spółdzielnię instalacji OZE o znacznie większych mocach, ustawodawca nie byłby skłonny do gwarantowania sprzedaży energii po cenie dostępnej w ramach mikroinstalacji. Co więcej, projekt zakładał, że

[630] Ibidem, s. 160.
[631] Ibidem.
[632] D. Bierecki, *Art. 6*, w: D. Bierecki, P. Pałka, *Prawo spółdzielcze…*
[633] W ten sposób autorzy odwoływali się do art. 9u–9x wprowadzonych do ustawy prawo energetyczne w drodze nowelizacji z 2013 r. Przepisy te przewidywały, że wytwarzanie energii elektrycznej w mikroinstalacji przez osobę fizyczną niebędącą przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, a także sprzedaż tej energii przez tę osobę, nie jest działalnością gospodarczą w rozumieniu tej ustawy. Za: J. Jankowski , P. Pałka, *Przyszłość i rola…*, s. 160.

spółdzielnia może wytwarzać energię także w ramach mocy wytwórczych innych niż OZE. Zgodnie z brzmieniem proponowanego przez autorów art. 203b ustawy – Prawo spółdzielcze – „Spółdzielnia energetyczna dąży w szczególności do wytwarzania i sprzedaży energii elektrycznej pozyskiwanej z odnawialnych źródeł (…)" Użyte sformułowanie „szczególnie" w połączeniu z treścią cytowanego celu działalności spółdzielni energetycznej pozwala na stwierdzenie, że spółdzielnia energetyczna według koncepcji J. Jankowskiego oraz P. Pałki mogłaby wykorzystywać tradycyjne źródła wytwórcze. Wówczas jednak nie mogłaby korzystać z systemu wsparcia przeznaczonego dla mikroinstalacji.

Najbardziej obszerna polska analiza prawna poświęcona spółdzielczości energetycznej przed uchwaleniem ustawy o OZE powstała na zlecenie Ministra Gospodarki w 2014 r. Jej przedmiot stanowiło przedstawienie najlepszych praktyk państw UE w zakresie rozwoju spółdzielczości energetycznej i w oparciu o niedokonanie oceny możliwości wdrożenia instytucji spółdzielni energetycznej do polskiego systemu prawa[634]. Wnioski przedstawione w dokumencie potwierdzały, że najlepsze warunki rozwoju sektora spółdzielni energetycznych, na które składały się liczne czynniki prawne oraz pozaprawne, zaistniały w Niemczech[635]. Autorzy zawarli w opracowaniu fundamentalną konkluzję, że podstawowym warunkiem upowszechnienia się spółdzielni energetycznych w Polsce jest ekonomiczna opłacalność prowadzenia działalności w tej formie[636]. Choć wniosek ten może wydawać się oczywisty, zasługuje na szczególne podkreślenie w kontekście dalszego przebiegu procesu legislacyjnego dotyczącego wprowadzania spółdzielni do polskiego porządku prawnego oraz dynamiki rozwoju spółdzielczości energetycznej w Polsce.

W analizie zawarto projekt przepisów, będący propozycją wprowadzenia do polskiego prawa instytucji spółdzielni energetycznej. Wnioski autorów opinii zostały następnie zaprezentowane w literaturze branżowej[637]. Przedstawiona koncepcja zawierała propozycję wprowadzenia do ustawy – Prawo spółdzielcze działu VII, regulującego spółdzielnię energetyczną. Nowy dział ustawy miał zawierać przede wszystkim art. 204 – 205 określające przedmiot działalności spółdzielni energetycznej. Zgodnie z projektem: „art. 204 § 1 Przedmiotem gospodarczej działalności spółdzielni energetycznej jest wytwarzanie na potrzeby

[634] Szerzej: Wierciński, Kwieciński, Baehr Sp. K., *Analiza mająca na celu…*
[635] Ibidem.
[636] *Analiza mająca na celu…*, s. 16.
[637] A. Frąckowiak, M. Szambelańczyk, *Spółdzielnie energetyczne – sposoby wdrożenia w Polsce*, „Czysta Energia" 1/2015, s. 1-4, autorzy wymienionej publikacji przedstawiają jako afiliację kancelarię WKB Wierciński, Kwieciński, Baehr, Poznań, która wykonała analizę z 2014 r. na zlecenie Ministra Gospodarki, zob. Wierciński, Kwieciński, Baehr Sp. K., *Analiza mająca na celu…*

własne spółdzielni energetycznej i jej członków: 1) energii elektrycznej w instalacjach odnawialnego źródła energii o łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej nie większej niż 5 MW lub 2) biogazu rolniczego w instalacjach odnawialnego źródła energii o rocznej wydajności nie większej niż 20 mln m^3 lub 3) ciepła w instalacjach odnawialnego źródła energii o łącznej mocy osiągalnej w skojarzeniu nie większej niż 10 MW. § 2. Spółdzielnia energetyczna może dodatkowo prowadzić działalność w zakresie odsprzedaży jej członkom, na ich własne potrzeby, energii elektrycznej nabytej przez tę spółdzielnię, o ile ilość odsprzedawanej energii elektrycznej nie przekracza w skali roku 50% energii elektrycznej wytworzonej przez spółdzielnię."[638].

Z cytowanego projektu przepisu wynika, że przedmiotem działalności spółdzielni byłoby wytwarzanie energii z OZE, a także obrót energią, realizowane na rzecz jej członków. W efekcie spółdzielnia prowadziłaby działalność jako wytwórca energii. Wytwarzana energia służyłaby pokryciu potrzeb własnych spółdzielców. Autorzy przewidywali, że przeznaczanie wytworzonej energii na potrzeby spółdzielni lub spółdzielców może odbywać się na zasadzie transakcji finansowych (odpłatnie), jednak nie zawarli w tym zakresie szczegółowych rozważań. Niezależnie od energii wytworzonej, spółdzielnia mogłaby także prowadzić obrót energią na rzecz spółdzielców, a zatem nabywać na rynku energię, która następnie zostanie wykorzystana na rzecz spółdzielców. Projektowane przepisy określały maksymalną ilość energii, którą spółdzielnia może nabyć od dostawców zewnętrznych w okresie rocznym – nie więcej niż 50% energii elektrycznej wytworzonej przez spółdzielnię[639]. Jednocześnie autorzy analizy proponowali, żeby spółdzielnia energetyczna korzystała ze zwolnień w zakresie konieczności uzyskania stosownych zezwoleń lub koncesji, co miałoby ułatwić rozpoczęcie działalności[640].

W kontekście opłacalności założenia spółdzielni energetycznej autorzy projektu zwrócili uwagę, że kluczowym czynnikiem zapewniającym korzyści spółdzielcom jest efektywny system wsparcia[641]. W tym zakresie, w analizie przedstawiono dwa zasadnicze rekomendowane rozwiązania, oparte na założeniu wprowadzania przez spółdzielnię do sieci energii elektrycznej nieskonsumowanej przez spółdzielców. W pierwszej kolejności, podobnie jak J. Jankowski oraz P. Pałka, autorzy postulowali objęcie spółdzielni energetycznej rozliczeniami prosumenckimi – ówcześnie odkupu energii wytworzonej w mikroinstalacji.

[638] Wierciński, Kwieciński, Baehr Sp. K., *Analiza mająca na celu…*, s. 20.
[639] Ibidem.
[640] Ibidem, s. 20 i n.
[641] Ibidem, s. 16.

W celu zwiększenia atrakcyjności spółdzielni energetycznej, cena odkupywanej energii miała jednak stanowić 100%, nie 80% średniej ceny sprzedaży energii elektrycznej na rynku konkurencyjnym[642]. Alternatywnie, zaproponowano rozliczenie energii wytworzonej w ramach spółdzielni energetycznej na podstawie różnicy pomiędzy ilością energii elektrycznej pobranej z sieci a ilością energii elektrycznej wprowadzonej do tej sieci, w danym półroczu[643]. Tym samym, analiza zawierała rekomendację wprowadzenia tzw. *net-meteringu* jako systemu wsparcia dla spółdzielni energetycznych. W tym miejscu należy jednak zauważyć, że autorzy analizy nie zawarli szczegółów odnoszących się do ilościowego rozliczania energii wprowadzonej do sieci oraz z niej pobranej. Jest to o tyle istotne, że ówcześnie taki system wsparcia nie funkcjonował w ramach wytwarzania energii z OZE[644].

Jerzy Jankowski oraz Piotr Pałka proponowali, aby spółdzielnia mogła sprzedawać wytworzoną energię po cenie określonej ustawowo[645], co stanowiło nawiązanie do modelu niemieckiego. A. Frąckowiak oraz M. Szambelańczyk postulowali, że spółdzielnia energetyczna powinna prowadzić działalność polegającą na eksploatacji instalacji OZE o ustalonej ustawowo maksymalnej mocy lub wydajności. Cel tej działalności został ujęty jako zaspokajanie potrzeb energetycznych spółdzielców. Co istotne, zgodnie z projektem, spółdzielnia mogłaby odsprzedawać wyprodukowaną energię spółdzielcom w niej zrzeszonym, jednakże maksymalnie do 50% energii elektrycznej wytworzonej w danym roku[646].

Analizowane projekty łączy wniosek, że obowiązujący wymóg zgromadzenia przynajmniej 10 założycieli spółdzielni, w przypadku, gdy tworzą ją osoby fizyczne, jest zbyt wysoki. A. Frąckowiak oraz M. Szambelańczyk, wzorując się na rozwiązaniach niemieckich zaproponowali, by minimalna liczbę założycieli wynosiła 3 podmioty, niezależnie od tego, czy będą to osoby prawne, czy fizyczne[647].

Postulaty postawione przez przedstawicieli doktryny oraz praktyki prowadzą do wniosku, że spółdzielczość energetyczną postrzegano jako zjawisko pożądane pod względem rozwoju energetyki odnawialnej w Polsce. Projekty regulacji w zasadzie jednolicie zakładały, że poprzez zrzeszenie w spółdzielni energetycznej dotychczasowi odbiorcy energii będą mogli wytwarzać energię elektryczną w celu odnoszenia wspólnych korzyści. Na szczególną uwagę

[642] Ibidem, s. 26.
[643] Ibidem
[644] Wprowadzenie *net-meteringu* postulowano w ramach projektów ustawy o OZE, za: Net-metering z opłatą dystrybucyjną czy bez? Na co może liczyć polski prosument?, https://www.gramwzielone.pl/trendy/11418/net-metering-z-oplata-dystrybucyjna-czy-bez-na-co-moze-liczyc-polski-prosument (dostęp: 30.09.2025).
[645] Szerzej: J. Jankowski, P. Pałka, *Przyszłość i rola spółdzielczości…*
[646] A. Frąckowiak, M. Szambelańczyk, *Spółdzielnie energetyczne…*, Wierciński, Kwieciński, Baehr Sp. K., *Analiza mająca na celu…*, s. 20.
[647] Ibidem.

zasługuje, że A. Frąckowiak oraz M. Szambelańczyk wprost sytuowali spółdzielnie energetyczne jako inicjatywy należące do energetyki obywatelskiej[648]. Dowodzi to, że pomimo ówczesnego, niewielkiego zaangażowania konsumentów w energię odnawialną, w doktrynie postulowano zwiększenie partycypacji społeczeństwa w sektorze OZE.

Zastanawia jednak, że omówione projekty przyjmowały koncepcję, zgodnie z którą spółdzielnia energetyczna została uznana za nowy typ spółdzielni. Powyższe stanowiło odmienne rozwiązanie względem przepisów niemieckich, uznanych za kluczowy punkt odniesienia – rozwiązanie modelowe. Co istotne, autorzy „Analizy…" wyraźnie wskazali, że: „Niemieckie regulacje prawne odnoszące się do działalności energetycznej nie przyznają spółdzielniom energetycznym specjalnego statusu."[649]. W omówionych projektach zabrakło zatem rozszerzonych rozważań w zakresie wprowadzenia podobnego modelu do prawa polskiego. Sprowadzały się one do wprowadzenia instytucji spółdzielni energetycznej. Zabrakło w nich poszerzonej analizy rozwiązania odmiennego, polegającego na objęciu określonym systemem wsparcia spółdzielni prowadzących działalność polegającą na wytwarzaniu energii z OZE. Wówczas warunkiem objęcia systemem wsparcia byłaby forma prawna tego podmiotu – spółdzielnia.

Warto zaznaczyć, że oba omawiane projekty, jakkolwiek w różnym stopniu, zakładały, że spółdzielnia będzie prowadziła działalność opartą na wytwarzaniu energii na potrzeby własne spółdzielców. Takie założenie wskazano wprost w analizie przeprowadzonej przez A. Frąckowiaka oraz M. Szambelańczyka. Uznano, że do sieci elektroenergetycznej trafiać będą nadwyżki energii niezużytej przez spółdzielców[650]. Podobny wniosek nie został wprost wskazany w projekcie J. Jankowskiego oraz P. Pałki. Wydaje się jednak, że oparcie rozliczeń spółdzielni na modelu, za pomocą którego osoby fizyczne wytwarzały energię na potrzeby własne stanowi argument za uznaniem, że zamysł autorów był podobny. Jest to o tyle istotne, że w literaturze jednolicie wskazywano, że kluczem do sukcesu niemieckich spółdzielni energetycznych, oprócz czynników społecznych, okazał się korzystny system wsparcia w postaci taryfy gwarantowanej[651]. Niemiecki system nie zakładał jednak powiązania wolumenu energii wytwarzanej, z zapotrzebowaniem spółdzielców na energię. Tymczasem analiza rekomendacji A. Frąckowiaka oraz M. Szambelańczyka pozwala na stwierdzenie, że intencją autorów było bezpośrednie powiązanie wytwarzania energii z OZE z zaspokajaniem

[648] Szerzej: A. Frąckowiak, M. Szambelańczyk, *Spółdzielnie energetyczne…*, Wierciński, Kwieciński, Baehr Sp. K., *Analiza mająca na celu…*
[649] Wierciński, Kwieciński, Baehr Sp. K., *Analiza mająca na celu…*, s. 4.
[650] Ibidem, s. 25-26.
[651] Szerzej: K. Jankowska, *Spółdzielnie energetyczne…*, s. 28-30.

potrzeb energetycznych spółdzielców. Powyższe znalazło w pełni wyraz w ramach postulatu objęcia spółdzielni energetycznych systemem *net-meteringu*. Wspomnianą rekomendację należy ocenić jednoznacznie pozytywnie. Wpisuje się ona zarówno w wartości spółdzielcze oraz jest zgodna z zasadą zrównoważonego rozwoju. W przeciwieństwie jednak do sprzedaży energii podmiotom trzecim, działalność ta nie przynosi spółdzielcom przychodu, w rozumieniu przysporzeń majątkowych. Korzyści wynikające z wytwarzania energii na potrzeby własne polegają przede wszystkim na obniżeniu kosztów energii, a zatem oszczędności. Postulowane rozwiązanie nie zostało jednak uzupełnione o szczegóły dotyczące rozliczeń w tej formie. Propozycja precyzująca warunki rozliczeń opartych na *net-meteringu* byłaby szczególnie cenna z perspektywy ograniczeń rozwoju spółdzielczości energetycznej w dalszych latach.

5.3. Wprowadzenie pojęcia spółdzielni energetycznej do polskiego systemu prawa

Spółdzielnię energetyczną wprowadzono do polskiego prawa na podstawie przepisów ustawy z dnia 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw[652]. W drodze nowelizacji do ustawy o OZE dodano art. 2 pkt 33a zawierający definicję legalną tego pojęcia. Zgodnie ze wskazanym przepisem, spółdzielnia energetyczna stanowiła spółdzielnię w rozumieniu ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze, której przedmiotem działalności miało stanowić wytwarzanie: energii elektrycznej lub biogazu lub ciepła w instalacjach odnawialnego źródła energii i równoważenie zapotrzebowania, dystrybucji lub obrotu energii elektrycznej, biogazu lub ciepła na potrzeby własne spółdzielni energetycznej i jej członków.

Analizowana nowelizacja ustawy o OZE z dnia 22 czerwca 2016 r. stanowiła istotną cezurę w kierunku rozwoju energetyki obywatelskiej w Polsce. Poza pojęciem spółdzielni energetycznej, ustawodawca wprowadził definicje legalne klastra energii, prosumenta[653] oraz dokonał zmiany systemu wsparcia dla mikroinstalacji prosumenckich poprzez regulację tzw. „systemu opustów"[654].

[652] Dz.U. 2016, poz. 925.
[653] Pojęcie to ulegało następnie modyfikacjom – w drodze art. 163 pkt 1 ustawy z 6 marca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej (Dz.U. z 2018 r. poz. 650) oraz na mocy art. 1 pkt 1 lit. c ustawy z 19.7.2019 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r. poz. 1524 ze zm.) określającego dotychczasowego prosumenta jako „prosumenta energii odnawialnej", za: W. Karpiński, M. Szyrski, Art. 2, M. Czarnecka, T. Ogłódek (red.), *Ustawa o odnawialnych źródłach energii…*
[654] Zob. rozdział III.

Należy podkreślić, że pierwotny kształt ustawy nie zawierał definicji legalnej spółdzielni energetycznej[655]. Początkowo posłużono się pojęciami „mikroklastra energii" oraz „makroklastra energii". Zgodnie z uzasadnieniem do projektu ustawy, miały one promować przedsiębiorcze i społeczne podejście w społecznościach wiejskich, dążąc do lokalnej samowystarczalności energetycznej, w oparciu o technologie OZE. Definicyjnie mikro- i makroklaster energii zaprojektowano jako cywilnoprawne porozumienie interesariuszy (m.in. osób fizycznych, jednostek naukowych, samorządów), dotyczące wytwarzania i zarządzania energią z OZE w ramach jednej sieci dystrybucyjnej, odpowiednio na poziomie gminy lub powiatu. W toku dalszych prac legislacyjnych zrezygnowano z pojęć „mikro- i makroklastra energii". Makroklaster energii, przewidziany na poziom powiatu został zastąpiony przez klaster energii[656]. Mikroklaster energii zastąpiono pojęciem spółdzielni energetycznej, którą określono jako rozwiązanie przeznaczone dla rozwiązań lokalnych[657].

Twórcy projektu, uzasadniając wprowadzenie mikroklastrów energii, wskazali jako ich cel promowanie przedsiębiorczego i społecznego podejścia w grupach ludności zamieszkujących głównie tereny wiejskie oraz wprowadzenie rozwiązań mogących zapewnić lokalną samowystarczalność energetyczną[658]. Korespondował on z potrzebami ludności zamieszkującej obszary wiejskie. Zły stan techniczny infrastruktury elektroenergetycznej na obszarach wiejskich, spowodowany brakiem należytych inwestycji wpływa negatywnie na konkurencyjność działalności prowadzonej na tych terenach, skutkując przerwami w dostawie energii elektrycznej oraz problemami z uzyskaniem przyłączenia do sieci elektroenergetycznej[659].

Pogląd twórców projektu, zgodnie z którym mikroklaster, a w efekcie zastępująca to pojęcie spółdzielnia energetyczna miały wspierać energetykę odnawialną na obszarach wiejskich znalazł odzwierciedlenie w treści uchwalonej ustawy. W myśl dodanego do ustawy w drodze omawianej nowelizacji art. 2 pkt 33a uOZE spółdzielnia energetyczna miała prowadzić działalność „na obszarze gmin wiejskich lub miejsko-wiejskich w rozumieniu

[655]Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 5 maja 2016 r., druk nr 476, https://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=476 (dostęp: 30.09.2025).

[656] Zgodnie z dodanym do uOZE art. 2 pkt 15a w ówczesnym brzmieniu, miał on działać na „obszarze nieprzekraczającym granic jednego powiatu w rozumieniu ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2016 r. poz. 814) lub 5 gmin w rozumieniu ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 446)".

[657] Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji do spraw Energii i Skarbu Państwa (nr 22) z dnia 31 maja 2016 r., https://orka.sejm.gov.pl/zapisy8.nsf/0/B2D07298886B5293C1257FCD0028393D/%24File/0067408.pdf

[658] Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 5 maja 2016 r., druk nr 476…

[659] Ł. Komorowski, *Proces elektryfikacji polskiej wsi – ujęcie historyczne i terytorialne*, „Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu" 2018, t. XX, s. 89.

przepisów o statystyce publicznej”[660]. Ustawodawca w ten sposób wskazał na gminy ujęte jako gminy wiejskie lub miejsko-wiejskie w krajowym rejestrze urzędowym podziału terytorialnego kraju, prowadzonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego[661].

Ustawodawca w definicji legalnej spółdzielni energetycznej określił przede wszystkim przedmiot jej działalności. Polegała ona na wytwarzaniu energii elektrycznej lub biogazu lub ciepła z instalacji OZE na potrzeby własne członków spółdzielni. Działalność wykonywana na rzecz spółdzielców obejmowała także dystrybucję oraz obrót energią. Jak wskazano w literaturze, spółdzielnia dostarczając energię na rzecz członków powinna korzystać z instalacji wewnętrznej lub realizować przesył za pośrednictwem sieci dystrybucyjnej stanowiącej własność spółdzielni[662]. Działalność mogła także być prowadzona za pośrednictwem sieci dystrybucyjnej stanowiącej także własność OSD.

We wprowadzonym art. 2 pkt 33a uOZE określono maksymalną moc oraz wydajność instalacji OZE, z których mogła korzystać spółdzielnia energetyczna. Została ona uzależniona od rodzaju wytwarzanej energii. W przypadku wytwarzania energii elektrycznej, spółdzielnia mogła wykorzystywać instalacje o mocy zainstalowanej elektrycznej nie większej niż 10 MW, w przypadku ciepła - o łącznej mocy osiągalnej w skojarzeniu nie większej niż 30 MW_t. W przypadku wytwarzania biogazu, maksymalna wydajność roczna instalacji nie mogła przekroczyć 40 mln m^3.

Limity mocy oraz wydajności instalacji OZE należy odnieść do wolumenu mocy funkcjonujących wówczas instalacji OZE. W 2016 r. łączna moc osiągana w Polsce przez instalacje OZE osiągnęła 7 902 MW, z czego 5 747 MW pochodziło z energii wiatrowej, a tylko 187 MW z instalacji fotowoltaicznych[663]. W oparciu o dane ujawnione w rejestrze wytwórców biogazu rolniczego, w 2016 r. w Polsce funkcjonowały wyłącznie dwie biogazownie o wydajności przekraczającej 10 mln m^3 rocznej wydajności produkcji biogazu rolniczego. Produkowały one odpowiednio 15 mln m^3 (przy łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej instalacji OZE, w której jest wytwarzana energia elektryczna z biogazu rolniczego 2,996 MW) oraz 11 mln m^3 (2 MW)[664]. Łączna ilość wytworzonego biogazu rolniczego w 2016 r. w Polsce wyniosła ponad 250 mln m^3 [665]. W odniesieniu zatem do stanu polskiego sektora OZE w dacie

[660] Dz.U. 2016 poz. 925.
[661] Na podstawie art. 47 ust. 1 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 773).
[662] M. Szyrski, *Energetyka lokalna…*, s. 210-211.
[663] Energia ze źródeł odnawialnych w 2016 roku, GUS, Warszawa 2017.
[664] Rejestr wytwórców biogazu rolniczego, https://www.gov.pl/web/kowr/rejestr-wytworcow-biogazu-rolniczego, (dostep: 30.09.2025).
[665] Dane dotyczące działalności wytwórców biogazu rolniczego, https://www.gov.pl/web/kowr/dane-dotyczace-dzialalnosci-wytworcow-biogazu-rolniczego (dostęp: 30.09.2025).

wejścia w życie przepisów wprowadzających spółdzielnię energetyczną, maksymalna moc oraz wydajność, którą mogły osiągnąć spółdzielnie wydaje się pułapem postawionym wysoko.

W literaturze można spotkać interpretację, zgodnie z którą spółdzielnia energetyczna, zgodnie z jej definicją ustaloną w drodze nowelizacji ustawy o OZE z 2016 r. miałaby prowadzić działalność wyłącznie na obszarze jednej gminy[666]. Nie sposób się z nią zgodzić. Wydaje się ona sprzeczna z literalną treścią art. 2 pkt 33a uOZE, w którym ustawodawca nie wskazał maksymalnego obszaru działania spółdzielni. *A contrario* w definicji legalnej klastra energii (art. 2 pkt 15a uOZE) ustawodawca w 2016 r. zawarł literalne wskazanie, że obszar jego działania nie może przekroczyć granic jednego powiatu lub 5 gmin. Należy zatem stwierdzić, że gdyby celem nowelizacji ustawy o OZE było ograniczenie działania spółdzielni energetycznej wyłącznie do obszaru jednej gminy, wówczas definicja spółdzielni zostałaby sformułowana w sposób podobny do klastra. Przepis ten wykluczył wyłącznie możliwość prowadzenia przez spółdzielnię energetyczną działalności na obszarze gmin miejskich w rozumieniu przepisów o statystyce publicznej.

Ustawodawca wprowadzając spółdzielnię energetyczną przewidział dla tych podmiotów szczególne warunki prowadzenia działalności poprzez utworzenie zamkniętego systemu dystrybucyjnego (ZSD). Zgodnie z art. 38b ust. 1 znowelizowanej ustawy „Prezes URE, na wniosek spółdzielni energetycznej, może uznać, że system jest zamkniętym systemem dystrybucyjnym, jeżeli: 1) system ten dostarcza energię elektryczną wyłącznie do członków spółdzielni energetycznej lub operatora tego systemu lub 2) liczba użytkowników systemu dystrybucyjnego elektroenergetycznego jest mniejsza niż 1000 – oraz z systemu tego są zaopatrywani wyłącznie odbiorcy, którzy zawarli umowy kompleksowe.”. Zgodnie z art. 38b ust. 2 uOZE, uznanie spółdzielni energetycznej lub podmiotu działającego na jej rzecz za operatora ZSD wiązało się ze zwolnieniem z następujących obowiązków: 1) przedkładania taryfy do zatwierdzenia[667]; 2) opracowywania i przedkładania planów rozwoju; 3) przyłączania nowych odbiorców, z wyjątkiem tych, którzy wnioskują o przyłączenie przez sieć spółdzielni; 4) opracowywania instrukcji ruchu i eksploatacji sieci; 5) opracowywania, aktualizacji i udostępniania standardowych profili zużycia.

[666] A. Wronka, *Klastry i spółdzielnie energetyczne…*, s. 35.

[667] W przypadku, gdy taryfa nie zawierała opłat wyższych niż suma cen i stawek opłat wynikających z taryf właściwych dla danego typu odbiorcy, zatwierdzonej przez Prezesa URE operatorowi systemu dystrybucyjnemu lub sprzedawcy zobowiązanego, na obszarze działania tego podmiotu, w poprzednim roku kalendarzowym – zgodnie z art. 38b ust. 2 pkt 1 uOZE dodanym ustawą z dnia 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw.

Pojęcie zamkniętego systemu dystrybucyjnego zostało użyte w Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/72/WE z dnia 13 lipca 2009 r.[668]. W art. 28 ust. 1 dyrektywy wskazano, że państwa członkowskie mogą postanowić, że krajowe organy regulacyjne będą klasyfikować system dystrybuujący energię elektryczną na ograniczonym geograficznie obszarze zakładu przemysłowego, obiektu handlowego lub miejsca świadczenia usług wspólnych i niezaopatrujący odbiorców będących gospodarstwami domowymi jako zamknięty system dystrybucyjny. Powyższe uzależnione było od spełnienia przynajmniej jednego z warunków: z uwagi na szczególne względy techniczne lub bezpieczeństwa procesy eksploatacji lub wytwarzania użytkowników tego systemu są zintegrowane; lub system ten dystrybuuje energię elektryczną głównie do właściciela lub operatora systemu lub do powiązanych z nim przedsiębiorstw. Status ZSD powiązany był ze zwolnieniem z konieczności wypełniania części wymogów związanych z działalnością OSD.

Prawodawca unijny w ten sposób uwzględnił zmiany zachodzące na rynku energetycznym – pojawienie się przedsiębiorstw zapewniających dostawę energii elektrycznej swoim strukturom produkcyjnym, zazwyczaj energochłonnym oraz pozostałym podmiotom zlokalizowanym na terenie przedsiębiorstwa. Takie rozwiązania funkcjonują w ramach zakładów przemysłowych, galerii handlowych, miejsc świadczenia wspólnych usług, jak m.in. budynki stacji kolejowych, lotniska, szpitale, lub zakłady przemysłu chemicznego[669]. Zgodnie z polskim prawem, podmiot wykonujący taką działalność funkcjonował jako operator systemu dystrybucyjnego obejmującego obszar jego przedsiębiorstwa. Z czasem OSD w Polsce zaczęło przybywać[670]. Istotną barierą w tworzeniu takich obszarów było kierowanie względem wszystkich OSD tych samych, rygorystycznych, obowiązków prawnych, w tym obowiązku uzyskania koncesji – na prowadzenie działalności w zakresie obrotu oraz w zakresie dystrybucji energii[671]. W efekcie, OSD zaopatrujący dany zakład przemysłowy, prowadzący działalność na znacznie mniejszą skalę, zmuszony był do ponoszenia tych samych obciążeń co OSD świadczący usługi na terenie kilku województw[672].

---

[668] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/72/WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylająca dyrektywę 2003/54/WE (Dz.U. UE. L. z 2009 r. Nr 211, str. 55 ze zm.).

[669] Zamknięty System Dystrybucyjny (ZSD), Słownik rynku energii, https://ochronaklimatu.com/slownik-rynku-energii/432-zamkniety-system-dystrybucyjny-zsd, (dostęp: 30.09.2025 r.).

[670] Zgodnie z danymi Urzędu Regulacji Energii, w 2006 r. na rynku energetycznym funkcjonował wyłącznie tylko jeden OSD, a w 2016 r. już 176. Wzrost liczby OSD w okresie od 2008 r. do 2016 wyniósł aż o 1956%. Za bardzo dużą część tej liczby odpowiadali operatorzy obszarów, które działały *de facto* jako zamknięte systemy dystrybucyjne, za: L. Juchniewicz, G. Pizoń, *Zamknięte systemy dystrybucyjne w krajowym systemie elektroenergetycznym*, „Nowa Energia" 2017, nr 4(58), s. 8.

[671] Szerzej: ibidem.

[672] Ibidem.

Ustawa z dnia 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw nie tylko wprowadzała pojęcie zamkniętego systemu dystrybucyjnego do polskiego prawa, ale także znacznie ułatwiała prowadzenie działalności operatora ZSD, gdy miał on obsługiwać spółdzielnię energetyczną. Co prawda ustawodawca nie wyłączył operatora ZSD działającego na rzecz spółdzielni od obowiązku uzyskania koncesji, jednak treść art. 38b ust. 2 uOZE miała skutkować znacznym ograniczeniem kosztów oraz koniecznych do przeznaczenia zasobów organizacyjnych. Wprowadzona preferencja wyznaczała spółdzielniom energetycznym rolę lokalnego wytwórcy oraz operatora systemu dystrybucyjnego. To z tego względu w definicji legalnej spółdzielni energetycznej wskazano, że ma ona działać na rzecz członków, przyłączonych do zdefiniowanej obszarowo sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej o napięciu niższym niż 110 kV. W ten sposób wyłączono możliwość zrzeszania się w spółdzielnię podmiotów przemysłowych przyłączonych bezpośrednio do sieci wysokiego napięcia.

W efekcie spółdzielnie energetyczne miały stanowić swoistego rodzaju „lokalne zbilansowania mocy" i utworzyć „wyspy energetyczne"[673]. Model działania wyznaczony przepisami wprowadzającymi spółdzielnię energetyczną do polskiego prawa umożliwiał powstawanie całkowicie wydzielonych obszarów dystrybucji energii elektrycznej, w ramach których funkcjonowałyby podmioty niezwiązane z energetyką zawodową oraz działalnością przemysłową. Co istotne, regulacja ta została skrytykowana przez przedstawicieli operatora systemu przesyłowego jako nieuwzględniająca specyfiki pracy Krajowego Systemu Elektroenergetycznego, nieprzygotowanego na współpracę z podmiotami tworzącymi własne systemy dystrybucyjne, które wymagają połączenia z siecią dystrybucyjną[674].

W opinii autora, tak ujęty model działalności spółdzielni energetycznej nie przystawał do realiów udziału społeczeństwa w sektorze OZE w 2016 r. Działalność w charakterze operatora ZSD, pomimo wprowadzonych ułatwień, nadal wiązała się z koniecznością uzyskania koncesji, wymagała dużej wiedzy o funkcjonowaniu systemu elektroenergetycznego, a także dużych zdolności organizacyjnych i nakładów finansowych[675]. Jednocześnie prawna charakterystyka spółdzielni jako podmiotu opartego o demokratyczne zarządzanie oraz równość spółdzielców sprawiała, że podmioty dysponujące zapleczem

[673] Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji do spraw Energii i Skarbu Państwa (nr 22) z dnia 7 czerwca 2016 r., https://orka.sejm.gov.pl/zapisy8.nsf/0/F831DC2A2A06F2EAC1257FD9002E89C9/%24File/0067808.pdf (dostęp: 30.09.2025)

[674] Szerzej: A. Wronka, *Nowe formy przedsiębiorczości energetycznej w strukturze krajowego systemu elektroenergetycznego*, „Rynek Energii" 2017, nr 4, s. 18-21.

[675] Szerzej:L. Juchniewicz, G. Pizoń, *Zamknięte systemy dystrybucyjne…*

organizacyjno-finansowym pozwalającym na spełnienie obowiązków operatora ZSD nie były zainteresowane utworzeniem lub obsługą spółdzielni energetycznej, z uwagi na niedostosowanie tej formy do działalności, której celem jest maksymalizacja zysków na rzecz inwestora. Z kolei podmioty faktycznie zaangażowane w inicjatywy spółdzielcze, a zatem konsumenci, rolnicy, rzemieślnicy, czy też przedstawiciele sektora MŚP, nie dysponowały wystarczającymi możliwościami technicznymi oraz organizacyjnymi.

W tym kontekście zastanawia, dlaczego ustawodawca nie zdecydował się na oparciu działalności spółdzielni energetycznej na postulowanej przez doktrynę oraz praktykę możliwości rozliczania nadwyżek energii do sieci w oparciu o mechanizmy gwarantujące cenę lub wartość energii – w zależności od wyboru systemu wsparcia polegającego na ustanowieniu ceny gwarantowanej, albo w ramach *net-meteringu*. Z treści przepisów wprowadzonych w drodze nowelizacji – w szczególności definicji legalnej spółdzielni energetycznej wynika, że ustawodawca korzystał z analizy przeprowadzonej przez A. Frąckowiaka oraz M. Szambelańczyka. Z tego względu tym bardziej dziwi, dlaczego nie zdecydował się na wprowadzenie, któregoś z systemów wsparcia rekomendowanych przez autorów. Należy zauważyć, że to właśnie poprzez analizowaną nowelizację ustawy o OZE wprowadzono jako system wsparcia tzw. „system opustów" dla prosumentów. W dalszych latach okazało się to kluczowym czynnikiem odpowiedzialnym za dynamiczny rozwój energetyki prosumenckiej w Polsce[676].

Możliwość sprzedaży, albo rozliczania przez spółdzielnie energii wprowadzonej do sieci z całą pewnością wiązałaby się z koniecznością poniesienia kosztów przez sprzedawców zobowiązanych w rozumieniu art. 40 uOZE. Jednak ustawodawca miał możliwość wprowadzenia mechanizmu określania ceny lub wartości rozliczanej energii. W ten sposób można było ustalić opłacalność wytwarzania energii w ramach spółdzielni w oparciu o ogólne warunki występujące na rynku energetycznym. Potencjalnym założycielom spółdzielni energetycznej także byłoby łatwiej określić opłacalność tej formy działalności.

Poddając analizie efekty nowelizacji ustawy o OZE, należy zaznaczyć, że brak jest informacji o faktycznym rozpoczęciu działalności przez spółdzielnie energetyczne w okresie przypadającym bezpośrednio po wejściu w życie omawianej ustawy. W literaturze przepisy te określano wprost jako „martwe", zauważając jednocześnie potencjał spółdzielni energetycznych do rozwijania kapitału społecznego[677]. Z danych dostępnych w publicznych

[676] T. Marzec, *Rozwój energetyki obywatelskiej…*, s. 70-71.
[677] J. Popczyk, K. Bodzek, M. Fice, *Wirtualny minisystem elektroenergetyczny*. Raport datowany na 12 kwietnia 2018, s. 3, https://ppte2050.pl/platforma/bzep/static/uploads/Raport_BPEP5_-_WME.pdf (dostęp: 30.09.2025).

rejestrach przedsiębiorców oraz informacjach prasowych wynika, że przed wprowadzeniem wykazu spółdzielni energetycznych, powstała tylko jedna spółdzielnia, której celem było prowadzenie działalności *stricte* polegającej na wytwarzaniu energii z OZE[678]. Celem spółdzielni była budowa oraz eksploatacja od 12 do 15 instalacji biogazowych, połączonych autonomiczną siecią[679]. Zgodnie z deklaracjami założycieli spółdzielni, miała ona pozwolić na całkowite uniezależnienie od krajowego systemu energetycznego gmin, na terenie których miała działać[680]. Plany założenia Spółdzielni Nasza Energia odbiły się szerokim echem w mediach branżowych oraz w literaturze[681], jednak sama spółdzielnia nie rozpoczęła działalności, z uwagi na wprowadzone po jej założeniu zmiany prawa, w tym przede wszystkim w ramach systemu wsparcia instalacji OZE[682].

Samo wprowadzenie definicji legalnej spółdzielni energetycznej do polskiego prawa należy ocenić pozytywnie. Z uwagi na niewielką skalę inicjatyw oddolnych, wpłynęło to pozytywnie na zwiększanie świadomości społecznej odnośnie spółdzielczości energetycznej w Polsce. Na aprobatę zasługuje także powiązanie wolumenu energii wytwarzanej w ramach spółdzielni, z zapotrzebowaniem spółdzielców na energię jako zgodne z zasadą zrównoważonego rozwoju. Należy jednak podkreślić, że w efekcie wprowadzonej regulacji nie powstały spółdzielnie energetyczne. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać w kilku czynnikach. Przede wszystkim założenie i prowadzenie działalności w formie spółdzielni energetycznej według wprowadzonego modelu należy ocenić jako przedsięwzięcie wymagające dużych możliwości organizacyjnych oraz wiedzy o systemie elektroenergetycznym. Co więcej, charakterystyka prawna spółdzielni wymagała ścisłej kooperacji między podmiotami ją zakładającymi, utrudniając wykorzystanie spółdzielni w celach *stricte* inwestycyjnych. W 2016 r. technologie OZE nie były w Polsce tak rozpowszechnione jak obecnie, stąd spółdzielnie energetyczne nie mogły oprzeć się o już istniejące instalacje. Z wymienionych względów założenie spółdzielni energetycznej

[678] I. Soliński, M. Solińska, K. Turoń, M. Matusiak, *Rozwój rozproszonej energetyki odnawialnej szansą wzrostu innowacyjności gospodarki*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy", 2017, nr 2(5), s. 203.
[679] Pierwsza w Polsce spółdzielnia energetyczna wybuduje kompleks biogazowni, https://www.pvinfo.pl/pierwsza-w-polsce-spoldzielnia-energetyczna-wybuduje-kompleks-biogazowni (dostęp: 30.09.2025)
[680] A. Rabiega, *Spółdzielnia Nasza Energia: czekamy na zielone światło od rządu [wywiad]*, https://www.gramwzielone.pl/trendy/21202/a-rabiega-spoldzielnia-nasza-energia-czekamy-na-zielone-swiatlo-od-rzadu-wywiad (dostęp: 30.09.2025).
[681] Szerzej: A. Suchoń, *Selected renewable energy legal issues in the context of logistics management*, „Journal of Agribusiness and Rural Development" 2015, nr 2(36), s. 313-32.
[682] A. Dyląg, A. Kassenberg, W. Szymalski, *Energetyka Obywatelska w Polsce – Analiza stanu i rekomendacje dla rozwoju*, Warszawa 2019, s. 75.

przerastało możliwości społeczności wiejskich oraz przedsiębiorców, wśród których inwestycje w OZE nie były jeszcze rozpowszechnione.

Wydaje się, że brak efektów wprowadzonych regulacji w postaci powstania spółdzielni energetycznych w roku 2016 oraz następnych był spowodowany także brakiem strategii upowszechnienia tych podmiotów w Polsce. Przede wszystkim nie opracowano szerszego uzasadnienia zmian w prawie, co dowodziłoby, że proces ten nie został należycie przemyślany przez ustawodawcę. W kontekście dalszego rozwoju sektora OZE szczególnie negatywnie ocenić należy, że ustawodawca od początku nie objął spółdzielni energetycznych systemem *net-meteringu*.

5.4. Nowelizacja przepisów regulujących spółdzielnie energetyczne z 2018 roku

Prace nad projektem nowelizacji ustawy o OZE, zawierającym propozycję zmiany przepisów regulujących spółdzielnie energetyczne zaczęły się już w czerwcu 2017 r.[683], a zatem przed upływem roku od wejścia w życie poprzedniej nowelizacji. Co istotne, pierwotny projekt opracowany przez Ministra Energii zakładał wykreślenie definicji legalnej oraz przepisów regulujących działanie spółdzielni energetycznych[684]. Propozycja została uzasadniona lakonicznie – wskazano, że przepisy te systemowo będą mogły znaleźć zastosowanie dopiero w nowym pakiecie regulacji dotyczących rozwoju energetyki rozproszonej[685]. Ministerstwo Energii komunikowało zamiar wprowadzenia opisanych zmian także na łamach prasy branżowej[686]. W oparciu o późniejsze zmiany w prawie, uprawnione wydaje się twierdzenie, że w ramach ministerstwa przygotowywano się do implementacji regulacji UE wchodzących w skład pakietu „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków". Dotyczyło to w szczególności planów dotyczących wprowadzenia społeczności energetycznych[687].

Niezależnie jednak od motywów, którymi kierował się ME, powyższą propozycję należy ocenić jednoznacznie negatywnie. Nawet jeżeli w ramach prac legislacyjnych planowano w przyszłości implementację przepisów wprowadzających społeczności energetyczne, to nie uzasadnia to wykreślenia spółdzielni energetycznej. Instytucja ta miała

[683] Projekt ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 16 czerwca 2017 r., nr projektu UC27, https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12299905/katalog/12442301#12442301 (dostęp: 30.09.2025).
[684] Ibidem.
[685] Uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 16 czerwca 2017 r., nr projektu UC27.
[686] Intensywne pół roku dla klastrów, https://www.teraz-srodowisko.pl/aktualnosci/Intensywne-pol-roku-dla-klastrow-3512.html (dostęp: 30.09.2025).
[687] Pierwotnie termin tłumaczony jako wspólnota energetyczna – Szerzej: M. Szyrski, *Energetyka lokalna…,* s. 61-64.

służyć integracji lokalnych społeczności w celu wytwarzania energii na własne potrzeby. Zatem jej cele były zgodne z kierunkiem rozwoju systemu energii deklarowanym w ramach pakietu „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków". Co więcej, formy organizacyjno-prawne energetyki obywatelskiej wprowadzone w 2016 r. stanowiły istotny przełom, otwierając system energetyczny na obywateli stopniu w znacznie większym niż dotychczas. Z tego względu rezygnacja z instytucji spółdzielni energetycznej w tak krótkim czasie od jej wprowadzenia stanowiłaby działanie negatywnie oddziałujące na poczucie pewności prawa wśród tworzących się grup zainteresowanych założeniem spółdzielni energetycznej.

Podczas konsultacji publicznych realizowanych w od czerwca do grudnia 2017 r. propozycja ME została jednoznacznie skrytykowana przez podmioty, które odniosły się do kwestii wykreślenia pojęcia spółdzielni energetycznej z polskiego prawa[688]. Do propozycji wykreślenia przepisów regulujących spółdzielnie energetyczne negatywnie odniósł się także MRiW[689]. W krytycznej uwadze do projektu wskazał, że spółdzielnie energetyczne stanowią rozwiązanie przeznaczone dla „inicjatyw obywatelskich umożliwiających wykorzystanie odnawialnych źródeł energii na obszarach wiejskich"[690]. MRiRW zaproponował także wprowadzenie kompleksowej regulacji przewidującej przede wszystkim objęcie spółdzielni energetycznych systemem opustów oraz wprowadzenie wykazu spółdzielni energetycznych, który miał prowadzić Dyrektor Generalny KOWR[691].

Propozycja MRiRW przewidywała także dalej idące preferencje. W ramach energii elektrycznej rozliczonej poprzez opisany system wsparcia członkowie spółdzielni energetycznej mieliby korzystać także ze zwolnienia z opłat dystrybucyjnych zmiennych, a także nie uiszczać opłat na rzecz sprzedawcy energii z tytułu prowadzenia przez niego rozliczeń. Projekt przewidywał także korzystne zwolnienia z podatku VAT oraz podatku dochodowego[692].

MRiRW proponował także zobowiązanie OSD do zawarcia ze spółdzielnią umowy o świadczenie usług dystrybucji nie zawierającej postanowień dyskryminujących lub odmiennych od powszechnie przez niego stosowanych. Obowiązek dokonywania rozliczeń ilościowych energii elektrycznej przez sprzedawcę energii na rzecz prosumentów miał zostać

[688] Projekt UC27, Konsultacje publiczne.
[689] Uwagi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 lipca 2017 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 16 czerwca 2017 r., nr projektu UC27.
[690] Ibidem, s. 4.
[691] Zaproponowany system wsparcia miał polegać na rozliczeniach ilościowych energii wprowadzanej do sieci elektroenergetycznej, z energią z tej sieci pobieraną, w stosunku ilościowym 1 do 0,8. Uwagi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 lipca 2017 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 16 czerwca 2017 r., nr projektu UC27.
[692] Ibidem.

rozszerzony także o spółdzielnie energetyczne. MRiRW już w połowie 2017 r. proponował zatem wprowadzenie kompleksowej regulacji pozwalającej na zakładanie, organizację i funkcjonowanie spółdzielni energetycznych.

Projekt nowelizacji procedowany był jako druk nr 2412 - Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw[693]. W jego uzasadnieniu nie zawarto szerszych motywów zmiany przepisów regulujących spółdzielnie energetyczne, poprzestając na zreferowaniu wprowadzanych zmian[694]. Nowelizacja została uchwalona w drodze ustawy z dnia 7 czerwca 2018 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw[695].

Analizę przepisów wprowadzonych nowelizacją należy rozpocząć od modyfikacji definicji legalnej spółdzielni energetycznej. Wykreślono z niej, że przedmiotem działalności spółdzielni energetycznej jest dystrybucja energii oraz obrót nią na potrzeby własne spółdzielni energetycznej i jej członków. W nowym brzmieniu przedmiot działalności spółdzielni polegał na wytwarzaniu energii w instalacjach OZE i równoważeniu zapotrzebowania na energię, wyłącznie na potrzeby własne spółdzielni energetycznej i jej członków. Tym samym ustawodawca dookreślił, że działalność spółdzielni energetycznej polegająca na wytwarzaniu energii z OZE może być wykonywana „wyłącznie" na potrzeby własne spółdzielni energetycznej i jej członków. Tę zmianę należy interpretować jako *explicite* wykluczenie możliwości sprzedaży wytworzonej energii na rzecz podmiotów trzecich, nienależących do spółdzielni. Nowelizowana treść zachowała dotychczasowe wyliczenie rodzajów energii, której wytwarzaniem może zajmować się spółdzielnia. Zachowano konstrukcję alternatywy nierozłącznej, określając, że przedmiotem działalności spółdzielni jest wytwarzanie energii elektrycznej lub biogazu, lub ciepła z instalacji OZE. Dalsze zmiany w definicji legalnej spółdzielni energetycznej miały charakter techniczny. Usunięto z niej informację o maksymalnych mocach instalacji OZE, które mogła wykorzystywać spółdzielnia, przenosząc ją do nowo utworzonego art. 38d uOZE.

W dalszej kolejności ustawodawca uchylił art. 38b uOZE regulujący dotychczasowe funkcjonowanie spółdzielni energetycznej, polegające na utworzeniu ZSD. Został on zastąpiony przez nowo dodane art. 38c – 38e uOZE. W efekcie, spółdzielnia energetyczna miała korzystać z istniejącego systemu dystrybucyjnego elektroenergetycznego lub sieci

[693] Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 26 marca 2018 r., druk nr 2412.
[694] Ibidem.
[695] Dz.U. 2018 r. poz. 1276.

dystrybucyjnej gazowej lub ciepłowniczej, zamiast tworzyć własny. W tym celu ustawodawca wprowadził wymóg, aby obszar działania spółdzielni zawierał się na obszarze jednego OSDe lub sieci dystrybucyjnej gazowej lub ciepłowniczej, zaopatrujących w energię elektryczną, biogaz lub ciepło wytwórców i odbiorców będących członkami tej spółdzielni. Obszar działania spółdzielni, zgodnie z art. 38c ust. 2 uOZE miał być ustalany na podstawie miejsc przyłączenia wytwórców i odbiorców będących jej członkami do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej lub sieci dystrybucyjnej gazowej, lub sieci ciepłowniczej.

Art. 38d uOZE nałożył na OSDe, z którym zamierzała współpracować spółdzielnia energetyczna obowiązek zawarcia umowy o świadczenie usług dystrybucji. Ustawodawca doprecyzował, że umowa ta miała określać w szczególności zasady świadczenia usług dystrybucji na rzecz członków spółdzielni oraz wyznaczania i udostępniania danych pomiarowych. Przepis ten ma szczególne znaczenie w kontekście wprowadzonej nowelizacją zmiany prawnego modelu prowadzenia działalności przez spółdzielnię energetyczną. Na skutek nowelizacji, działalność spółdzielni energetycznej przestała obejmować prowadzenie dystrybucji oraz obrotu energią. W związku z tym, w celu rozpoczęcia faktycznej działalności niezbędna była współpraca z OSDe. Temu celowi służyć miało ustanowienie w drodze art. 38d uOZE gwarancji nawiązania współpracy ze spółdzielnia przez OSDe.

Należy jednak zwrócić uwagę, że zgodnie z treścią opisywanego przepisu obowiązek OSDe dotyczył wyłącznie zawarcia umowy o świadczenie usług dystrybucji. Zgodnie z art. 2 pkt 5 uPE dystrybucja energii elektrycznej obejmuje jej transport sieciami dystrybucyjnymi w celu dostarczania jej odbiorcom. Powyższe nie obejmuje jednak rozliczenia energii w ten sposób dostarczonej, które mogłoby odbywać się poprzez sprzedaż lub w inny sposób – jak np. rozliczenia ilościowe, których wprowadzenie proponował MRiRW. Ustawodawca zatem nie wprowadził regulacji dotyczących rozliczania energii wprowadzonej do sieci lub z niej pobranej. Jak wynika z treści dokumentów utworzonych w ramach rządowych prac nad projektem ustawy, przepisy te zostały celowo pominięte. Minister Energii uznał, że wprowadzenie odrębnego systemu wsparcia wymaga przeprowadzenia analiz prawno-ekonomicznych[696].

Podkreślenia wymaga, że zaproponowany przez MRiRW system wsparcia oraz jego konsekwencje prawno-finansowe dla sprzedawców zobowiązanych, a zatem spółek z udziałami Skarbu Państwa był już znany ustawodawcy w okresie prac nad nowelizacją. Ilościowy system

[696] Stanowisko Ministerstwa Energii z dnia 10 listopada 2017 r. do uwag Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 lipca 2017 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 16 czerwca 2017 r., nr projektu UC27, s. 46.

rozliczeń energii wytworzonej przez prosumenta został uregulowany przede wszystkim w art. 4 uOZE. Na podstawie przepisów tej ustawy funkcjonowały już wówczas także inne systemy wsparcia dla energii produkowanej z OZE, jak m.in. taryfa gwarantowana. Co istotne, przepisy regulujące system rozliczeń prosumenckich już od 2016 r. zakładały, że w ramach systemu wsparcia dla prosumentów sprzedawca zobowiązany oraz operator systemu dystrybucyjnego powinni nawiązać współpracę. Zgodnie bowiem z treścią art. 4 ust. 3 uOZE sprzedawca zobowiązany dokonywał rozliczenia ilości energii elektrycznej wprowadzonej i pobranej z sieci przez prosumenta, na podstawie wskazań urządzenia pomiarowo-rozliczeniowego dla danej mikroinstalacji, po uzyskaniu danych pomiarowych od operatora systemu dystrybucyjnego elektroenergetycznego, przekazanych przez tego operatora w taki sposób aby ilość wprowadzonej i pobranej przez prosumenta energii była rozliczona po wcześniejszym sumarycznym bilansowaniu ilości energii z wszystkich faz dla trójfazowych mikroinstalacji[697].

Z uwagi na obowiązujący system wsparcia dla prosumentów, dziwi brak analogicznych postanowień dla spółdzielni energetycznych. Taki stan prawny spowodował wątpliwości interpretacyjne związane z zagospodarowaniem energii wytwarzanej w ramach spółdzielni energetycznej. Samo nabywanie energii nie przedstawiało większych problemów. Spółdzielnia mogła ją nabyć od sprzedawcy zobowiązanego lub komercyjnego. Co więcej, zgodnie z cytowaną oceną skutków regulacji, ustawodawca wskazywał spółdzielnię jako potencjalnego odbiorcę energii wytworzonej z OZE przez inne podmioty. Przepisy wprowadzone w 2018 r. nie wskazywały jednak, w jaki sposób miała być rozliczana energia wytwarzana w ramach spółdzielni. Skoro, zgodnie z art. 2 pkt 33a uOZE, wytwarzana energia mogła służyć wyłącznie zaspokajaniu potrzeb własnych, należy przyjąć, że nie mogła stanowić przedmiotu sprzedaży podmiotom trzecim, nienależącym do spółdzielni energetycznej. Z tego przepisu jednoznacznie wynikało, że energia mogła zostać przeznaczona wyłącznie na potrzeby własne spółdzielców, w celu równoważenia ich zapotrzebowania.

Zgodnie z dodanym art. 38d uOZE, zawierana umowa oprócz zasad świadczenia usług dystrybucji na rzecz członków spółdzielni, miała regulować także wyznaczanie i udostępnianie danych pomiarowych. Z powyższego można wyprowadzić wniosek, że zamiarem ustawodawcy było, aby rozliczenia również przyjęły, przynajmniej w ograniczonym stopniu, formę ilościową – podobnie jak w przypadku prosumentów. Wobec braku regulacji w tym zakresie, gdyby powstała wówczas spółdzielnia energetyczna, powinna ona podjąć starania o zawarcie umowy

[697] Art. 4 ust. 3 uOZE w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw, Dz.U.2016.925 zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2016 r., z tym, że w zakresie ust. 3 nowelizacja weszła w życie z dniem 1 stycznia 2017 r.

regulującej rozliczenia energii. W tym celu byłaby ona uzależniona od woli zawarcia umowy przez innych uczestników rynku prowadzących działalność w zakresie obrotu (sprzedaży) energii. Brak gwarancji ustawowych powodowałby jednak, że potencjalny kontrahent spółdzielni energetycznej – sprzedawca energii – mógłby forsować warunki umowy niekorzystne dla spółdzielni. Taka sytuacja potencjalnie oznaczałaby brak wystarczającej opłacalności dla spółdzielni oraz jej członków.

Dodany nowelizacją art. 38e uOZE wprowadzał katalog wymogów prawnych, które powinny być kumulatywnie spełnione przez spółdzielnię. Zawarto w nim limity mocy oraz wydajności instalacji OZE, które mogły być wykorzystywane przez spółdzielnię energetyczną, ujęte w dotychczas w art. 2 pkt 33a oraz 38b uOZE. Nowelizacja powieliła także dotychczasowe ograniczenia terytorialne prowadzenia działalności przez spółdzielnie energetyczne. Zgodnie z dodanym art. 38e pkt 5 uOZE działalność ta mogła być prowadzona wyłącznie na obszarze gmin wiejskich lub miejsko-wiejskich w rozumieniu przepisów o statystyce publicznej. Art. 38e pkt 3 uOZE wyznaczał maksymalną liczbę członków spółdzielni, która powinna być mniejsza od 1000. Wymóg odnoszący się do maksymalnej liczby spółdzielców zrzeszonych w spółdzielni stanowił kolejny wyraz zmiany prawnego modelu działania spółdzielni. Przed nowelizacją analogiczne ograniczenie dotyczyło „liczby użytkowników systemu dystrybucyjnego elektroenergetycznego". Tym samym uprzednio ustawodawca ograniczał wyłącznie liczbę podmiotów przyłączonych do sieci elektroenergetycznej. Nowelizacja z 2018 r. wprowadzała wprost maksymalną liczbę członków spółdzielni. Komentowaną zmianę należy uznać za kontrowersyjną, gdyż jest ona sprzeczna z pierwszą zasadą spółdzielczą dobrowolnego i otwartego członkostwa, z której wynika tzw. zasada „otwartych drzwi"[698].

Pomimo wskazanych kontrowersji, motywy, którymi kierował się ustawodawca wydają się zrozumiałe. Celem było ograniczenie liczby podmiotów mogących uczestniczyć w spółdzielni energetycznej, z uwagi na system wsparcia, którym planowano objąć spółdzielnie energetyczne oraz związane z nim obowiązki spółek energetycznych – OSD oraz sprzedawcy zobowiązanego. Co więcej art. 38e pkt 5 uOZE w ówczesnym brzmieniu nie określał maksymalnej liczby gmin, na obszarze których spółdzielnia mogła prowadzić działalność. Powyższe także przemawiało za ograniczeniem liczby jej członków. Wydaje się jednak, że maksymalny pułap 1000 członków został przyjęty całkowicie arbitralnie, gdyż brak jest wzmianek uzasadniających to rozwiązanie.

[698] Zob. rozdziały IV i VI.

Nowelizacja ustawy o OZE z 2018 r. uzupełniła katalog wymogów prawnych, które powinna spełniać spółdzielnia o warunek, aby łączna moc zainstalowana elektryczna wszystkich instalacji odnawialnego źródła energii należących do członków spółdzielni umożliwiła pokrycie nie mniej niż 70% rocznego zapotrzebowania na energię elektryczną wszystkich członków tej spółdzielni. Omawianą zmianę należy interpretować jako zamiar ustawodawcy, by spółdzielnia energetyczna stanowiła podmiot zbilansowany energetycznie. Produkcja energii z OZE powinna w dużym stopniu odpowiadać na zapotrzebowanie członków spółdzielni.

Odwołanie się do roku jako okresu zbilansowania ma uzasadnienie w profilu wytwórczym tzw. „niesterowalnych źródłach OZE", których profil wytwórczy uzależniony jest od czynników atmosferycznych[699]. Do źródeł niesterowalnych zalicza się elektrownie wiatrowe oraz instalacje PV[700]. Z kolei za „sterowalne źródła OZE" należy uznać zgodnie z literaturą z zakresu nauk technicznych oraz w świetle art. 2 pkt 22 uOZE przede wszystkim instalacje wytwarzające energię z biomasy, biogazu, biogazu rolniczego, biometanu oraz elektrownie wodne[701]. Z uwagi na zmienność warunków pogodowych charakterystycznych dla poszczególnych pór roku, dopiero pełny cykl pogodowy występujący na przestrzeni pozwala na określenie wydajności tego typu instalacji OZE[702].

Kolejny wymóg odnoszący się do profilu wytwórczego instalacji wykorzystywanych przez spółdzielnię energetyczną zawarto w art. 38e pkt 2 uOZE, zgodnie z którym przynajmniej jedna instalacja OZE przez nią wykorzystywana powinna uzyskać stopień wykorzystania mocy zainstalowanej elektrycznej większy niż 3504 MWh/MW/rok". „Stopień wykorzystania mocy zainstalowanej elektrycznej" (SWMe) to termin powszechnie stosowany w sektorze energetycznym i odnosi się do efektywności wykorzystania zainstalowanej mocy wytwórczej. Współczynnik ten stanowi iloraz ilości energii elektrycznej wytworzonej w danym okresie (rok) oraz mocy zainstalowanej elektrycznej tej instalacji oraz jest wyrażony w jednostkach [MWh/MW/rok][703]. SWMe określa efektywność wykorzystania zainstalowanej mocy elektrycznej w danej instalacji OZE, wskazując, ile megawatogodzin energii jest

[699] P. Włoch, *Analiza rozwoju odnawialnych źródeł energii elektrycznej z perspektywy zapotrzebowania na energię elektryczną oraz elastyczności krajowego systemu elektroenergetycznego i wymiany transgranicznej*, „Zeszyty Naukowe ZPSB Firma i Rynek" 2023, nr 02(64), s. 69
[700] Ibidem
[701] Por. ibidem.
[702] Szerzej: M. Dutka, *Prognozowanie generacji energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii przy wykorzystaniu metod sztucznej inteligencji*, Kraków 2020.
[703] Por. Regulamin aukcji na sprzedaż energii elektrycznej wytwarzanej w instalacjach odnawialnego źródła energii, URE, Warszawa 2019, https://www.ure.gov.pl/pl/oze/aukcje-oze/regulamin-aukcji/6548,Archiwalne-Regulaminy-aukcji.html (dostęp: 30.09.2025).

produkowanych rocznie na każdy megawat zainstalowanej mocy. Uśredniony SWMe dla instalacji fotowoltaicznych w Polsce wynosi 1000–1100 MWh/MW/rok[704]. Z kolei dla polskich elektrowni wiatrowych wskaźnik ten osiąga najczęściej wartość w przedziale ok. 2600–3100 MWh/MW/rok[705].

Z przeprowadzonego porównania wynika, że w drodze nowelizacji ustawodawca *de facto* wyłączył możliwość powstawania spółdzielni energetycznych opartych wyłącznie o instalacje PV lub elektrownie wiatrowe. Wskazany w przepisie minimalny współczynnik SWMe wskazuje na preferowanie przez ustawodawcę bardziej efektywnych źródeł OZE – takich jak technologie oparte o wytwarzanie energii elektrycznej z biogazu. Jak podaje literatura przedmiotu biogazownie rolnicze osiągają ponad trzykrotnie wyższy stopień wykorzystania mocy zainstalowanej rocznie w porównaniu do elektrowni wiatrowych oraz aż osiem razy wyższy niż w przypadku instalacji PV[706]. Powyższe świadczy o zamiarze ustawodawcy, aby założyciele opierali spółdzielnie energetyczne na źródłach sterowalnych, w szczególności powiązanych z terenami rolniczymi. Za takie należy uznać przede wszystkim biogazownie.

Co istotne, w tej samej nowelizacji ustawy o OZE wprowadzono pojęcie „hybrydowej instalacji odnawialnego źródła energii" (art. 2 pkt 11a uOZE), będącej wyodrębnionym zespołem urządzeń, w których energia elektryczna jest wytwarzana wyłącznie z odnawialnych źródeł energii, różniących się rodzajem oraz charakterystyką dyspozycyjności wytwarzanej energii elektrycznej, w których łączny stopień wykorzystania mocy zainstalowanej elektrycznej tego zespołu jest większy niż 3504 MWh/MW/rok. Co więcej, zespół ten może być wspomagany magazynem energii służącym do magazynowania energii wytworzonej z tego zespołu i wówczas oddawana z niego energia jest traktowana jako energia z odnawialnego źródła energii. Tym samym, w przypadku oparcia spółdzielni energetycznej na źródłach niesterowalnych, ustawodawca wskazał na wykorzystywanie ich w ramach instalacji hybrydowej, pozwalającej na osiągnięcie wymaganego stopnia wykorzystania mocy zainstalowanej elektrycznej.

Interpretując przepisy nowelizacji z 2018 r. należy stwierdzić, że spełnienie omówionych wymogów warunkowało uzyskanie przez spółdzielnię statusu spółdzielni

[704] Rozwój i potencjał energetyki 2020 odnawialnej w Polsce, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2020, s. 15.
[705] Baker Tilly TPA, *Polska energetyka wiatrowa 4.0*, TPA Poland, 2024, s. 108, https://windenergy-tpa.pl/ (dostęp: 30.09.2025).
[706] M. Ćwik, *Biogazownie rolnicze – rynek obecny i perspektywy rozwoju, Warszawa: Polska Izba Energii Odnawialnej i Rozproszonej*, Warszawa 2016, cyt. za: Z. Skibko, *Współpraca biogazowni rolniczych z systemem elektroenergetycznym*, Warszawa 2022, s. 10-11.

energetycznej w rozumieniu ustawy o OZE. Ustawa nie przewidywała jednak procedury, poprzez którą spółdzielnia w rozumieniu prawa spółdzielczego mogła zostać uznana za spółdzielnię energetyczną. W tym zakresie także pominięto propozycje kierowane przez MRiRW. Zatem, ówczesne przepisy nie przewidywały, aby określony organ administracji publicznej został wyposażony w kompetencje pozwalające na stwierdzenie, że spółdzielnia spełnia wymogi ustawy o OZE. Zasadne jest zatem pytanie, w jakim momencie prowadzenia działalności przez spółdzielnię oraz w jaki sposób miała nastąpić weryfikacja, uzyskania statusu spółdzielni energetycznej? Ma ono charakter wyłącznie teoretyczny, gdyż brak jest informacji pozwalających na stwierdzenie, czy w okresie obowiązywania przepisów ustawy o OZE w ich kształcie ustalonym treścią nowelizacji z 2018 r. funkcjonowała spółdzielnia, która skierowała do OSDe roszczenie o zawarcie z nią umowy o świadczenie usług dystrybucji na podstawie art. 38d uOZE. Z uwagi jednak na niewskazanie przez ustawodawcę organu wyposażonego w odpowiednie kompetencje, wydaje się, że weryfikacji statusu spółdzielni energetycznej dokonywałby właśnie OSDe. W sytuacji skierowania do niego roszczenia o zawarcie umowy, zgodnie z art. 38d uOZE stanąłby on przed koniecznością ustalenia, czy określona spółdzielnia jest spółdzielnią w rozumieniu ustawy o OZE, a zatem jest uprawniona do skierowania roszczenia o zawarcie umowy. W efekcie OSDe powinien zweryfikować, czy dana spółdzielnia spełnia wymogi wskazane w art. 38e uOZE.

W konsekwencji nowelizacji wprowadzonej w 2018 r. nastąpiła zmiana modelu prowadzenia działalności przez spółdzielnie energetyczne. Ustawodawca odszedł od koncepcji spółdzielni działającej jako ZSD oraz mogącej prowadzić obrót nadwyżkami energii na rzecz podmiotów trzecich. Po zmianach, spółdzielnia miała zostać oparta o instalacje OZE wytwarzające energię wyłącznie na rzecz spółdzielców, w tym energię elektryczną, za pośrednictwem sieci dystrybucyjnej OSDe, na terenie, którego znajdował się jej obszar działalności. Ustawodawca zrezygnował z koncepcji rozwijania przez spółdzielnię własnej sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej oraz świadczenia na rzecz spółdzielców usługi dystrybucji energii. Po zmianach, działalność spółdzielni energetycznej została ograniczona do wytwarzania energii z instalacji OZE, w celu zaspokojenia potrzeb energetycznych spółdzielców, w oparciu o umowę o świadczenie usług dystrybucji zawartą z OSDe.

Wprowadzone zmiany autor ocenia jako niekompletne. Ich analiza prowadzi do wniosku, że ustawodawca nie wprowadził kompleksowego systemu wsparcia dla spółdzielni energetycznych. Wynika to z braku postanowień regulujących finansowe rozliczenia tej energii ze sprzedawcą. Doprowadziło to do powstania istotnej luki prawnej, która stanowiła istotną

barierę dla funkcjonowania spółdzielni energetycznych. W efekcie, potencjalni założyciele spółdzielni energetycznej nie byli w stanie oszacować opłacalności takiej inwestycji.

W tym kontekście autor szczególnie negatywnie ocenia nieprzyjęcie propozycji skierowanych w toku procesu legislacyjnego przez MRiRW. System wsparcia przewidziany dla prosumentów, oparty na rozliczeniach poprzez *net-metering* funkcjonował już od 2016 r., zatem konsekwencje jego wprowadzenia powinny być wówczas ustawodawcy znane. W okresie obowiązywania analizowanych przepisów także nie powstały spółdzielnie energetyczne. Wydaje się, że zaistniałe luki prawne stanowiły kluczowy czynnik powodujący niewielkie zainteresowanie spółdzielczością energetyczną. Co więcej, pomimo braku wprowadzenia systemu wsparcia, ustawodawca rozszerzył katalog wymogów prawnych kierowanych względem spółdzielni energetycznych. Dotychczas obowiązujące górne granice mocy oraz wydajności instalacji OZE zostały uzupełnione o dalsze, rygorystyczne wymogi. Na skutek nowelizacji, moc instalacji OZE należących do członków spółdzielni powinna umożliwiać pokrycie nie mniej niż 70% rocznego zapotrzebowania na energię elektryczną wszystkich członków tej spółdzielni. Spółdzielnia powinna także dysponować przynajmniej jedną instalacją OZE, której stopień wykorzystania mocy zainstalowanej elektrycznej powinien przekraczać 3504 MWh/MW/rok. W oparciu o dane dotyczące sprawności instalacji OZE w Polsce, z uwagi na wskazany wymóg prawny, nie było możliwe założenie spółdzielni wyłącznie w oparciu o źródła PV, albo instalacje wiatrowe.

Za w pełni zrozumiałe należy uznać, że ustawodawcy zależało na zwiększeniu liczby sterowalnych źródeł energii oraz podmiotów wykorzystujących instalacje o zróżnicowanym profilu wytwórczym. Wypada jednak zwrócić uwagę, że wobec braku oddolnych inicjatyw spółdzielczych, to wprowadzane przepisy powinny stanowić zachętę zakładania spółdzielni energetycznych. Jednak wprowadzenie rygorystycznych wymogów, wobec braku regulacji pozwalającej na podjęcie faktycznej działalności, przyniosło odwrotne skutki.

5.5. Wprowadzenie systemu wsparcia dla spółdzielni energetycznej - nowelizacja ustawy o OZE z 2019 roku

Projekt ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw procedowano pod nr UD477[707]. Prace nad nowelizacją rozpoczęto już 28 lutego 2019 r., z wniosku Ministra Energii. Co istotne, pierwotny projekt nie zawierał przepisów

[707] Projekt ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 25 lutego 2019 r., nr projektu UD477, https://legislacja.gov.pl/projekt/12321260/katalog/12571673#12571673 (dostęp: 30.09.2025).

zmieniających regulację spółdzielni energetycznych[708]. Ponownie, jak w przypadku nowelizacji uOZE z 2018 r., w ramach uzgodnień międzyresortowych MRiRW skierował postulaty włączenia do prac nad nowelizacją zmian w przepisach regulujących spółdzielnie energetyczne[709]. Minister podkreślił, że: „Brak konkretnych rozwiązań prawnych, które zapewniałyby realne korzyści z wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla wszystkich odbiorców energii zamieszkujących i działających na obszarach wiejskich uważam za poważny mankament tego projektu ustawy."[710]. Rozwój spółdzielczości energetycznej został także określony przez Ministra jako jedyna szansa na poprawę sytuacji energetycznej oraz stworzenie warunków do rozwoju innowacyjnych form działalności na terenach wiejskich[711].

Propozycje MRiRW w dużej mierze pokrywały się z przedstawionymi w ramach prac nad nowelizacją uOZE przyjętą rok wcześniej. Rozszerzenie wcześniejszej koncepcji Ministra stanowiła propozycja zmiany definicji spółdzielni energetycznej, poprzez dodanie, że może stać się nią również spółdzielnia rolników w rozumieniu ustawy z dnia 4 października 2018 r. o spółdzielniach rolników[712]. Ponadto, w ramach rozliczeń ilościowych, MRiRW zaproponował przyjęcie stosunku ilościowego 1 do 0,7, a zatem niższego, względem pierwotnej propozycji[713].

MRiRW wnioskował także o zmianę w zakresie zasięgu terytorialnego spółdzielni energetycznej. Zgodnie z brzmieniem art. 38e pkt 5 ustalonym nowelizacją uOZE z 2018 r. spółdzielnia energetyczna mogła prowadzić działalność na obszarze gmin wiejskich lub miejsko-wiejskich w rozumieniu przepisów o statystyce publicznej. Propozycja ministerstwa polegała na zmianie brzmienia przepisu, w ten sposób, że spółdzielnia miała prowadzić działalność na obszarze gminy wiejskiej lub miejsko-wiejskiej w rozumieniu przepisów o statystyce publicznej lub obszarze tego rodzaju gmin bezpośrednio sąsiadujących ze sobą[714]. Przepis w proponowanym brzmieniu miał ograniczyć działalność do obszaru gmin znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie, co dotychczas nie zostało skonkretyzowane.

[708] Zasadniczym celem nowelizacji była realizacja dodatkowych działań zmierzających do osiągnięcia celu 15% udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto do 2020 r. Zgodnie z uzasadnieniem projektu, miał on doprecyzować przepisy ustawy OZE w zakresie instrumentów rynkowych takich jak aukcje czy procedury przetargowe zgodne z zasadami konkurencji otwartej dla wszystkich producentów wytwarzających energię elektryczną z OZE, za: Stanowisko Ministra Energii w ramach uzgodnień międzyresortowych, Projekt UD477.
[709] Stanowisko Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 marca 2019 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 25 lutego 2019 r., nr projektu UD477.
[710] Ibidem.
[711] Ibidem.
[712] Dz.U. 2018 r. poz. 2073.
[713] RCL, Projekt UD477, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Stanowisko…, s. 2.
[714] Stanowisko Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 marca 2019 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 25 lutego 2019 r., nr projektu UD477.

Analogicznie do propozycji MRiRW z 2018 r., w uwagach do projektu zawarto także projekt utworzenia jawnej listy spółdzielni energetycznych, które spełniają wymogi ustawowe. Minister zrezygnował z określenia ewidencji jako „rejestr", zastępując je określeniem „wykaz spółdzielni energetycznych". Poprawki MRiRW zawierały kompleksową regulację dotyczącą procedury wnioskowania o wpis, uznanie, że prowadzenie wykazu, procedury wpisu oraz kompetencje kontrolne w tym zakresie będzie posiadał Dyrektor Generalny KOWR. Minister przewidział także stosowne obowiązki sprawozdawcze oraz obejmujące aktualizację danych ujawnionych w wykazie, nałożone na spółdzielnię energetyczną[715].

Na podstawie zarządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 6 lutego 2019 r. powołano Międzyresortowy Zespół do spraw Ułatwienia Inwestycji w Prosumenckie Instalacje Odnawialnych Źródeł Energii Elektrycznej[716]. Prace Zespołu objęły propozycję MRiRW w zakresie zmian przepisów regulujących spółdzielnie energetyczne. Następnie, ME wprowadził autopoprawkę, która w dużej mierze uwzględniła propozycje MRiRW[717]. Wystąpiły jednak istotne różnice. Zmiany dotyczyły przede wszystkim systemu wsparcia przyznanego spółdzielniom energetycznym. Przede wszystkim, dalszemu obniżeniu uległ stosunek rozliczeń ilościowych energii elektrycznej wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej oraz energii elektrycznej z sieci pobranej. Autopoprawka ME ustaliła ten stosunek na poziomie 1 do 0,6, a zatem niższym niż przyznany prosumentom oraz niższy o 0,1 względem uwag Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Art. 38c uOZE w jego treści zaproponowanej przez MRiRW wskazywał godzinę jako podstawową jednostkę czasu, w której miały następować te rozliczenia. Rozliczeń miał dokonywać sprzedawca energii na podstawie wskazań urządzeń pomiarowo-rozliczeniowych przyłączonych do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej wszystkich wytwórców i odbiorców energii elektrycznej spółdzielni energetycznej. Dane te przekazywać miał OSDe, do którego sieci dystrybucyjnej przyłączeni byli spółdzielcy. Zgodnie z projektowanym art. 38c ust. 5 uOZE, ilość energii elektrycznej wprowadzonej do sieci definiowano jako nadwyżkę stanowiącą różnicę między stanowiącą różnicę pomiędzy ilością energii elektrycznej wytworzonej w ciągu każdej godziny, a ilością energii elektrycznej zużytej w tych samych godzinach przez wszystkich wytwórców i odbiorców tej energii będących członkami danej

[715] Ibidem, s. 4 – 6.
[716] Zarządzenie nr 16 Prezesa Rady Ministrów z dnia 6 lutego 2019 r. w sprawie Międzyresortowego Zespołu do spraw Ułatwienia Inwestycji w Prosumenckie Instalacje Odnawialnych Źródeł Energii Elektrycznej, M. P. 2019 r. poz. 150.
[717] Pismo przewodnie Ministra Energii z dnia 24 czerwca 2019 r., w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 25 lutego 2019 r., nr projektu UD477.

spółdzielni energetycznej. Analogicznie, ilość energii elektrycznej pobranej z sieci, zaproponowany art. 38c ust. 6 uOZE definiował jako niedobór energii wynikający z większej ilości energii elektrycznej zużytej w ciągu każdej godziny, w stosunku do ilości wytworzonej w tych samych godzinach przez wszystkich wytwórców i odbiorców tej energii będących członkami danej spółdzielni energetycznej. Rozliczenia miały następować w okresach rozliczeniowych przyjętych w umowie kompleksowej. Maksymalny okres, w którym energia elektryczna mogła być rozliczona określono jako 365 dni.

Wskazana propozycja została zmodyfikowana przez ME. Pozostawiono oparcie rozliczeń na danych pomiarowych, które sprzedawcy energii mieli przekazywać OSDe. Zgodnie z autopoprawką, spółdzielnia mogła rozliczać energię elektryczną maksymalnie w terminie 12 miesięcy od jej wprowadzenia do sieci, na podstawie okresów rozliczeniowych ujętych w umowie kompleksowej. Kluczowa zmiana dotyczyła natomiast rezygnacji ze wskazania na poziomie ustawy, że godzina stanowi podstawową jednostkę czasu dokonywania rozliczeń ilościowych energii elektrycznej. Do projektu ustawy dodano art. 38c ust. 14 uOZE przewidujący, że minister właściwy do spraw energii, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rozwoju wsi miał określić, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady rozliczeń w ramach systemu wsparcia przeznaczonego dla spółdzielni energetycznych.

Niezależnie od zmian dotyczących szczegółowych rozliczeń, autopoprawka zachowała zasadniczą konstrukcję proponowanego systemu wsparcia. ME pozostawił wprowadzony podział zadań między OSD a sprzedawcą energii. Nowelizacja podtrzymała obowiązek operatora polegający na zawarciu ze spółdzielnią umowy o świadczenie usług dystrybucji. W autopoprawce dodano, że ma to nastąpić „niezwłocznie". Nowość stanowiło zobowiązanie OSDe do zawarcia umowy o świadczenie usług dystrybucji także ze sprzedawcą energii, w celu umożliwienia sprzedawcy dokonywania rozliczeń ze spółdzielnią. W treści nowelizacji uwzględniono także rekomendacje MRiRW w zakresie wpisania w art. 40 ust. 1a uOZE obowiązku sprzedawcy zobowiązanego do dokonywania rozliczeń ze spółdzielnią energetyczną. Obowiązek ten, miał powstać od dnia zamieszczenia danych spółdzielni energetycznej w wykazie prowadzonym przez Dyrektora Generalnego KOWR. Co istotne, obowiązek prowadzenia rozliczeń, a zatem *de facto* objęcie spółdzielni systemem wsparcia został przyznany bezterminowo, gdyż przez okres znajdowania się danych spółdzielni w tym wykazie.

ME zmodyfikował także obszar działania spółdzielni energetycznej. Zgodnie z art. 38e ust. 1 pkt 1 uOZE, w brzmieniu ustalonym autopoprawką, działalność spółdzielni mogła być prowadzona maksymalnie na obszarze trzech gmin wiejskich lub miejsko-wiejskich

w rozumieniu przepisów o statystyce publicznej, bezpośrednio ze sobą sąsiadujących. Przyjęte rozwiązanie należy ocenić pozytywnie, gdyż propozycja MRiRW zawierała ograniczenie do tego rodzaju gmin bezpośrednio ze sobą sąsiadujących, bez wskazania maksymalnej liczby gmin. Czytając zatem literalnie pierwotną rekomendację, obszar działania spółdzielni mógłby obejmować duże obszary, pod warunkiem zachowania bezpośredniego graniczenia gmin objętych działalnością tego podmiotu.

Dalszą zmianę stanowiła rezygnacja z wymogu, aby przynajmniej jedna instalacja OZE wykorzystywana w ramach spółdzielni uzyskała stopień wykorzystania mocy zainstalowanej elektrycznej większy niż 3504 MWh/MW/rok. Projekt nowelizacji zawarł także doprecyzowanie, że energia wytwarzana w ramach spółdzielni powinna być wytwarzana w instalacjach z OZE stanowiących własność spółdzielni lub jej członków. Rekomendacje MRiRW w zakresie utworzenia wykazu spółdzielni energetycznych poddano wyłącznie zmianom redakcyjnym. W efekcie, kompetencje te przyznano Dyrektorowi Generalnemu KOWR. Dodane w ramach projektu przepisy art. 38f – 38o uOZE regulowały zamieszczenia danych spółdzielni w wykazie, a także obowiązki spółdzielni do wykazu wpisanej. Zamieszczenie danych spółdzielni w wykazie warunkowało także podjęcia działalności przez spółdzielnię, a zatem także objęcie systemem wsparcia.

Następnie projekt nowelizacji został skierowany do Sejmu, gdzie był procedowany jako druk nr 3656 - Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw[718]. Warto zaznaczyć, że w toku prac Komisji do Spraw Energii i Skarbu Państwa dyskutowano nad przyznaniem kompetencji w zakresie rejestracji spółdzielni energetycznej Dyrektorowi Generalnemu KOWR[719]. Strona rządowa uzasadniając to rozwiązanie wskazała, że Dyrektor Generalny KOWR: „to podmiot, który jest najbliżej tych wszystkich spółdzielni, które będą wykorzystywały surowce rolnicze do produkcji”[720]. Cytowana wypowiedź jednoznacznie wskazuje na intencję ustawodawcy, aby spółdzielnia energetyczna stanowiła instrument wspierania energetyki odnawialnej wśród rolników. Wynika z niej intencja ustawodawcy, aby powstające spółdzielnie energetyczne prowadziły działalność w oparciu o eksploatację biogazowni rolniczych. Projekt został uchwalony jako

[718] Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 9 lipca 2019 r., druk nr 3656, https://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=3656 (dostęp: 30.09.2025).
[719] Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji do Spraw Energii i Skarbu Państwa (nr 158) z dnia 18 lipca 2019 r., s. 11-12.
[720] Ibidem, s 12.

ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw[721].

W ocenie autora, nowelizacja ustawy o OZE z 2019 r. miała kluczowe znaczenie dla dalszego rozwoju spółdzielni energetycznych w Polsce. Uchwalone przepisy wprowadziły system wsparcia oparty na ilościowym rozliczaniu energii wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej oraz z niej pobranej. Doprecyzowano także obszar działania spółdzielni energetycznej. Zrezygnowano także z obowiązku, wykorzystywania w ramach spółdzielni energetycznej przynajmniej jednej instalacji OZE, posiadającej stopień wykorzystania mocy zainstalowanej elektrycznej na poziomie większym niż 3504 MWh/MW/rok. W efekcie ustawodawca umożliwił powstawanie spółdzielni opartych na instalacjach PV lub instalacjach wiatrowych. Popierając stanowisko wyrażone w doktrynie[722], wspomnianą zmianę należy ocenić pozytywnie jako otwierającą spółdzielniom energetycznym możliwość korzystania z technologii najbardziej popularnych oraz wymagających najmniejszych nakładów finansowych. Skutkiem nowelizacji było także ustalenie zasadniczego katalogu wymogów prawnych kierowanych względem spółdzielni energetycznych, który nie podlegał fundamentalnym zmianom w dalszych latach.

Sam fakt przyjęcia komentowanych przepisów zasługuje na aprobatę. Usprawiedliwiona wydaje się jednak ocena, że uchwalone przepisy nie miały charakteru kompleksowej regulacji prawnej pozwalającej na faktyczne rozpoczęcie działalności przez spółdzielnie energetyczne. Zabrakło przede wszystkim doprecyzowania zasad rozliczeń spółdzielni oraz zrzeszonych w niej spółdzielców ze sprzedawcą energii. Decyzja o uregulowaniu szczegółowych zasad rozliczeń w akcie prawnym o randze rozporządzenia jest zrozumiała. Należy jednak podkreślić, że takiej decyzji ustawodawcy powinny towarzyszyć możliwie szybkie wydanie przepisów wykonawczych.

[721] Dz.U. 2019 r. poz. 1524.
[722] M. Tarka, *Art. 38e*, w: M. Czarnecka, T. Ogłódek (red.), *Ustawa o odnawialnych źródłach energii…*

5.6. Przepisy doprecyzowujące prowadzenie działalności przez spółdzielnie energetyczne – lata 2020 – 2022

5.6.1. Wpływ nowelizacji ustawy o OZE z 2019 r. na rozwój spółdzielni energetycznych w Polsce oraz uwarunkowania związane z epidemią COVID-19

Nowelizacja ustawy o OZE z 2019 r. przyczyniła się do znacznego wzrostu zainteresowania tą formą prawną działalności w obszarze OZE. W efekcie zmian w prawie doprecyzowano system wsparcia dla spółdzielni energetycznych – system opustów. Potencjalni założyciele spółdzielni energetycznej mogli zweryfikować, choćby w zarysie, opłacalność założenia i funkcjonowania na rynku energii. Instytucje administracji publicznej także zaangażowały się w promocję spółdzielczości energetycznej, poprzez organizację konferencji[723], a także udział w międzynarodowych projektach wdrażających spółdzielczość[724]. Spółdzielnia energetyczna jako forma prawna pozwalająca na podjęcie działalności w zakresie energii odnawialnej została także szeroko opisana w mediach branży OZE[725].

Należy zauważyć, że po widocznym wzroście popularności spółdzielczości energetycznej w Polsce, nastąpił okres stagnacji w 2020 r. Przyczyn opisanego stanu rzeczy należy upatrywać w sytuacji społecznej związanej z globalną pandemią COVID-19[726]. W efekcie wdrażanych obostrzeń w celu jej przeciwdziałania nastąpiło znaczne spowolnienie gospodarki w wymiarze globalnym[727] oraz krajowym[728]. W Polsce od 20 marca 2020 r.

[723] Konferencja pn. „Nowe rozwiązania prawne dotyczące wykorzystania OZE na obszarach wiejskich" zorganizowana w dniach 16-17 października 2019 r. zorganizowana przez KOWR oraz MRiRW. Pierwszy dzień konferencji odbył się pod hasłem „Spółdzielnie energetyczne - szansa na niezależność energetyczną obszarów wiejskich", https://krs.org.pl/aktualnosci/1448-konferencja-nt-nowych-warunkow-rozwoju-spoldzielni-energetycznych (dostęp: 30.09.2025).

[724] Projekt RENALDO Rozwój obszarów wiejskich poprzez odnawialne źródła energii (ang. RENALDO – Rural Development through Renewable Energy Sources), realizowany w okresie październik 2020 – styczeń 2023 r. przy wsparciu MRiRW, Informacja nt. projektu „Rozwój obszarów wiejskich poprzez odnawialne źródła energii - Renew(able) your Region - RENALDO", https://www.gov.pl/web/kowr/informacja-nt-projektu-rozwoj-obszarow-wiejskich-poprzez-odnawialne-zrodla-energii---renewable-your-region---renaldo (dostęp: 30.09.2025).

[725] P. Szwarc, *Spółdzielnie energetyczne prosumentami – nowe zasady rozliczeń!*, https://globenergia.pl/comments/spoldzielnie-energetyczne-prosumentami-nowe-zasady-rozliczen/ (30.10.2025), Spółdzielnie energetyczne - START!, https://www.krs.org.pl/krs?view=article&id=1395&catid=11 (30.10.2025), M. Wierzbowska-Kujda, *Spółdzielnie energetyczne – kolej na ruch biznesu*, źródło: https://www.teraz-srodowisko.pl/aktualnosci/spoldzielnie-energetyczne-biznes-7795.html (dostęp: 30.09.2025).

[726] Coronavirus disease (COVID-19) pandemic, https://www.who.int/europe/emergencies/situations/covid-19 (dostęp: 30.09.2025).

[727] Szerzej: M. Nicola, Z. Alsafi, C. Sohrabi, A. Kerwan, A. Al-Jabir, C. Iosifidis, M. Agha & R. Agha, *The Socio-Economic Implications of the Coronavirus Pandemic (COVID-19): A Review*, "International Journal of Surgery" 2022, nr. 78, s. 185–193, S. Naseer, S. Khalid, S. Parveen, K. Abbass, H. Song & M.V. Achim, *COVID-19 outbreak: Impact on global economy*, „Frontiers in Public Health" 2023, nr 10.

[728] Szerzej: K. Czech, A. Karpio, M. Wielechowski, T. Woźniakowski, D. Żebrowska-Suchodolska, *Polska gospodarka w początkowym okresie pandemii COVID-19*, Warszawa 2020, Bukowski, M., Gawroński, H., Olszewski, K., Sidorkiewicz, K., Starańczak, K. (red.). *Globalne, europejskie i krajowe skutki pandemii COVID-19 dla gospodarki. Wybrane problemy*, Elbląg 2023.

Minister Zdrowia ogłosił stan epidemii skutkujący ograniczeniem możliwości przemieszczania się, funkcjonowania licznych instytucji lub zakładów pracy oraz organizowania widowisk i innych zgromadzeń ludności[729]. Restrykcje zostały zasadniczo złagodzone dopiero od 16 maja 2022 r. w związku ze zmianą stanu epidemii na stan zagrożenia epidemicznego w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2[730], który został odwołany 1 lipca 2023 r.[731] Z wyżej wymienionych względów podmioty potencjalnie zainteresowane założeniem spółdzielni energetycznej wstrzymały działania w kierunku zaangażowania finansowego oraz organizacyjnego w projekty o wciąż nierozpoznanym potencjale i ryzyku.

W kontekście transformacji energetycznej Polski należy zauważyć, że zmiany w funkcjonowaniu gospodarki nie zatrzymały rozwoju energetyki prosumenckiej. Zgodnie z danymi zebranymi przez Instytut Energetyki Odnawialnej w 2020 roku moc zainstalowana w mikroinstalacjach PV wzrosła trzykrotnie w stosunku do 2019 roku. Mikroinstalacje stanowiły 77% mocy wszystkich instalacji fotowoltaicznych funkcjonujących w państwie[732]. Zasadniczymi przyczynami tak dynamicznego zwiększenia się liczby prosumentów był korzystny system wsparcia polegający na ilościowym rozliczaniu energii elektrycznej wytworzonej przez prosumentów oraz ogłoszony w 2019 r. i kontynuowany w 2020 r. Program „Mój Prąd"[733]. Ogłoszony program finansowania mikroinstalacji wiązał się także ze wzmożoną aktywnością handlowców oferujących usługi w zakresie pozyskania finansowania oraz montażu instalacji. W efekcie znacznie wzrosła świadomość społeczna odnośnie możliwości wytwarzania energii elektrycznej z mikroinstalacji OZE na własne potrzeby.

Warto zaznaczyć, że zmiana trybu życia społeczeństwa wywołana przymusowym przebywaniem w mieszkaniach skutkowała także modyfikacją statystycznego profilu zapotrzebowania gospodarstwa domowego na energię elektryczną. W typowym dobowym profilu zużycia energii dla budynku jednorodzinnego zamieszkiwanego przez dwoje rodziców

[729] Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii, Dz.U. 2020 poz. 491.
[730] Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 12 maja 2022 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego, Dz.U. 2022 poz. 1028.
[731] Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 14 czerwca 2023 r. w sprawie odwołania na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego, Dz.U. 2023 poz. 1118.
[732] Raport Instytutu Energetyki Odnawialnej, Rynek fotowoltaiki w Polsce, Warszawa 2021, s. 21-22.
[733] Ibidem, s. 22-24. Odnośnie Programu „Mój Prąd", w latach 2019-2020 polegał on na dofinansowaniu maksymalną kwotą 5 000 zł przedsięwzięć polegających na zakupie i montażu mikroinstalacji fotowoltaicznych od 2-10 kW przez prosumentów rozliczających się w systemie *net-meteringu*. Program przygotowało Ministerstwo Energii we współpracy Ministerstwem Środowiska. Nabór wniosków prowadzi Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Jest on obecnie realizowany w ramach edycji VI, lata 2024 – 2027, szerzej: O programie, https://mojprad.gov.pl/poprzednie-edycje/nabor-i-i-ii/#o-programie (dostęp: 30.09.2025), Program „Mój Prąd" – założenia szczegółowe https://www.gov.pl/web/nfosigw/program-moj-prad--zalozenia-szczegolowe (dostęp: 30.09.2025)

oraz dwójkę dzieci w wieku szkolnym największe zapotrzebowanie na energię elektryczną występuje rano i wieczorem[734]. W związku z przymusowym przebywaniem w domu oraz realizowaniem pracy zdalnej podczas tzw. *lockdownu* znacznie wzrosło zapotrzebowanie na energię elektryczną w godzinach 8 – 16[735]. Są to także godziny największej produkcji energii w mikroinstalacji PV[736]. Wzrost liczby prosumentów stanowi także konsekwencję odczuwanej przez społeczeństwo niepewności ekonomicznej oraz poczucie zmniejszonego bezpieczeństwa energetycznego. Epidemia COVID-19 skłoniła gospodarstwa domowe do inwestycji w mikroinstalacje OZE w celu osiągnięcia większej niezależności energetycznej[737].

W opisanych czynnikach społecznych oraz gospodarczych upatrywać można pozaprawnych przyczyn, w efekcie których, pierwsza spółdzielnia energetyczna została wpisana do wykazu KOWR 11 maja 2021 r.[738], a zatem blisko po dwóch latach od wejścia w życie przepisów nowelizacji ustawy o OZE z 2019 r. Pierwsze polskie opracowania naukowe poświęcone działalności spółdzielni energetycznych w oparciu o *net-metering* także zostały opublikowane dopiero w 2021 r.[739] Perspektywę nauk technicznych uzupełniły opublikowane w tym samym roku opracowania z zakresu nauk prawnych[740], a także artykuły z czasopism branżowych opisujące doświadczenia założycieli pierwszej spółdzielni energetycznej[741].

5.6.2. Nowelizacja ustawy o OZE z 2021 - doprecyzowanie przepisów regulujących prowadzenie działalności przez spółdzielnię energetyczną

Dalsze zmiany w przepisach regulujących działalność spółdzielni energetycznej wprowadzono w 2021 r. Ich zasadniczym celem było doprecyzowanie zasad prowadzenia rozliczeń między spółdzielnią a sprzedawcą energii. Prace nad projektem zostały rozpoczęte

[734] Szerzej: K. Czupińska, D. Chodorowska, *Wpływ lockdownu na rozwój energetyki prosumenckiej i zapotrzebowanie na energię elektryczną w gospodarstwie domowym*, „Przegląd Prawno-Ekonomiczny" 2023, nr 3, s. 14-17.
[735] Ibidem, s. 16.
[736] Dotyczy to instalacji o klasycznym ułożeniu południowym oraz montażu pod kątem 30–40° względem poziomu dachu, szerzej: S. Gulkowski, *Specific yield analysis of the rooftop PV systems located in south-eastern Poland*, „Energies" 2022, nr 15(10).
[737] Szerzej: S. Skiba, M. Maruszczak, *The Impact of the COVID-19 Pandemic on the Decision to Use Solar Energy and Install Photovoltaic Panels in Households in the Years 2019–2021 within the Area of a Selected Polish Municipality*, „Energies" 202, nr 15(19).
[738] Pierwsza w Polsce Spółdzielnia Energetyczna w wykazie KOWR, https://www.cire.pl/artykuly/serwis-informacyjny-cire-24/186393-pierwsza-w-polsce-spoldzielnia-energetyczna-w-wykazie-kowr (dostęp: 30.09.2025).
[739] J. Jasiński, M. Kozakiewicz, M. Sołtysik, *Determinants of the Energy Cooperatives…*, s. 1-19.
[740] D. Bierecki, *Energy Cooperatives in the System…*, M Szyrski, *Ruch spółdzielczy w energetyce. Nowe trendy w energetyce lokalnej*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" 2021 nr 3, s. 183-197.
[741] I. Perkowski, *O Spółdzielni energetycznej*, „Nowa Energia" 2021, nr 5-6(81), s. 91-93.

w lipcu 2020 r. (UD107)[742]. Inicjatywę zmian w przepisach regulujących spółdzielnię energetyczną podjął MRiRW. Obejmowała ona przede wszystkim wprowadzenie definicji legalnej „członka spółdzielni energetycznej" w rozumieniu ustawy o OZE oraz doprecyzowanie zasad rozliczania energii elektrycznej w ramach przyznanego spółdzielniom systemu wsparcia[743].

W toku prac nad projektem doprecyzowano także zasady informowania spółdzielni o ilości energii elektrycznej rozliczonej w ramach systemu wsparcia, a także zakres rozporządzenia, które miało zostać wydane na podstawie art. 38c ust. 14 uOZE[744]. Zgodnie z wprowadzanym w nowelizacji art. 38c ust. 1a za członka spółdzielni energetycznej w rozumieniu ustawy o OZE ustawodawca uznał podmiot, którego instalacja jest przyłączona do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej. Należy postawić tezę, że wprowadzenie definicji legalnej członka spółdzielni energetycznej w rozumieniu ustawy o OZE związane było z obowiązującym art. 38e ust. 1 pkt 2 uOZE zawierającym wymóg, aby liczba członków była mniejsza od 1000. Z tej perspektywy zmiana przepisów otwierała możliwość uzyskania statusu spółdzielni energetycznej przez istniejącą już spółdzielnię zrzeszającą większą liczbę podmiotów, które jednak nie posiadają instalacji przyłączonej do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej.

W projekcie doprecyzowano także zobowiązanie OSDe do przekazania sprzedawcy zobowiązanemu danych pomiarowych dotyczących energii wprowadzonej oraz pobranej z sieci dystrybucyjnej, wprowadzając obowiązek podania danych przed i po sumarycznym zbilansowaniu energii ze wszystkich faz. Projekt przewidywał dodanie do art. 38c uOZE ust. 5a, dotyczącego możliwości wystąpienia przez spółdzielnię energetyczną do OSDe o udostępnienie historycznych dobowo-godzinowych dane pomiarowych dotyczących energii elektrycznej wprowadzonej oraz pobranej z sieci. Dane te obejmowały okres ostatnich pełnych 12 miesięcy poprzedzających dzień złożenia wniosku o udostępnienie tych danych. Powinny one zostać udostępnione poprzez system teleinformatyczny, w którym OSDe udostępnia dane spółdzielniom energetycznym. Co istotne, operator został zobligowany do podania danych, pod warunkiem, że je posiada. Oznacza to, że w przypadku braku zamontowania liczników zdalnego odczytu w PPE, które mają zostać włączone w spółdzielnię, operator nie będzie miał

[742] Projekt ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 29 lipca 2020 r., nr projektu UD 107, https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12336702/katalog/12704354#12704354 (dostęp: 30.09.2025).
[743] Uwagi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 sierpnia 2020 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 29 lipca 2020 r., nr projektu UD 107.
[744] Projekt ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 27 stycznia 2021 r., nr projektu UD 107.

technicznych możliwości uzyskania tych danych. Projekt zakładał także zmianę art. 38c ust. 9 uOZE polegającą na doprecyzowaniu zakresu danych przekazywanych spółdzielni energetycznej oraz jej członkom. Podkreślić należy także, że przepis w brzmieniu określonym w projekcie zobligował OSD do zapewnienia funkcjonowania systemu teleinformatycznego, za pomocą którego miał on udostępniać dane dotyczące rozliczeń energii elektrycznej w ramach systemu wsparcia.

W uzasadnieniu do projektu ustawy wskazano, że wprowadzenie definicji legalnej członka spółdzielni energetycznej było podyktowane potrzebą sprecyzowania, względem jakich podmiotów mają być stosowane preferencje przewidziane dla spółdzielni energetycznych. Ustawodawca *explicite* zaznaczył, że przepis ten nie jest sprzeczny z postanowieniami ustawy – Prawo spółdzielcze, a ma służyć ustalaniu członków spółdzielni energetycznej na potrzeby ustawy[745]. Przyznano, że nowelizacja ma na celu promowanie rozwoju spółdzielni energetycznych, „które obecnie w Polsce nie istnieją"[746].

Projekt został uchwalony jako ustawa z dnia 17 września 2021 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw[747]. W akcie prawnym zróżnicowano daty wejścia w życie poszczególnych przepisów regulujących spółdzielnie energetyczne. Przepisy art. 38c ust. 1a oraz zmieniony art. 38c ust. 7 (definicja legalna członka spółdzielni energetycznej oraz doprecyzowanie kwestii zwolnień z opłat dystrybucyjnych) weszły w życie 14 dni od dnia ogłoszenia ustawy, to jest w dniu 30 października 2021 r., a pozostałe zmiany w dniu 1 stycznia 2022 r.

5.6.3. Senacki projekt nowelizacji ustawy o OZE z 2021 r.

Wymogi prawne, które powinna spełniać spółdzielnia energetyczna, aby uzyskać wpis w wykazie prowadzonym przez Dyrektora Generalnego KOWR, a co za tym idzie rozpocząć działalność zostały negatywnie ocenione przez doktrynę jako rygorystyczne[748]. Jako kluczową barierę prawną rozwoju spółdzielczości energetycznej określono wysoki wymóg pokrycia w ciągu roku nie mniej niż 70% potrzeb własnych spółdzielni energetycznej i jej członków

[745] Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 26 kwietnia 2021 r., druk nr 1129, s. 3, https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=1129 (dostęp: 30.09.2025).
[746] Ibidem, s. 4.
[747] Dz.U. 2021 poz. 1873.
[748] M. Szyrski, *Ruch spółdzielczy…*, s. 194, D. Bierecki, *Prawne determinanty…*, s. 19, B. Oleszko-Pyka, *Spółdzielnie energetyczne w Polsce – dlaczego wciąż ich brakuje?*, https://swiatoze.pl/spoldzielnie-energetyczne-w-polsce-dlaczego-wciaz-ich-brakuje/ (dostęp: 30.09.2025).

z energii elektrycznej wyprodukowanej z OZE[749]. Czynnik określono jako główną przyczynę braku powstawania spółdzielni energetycznych, pomimo intensywnych prac legislacyjnych na przestrzeni ostatnich lat[750].

Z inicjatywą zmiany opisanego stanu rzeczy wyszedł Senat RP. 07 lipca 2021 r. odbyło się pierwsze czytanie projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii (druk senacki nr 390)[751]. Projekt procedowany przez Senat RP zakładał rozszerzenie przedmiotu działalności spółdzielni energetycznej. Miała ona otrzymać możliwość magazynowania oraz sprzedaży energii wytworzonej z OZE podmiotom trzecim. Zgodnie z definicją legalną zamieszczoną w projekcie, na wzór prosumenta, obrót energią elektryczną, biogazem lub ciepłem nie mógł stanowić głównej działalności gospodarczej ani zawodowej spółdzielni energetycznej. Wnioskodawcy postulowali jednoczesne utrzymanie systemu opustów.

Kolejnym, istotnym postulatem wnioskodawców była rezygnacja z wymogów prawnych, od których spełnienia uzależniona była możliwość podjęcia działalności przez spółdzielnię energetyczną. Projekt zakładał likwidację wymogu ograniczenia działalności do trzech bezpośrednio sąsiadujących ze sobą gmin. Spółdzielnia mogłaby działać praktycznie na całym obszarze danego operatora systemu dystrybucyjnego elektroenergetycznego lub sieci dystrybucyjnej gazowej lub ciepłowniczej, w tym także na obszarach miejskich. Wobec likwidacji maksymalnej liczby członków oraz limitu wykorzystywanych mocy instalacji OZE, spółdzielnie, zgodnie z projektem, mogłyby teoretycznie prowadzić działalność na praktycznie nieograniczoną skalę. Projekt likwidował także wymóg posiadania instalacji OZE, których moc pozwala na pokrycie w ciągu roku nie mniej niż 70% potrzeb własnych. Intencją wnioskodawców było umożliwienie zakładania spółdzielni energetycznych jak najszerszemu gronu podmiotów[752].

Przepisy ograniczające działalność spółdzielni wyłącznie do obszarów wiejskich i miejsko-wiejskich Senat uznał za dyskryminujące dla podmiotów zlokalizowanych w miastach i zamierzających prowadzić działalność w zakresie OZE[753]. Wnioskodawcy zauważyli także rosnące zainteresowanie korzystaniem z instalacji OZE przez spółdzielnie

[749] T. Marzec, *Prawne perspektywy…*, s. 35-36, D. Kostecka-Jurczyk, K. Marak, M. Struś, *Economic Conditions for the Development of Energy Cooperatives in Poland*, „Energies" 2020, nr 15(18), s. 8, Rok 2021 bez boomu na spółdzielnie energetyczne, https://www.cire.pl/artykuly/serwis-informacyjny-cire-24/rok-2021-bez-boomu-na-spoldzielnie-energetyczne (dostęp: 30.09.2025).
[750] Ibidem.
[751] Posiedzenie Komisji Nadzwyczajnej do spraw Klimatu (nr 24), Komisji Ustawodawczej (nr 173), Komisji Środowiska (nr 49), https://www.senat.gov.pl/prace/komisje-senackie/posiedzenia,213,11,komisja-nadzwyczajna-do-spraw-klimatu.html (dostep: 30.09.2025).
[752] Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 lipca 2021 r. w sprawie wniesienia do Sejmu projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii, Uzasadnienie, s. 1.
[753] Ibidem.

mieszkaniowe oraz wspólnoty mieszkaniowe działające na terenie miast. Nowelizacja miała zwiększyć możliwości wykorzystania mikroinstalacji OZE przez wskazane podmioty, które dotychczas wyprodukowaną energię elektryczną mogłyby wykorzystać wyłącznie do pokrycia zapotrzebowania na energię części wspólnych, z wyłączeniem lokali mieszkalnych znajdujących się w budynkach[754]. Wnioskodawcy powołali się także na złą kondycję systemu energetycznego w Polsce, przytaczając dane statystyczne dotyczące deficytu krajowej produkcji energii elektrycznej oraz zbliżającego się terminu wyłączenia konwencjonalnych bloków energetycznych[755]. W uzasadnieniu projektu podkreślono, że od dnia wprowadzenia definicji legalnej spółdzielni energetycznej powstała wyłącznie jedna spółdzielnia energetyczna, co dowodziło, że obowiązujące przepisy stanowiły barierę rozwoju spółdzielczości energetycznej[756]. Potrzebę umożliwienia spółdzielniom energetycznym sprzedaży energii Senat RP uzasadnił pozytywnymi doświadczeniami państw Europy Zachodniej[757].

Strona rządowa sprzeciwiła się rozszerzeniu działalności spółdzielni energetycznych na gminy miejskie, wskazując, że celem przyjętej regulacji było: „wyrównanie warunków życia i prowadzenia działalności gospodarczej na terenach wiejskich i w miastach"[758]. Jak podkreślono, rozszerzenie grupy podmiotów mogących włączyć się w spółdzielnię o podmioty zlokalizowane w miastach zwiększałoby systemowe koszty systemu wsparcia. Przyznanie możliwości sprzedaży energii podmiotom, trzecim zdaniem rządzących, wypaczałoby ideę spółdzielni energetycznej. Przedstawiciele władzy wykonawczej zwrócili także uwagę na potencjalne komplikacje prawne związane z łączeniem obowiązującego systemu wsparcia z możliwością sprzedaży energii poza spółdzielnię[759]. W przedmiocie projektu senackiego stanowisko przedstawił także MRiRW, akcentując, że ograniczenie działalności spółdzielni energetycznych do obszarów gmin wiejskich i miejsko-wiejskich stanowi element wyrównania szans. Jak podkreślił Minister, tereny wiejskie w największym stopniu zagrożone są ubóstwem energetycznym, co więcej, mieszkańcy tych terenów ponosząc takie same koszty energii

[754] Ibidem, s. 2.
[755] Ibidem, s. 3.
[756] Ibidem, s. 5.
[757] Ibidem.
[758] Posiedzenie Komisji Nadzwyczajnej do spraw Klimatu (nr 24)…, s. 4.
[759] Ibidem. s. 4-5.

czynnej oraz dystrybucji otrzymują usługi o niższej jakości niż podmioty działające w miastach[760]. Negatywne stanowiska zajęli również MKiŚ oraz Prezes URE[761].

Uchwała zawierająca projekt ustawy została przekazany do Sejmu w dniu 26 lipca 2021 r.[762] Projektowi nie nadano jednak numeru druku sejmowego i nie trafił pod obrady niższej izby parlamentu[763]. Propozycje Senatu RP wpisywały się w przytoczone wcześniej postulaty doktryny oraz strony społecznej. W 2021 r. wciąż nie powstawały nowe spółdzielnie energetyczne[764]. W tym kontekście inicjatywę złagodzenia wymogów prawnych obowiązujących spółdzielnie energetyczne należy ocenić pozytywnie. Jednak szczegółowa analiza propozycji Senatu prowadzi do wniosków krytycznych. Przede wszystkim wątpliwości budzi zmiana definicji legalnej spółdzielni energetycznej, a co za tym idzie zakresu jej działalności w obszarze OZE. Zgodnie z projektem zachowano system wsparcia polegający na ilościowym rozliczaniu energii elektrycznej wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej oraz z niej pobranej. Jednocześnie rozszerzono zakres działalności spółdzielni o możliwość sprzedaży wytworzonej energii podmiotom trzecim. Wydaje się, że propozycja ta jest wewnętrznie sprzeczna. Jeżeli bowiem energia elektryczna podlega rozliczeniu ilościowemu w ramach systemu *net-meteringu*, wówczas nie może być przedmiotem sprzedaży. O ile można by wyobrazić sobie umowę ze sprzedawcą energii przeznaczającą część wprowadzonej energii na sprzedaż, a część na rozliczenia opustowe, wydaje się, że takie rozwiązanie jeszcze bardziej komplikowałoby ewentualne rozliczenia spółdzielni energetycznej.

Drugą kwestią budzącą wątpliwości było ujęcie w definicji legalnej zaproponowanej przez Senat RP (art. 2 pkt 33a uOZE w brzmieniu ustalonym projektem), że „obrót energią elektryczną, biogazem lub ciepłem nie stanowi dla spółdzielni głównej działalności gospodarczej ani zawodowej". Powyższe miało podkreślać prosumencki charakter spółdzielni. Zdaniem autora, uchwalenie definicji legalnej spółdzielni energetycznej w sposób zaproponowany w projekcie oznaczałoby *de facto* wykluczenie spółdzielni, które zostały założone wyłącznie w celu działalności ujętej w ustawie o OZE. Koordynowanie oraz wykonywanie rozliczeń energii elektrycznej wprowadzonej do sieci oraz z niej pobranej

[760] Stanowisko Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii z dnia 29 kwietnia 2021 r., druk nr 390, https://www.senat.gov.pl/prace/proces-legislacyjny-w-senacie/inicjatywy-ustawodawcze/inicjatywa,170.html (dostęp: 30.09.2025).
[761] Stanowisko Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki z dnia 22 czerwca 2021 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii z dnia 29 kwietnia 2021 r., druk nr 390. Stanowisko Pełnomocnika Rządu ds. Odnawialnych Źródeł Energii z dnia 23 czerwca 2021 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii z dnia 29 kwietnia 2021 r., druk nr 390.
[762] Projekt ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii z dnia 29 kwietnia 2021 r., druk nr 390.
[763] Ibidem.
[764] Zob. rozdział VII.

między: 1) spółdzielnią a sprzedawcą energii, 2) spółdzielcami a sprzedawcą energii, 3) między spółdzielnią a spółdzielcami z całą pewnością spełnia definicję „obrotu" w rozumieniu ustawy prawo energetyczne[765]. Tym samym, spółdzielnia nie prowadząca innego rodzaju działalności (rolniczej, mieszkaniowej, socjalnej, etc.), a zatem spółdzielnia powołana głównie w celu prowadzenia działalności w obszarze OZE zgodnie z art. 2 pkt 33a uOZE byłaby wykluczona z możliwości korzystania z systemu wsparcia. Wydaje się, że opisany efekt byłby całkowicie sprzeczny z intencją wnioskodawców.

Po trzecie, autor niniejszej pracy nie uznaje za zasadne wykreślenia wszystkich wymogów prawnych kierowanych względem spółdzielni energetycznych. Należy zaznaczyć, że ograniczenie terytorialne obszaru działalności spółdzielni do maksymalnie trzech gmin bezpośrednio ze sobą sąsiadujących oraz ograniczenie mocy lub wydajności instalacji OZE przez nie wykorzystywanych stanowiło swoisty kompromis osiągnięty przez stronę rządową z przedsiębiorstwami energetycznymi wykonującymi działalność w zakresie dystrybucji i sprzedaży energii elektrycznej.

Włączenie obszarów gmin miejskich jako obszaru działania spółdzielni energetycznych bez uprzedniej analizy potencjalnych konsekwencji, przede wszystkim finansowych, takiej zmiany, także należy ocenić negatywnie. Rozszerzenie preferencji, którymi objęto spółdzielnie energetyczne na podmioty pobierające energię elektryczną na obszarze gmin miejskich powinno zostać ocenione pod względem wpływu tego rozwiązania na działanie KSE. W związku z powyższym, biorąc pod uwagę ówczesny stan prawny, właściwsze wydawało się postulowanie opracowania nowych rozwiązań pozwalających na rozwój energetyki obywatelskiej w miastach, nie zaś rozszerzenie możliwości zakładania spółdzielni energetycznych[766].

5.6.4. Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych

Nowelizacja ustawy o OZE z 2019 r. wprowadziła art. 38c ust. 14, w którym zawarto delegację ustawową do wydania przez ministra właściwego do spraw klimatu, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rozwoju wsi rozporządzenia regulującego szczegółowe aspekty funkcjonowania systemu wsparcia przeznaczonego dla spółdzielni energetycznych.

[765] Zgodnie z art. pkt 6 uPE: obrót jest to działalność gospodarcza polegająca na handlu hurtowym albo detalicznym paliwami lub energią. Zob. rozdział VII.
[766] Np. właściwa implementacja dyrektyw UE w zakresie społeczności energetycznych. Zob. rozdział VI.

Z uwagi na charakter systemu wsparcia przeznaczonego przez ustawodawcę dla spółdzielni energetycznych – systemu ilościowego rozliczania energii elektrycznej wprowadzonej do sieci oraz z sieci pobranej – brak szczegółowej regulacji określającej sposób prowadzenia rozliczeń tej energii, w ocenie autora, uniemożliwiał rzeczywiste prowadzenie działalności przez te podmioty. Długi okres oczekiwania na wydanie rozporządzenia MKiŚ wielokrotnie określano w doktrynie oraz branży OZE jako barierę rozwoju spółdzielczości energetycznej, kierując postulaty przyspieszenia prac legislacyjnych[767].

Należy podkreślić, że spółdzielnia energetyczna może potencjalnie wykorzystywać liczne instalacje oraz pobierać energię elektryczną za pomocą wielu PPE oddalonych od siebie o wiele kilometrów. W efekcie, brak szczegółowych rozwiązań prawnych uniemożliwiał przeprowadzenie rzetelnej symulacji funkcjonowania instalacji OZE, które miałyby zostać włączone do spółdzielni energetycznej. Taka sytuacja, powodując stan niepewności prawnej[768], zniechęcała do zakładania spółdzielni energetycznych. Przedstawiciele jedynej funkcjonującej wówczas spółdzielni energetycznej wprost określali brak przepisów wykonawczych jako czynnik uniemożliwiający objęcie spółdzielni systemem wsparcia[769].

Pierwszy projekt rozporządzenia datowany jest na 7 maja 2020 r., procedowany był pod numerem z wykazu 18 w RCL[770]. Projekt określał podmiotowy zakres spółdzielni energetycznej, jako: 1) spółdzielnię energetyczną, przy założeniu, że jest ona wytwórcą lub odbiorcą energii elektrycznej, 2) wszystkich wytwórców i odbiorców energii elektrycznej będących członkami danej spółdzielni energetycznej[771]. Koncepcję tę należy ocenić jako słuszną – rozliczenia ze sprzedawcą energii dotyczą wyłącznie podmiotów wytwarzających lub odbierających energię elektryczną. Podstawową jednostką czasu realizacji rozliczeń miała być godzina.

Projekt zakładał, że bilansowanie energii elektrycznej wprowadzonej do sieci z energią z sieci pobraną w danej godzinie odbywać się będzie sumarycznie dla wszystkich wytwórców

---

[767] M. Tarka, *Art. 38c*, w: M. Czarnecka, T. Ogłódek (red.), *Ustawa o odnawialnych źródłach energii…*, T. Marzec, *Prawne perspektywy…*, s. 33, M. Szyrski określił brak wydania rozporządzenia jako „zaniechanie" – M. Szyrski, *Ruch spółdzielczy…*, s. 195, K. Wcisło-Karczewska, *Nowe otwarcie dla spółdzielni energetycznych*, https://przemyslowy.net/nowe-otwarcie-dla-spoldzielni-energetycznych/ (dostęp: 30.09.2025).

[768] Tak: M. Szyrski, *Ruch spółdzielczy…*, s. 195.

[769] Doświadczenia twórców pierwszej spółdzielni energetycznej w Polsce, https://www.gramwzielone.pl/trendy/106083/doswiadczenia-tworcow-pierwszej-spoldzielni-energetycznej-w-polsce / (dostęp: 30.09.2025).

[770] Projekt rozporządzenia Ministra Klimatu w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych z dnia 7 maja 2020 r., nr projektu 18, https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12333808/katalog/12687349#12687349 (dostęp: 30.09.2025).

[771] Uzasadnienie projektu rozporządzenia Ministra Klimatu w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych z dnia 7 maja 2020 r., nr projektu 18.

i odbiorców energii elektrycznej zrzeszonych w spółdzielni. Twórcy przewidzieli sytuację jednoczesnego korzystania przez spółdzielców z instalacji jednofazowych oraz trójfazowych. W przypadku instalacji trójfazowych, liczniki zdalnego odczytu miały rejestrować energię zsumowaną na wszystkich fazach. Twórcy projektu rozporządzenia zakładali dokładność urządzeń pomiarowo-rozliczeniowych pozwalającą na rejestrowanie 15-mintuowych okresów rozliczeniowych. Bilansowanie energii miało być realizowane wektorową metodą bilansowania międzyfazowego[772]. Do projektu dołączono także załącznik - Sposób udostępniania danych pomiarowych sprzedawcy, o którym mowa w art. 40 ust. 1a ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii[773].

Sumaryczne bilansowanie ilości energii elektrycznej wprowadzonej do sieci oraz z sieci pobranej, rozliczanej w stosunku ilościowym 1 do 0,6 przedstawiał następujący wzór:

$$Er(t) = Ep(t) - Ew(t) + (\mathrm{Er(t\text{-}1)}<0)$$

„gdzie:

Er(t) – oznacza ilość energii elektrycznej podlegającą rozliczeniu w godzinie t, o której informację przekazuje operator systemu dystrybucyjnego elektroenergetycznego sprzedawcy zobowiązanemu lub sprzedawcy wybranemu; wartość dodatnia oznacza energię pobraną z sieci dystrybucyjnej, wartość ujemna oznacza energię wprowadzoną do sieci,

(t) – oznacza daną godzinę, dla której dokonuje się bilansowania ilości energii elektrycznej,

Ep(t) – oznacza ilość energii elektrycznej pobranej z sieci dystrybucyjnej w ciągu godziny t, zarejestrowaną zgodnie z ust. 3 pkt 1,

Ew(t) – oznacza ilość energii elektrycznej wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej w ciągu godziny t, zarejestrowaną zgodnie z ust. 3 pkt 2,

[772] Wektorowa metoda bilansowania międzyfazowego specjalistyczna metoda analizy układów elektroenergetycznych stosowana głównie przy: bilansowaniu mocy i prądów w układach trójfazowych niesymetrycznych, identyfikacji i kompensacji mocy biernej oraz deformacji, modelowaniu i optymalizacji przepływów energii w systemach z wieloma fazami lub punktami wpięcia, Szerzej: B. Cortés-Caicedo, L.S. Avellaneda-Gómez, O.D. Montoya, L. Alvarado-Barrios, H.R. Chamorro, *Application of the Vortex Search Algorithm to the Phase-Balancing Problem in Distribution Systems* „Energies" 2021, nr 14(5).

[773] Załącznik do projektu rozporządzenia Ministra Klimatu w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych z dnia 7 maja 2020 r., nr projektu 18 w zakresie sposobu udostępniania danych pomiarowych sprzedawcy, o którym mowa w art. 40 ust. 1a ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii.

Er(t-1)<0 – oznacza ujemną ilość energii elektrycznej wynikającą z bilansowania w poprzedniej godzinie."[774].

Z przytoczonego wyżej algorytmu wynika, że sprzedawca był zobowiązany do ustalenia jak sumarycznie kształtowały się ilości energii elektrycznej wprowadzonej do sieci oraz pobranej z sieci w danej godzinie przez wszystkich odbiorców lub wytwórców energii należących do spółdzielni energetycznej. Wynik działania przedstawiony został z perspektywy sprzedawcy energii. Wartość dodatnia oznaczała, że więcej energii zostało pobrane z sieci dystrybucyjnej – co oznaczało konieczność zakupu energii. Wartość ujemna oznacza, że więcej energii zostało do sieci wprowadzone – a zatem powstała nadwyżka pozostaje do rozliczenia przez sprzedawcę. Co istotne, zgodnie z § 3 projektu rozporządzenia, w przypadku, gdy rozliczenie w danej godzinie przyjmie wartość ujemną, ilość tej energii, po pomniejszeniu współczynnikiem ilościowym 0,6, uwzględnia się w bilansowaniu energii elektrycznej w następnej godzinie. W przypadku wystąpienia wyniku dodatniego, wartość dodatnia służyłaby do naliczenia wysokości opłat spółdzielcom, proporcjonalnie do ilości energii pobranej przez poszczególnych odbiorców, zgodnie z cenami lub stawkami opłat ustalonymi w obowiązujących taryfach dla poszczególnych odbiorców w danej godzinie. Niewykorzystana energia, stanowiąca wartość ujemną mogła zostać rozliczona w kolejnych okresach rozliczeniowych, nie dłużej jednak niż w terminie kolejnych 12 miesięcy, licząc od zakończenia okresu rozliczeniowego, w którym nastąpiło niewykorzystanie tej energii. Rozporządzenie w brzmieniu ustalonym projektem nie definiowało okresu rozliczeniowego[775].

Projekt rozporządzenia trafił do uzgodnień międzyresortowych. W ramach uwag Minister Rozwoju zwrócił uwagę, że rozporządzenie nie reguluje rozliczeń między spółdzielnią energetyczną a spółdzielcami. W odpowiedzi MKiŚ podkreślił, że kwestia ta nie podlega regulacji o charakterze bezwzględnie obowiązującym, powinna zostać uregulowana w ramach swobody umów[776]. Liczne uwagi skierowali operatorzy systemów dystrybucyjnych. Dotyczyły one przede wszystkim szczegółów dotyczących algorytmu służącego do rozliczania ilości energii elektrycznej[777]. Uwagi te zostały częściowo przyjęte przez wnioskodawcę. MKiŚ uznało, że zaproponowane rozliczenia wymagają zmian, w szczególności odnoszących się do

[774] Projekt rozporządzenia Ministra Klimatu w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych z dnia 7 maja 2020 r., nr projektu 18.
[775] Ibidem.
[776] Tabela zgłoszonych uwag podczas uzgodnień międzyresortowych i opiniowania z dnia 10 września 2020 r. do projektu rozporządzenia Ministra Klimatu w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych z dnia 7 maja 2020 r., nr projektu 18.
[777] Tabela zgłoszonych uwag podczas konsultacji publicznych z dnia 17 września 2020 r. do projektu rozporządzenia Ministra Klimatu w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych z dnia 7 maja 2020 r., nr projektu 18.

rozliczania nadwyżki produkcji energii elektrycznej nad jej zużyciem w danej godzinie[778]. Dalsze uwagi odnosiły się do konieczności wydłużenia *vacatio legis*, aby operatorzy mogli przygotować się do wdrożenia nowego systemu rozliczeń, co zostało uwzględnione przez MKiŚ[779].

Pod koniec 2020 r. w RCL opublikowano drugi projekt rozporządzenia[780]. Zasadnicze ramy modelu rozliczeń pozostały niezmienione – zakres podmiotowy spółdzielni energetycznej oraz jednostki czasu, w których rozliczenia miały być dokonywane – godzina oraz okres rozliczeniowy, określany w umowie. MKiŚ za to znacznie rozbudował i doprecyzował kwestię rozliczeń ilościowych energii elektrycznej wprowadzanej do sieci dystrybucyjnej oraz energii z sieci pobieranej, względem pierwotnej wersji projektu. W uzasadnieniu projektu rozporządzenia, MKiŚ powołał się na stanowisko opinii publicznej, że brak przepisów szczegółowych stanowi barierę powstawania nowych spółdzielni w Polsce[781].

Projekt podlegał długotrwałym uzgodnieniom wewnątrz rządu[782]. Prace wznowiono dopiero 13 października 2021 r.[783] Tę wielomiesięczną przerwę w pracach nad rozporządzeniem należy ocenić negatywnie. Kolejna wersja rozporządzenia datowana na 12 października 2021 r. nie zawierała istotnych zmian względem wersji z grudnia 2020 r. Różnice polegały głównie na poprawkach redakcyjnych[784]. Rozporządzenie następnie podlegało procesowi notyfikacji Komisji Europejskiej jako akt prawny zawierający przepisy techniczne[785]. Projekt rozporządzenia został notyfikowany w dniu 9 grudnia 2021 r.[786] Następnie, zgodnie z art. 6 ust. 1 dyrektywy 2015/1535 przyjęcie projektu rozporządzenia

[778] Ibidem.
[779] Ibidem.
[780] Projekt rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych z dnia 9 grudnia 2020 r., nr projektu 20, https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12341450/katalog/12748939#12748939 (dostęp: 30.09.2025).
[781] Uzasadnienie do projektu rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych z dnia 9 grudnia 2020 r., nr projektu 20, s. 2.
[782] Pismo Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 16 grudnia 2020 r. w sprawie projektu rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych z dnia 9 grudnia 2020 r., nr projektu 20.
[783] Pismo Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 13 października 2021 r. w sprawie projektu rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych z dnia 12 października 2021 r., nr projektu 20.
[784] Projekt rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych z dnia 12 października 2021 r., nr projektu 20.
[785] Zgodnie z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz.U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597), które wdraża dyrektywę (UE) 2015/1535 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9 września 2015 r. ustanawiającą procedurę udzielania informacji w dziedzinie przepisów technicznych oraz zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego (ujednolicenie), Dz. Urz. UE L 241 z 17.09.2015, str. 1.
[786] Nr notyfikacji 2021/848/PL, Rozporządzenie…

odroczono o trzy miesiące. Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 23 marca 2022 r. w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych zostało następnie ogłoszone i weszło w życie 1 kwietnia 2022 r.[787]

Ogłoszeniu rozporządzenia towarzyszył wspólny komunikat MKiŚ oraz MRiRW. Podkreślono w nim, że: spółdzielnie energetyczne stanowią ważny element budowania bezpieczeństwa energetycznego w wymiarze lokalnym, gdyż umożliwiają „zaangażowanie lokalnych społeczności w transformację energetyczną w sposób zrównoważony."[788]. MRiRW podkreślił, że spółdzielnia energetyczna to rozwiązanie skierowane dla mieszkańców obszarów wiejskich. Samo rozporządzenie uznano za potrzebny instrument określający „jasne i jednolite zasady dla przedsiębiorstw energetycznych w rozliczeniach ze spółdzielniami energetycznymi"[789]. Fakt przyjęcia aktu prawnego został pozytywnie przyjęty przez branżę OZE oraz media rolnicze[790]. Treść rozporządzenia MKiŚ strona społeczna skomentowała, określając jego przyjęcie jako działanie potrzebne oraz oczekiwane[791].

Pomimo wzrostu popularności spółdzielczości energetycznej w Polsce, w latach 2020-2022 nie powstawały nowe podmioty. Do końca 2022 r. w wykazie spółdzielni energetycznych KOWR zamieszczono dane tylko dwóch spółdzielni[792]. Przyczyn takiego stanu rzeczy autor upatruje przede wszystkim w przedłużających się pracach nad rozporządzeniem szczegółowo regulującym zasady rozliczeń energii elektrycznej wprowadzanej do sieci oraz z sieci pobieranej przez spółdzielnię oraz spółdzielców. Brak przepisów wykonawczych powodował niemożność dokładnego oszacowania opłacalności eksploatacji instalacji OZE w ramach spółdzielni energetycznej. Taki stan prawny wywoływał silne poczucie niepewności prawa, co z kolei zniechęcało do podjęcia ryzyka związanego z założeniem spółdzielni.

Ponadto, pomimo nałożenia na OSDe oraz sprzedawcę energii ustawowego obowiązku zawarcia ze spółdzielnią umów umożliwiających objęcie systemem wsparcia, w praktyce

[787] Dz.U. z 2022 r. poz. 703., zob. rozdział VII.
[788] Wspólny komunikat MKiŚ oraz MRiRW z dnia 07 kwietnia 2022 r., https://www.gov.pl/web/rolnictwo/wspolny-komunikat-mkis-oraz-mrirw
[789] Ibidem.
[790] Rozwój spółdzielni energetycznych. Jest rozporządzenie, https://www.cire.pl/artykuly/serwis-informacyjny-cire-24/rozwoj-spoldzielni-energetycznych-jest-rozporzadzenie-, K. Słomka, *Wiadomo, jak będą rozliczać się spółdzielnie energetyczne*, „Energia i Recykling" 2022, nr 7.
[791] T. Marzec, T. Mądry, *W końcu znamy zasady rozliczeń spółdzielni energetycznych*, „Energia i Recykling" 2022 nr 5(53), N. Marciniak, *Rolnicy będą mogli łatwiej zakładać spółdzielnie energetyczne. Co się zmieni?*, https://www.tygodnik-rolniczy.pl/wiadomosci-rolnicze/rolnicy-beda-mogli-latwiej-zakladac-spoldzielnie-energetyczne-co-sie-zmieni-2387333 (dostęp: 30.09.2025)
[792] Zob. rozdział VII.

proces ten okazywał się długotrwały[793]. Brak realnych gwarancji na objęcie systemem wsparcia w stosunkowo krótkim czasie należy uznać za kolejną barierę prawną rozwoju spółdzielczości energetycznej. Potencjalni założyciele spółdzielni energetycznych musieli liczyć się z sytuacją, że wobec braku zawartych umów regulujących dystrybucję oraz sprzedaż energii elektrycznej, przez długi okres nie zostaną objęci systemem wsparcia.

W efekcie, pomimo ustanowienia korzystnego systemu wsparcia zapewniającego rozliczanie energii po cenie jej zakupu oraz wprowadzenia zwolnień z opłat dystrybucyjnych, w latach 2020-2022 nie odnotowano istotnego rozwoju spółdzielczości energetycznej w Polsce. Sam fakt podjęcia w tym okresie przez administrację rządową prac legislacyjnych polegających na doprecyzowaniu regulacji oraz wydania przepisów wykonawczych wypada ocenić pozytywnie. Do krytycznych wniosków prowadzi natomiast analiza procesu legislacyjnego w okresie objętym analizą. Wydaje się, że przede wszystkim można było je znacznie skrócić. Wymagało to podjęcia działań na poziomie rządu, integrującym prace resortów odpowiedzialnych za regulację spółdzielni energetycznych, przede wszystkim MRiRW oraz MKiŚ. Prace ministerstw podejmowane przy szerokich konsultacjach z operatorami systemów dystrybucyjnych oraz sprzedawcami zobowiązanymi mogły znacznie szybciej doprowadzić do wypracowania kompleksowej regulacji pozwalającej na realne rozpoczęcie działalności przez spółdzielnie energetyczne. Nie można jednak pominąć uwarunkowań zewnętrznych wpływających na funkcjonowanie rządu, takich jak epidemia COVID-19.

Ze stosunkowo dużej liczby publikacji naukowych oraz w opracowań mediów branżowych można wnioskować o rosnącym zainteresowaniu spółdzielczością energetyczną w latach 2020-2022. Należy podkreślić, że w analizowanym okresie występowały jedynie pojedyncze oddolne inicjatywy założenia spółdzielni energetycznych. Taki stan rzeczy prowadzi do wniosku, że działania legislacyjne stanowiły najbardziej istotny impuls rozwoju tego typu podmiotów w Polsce. Z tego względu brak kompleksowej regulacji prawnej pozwalającej na prowadzenie działalności przez spółdzielnie energetyczne stanowił istotną barierę rozwoju tego sektora energetyki obywatelskiej.

Niezależnie od działań legislacyjnych podejmowanych przez administrację rządową, w latach 2020-2022 pojawiały się coraz liczniejsze głosy, które podkreślając wartość spółdzielni energetycznych, postulowały złagodzenie stawianych im wymogów prawnych określonych w ustawie o OZE. Najbardziej dobitny przykład tego rodzaju działań stanowiła inicjatywa legislacyjna Senatu RP zakładająca niemal całkowite usunięcie wymogów prawnych

[793] Doświadczenia twórców pierwszej spółdzielni energetycznej…

kierowanych względem spółdzielni energetycznych. Ostatecznie, projekt nie trafił pod obrady Sejmu pozostając wyłącznie głosem w dyskusji nad złagodzeniem wymogów prawnych regulujących działalność spółdzielni energetycznych.

5.7. Nowelizacja ustawy o OZE z 2023 r. – preferencyjne warunki prowadzenia działalności dla pierwszych spółdzielni energetycznych

Publikacja rozporządzenia MKiŚ szczegółowo regulującego działanie systemu wsparcia spółdzielni energetycznej znacznie wpłynęła na popularność spółdzielni energetycznych[794]. Jednocześnie administracja publiczna prowadziła działania w kierunku popularyzacji tej formy działalności w obszarze OZE, poprzez organizację szkoleń[795] oraz publikację materiałów informacyjnych[796]. Stałą aktywność w zakresie promocji spółdzielczości energetycznej wykazywały także organizacje pozarządowe[797].

W przestrzeni publicznej zaczęło pojawiać się coraz więcej publikacji poświęconych spółdzielniom energetycznym. Utrzymywał się dotychczasowy trend, zgodnie z którym dominowały pozycje opracowane przez organizacje pozarządowe. Co istotne, zawarto w nich doświadczenia twórców pierwszych spółdzielni energetycznych. Założyciele spółdzielni, z którymi wywiady przeprowadzili J. Orłowska oraz Ł. Trembaczowski, w swoich wypowiedziach określali proces założenia spółdzielni energetycznej jako skomplikowany i wymagający[798]. Zwrócili uwagę na następujące bariery prawne: 1) rygorystycznie wysoki wymóg pokrycia zapotrzebowania na energię elektryczną z produkcji energii z instalacji OZE (70% zapotrzebowania własnego spółdzielni oraz spółdzielców w skali roku), 2) trudna współpraca ze spółkami energetycznymi – OSD oraz sprzedawcami energii, 3) trudności związane z niejasnymi przepisami prawnymi[799]. Wypowiedzi te należy uznać za zbieżne z dotychczasowymi stanowiskami przedstawianymi przez doktrynę. Wśród wypowiedzi

[794] T. Marzec, *Rozwój energetyki obywatelskiej…, s.* 72.
[795] M.in. 2023 r. KOWR zorganizował warsztaty stacjonarne ze spółdzielni energetycznych zrealizowane w czterech Wojewódzkich Ośrodkach Doradztwa Rolniczego, zob. Warsztaty ze spółdzielni energetycznych, https://www.gov.pl/web/kowr/warsztaty-ze-spoldzielni-energetycznych (dostęp: 30.09.2025).
[796] W latach 2022–2023 powstały materiały edukacyjne KOWR, Spółdzielnie energetyczne, https://www.gov.pl/web/kowr/spoldzielnie-energetyczne (dostęp: 30.09.2025).
[797] Szerzej: T. Marzec, *Energy cooperatives development in Poland*, w: I. Tyshchenko, T. Kanafotska, *Energy Cooperatives: How to*, Berlin 2021, N. J. Bąk, T. Chmiel, W. Grzejszczak, B. Kupiec, R. Krenz, M. Szymczuk, *Manual społeczności energetycznych*, Warszawa 2022, P. Gołasa (red.) *Podręcznik OZE, Ekonomia, technika, prawo, samorząd, społeczeństwo*, Warszawa 2022, A. Stupkiewicz, M. Włoskowicz, M. Gąsowska-Paprota, *Prawne aspekty tworzenia społeczności energetycznych. Poradnik*, Kraków 2023.
[798] Szerzej: J. Orłowska, Ł. Trembaczewski, *Spółdzielnie Energetyczne w Polsce: Społeczne uwarunkowania ich powstawania*, 2023, http://bomiasto.pl/wp-content/uploads/2023/01/Spoldzielnie-energetyczne-w-Polsce.pdf (dostęp: 30.09.2025).
[799] Ibidem.

zawartych w materiałach opublikowanych na przełomie lat 2022-2023 dominowało rozczarowanie związane z brakiem spodziewanego wzrostu liczby spółdzielni energetycznych, pomimo zauważanych wysiłków ustawodawcy[800].

Ustawodawca przychylił się do postulatów kierowanych przez stronę społeczną. Kolejna, ostatnia jak dotąd, zmiana przepisów regulujących spółdzielnie energetyczne została wprowadzona nowelizacją ustawy o OZE z 2023 r. Prace nad nowelizacją zostały rozpoczęte w lutym 2022 r. Projektowi procedowanemu w ramach RCL nadano numer z wykazu UC99[801]. Podobnie jak w przypadku poprzednich nowelizacji, pierwotna wersja projektu datowana na 24 lutego 2022 r. nie zawierała przepisów odnoszących się do spółdzielni energetycznych[802]. Konieczność zmian w regulacji odnoszącej się do spółdzielni energetycznych w ramach procedowanego projektu została podniesiona także przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi[803]. Warto odnotować, że aktywność resortu rolnictwa w tym zakresie związana była z powołaniem Pełnomocnika Rządu ds. Transformacji Energetycznej Obszarów Wiejskich[804]. Pełnomocnik utworzył zespół ekspertów, którego zadaniem było wypracowanie zmian ułatwiających powstawanie oraz prowadzenie działalności przez spółdzielnie energetyczne[805].

W efekcie prac zespołu wypracowano rozwiązania, które następnie zostały zgłoszone przez MRiRW w ramach projektu UC99[806]. Propozycje dotyczyły: 1) modyfikacji definicji legalnej spółdzielni energetycznej – w zakresie uzupełnienia działalności spółdzielni energetycznej o biogaz rolniczy oraz biometan, a także zmian redakcyjnych 2) doprecyzowania pojęć członka spółdzielni energetycznej w rozumieniu ustawy o OZE oraz obszaru działania spółdzielni energetycznej, 3) uściślenia zasad rozliczania energii elektrycznej wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej przez spółdzielnię energetyczna oraz z niej pobranej, 4) zmiany oraz bardziej szczegółowego uregulowania procedury zawierania umów umożliwiających objęcie

[800] A. Stupkiewicz, M. Włoskowicz, M. Gąsowska-Paprota, *Prawne aspekty…*, s. 55, A. Mroziński, P. Walichnowska, *Analiza możliwości funkcjonowania spółdzielni energetycznych*, „Przegląd Elektrotechniczny" 2023, nr 2, s. 288, T. Marzec, *Rozwój energetyki…*, s. 76 i n.
[801] Projekt ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 24 lutego 2022 r., nr projektu UC99, https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12357005/katalog/12858198#12858198 (dostęp: 30.09.2025).
[802] Ibidem.
[803] Uwagi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 kwietnia 2022 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 24 lutego 2022 r., nr projektu UC99.
[804] Pełnomocnik został powołany na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 października 2022 r. w sprawie Pełnomocnika Rządu do spraw Transformacji Energetycznej Obszarów Wiejskich, Dz.U. 2022 poz. 2125. Stanowisko to zostało zniesione Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 16 maja 2024 r. w sprawie zniesienia niektórych pełnomocników Rządu, Dz.U. 2024 poz. 760.
[805] Zespół pracował od listopada do grudnia 2022 r. Składał się z przedstawicieli MRiRW, doktryny oraz praktyki, Zespół ekspercki ds. spółdzielni energetycznych, https://transformacjaenergetyczna.org/zespol-ds-spoldzielni-energetycznych/ (dostep: 30.09.2025).
[806] Uwagi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 lutego 2023 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 6 lutego 2023 r., nr projektu UC99.

systemem wsparcia dla spółdzielni energetycznych, 5) doprecyzowania przepisów regulujących działalność spółdzielni energetycznej w zakresie wytwarzania energii z OZE, w tym obowiązujących spółdzielnię wymogów prawnych, 6) usunięcie niejednoznaczności związanych z kompetencjami Dyrektora Generalnego KOWR odnośnie prowadzenia wykazu spółdzielni energetycznych oraz procedur związanych z wpisem do wykazu, 7) złagodzenie dla spółdzielni, które do dnia 31 grudnia 2025 r. złożą wniosek o wpis do wykazu spółdzielni energetycznych, wymogu pokrycia rocznego zapotrzebowania na energię elektryczną z energii wytworzonej z OZE z 70% do 40%, 8) gwarancję uzyskania przez spółdzielnię warunków przyłączenia do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej w przypadku zapewnienia stałego pokrycia części zapotrzebowania na energię elektryczną spółdzielców przez przyłączane instalacje[807]. Propozycje zostały zasadniczo przyjęte przez Radę Ministrów, wykonano wyłącznie poprawki redakcyjne[808].

Projekt nowelizacji ustawy o OZE następnie trafił do Sejmu jako druk nr 3279[809]. Ustawodawca zwrócił uwagę na konieczność rozszerzenia zakresu działalności spółdzielni energetycznej o działalność w obszarze biogazu rolniczego oraz biometanu. Co istotne, w oparciu o niewielką liczbę podmiotów wpisanych do wykazu spółdzielni energetycznych, ustawodawca postawił tezę, że „instytucja ta, jak dotąd, nie rozwija się prawidłowo w satysfakcjonującym tempie”[810]. W ten sposób potwierdzone zostały wnioski Dalsze zmiany dotyczące prowadzenia działalności przez spółdzielnie energetyczne zostały określone jako doprecyzowujące, w celu uniknięcia wątpliwości interpretacyjnych.[811] Podkreślono znaczenie wprowadzenia okresowego złagodzenia warunku pokrycia części zapotrzebowania na energię spółdzielni energetycznej i jej członków z produkcji energii elektrycznej z OZE, z 70% do 40%. Ustawodawca określił zmianę jako preferencję mającą służyć zachęceniu społeczności lokalnych do tworzenia spółdzielni energetycznych[812]. Kolejna preferencja, w zakresie uzyskania warunków przyłączenia została przewidziana w prawie energetycznym. W przypadku tworzenia na potrzeby spółdzielni energetycznych źródeł OZE odznaczających

[807] Ibidem, Treść regulacji jako obecnie obowiązująca, została szerzej opisana w rozdziałach VI-VII.
[808] Protokół ustaleń nr 18/2023 posiedzenia Rady Ministrów w dniu 25 kwietnia 2023 r. w sprawie przyjęcie projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 12 kwietnia 2023 r., nr projektu UC99.
[809] Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 8 maja 2023 r., druk nr 3279, https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=3279 (dostęp: 30.09.2025).
[810] Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 8 maja 2023 r., druk nr 3279 , s. 85.
[811] Ibidem, s. 85 i n.
[812] Ibidem, s. 89.

się stabilną produkcją, wprowadzono obowiązek wydania warunków przyłączenia przez operatora systemu energetycznego[813].

Zmiany w przepisach regulujących spółdzielnie energetyczne zostały – ustawą z dnia 17 sierpnia 2023 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw[814]. Złagodzenie wymogów prawnych kierowanych względem spółdzielni energetycznych określono w literaturze jako czynnik, który ma szansę pozytywnie wpłynąć na zwiększenie liczby nowych spółdzielni energetycznych[815]. Zasadnicze wątpliwości wzbudził natomiast wybór terminu 31 grudnia 2025 r. jako kończącego obowiązywanie preferencji w postaci obniżenia progu zaspokajania potrzeb własnych z energii OZE z 70% do 40%. W doktrynie zwrócono uwagę na brak uzasadnienia dla przyjęcia daty wybranej przez ustawodawcę[816]. Postulowano także wprowadzenie opisywanego ułatwienia na stałe[817]. Pomimo ułatwienia spółdzielniom energetycznym rozpoczęcia prowadzenia działalności, niezmiennie jako największą barierę rozwoju spółdzielczości energetycznej w Polsce wskazywano brak możliwości zakładania spółdzielni energetycznych w rozumieniu uOZE w gminach miejskich[818]. Zmiany w prawie spotkały się natomiast z jednoznaczną aprobatą opinii publicznej. Wskazywano przede wszystkim na długo oczekiwany zwrot w kierunku zmniejszenia barier prowadzenia działalności przez spółdzielnie energetyczne[819].

5.8. Projekty zmian przepisów regulujących spółdzielnie energetyczne w latach 2024-2025

Po 2023 r. procedowane projekty zmian w zakresie regulacji spółdzielni energetycznych odnosiły się przede wszystkim do postulatów zgłaszanych przez samorządy w zakresie rozszerzenia możliwości prowadzenia działalności przez spółdzielnie energetyczne na obszarach gmin miejskich[820]. W 2024 r. rozpoczęto prace nad projektem ustawy o zmianie ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych oraz niektórych innych ustaw

[813] Ibidem, s. 89.
[814] Dz.U. 2023 poz. 1762.
[815] J. Jasiński, M. Kozakiewicz, M. Sołtysik, *Analysis of the Economic Soundness and Viability of Migrating from Net Billing to Net-meteringu Using Energy Cooperatives*, Energies 17(6)/2024, s. 2.
[816] K. Brodzińska, M. Błażejowska, Z. Brodziński, I. Łącka, A. Stolarska*, Energy Cooperatives…*
[817] Ibidem.
[818] J. Orłowska, M. Suchacka, Ł. Trembaczewski, R. Ulewicz, *Social Aspects of Establishing Energy Cooperatives*, "Energies" 2024 nr 17(22), s. 17.
[819] P. Rapacka, *Duże zmiany na rynku energii. Nowelizacja ustawy o OZE wchodzi w życieroz*, https://www.teraz-srodowisko.pl/aktualnosci/duze-zmiany-na-rynku-energii-nowelizacja-ustawy-o-OZE-wchodzi-w-zycie-14014.html (dostęp: 30.09.2025).
[820] Unia Metropolii Polskich apeluje o dokonanie pilnych zmian w obszarze energetyki, https://www.miasta.pl/aktualnosci/ump-apeluje-o-dokonanie-pilnych-zmian-w-obszarze-energetyki (dostęp: 30.09.2025).

(UD89)[821]. W projekcie zawarto propozycję zmian dotyczących spółdzielni energetycznych. Za najważniejszą autor uznaje propozycję MKiŚ, który zawarł w projekcie propozycję nowego brzmienia art. 38e ust. 1 pkt 1 uOZE. Zgodnie z nim, spółdzielnie energetyczne mogłyby prowadzić działalność na obszarze nie więcej niż 3 gmin bezpośrednio sąsiadujących ze sobą[822]. Projektowana zmiana miała na celu umożliwienie spółdzielniom energetycznym prowadzenie działalności również w gminach miejskich.

Takiemu rozwiązaniu sprzeciwił się MRiRW, wnioskując o usunięcie tej zmiany. podnosząc, że spółdzielnie energetyczne zostały wprowadzone dla zagrożonych ubóstwem energetycznym terenów wiejskich. Ich wprowadzenie do polskiego prawa miało wyrównać deficyty w zakresie dostępności usług energetycznych na obszarach wiejskich[823]. Minister argumentował także brak uzasadnienia dla kierowania na obszary miejskie preferencji, którymi objęte zostały spółdzielnie energetyczne, w tym zwolnienie z części opłat dystrybucyjnych[824]. Krytyka objęła także podkreślenie braku rzetelnej oceny skutków zmian polegającej na nieoszacowaniu wpływu rozszerzenia grupy podmiotów objętych preferencjami (w tym systemem opustów), na koszty ponoszone przez operatorów systemów dystrybucyjnych elektroenergetycznych oraz sprzedawców energii[825].

W efekcie zgłoszonych zastrzeżeń, nastąpiło przeprowadzenie dodatkowych uzgodnień pomiędzy MRiRW a MKiŚ, w efekcie których uzgodniono, że zagadnienie rozszerzenia spółdzielni energetycznych na obszary miejskie będzie przedmiotem dodatkowych analiz oraz zostanie rozważone w ramach kolejnej zmiany legislacyjnej[826]. Projekt ustawy w brzmieniu skierowanym do Sejmu zawierał zatem zmiany odnoszące się do spółdzielni energetycznych w ograniczonym zakresie[827]. Dotyczyły one ułatwień w zakresie zawarcia przez spółdzielnie energetyczne umowy kompleksowej ze sprzedawcą energii. *Ratio legis* wprowadzanych zmian

[821] Projekt ustawy o zmianie ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 25 września 2024 r., nr projektu UD89, https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12389803 (dostęp: 30.09.2025).
[822] Pismo Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 15 grudnia 2024 r. w sprawie wniosku o rozpatrzenie przez SKRM projektu ustawy o zmianie ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 13 grudnia 2024 r., nr projektu UD89.
[823] Uwagi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 stycznia 2025 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 13 grudnia 2024 r., nr projektu UD89.
[824] Ibidem.
[825] Ibidem.
[826] Pismo Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 lutego 2025 r. dotyczące zaktualizowanego stanowisko do uwag zgłoszonych w ramach SKRM do projektu ustawy o zmianie ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych oraz niektórych innych ustaw (UD89) z dnia 13 grudnia 2024 r., nr projektu UD89.
[827] Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 24 marca 2025 r., druk nr 1130, https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=1130 (dostęp: 30.09.2025).

stanowiło usprawnienie procesu objęcia spółdzielni systemem opustów. Zgodnie ze projektowanymi zmianami, wniosek o zamieszczenie danych w wykazie KOWR spółdzielnia miała składać po otrzymaniu oferty od sprzedawcy energii (zmieniany art. 38g uOZE).

Dalsze zmiany dotyczyły objęcia spółdzielni, które dopiero zamierzają ubiegać się o umieszczenie ich danych w wykazie spółdzielni energetycznych KOWR możliwością wnioskowania do OSDe o udostępnienie historycznych dobowo-godzinowych danych pomiarowych (zmieniany art. 38c ust. 5a uOZE). Projekt zakładał także rozszerzenie odesłania do ustawy – Prawo spółdzielcze oraz ustawy o spółdzielniach rolników poprzez dodanie do art. 38o uOZE, ust. 2 odnoszącego się przede wszystkim do zakładania i organizacji spółdzielni energetycznej, bilansowania energii elektrycznej, rozliczania lub zakupu energii elektrycznej między sprzedawcą, spółdzielnią energetyczną oraz jej poszczególnymi członkami. Pomimo uchwalenia ustawy, została ona skierowana do ponownego rozpatrzenia przez Prezydenta RP[828]. Zgodnie ze stanem prawnym na dzień sporządzenia niniejszej rozprawy, prace nad ustawą nie zostały zakończone[829].

Drugi z projektów obejmujących zmiany dotyczące spółdzielni energetycznych stanowił projekt ustawy o zmianie ustawy o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych oraz niektórych innych ustaw (UD162)[830]. W toku prac legislacyjnych MKiŚ wprowadził do projektu propozycję zmian ponownie przewidujących rozszerzenie działalności spółdzielni energetycznych na gminy miejskie[831].

Odnosząc się do treści projektu, MRiRW ponownie skierował krytyczne uwagi, ponawiając argumentację dotyczącą niecelowości objęcia mieszkańców miast preferencjami, które pierwotnie miały wyrównywać szanse społeczności obszarów wiejskich[832]. Istotne argumenty ministra dotyczyły szacunków dotyczących kosztów takiego rozwiązania. MRiRW podał, że obecnie, system wsparcia dla spółdzielni energetycznych skutkuje kosztami ponoszonymi przez OSDe na poziomie 4 mld zł[833]. W efekcie umożliwienia zakładania spółdzielni energetycznych także mieszkańcom miast, zdaniem Ministra, koszty te miałyby

[828] Ibidem.
[829] Ibidem.
[830] Projekt ustawy o zmianie ustawy o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 6 lutego 2025 r., nr projektu UD162, https://legislacja.gov.pl/projekt/12394351/katalog/13110297#13110297 (dostęp: 30.09.2025).
[831] Wniosek Minister Klimatu i Środowiska z dnia 19 sierpnia 2025 r. o rozpatrzenie przez Stały Komitet Rady Ministrów projektu ustawy o zmianie ustawy o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 14 sierpnia 2025 r., nr projektu UD162.
[832] Uwagi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 września 2025 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 14 sierpnia 2025 r., nr projektu UD162.
[833] Ibidem.

wzrosnąć o 28 mld zł[834]. W uwagach krytycznych podkreślono także obciążenie dla krajowego systemu elektroenergetycznego związane z obsługą systemu opustów. MRiRW wskazał w tym kontekście na zagrożenia zapaści w funkcjonowaniu systemu, która mogłaby prowadzić do nawet do *blackoutu*[835]. Dalszą konsekwencją zmian, zdaniem Ministra, będzie konieczność zmiany dotychczasowego sposobu rozliczeń spółdzielni energetycznych (*net-metering*) na *net-billing*[836].

Uwagi MRiRW nie zostały uwzględnione. Projekt ustawy w brzmieniu skierowanym do Sejmu (druk nr 1746) w dniu 24 września, uwzględniał rozszerzenie możliwości zakładania spółdzielni energetycznych także na obszarze gmin miejskich[837]. Co istotne, zakładał utworzenie dwóch odrębnych wykazów spółdzielni energetycznych. Dla spółdzielni energetycznych działających na obszarze gmin wiejskich i miejsko-wiejskich miał nim być „Wykaz spółdzielni energetycznych Dyrektora KOWR" (art. 38f ust. 3 uOZE w brzmieniu ustalonym projektem). Z kolei dla spółdzielni działających na obszarach gmin miejskich, „Wykaz spółdzielni energetycznych Prezesa URE" (art. 38f ust. 4 uOZE w brzmieniu ustalonym projektem).

Przy założeniu wejścia w życie zmian objętych projektem, kompetencje Prezesa URE zostałyby rozszerzone o prowadzenie wykazu dla spółdzielni energetycznych działających na obszarze gmin miejskich. Warto zaznaczyć, że nowelizacja zakładała zasadnicze powielenie procedury zamieszczenia danych spółdzielni w każdym z wykazów, obowiązków informacyjnych spółdzielni, kontroli spółdzielni oraz sankcji wykreślenia z wykazu. Co istotne, zgodnie z art. 26 pkt. 1 projektu ustawy przepisów zmieniających regulację spółdzielni energetycznej „nie stosuje się do dnia wydania pozytywnej decyzji Komisji Europejskiej o zgodności pomocy publicznej wynikającej z tych przepisów z rynkiem wewnętrznym albo uznania przez Komisję Europejską, że zmiana tych przepisów nie stanowi nowej pomocy publicznej."[838]. Zgodnie ze stanem prawnym na dzień sporządzenia niniejszej rozprawy, prace nad ustawą nie zostały zakończone, jest ona procedowana przez Sejm[839].

[834] Ibidem.
[835] Ibidem.
[836] Ibidem.
[837] Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 24 września 2025 r., druk nr 1746, https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=1746 (dostęp: 30.09.2025).
[838] Zagadnienie to zostanie szerzej omówione w rozdziale VII.
[839] Zob. przebieg prac legislacyjnych nad rządowym projekt ustawy o zmianie ustawy o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych oraz niektórych innych ustaw, druk nr 1746, https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=1746 (dostęp: 30.09.2025).

Co do zasady, możliwość rozszerzenia działania spółdzielni energetycznych na obszar gmin miejskich należy ocenić pozytywnie. Takie rozwiązanie sprzyja udziałowi społeczeństwa w transformacji energetycznej. Autor niniejszej pracy podziela jednak stanowisko MRiRW, zgodnie z którym skutkiem takiej decyzji ustawodawcy będzie konieczność zmiany systemu wsparcia oraz ograniczenie preferencji, którymi obecnie objęte są spółdzielnie energetyczne. System opustów wiąże się bowiem z dużymi kosztami po stronie operatorów systemów dystrybucyjnych elektroenergetycznych oraz sprzedawców energii. Umożliwienie korzystania z tego systemu społecznościom w gminach miejskich spowoduje znaczne obciążenie systemu dystrybucyjnego.

De lege lata, wspomniane koszty oraz obciążenia są uzasadnione zmniejszaniem różnic pomiędzy jakością i dostępnością usług energetycznych na obszarach wiejskich. Spółdzielnie energetyczne mają także istotne znaczenie w kontekście przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu energetycznemu na obszarach wiejskich. Tym samym, wprowadzenie zmian, o których mowa w projekcie ustawy o zmianie ustawy o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych oraz niektórych innych ustaw, wymaga przeprowadzenia szczegółowych analiz pod względem kosztów takiego rozwiązania, jak również spodziewanych skutków społecznych.

5.9. Podsumowanie

Przebieg prac legislacyjnych nad wprowadzeniem pojęcia spółdzielni energetycznej, a następnie kolejnych nowelizacji przepisów regulujących jej działalność, został celowo szczegółowo omówiony w niniejszej pracy. Należy postawić tezę, że działania ustawodawcy miały kluczowy wpływ na rozwój spółdzielczości energetycznej w Polsce. Zakładanie tego rodzaju podmiotów związane było z umożliwieniem im działalności w zakresie wytwarzania energii z OZE oraz objęciem korzystnym systemem wsparcia. Przed wprowadzeniem do polskiego systemu prawa pojęcia spółdzielni energetycznej, oddolne inicjatywy polegające na utworzeniu spółdzielni działających w obszarze OZE stanowiły rzadkość. Poddane analizie działania ustawodawcy wpisały się w transformację energetyczną poprzez otwarcie systemu energetycznego na rozwój energetyki obywatelskiej. W kontekście spółdzielni energetycznych, ustawodawca szczególnie podkreślił wspieranie inicjatyw powstających na terenie obszarów wiejskich.

Nie sposób jednoznacznie ocenić działania polskiego ustawodawcy na rzecz rozwoju spółdzielni energetycznych, z uwagi na wystąpienie aspektów pozytywnych i negatywnych.

Samo ukształtowanie modelu działania spółdzielni energetycznej jako wytwarzanie i obrót energią z OZE na potrzeby spółdzielców stanowiło koncepcję wpisującą się w zasadę zrównoważonego rozwoju. Objęcie spółdzielni systemem wsparcia umożliwiającym ilościowe rozliczenia energii elektrycznej wprowadzonej do sieci, z energią z niej pobraną wyznaczyło efekty działalności spółdzielni jako zapewnienie jej członkom oszczędności na kosztach energii. Ustawodawca tak ukształtował system wsparcia, aby premiował maksymalne wykorzystanie produkowanej energii, czyniąc przeskalowanie instalacji OZE nieopłacalnym. Tym samym, *de lege lata* spółdzielnie energetyczne pozytywnie oddziałują na rynek energii, umożliwiając lokalnym wspólnotom równoważenie ich zapotrzebowania na energię przez produkcję energii z OZE na własne potrzeby. Wpisują się w sprawiedliwą transformację energetyczną, zapewniając korzyści społeczne.

Wydaje się jednak, że wieloletni proces legislacyjny, który ukształtował obecny stan prawny ustawodawca nie realizował spójnej koncepcji wsparcia rozwoju spółdzielni energetycznych. W efekcie wystąpiły bariery ograniczające rozwój spółdzielczości energetycznej. Przede wszystkim negatywnie należy ocenić pierwotną koncepcję, zgodnie z którą spółdzielnia energetyczna miała działać jako ZSD. W połączeniu ze stopniowymi zmianami przepisów wprowadzających system wsparcia (system opustów), w pierwszych latach spółdzielnie energetyczne nie mogły *de facto* rozpocząć działalności. Z tego względu, w literaturze można znaleźć tezy, że prawną możliwość utworzenia spółdzielni energetycznej należy wiązać z nowelizacją ustawy o OZE z 2019 r.,[840] nie zaś, zgodnie z prawdą, w 2016 r. Wynika to z upowszechnienia się informacji o możliwości założenia spółdzielni energetycznej w świadomości publicznej wraz z ustanowieniem systemu wsparcia dla tego rodzaju inicjatyw energetyki obywatelskiej.

Kolejną barierę stanowił długi okres oczekiwania na uchwalenie rozporządzenia szczegółowo regulującego rozliczenia energii elektrycznej wprowadzonej do sieci oraz z niej pobranej. Od dnia wejścia w życie art. 38c ust. 14 uOZE zawierającego delegację ustawową do wydania rozporządzenia, do dnia jego ogłoszenia minęły niemal 3 lata. Z tego względu, przed wejściem w życie przepisów wykonawczych, potencjalni założyciele spółdzielni energetycznych nie byli w stanie oszacować korzyści związanych z założeniem spółdzielni. Bez tej wiedzy niewiele podmiotów zdecydowało się na inwestycję w nowe instalacje OZE lub zmianę systemu rozliczania instalacji już istniejących. W efekcie, pełne ramy prawne prowadzenia działalności w formie spółdzielni energetycznej powstały dopiero po 1 kwietnia

[840] I. Perkowski, *O Spółdzielni energetycznej…*, s. 91.

2022 r. – tj. od dnia wejścia w życie wspomnianego rozporządzenia. Z tego względu lata 2016–2022, mimo przeprowadzonych intensywnych prac legislacyjnych, należy ocenić jako okres nieprzynoszący wymiernych rezultatów w zakresie powstawania nowych spółdzielni energetycznych.

Taką sytuację należy ocenić negatywnie, tym bardziej, że proces wprowadzenia pojęcia spółdzielni energetycznej do polskiego prawa został poprzedzony sporządzeniem analiz funkcjonowania spółdzielni energetycznych w innych państwach, w szczególności państw Europy Zachodniej. Jak wynika z przeprowadzonej analizy, w 2016 r. ustawodawca miał już pełną wiedzę w zakresie prawnych uwarunkowań rozwoju tego rodzaju podmiotów. Na przestrzeni kolejnych lat ustawodawca mógł zbierać dane dotyczące funkcjonowania instalacji OZE w systemie *net-meteringu*. Z tych względów należy uznać, że tak długi okres tworzenia kompleksowej regulacji spółdzielni energetycznych wynikał z braku dostatecznej woli politycznej. Za postawioną tezą przemawia także przedstawiony proces wprowadzania poszczególnych nowelizacji. Przepisy regulujące spółdzielnie energetyczne nie były uwzględniane w pierwotnych projektach nowelizacji uOZE. Ich wprowadzenie, do 2023 r., wynikało każdorazowo z działań MRiRW. Za problematyczny należy zatem uznać podział kompetencji poszczególnych resortów w zakresie regulacji rynku OZE. Zasadnicze kompetencje w tym zakresie ma minister właściwy do spraw klimatu. Z uwagi jednak na powiązanie spółdzielni energetycznych z obszarami wiejskimi aktywność legislacyjną wykazywał minister właściwy do spraw rozwoju wsi.

Obecnie, w kontekście kształtowania regulacji spółdzielni energetycznych w Polsce, kluczowe znaczenie ma debata dotycząca rozszerzenia możliwości zakładania spółdzielni energetycznych w gminach miejskich. Takie rozwiązanie z całą pewnością sprzyja udziałowi społeczeństwa w transformacji energetycznej. Jednak może skutkować nagłym zwiększeniem liczby spółdzielni energetycznych, co należy rozpatrywać z perspektywy znacznego obciążenia systemu dystrybucyjnego elektroenergetycznego. Z wymienionych względów, wprowadzenie dalszych zmian wymaga uprzedniego wykonania szczegółowych analiz.

Rozdział VI Zakładanie i organizacja spółdzielni energetycznej jako nowego typu spółdzielni w polskim systemie prawa

6.1. Zakładanie spółdzielni energetycznej

6.1.1. Etap koncepcyjny – uwagi wprowadzające

Przebieg procesu zakładania spółdzielni energetycznej wyznaczają przepisy aktów prawnych regulujących prowadzenie przez nią działalności, przede wszystkim ustawa – Prawo spółdzielcze oraz ustawa o OZE. Należy jednak zauważyć, że poprzestanie wyłącznie na aspektach wprost wynikających z tych aktów prawnych nie jest wystarczające. Proces ten wymaga analizy także z perspektywy technicznej oraz organizacyjnej. Z założeniem spółdzielni energetycznej wiąże się bowiem konieczność przeprowadzenia analizy opłacalności inwestycji w nowe instalacje OZE lub zmiany modelu funkcjonowania instalacji już istniejących. Tych wyzwań dotyczy problematyka prawna poruszona w niniejszym podrozdziale.

Wyróżnić można następujące etapy zakładania spółdzielni energetycznej oraz rozpoczęcia działalności określonej w uOZE: 1) etap koncepcyjny, 2) założenie spółdzielni oraz wpis w rejestrze przedsiębiorców KRS, 3) zamieszczenie danych spółdzielni w wykazie spółdzielni energetycznych prowadzonym przez Dyrektora Generalnego KOWR, 4) zawarcie umowy kompleksowej ze sprzedawcą energii. Proces ten obrazuje poniższy diagram:

Wykres 1 Proces zakładania spółdzielni energetycznej oraz rozpoczęcia działalności określonej w uOZE. Opracowanie własne.

W doktrynie utrwaliło się wyróżnienie etapu zakładania spółdzielni określanego jako: „powzięcie zamiaru założenia spółdzielni”[841]. Kwestia „zamiaru” wywodzona jest z literalnej treści art. 6 ust. 1 uPS, który mówi o osobach zamierzających założyć spółdzielnię. Jak podaje M. Jedlińska etap ten: „uznać należy za pewien proces intelektualny wyrażony na zewnątrz poprzez przejście od czynności przygotowawczych do założenia spółdzielni, który stanowi niezbędny element w procesie powstawania spółdzielni.”[842]. Prawo spółdzielcze określa następnie czynności, które składają się na proces, którego skutkiem jest wpis spółdzielni do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego.

Z uwagi na przedmiot niniejszej pracy należy przeanalizować czynności *stricte* organizacyjne poprzedzające prawny proces zakładania spółdzielni. Etap ten następuje już po powzięciu zamiaru założenia spółdzielni i sprowadza się do opracowania koncepcji jej funkcjonowania. Działania te nie zostały uregulowane prawnie. Stanowią proces intelektualny osób będących założycielami spółdzielni lub założycieli tych reprezentujących, w przypadku założycieli będących podmiotami innymi niż osoby fizyczne.

Jakkolwiek etap koncepcyjny nie został uregulowany prawnie, ma on jednak kluczowe znaczenie biorąc pod uwagę wykonalność przedsięwzięcia. Założenie spółdzielni to proces wymagający planowania. Podmioty zaangażowane w ten proces powinny ustalić następujące uwarunkowania składające się na ten projekt: 1) prawne, 2) technologiczne, 3) organizacyjne oraz 4) finansowe. Realizując ten etap warto oprzeć się na wiedzy z zakresu zarządzania strategicznego obejmującej narzędzia takie jak: analiza SWOT, technika analizy portfelowej, czy analiza SPACE[843]. Kluczowym czynnikiem wpływającym na czas realizacji projektu, jego koszty oraz poziom złożoności jest konieczność budowy nowych instalacji OZE w ramach zakładanej spółdzielni energetycznej.

Aspekty prawne, które należy wziąć pod uwagę przy zakładaniu spółdzielni energetycznej, to przede wszystkim uwarunkowania wynikające z prawa spółdzielczego, takie jak ustrój wewnętrzny spółdzielni, prawa i obowiązki spółdzielców, kompetencje organów, rachunkowość spółdzielni, czy poddanie się procedurze lustracji. Kolejne zagadnienia wymagające analizy przed podjęciem czynności w kierunku założenia spółdzielni to: charakter działalności spółdzielni energetycznej w zakresie wytwarzania energii z OZE – uwzględniając wymogi prawne przewidziane w ustawie o OZE oraz system wsparcia przyznany spółdzielniom

[841] Tak: K. Pietrzykowski, *Prawa rzeczowe do lokali w spółdzielni mieszkaniowej*, w: E. Gniewek (red.), *System Prawa Prywatnego. Prawo rzeczowe*, t. 4, Warszawa 2012,s. 306.
[842] M. Jedlińska, *Założenie spółdzielni socjalnej*, „Przegląd Sądowy” 2013, nr 5, s. 45.
[843] Szerzej: T. Gołębiowski, *Zarządzanie strategiczne: planowanie i kontrola*, Warszawa 2001.

energetycznym. Omawiany zakres dotyczy również opracowania prawnego modelu rozliczeń finansowych w związku z prowadzoną działalnością. Rozważenia wymagają także uwarunkowania prawne związane z procesem inwestycyjnym instalacji OZE[844].

Aspekty technologiczne sprowadzają się w pierwszej kolejności do wyboru rodzaju planowanych instalacji OZE. Niezbędne jest także oszacowanie, jaka moc zainstalowana elektryczna jest potrzebna do spełnienia wymogu zapewnienia minimalnego rocznego zapotrzebowania na energię z własnej produkcji. System wsparcia spółdzielni energetycznej wyznacza określoną korelację między profilami, a także wolumenami konsumpcji oraz wytwarzania energii elektrycznej. Z tego względu, założyciele spółdzielni energetycznej powinni wykonać symulację bilansowania energii wyprodukowanej przez posiadane lub planowane instalacje OZE oraz zużytej, w oparciu o jej historyczne zużycie przez spółdzielców. Prowadzone analizy powinny uwzględniać także możliwe do przewidzenia zmiany w zapotrzebowaniu na energię, wynikające m.in. z rozbudowy przedsiębiorstw spółdzielców.

W celu wykonania rzetelnej analizy, gwarantującej spełnienie wymogów prawnych wynikających z ustawy o OZE, a także optymalnego doboru profili wytwarzania oraz poboru energii należy przeprowadzić następujące działania: 1) przeprowadzić szczegółową analizę dotychczasowego zużycia energii elektrycznej przez członków spółdzielni, 2) wykonać prognozę przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną zarówno przez samą spółdzielnię, jak i jej członków, 3) wykonać symulację generacji energii elektrycznej przez planowane do wykorzystania w spółdzielni instalacje OZE oraz zapotrzebowania na energię, w kontekście systemu wsparcia określonego w rozporządzeniu MKiŚ[845].

6.1.2. Pojęcie spółdzielni energetycznej, spółdzielni oraz spółdzielni rolników w polskim prawie

Spółdzielnia energetyczna w polskim prawie stanowi pojęcie zdefiniowane ustawowo. Jej definicja legalna została umieszczona w art. 2 pkt. 33a ustawy o OZE. Zgodnie z obowiązującym brzmieniem przepisu, jest ona „spółdzielnią w rozumieniu art. 1 § 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (…) albo spółdzielnią rolników w rozumieniu art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 4 października 2018 r. o spółdzielniach rolników (…), których przedmiotem działalności jest wytwarzanie energii elektrycznej lub biogazu, lub biogazu rolniczego, lub biometanu, lub ciepła w instalacjach odnawialnego źródła energii, obrót nimi

[844] Zob. rozdział VII.
[845] Szerzej: T. Marzec, *Koncepcja pilotażowej spółdzielni energetycznej*, Poznań 2025, Analiza sporządzona w ramach projektu Life After Coal PL, dotychczas niepubl.

lub ich magazynowanie, dokonywane w ramach działalności prowadzonej wyłącznie na rzecz tych spółdzielni oraz ich członków".

Poprzez wprowadzenie art. 2 pkt 33a ustawy o OZE polski ustawodawca wyodrębnił spółdzielnię energetyczną w rozumieniu tej ustawy. Zgodnie z uwagami przedstawionymi już w niniejszej pracy, jest to w pewnym zakresie nowatorskie rozwiązanie, na tle rozwiązań obowiązujących w innych państwach UE. W innych systemach prawnych państw członkowskich UE spółdzielnie energetyczne wyróżnia przede wszystkim przedmiot ich działalności[846]. Z tego względu, po spełnieniu określonych wymogów prawnych, mogą korzystać z systemów wsparcia inwestycyjnego lub operacyjnego w zakresie działalności na rynku energetycznym, w szczególności w obszarze OZE. W pozostałym zakresie spółdzielnie energetyczne podlegają generalnym regulacjom prawa krajowego poszczególnych państw członkowskich UE[847].

W polskim prawie, sformułowanie definicji legalnej spółdzielni energetycznej odnosi się przede wszystkim do przedmiotu regulacji ustawy o OZE. W toku procesu legislacyjnego oprócz określenia definicji legalnej spółdzielni energetycznej, sformułowano także katalog wymogów prawnych. Do uznania, że dany podmiot jest spółdzielnią energetyczną w rozumieniu ustawy o OZE nie wystarczy zatem wyłącznie stwierdzenie, że odpowiada on definicji zawartej w art. 2 pkt 33a uOZE. Wymogi te zostały uregulowane w art. 38c oraz 38e i 38f uOZE. Spółdzielnia energetyczna powinna je spełniać, aby jej dane zostały zamieszczone w wykazie spółdzielni energetycznych prowadzonym przez Dyrektora Generalnego KOWR. Z powyższym wiąże się uzyskanie przez nią statusu spółdzielni energetycznej w rozumieniu ustawy o OZE[848].

Spółdzielnia, która uzyskała status spółdzielni energetycznej może korzystać z systemu wsparcia operacyjnego – systemu opustów, o którym mowa w art. 38c ust. 3 uOZE. W tym celu niezbędne jest zawarcie umowy kompleksowej oraz montaż liczników zdalnego odczytu realizowany przez OSDe. Objęcie spółdzielni energetycznych odrębnym systemem wsparcia stanowi kluczowe uzasadnienie dla wyodrębnienia definicji legalnej spółdzielni energetycznej. W ten sposób ustawodawca określił sposób funkcjonowania spółdzielni energetycznej w obszarze OZE, w szczególności odnośnie wytwarzania energii elektrycznej. Polega ono na ilościowym rozliczaniu energii elektrycznej wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej

[846] Za: D. Bierecki, *Prawne determinanty…*, s. 8, wraz z przywołaną tam literaturą. Opisany w literaturze wyjątek stanowi system prawa Ukrainy, szerzej: rozdział IV.
[847] Zob. rozdział IV.
[848] P. Nowakowska, A. Leśniak, *Spółdzielnie energetyczne. Przegląd regulacji prawnych*, „Nowa Energia" 2022, nr 2(83), s. 35.

elektroenergetycznej z energią elektryczną z tej sieci pobraną, w celu zaspokojenia potrzeb spółdzielców. Spółdzielnia energetyczna stanowi jedną z form organizacyjno-prawnych energetyki obywatelskiej, za pomocą której społeczeństwo może włączać się w transformację energetyczną[849].

Zgodnie z art. 2 pkt 33a uOZE, spółdzielnia energetyczna jest spółdzielnią w rozumieniu art. 1 § 1 uPS, albo spółdzielnią rolników w rozumieniu art. 4 ust. 1 uSR. Odnosząc się do językowego brzmienia definicji legalnej spółdzielni energetycznej, D. Bierecki zaklasyfikował ją jako podtyp spółdzielni w rozumieniu prawa spółdzielczego lub podtyp spółdzielni rolników[850]. Autor niniejszej pracy podziela tę tezę. Z tego względu, w pierwszej kolejności należy odnieść się do pojęcia spółdzielni w prawie polskim.

Definicja legalna spółdzielni została zawarta w art. 1 § 1 uPS. Zgodnie z tym przepisem: „Spółdzielnia jest dobrowolnym zrzeszeniem nieograniczonej liczby osób, o zmiennym składzie osobowym i zmiennym funduszu udziałowym, które w interesie swoich członków prowadzi wspólną działalność gospodarczą.". Jak słusznie zauważyła K. Kwapisz-Krygiel, spółdzielnia stanowi zespół osób, które dla osiągnięcia wspólnego celu podejmują się współdziałania w sposób zorganizowany[851]. Powodem współdziałania jest przekonanie członków spółdzielni, że bez współpracy, realizacja ich zamierzeń będzie niemożliwa lub bardzo utrudniona[852]. Należy zwrócić także uwagę, że zgodnie z art. 1 § 1 uPS, spółdzielnia w interesie swoich członków prowadzi wspólną działalność gospodarczą. W doktrynie podkreśla się, że pojęcie spółdzielni w polskim prawie wyraża „bimodalny model spółdzielni", która jest jednocześnie zrzeszeniem osób oraz przedsiębiorstwem[853]. Kluczowe znaczenie ma jednak wymiar osobowy spółdzielni, będącej przede wszystkim zrzeszeniem osób, nie kapitałów[854].

Spółdzielnia, stanowi korporację, wyposażoną w osobowość prawną, która realizuje cele gospodarcze oraz niegospodarcze[855]. Odnosząc się do działalności gospodarczej spółdzielni, jak słusznie podkreślił H. Cioch, nie jest to działalność *stricte* zarobkowa, która

[849] P. Lissoń, *Energetyka obywatelska…*, s. 804.
[850] Tak: D. Bierecki, *Ustalenie liczby udziałów w spółdzielni rolników (spółdzielni energetycznej)*, „Pieniądze i Więź" 2020, nr 3, s. 70–71, D. Bierecki, *Energy Cooperatives…*, s. 7–9, za: D. Bierecki, *Art. 1,* w: D. Bierecki, P. Pałka, *Prawo spółdzielcze…*
[851] Za: K. Kwapisz-Krygiel, *Art.* 1, w: eadam, *Prawo spółdzielcze*, LEX/el. 2014.
[852] K. Królikowska, *Art. 1…*
[853] A. Piechowski, *Wartości i zasady spółdzielcze a społeczeństwo obywatelskie i gospodarka społeczna*, „Ekonomia Społeczna" 2013, nr 1, s. 40.
[854] M. Gersdorf, J. Ignatowicz, *Prawo spółdzielcze*, Warszawa 1985, s. 17.
[855] H. Cioch, *Prawo spółdzielcze…*, s. 48-49.

zmierza do osiągania zysków ekonomicznych[856]. Powinna być nakierowana przede wszystkim na zaspokajanie potrzeb i interesów ekonomicznych spółdzielców. Takie ujęcie wyraża cel ustawodawcy, jakim było nadanie spółdzielniom formy prawnej odrębnej od przewidzianej dla spółek handlowych[857]. Niegospodarczy wymiar spółdzielni został określony jako działalność społeczna i oświatowo-kulturalna realizowana na rzecz swoich członków i ich środowiska. Ma ona charakter fakultatywny. Prawne aspekty zakładania, organizacji oraz funkcjonowania spółdzielni, w kontekście spółdzielni energetycznych zostaną szczegółowo przeanalizowane w dalszej części niniejszej pracy.

Odnosząc się do zawartych w niniejszej pracy rozważań dotyczących zasad spółdzielczych, nie zostały one wyraźnie uwzględnione w polskim ustawodawstwie, jednak należy uznać, że wiele przepisów prawa spółdzielczego jest z nimi zgodne[858]. Z tego względu w doktrynie podkreśla się, że w stosunku do polskich organizacji spółdzielczych zasady spółdzielcze (w ich ujęciu ustalonym przez ICA) obowiązują za pośrednictwem polskiego prawa[859]. W istocie, zasady spółdzielcze znajdują odzwierciedlenie w polskim prawie spółdzielczym, jakkolwiek w niejednolity sposób[860].

Warto zaznaczyć, że formułując definicję legalną spółdzielni energetycznej ustawodawca wskazał *explicite*, że spółdzielnią energetyczną może być spółdzielnia rolników. Rozwiązanie to wynika z zamiaru silnego powiązania spółdzielni energetycznych z rozwojem obszarów wiejskich. Stanowi także element upowszechniania spółdzielni rolników, będącej stosunkowo nowym typem spółdzielni, wprowadzonym do polskiego prawa w 2018 r.[861] Zgodnie z art. 4 ust. 1 uSR spółdzielnia rolników stanowi dobrowolne zrzeszenie przede wszystkim rolników prowadzących gospodarstwo rolne w rozumieniu przepisów ustawy o podatku rolnym lub działalność rolniczą w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej o zmiennym składzie osobowym i zmiennym funduszu udziałowym, które w interesie swoich członków prowadzi wspólną działalność gospodarczą[862]. Intencją ustawodawcy było wzmocnienie roli spółdzielczości w rolnictwie. Inicjatywa ustawodawcza w tym zakresie stanowiła odpowiedź na potrzeby oraz oczekiwania rolników dotyczące wspierania

[856] Ibidem.
[857]M. Wrzołek-Romańczuk, K. Pietrzykowski, *Art. 1*…
[858] Szerzej: A. Suchoń, *The Seven Cooperative*…, s. 803 i n.
[859] M. Wrzołek-Romańczuk, K. Pietrzykowski, *Art. 1*…
[860] Przykłady takich rozwiązań stanowią: art. 1 § 1 uPS, nawiązujący do zasady dobrowolnego i otwartego członkostwa, art. 36 § 2 zd. 1 i art. 38 § 1 uPS wyrażające zasadę demokratycznej kontroli, za: ibidem.
[861] Tak: D. Bierecki, *Art. 1,* w: D. Bierecki, P. Pałka, *Prawo spółdzielcze*…
, por. J. Bieluk, *Spółdzielnie rolników – konstrukcja prawna*, „Studia Iuridica Agraria" 2018, nr XVI, s. 13.
[862] Za: A. Suchoń, *Nowa ustawa*…, s. 263-264.

w zrzeszaniu się w spółdzielnie i ich funkcjonowania w takich podmiotach[863]. Spółdzielnie rolników objęto szeregiem preferencji, przede wszystkim fiskalnych, takich jak zwolnienie z podatku CIT, zwolnienie z podatku od nieruchomości dla budynków i gruntów, w wymiarze określonym w ustawie[864].

W kontekście ujęcia przez ustawodawcę w literalnym brzmieniu art. 2 pkt 33a uOZE wyłącznie dwóch typów spółdzielni warto przytoczyć stanowisko D. Biereckiego, zgodnie z którym, inne spółdzielnie szczególnego typu także mogą stać się spółdzielnią energetyczną[865]. Autor niniejszej pracy podziela tę tezę. W szczególności na aprobatę zasługuje stwierdzenie, że za spółdzielnię energetyczną mogą być uznane poszczególne typy normatywne spółdzielni, określone w ustawie prawo spółdzielcze[866].

Wypada jednak rozszerzyć tę tezę, w ten sposób, że status spółdzielni energetycznej mogą uzyskać także inne typy spółdzielni, w szczególności, uregulowane w innych aktach prawnych niż prawo spółdzielcze, jeżeli: 1) wypełniają cechy definicji spółdzielni zamieszczonej w art. 1 § 1 uPS, 2) spełniają wymogi prawne określone w ustawie o OZE, 3) ich dane zostały zamieszczone w wykazie spółdzielni energetycznych KOWR. Będzie to dotyczyło typów normatywnych spółdzielni, takich jak m.in. spółdzielnia socjalna oraz spółdzielnia mieszkaniowa. W obu przytoczonych przypadkach, spółdzielnie te można uznać bowiem za spółdzielnię w rozumieniu art. 1 § 1 uPS, wypełniają bowiem jej cechy definicyjne oraz zawierają odesłanie do przepisów prawa spółdzielczego w przypadkach nieuregulowanych w odrębnych ustawach[867]. Co więcej, tezę tę potwierdza praktyka. Wśród spółdzielni, które znajdują się w wykazie spółdzielni energetycznych, znajduje się spółdzielnia socjalna[868].

6.1.3. Przedmiot działalności spółdzielni energetycznej w polskim systemie prawa

W celu przeanalizowania przedmiotu działalności spółdzielni energetycznej, w pierwszej kolejności należy przywołać definicję legalną odnawialnego źródła energii. Pojęcie to zostało zdefiniowane w art. 2 pkt 22 uOZE jako „odnawialne, niekopalne źródła energii obejmujące energię wiatru, energię promieniowania słonecznego, energię aerotermalną, energię geotermalną, energię hydrotermalną, hydroenergię, energię fal, prądów i pływów

[863] Za: J. Bieluk, *Spółdzielnie rolników…*, s. 14.
[864] Szerzej: A. Suchoń, *Nowa ustawa…*, s. 278-279.
[865] Tak: D. Bierecki, *Ustalenie liczby udziałów …*, s. 70–71, D. Bierecki, *Energy Cooperatives…*, s. 7–9, za: D. Bierecki, *Art. 1,* w: D. Bierecki, P. Pałka, *Prawo spółdzielcze…*
[866] Ibidem.
[867] Tak w odniesieniu do spółdzielni mieszkaniowych: D. Bierecki, *Art. 1*, w: D. Bierecki, P. Pałka, *Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych. Komentarz*, Legalis/el. 2025.
[868] Spółdzielnia Socjalna Sąsiedzi, Wykaz spółdzielni energetycznych…

morskich, energię otoczenia, energię otrzymywaną z biomasy, biogazu, biogazu rolniczego, biometanu, biopłynów oraz z wodoru odnawialnego".

Zgodnie z art. 2 pkt 33a uOZE, spółdzielnia energetyczna, w ramach prowadzonej działalności, może wytwarzać energię elektryczną lub ciepło lub biogaz lub biogaz rolniczy lub biometan, wykorzystując wyłącznie instalacje OZE. Przepis ten w pierwszej kolejności wskazuje określone rodzaje energii, które może wytwarzać spółdzielnia energetyczna. Są nimi energia elektryczna oraz ciepło (energia cieplna). Stwierdzenie, że wymienione rodzaje energii mogą być wytwarzane w instalacjach OZE, oznacza, że mogą one być wytwarzane wyłącznie z odnawialnych źródeł energii. Wynika to z literalnej treści definicji legalnej instalacji odnawialnego źródła energii[869]. W efekcie, spółdzielnia energetyczna może wytwarzać energię elektryczną lub energię cieplną ze wszystkich rodzajów OZE wskazanych w art. 2 pkt 22 uOZE.

W myśl analizowanego przepisu, spółdzielnia energetyczna może wytwarzać także biogaz[870] lub biogaz rolniczy[871] lub biometan[872], będące gazami pochodzącymi ze źródeł odnawialnych[873]. Warto zaznaczyć, że przepis ten *de lege lata* nie wymienia możliwości wytwarzania przez spółdzielnię energetyczną biopłynów oraz wodoru odnawialnego. Powyższe należy uznać za pewną niekonsekwencję ustawodawcy. Umieszczenie w katalogu rodzajów gazów pochodzących ze źródeł odnawialnych, których wytwarzanie może stanowić przedmiot działalności spółdzielni energetycznych, biogazu rolniczego jednoznacznie wskazuje na intencję ustawodawcy powiązania tych podmiotów z transformacją energetyczną obszarów wiejskich.

Zgodnie z definicją legalną, spółdzielnia energetyczna może wytwarzać rodzaje energii lub gazów ze źródeł odnawialnych, wskazane w art. 2 pkt 33a uOZE, a także prowadzić obrót

---

[869] Zgodnie z art. 2 pkt 13 uOZE instalacja odnawialnego źródła energii jest to „instalacja stanowiąca wyodrębniony zespół: a) urządzeń służących do wytwarzania energii elektrycznej lub ciepła lub chłodu opisanych przez dane techniczne i handlowe, w których energia elektryczna lub ciepło lub chłód są wytwarzane z odnawialnych źródeł energii, lub b) obiektów budowlanych i urządzeń, stanowiących całość techniczno-użytkową służącą do wytwarzania biogazu, biogazu rolniczego, biometanu lub wodoru odnawialnego - a także połączony z tym zespołem magazyn energii elektrycznej, magazyn biogazu lub instalacja magazynowa w rozumieniu art. 3 pkt 10a ustawy - Prawo energetyczne wykorzystywana do magazynowania biogazu rolniczego, biometanu lub wodoru odnawialnego".

[870] Definicja legalna biogazu znajduje się w art. 2 pkt 1 uOZE, zgodnie z którym jest to „gaz uzyskany z biomasy, w szczególności z instalacji przeróbki odpadów zwierzęcych lub roślinnych, oczyszczalni ścieków oraz składowisk odpadów".

[871] W myśl art. 2 pkt 1 uOZE biogaz rolniczy to gaz otrzymywany w procesie fermentacji metanowej z produktów wskazanych w lit. a – f) tego przepisu, z wyłączeniem biogazu pozyskanego z odpadów komunalnych, ze składowisk odpadów, a także z substratów pochodzących z oczyszczalni ścieków innych niż wymienione w lit. b.

[872] Biometan w polskim prawie zdefiniowany został w art. 2 pkt 3c uOZE jako „gaz uzyskany z biogazu, biogazu rolniczego lub wodoru odnawialnego, poddanych procesowi oczyszczenia, wprowadzany do sieci gazowej lub transportowany w postaci sprężonej albo skroplonej środkami transportu innymi niż sieci gazowe, lub wykorzystany do tankowania pojazdów silnikowych bez konieczności jego transportu".

[873] Szerzej: K. J. Chmielowski, *Biogaz i biometan jako zielone paliwa przyszłości - realne wsparcie udziału energii ze źródeł odnawialnych*, „Wiadomości Naftowe i Gazownicze" 2023, nr 4(290).

nimi oraz je magazynować, w ramach działalności prowadzonej wyłącznie na rzecz jej samej oraz jej członków. Pojęcie obrotu zostało zdefiniowane w art. 3 pkt 6 uPE i stanowi ono „działalność gospodarczą polegającą na handlu hurtowym albo detalicznym paliwami lub energią". Jak zatem należy wnioskować, spółdzielnia może prowadzić obrót energią elektryczną, ciepłem lub rodzajami gazów ze źródeł odnawialnych wskazanymi w definicji legalnej. Odnosząc się do możliwości magazynowania może ono dotyczyć magazynowania wymienionych rodzajów gazów, a zatem ich przechowywania w instalacji magazynowej[874].

Możliwości magazynowania energii zgodnie z ustawą – Prawo energetyczne są szersze. Zgodnie z art. 3 pkt 59a uPE magazynowanie energii może polegać na magazynowaniu energii elektrycznej lub przetworzenie energii elektrycznej pobranej z sieci elektroenergetycznej lub wytworzonej przez jednostkę wytwórczą przyłączoną do sieci elektroenergetycznej i współpracującą z tą siecią, a także przetworzenie energii elektrycznej pobranej z systemu nieprzyłączonego do sieci elektroenergetycznej do innej postaci energii, w tym do postaci paliwa, przechowanie tej energii, a następnie wykorzystanie jej w postaci nośnika energii.

Należy zwrócić uwagę, że ustawodawca precyzyjnie określił cel działalności prowadzonej przez spółdzielnię w obszarze OZE. Może być ona wykonywana wyłącznie na rzecz spółdzielni oraz jej członków. Oznacza to, że beneficjentami wytwarzania, obrotu lub magazynowania rodzajów energii lub gazów ze źródeł odnawialnych wskazanych w art. 2 pkt 33a uOZE mogą być wyłącznie członkowie spółdzielni i sama spółdzielnia.

Treść definicji legalnej sprzed nowelizacji ustawy o OZE z dnia z dnia 17 sierpnia 2023 r. w większym stopniu wskazywała, że działalność spółdzielni energetycznej ma zaspokajać potrzeby energetyczne spółdzielców, określając cel wytwarzania jako „wyłącznie na potrzeby własne". Pomimo rezygnacji ustawodawcy z ujęcia w definicji legalnej *explicite* powiązania działalności spółdzielni z zaspokajaniem potrzeb energetycznych spółdzielców, należy stwierdzić, że nie oznacza to, że z wytworzonej energii lub substancji korzystać mogą podmioty trzecie.

Ustawodawca nie zaznaczył, że energia wytworzona przez spółdzielnię powinna zostać skonsumowana przez podmioty w niej zrzeszone. Jednak powiązanie wytwarzania z obrotem wytworzoną energią lub gazami wyłącznie na rzecz spółdzielni i jej członków wyklucza możliwość korzystania z efektów działalności spółdzielni przez jakiekolwiek podmioty trzecie. Wprowadzona przez ustawodawcę zmiana ma bardziej odpowiadać modelowi funkcjonowania spółdzielni energetycznej w ramach systemu wsparcia w formie *net-meteringu*. Energia

[874] Definicja legalna instalacji magazynowej została zawarta w art. 3 pkt 10a uPE.

elektryczna wprowadzana przez spółdzielnię (spółdzielców) do sieci dystrybucyjnej nie jest wykorzystywana przez podmioty w spółdzielni zrzeszone w znaczeniu dosłownym. Jest dystrybuowana zgodnie z prawami fizyki, w ramach danej sieci elektroenergetycznej.

Biorąc pod uwagę powyższe, wytworzenie „na potrzeby własne" może dotyczyć wyłącznie energii elektrycznej, która nie została wprowadzona do sieci a skonsumowana przez spółdzielców – co może mieć miejsce np. w przypadku instalacji fotowoltaicznych zlokalizowanych na dachach budynków. Obecne brzmienie definicji legalnej wskazuje, że korzyści z tytułu działalności spółdzielni energetycznej mogą odnosić wyłącznie sama spółdzielnia oraz należący do niej spółdzielcy. Takie ujęcie celu działalności jest spójne z systemem wsparcia, gdyż zakłada on, że w rozliczeniach energii elektrycznej prowadzonych zgodnie z art. 38c uOZE nie mogą uczestniczyć w formie odbiorców końcowych podmioty trzecie.

Jak podkreślono już w niniejszej pracy, systemem wsparcia objęta jest wyłącznie działalność spółdzielni polegająca na wytwarzaniu energii elektrycznej. Na dzień sporządzenia niniejszej pracy, wszystkie podmioty zamieszczone w wykazie KOWR prowadzą działalność polegającą na wytwarzaniu energii elektrycznej. Brak jest w nim spółdzielni energetycznych, które prowadziłyby działalność polegającą na wytwarzaniu ciepła, biogazu, biogazu rolniczego lub biometanu[875]. Pomimo tego stanu rzeczy zasadne wydaje się przeanalizowanie, na czym miałaby polegać tego rodzaju działalność. W przypadku wytwarzania w ramach spółdzielni energetycznej energii cieplnej, jej członkowie powinni być przyłączeni do sieci ciepłowniczej obsługującej wyłącznie spółdzielnię i jej członków. Zaakcentować należy, że energia cieplna powinna być pozyskiwana wyłącznie ze źródeł odnawialnych[876].

W przypadku wytwarzania w ramach spółdzielni paliw takich jak biogaz lub biogaz rolniczy lub biometan, z uwagi na brak możliwość obrotu nimi na rzecz podmiotów trzecich, zasadniczą możliwością ich wykorzystania wydaje się spalanie w ramach układów kogeneracyjnych pozwalających na równoczesne wytwarzanie ciepła i energii elektrycznej. Wówczas spółdzielnia powinna użytkować ciepłociąg w celu dostarczenia ciepła do spółdzielców. Wytwarzana energia elektryczna mogłaby być wprowadzana do sieci

[875] Wykaz spółdzielni energetycznych…

[876] Może być zatem pozyskiwana z energii promieniowania słonecznego, za pomocą kolektorów słonecznych, z energii geotermalnej, a także pokrewnym jej energii hydrotermalnej i aerotermalnej. Energia cieplna może pochodzić także ze spalania biomasy, biogazu, biogazu rolniczego, biopłynów oraz biometanu, Szerzej: D. G. Gardiner & Associates, *A Landscape Review of the Global Renewable Heating and Cooling Market*, https://www.renewablethermal.org/wp-content/uploads/2019/01/RTC-Landscape-Review-FINAL-7.11.2018.pdf (dostęp: 30.09.2025). W tym celu wykorzystywany może być także wodór odnawialny, Szerzej: T. Chmielniak, *Wodór w energetyce*, „ACADEMIA. Magazyn Polskiej Akademii Nauk" 2021, nr 1/65, s. 72-78.

elektroenergetycznej w ramach systemu opustów lub trafiać bezpośrednio do spółdzielców, w celu wykorzystania na potrzeby własne.

Od weryfikacji, czy przedmiot działalności danej spółdzielni odpowiada zakresowi wskazanemu w art. 2 pkt 33a uOZE zależy czy będzie ona mogła uzyskać status spółdzielni energetycznej. Stwierdzenie w tym zakresie niezgodności z ustawą, stanowi przeszkodę w zamieszczeniu danych spółdzielni w wykazie KOWR, a w efekcie korzystania z systemu opustów. Przykład działalności sprzecznej z zakresem określonym w ustawie stanowić może sprzedaż energii wytworzonej w instalacjach OZE wykorzystywanych w ramach spółdzielni podmiotowi w spółdzielni niezrzeszonemu – sprzedawcy energii lub innemu odbiorcy końcowemu energii[877]. Takiej działalności nie sposób zaklasyfikować jako prowadzonej „wyłącznie" na rzecz spółdzielni oraz jej członków. Jakkolwiek wiązałaby się z uzyskaniem przez spółdzielnię korzyści finansowych, prowadziłaby jednak także do przysporzenia po stronie podmiotu trzeciego, nienależącego do spółdzielni. Opisana sytuacja prowadziłaby także do naruszenia wymogu prowadzenia obrotu energią wyłącznie na rzecz spółdzielni oraz spółdzielców.

Należy jednak podkreślić, że zakres działalności spółdzielni energetycznej ujęty w ustawie odnosi się wyłącznie do wytwarzania energii z OZE. Powoduje to konieczność ustalenia, czy może ona podjąć inną działalność, niezwiązaną z obszarem energetyki odnawialnej? Wobec tak postawionego pytania, należy udzielić odpowiedzi pozytywnej. Wynika to z braku wyrażonego przez ustawodawcę zakazu prowadzenia tego rodzaju działalności. Obok działalności określonej w ustawie, spółdzielnia może prowadzić zatem w zasadzie dowolną działalność gospodarczą, w interesie swoich członków. Działalność ta nie powinna jednak naruszać przepisów ustawy o OZE.

Za taką interpretacją przepisów przemawia literalna treść definicji legalnej, zgodnie z którą spółdzielnią energetyczną jest spółdzielnia rolników w rozumieniu art. 4 ust. 1 uSR. Spółdzielnia ta prowadzi wspólną działalność gospodarczą w interesie swoich członków, której przedmiot dotyczy przede wszystkim koordynacji działalności rolników w niej zrzeszonych[878]. Poruszone zagadnienie ma istotne znaczenie praktyczne. Istniejące spółdzielnie prowadzące zróżnicowaną działalność, które dotychczas nie wykazywały aktywności w obszarze OZE, mogą rozważać uzyskanie statusu spółdzielni energetycznej. Taką sytuację można uznać za

[877] Tak D. Bierecki, *Energy Cooperatives in the System…*, s. 10.
[878] Przedmiot działalności spółdzielni rolników został uregulowany w art. 6 ustawy o spółdzielniach rolników, Szerzej: A. Suchoń, *Nowa ustawa o spółdzielniach rolników – wybrane zagadnienia*, „Studia Prawnicze KUL" 2020, nr 3 (83), s. 267, idem, *Legal aspects of the organisation and operation of agricultural co-operatives in Poland*, Poznań 2019, s. 72-85.

prawnie dopuszczalną, pod warunkiem spełnienia wymogów stawianych spółdzielniom energetycznym w ustawie o OZE.

6.1.4. Założyciele spółdzielni energetycznej

Zgodnie z art. 6 § 2 uPS liczba założycieli spółdzielni nie może być mniejsza od dziesięciu, jeżeli założycielami są osoby fizyczne, i trzech, jeżeli założycielami są osoby prawne. W przypadku, gdy wśród założycieli są osoby fizyczne oraz osoby prawne, zgodnie z orzecznictwem, wymagana przez ustawę liczba założycieli spółdzielni wynosi dziesięć osób[879]. W przypadku spółdzielni rolników, zgodnie z art. 7 ust. 1 uSR, jej założycielami mogą być rolnicy, których liczba nie może być mniejsza niż dziesięć. Prawo spółdzielcze oraz inne ustawy zawierają przepisy szczegółowo określające minimalną liczbę poszczególnych typów spółdzielni.

Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym w doktrynie, w przypadku, gdy wśród założycieli spółdzielni znajdują się jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną (tzw. ułomne osoby prawne), odpowiednio stosuje się przepisy odnoszące się do osób prawnych[880]. Z tego względu, w przypadku, gdy założycielami spółdzielni byłyby wyłącznie tzw. ułomne osoby prawne, minimalna liczba założycieli spółdzielni wyniosłaby trzech. Wynika to z art 33^1 KC, zgodnie z którym do jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, stosuje się odpowiednio przepisy o osobach prawnych. Dotychczasowa praktyka sądów powszechnych, wydających postanowienia w przedmiocie wpisu spółdzielni do rejestru przedsiębiorców KRS potwierdza przedstawiony pogląd doktryny[881].

Przepisy szczególne przewidują inne wymogi w zakresie liczb założycieli niektórych typów normatywnych spółdzielni. Stanowią one wyjątki od generalnej zasady wyrażonej w art. 6 § 2 uPS. Przykładowo, spółdzielnię produkcji rolnej może założyć co najmniej pięć osób fizycznych lub prawnych, a spółdzielnię socjalną – trzy osoby fizyczne lub dwie osoby prawne. Spółdzielcza grupa producentów rolnych lub spółdzielnia producentów owoców i warzyw może powstać przy udziale co najmniej trzech osób fizycznych. W przypadku spółdzielni rolników – założycielami może być minimum dziesięć osób fizycznych lub osób prawnych

[879] Uchwała SN z dnia 17 stycznia 1991 r., sygn. akt III CZP 77/90.
[880] D. Bierecki, *Art. 6*, w: D. Bierecki, P. Pałka, *Prawo spółdzielcze…*
[881] Postanowienie SR Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu z dnia 6 listopada 2024 r., sygn. akt PO.VIII NS-REJ.KRS/031490/24/399 (niepubl.), Postanowienie SRN Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu z dnia 15 kwietnia 2025 r., sygn. akt PO.IX NS-REJ.KRS/007372/25/866 (niepubl.).

będących rolnikami[882]. W kontekście wymaganej liczby członków-założycieli, należy zgodzić się z głosami doktryny, wskazującymi, że wymóg zebrania dziesięciu osób fizycznych jest zbyt rygorystyczny[883]. Stanowi on barierę dla społeczności sąsiedzkich, tworzonych przez osoby fizyczne, które poprzez założenie spółdzielni energetycznej mogłyby włączyć się w transformację energetyczną. Kwestia ta wymaga zmian w prawie, wzorowanych na rozwiązaniach przyjętych m.in. przez ustawodawców niemieckiego oraz austriackiego, gdzie spółdzielnię założyć może już odpowiednio grupa trzech lub dwóch członków[884].

Regulacje prawne nie formułują wprost dodatkowych wymogów względem założycieli spółdzielni energetycznej. Jednak, aby podmiot ten mógł rozpocząć działalność uregulowaną w ustawie o OZE przynajmniej jeden członek tej spółdzielni powinien być wytwórcą i odbiorcą energii. Dotyczy to w szczególności wytwarzania i odbioru energii elektrycznej. W przeciwnym razie brak jest możliwości uznania, że spełnione zostały wymogi określone w ustawie o OZE. Członkowie-założyciele nie muszą jednak mieć tego statusu w chwili zakładania spółdzielni, która zamierza uzyskać status spółdzielni energetycznej. Spółdzielcy powinni jednak mieć na uwadze katalog wymogów prawnych, w szczególności pod względem obszaru przyszłej działalności spółdzielni, wolumenu produkcji, a także równoważenia zapotrzebowania na energię elektryczną w skali roku poprzez produkcję własną. Pod względem opłacalności finansowej, kluczowe znaczenie mają także profile dotyczące wytwarzania i konsumpcji energii elektrycznej[885].

W art. 38c ust. 1a uOZE ustawodawca wprowadził definicję legalną członka spółdzielni energetycznej, w rozumieniu rozdziału 4 ustawy o OZE. Jest nim „podmiot: 1) którego instalacja jest przyłączona do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej lub sieci dystrybucyjnej gazowej, lub sieci ciepłowniczej; 2) do którego biogaz lub biogaz rolniczy, lub biometan, wytwarzane przez spółdzielnię energetyczną lub jej członków ze źródeł odnawialnych, są dostarczane w inny sposób niż za pośrednictwem sieci dystrybucyjnej gazowej.”. Wyróżnienie przez ustawodawcę spółdzielców biorących udział w obrocie energii lub paliw gazowych wytwarzanych w ramach spółdzielni jest zrozumiałe. Ma na celu uproszczenie sprawozdawczości, czynności kontrolnych, a także relacji z przedsiębiorstwami energetycznymi.

[882] Szerzej: A. Suchoń, *Nowa ustawa…*, s. 263-264.
[883] Np. D. Bierecki, *Prawne determinanty…*, s. 10.
[884] Zob. rozdział IV.
[885] Zob. rozdział VII.

Odwołując się do pierwotnej treści tego przepisu[886], w doktrynie wyrażono pogląd, że na jego skutek każdy członek spółdzielni energetycznej posiadający instalację OZE wytwarzającą energię elektryczną powinien być przyłączony do sieci dystrybucyjnej, co uniemożliwia korzystanie przez część członków z instalacji OZE spółdzielni w systemie *off-grid*[887]. Autor niniejszej pracy nie podziela tej tezy. Art. 38c ust. 1a uOZE w brzmieniu pierwotnym oraz w brzmieniu obecnym nie formułuje nakazu odnośnie sposobu użytkowania posiadanych instalacji OZE. Nie wynika to z brzmienia językowego, ani z *ratio legis* tego przepisu. Służy on przede wszystkim celom ewidencyjnym.

Należy zaznaczyć, że ustawa o OZE nie formułuje wymagań dotyczących liczby członków spółdzielni energetycznej w rozumieniu art. 38c ust. 1a uOZE, względem pozostałych członków spółdzielni. Jednocześnie, wymogi prawne, od których spełnienia uzależnione jest uzyskanie przez spółdzielnię statusu spółdzielni energetycznej odnoszą się w zasadzie wyłącznie do jej członków w rozumieniu 38c ust. 1a uOZE, gdyż to oni biorą udział w obrocie energią lub paliwami gazowymi w ramach spółdzielni. Z tego względu, przynajmniej jeden członek spółdzielni powinien odpowiadać definicji „członka spółdzielni energetycznej" w rozumieniu art. 38c ust. 1a uOZE.

Spółdzielnię energetyczną mogą założyć podmioty będące osobami fizycznymi lub osobami prawnymi lub jednostkami organizacyjnymi, o których mowa w art. 33^1 KC. W tym zakresie konieczne jest jedynie zachowanie minimalnej liczby członków wynikającej z prawa spółdzielczego lub odrębnych ustaw w przypadku poszczególnych typów normatywnych spółdzielni. Co więcej, nie wszyscy członkowie spółdzielni energetycznej muszą uczestniczyć w jej działalności polegającej w szczególności na obrocie energią lub paliwami gazowymi na rzecz jej członków. Wynika to jednoznacznie z treści art. 38f ust. 2 uOZE, zgodnie z którym działalność ta może być prowadzona „na rzecz wszystkich lub wybranych członków tej spółdzielni".

Sytuacja taka może wystąpić z różnych względów. Dane podmioty mogą nie wyrażać woli uczestniczenia w systemie wsparcia ze względów ekonomicznych – posiadając bardziej korzystne warunki wytwarzania lub poboru energii. Może też zdarzyć się, że włączenie tych podmiotów w rozliczenia spółdzielni energetycznej sprawi, że spółdzielnia nie będzie spełniać wymogów określonych w art. 38e uOZE. Pomimo występujących uwarunkowań, tacy

[886] Przed nowelizacją ustawy o OZE z 2023 r. art. 38c ust. 1a miał następujące brzmienie: "Ilekroć w niniejszym rozdziale jest mowa o członku spółdzielni energetycznej, należy przez to rozumieć podmiot, którego instalacja jest przyłączona do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej".
[887] M. Tarka, *Art. 38c*, w: M. Czarnecka, T. Ogłódek (red.), *Ustawa o odnawialnych źródłach energii…*

spółdzielcy mogą wciąż tworzyć spółdzielnię partycypując w niej kapitałowo, uczestnicząc w nadwyżce bilansowej lub odnosząc korzyści innego rodzaju. Obowiązujący stan prawny, zgodnie z którym spółdzielnia energetyczna może funkcjonować, gdy wyłącznie jeden jej członek jest odbiorcą i wytwórcą energii elektrycznej należy ocenić negatywnie. Jest to sprzeczne z ideą spółdzielczości oraz może być wykorzystane do korzystania z systemu opustów wbrew intencji ustawodawcy.

6.1.5. Statut spółdzielni energetycznej

Statut spółdzielni to podstawowy dokument regulujący sposób funkcjonowania spółdzielni. Określenie charakteru prawnego statutu należy do najbardziej spornych zagadnień teoretycznych prawa spółdzielczego[888]. W doktrynie przedstawiono dotychczas zasadniczo trzy stanowiska: 1) teorię umowy, 2) teorię normatywną, 3) teorię mieszaną[889]. Zgodnie z pierwszym stanowiskiem, statut stanowi umowę cywilnoprawną, którą zawierają założyciele spółdzielni. Według teorii normatywnej, należy postrzegać jako akt normatywny prawa przedmiotowego. Stanowi akt założycielski osoby prawnej, będący wewnętrznym prawem spółdzielni. W doktrynie wypracowano także trzecie, pośrednie stanowisko. Zgodnie z teorią mieszaną uznaje się, że do momentu wpisania spółdzielni do rejestru przedsiębiorców KRS statut ma charakter umowy cywilnoprawnej, a następnie staje się wewnętrznym aktem normatywnym spółdzielni[890]. W orzecznictwie przeważa teoria umowy[891], natomiast Sąd Najwyższy w pojedynczych orzeczeniach opowiadał się także za teorią normatywną[892] lub teorią mieszaną[893].

Autor niniejszej pracy opowiada się za teorią mieszaną. Jak słusznie wskazuje się w doktrynie, statut przed chwilą uzyskania przez spółdzielnię osobowości prawnej stanowi umowę cywilnoprawną uznawaną w orzecznictwie za umowę spółki cywilnej między określonymi osobami[894]. Zawarcie umowy spółki cywilnej pomiędzy założycielami spółdzielni skutkuje powstaniem wspólnych praw oraz obowiązków i zobowiązań wynikających z podejmowanych przez nich działań na rzecz utworzenia spółdzielni. Taka umowa wywołuje

[888] K. Pietrzykowski, *Art. 5*,w: idem (red.), *Prawo spółdzielcze…*
[889] Za: Ibidem.
[890] Ibidem, wraz z przywołaną tam literaturą.
[891] Uchwała Składu Siedmiu Sędziów SN, zasada prawna z dnia 15 października 1985 r., sygn. akt III CZP 40/85, Szerzej: ibidem wraz z przywołanym orzecznictwem.
[892] Wyrok SN z dnia 11 marca 1997 r., sygn. akt III CKN 34/97.
[893] Wyrok SN z dnia 30 września 2009 r., sygn. akt V CSK 86/09.
[894] Wyrok SN z dnia 9 sierpnia 1958 r., sygn. akt III CR 588/57, OSPiKA 1960, poz. 250, za: K. Królikowska, *art. 6.…*

skutki prawne zarówno w relacjach wewnętrznych między wspólnikami, jak i w stosunkach z osobami trzecimi[895]. Wraz jednak z momentem nabycia osobowości prawnej przez spółdzielnię, statut stanowi akt prawa wewnętrznego. Z tego względu postanowienia statutu spółdzielni w kwestiach uregulowanych w nim na podstawie zawartego w przepisach spółdzielczych odesłania mogą być uznane za prawo materialne[896].

W literaturze system regulacji treści statutu spółdzielni określono jako system enumeracyjny[897]. Zgodnie z tym poglądem art. 5 uPS nie określa minimalnej treści statutu, a wyłącznie jego obligatoryjną treść, która nie wyczerpuje wszystkich wymaganych prawem regulacji statutu. Bezwzględnie obowiązujące przepisy prawa spółdzielczego, które wymagają zamieszczenia w statucie stosownych postanowień są rozsiane po całym akcie prawnym. Prawo spółdzielcze pozwala uregulować określone kwestie w statucie, w sposób odmienny niż w ustawie lub szerszy[898]. Często w tym celu ustawodawca posługuje się przepisami semiimperatywnymi, tj. normami jednostronnie bezwzględnie obowiązującymi, dopuszczającymi przyjęcie statutowego rozwiązania jedynie korzystniejszego dla członków spółdzielni[899].

Z uwagi na treść prawa spółdzielczego, struktura organizacyjna spółdzielni, tryb powoływania i zasady działania jej organów, jak również ustrój majątkowy, w dużej mierze kształtowane są przez przepisy prawa powszechnie obowiązującego. Jednak regulacje te pozostawiają spółdzielcom także istotny zakres autonomii w podejmowaniu decyzji w tych obszarach. Wobec treści ustawy, zadaniem statutu jest rozwinięcie ramowych przepisów ustawy[900]. Regulacja treści statutu spółdzielni była wielokrotnie opisywana w literaturze. Warto przytoczyć typologię zaproponowaną przez K. Królikowską, zgodnie z którą treść statutu spółdzielni dzieli się na 1) elementy korporacyjne, 2) elementy korporacyjno-majątkowe, 3) postanowienia z zakresu stosunków pochodnych oraz 4) postanowienia fakultatywne[901]. Zaproponowany podział bezpośrednio odwołuje się do treści art. 5 PS, w którym ustawodawca określił obligatoryjne postanowienia statutu oraz określił, że statut może zawierać także treść fakultatywną.

---

[895] Ibidem.
[896] Wyrok SN z dnia 30 września 2009 r., sygn. akt: V CSK 86/09.
[897] Szerzej: M. Gersdorf, J. Ignatowicz, *Ustawa o spółdzielniach i ich związkach. Komentarz*, Warszawa 1963, s. 26-30, za: D. Bierecki, *Art. 5*, w: D. Bierecki, P. Pałka, *Prawo spółdzielcze…*
[898] Wyrok SA w Szczecinie z dnia 26 czerwca 2013 r., sygn. akt I ACa 125/13.
[899] Wyrok SN z dnia 10 stycznia 2007 r., sygn. akt I CSK 380/06.
[900] Por. wyrok SA w Katowicach z 13.12.1994 r.,sygn. akt I ACr 688/94, OSA 1995, Nr 5, poz. 28.
[901] K. Królikowska, *Art. 5…*

Do elementów korporacyjnych, które powinien określać statut zaliczyć można przede wszystkim nazwę spółdzielni, zawierającą dodatek "spółdzielnia" lub "spółdzielczy". Tu warto zaznaczyć, że nazwa spółdzielni energetycznej nie musi zawierać określenia „energetyczna", chociaż zazwyczaj jest ono dodawane w celu prawidłowej identyfikacji podmiotu przez innych uczestników rynku. W statucie należy podać także siedzibę spółdzielni. Siedziby osoby prawnej nie należy utożsamiać z jej adresem. Zgodnie z art. 41 KC, „Jeżeli ustawa lub oparty na niej statut nie stanowi inaczej, siedzibą osoby prawnej jest miejscowość, w której ma siedzibę jej organ zarządzający.". Zatem siedzibę wyznacza włącznie miejscowość, a nie konkretny adres, pod którym znajduje się budynek czy lokal, w którym funkcjonuje organ zarządzający osoby prawnej.[902] Rozróżnienie to zostało także uwzględnione w art. 34 ust. 1 pkt 3 uKRS.

Odnosząc te rozważania do spółdzielni energetycznej, warto zaznaczyć, że siedziba, a także adres spółdzielni mogą znajdować się poza obszarem jej działalności określonym w art. 38c ust. 2 uOZE. Spółdzielnia energetyczna może mieć siedzibę także na obszarze gminy miejskiej w rozumieniu przepisów o statystyce publicznej. Należy jednak pamiętać, że spółdzielnia energetyczna nie powinna posiadać PPE lub miejsc przyłączenia do sieci ciepłowniczej oraz sieci dystrybucyjnej gazowej poza obszarem działania w rozumieniu art. 38c ust. 1 uOZE posiadać. Nie oznacza to jednak, że prawo wyklucza korzystanie w tych miejscach z mediów. Może to czynić jako np. najemca, w sytuacji, gdy to nie ona jest stroną umów regulujących korzystanie z mediów (np. odbiorcą energii elektrycznej).

Dalsza obligatoryjna treść statutu zaliczana do elementów korporacyjnych, to przedmiot działalności oraz czas jej trwania, o ile założono ją na czas określony. Odnosząc się do przedmiotu działalności, w literaturze podkreśla się, że nie jest on tożsamy z celem spółdzielni[903]. Zgodność przedmiotu działalności spółdzielni energetycznej z ustawą o OZE stanowi jest weryfikowana przez Dyrektora Generalnego KOWR w postępowaniu w przedmiocie zamieszczenia danych spółdzielni w wykazie spółdzielni energetycznych. W statucie należy określić przedmiot działalności zgodnie z niedawno znowelizowaną Polską Klasyfikacją Działalności (PKD)[904]. Do działalności w obszarze OZE odnosi się przede wszystkim dział 35 Załącznika do PKD, pt. Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych[905].

[902] R. Strugała, *Art. 41*, w: E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Legalis/el. 2023.
[903] K. Królikowska, *Art. 5*…
[904] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2024 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) (Dz.U. poz. 1936).
[905] Zawiera on podklasy, które mogą opisywać działalność prowadzoną przez spółdzielnię energetyczną, takie jak m.in.: 35.12.A Energetyka wiatrowa, 35.12.B Energetyka słoneczna, 35.12.D Energetyka biogazowa, 35.12.E Energetyka wodna, 35.12.F Wytwarzanie energii elektrycznej z pozostałych źródeł odnawialnych, 35.13.Z

Statut powinien normować także sprawy członkowskie, takie jak prawa i obowiązki członków oraz zasady i tryb przyjmowania członków, wypowiadania członkostwa, wykreślania i wykluczania członków. Do charakterystycznych dla spółdzielni energetycznej praw członków należy zaliczyć korzystanie z systemu wsparcia, o którym mowa w art. 38c ust. 3 uOZE, w sposób szczegółowo określony dokumentami wewnętrznymi spółdzielni. Kwestie związane z OZE, w szczególności wytwarzanie lub odbiór energii można ująć w statucie także w kategoriach obowiązków spółdzielcy. Prawa i obowiązki spółdzielców powinny realizować zasadę równości[906]. Należy podkreślić, że członkowi spółdzielni przysługuje prawo wglądu w umowy zawierane przez spółdzielnię, w szczególności, zawierane ze sprzedawcą energii. Równie istotne jest zapewnienie mu dostępu do pełnych informacji dotyczących rozliczeń w ramach obrotu energią. Do elementów korporacyjnych doktryna zalicza także zasady i tryb wyboru organów[907].

Elementy korporacyjno-majątkowe odnoszą się w pierwszej kolejności do aspektów finansowych członkostwa w spółdzielni. W statucie należy określić wysokość wpisowego, wysokość i ilość udziałów, które członek obowiązany jest zadeklarować. W oparciu o treść art. 20 § 1 uPS, w doktrynie zwraca się uwagę, że nie jest możliwe uczestnictwo bezudziałowe – każdy spółdzielca jest obowiązany do zadeklarowania przynajmniej jednego udziału[908]. Statut powinien określać także zasady związane ze zwrotem udziału. Do treści fakultatywnej zalicza się postanowienia przewidujące możliwość wnoszenia wkładów. Wówczas treść statutu powinna regulować aspekty związane z wkładami, w zakresie określonym w art. 20 § 2 uPS.

Do elementów majątkowych należą także zasady podziału wypracowanej nadwyżki bilansowej (dochodu ogólnego) oraz zasady pokrywania strat spółdzielni. Prawo spółdzielcze wyznacza zasadę, zgodnie z którą każdy członek ma prawo udziału w nadwyżce bilansowej[909]. Zasady podziału nadwyżki bilansowej powinny być dostosowane do rodzaju działalności prowadzonej przez spółdzielnię. W przypadku spółdzielni energetycznej, kluczowe znaczenie ma, czy prowadzi ona działalność w oparciu o instalacje OZE wybudowane w ramach spółdzielni, czy też stanowią one własność spółdzielców[910]. W tym kontekście istotne

Przesyłanie energii elektrycznej, 35.14.Z Dystrybucja energii elektrycznej, 35.15.Z Handel energią elektryczną, 35.2 Wytwarzanie paliw gazowych oraz dystrybucja i handel paliwami gazowymi w systemie sieciowym.

[906] W orzecznictwie podkreśla się, że w stosunku do członków spółdzielni zastosowanie mają reguły określone w art. 32 Konstytucji RP (zakaz dyskryminacji w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny), z uwagi na treść art. 18 § 1 PS, zob.: Wyrok SN z dnia 27 maja 2021 r., sygn. akt I CSKP 142/21.

[907] A. Stefaniak, *Art. 20*, w: idem, *Prawo spółdzielcze. Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych. Komentarz*, LEX/el. 2020.

[908] Ibidem.

[909] K. Królikowska, *Art. 5…*

[910] Zob. rozdział VII.

znaczenie ma także regulacja statutowa odnosząca się do funduszy tworzonych przez spółdzielnię. Ustawa określa fundusze obligatoryjne, takie jak: 1) fundusz udziałowy i 2) fundusz zasobowy. Spółdzielnia może również tworzyć inne fundusze własne przewidziane w odrębnych przepisach oraz w jej statucie (art. 78 uPS). Utworzenie funduszy własnych może mieć szczególne znaczenie w przypadku, gdy spółdzielnia energetyczna planuje realizację inwestycji w instalacje OZE.

Stosunki prawne łączące spółdzielnię ze spółdzielcami uwzględniają stosunki korporacyjne wynikające z samego faktu członkostwa – oparte na obligatoryjnej treści statutu oraz związane z członkostwem (stosunki członkowskie), natomiast wynikające ze szczególnego, indywidualnego uregulowania, którym zazwyczaj jest umowa cywilnoprawna (stosunki pochodne)[911]. W oparciu o te uwarunkowania, w literaturze przedstawiono podział praw członków spółdzielni na 1) wynikające ze stosunku członkostwa i 2) pochodne od tego stosunku[912].

Prawa spółdzielców pochodne od stosunku członkostwa, w przypadku spółdzielni energetycznych, związane są ze stosunkami majątkowymi między spółdzielnią i jej członkami. Z uwagi na przedmiot działalności tego typu spółdzielni, dotyczą one szczegółowych rozliczeń związanych z jej działalnością w obszarze OZE. Odnoszą się do wytwarzania, magazynowania oraz obrotu energią elektryczną z OZE, w ramach systemu opustów. Znaczenie stosunków pochodnych jest w dużej mierze uzależnione od struktury majątkowej spółdzielni. Są one najbardziej istotne, gdy w ramach spółdzielni energetycznej wykorzystywane są instalacje należące do spółdzielców. Wariant, w którym spółdzielnia funkcjonuje w oparciu o instalacje będące jej własnością zakłada większe znaczenie stosunków członkowskich.

W doktrynie wskazuje się, że majątkowe stosunki pochodne między spółdzielnią i jej członkami są regulowane przede wszystkim przepisami ustawy – Prawo spółdzielcze o charakterze norm bezwzględnie obowiązujących. Z tego względu prawa i obowiązki członków wynikające z tych stosunków kształtują przede wszystkim statuty, rozwijające materię ustawową a w mniejszym stopniu przez indywidualne umowy[913]. W przypadku spółdzielni energetycznych, ta teza znajdzie zastosowanie tylko częściowo. Ustawa o OZE reguluje przedmiot działalności spółdzielni oraz system wsparcia. W tym zakresie spółdzielnia energetyczna, chcąc korzystać z rozliczeń w ramach systemu opustów jest obowiązana do dostosowania się do treści ustawy o OZE. Przepisy zawierające normy bezwzględnie

[911] K. Królikowska, *Art. 5…*
[912] Ibidem.
[913] Ibidem.

obowiązujące nie regulują jednak rozliczeń wewnętrznych w ramach spółdzielni energetycznych. Z tego względu materia ta powinna zostać unormowana w dokumentach wewnętrznych spółdzielni[914].

Art. 5 § 2 uPS stanowi podstawę wyróżnienia postanowień fakultatywnych w ramach statutu spółdzielni. Są to postanowienia, których prawo spółdzielcze nie uznaje za obligatoryjne. W literaturze podkreśla się, że statut powinien ograniczać się do materii określanej jako „materia statutowa". Stanowią ją zasady funkcjonowania spółdzielni jako osoby prawnej i jej relacji z członkami, bez wykraczania poza zakres wyznaczony przez prawo spółdzielcze, nawet jeśli ma ono charakter ramowy[915].

6.1.6. Organy spółdzielni energetycznej

Ustrój spółdzielni energetycznej wynika przede wszystkim z ramowej struktury organizacyjnej spółdzielni określonej w prawie spółdzielczym. Drugi istotny czynnik to charakterystyka tych podmiotów, podyktowana składem członkowskim oraz przedmiotem działalności. Zasadniczym celem, którym kierują się członkowie założyciele przy określaniu struktury organizacyjnej spółdzielni jest umożliwienie prowadzenia przez nią działalności w sposób efektywny. Zasadnicze kompetencje organów wyznacza ustawa – Prawo spółdzielcze, a szczegółowo reguluje je statut[916].

Mechanizm działania spółdzielni jako osoby prawnej wyjaśnia się w literaturze poprzez teorię organów[917]. Zgodnie z nią, wola osoby prawnej jest tworzona oraz urzeczywistniana przez jednostki wchodzące w skład jej organów. To, czy daną osobę lub grupę osób można określić jako organ wynika z przepisów regulujących ustrój danej osoby prawnej[918]. Za pomocą organów – ich działań – osoba prawna uczestniczy w obrocie cywilnoprawnym.

Doktryna dzieli organy spółdzielni na obligatoryjne oraz fakultatywne[919]. Do obligatoryjnych zalicza się: 1) walne zgromadzenie (może zostać zastąpione zebraniem przedstawicieli); 2) radę nadzorczą (w sytuacjach określonych w ustawie może zostać zamieniona na komisją rewizyjną), 3) zarząd oraz 4) zebranie grup członkowskich (występuje jako organ obligatoryjny w sytuacji zastąpienia walnego zgromadzenia zebraniem przedstawicieli). Organy o charakterze fakultatywnym zazwyczaj odpowiadają typowi danej

[914] Zob. rozdział VII.
[915] K. Królikowska, *Art. 5…*
[916] H. Cioch, *Prawo spółdzielcze…*, s. 64.
[917] Zob. A. Zbiegeń-Turzańska, *Art. 35,* w: *K. Pietrzykowski (red.), Prawo spółdzielcze…* wraz z przywołaną tam literaturą.
[918] Ibidem.
[919] A. Zbiegeń-Turzańska, *Art. 35*, w: B. Lackoroński (red.), *Prawo spółdzielcze…*

spółdzielni. Doktryna zalicza do nich m.in. rady osiedlowe, komitety kolonijne czy komitety domowe[920].

Możliwość powołania organów fakultatywnych oznacza, że w przypadku spółdzielni nie obowiązuje zasada *numerus clausus* organów osób prawnych. Odnosząc się do typologii organów spółdzielni, należy przywołać stanowisko H. Ciocha, który posłużył się określeniem modelu trójpodziału ustawowych (obligatoryjnych) organów spółdzielni. W ten sposób określił typową sytuację, gdy w spółdzielni funkcjonują trzy organy – walne zgromadzenie, rada nadzorcza oraz zarząd[921]. W zakresie kompetencji organów obligatoryjnych, w doktrynie, określa się, że w spółdzielniach panuje tzw. system dualistyczny organów wykonawczych spółdzielni. Polega ona na współistnieniu dwóch organów o kompetencjach wykonawczych – rady nadzorczej obok zarządu[922]. Należy zaznaczyć, że organy spółdzielni powinny działać wyłącznie w granicach kompetencji przyznanych im przez ustawę – Prawo spółdzielcze oraz statut. Przekroczenie tego zakresu oznacza naruszenie prawa, a działania podjęte niezgodnie z ustawą, na podstawie art. 58 § 1 KC będą dotknięte sankcją nieważności[923].

Prawo spółdzielcze określa walne zgromadzenie jako najwyższy organ spółdzielni (art. 36 § 1 uPS). Uczestniczą w nim wszyscy spółdzielcy, posiadając prawo głosu. Określenie organu tworzonego przez całość członków spółdzielni jako posiadającego najbardziej istotne kompetencje, stanowi podkreślenie. zasady samorządności spółdzielni[924]. Zgodnie z ustawą – Prawo spółdzielcze, w walnym zgromadzeniu mogą brać udział, z głosem doradczym, przedstawiciele związku rewizyjnego, w którym spółdzielnia jest zrzeszona oraz przedstawiciele Krajowej Rady Spółdzielczej. Członek spółdzielni ma prawo korzystania na własny koszt z pomocy prawnej lub z pomocy eksperta. Osoby te nie są jednak uprawnione do zabierania głosu.

Art. 37 § 1 uPS przewiduje możliwość zastąpienia walnego zgromadzenia przez zebranie przedstawicieli, jeżeli liczba członków przekroczy liczbę określoną w statucie. W takiej spółdzielni należy obligatoryjnie powołać zebrania grup członkowskich. Jak podkreśla się w literaturze, praktyka ta dotyczy spółdzielni o znacznej liczbie członków, gdzie obrady walnego zgromadzenia wiążą się z istotnymi problemami organizacyjnymi, co może doprowadzić do faktycznego pozbawienia członków wpływu na działalność spółdzielni,

[920] Ibidem.
[921] H. Cioch, *Prawo spółdzielcze…*, s. 64.
[922] A. Zbiegeń-Turzańska, *Art. 35,* w: K. Pietrzykowski (red.), *Prawo spółdzielcze…*
[923] Wyrok SN z dnia 30 kwietnia 2021 r., sygn. akt IV CSKP 25/21.
[924] K. Kwapisz-Krygiel, *Art. 36*, w: *Prawo spółdzielcze…*

a nawet do całkowitego paraliżu jej funkcjonowania[925]. Sytuacja ta nie dotyczy obecnie spółdzielni, których dane zostały zamieszczone w wykazie spółdzielni energetycznych KOWR, w których liczba członków nie jest znaczna[926].

Kompetencje walnego zgromadzenia zostały określone w art. 38 uPS. Wśród nich należy wyróżnić: 1) uchwalanie kierunków rozwoju działalności gospodarczej oraz społecznej i kulturalnej, 2) uchwalanie treści statutu oraz jego zmian, 3) podejmowanie uchwał w kluczowych sprawach spółdzielni (takich jak zatwierdzanie sprawozdań rocznych i sprawozdań finansowych, udzielanie absolutorium członkom zarządu, podział nadwyżki bilansowej), 4) wyrażanie zgody na dokonanie przez spółdzielnię określonych czynności prawnych o największym znaczeniu; 5) oznaczanie najwyższej sumy zobowiązań spółdzielni, a także 6) o ile statut tak stanowi, powoływanie i odwoływanie członków zarządu i rady nadzorczej[927].

Walne zgromadzenie powinno być zwoływane przez zarząd przynajmniej raz w roku, w ciągu sześciu miesięcy po upływie roku obrachunkowego. Wówczas określa się je jako zwyczajne walne zgromadzenie. Tryb oraz pozostałe przypadki zwoływania walnego zgromadzenia określono w art. 39-40 uPS. Jest ono organem kolegialnym, wyrażającym swoją wolę poprzez uchwały. Prawo spółdzielcze szczegółowo normuje zasady procedowania podczas walnego zgromadzenia, określając kworum oraz wymaganą większość głosów niezbędną do podjęcia uchwał określonego typu[928].

Art. 36 § 2 uPS formułuje generalną zasadę – *„jeden członek, jeden głos”,* zgodnie z którą „Każdy członek ma jeden głos bez względu na ilość posiadanych udziałów.”. W polskim prawie spółdzielczym, zasada ta jest pochodną reguły, zgodnie z którą prawa i obowiązki wynikające z członkostwa w spółdzielni są dla wszystkich członków równe (art. 18 § 1 uPS). Stanowi ona fundament ruchu spółdzielczego. Została wyrażona w tzw. zasadach roczdelskich[929]. Była powtarzana przez kolejne międzynarodowe kongresy spółdzielcze. Międzynarodowy Kongres Spółdzielczy w 1995 r. także przyjął *regułę „demokratycznej członkowskiej kontroli”* jako jedną z zasad spółdzielczych[930]. Poprzez nią realizuje się demokratyczny model zarządzania odróżniający spółdzielnie od spółek handlowych[931].

[925] A. Zbiegeń-Turzańska, *Art. 37*, w: B. Lackoroński (red.), *Prawo spółdzielcze…*
[926] Zob. rozdział VII.
[927] Szerzej: A. Zbiegeń-Turzańska, *Art. 38*, w: B. Lackoroński (red.), *Prawo spółdzielcze…*
[928] Szerzej: A. Zbiegeń-Turzańska, *Art. 39-41,* w: K. Pietrzykowski (red.), *Prawo spółdzielcze…*
[929] J. Birchall, *The international co-operative movement*, Manchester 1997, s. 3.
[930] H. Cioch, *Prawo spółdzielcze…*, s. 33.
[931] R. Bierzanek, *Prawo spółdzielcze…*, s. 165.

Zasada ta nie ma w polskim prawie charakteru absolutnego. W przypadku, gdy spółdzielnię tworzą wyłącznie osoby prawne, istnieje możliwość jej wyłączenia, a statut może określać inną zasadę ustalania liczby głosów przysługujących członkom (art. 36 § 2 zdanie drugie uPS). W doktrynie podkreśla się, że przyznanie spółdzielcom równych uprawnień w zakresie prawa do głosowania ma służyć ochronie interesów osób fizycznych, która nie jest konieczna w przypadku osób prawnych[932]. Zasady ustalania głosów w takim wypadku powinny spełniać określone kryteria. Za niezgodne z prawem spółdzielczym uznaje się w doktrynie sytuację, gdy różnicują one w sposób istotny sytuację prawną członków spółdzielni[933]. Jak podkreśla się w orzecznictwie, zasada ustalania liczby głosów przysługujących członkom powinna być powiązana z istotą i celem działalności spółdzielni. W przypadku przyjęcia kryteriów arbitralnych, ściśle podmiotowych czy przedmiotowych niepowiązanych z tą działalnością w sposób dostateczny mogą naruszać zasadę równości członków[934]. Prawo spółdzielcze nie określa, jaka powinna być zasada ustalania liczby głosów. Jak podaje się w orzecznictwie, dominuje praktyka łączenia liczby głosów przypadających członkom w ramach walnego zgromadzenia z liczbą wniesionych do spółdzielni udziałów[935].

Przyjęcie wyjątku od zasady demokratycznego zarządzania spółdzielniom stanowi zachętę względem osób prawnych do prowadzenia działalności w formie spółdzielni. Ustawodawca w ten sposób uwzględnił odmienny charakter spółdzielni tworzonej wyłącznie przez osoby prawne (lub tzw. ułomne osoby prawne). Będą to podmioty składające się co do zasady ze spółdzielców prowadzących działalność gospodarczą lub działalność o charakterze profesjonalnym. Rozwiązanie przyjęte w polskim prawie spółdzielczym nie ma charakteru wyjątkowego. Jak wykazano w rodziale IV, regulacje innych państw europejskich także przewidują możliwość odejścia od zasady jeden członek-jeden głos w spółdzielniach złożonych z osób prawnych, jakkolwiek nie w sposób nieograniczony[936]. Zagadnienie to ma istotne znaczenie w kontekście spółdzielni energetycznych. Z analizy sektora spółdzielni energetycznych w Polsce wynika, że znaczna większość z nich została założona wyłącznie

[932] D. Bierecki, *Zasada jeden członek – jeden głos w spółdzielni rolników*, „Studia Prawa Prywatnego" 2021, nr 3, s. 86.
[933] P. Pałka, Art. 36, w: D. Bierecki, P. Pałka, *Prawo spółdzielcze…*
[934] Tak SN w wyrokach z dnia 17 maja 2006 r., sygn. akt I CSK 19/06 oraz z dnia 22 maja 2014 r., sygn. akt: I CSK 597/13.
[935] Wyrok SN z dnia 9 lipca 2004 r., sygn. akt II CK 426/03, wyjątkiem są sytuacje, gdy statut spółdzielni osób prawnych uzależnia liczbę głosów od innych parametrów, takich jak wielkość obrotów członka ze spółdzielnią, za: Wyrok SO w Warszawie z dnia 24 kwietnia 2018 r., sygn. akt I C 808/16.
[936] D. Bierecki, *Zasada jeden członek…*, s. 84-85, wraz z przywołaną tam literaturą.

przez osoby prawne – prywatne lub przez jednostki samorządu terytorialnego oraz osoby prawne z nimi związane[937].

W tym kontekście warto zaznaczyć, że takie rozwiązanie nie odzwierciedla w pełni zasad spółdzielczych – w szczególności demokratycznej kontroli członkowskiej. Występuje ryzyko, że spółdzielca dominujący kapitałowo oraz będący właścicielem instalacji OZE (art. 38f ust. 1 uOZE) będzie sprawował kontrolę nad spółdzielnią oraz wykorzysta ją w celu maksymalizacji własnych korzyści. Z tego względu w kontekście spółdzielni energetycznych należy postulować wprowadzenie rozwiązania analogicznego, jak w spółdzielniach rolników. Zgodnie z art. 7 ust. 4 uSR: „Jeżeli członkami spółdzielni rolników są wyłącznie osoby prawne, a statut określa inną zasadę ustalania liczby głosów niż określona w art. 36 § 2 zdanie pierwsze ustawy - Prawo spółdzielcze, żaden z członków nie może mieć więcej niż 20% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu, także pośrednio (…)". Warto zaznaczyć, że wskazane ryzyko zostało zauważone w innych ustawodawstwach. Przykład stanowić może niemieckie prawo spółdzielcze, które przewiduje ograniczenia w zakresie liczby głosów posiadanych przez poszczególnych spółdzielców[938].

Odnosząc się do roli rady nadzorczej, zgodnie z prawem spółdzielczym, sprawuje ona kontrolę i nadzór nad działalnością spółdzielni. Kompetencje te przede wszystkim polegają na sprawowaniu kontroli nad działalnością zarządu[939]. Szczegółową regulację w tym zakresie zawiera art. 46 uPS. Rada nadzorcza jest organem kolegialnym. Składa się co najmniej z trzech członków, wybranych stosownie do postanowień statutu przez walne zgromadzenie, zebranie przedstawicieli lub zebrania grup członkowskich. Co do zasady, członkami rady nadzorczej mogą być wyłącznie członkowie spółdzielni. Jednak, jeżeli członkiem spółdzielni jest osoba prawna, do rady może być wybrana osoba niebędąca członkiem spółdzielni, wskazana przez osobę prawną (art. 45 § 2 uPS). Kadencję rady określa statut. Ustawa przewiduje możliwość odwołania członka rady przed upływem kadencji. Dokonuje tego organ, który wybrał członka rady, podejmując uchwałę większością kwalifikowaną 2/3 głosów (art. 45 § 5 uPS).

Zadania zarządu polegają na kierowaniu działalnością spółdzielni oraz na reprezentowaniu jej na zewnątrz. Kierowanie działalnością polega na podejmowaniu czynności faktycznych i organizacyjnych, aby spółdzielnia realizowała przedmiot swojej działalności, zmierzając do realizacji jej celów. Reprezentacja spółdzielni polega na składaniu (reprezentacja

[937] Zob. rozdział VII.
[938] Zob. rozdział IV.
[939] H. Cioch, *Prawo spółdzielcze*…, s. 66.

czynna) i przyjmowaniu (reprezentacja bierna) oświadczeń woli[940]. Prawo spółdzielcze wyraża domniemanie kompetencji zarządu. Zgodnie z art. 48 § 2 uPS, gdy ustawa lub statut nie zastrzegają danej kompetencji innemu organowi, przyjmuje się, że przysługuje ona zarządowi.

Skład i liczbę członków zarządu określa statut. Może przewidywać zarząd jednoosobowy, którym jest prezes zarządu. Jest to jedyny obligatoryjny organ spółdzielni, który nie musi mieć charakteru kolegialnego. Od liczby członków zarządu zależy reprezentacja spółdzielni. Prawo spółdzielcze przewiduje dychotomiczny model reprezentacji. W przypadku powołania zarządu jednoosobowego prezes zarządu jest uprawniony do samodzielnej reprezentacji spółdzielni. W takim wypadku oświadczenie woli mogą składać również dwaj pełnomocnicy łącznie. Gdy spółdzielnia powołała zarząd wieloosobowy, oświadczenia woli za spółdzielnię składają dwaj członkowie zarządu lub jeden członek zarządu i pełnomocnik. Członków zarządu, w tym prezesa i jego zastępców, wybiera i odwołuje, stosownie do postanowień statutu, rada lub walne zgromadzenie. (art. 49 § 1 – 2 uPS).

Prawo spółdzielcze przewiduje zakaz łączenia funkcji członka rady nadzorczej i zarządu w tej samej spółdzielni. W przypadku, gdy członkowie zarządu byli jednocześnie w radzie nadzorczej, kompetencje kontrolne tego organu miałyby charakter iluzoryczny. Konflikt interesów uniemożliwiałby sprawowanie realnego nadzoru i kontroli nad działalnością zarządu. W razie konieczności rada może wyznaczyć jednego lub kilku ze swoich członków do czasowego pełnienia funkcji członka (członków) zarządu. (art. 56 § 1 uPS). Regulacja ta zakłada czasowe wyznaczenie, podyktowane zdarzeniami takimi jak niemożność sprawowania funkcji przez dotychczasowych członków zarządu na skutek zdarzeń losowych[941]. Prawo spółdzielcze przewiduje także, że skład rady nie mogą wchodzić osoby będące kierownikami bieżącej działalności gospodarczej spółdzielni lub pełnomocnikami zarządu oraz osoby pozostające z członkami zarządu lub kierownikami bieżącej działalności gospodarczej spółdzielni w związku małżeńskim albo w stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa w linii prostej i w drugim stopniu linii bocznej. Zakaz także ma wykluczyć potencjalny konflikt interesów.

W ustawie – Prawo spółdzielcze wyrażono również względem członków zarządu i rady nadzorczej następujące zakazy: 1) nie mogą brać udziału w głosowaniu w sprawach wyłącznie ich dotyczących (zasada *nemo iudex idoneus in propria causa*), 2) nie mogą zajmować się interesami konkurencyjnymi wobec spółdzielni, a w szczególności uczestniczyć jako wspólnicy lub członkowie władz przedsiębiorców prowadzących działalność konkurencyjną

[940] A. Zbiegeń-Turzańska, *Art. 48*, w: B. Lackoroński (red.), *Prawo spółdzielcze…*
[941] P. Pałka, *Art. 5*6, w: D. Bierecki, P. Pałka, *Prawo spółdzielcze…*

wobec spółdzielni. Celem wprowadzonych zakazów jest ochrona interesów spółdzielni. Naruszenie zakazu konkurencji stanowi podstawę odwołania członka rady lub zarządu oraz powoduje inne skutki prawne przewidziane w odrębnych przepisach, w tym przede wszystkim odpowiedzialność odszkodowawczą[942].

Należy podkreślić, że zakaz podejmowania działalności konkurencyjnej wobec spółdzielni obowiązuje niezależnie od tego, czy oraz w jakim stopniu mogłaby ona spowodować powstanie szkody po stronie spółdzielni[943]. Ma charakter bezwzględny, a zatem nie może zostać uchylony postanowieniami statutu lub uchwałą innego organu spółdzielni[944]. Ustawa nie definiuje pojęcia „interesów konkurencyjnych wobec spółdzielni". W doktrynie określono je jako interes pozostający w związku z działalnością prowadzoną przez inny podmiot. Interes konkurencyjny zachodzi, gdy pojawia się relacja, w której korzyści ekonomiczne osiągane przez podmiot B, w tym wzmacnianie pozycji rynkowej czy możliwość dalszego rozwoju, mają znaczenie dla podmiotu A działającego w tej samej lub zbliżonej sferze działalności[945]. Zgodnie z orzecznictwem, do stosunku konkurencji dochodzi w sytuacji, gdy na tym samym rynku operują dwa podmioty o identycznym statusie prawnym i identycznym celu działania, który realizują za pomocą takich samych albo niemal takich samych sposobów[946]. Tym samym, w interpretacji sądów powszechnych nie tylko podjęcie działalności *sensu stricto* konkurencyjnej, ale już działalności tożsamej prowadzi do zastosowania przewidzianych prawem sankcji. Dla uznania, że doszło do zajmowania się interesami konkurencyjnymi wobec spółdzielni, wystarczające jest prowadzenie przez inny podmiot działalności w tym samym obszarze rynku, skierowanej do tego samego kręgu odbiorców[947].

Przedstawione rozważania mają istotne znaczenie z perspektywy obecnego kształtu sektora spółdzielni energetycznych w Polsce. Z uwagi na stosunkowo niewielką grupę osób zaangażowanych w powstawanie spółdzielni energetycznych, może wystąpić sytuacja, gdy te osoby same osoby sprawują funkcję w więcej niż jednej spółdzielni energetycznej. Z tego względu należy zadać pytanie, czy nie jest to naruszenie zakazu podejmowania działalności konkurencyjnej? Wydaje się, że sytuacja konkurencji między spółdzielniami energetycznymi może nastąpić wyłącznie w sytuacji, gdy prowadzą one działalność na tym samym obszarze (te

[942] Szerzej: A. Zbiegeń-Turzańska, *Art. 56*, w: B. Lackoroński (red.), *Prawo spółdzielcze…*
[943] Uchwała SN z dnia 7 czerwca 2000 r., sygn. akt III CZP 21/00.
[944] Szerzej: T. Kuczyński, *Zakaz konkurencji w prawie spółdzielczym*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego 1996", nr 6.
[945] Szerzej: A. Zbiegeń-Turzańska, *Art. 56*, w: B. Lackoroński (red.), *Prawo spółdzielcze…* wraz z przywołaną literaturą z zakresu prawa handlowego.
[946] Wyrok SA w Katowicach z dnia 6 grudnia 2022 r., sygn. akt V ACa 345/21.
[947] Wyrok SA w Katowicach z 1 grudnia 2015 r., sygn. akt V ACa 165/15.

same, maksymalnie 3 gminy wiejskie lub miejsko-wiejskie bezpośrednio ze sobą sąsiadujące). Wówczas bowiem występuje poruszona w orzecznictwie sytuacja tożsamego obszaru rynku oraz kręgu odbiorców. Z uwagi na charakter działalności spółdzielni energetycznej, zarówno wytwórcy, jak i odbiorcy energii z danego obszaru tworzą potencjalną grupę jej członków. Wówczas pełnienie przez daną osobę funkcji w organach więcej niż jednej spółdzielni o tożsamym lub częściowo pokrywającym się obszarze działania może stanowić naruszenie zakazu konkurencji określonego w art. 56 § 3 uPS.

6.1.7. Wpisowe, udziały i wkłady członkowskie w spółdzielni energetycznej

Zgodnie z prawem spółdzielczym, każdy podmiot przystępujący do spółdzielni jest obowiązany do wniesienia wpisowego oraz zadeklarowanych udziałów stosownie do postanowień statutu (art. 19 § 1 uPS). Co więcej, statut może przewidywać wnoszenie przez członków wkładów. Za pomocą wymienionych instrumentów członkowie zaopatrują spółdzielnię w środki pozwalające jej na rozpoczęcie działalności[948]. Spółdzielnia następnie pozyskuje środki w ramach prowadzonej działalności, w tym, korzystając z ewentualnych programów finansowania publicznego.

Wpisowe stanowi opłatę ściśle związaną z przystąpieniem do spółdzielni[949]. Wpłata wpisowego następuje, w związku ze złożeniem deklaracji członkowskiej. Ustawa – Prawo spółdzielcze nakłada na każdego członka obowiązek wniesienia wpisowego, statut powinien wyznaczać wysokość tego świadczenia oraz termin jego wniesienia. Wpisowe to świadczenie jednorazowe oraz bezzwrotne – po uzyskaniu członkostwa nie podlega ono zwrotowi[950].

Członkostwo w spółdzielni wymaga zadeklarowania co najmniej jednego udziału w wysokości ustalonej w statucie. Polskie prawo nie pozwala na członkostwo bezudziałowe[951]. Jak zaznacza się w literaturze, odnosząc się do zasad spółdzielczych, w spółdzielniach udział ma na celu umożliwienie członkom korzystania z efektów wspólnej działalności gospodarczej, przejawiających się w zysku lub obniżeniu kosztów. W spółkach kapitałowych, podstawową motywacją wspólników jest natomiast maksymalizacja zysku z wniesionego wkładu[952]. Udziały stanowią podstawę majątku spółdzielni. Wyróżnia się udziały obowiązkowe, których zadeklarowanie jest niezbędne do skutecznego złożenia deklaracji członkowskiej lub do

[948] Por. P. Zakrzewski, *Majątek spółdzielni…*, s. 34, A. Suchoń, *Prawna koncepcja…*, s. 245.
[949] P. Zakrzewski, *Majątek spółdzielni…*, s. 70.
[950] Tak: L. Stecki, *Prawo spółdzielcze*, Warszawa 1987, s. 51, wyrok SN z dnia 11 stycznia 2002 r., sygn. akt IV CKN 581/00.
[951] B. Lackoroński, *Art. 20*, w: Idem (red.), *Prawo spółdzielcze…*
[952] K. Kryla-Cudna, K. Pietrzykowski, M. Wrzołek-Romańczuk, P. Zakrzewski, *Art. 20*, w: K. Pietrzykowski (red.), *Prawo spółdzielcze…*

wykonania obowiązków statutowych, oraz udziały dodatkowe (nadobowiązkowe) – statut spółdzielni może przewidywać górną liczbę udziałów dodatkowych, którą mogą objąć członkowie. W przypadku, gdy statut nie przewiduje tego typu ograniczeń, teoretycznie każdy członek może objąć dowolną liczbę udziałów dodatkowych.

Warto zaznaczyć wyróżnienie pojęć udziału zadeklarowanego oraz udziału wniesionego. W piśmiennictwie wskazuje się, że udział zadeklarowany, stanowi wierzytelność spółdzielni – jest elementem zobowiązania członka względem spółdzielni – o charakterze pieniężnym lub niepieniężnym (zależnie od statutu spółdzielni), zawsze wyrażonego w określonej sumie pieniężnej[953]. Jest to suma wpłat na udziały, którą członek spółdzielni deklaruje się wnieść. Udział wniesiony to z kolei rzeczywisty stopień majątkowego uczestnictwa spółdzielcy. Powstaje on na skutek wniesienia przez członka wpłaty na zadeklarowane udziały, ale także zdarzeń wynikających z dalszego funkcjonowania spółdzielni – np. dopisania nadwyżki bilansowej do niepełnego udziału[954].

Wkład stanowi świadczenie spółdzielcy na rzecz spółdzielni, które prawo spółdzielcze określa jako fakultatywne. Statut może zobowiązywać członków spółdzielni do jego wniesienia, nie jest to jednak wymóg przepisów powszechnie obowiązującego prawa. Wkład może mieć charakter odpłatny bądź nieodpłatny, a także przyjąć formę pieniężną lub niepieniężną, zależnie od postanowień statutu. W sytuacji, gdy ma charakter zwrotny, pełni on równocześnie funkcję wartości bilansowej (kapitałowej) wyrażonej w pieniądzu[955]. Co istotne, wkłady nie służą do pokrywania strat spółdzielni, a roszczenie członka spółdzielni z tytułu wniesionych wkładów traktowane jest na równi z roszczeniami osób niebędących członkami[956]. Mogą zostać wniesione na własność spółdzielni lub do korzystania z nich przez spółdzielnię na podstawie innego stosunku prawnego. W przypadku spółdzielni energetycznych instytucja wkładu może mieć potencjalnie istotne znaczenie. W tego rodzaju spółdzielniach, przedmiotem wkładu mogą być instalacje OZE należące do danego spółdzielcy lub nieruchomości, na których instalacje zostaną posadowione.

[953] Por. R. Bierzanek, *Prawo spółdzielcze*, Warszawa 1989, s. 122, za: B. Lackoroński, *Art.* 19, w: idem (red.), *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, Legalis/el. 2024.
[954] P. Zakrzewski, *Majątek spółdzielni…*, s. 39 i n.
[955] K. Kryla-Cudna, K. Pietrzykowski, M. Wrzołek-Romańczuk, P. Zakrzewski, *Art. 20*, w: K. Pietrzykowski (red.), *Prawo spółdzielcze…*
[956] Wyrok SN z dnia 16 lipca 1964 r., sygn. akt II CR 96/64, OSP 1965, Nr 9, poz. 199.

6.1.8 Wpis spółdzielni do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego

Prawo spółdzielcze wyznacza sekwencję czynności składających się na zakładanie spółdzielni. W literaturze przyjęto następującą systematykę tego procesu: 1) powzięcie zamiaru założenia spółdzielni, a następnie uchwalenie statutu, 2) złożenie przez założycieli podpisów pod uchwalonym statutem, 3) wybór organów spółdzielni, 4) złożenie przez zarząd spółdzielni wniosku o wpisanie spółdzielni do KRS, 5) rozpoznanie przez sąd rejestrowy wniosku o wpisanie spółdzielni do KRS, 6) wydanie przez sąd rejestrowy postanowienia w przedmiocie wpisu, 7) wydanie przez sąd rejestrowy zarządzenia o wpisaniu spółdzielni do rejestru przez wprowadzenie określonych danych, objętych treścią postanowienia o wpisie do KRS[957].

W doktrynie podkreśla się, że etap tworzenia spółdzielni ma charakter tymczasowy, gdyż celem jest uzyskanie przez spółdzielnię obowiązkowego wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego[958]. Wynika to z treści art. 11 § 1 uPS, zgodnie z którym chwila wpisania spółdzielni do KRS wyznacza nabycie przez nią osobowości prawnej. Z tego względu, w literaturze wyrażono słuszny pogląd, że założyciele spółdzielni powinni dążyć do skrócenia etapu tworzenia spółdzielni[959]. Wynika to z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa obrotu. Ustawa koncentruje się bowiem na substracie osobowym spółdzielni, nie stawiając wymogu uprzedniego wyposażenia jej w majątek[960].

W oparciu o treść przepisów prawa spółdzielczego należy podzielić stanowisko wyrażone w doktrynie o braku zdolności prawnej "spółdzielni w organizacji"[961]. Pojęcie to jest używane w orzecznictwie oraz w doktrynie odnośnie sytuacji, gdy spółdzielcy złożą podpisy pod statutem, a spółdzielnia nie uzyskała jeszcze wpisu do KRS[962]. Ustawodawca jednak konsekwentnie unika tego pojęcia w odniesieniu do spółdzielni. Zdaniem autora posługiwanie się określeniem „spółdzielnia w organizacji” błędnie wywołuje analogię do spółek kapitałowych w organizacji. Na podstawie art. 11 ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych[963] spółce z o.o. w organizacji, prostej spółce akcyjnej w organizacji oraz spółce akcyjnej w organizacji została przyznana zdolność prawna i sądowa. W efekcie spółki kapitałowe w organizacji mogą we własnym imieniu nabywać prawa, w tym własność

[957] Tak: K. Pietrzykowski, *Powstanie i ustanie stosunku członkostwa w spółdzielni*, Warszawa 1990, s. 86-89, M. Jedlińska, *Założenie spółdzielni…*, s. 45.
[958] K. Królikowska, *Art. 6*, w: B. Lackoroński (red.), *Prawo spółdzielcze…*
[959] Ibidem.
[960] K. Kryla-Cudna, M. Wrzołek-Romańczuk, *Art. 6*, w: K. Pietrzykowski (red.), *Prawo spółdzielcze. System Prawa Prywatnego. Tom 21*, 2020.
[961] K. Królikowska, *Art. 6…*
[962] Postanowienie SN z dnia 27 kwietnia 2006 r., sygn. akt: I CZ 17/06, Ibidem.
[963] Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 18 ze zm.).

nieruchomości i inne prawa rzeczowe, zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywane. Sytuacja taka nie ma miejsca w przypadku spółdzielni. Do momentu dokonania jej wpisu w rejestrze przedsiębiorców KRS, prawo spółdzielcze nie uznaje żadnej formalnej struktury organizacyjnej zrzeszającej spółdzielców. Z tego względu założyciele spółdzielni powinni powstrzymywać się od działalności gospodarczej do czasu jej zarejestrowania[964].

Odnosząc się do czynności składających się na założenie spółdzielni, są one podejmowane w ramach zebrania założycielskiego, które jest pierwszym walnym zgromadzeniem spółdzielni[965]. Uczestniczą w nim członkowie-założyciele. Powinni oni podjąć uchwałę w przedmiocie przyjęcia statutu oraz potwierdzić jego treść poprzez złożenie podpisów pod uchwalonym statutem. Jak słusznie wskazuje się w doktrynie oraz judykaturze, uchwalenie statutu spółdzielni należy do kategorii czynności prawnych[966]. Potwierdzenie treści statutu stanowi zobowiązanie się do przestrzegania jego postanowień, z chwilą uzyskania przez spółdzielnię osobowości prawnej[967]. Statut spółdzielni powinien zostać sporządzony w formie pisemnej. Przepisy nie przewidują obowiązku sporządzenia statutu w formie aktu notarialnego, z wyjątkiem przepisów szczególnych, dotyczących banków spółdzielczych[968].

Po uchwaleniu statutu, założyciele powinni przejść do kolejnego etapu procesu zakładania polegającego na wyborze organów spółdzielni, albo komisji organizacyjnej. Co istotne, komisja organizacyjna nie stanowi organu spółdzielni. Nie może dokonać zatem czynności wystąpienia do sądu z wnioskiem o wpisanie spółdzielni do KRS. Może ona działać do chwili obsadzenia organów spółdzielni[969]. Jeżeli statut spółdzielni przewiduje kompetencje wyboru osób wchodzących w skład obu organów przez walne zgromadzenie, dokonywane jest ono w ramach zebrania założycielskiego. W przypadku, gdy statut kompetencję wyboru zarządu przyznaje radzie nadzorczej, wówczas należy przeprowadzić także pierwsze posiedzenie tego organu, podczas którego podejmowana jest uchwała w przedmiocie wyboru osób, które tworzą zarząd spółdzielni[970].

Wybrany zarząd spółdzielni kieruje wniosek o wpisanie spółdzielni do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego. Postępowanie w przedmiocie wpisu reguluje

---

964 K. Królikowska, *Art. 6…*
965 D. Bierecki, *Art. 6…*, w: D. Bierecki, P. Pałka, *Prawo spółdzielcze…*
966 K. Królikowska, *Art. 6…*, wyrok SN z dnia 15 kwietnia 1999 r., sygn. akt I CKN 1088/97,
967 Ibidem.
968 W doktrynie podaje się, że brak wymogu zachowania bardziej rygorystycznej formy, jaką jest forma aktu notarialnego wynika z faktu, że proces tworzenia majątku spółdzielni jest mniej sformalizowany niż w przypadku spółek kapitałowych lub osobowych, Szerzej: K. Królikowska, *Art. 6…*
969 K. Królikowska, *Art. 6…*
970 Tak: K. Królikowska, *Art. 6.…* Odmienny pogląd wyraził K. Pietrzykowski, według którego wyboru zarządu w takiej sytuacji mogą dokonać albo założyciele, albo rada nadzorcza – K. Pietrzykowski, *Prawa rzeczowe do lokali,* s. 307, za: K. Kryla-Cudna, M. Wrzołek-Romańczuk, *Art. 7…*

ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym[971]. Spółdzielnia rejestrowana jest w rejestrze przedsiębiorców. Od 1 lipca 2021 r., zgodnie z art. 19 ust. 2 uKRS wnioski w przedmiocie wpisu podmiotu do rejestru przedsiębiorców składane są wyłącznie w formie elektronicznej. Wnioski złożone w formie papierowej nie są rozpatrywane przez sąd rejestrowy. Rejestracji dokonuje się przez Portal Rejestrów Sądowych[972], za pomocą udostępnionego w systemie urzędowego formularza. Wniosek powinien zostać opatrzony kwalifikowanym podpisem elektronicznym albo podpisem zaufanym. Zmiana ta w znacznym stopniu ułatwia procedurę osobom nieposiadającym wykształcenia prawniczego, gdyż interaktywny formularz internetowy zawierający wniosek automatycznie wybiera właściwy miejscowo, ze względu na siedzibę spółdzielni, sąd rejestrowy. Dane, które należy wprowadzić wyznacza struktura rejestru przedsiębiorców oraz danych w nim ujawnianych, zgodnie z rozdziałem 2 uKRS.

Do wniosku należy dołączyć dokumenty potwierdzające spełnienie przepisów ustawy – Prawo spółdzielcze oraz prawdziwość danych zamieszczonych w formularzu. Zgodnie z art. 694^4 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego[973], dokumenty powinny zostać załączone w postaci elektronicznej, opatrzone kwalifikowanym podpisem elektronicznym, albo podpisem zaufanym albo podpisem osobistym. W przypadku, gdy dokumenty będące załącznikami zostały sporządzone w postaci papierowej, do wniosku dołącza się odpisy elektronicznie poświadczone przez notariusza albo występującego w sprawie profesjonalnego pełnomocnika, albo elektroniczne kopie dokumentów. Gdy załączono elektroniczne kopie dokumentów (skanów), w terminie 3 dni od daty złożenia wniosku należy przesłać do sądu rejestrowego oryginały dokumentów, albo ich odpisy lub wyciągi poświadczone urzędowo.

Zgodnie z art. 34 uKRS, zakres postępowania prowadzonego przez sąd rejestrowy obejmuje weryfikację, czy dołączone do wniosku o wpis dokumenty są zgodne pod względem formy i treści z przepisami prawa. W przypadku spółdzielni, koniecznym warunkiem zgodności z przepisami jest zachowanie wymaganej przepisami prawa formy dokumentów oraz ich zgodności z prawem spółdzielczym. Sąd rejestrowy bada, czy dane wskazane we wniosku o wpis do KRS są prawdziwe. Wnioskodawca jest zobowiązany do uiszczenia: opłaty sądowej za wpis od wniosku o zarejestrowanie podmiotu w rejestrze przedsiębiorców w Krajowym

[971] T.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 869.
[972] Portal Rejestrów Sądowych, https://prs.ms.gov.pl/ (dostęp: 30.09.2025).
[973] T.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1568 ze zm.

Rejestrze Sądowym[974] oraz opłaty za ogłoszenie wpisu w Monitorze Sądowym i Gospodarczym[975].

Zgodnie z art. 19 ust. 8 ustawy o KRS, nieprawidłowo wypełniony wniosek o wpis podlega zwróceniu bez wzywania do uzupełnienia braków, jeżeli z powodu nieprawidłowego wypełnienia nie jest możliwe nadanie wnioskowi prawidłowego biegu. Jeżeli sąd rejestrowy dopatrzy się braków formalnych, wzywa wnioskodawcę do ich uzupełnienia, pod rygorem zwrotu wniosku. Po jego rozpatrzeniu, sąd rejestrowy wydaje postanowienie o wpisaniu, albo o odmowie wpisania spółdzielni do KRS. Następnie, w przypadku pozytywnego rozpatrzenia wniosku następuje wydanie zarządzenia o wpisaniu spółdzielni do rejestru przez wprowadzenie określonych danych, objętych treścią postanowienia o wpisie do KRS.

Po uzyskaniu wpisu w rejestrze przedsiębiorców KRS, numer NIP oraz numer REGON są nadawane spółdzielni automatycznie[976]. Należy nadmienić także o obowiązkach spółdzielni jako osoby prawnej, wynikających z ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu[977]. Zgodnie z tym aktem prawnym, spółdzielnia jest podmiotem, który ma obowiązek zgłosić informacje o beneficjencie rzeczywistym do Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych oraz dokonywać ich aktualizacji.

6.2. Zamieszczenie danych spółdzielni w wykazie spółdzielni energetycznych prowadzonym przez Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa

6.2.1. Katalog wymogów prawnych warunkujących podjęcie działalności przez spółdzielnię energetyczną

Przepisy ustawy o OZE przewidują szereg wymogów prawnych, które powinna spełniać spółdzielnia energetyczna. Okoliczność spełnienia wymagań ustawowych jest weryfikowana przez Dyrektora Generalnego KOWR podczas procedury zamieszczenia danych spółdzielni w wykazie spółdzielni energetycznych. Na podstawie przepisów art. 2 pkt 33a, art. 38c uOZE oraz art. 38e – 38f uOZE można sformułować katalog wymogów prawnych, od których

[974] Zgodnie z art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 959 ze zm.), wynosi ona 500 zł.
[975] Zgodnie z § 6 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 maja 2014 r. w sprawie wydawania i rozpowszechniania Monitora Sądowego i Gospodarczego (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1957), wynosi ona 100 zł.
[976] Na podstawie ustawy z dnia 26 czerwca 2014 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. 2014 poz. 1161) przedsiębiorcy mogą rozpocząć działalność już w momencie wpisu do KRS, gdyż jednocześnie są im nadawane numery REGON i NIP. Dane wpisane do KRS trafią od razu elektronicznie do rejestru Głównego Urzędu Statystycznego i Centralnego Rejestru Podmiotów – Krajowej Ewidencji Podatników. Razem z odpisem postanowienia o wpisie do KRS przedsiębiorca otrzymuje zaświadczenie o nadaniu numerów REGON i NIP.
[977] T.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1124 ze zm.

uzależnione jest uznanie spółdzielni za spółdzielnię energetyczną w rozumieniu ustawy o OZE. Należy poczynić uwagę, że wymogi prawne, od których ustawodawca uzależnił podjęcie działalności przez spółdzielnię energetyczną były wielokrotnie opisywane w literaturze[978]. Publikacje te najczęściej ograniczały się do wyliczenia wymogów, bez przeprowadzenia ich pogłębionej analizy.

Po pierwsze, przedmiot działalności spółdzielni energetycznej musi być zgodny z ustawą o OZE. Dotyczy to w szczególności działalności określonej w definicji legalnej, ale także zgodności z przepisami szczegółowo określającymi rozliczenia spółdzielni energetycznej w ramach systemu opustów.

Po drugie, spółdzielnia powinna wytwarzać rodzaje energii lub gazu z OZE, określonych w definicji legalnej, wyłącznie w instalacjach OZE stanowiących własność spółdzielni energetycznej lub jej członków. Oznacza to, że spółdzielnia nie może opierać swojej działalności o instalacje, do korzystania z których ona sama oraz jej spółdzielcy posiadają tytuł prawny inny niż własność, w tym w szczególności: ograniczone prawa rzeczowe – np. użytkowanie, tytuł wynikający ze stosunków umownych, takich jak w szczególności dzierżawa, najem, czy użyczenie. W tym kontekście wykluczona jest także dość popularna forma finansowania inwestycji w OZE, jaką jest umowa leasingu[979]. Wynika to z okoliczności, że na okres trwania umowy, instalacja OZE będąca jej przedmiotem pozostaje własnością finansującego (zgodnie z art. 709^1 KC).

Po trzecie, członkowie spółdzielni energetycznej powinni być przyłączeni do zdefiniowanej obszarowo sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej o napięciu znamionowym niższym niż 110 kV lub sieci dystrybucyjnej gazowej, lub sieci ciepłowniczej. Co więcej, powinni być przyłączeni do sieci dystrybucyjnej na obszarze jednego OSDe lub sieci dystrybucyjnej gazowej lub ciepłowniczej, zaopatrujących w energię elektryczną, biogaz, biogaz rolniczy, biometan lub ciepło wytwórców i odbiorców będących członkami tej spółdzielni, których instalacje są przyłączone do sieci danego operatora lub do danej sieci ciepłowniczej.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do wymogu przyłączenia do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej niższej niż sieć wysokich napięć, a zatem do sieci niskich i średnich napięć. Intencją ustawodawcy było wykluczenie z możliwości uczestniczenia

[978] J. Jasiński, M. Kozakiewicz, M. Sołtysik, *Determinants of the Energy Cooperatives…, s. 5*, T. Marzec, *Prawne perspektywy…*, s. 31 – 32, D. Kostecka-Jurczyk, K. Marak, M. Struś, *Economic Conditions…*, s. 5.
[979] A. Milewska, A. Parlińska, *Aktualne programy wsparcia inwestycji (dla samorządów i inwestorów indywidualnych), aukcyjny system wsparcia*, w: P. Gołasa (red.), *Podręcznik OZE…*, s. 162.

w spółdzielni energetycznej odbiorców o największym zapotrzebowaniu mocy, do których należą przede wszystkim duże zakłady przemysłowe[980]. Wynika to przede wszystkim z intencji ustawodawcy, aby beneficjentem działalności spółdzielni energetycznych byli przede wszystkim rolnicy oraz inni mieszkańcy obszarów wiejskich. W tym kontekście niezasadnym byłoby umożliwianie odbiorcom *stricte* przemysłowym korzystanie z preferencji przewidzianych dla spółdzielni energetycznych.

Wymóg prowadzenia działalności na obszarze jednego OSDe wynika z roli, jaką dla tych podmiotów przewidział ustawodawca. OSDe przekazuje sprzedawcy energii dane niezbędne do przeprowadzenia rozliczeń energii elektrycznej wprowadzonej i pobranej z sieci dystrybucyjnej przez spółdzielnię oraz jej członków. W przypadku przyłączenia spółdzielców do sieci dystrybucyjnej gazowej lub ciepłowniczej wymóg przyłączenia do jednej, zdefiniowanej obszarowo sieci tego typu wynika z uwarunkowań związanych z faktycznym korzystaniem z wytworzonego w ramach spółdzielni gazu lub ciepła.

Po czwarte, *de lege lata*, spółdzielnia może prowadzić działalność wyłącznie na obszarze gmin wiejskich lub miejsko-wiejskich w rozumieniu przepisów o statystyce publicznej oraz maksymalnie na obszarze nie więcej niż 3 tego rodzaju gmin bezpośrednio sąsiadujących ze sobą. Odsyłając do przepisów o statystyce publicznej, ustawodawca wskazał na krajowy rejestr urzędowego podziału terytorialnego kraju, o którym mowa w art. 47 ust. 1 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej, określany jako „rejestr terytorialny"[981]. Rejestr prowadzi Prezes Głównego Urzędu Statystycznego i jest on jawny – dostępny w Internecie[982]. Szczegółowe zasady prowadzenia rejestru określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 r.[983] Zgodnie z § 2 pkt. 7-8 tego rozporządzenia, za gminę wiejską uznaje się gminę, na terenie której znajdują się wyłącznie wsie, a za gminę miejsko-wiejską, gminę, na terenie której jedna z miejscowości ma status miasta, a pozostały

[980] Szerzej: J. Niebrzydowski, *Sieci elektroenergetyczne*, Białystok 2000, J. Strojny, J. Strzałka, *Projektowanie urządzeń elektroenergetycznych*, Kraków 2001, za: J. Zawodniak, Ł. Rogalski, P. Górny, *Podstawowe wiadomości o napowietrznej sieci dystrybucyjnej energetyki zawodowej*, „elektro.info" 2016, nr 5, https://www.elektro.info.pl/artykul/sieci-elektroenergetyczne/63598,podstawowe-wiadomosci-o-napowietrznej-sieci-dystrybucyjnej-energetyki-zawodowej (dostęp: 30.09.2025).
[981] T.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1799.
[982] Rejestr TERYT, Główny Urząd Statystyczny, https://eteryt.stat.gov.pl/eTeryt/rejestr_teryt/aktualnosci/aktualnosci.aspx (dostęp: 30.09.2025).
[983] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia, stosowania i udostępniania krajowego rejestru urzędowego podziału terytorialnego kraju oraz związanych z tym obowiązków organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. Nr 157, poz. 1031 ze zm.).

teren tej gminy stanowi jej obszar wiejski. Rejestr terytorialny odzwierciedla stan prawny podziału terytorialnego kraju[984].

Wymóg ten należy interpretować w ten sposób, że spółdzielnia energetyczna może prowadzić działalność maksymalnie na obszarze 3 gmin wiejskich lub miejsko-wiejskich bezpośrednio sąsiadujących ze sobą. To, w jaki sposób wyznacza się obszar działania spółdzielni energetycznej określa art. 38c ust. 2 uOZE. Zgodnie z tym przepisem, obszar ten ustala się na podstawie wskazanych przez spółdzielnię energetyczną:

1) „punktów poboru energii wytwórców i odbiorców energii elektrycznej, będących członkami tej spółdzielni energetycznej, przyłączonych do zdefiniowanej obszarowo sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej o napięciu znamionowym niższym niż 110 kV lub
2) miejsc przyłączenia do sieci ciepłowniczej wytwórców i odbiorców ciepła, będących członkami tej spółdzielni energetycznej, lub
3) miejsc przyłączenia do sieci dystrybucyjnej gazowej wytwórców i odbiorców, będących członkami tej spółdzielni energetycznej, lub miejsc wytwarzania oraz zużycia biogazu lub biogazu rolniczego, lub biometanu ze źródeł odnawialnych.”.

Oznacza to, że obszar działania spółdzielni wyznaczają miejsca, w których następuje pobór lub wprowadzanie do sieci energii lub gazu przez jej członków. Należy zatem stwierdzić, że aby działalność spółdzielni mogła zostać uznana za zgodną z przepisami ustawy o OZE, jej członkowie nie mogą wprowadzać, ani pobierać energii lub gazu poza obszarem 3 gmin bezpośrednio ze sobą sąsiadujących.

W praktyce wątpliwość budzi to, jak należy interpretować wymóg bezpośredniego sąsiadowania ze sobą gmin. Wykładnia językowa art. 38e ust. 1 uOZE wskazuje na dwie możliwe interpretacje. Bardziej restrykcyjną, zgodnie z którą należałoby uznać, że wszystkie gminy, na obszarze, których spółdzielnia prowadzi działalność powinny mieć wspólne granice[985]. Zgodnie z interpretacją mniej restrykcyjną, przepis wymaga, aby tereny tych gmin tworzyły nieprzerwany ciąg[986]. Analizując konsekwencje przyjęcia wykładni bardziej restrykcyjnej, należy stwierdzić, że skutkowałaby ona wykluczeniem możliwości powołania spółdzielni przez liczne gminy współpracujące ze sobą w ramach powiatu. W wielu

[984] W tym miejscu należy poczynić uwagę, że zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym, Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia nadaje gminie lub miejscowości status miasta i ustala jego granice. Ustawa określa także przesłanki, którymi powinna kierować się Rada Ministrów, tj. nadanie gminie lub miejscowości statusu miasta, ustalenie jego granic i ich zmiana dokonywane są w sposób uwzględniający infrastrukturę społeczną i techniczną oraz układ urbanistyczny i charakter zabudowy, zgodnie z art. 4 ust. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 1153).
[985] Na zasadzie gmina A ma wspólną granicę z gminą B oraz z gminą C.
[986] Na zasadzie gmina A ma wspólną granicę z gminą B, a gmina B z gminą C.

przypadkach gminy wchodzące w skład jednego powiatu są oddzielone od siebie większą gminą[987]. Brak jest przesłanek, aby przypisać ustawodawcy taki cel. Z tego względu, w odwołaniu do wykładni systemowej, należy opowiedzieć się za wykładnią mniej restrykcyjną. Co więcej, wykładnia ta jest zbieżna z praktyką stosowaną przez Dyrektora Generalnego KOWR[988].

Jak słusznie wskazuje się w literaturze, ustawodawca wprost powiązał działalność spółdzielni energetycznej z rozwojem obszarów wiejskich[989]. Takie *ratio legis* wprowadzenia opisywanego warunku jednoznacznie wynika z uzasadnienia kolejnych nowelizacji ustawy o OZE oraz materiałów MRiRW kierowanych podczas procesów legislacyjnych[990]. Warto zaznaczyć, że brak jest definicji legalnej pojęcia „obszary wiejskie"[991]. Z tego względu należy oprzeć się na metodyce stosowanej przez Główny Urząd Statystyczny, który posługując się podziałem wskazanym w krajowym rejestrze urzędowym podziału terytorialnego kraju, definiuje obszary wiejskie jako tereny pozostające poza granicami administracyjnymi miast, na które składają się gminy wiejskie i części wiejskie gmin miejsko-wiejskich[992]. Tym samym, działalność spółdzielni energetycznych obejmuje przede wszystkim na obszary uznawane za „obszary wiejskie", ale także mniejsze miasta, które jednak nie zostały administracyjnie wydzielone jako oddzielne gminy miejskie.

Po piąte, łączna moc oraz wydajność instalacji OZE wykorzystywanych w ramach spółdzielni energetycznej nie może przekraczać limitów określonych w art. 38e ustawy o OZE. Dopuszczalne, górne granice mocy oraz wydajności zostały podane oddzielnie w zależności od rodzaju energii lub substancji w nich wytwarzanych – przedmiotu działalności spółdzielni:

1) w przypadku wytwarzania energii elektrycznej, łączna moc zainstalowana elektryczna wszystkich instalacji OZE nie może przekroczyć 10 MW;
2) w przypadku wytwarzania ciepła, łączna moc osiągalna cieplna nie może przekraczać 30 MW;

[987] Sytuacja taka ma miejsce np. w powiecie świebodzińskim oraz powiecie gołdapskim.
[988] W wykazie spółdzielni energetycznych znajdują się spółdzielnie, których obszar obejmuje trzy gminy, które są położone na zasadzie nieprzerwanego ciągu oraz nie mają wszystkie wspólnych granic. Przykład stanowić może "Spółdzielnia Energetyczna - Nasza Energia", prowadząca działalność na obszarze 1) gminy Mszana, poł. w powiecie wodzisławskim, woj. śląskie, 2) gminy Godów, poł. w powiecie wodzisławskim, woj. śląskie oraz 3) gminy Świerklany, poł. w powiecie rybnickim, woj. śląskie, za: Wykaz spółdzielni energetycznych…
[989] Tak: M. Błażejowska, W. Gostomczyk, *Warunki tworzenia…*, s. 30-31, A. Suchoń, *Problematyka spółdzielni funkcjonujących w obszarze wsi i rolnictwa w orzecznictwie Sądów oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej*, „Prawo i Więź" 2022, nr 43, s. 142, T. Marzec, *Rozwój energetyki…*, s. 69, 76.
[990] Zob. rozdział V.
[991] Szerzej: M. Krzysztofik, *Problematyka prawna pojęcia obszaru wiejskiego*, „Studia Iuridica Lublinensia" 2017, nr 1, s. 299–314.
[992] Główny Urząd Statystyczny, Obszary wiejskie w Polsce w 2020 r., Warszawa 2020.

3) w przypadku wytwarzania biogazu rolniczego, roczna wydajność wszystkich instalacji nie może przekraczać 40 mln m^3;
4) w przypadku wytwarzania biometanu, roczna wydajność wszystkich instalacji nie może przekraczać 20 mln m^3.

Wprowadzone limity dotyczące mocy wytwórczych instalacji OZE zostały ustanowione stosunkowo wysoko. Obecnie, wśród 149 spółdzielni energetycznych znajdujących się w wykazie KOWR tylko 3 przekroczyły 2 MW łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej, eksploatując instalacje o mocy odpowiednio: 6,10 MWe, 3,45 MWe oraz 2,64 MWe[993]. Brak jest także informacji o inicjatywach spółdzielczych, które nie powstały z uwagi na planowaną moc przekraczającą granice ustawowe. Pomimo to, w literaturze wskazuje się, że limity te w przyszłości mogą stanowić barierę rozwoju spółdzielczości energetycznej[994]. Teza ta nie znajduje jednak potwierdzenia zgodnie z obecnym stanem sektora spółdzielni energetycznych w Polsce.

Należy podkreślić, że określone przez ustawodawcę limity dotyczą łącznej mocy instalacji OZE wykorzystywanych w ramach spółdzielni. Tym samym, moce instalacji wytwarzających energię w ramach spółdzielni podlegają sumowaniu. W tym miejscu należy zadać pytanie o celowość wprowadzenia przez ustawodawcę maksymalnych pułapów mocy oraz wydajności instalacji OZE. Wynika to przede wszystkim z zamiaru wykluczenia największych podmiotów z możliwości korzystania z systemu opustów[995]. Motywy ustawodawcy były w tym zakresie tożsame z wykluczeniem podmiotów przyłączonych do sieci wysokich napięć jako członków spółdzielni energetycznej. Kolejnym powodem było ograniczenie skali działalności tych podmiotów. Nawet przy założeniu, że użytkowane są wyłącznie mikroinstalacje, ich maksymalna liczba jest ograniczona. W tym kontekście istotne znaczenie ma, że system wsparcia przeznaczony dla spółdzielni energetycznych obciąża sprzedawców energii oraz system dystrybucyjny elektroenergetyczny[996]. Limity mocy oraz wydajności instalacji OZE wprowadzono w celu zabezpieczenia stabilności funkcjonowania rynku energii elektrycznej.

Z uwagi na charakterystykę zapotrzebowania na energię grup, do których ustawodawca zaadresował spółdzielnie energetyczne – rolnicy oraz mieszkańcy obszarów wiejskich – wydaje się, że limity mocy oraz wydajności zostały ustanowione prawidłowo i nie stanowią bariery ich

[993] Wykaz Spółdzielni Energetycznych…
[994] K. Brodzińska, M. Błażejowska, Z. Brodziński, I. Łącka, A. Stolarska, *Energy Cooperatives…*, s. 21.
[995] Ibidem.
[996] Zob. rozdział VII.

udziału w transformacji energetycznej. Biorąc pod uwagę także wskazaną w ustawie o OZE maksymalną wydajność instalacji OZE takich jak biogazownia rolnicza, nie sposób uznać, że obecnie przepis ten stanowi barierę rozwoju spółdzielczości energetycznej.

Po szóste, gdy przedmiotem działalności spółdzielni jest wytwarzanie energii elektrycznej, łączna sprawność wytwarzania energii elektrycznej przez instalacje OZE wykorzystywane przez spółdzielnię powinna umożliwić pokrycie w ciągu roku nie mniej niż 70% potrzeb własnych spółdzielni energetycznej i jej członków. Zgodnie z przepisami przejściowymi nowelizacji ustawy o OZE z 2023 r., wymóg ten został obniżony do 40% dla spółdzielni energetycznych, które do dnia 31 grudnia 2025 r. złożą wniosek o zamieszczenie ich danych w wykazie spółdzielni energetycznych[997].

Warto podkreślić, że obecne brzmienie omawianego przepisu wskazuje na „sprawność wytwarzania energii elektrycznej", zgodnie ze zmianami ustawy wprowadzonymi w 2023 r. Tym samym ustawodawca doprecyzował, że kluczowe znaczenie ma nie moc zainstalowana elektroenergetyczna a wydajność instalacji. Na sprawność wytwarzania składają się, w zależności od rodzaju instalacji OZE przede wszystkim: 1) moc zainstalowana, 2) warunki atmosferyczne[998] oraz substrat użyty do przeprowadzenia fermentacji beztlenowej w przypadku wytwarzania biogazu oraz użyta technologia[999].

Ratio legis wprowadzonego wymogu stanowił zamiar ustawodawcy, aby spółdzielnie energetyczne równoważyły zapotrzebowanie na energię posiadanymi zdolnościami

[997] W praktyce pojawiły się wątpliwości, czy spółdzielnie, które złożyły wniosek, o którym mowa w art. art. 38g uOZE, na podstawie tego przepisu, od 1 stycznia 2026 r. będą musiały zwiększyć poziom pokrycia potrzeb energetycznych z produkowanej energii z OZE do 70%. Z uwagi na literalne brzmienie art. 41 art. 41 ustawy z dnia 17 sierpnia 2023 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1762 ze zm.), należy przyjąć, że preferencja dla spółdzielni, które złożą ów wniosek jest przyznana bezterminowo – zgodnie z tym przepisem: „Uznaje się, że spółdzielnia w rozumieniu art. 1 § 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (…) oraz spółdzielnia rolników w rozumieniu art. 4 ust. 1 ustawy zmienianej w art. 9, których przedmiotem działalności jest lub będzie wytwarzanie energii elektrycznej, spełniają warunek w zakresie pokrycia w ciągu roku potrzeb własnych spółdzielni energetycznej, o którym mowa w art. 38e ust. 1 pkt 3 lit. a ustawy zmienianej w art. 1, jeżeli do dnia 31 grudnia 2025 r. złożą wniosek, o którym mowa w art. 38g ustawy zmienianej w art. 1, a sprawność wytwarzania energii elektrycznej wszystkich instalacji odnawialnego źródła energii umożliwi pokrycie w ciągu roku nie mniej niż 40% potrzeb własnych danej spółdzielni i jej członków albo danej spółdzielni rolników i jej członków.".

[998] W szczególności nasłonecznienie oraz temperatura otoczenia, w przypadku instalacji PV, a także prędkość wiatru, w przypadku instalacji OZE opartych o wytwarzanie energii elektrycznej z wiatru, Szerzej: M. E. Chung, *Estimating Solar Insolation and Power Generation of Photovoltaic Systems Using Previous Day Weather Data,* „Advances in Civil Engineering" 2020, nr 1, Y. Shen, M. Fouladirad, A. Grall, *Impact of dust and temperature on photovoltaic panel performance: A model-based approach to determine optimal cleaning frequency*, „Heliyon" 2024, nr 10(16), E. Vladislavleva, T. Friedrich, F. Neumann, M. Wagner, *Predicting the energy output of wind farms based on weather data: Important variables and their correlation*, „Renewable Energy" 2013, nr 50.

[999] Szerzej: N. Nwokolo, P. Mukumba, K. Obileke, M. Enebe, *Waste to Energy: A Focus on the Impact of Substrate Type in Biogas Production*, "Processes" 2020, nr 8, K. Ignatowicz, G. Filipczak, B. Dybek, G. Wałowski, B*iogas Production Depending on the Substrate Used: A Review and Evaluation Study – European Examples*, "Energies 2023", nr 16.

wytwórczymi. Wysoki poziom pokrycia własnego zapotrzebowania na energię spółdzielni oraz spółdzielców miał, zgodnie z intencją ustawodawcy, zagwarantować lokalne zbilansowanie energii. Analizowany wymóg jest w literaturze określany jako główna bariera prawna powstrzymująca rozwój spółdzielczości energetycznej[1000]. Jednocześnie, autorzy reprezentujący naukę, praktykę oraz organizacje pozarządowe zajmujące się promocją energetyki obywatelskiej ocenili wprowadzenie opisywanego warunku jednoznacznie negatywnie[1001]. Stanowisko wyrażone w literaturze należy podzielić wyłącznie częściowo. Samo wprowadzenie opisanego wymogu należy ocenić pozytywnie. Celem założenia spółdzielni energetycznej jest lokalne bilansowanie zapotrzebowania na energię. Jest to możliwe przede wszystkim, w przypadku wykorzystywania przez spółdzielnie sterowalnych źródeł odnawialnych, a zatem przede wszystkim biogazowni. Tym samym, ustawodawca powiązał możliwość objęcia wysoce korzystnym systemem wsparcia z koniecznością osiągnięcia ustawowego poziomu możliwości pokrycia zapotrzebowania na energię poprzez własną produkcję.

Autor podziela jednak zdanie doktryny, że przyjęcie przez ustawodawcę, że w skali roku produkcja własna powinna odpowiadać minimum 70% własnego zapotrzebowania na energię stanowi wymóg zbyt restrykcyjny. Potencjalni założyciele spółdzielni energetycznej, czy też szerzej podmioty zainteresowane rozpoczęciem inicjatywy energetyki obywatelskiej mają ograniczone finansowe możliwości inwestycyjne. Dotyczy to także podmiotów o wysokim zapotrzebowaniu na energię – takich jak rolnicy prowadzący duże gospodarstwa, gminy oraz przedsiębiorcy. W efekcie, rygorystyczne warunki rozpoczęcia działalności zniechęcały podmioty, które najbardziej skutecznie mogłyby się zaangażować w powstanie spółdzielni energetycznej. Powyższego dowodzi dynamiczny wzrost liczby spółdzielni energetycznych w okresie po wejściu w życie przepisów czasowo łagodzących ten warunek z 70% do 40%[1002].

[1000] Tak: J. Orłowska, Ł. Trembaczewski, *Spółdzielnie energetyczne…*, s. 25, M. Struś, D. Kostecka-Jurczyk, K. Marak, *The Role of Local Government in the Bottom-Up Energy Transformation of Poland on the Example of the Lower Silesian Voivodeship*, "Energies" 2023, nr 16(12), s. 8, A. Łakomiak, *Civic Energy in an Orchard Farm–Prosumer and Energy Cooperative – A New Approach to Electricity Generation*, „Energies" 2022, nr 15(19), s. 24-25, D. Kostecka-Jurczyk, K. Marak, M. Struś, *Economic Conditions…* s. 8, T. Marzec, *Rozwój energetyki…*, s. 72.

[1001] B. Kupiec, *Polska spółdzielnia energetyczna w świetle dyrektywy Parlamentu Europejskiego i rady Unii Europejskiej 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 roku w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych*, „Studenckie Prace Prawnicze, Administratywistyczne i Ekonomiczne" 2022, nr 40, s. 105, Analiza barier prawnych administracyjnych i organizacyjnych utrudniających rozwój społeczności energetycznych, https://www.gov.pl/web/klimat/analiza-barier-utrudniajacych-rozwoj-spolecznosci (dostęp: 30.09.2025), T. Elżbieciak, *Z dużego potencjału mało mocy. Potrzebne są kolejne zmiany*, https://wysokienapiecie.pl/103172-z-duzego-potencjalu-malo-mocy-potrzebne-sa-kolejne-zmiany/ (dostęp: 30.09.2025), A. Stupkiewicz, M. Włoskowicz, M. Gąsowska-Paprota, *Prawne aspekty…*, s. 55.

[1002] Zob. rozdział VII.

6.2.2. Złożenie wniosku o zamieszczenie danych spółdzielni w wykazie spółdzielni energetycznych

Wykaz spółdzielni energetycznych należy uznać za rejestr publiczny, o którym mowa w art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne[1003]. Zgodnie z ustawą o OZE, wykaz spółdzielni energetycznych jest jawny. Został on udostępniony na stronie internetowej KOWR[1004]. Zamieszczenie w nim danych spółdzielni następuje na jej wniosek. Dane, które powinien zawierać wniosek o zamieszczenie w wykazie spółdzielni energetycznych zostały wymienione w art. 38g ust. 2 uOZE. Wniosek powinien zawierać podstawowe informacje identyfikujące podmiot, takie jak jego nazwa, adres siedziby, numer KRS oraz NIP. Niezbędne jest także przedstawienie zakresu działalności spółdzielni, obejmującego zarówno obszar prowadzonej działalności, jak i jej charakterystykę. Wnioskodawca powinien wskazać liczbę członków oraz punktów poboru energii lub przyłączenia – w zależności od rodzaju energii – a także oszacować roczne zapotrzebowanie na poszczególne jej rodzaje. Wymagane jest również szczegółowe określenie infrastruktury OZE wykorzystywanej przez spółdzielnię, w tym liczby, rodzaju oraz lokalizacji instalacji, a także ich parametrów technicznych, takich jak moc zainstalowana (elektryczna lub cieplna) bądź roczna wydajność produkcji biogazu, biogazu rolniczego lub biometanu. We wniosku należy również wskazać sprzedawcę energii, z którym spółdzielnia zamierza współpracować.

Jak można wywnioskować z art. 38k uOZE, w ramach postępowania w przedmiocie wpisu Dyrektor Generalny weryfikuje, czy wnioskodawca spełnia warunki określone w art. 38e uOZE. W przeciwnym razie organ, w drodze decyzji, odmawia zamieszczenia spółdzielni w wykazie spółdzielni energetycznych. W tym kontekście wątpliwość budzi wskazanie przez ustawodawcę jako przedmiotu weryfikacji wyłącznie art. 38e uOZE. Przepis ten zawiera katalog warunków, które spełnia spółdzielnia energetyczna. Co istotne, z treści pozostałych przepisów zawartych w rozdziale 4 ustawy o OZE można wyinterpretować kolejne wymogi prawne, takie jak prowadzenie działalności wyłącznie na obszarze jednego OSD (art. 38c ust. 1 uOZE), czy użytkowanie w ramach spółdzielni energetycznej wyłącznie instalacji OZE stanowiących własność spółdzielni lub spółdzielców (art. 38f ust. 1 uOZE). Jak

[1003] T.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1557 ze zm.; zgodnie z przywołanym przepisem rejestr publiczny jest to rejestr, ewidencja, wykaz, lista, spis albo inna forma ewidencji, służąca do realizacji zadań publicznych, prowadzona przez podmiot publiczny na podstawie odrębnych przepisów ustawowych, za: A. Piotrowska, *Art. 38(g)*, w: A. Mituś (red.), *Odnawialne źródła energii…*

[1004] Wykaz spółdzielni energetycznych…

wynika z praktyki, wymogi te, uregulowane poza art. 38e uOZE, są weryfikowane w ramach postępowania w przedmiocie zamieszczenia danych w wykazie spółdzielni energetycznych[1005].

Co istotne, w toku postępowania w przedmiocie zamieszczenia danych w wykazie spółdzielni energetycznych nie jest przeprowadzane postępowanie dowodowe. Wszelkie dane zamieszczone we wniosku są potwierdzane przez zarząd spółdzielni energetycznej poprzez oświadczenie składane pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń. Przyjęty przez ustawodawcę model postępowania, uproszczony w zakresie wykazania spełnienia wymogów ustawowych, wzmacnia znaczenie kontroli realizowanej przez Dyrektora Generalnego KOWR.

Skierowanie wniosku o zamieszczenie danych w wykazie spółdzielni energetycznych jest nieodpłatne. Formularz wniosku o zamieszczenie danych w wykazie spółdzielni energetycznych został udostępniony na stronie internetowej KOWR[1006]. Dane, które należy w nim podać, co do zasady odpowiadają treści art. 38g ust. 2 uOZE. W tym miejscu należy wyrazić wątpliwość, dlaczego w formularzu wniosku organ, w kontekście wytwarzania i poboru energii elektrycznej, wymaga podania wyłącznie danych dotyczących lokalizacji, liczby i rodzajów instalacji OZE, służących do wytwarzania energii elektrycznej. Zgodnie z art. 38c ust. 2 pkt uOZE, obszar działania spółdzielni energetycznej ustala się na podstawie wskazanych przez spółdzielnię energetyczną punktów poboru energii elektrycznej. Tym samym, samo podanie przez wnioskodawcę gmin, na terenie których prowadzi działalność należy uznać za niewystarczające. Spółdzielnia wnioskująca o wpis powinna we wniosku także podać numery oraz lokalizację punktów poboru energii elektrycznej, w ramach których mają być rozliczani spółdzielcy. Pozwoliłoby to na dokładne ustalenie punktów, poprzez które następuje deklarowany przez wnioskodawcę pobór energii. Dzięki temu rozwiązaniu organ mógłby bardziej efektywnie realizować kontrolę spółdzielni już wpisanych do wykazu. Uwagi te dotyczą także wytwarzania i poboru przez spółdzielnię ciepła, biogazu, biogazu rolniczego oraz biometanu.

[1005] Świadczy o tym treść formularza wniosku o zamieszczenie danych w wykazie spółdzielni energetycznych, w którym wnioskodawca podaje dane dotyczące lokalizacji, liczby i rodzajów instalacji OZE, służących do wytwarzania energii elektrycznej, oświadczając, że należą one do spółdzielni energetycznej lub jej członków. Wnioskodawca składa oświadczenie, że dane zamieszczone we wniosku są zgodne z prawdą, a zatem potwierdza spełnienie wymogu określonego w art. 38f ust. 1 uOZE. Na podstawie położenia instalacji OZE oraz określonego przez spółdzielnię energetyczną obszaru działania organ może określić, czy znajdują się one na obszarze jednego operatora systemu dystrybucyjnego elektroenergetycznego lub sieci dystrybucyjnej gazowej lub ciepłowniczej, Zatwierdzenie w wykazie spółdzielni energetycznych, https://www.gov.pl/web/kowr/zatwierdzenie-w-wykazie-spoldzielni-energetycznych (dostęp: 30.09.2025).
[1006] Ibidem.

We wniosku spółdzielnia podaje całkowitą moc zainstalowaną elektryczną instalacji OZE przez nią wykorzystywanych oraz jej roczne zapotrzebowanie na energię elektryczną. Dyrektor Generalny KOWR powinien zatem dysponować wiedzą specjalistyczną, jaka jest uśredniona wydajność poszczególnych rodzajów instalacji OZE w polskich warunkach[1007] i na tej podstawie zweryfikować, czy wnioskodawca spełnia warunek, o którym mowa w art. 38e ust. 1 pkt 3 lit. a uOZE. Przepisy ustawy o OZE nie przewidują bowiem, aby organ powziąwszy wątpliwość w zakresie możliwości pokrycia w ciągu roku wymaganego ustawą poziomu potrzeb własnych w oparciu o moc zainstalowaną elektryczną, był uprawniony do żądania od wnioskodawcy danych technicznych określających spodziewaną sprawność wytwarzania energii elektrycznej.

Do wniosku należy dołączyć oświadczenie o kompletności i zgodności z prawdą danych w nim zawartych oraz kopię statutu spółdzielni. W przypadku gdy wniosek nie zawiera danych określonych w art. 38g ust. 2 uOZE lub do wniosku nie dołączono załączników, organ niezwłocznie wzywa wnioskodawcę do uzupełnienia wniosku. W ustawie o OZE przewidziano termin 7 dni od dnia doręczenia wezwania na uzupełnienie wniosku. Niezastosowanie się do wezwania powoduje pozostawienie wniosku bez rozpoznania.

6.2.3. Zamieszczenie danych spółdzielni w wykazie spółdzielni energetycznych KOWR

Kompetencje w zakresie prowadzenia wykazu spółdzielni energetycznych zostały przyznane Dyrektorowi Generalnemu KOWR w efekcie powiązania spółdzielni energetycznych z obszarami wiejskimi. Zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt. 10 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa[1008], do zadań Krajowego Ośrodka należy „wsparcie działań na rzecz odnawialnych źródeł energii, w szczególności w rolnictwie".

[1007] W tym zakresie należy zwrócić uwagę, że w przypadku instalacji PV ich wydajność jest porównywalna bez względu na obszar, na którym zostały posadowione. W Polsce, warunki są podobne w zakresie całkowitej ilości promieniowania słonecznego padającego na poziomą powierzchnię ziemi, co jest podstawowym parametrem meteorologicznym stosowanym do oceny potencjału energetycznego instalacji PV, Szerzej: T. Stachura, W. Halecki, D. Bedla, K. Chmielowski, *Spatial solar energy potential of photovoltaic panels surrounded by protected mountain ranges,* „Civil and Environmental Engineering Reports" 2022, nr 32(4). Odnośnie elektrowni wiatrowych, wymagane jest ustalenie rocznej średniej wydajności tych instalacji przy uwzględnieniu dużej zmienności wytwarzania energii wiatrowej w ciągu roku, Szerzej: S. Robak, R. Raczkowski, M. Piekarz, *Development of the Wind Generation Sector and Its Effect on the Grid Operation – The Case of Poland*, „Energies" 2023, nr 16(19). W przypadku wytwarzania energii elektrycznej z biogazu lub biogazu rolniczego kluczowe znaczenie ma uśredniona sprawność konwersji biogazu na energię elektryczną w procesie spalania. Jest ona uzależniona od rodzaju substratu użytego do wytwarzania biogazu, co wpływa na jego jakość, Szerzej: K. Pilarski, A. Pilarska, A. Kolasa-Więcek, D. Suszanowicz, *An Agricultural Biogas Plant as a Thermodynamic System: A Study of Efficiency in the Transformation from Primary to Secondary Energy*, „Energies 2023", nr 16(21). Tym samym, organ powinien dysponować wiedzą odnośnie uśrednionej wydajności instalacji, w przypadku wytwarzania energii elektrycznej z biogazu, biogazu rolniczego, a także biometanu.

[1008] T.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 294.

Realizacja działalności promocyjnej oraz szkoleniowej, w szczególności w oparciu o strukturę terenową KOWR. Warto wspomnieć, że oprócz prowadzenia ewidencji spółdzielni energetycznych kompetencje Dyrektora Generalnego KOWR w zakresie OZE obejmują także prowadzenie rejestru wytwórców biogazu rolniczego[1009].

W pierwszej kolejności organ dokonuje weryfikacji formalnej wniosku. W przypadku, przedłożenia kompletnego wniosku, na podstawie złożonej dokumentacji organ przyjmuje, że dane w nim zawarte są kompletne i zgodne z prawdą. Następnie odbywa się weryfikacja merytoryczna. Jeżeli analiza przedstawionych danych pozwala stwierdzić, że wnioskodawca spełnia wymogi określone w art. 38e ustawy o OZE, Dyrektor Generalny KOWR zamieszcza dane spółdzielni w wykazie spółdzielni energetycznych. Zdarzenie to potwierdzane jest wydawanym z urzędu przez ten organ zaświadczeniem o zamieszczeniu danych spółdzielni energetycznej w wykazie spółdzielni energetycznych (art. 38j ust. 1 uOZE).

Jeżeli w toku postępowania organ ustali, że spółdzielnia nie spełnia warunków, o których mowa w tym przepisie, wówczas odmawia zamieszczenia spółdzielni w wykazie spółdzielni energetycznych. Odmowa przyjmuje formę decyzji administracyjnej. W takim przypadku wnioskodawcy przysługuje odwołanie do organu wyższego stopnia, którym w stosunku do Dyrektora Generalnego KOWR, zgodnie z art. 8 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa, jest minister właściwy do spraw rozwoju wsi. W przypadku wyczerpania środków zaskarżenia i otrzymania ostatecznej decyzji odmawiającej zamieszczenia danych, wnioskodawca może wszcząć postępowanie sądowoadministracyjne, kierując skargę do sądu administracyjnego[1010].

Zamieszczenie danych spółdzielni w wykazie spółdzielni energetycznych prowadzonym przez Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa stanowi zdarzenie, z którym należy wiązać uzyskanie przez spółdzielnię statusu spółdzielni energetycznej[1011]. Zgodnie z art. 38f ust. 2 uOZE jest to warunek konieczny, aby spółdzielnia energetyczna mogła podjąć działalność oraz, w efekcie, korzystać z systemu opustów.

Z powyższym wiążą się istotne skutki prawne, takie jak: 1) możliwość rozpoczęcia działalności spółdzielni energetycznej określonej w ustawie o OZE, 2) możliwość wystąpienia

[1009] Pierwotnie rejestr wytwórców biogazu rolniczego był prowadzony przez Prezesa Agencji Rynku Rolnego. Na podstawie ustawy z dnia 10 lutego 2017 o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz.U. z 2017 r. poz. 623) i ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz.U. z 2017 r. poz. 624) ARR została połączona z Agencją Nieruchomości Rolnych i przekształcona w Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa.

[1010] Na dzień sporządzenia niniejszej pracy brak jest informacji o jakichkolwiek orzeczeniach sądów administracyjnych zapadłych na skutek skargi spółdzielni, której odmówiono zamieszczenia jej danych w wykazie spółdzielni energetycznych, źródło: https://orzeczenia.nsa.gov.pl/ (dostęp: 30.09.2025).

[1011] P. Nowakowska, A. Leśniak, *Spółdzielnie energetyczne…*, s. 35.

do sprzedawcy energii z wnioskiem o zawarcie ze spółdzielnią oraz spółdzielcami umowy kompleksowej, 3) możliwość wystąpienia do OSDe o zainstalowania każdemu z członków spółdzielni energetycznej licznika zdalnego odczytu, 4) od dnia zamieszczenia przez Dyrektora Generalnego KOWR danych spółdzielni energetycznej w wykazie, sprzedawca energii jest obowiązany do prowadzenia rozliczeń spółdzielni energetycznej i jej członków zgodnie z systemem wsparcia uregulowanym w art. 38c uOZE, 5) realizacja przez spółdzielnię względem Dyrektora Generalnego KOWR obowiązków określonych w ustawie o OZE – obowiązków sprawozdawczych oraz informowania o zmianach w zakresie danych ujawnionych w wykazie spółdzielni energetycznych, 6) podlegania kontroli Dyrektora Generalnego KOWR.

Należy podkreślić, że z treści art. 38e ust. 1 pkt 3 lit. a uOZE wynika, że spółdzielnia energetyczna może zostać wpisana do wykazu spółdzielni KOWR dopiero, gdy dysponuje instalacjami OZE, których proces inwestycyjny został zakończony. Tylko wówczas jest możliwe zweryfikowanie, że ich sprawność wytwarzania energii elektrycznej umożliwia pokrycie w ciągu roku określonej części potrzeb własnych spółdzielni energetycznej i jej członków. Spółdzielnia powinna móc wykazać, że dysponuje instalacjami o określonej mocy, których zdolności produkcyjne są w stanie zapewnić pokrycie w ciągu roku wymaganego ustawą poziomu własnego zapotrzebowania na energię elektryczną.

Warto zaznaczyć, że ustawodawca ustalił brzmienie przepisu wskazując na potencjał wytwórczy, nie zaś na realną produkcję instalacji. Pozwala to na zamieszczenie w wykazie danych spółdzielni, które wykorzystują instalacje OZE, które dopiero zostały posadowione i nie posiadają historii produkcji. Podkreślenia wymaga, że w wykazie spółdzielni energetycznych udostępniono wyłącznie wybrane dane zawarte we wniosku, o którym mowa w art. 38g uOZE[1012]. Postępowanie w przedmiocie zamieszczenia danych spółdzielni w wykazie spółdzielni energetycznych zostało przez ustawodawcę w dużym stopniu uproszczone z uwagi na zastąpienie konieczności przedkładania organowi dowodów oświadczeniem składanym pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań[1013]. Takie

[1012] Zgodnie z art. 38h ust. 1 uOZE w wykazie zamieszczono dane takie jak: 1) nazwa i adres siedziby spółdzielni energetycznej, 2) numer KRS oraz NIP, 3) informacje dotyczące obszaru i przedmiotu prowadzonej działalności, 4) liczby członków spółdzielni, 4) punktów poboru energii lub punktów poboru energii lub punktów przyłączenia gazowego, lub węzła ciepłowniczego, lub miejsc wytwarzania oraz zużycia biogazu lub biogazu rolniczego, lub biometanu, 5) liczby i rodzajów instalacji OZE, 6) mocy zainstalowanej elektrycznej lub cieplnej, bądź rocznej wydajności produkcji biogazu, biogazu rolniczego lub biometanu z tych instalacji. Pozostałych danych zawartych we wniosku, takich jak: roczne zapotrzebowanie na energię, lokalizacja instalacji czy dane sprzedawcy energii nie zamieszczono w wykazie.

[1013] Jest to praktyka wpisująca się w ogólną tendencję obserwowaną w prawie administracyjnym do upraszczania postępowań. W tym zakresie postępowanie w przedmiocie wpisu spółdzielni do wykazu spółdzielni energetycznych stanowi powielenie praktyki stosowanej w innych postępowaniach prowadzonych przez

rozwiązanie należy ocenić pozytywnie, przy zastrzeżeniu, że Dyrektor Generalny KOWR w drodze postępowania kontrolnego będzie w stanie skutecznie zweryfikować, czy dana spółdzielnia spełnia wymogi prawne, od których ustawa o OZE uzależnia prowadzenie działalności przez spółdzielnie energetyczne.

6.2.4. Obowiązki spółdzielni energetycznej po zamieszczeniu jej danych w wykazie spółdzielni energetycznych KOWR

Zamieszczenie danych spółdzielni energetycznej w wykazie spółdzielni energetycznych wiąże się z powstaniem po stronie spółdzielni obowiązków sprawozdawczych oraz informacyjnych przewidzianych w ustawie o OZE. Od dnia zamieszczenia danych spółdzielni w wykazie, jest ona obowiązana do prowadzenia dokumentacji dotyczącej ilości energii elektrycznej lub biogazu, lub biogazu rolniczego, lub biometanu, lub ciepła wytworzonych oraz zużytych przez spółdzielnię energetyczną i jej członków. Dane te służą do sporządzenia sprawozdania rocznego, na podstawie którego organ weryfikuje, czy spółdzielnia energetyczna spełnia wymóg pokrycia 70% zapotrzebowania na energię elektryczną poprzez produkcję z OZE. Dane zamieszczone w sprawozdaniu powinny zostać zawarte w ujęciu miesięcznym. Formularz sprawozdania został zamieszczony na stronie internetowej KOWR[1014].

W związku z tak określonym obowiązkiem pojawia się pytanie, czy spółdzielnia jest obowiązana do samodzielnego rejestrowania tych danych w oparciu o wskazania urządzeń licznikowych? Wiązałoby się to z koniecznością prowadzenia czasochłonnych pomiarów lub z wprowadzeniem kosztownych rozwiązań technologicznych. Wydaje się jednak, że obciążanie spółdzielni tak wymagającymi obowiązkami byłoby zbyt daleko idące. Pozostawałoby to w sprzeczności z treścią art. 38c ust. 5 uOZE, zgodnie z którym to OSDe przekazuje sprzedawcy energii dane pomiarowe obejmujące godzinowe ilości energii elektrycznej wprowadzonej do jego sieci dystrybucyjnej i z tej sieci pobranej. Tym samym, spółdzielnia energetyczna powinna zbierać dane podawane jej przez sprzedawcę w ramach rozliczeń z każdego miesiąca. Za przyjętą interpretacją tego obowiązku przemawia także termin przekazania Dyrektorowi Generalnemu KOWR sprawozdania rocznego, wynoszący 60 dni od dnia zakończenia roku kalendarzowego. Nawet biorąc pod uwagę ewentualne opóźnienia, w tym okresie sprzedawca energii powinien przekazać dane dotyczące rozliczeń za ostatnie

Dyrektora Generalnego KOWR, w tym w szczególności dotyczących nabycia nieruchomości rolnej, szerzej: D. J. Łobos-Kotowska, M. Stańko, *Art. 7*, w: eidem (red.), *Ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego. Komentarz*, LEX/el. 2023.

[1014] Zatwierdzenie w wykazie spółdzielni energetycznych…

miesiące poprzedniego roku kalendarzowego. Warto zaznaczyć, że zgodnie z brzmieniem art. 38m pkt. 2 uOZE oraz praktyką organu, jeżeli dane spółdzielni zostały zamieszczone w wykazie KOWR w trakcie roku kalendarzowego, jest zobowiązana do wniesienia sprawozdania za miesiące, w których jej dane znajdowały się w wykazie.

Spółdzielnia energetyczna jest także obowiązana do informowania Dyrektora Generalnego KOWR o każdej zmianie danych zawartych we wniosku o zamieszczenie danych w wykazie. Ustawodawca określił, że w szczególności obowiązek ten dotyczy informowania o zakończeniu lub zawieszeniu wykonywania działalności. W art. 38i uOZE określono, że przekazanie organowi informacji powinno nastąpić w terminie 14 dni od dnia zmiany tych danych albo od dnia zakończenia lub zawieszenia wykonywania tej działalności. W przypadku niespełnienia obowiązku, spółdzielnia podlega sankcji wykreślenia z wykazu spółdzielni energetycznych. Zgłoszenie zmiany danych, o których mowa w art. 38g ust. 2 uOZE odbywa się za pomocą formularza wniosku o zamieszczenie danych w wykazie spółdzielni energetycznych. Należy wskazać w treści, że celem jego złożenia jest aktualizacja danych.

Zasady i tryb kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorców reguluje ustawa z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców[1015]. Natomiast, zgodnie z art. 45 ust. 3 przywołanej ustawy, zakres przedmiotowy kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorcy objętej kontrolą oraz organy upoważnione do jej przeprowadzenia określają odrębne przepisy. Kompetencje do przeprowadzania kontroli spółdzielni energetycznych zostały przyznane Dyrektorowi Generalnemu KOWR. W myśl art. 38n ust. 1 uOZE kontrola jest związana z przedmiotem działalności spółdzielni energetycznej. W oparciu o tezy wyrażone w literaturze, kontrolę spółdzielni energetycznych należy uznać za kontrolę niesamoistną[1016]. Jest ona podejmowana w celu uzyskania wyników, na podstawie których można podejmować stosowne decyzje nadzorcze[1017]. W opisywanym przypadku taką decyzją jest wykreślenie danych spółdzielni energetycznej z wykazu spółdzielni energetycznych.

W tym kontekście wątpliwości budzi określenie w ustawie o OZE zakresu kontroli jako przedmiotu działalności spółdzielni energetycznej. Jak już zaznaczono w niniejszej pracy, większość wymogów prawnych, które powinna spełniać spółdzielnia energetyczna koncentruje się na przedmiocie jej działalności. Katalog ten jest jednak szerszy. Z tego względu należy odpowiedzieć na pytanie, czy Dyrektor Generalny KOWR w ramach przeprowadzanej kontroli może weryfikować wyłącznie kwestie odnoszące się do jej przedmiotu działalności, czy zakres

[1015] T.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 236 ze zm.
[1016] Za: A. Piotrowska, *Art. 33*, w: A. Mituś (red.), *Odnawialne źródła energii…*
[1017] C. Kosikowski, *Art. 77*, w: idem, *Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Komentarz*, LEX/el. 2013.

kontroli dotyczy kompleksowo zgodności działalności spółdzielni energetycznej z przepisami ustawy o OZE? Jak słusznie wskazuje się w literaturze, na kontrolę składają się czynności sprawdzające, podjęte w celu ustalenia, czy działania podmiotu kontrolowanego są zgodne z wymaganymi kryteriami[1018]. Jednocześnie prowadzenie działalności przez spółdzielnię energetyczną jest uzależnione od spełnienia przez nią szeregu wymogów prawnych. Działalność ta jest bowiem uzależniona od objęcia spółdzielni energetycznej systemem wsparcia. Z rozliczania energii elektrycznej w ramach systemu wsparcia korzystać mogą natomiast wyłącznie spółdzielnie, które spełniają określone w ustawie o OZE wymogi prawne, co potwierdza okoliczność zamieszczenia ich danych w wykazie spółdzielni energetycznych.

Biorąc powyższe pod uwagę, poddanie kontroli spółdzielni energetycznej ma na celu ustalenie, czy w ramach prowadzonej działalności nie narusza ona przepisów powszechnie obowiązującego prawa, w szczególności ustawy o OZE. W sytuacji, gdyby potraktować zakres kontroli zawężająco, prowadziłoby to do sytuacji, gdy pewne aspekty działalności spółdzielni energetycznej niezwiązane *stricte* z przedmiotem jej działalności nie podlegałyby kontroli. Do takich aspektów należy zaliczyć m.in. własność urządzeń OZE wykorzystywanych przez spółdzielnię, czy obszar jej działania.

Znaczenie kontroli jest niezwykle istotne, w związku z kształtem postępowania w przedmiocie zamieszczenia danych spółdzielni w wykazie spółdzielni energetycznych, w którym organ opiera się na oświadczeniu wnioskodawcy. Z uwagi na korzyści wynikające z systemu wsparcia liczne podmioty mogą być zainteresowane uzyskaniem statusu spółdzielni energetycznej, nawet gdy nie spełniają wymogów ustawowych. Stąd, niedopuszczalna jest sytuacja braku możliwości weryfikacji wszystkich wymogów prawnych kierowanych względem spółdzielni energetycznych. W świetle powyższych rozważań należy sformułować postulat, aby przedmiot kontroli ujęty w art. 38n ust. 1 uOZE został określony jako „zgodność działalności prowadzonej przez spółdzielnię energetyczną z przepisami ustawy". Proponowana treść przepisu pozwoli uniknąć wątpliwości związanych z zakresem kontroli wykonywanej przez Dyrektora Generalnego KOWR.

Ustawa o OZE nie precyzuje terminu, ani częstotliwości poddawania spółdzielni energetycznej kontroli. Wydaje się, że pierwsza kontrola powinna zostać przeprowadzona po pełnych 12 miesiącach od dnia zamieszczenia danych spółdzielni w wykazie spółdzielni energetycznych KOWR. Wynika to z konieczności zweryfikowania, czy spółdzielnia spełnia

[1018] A. Żywicka, *Art. 45*, w: L. Bielecki, J. Gola, K. Horubski, K. Kokocińska, E. Komierzyńska-Orlińska, A. Żywicka, *Komentarz do ustawy - Prawo przedsiębiorców*, w: M. Wierzbowski (red.), *Konstytucja biznesu. Komentarz*, LEX/el. 2019.

wymóg prawny, o którym mowa w art. 38e ust. 1 pkt 3 lit. a uOZE. Przepis ten odnosi się do pokrycia „w ciągu roku" nie mniej niż 70% potrzeb własnych spółdzielni energetycznej i jej członków. Zatem, weryfikacji podlega cały roczny cykl funkcjonowania instalacji. Jest to istotne, w szczególności, w przypadku źródeł takich jak, instalacje PV oraz elektrownie wiatrowe, których produkcja uzależniona jest od warunków pogodowych. W optymalnej sytuacji kontrola odbywa się już po złożeniu przez spółdzielnię sprawozdania rocznego. Wówczas organ ma możliwość zweryfikowania, czy obowiązki sprawozdawcze są realizowane przez spółdzielnię w prawidłowy sposób. Interwały pomiędzy kolejnymi kontrolami także powinny uwzględniać możliwość zweryfikowania pełnego, rocznego cyklu działalności spółdzielni energetycznej.

Ustawa o OZE nie reguluje kompleksowo zagadnienia kontroli spółdzielni energetycznej. Z tego względu w zakresie nieuregulowanym w ustawie, organ powinien stosować ustawę prawo przedsiębiorców[1019]. W zakresie czynności związanych z kontrolą, zawarto odesłanie do przepisu art. 33 uOZE, który stosuje się odpowiednio. Przepis ten odnosi się do kontroli wykonywania działalności gospodarczej w zakresie biogazu rolniczego. W oparciu o jego treść, czynności kontrolne wykonują pracownicy KOWR na podstawie pisemnego upoważnienia Dyrektora Generalnego KOWR. Przed przystąpieniem do czynności powinni oni także okazać legitymację służbową. Dyrektor Generalny KOWR ma także możliwość upoważnienia do przeprowadzenia kontroli inny organ administracji wyspecjalizowany w kontroli danego rodzaju działalności gospodarczej.

Stosując odpowiednio art. 33 ust. 3 uOZE, urzędnicy wykonujący czynności podczas kontroli mają prawo do wstępu na teren nieruchomości, obiektów, lokali lub ich części, gdzie jest wykonywana działalność gospodarcza przez spółdzielnię energetyczną. Oznacza to przede wszystkim dostep do siedziby spółdzielni, lokali, w których są przechowywane dokumenty związane z prowadzoną działalnością, a także na nieruchomości, na których posadowiono instalacje OZE eksploatowane w ramach spółdzielni energetycznej. Osoby upoważnione do przeprowadzenia kontroli są uprawnione także do żądania ustnych lub pisemnych wyjaśnień, okazania dokumentów lub innych nośników informacji oraz udostępniania danych mających związek z przedmiotem kontroli. Oznacza to przede wszystkim wgląd do rozliczeń między

[1019] Dotyczy to w szczególności: trybu zawiadomienia spółdzielni o zamiarze wszczęcia kontroli, treści upoważnienia urzędnika do przeprowadzenia kontroli, obecności przedsiębiorcy lub jego przedstawiciela podczas wykonywania czynności kontrolnych, sposobu wykonywania czynności kontrolnych, czasu trwania kontroli, przeprowadzania więcej niż jednej kontroli, wyłączenia możliwości przeprowadzenia ponownej kontroli przez ten sam organ, sprzeciwu od czynności kontrolnych przedsiębiorcy oraz skargi na przewlekłe prowadzenie kontroli działalności gospodarczej.

spółdzielnią a sprzedawcą energii oraz dokumentacji dotyczącej energii wytworzonej oraz pobranej w ramach spółdzielni.

W trakcie kontroli organ powinien zweryfikować, czy działalność spółdzielni energetycznej jest zgodna z ustawą o OZE. Tym samym, czynności kontrolne należy nakierować na ustalenie: 1) spełnienia przez spółdzielnię całości katalogu wymogów prawnych, 2) prawidłowości wykonywania przez spółdzielnię obowiązków sprawozdawczych oraz informacyjnych określonych w ustawie o OZE.

Zgodnie z art. 38n ust. 2 w zw. z art. 33 uOZE, osoby upoważnione do przeprowadzenia kontroli sporządzają z niej protokół. Jest on dokumentem odzwierciedlającym wyniki oraz ustalenia dokonane przez organ lub osobę przeprowadzającą kontrolę[1020]. Sporządza się go na podstawie wszystkich czynności kontrolnych mających znaczenie dla porównania stanu faktycznego ze stanem prawnym. Powinien on w szczególności opisywać działania podejmowane przez kontrolującego, zachowania podmiotu kontrolowanego istotne z punktu widzenia kontroli, a także przedstawiać zgromadzony materiał dowodowy (ustalenia faktyczne) wraz z oceną jego zgodności z obowiązującymi przepisami[1021].

Zapoznanie podmiotu kontrolowanego z protokołem stanowi istotny obowiązek kontrolującego. Zgodnie z orzecznictwem, brak przedstawienia protokołu kontroli kontrolowanemu uznaje się za poważne uchybienie organu przeprowadzającego kontrolę. Może ono prowadzić do zakwestionowania legalności aktów administracyjnych wydanych w wyniku przeprowadzonego postępowania kontrolnego[1022]. Protokół jest przedstawiany kontrolowanemu do podpisu. Z powyższego można wywnioskować, że powinien być on sporządzony w formie pisemnej lub równoważnej. Kontrolowany po otrzymaniu w formie pisemnej protokołu pokontrolnego może podjąć jedno z trzech działań: 1) podpisać protokół pokontrolny bez wnoszenia uwag i zastrzeżeń, 2) podpisać protokół pokontrolny wnosząc jednocześnie uwagi lub zastrzeżenia, 3) odmówić podpisania protokołu pokontrolnego i następnie w terminie 7 dni wnieść uwagi i zastrzeżenia do protokołu pokontrolnego[1023].

Jak wskazuje się w literaturze, odmowa podpisania protokołu kontroli stanowi standardowe uprawnienie kontrolowanego[1024]. Wywołuje ona skutki głównie procesowe –

[1020] Szerzej: E. Głuska, *Dokumentacja czynności kontrolnych*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego" 2012, nr 718.
[1021] M. Ziniewicz, Art. 33, w: A. Mituś, A. Piotrowska (red.), *Odnawialne źródła energii. Komentarz*, Warszawa 2024.
[1022] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 1 grudnia 2010 r., sygn. akt VI SA/Wa 1727/10.
[1023] Szerzej: M. Kaźmierski, *Odmowa podpisania protokołu pokontrolnego*, https://przemyslisrodowisko.pl/odmowa-podpisania-protokolu-pokontrolnego#_ftn2 (dostęp: 30.09.2025).
[1024] Szerzej: J. Jagielski, *Z problematyki procedur kontrolnych*, „Kontrola Państwowa" 2002, nr 1, s. 6-23.

okoliczność ta jest odnotowywana na protokole. Co jednak istotne, nie powoduje skutków materialnych, gdyż nie blokuje dalszych środków pokontrolnych[1025]. Podpisanie protokołu pokontrolnego bez zgłoszenia zastrzeżeń, mimo braku akceptacji dla jego treści, powoduje, że dokument ten korzysta z domniemania zgodności z rzeczywistym stanem faktycznym i stanowi dowód prawdziwości zawartych w nim ustaleń. Późniejsze próby kwestionowania opisanych w nim naruszeń, uwag czy zarzutów w toku postępowań administracyjnych bądź karnych pozostaną bezskuteczne[1026].

W przypadku, gdy zarząd kontrolowanej spółdzielni zamierza wnieść zastrzeżenia do protokołu, powinien dochować określonego w protokole terminu, który nie może wynieść mniej niż 7 dni od dnia doręczenia protokołu. Co istotne, ustawa nie zawiera procedury rozpatrywania zastrzeżeń do protokołu kontroli, wraz z ewentualnymi środkami odwoławczymi, w przypadku odrzucenia zastrzeżeń. Taki stan rzeczy należy ocenić negatywnie. Wykrycie nieprawidłowości w postępowaniu kontrolnym może wywołać konsekwencje określone w art. 38l ust. 1 uOZE, a zatem wykreślenie danych spółdzielni energetycznej z wykazu, na skutek decyzji Dyrektora Generalnego KOWR podlegającej natychmiastowemu wykonaniu. Decyzja w przedmiocie wykreślenia spółdzielni energetycznej z wykazu, w przypadku uprzedniego wniesienia zastrzeżeń, powinna uwzględniać okoliczność ich złożenia oraz odniesienie do nich. Rygor natychmiastowej wykonalności powoduje jednak, że decyzja ta wiąże się z poważnymi skutkami dla spółdzielni. Z tego względu postuluje się uwzględnienie w ustawie o OZE procedury rozpatrzenia przez organ zastrzeżeń do protokołu kontroli oraz możliwość wniesienia przez spółdzielnię odwołania do organu wyższego stopnia.

Ustawa o OZE przewiduje także możliwość zastosowania względem spółdzielni energetycznych sankcji w postaci administracyjnych kar pieniężnych. Sankcję te przewidziano w następujących przypadkach: 1) nieprzekazania przez spółdzielnię energetyczną w terminie Dyrektorowi Generalnemu KOWR sprawozdania rocznego lub podania w tym sprawozdaniu nieprawdziwych informacji, 2) utrudniania przeprowadzenia kontroli. Karę w obu przypadkach wymierza Dyrektor Generalny KOWR w drodze decyzji administracyjnej. Postępowanie przed tym organem oraz tryb odwoławczy wyznacza art. 169 ust. 5 uOZE, w którym zawarto odesłanie do przepisów ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego[1027]. Organem wyższego stopnia jest minister właściwy do spraw rynków rolnych, a zatem Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Ustawa różnicuje wysokość kary

[1025] Ibidem.
[1026] M. Kaźmierski, *Odmowa podpisania…*
[1027] T.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 572 ze zm.

pieniężnej, gdyż w przypadku naruszenia ustawy wskazanego w pkt. 1) wyżej wynosi ona 1 000 zł. Utrudnianie przeprowadzenia kontroli zagrożone jest karą w wysokości 10 000 zł. Kara pieniężna stanowi dochód budżetu państwa i jest wnoszona na rachunek właściwego urzędu skarbowego, w terminie 14 dni od dnia, w którym decyzja Dyrektora Generalnego KOWR o jej wymierzeniu stała się prawomocna.

6.3. Prowadzenie działalności w obszarze OZE i sprawy organizacyjne spółdzielni energetycznej

6.3.1. Majątek spółdzielni energetycznej

Spółdzielnia stanowi zrzeszenie osób, jednak aby mogła prowadzić działalność, powinna zostać wyposażona w majątek. Zgodnie z orzecznictwem, „majątek używany jest w dwóch znaczeniach: węższym, oznaczającym tylko aktywa, czyli prawa majątkowe posiadane przez podmiot, co może być utożsamiane z pojęciem mienia, oraz w znaczeniu szerszym, oznaczającym ogół praw i obowiązków majątkowych podmiotu prawa. Majątkiem są składniki mienia dające się wyodrębnić jako zespół aktywów, ale i zespół pasywów, będących przedmiotem obrotu, dziedziczenia, podstawą odpowiedzialności za zobowiązania, itp.”[1028]. Zasadniczo majątek spółdzielni pochodzi z dwóch źródeł: 1) świadczeń jej członków, 2) z wpływów z tytułu działalności przez nią prowadzonej[1029].

Majątek służy spółdzielni do prowadzenia działalności, ukierunkowanej na spełnienie jej celów wyrażonych w statucie. W przypadku spółdzielni energetycznej działalność ta polega przede wszystkim na wytwarzaniu, magazynowaniu i prowadzeniu obrotu energią lub paliwami gazowymi wytworzonymi z OZE. Z tego względu najważniejszymi składnikami majątku, niezbędnymi do wykonywania działalności zgodnie z ustawą o OZE są instalacje OZE. W tym kontekście kluczowe znaczenie ma art. 38f ust. 1 uOZE, zgodnie z którym, „działalność spółdzielni energetycznej (…) może być prowadzona na rzecz wszystkich lub wybranych członków tej spółdzielni wyłącznie w instalacjach odnawialnego źródła energii stanowiących własność spółdzielni energetycznej lub jej członków.”. Spółdzielnia energetyczna może zatem: 1) samodzielnie realizować inwestycję w instalacje OZE lub 2) wykorzystać instalacje już istniejące, stanowiące własność spółdzielców. Przepis ten ma doniosłe znaczenie dla funkcjonowania omawianych podmiotów.

[1028] Wyrok SA w Łodzi z dnia 28 marca 2014 r., sygn. akt I ACa 1278/13.
[1029] H. Cioch, *Prawo spółdzielcze…*, s. 51.

Pierwszy ze wskazanych wariantów wydaje się oczywistym modelem prowadzenia działalności. Spółdzielnia energetyczna finansuje inwestycję ze środków własnych. Niezbędny kapitał może pochodzić od wpłat spółdzielców realizowanych w wybranej formie przewidzianej prawem spółdzielczym. Zebranie wymaganych środków może nastąpić w szczególności poprzez realizację przez spółdzielców świadczeń finansowych na rzecz spółdzielni. Mogą one przyjąć formę objęcia większej liczby udziałów, wniesienia wkładów lub wpłat na fundusze fakultatywne. Spółdzielnia może także realizować inwestycję za pomocą środków pozyskanych z tytułu zobowiązań kredytowo-pożyczkowych. Na podstawie dotychczasowych doświadczeń należy wskazać także publiczne programy finansowania jako korzystne źródło pozyskania środków na inwestycje. W takim wypadku własność instalacji OZE przysługuje spółdzielni a one same stanowią element jej majątku.

Na podstawie cytowanego przepisu ustawodawca umożliwił spółdzielni energetycznej prowadzenie działalności w oparciu o instalacje OZE będące własnością jej członków. W efekcie, instalacje te służą zaspokojeniu własnych potrzeb energetycznych spółdzielni oraz jej członków. Eksploatacja instalacji OZE w ramach spółdzielni odbywa się na podstawie postanowień dokumentów wewnętrznych spółdzielni, takich jak statut, czy też regulamin lub na podstawie zawieranej ze spółdzielnią umowy cywilnoprawnej. Takie rozwiązanie pozwala na znaczne ograniczenie potrzeb finansowych spółdzielni. Nie musi ona finansować budowy instalacji OZE, ani ponosić kosztów jej utrzymania. W takim wypadku koszty związane z prowadzeniem działalności sprowadzają się *de facto* do realizacji świadczeń na rzecz spółdzielców udostępniających instalacje OZE oraz ponoszenia kosztów operacyjnych. Kwestia rozliczeń wewnętrznych spółdzielni energetycznej wynikających z przeznaczonego dla tych podmiotów systemu wsparcia zostanie szerzej przeanalizowana w rozdziale VII niniejszej pracy.

Ustawa obliguje spółdzielnię do stworzenia dwóch funduszy własnych (fundusze obligatoryjne): 1) funduszu udziałowego oraz 2) funduszu zasobowego. Powstają one z wpłat dokonywanych na poczet udziałów członkowskich, wpisowego oraz z zysku - nadwyżki bilansowej. Fundusz to kategoria księgowa (abstrakcyjny zapis księgowy), ujmowana w bilansie spółdzielni po stronie pasywów jako fundusz (kapitał) podstawowy w rozumieniu ustawy o rachunkowości. Kapitał (fundusz) własny należy przeciwstawiać kapitałowi obcemu, czyli zobowiązaniom i rezerwom na zobowiązania (pozycja B pasywów bilansu)[1030]. Fundusz udziałowy powstaje z wpłat udziałów członkowskich, odpisów na udziały członkowskie

[1030] A. Zbiegień-Turzańska, *Art. 78…*

z podziału nadwyżki bilansowej lub innych źródeł określonych w odrębnych przepisach, natomiast fundusz zasobowy tworzą wpłaty wpisowego, części nadwyżki bilansowej lub innych źródeł określonych w odrębnych przepisach (art. 78 § 1 uPS). Co najmniej 5% nadwyżki bilansowej spółdzielnia powinna przeznaczyć na zwiększenie funduszu zasobowego, jeżeli fundusz ten nie osiąga wysokości wniesionych udziałów obowiązkowych. Jeżeli zadeklarowane przez członka udziały nie zostały w pełni wniesione, kwoty przypadające członkowi z tytułu podziału nadwyżki bilansowej zalicza się na poczet jego niepełnych udziałów.

Spółdzielnia może tworzyć także inne fundusze własne przewidziane w odrębnych przepisach oraz w jej statucie (fundusze fakultatywne). Biorąc pod uwagę, że spółdzielnia energetyczna może planować realizację inwestycji w instalacje OZE, utworzenie funduszy fakultatywnych ma dla niej istotne znaczenie. Wówczas gospodarka finansowa w tym zakresie może być wzorowana na zasadach, którymi kierują się spółdzielnie mieszkaniowe realizujące inwestycje w nieruchomości[1031].

Spółdzielnia energetyczna, jak większość typów spółdzielni, może prowadzić działalność zarobkową[1032]. Z tego względu może osiągnąć zysk (nadwyżkę bilansową), którą następnie będzie rozporządzać zgodnie z przepisami prawa spółdzielczego oraz statutu. Prowadzi ona działalność gospodarczą na zasadach rachunku ekonomicznego przy zapewnieniu korzyści członkom spółdzielni. Prawo spółdzielcze zawiera również przepisy szczegółowo wskazujące, jak należy postępować w przypadku osiągnięcia pozytywnego wyniku finansowego. Zysk spółdzielni, po pomniejszeniu o podatek dochodowy i inne obciążenia obowiązkowe wynikające z odrębnych przepisów ustawowych, stanowi nadwyżkę bilansową[1033]. Zasady podziału nadwyżki bilansowej określa prawo spółdzielcze oraz w zakresie podziału między członków spółdzielni określa statut. Podlega ona podziałowi na podstawie uchwały walnego zgromadzenia.

Straty bilansowe spółdzielni pokrywa się z funduszu zasobowego, a w części przekraczającej fundusz zasobowy – z funduszu udziałowego i innych funduszów własnych spółdzielni według kolejności ustalonej przez statut. Straty pierwszego roku obrachunkowego po założeniu spółdzielni mogą być pokryte w roku następnym. Gdyby fundusze własne nie

[1031] Szerzej: J. Sklarz, *Model finansowania spółdzielni mieszkaniowych a ewidencja kosztów*, „Studia Ekonomiczne" 2005, nr 33, s. 303-324, zob. rozdział VII.
[1032] Zgodnie z właściwymi przepisami, działalności zarobkowej nie prowadzą: spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (art. 3 ust. 1 uSKOK), tak: wyrok NSA z dnia 14 października 2011 r., sygn. akt II FSK 748/10 oraz spółdzielnie mieszkaniowe (art. 5-6 uSM), za: P. Zakrzewski, *Majątek spółdzielni…*, s. 163, tak także: D. Bierecki, *Art. 75…*
[1033] A. Zbiegień-Turzańska, *Art. 75…*

wystarczyły na pokrycie strat, walne zgromadzenie może podjąć uchwałę zobowiązującą członków do wcześniejszego wpłacenia udziałów, niż to przewiduje statut (art. 90 uPS). Spółdzielnia odpowiada za swoje zobowiązania całym majątkiem, natomiast członkowie spółdzielni uczestniczą w pokrywaniu jej strat do wysokości zadeklarowanych udziałów oraz nie odpowiadają wobec wierzycieli spółdzielni za jej zobowiązania.

Wskazane zasady ustroju majątkowego spółdzielni chronią jej członków, ograniczając ich odpowiedzialność finansową za ewentualne zobowiązania spółdzielni. Członek spółdzielni, wstępując do niej ponosi ryzyko finansowe wyłącznie na poziomie deklarowanych udziałów. Nie odpowiada za jej zobowiązania całym majątkiem. Taki model odpowiedzialności finansowej może zachęcać potencjalnych spółdzielców do realizacji inwestycji w instalacje OZE.

Należy zaznaczyć, że przedmiot działalności spółdzielni energetycznej określony przez przepisy ustawy o OZE w zasadzie wyklucza realizowanie świadczeń przez spółdzielnię na rzecz podmiotów trzecich, niebędących jej członkami. Dotyczy to oczywiście obszaru OZE, gdyż podmiot ten może także prowadzić inną działalność, pod warunkiem jej zgodności z ustawą o OZE. Z tego względu obrót środkami finansowymi w ramach spółdzielni opiera się zasadniczo na świadczeniach pochodzących od jej członków oraz realizowanych na rzecz członków spółdzielni. Zakres tych obrotów zależy w największej mierze od własności instalacji OZE, a także od przyjętego modelu rozliczeń wewnętrznych, wynikających z rozliczeń ze sprzedawcą energii, o których mowa w art. 38c ust. 3 uOZE. Zagadnienie to zostanie szerzej opisane w rozdziale VII niniejszej pracy.

6.3.2. Przystąpienie do spółdzielni energetycznej nowych członków

Zgodnie z art. 17 § 1 uPS, chwila zarejestrowania spółdzielni wyznacza moment uzyskania członkostwa przez członków-założycieli. W doktrynie ten tryb uzyskania członkostwa określa się jako pierwotny[1034]. Z kolei członkowie przystępujący do spółdzielni po jej zarejestrowaniu stają się członkami spółdzielni z chwilą przyjęcia ich przez spółdzielnię – w trybie następczym[1035]. Prawo spółdzielcze określa także procedurę uzyskania członkostwa w trybie następczym, określając także jej elementy, które powinny zostać uregulowane w statucie.

[1034] B. Lackoroński, *Art. 17*…
[1035] Ibidem.

Jak podaje K. Pietrzykowski, sposób uzyskiwania członkostwa w spółdzielni opisuje się i wyjaśnia zasadniczo zgodnie z teorią umowną[1036]. Zgodnie z nią uzyskanie członkostwa w trybie następczym następuje w wyniku zawarcia umowy między przystępującym i spółdzielnią[1037]. W świetle powyższego, deklarację członkowską traktuje się jako ofertę zawarcia umowy. Natomiast uchwałę organu w przedmiocie przyjęcia członka spółdzielni uznaje się za oświadczenie o jej zaakceptowaniu[1038]. Zawarcie umowy będącej źródłem członkostwa w spółdzielni następuje w efekcie złożenia deklaracji członkowskiej oraz doręczenia przystępującemu zawiadomienia o uchwale w sposób określony w statucie spółdzielni[1039].

W kontekście zasad regulujących przyjmowanie członków spółdzielni energetycznej oraz zakończenie ich członkostwa, warto przedstawić, w jaki sposób współcześnie pojmowana jest jedna z podstawowych zasad prawa spółdzielczego, określana jako „zasada otwartych drzwi". Nie wynika z niej obowiązek przyjęcia do spółdzielni każdego, kto wyrazi wolę i spełni przesłanki uzyskania członkostwa. W orzecznictwie zwraca się uwagę, że zasada ta stanowi przede wszystkim ideowe założenie ruchu spółdzielczego, a nie regułę normatywną[1040]. Ponadto, jak słusznie wskazuje się w doktrynie, dobrowolny i samorządny charakter zrzeszenia, jakim jest spółdzielnia, uniemożliwia konstruowanie generalnego roszczenia o przyjęcie w poczet jej członków[1041]. Odmowa przyjęcia do spółdzielni powinna być jednak uzasadniona w świetle przepisów prawa i postanowień statutu oraz podyktowana obiektywnymi czynnikami[1042].

Odnosząc te rozważania do spółdzielni energetycznych, zasady przyjmowania nowych członków powinny uwzględniać uwarunkowania prawne wynikające z ustawy o OZE. Zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem doktryny, statutowe przesłanki uzyskania członkostwa w spółdzielni powinny pozostawać w związku z jej celem oraz rodzajem i przedmiotem działalności[1043]. W spółdzielniach energetycznych, kluczowe znaczenie ma powiązanie struktury członkowskiej z właściwym ukształtowaniem wolumenu oraz profili wytwarzania i poboru energii, w szczególności energii elektrycznej, spółdzielców. Z tych względów istotne

[1036] K. Pietrzykowski, *Członkostwo…*, s. 21
[1037] B. Lackoroński, *Art. 17…*
[1038] Ibidem.
[1039] Ibidem.
[1040] Uchwała SN z dnia 18 września 1998 r., sygn. akt: III CZP 31/98.
[1041] B. Lackoroński, *Art. 15…*
[1042] Ibidem.
[1043] Por. B. Lackoroński, *Art. 15…*

jest spełnienie przepisów ustawy o OZE, w szczególności zachowania minimalnego progu wydajności użytkowanych instalacji źródeł odnawialnych.

Z wymienionych względów, statut spółdzielni energetycznej może uzależniać przyjęcie nowego członka, a także jego dalsze pozostawanie w niej, od wpływu członkostwa na spełnianie przez spółdzielnię warunków określonych w art. 38e uOZE. Istotne zwiększenie zapotrzebowania na energię elektryczną lub rozszerzenie działalności poza obszar 3 gmin może skutkować wykreśleniem spółdzielni z wykazu spółdzielni energetycznych KOWR. Podobnie, istotne zmiany w profilu wytwórczym lub odbiorczym energii elektrycznej mogą wpłynąć na opłacalność prowadzonej działalności. Wydaje się, że istotne zmiany w tym zakresie, dokonane bez uprzednich konsultacji z organami spółdzielni mogą stanowić podstawę do rozwiązania stosunku członkostwa. Powyższe wiąże się z wyrażonym w art. 18 § 5 uPS obowiązkiem lojalności spółdzielcy względem spółdzielni. Wyraża się on w dbaniu o rozwój i dobro spółdzielni, z czym powiązany jest zakaz działania na niekorzyść spółdzielni[1044].

6.3.4. Podatki w spółdzielni energetycznej

Spółdzielnia jako osoba prawna, podlega opodatkowaniu podatkiem CIT, zgodnie z przepisami ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych[1045]. Zgodnie ustawą przedmiotem opodatkowania jest co do zasady dochód, rozumiany jako suma dochodów z zysków kapitałowych oraz z pozostałych źródeł, z uwzględnieniem zwolnień i wyłączeń przedmiotowych (m.in. dla działalności rolniczej), a stawka podatku wynosi 19%, przy czym mali podatnicy i podatnicy rozpoczynający działalność mogą stosować stawkę 9% dla dochodów innych niż z zysków kapitałowych[1046]. Zgodnie z art. 75 uPS zysk spółdzielni pomniejsza się o podatek dochodowy i inne obciążenia obowiązkowe, wynikające z odrębnych przepisów ustawowych. Po pomniejszeniu o podatki, zysk stanowi nadwyżkę bilansową, która jest przeznaczana zgodnie z przepisami prawa spółdzielczego (w szczególności art. 75-77 uPS) oraz postanowień statutu spółdzielni[1047]. Warto zaznaczyć, że kwoty otrzymane przez spółdzielnię na utworzenie lub podwyższenie funduszu udziałowego (wpłaty na udziały) nie stanowią przychodu podatkowego – zostały wyłączone na podstawie art. 12 ust. 4 pkt 4 uCIT.

[1044] B. Lackoroński, *Art. 18…*, Szerzej: P. Zakrzewski, *Majątek spółdzielni…*, s. 29-30.
[1045] Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 278 ze zm..
[1046] Szerzej: P. Małecki, M. Mazurkiewicz, *Art.* 7, w: eidem (red.), *CIT. Podatki i rachunkowość. Komentarz*, LEX/el. 2025
[1047] Szerzej: A. Zbiegień-Turzańska, *Art. 76…*

Ponadto, zgodnie z art. 12 ust. 4 pkt 11 uCIT do przychodów nie zalicza się wartości wpisowego, przeznaczanego na fundusz zasobowy[1048].

Warto podkreślić, że spółdzielcze związki rewizyjne (jak również Krajowa Rada Spółdzielcza i inne podmioty wymienione w przepisie) korzystają ze zwolnienia z CIT w zakresie dochodów przeznaczonych na cele statutowe, z wyłączeniem działalności gospodarczej – art. 17 ust. 1 pkt 39 uCIT. W praktyce orzeczniczej i interpretacyjnej wskazuje się, że zakres „celów statutowych" obejmuje m.in. działalność lustracyjną, szkoleniową i reprezentacyjną na rzecz ruchu spółdzielczego[1049]. Na podstawie przytoczonego przepisu zwolnieniu nie podlegają dochody przeznaczone na działalność gospodarczą[1050].

Działalność spółdzielni energetycznych jest związana z eksploatacją instalacji OZE posadowionych na nieruchomości. Z tego względu istotne znaczenie mają zagadnienia dotyczące podatku od nieruchomości. Materia ta została uregulowana w ustawie z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych[1051]. Przedmiot podatku od nieruchomości reguluje art. 2 ust. 1 uPL, zgodnie z którym „opodatkowaniu podatkiem od nieruchomości podlegają następujące nieruchomości lub obiekty budowlane: 1) grunty; 2) budynki lub ich części; 3) budowle lub ich części związane z prowadzeniem działalności gospodarczej." Ustawa przewiduje, że opodatkowaniu nie podlegają użytki rolne lub lasy, z wyjątkiem zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej (art. 2 uPL). Definicję podatnika zawarto w art. 3 uPL. Zgodnie z tym przepisem spółdzielnia, będąca osobą prawną zostanie uznana za podatnika podatku od nieruchomości, jeżeli jest 1) właścicielem, 2) posiadaczem samoistnym nieruchomości lub obiektów budowlanych, 3) użytkownikiem wieczystym gruntów, a także 4) posiadaczem nieruchomości lub ich części albo obiektów budowlanych lub ich części, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, jeżeli spełnione są przesłanki wskazane w art. 3 ust. 1 pkt 4 lit. a-b uPL[1052].

W tym kontekście należy przedstawić także, w jaki sposób klasyfikowane są instalacje OZE zgodnie z ustawą o podatkach i opłatach lokalnych. Jest to zależne od ustalenia, czy ich elementy stanowią: a) grunt (w tym „zajęty na prowadzenie działalności gospodarczej"), b) budynek, czy c) budowlę. Weryfikacja ta pozwala na określenie podstawy opodatkowania

[1048] Szerzej: interpretacja indywidualna Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 23 września 2025 r., sygn. 0114-KDIP2-1.4010.404.2025.2.MR1.
[1049] Zgodnie z interpretacją indywidualną Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 5 maja 2025 r., znak: 0111-KDIB2-1.4010.73.2025.3.AG.
[1050] Ibidem.
[1051] T.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 707.
[1052], szerzej: R. Dowgier, L. Etel, *Art. 3*, w: eidem, *Podatek od nieruchomości. Komentarz*, LEX/el. 2025.

oraz stawki podatku[1053]. Na podstawie nowelizacji ustawy o podatkach i opłatach lokalnych z 19 listopada 2024 r., od 1 stycznia 2025 r. obowiązują nowe definicje budynków i budowli w podatku od nieruchomości, niezależne od prawa budowlanego[1054]. Celem nowelizacji było przede wszystkim wprowadzenie do ustawy definicji budynku, budowli oraz obiektu budowlanego (art. 1a ust. 1 pkt 1-2a uPL). Szczególnie istotne znaczenie ma wprowadzony art. 1a ust. 1 pkt 2 lit. b uPL, zgodnie z którym za budowlę należy uznać „elektrownię wiatrową, elektrownię jądrową i elektrownię fotowoltaiczną, biogazownię, biogazownię rolniczą, magazyn energii (…) w części niebędącej budynkiem - wyłącznie w zakresie ich części budowlanych". Klasyfikacja instalacji OZE na potrzeby ustaleń podatkowych powinna zostać przeprowadzona w oparciu o wprowadzone definicje[1055].

Rozważania te mają znaczenie z uwagi na ustalenie obowiązków podatkowych spółdzielni. Do typowych sytuacji zaliczyć można eksploatację instalacji OZE posadowionej na nieruchomości, której właścicielem jest spółdzielnia, albo znajdującej się na nieruchomości, do której spółdzielnia ma inny niż własność tytuł prawny. Najczęściej korzysta z gruntu jako posiadacz zależny, w oparciu o umowę cywilnoprawną[1056]. W pierwszym z omawianych przypadków podatnikiem będzie spółdzielnia. Posadowienie urządzeń na gruncie wpłynie na wysokość podatku od nieruchomości, który obejmie sam grunt[1057] oraz części budowlane instalacji OZE, jeśli stanowią budowle w rozumieniu przepisów ustawy, takich jak fundamenty, stacje transformatorowe, przyłącza etc.

W drugim przypadku spółdzielnia jest właścicielem instalacji OZE posadowionej na gruncie niestanowiącym jej własności. Jeżeli instalacja (lub jej części) zostaną zaklasyfikowane jako budowle, w takim wypadku spółdzielnia zostanie uznana za podatnika podatku od nieruchomości. Zgodnie z orzecznictwem, „Opodatkowaniu podlegają zarówno budowle będące częścią składową gruntu, jak również nią niebędące. Co do zasady, podatek od budowli stanowiących część składową gruntu płaci właściciel gruntu, na którym znajdują się te obiekty, natomiast jeśli nie stanowią one części składowej gruntu, podatnikiem jest ich właściciel."[1058].

[1053] Dla budowli co do zasady 2% wartości określonej na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3 i ust. 3-7 uPL.
[1054] Ustawa z dnia 19 listopada 2024 r. o zmianie ustawy o podatku rolnym, ustawy o podatkach i opłatach lokalnych oraz ustawy o opłacie skarbowej, Dz.U. z 2024 r. poz. 1757.
[1055] J. Prokurat, Podatek od nieruchomości w sektorze energetycznym, https://blog-tpa.pl/2025/03/19/podatek-od-nieruchomosci-w-sektorze-energetycznym-w-2025-r/ (dostęp: 30.09.2025).
[1056] Najczęściej w tym celu zawierana jest umowa dzierżawy. Szerzej: A. Skorupka, M. Skorupka, *Kilka uwag o umowie dzierżawy jako sposobie uzyskania tytułu prawnego do gruntu pod budowę oraz eksploatację odnawialnych źródeł energii*, w: A. Skorupka (red.) *Kierunki rozwoju branży odnawialnych źródeł energii w Polsce. Aspekty prawne*, Warszawa 2023, s. 85–103.
[1057] W przypadku uznania, że posadowienie instalacji OZE skutkuje uznaniem, że zostały zajęte na prowadzenie działalności gospodarczej, por. wyrok WSA w Szczecinie z dnia 11 września 2019 r., sygn. akt I SA/Sz 239/19.
[1058] Wyrok NSA z dnia 20 stycznia 2012 r., sygn. akt II FSK 1405/10.

Nowelizacja ustawy o podatkach i opłatach lokalnych *explicite* klasyfikuje wymienione w art. 1a ust. 1 pkt 2 lit. b uPL instalacje OZE, jako obiekty budowlane, wyłącznie w zakresie ich części budowlanych.

W przypadku instalacji fotowoltaicznych zgodnie z orzecznictwem, opodatkowaniu jako budowle podlegają elementy stricte budowlane (takie jak: fundamenty, konstrukcje, stacje), natomiast panele i falowniki nie uznawane za budowle[1059].Odnośnie elektrowni wiatrowych sporny charakter miało zagadnienie, czy opodatkowaniu podlega cała elektrownia. W oparciu o orzecznictwo sądów administracyjnych, za części budowlane elektrowni uznaje się takie elementy jak fundament oraz wieża[1060]. W przypadku biogazowni, zgodnie z orzecznictwem jako budowle związane z działalnością gospodarczą kwalifikowane są kluczowe ich elementy, takie jak silosy, zbiorniki, budowle technologiczne. Co istotne, opodatkowaniu podlega grunt faktycznie zajęty na potrzeby eksploatacji tych instalacji OZE[1061].

Przepisy szczególne dotyczące rozliczeń podatku akcyzowego oraz podatku VAT, w związku z działalnością, której przedmiot określony jest w art. 2 pkt 33a ustawy o OZE dotyczą przede wszystkim rozliczeń związanych z systemem opustów i zostaną szczegółowo przeanalizowane w rozdziale VII niniejszej pracy.

6.3.5. Lustracja spółdzielni energetycznej

Lustracja stanowi zorganizowaną formę kontroli spółdzielni przeprowadzanej na podstawie przepisów ustawy – Prawo spółdzielcze, w interesie jej członków. Jej celem jest weryfikacja legalności, gospodarności i rzetelności działania spółdzielni[1062]. Podstawę prawną dla lustracji spółdzielni stanowi dział VIII ustawy – Prawo spółdzielcze (art. 91 – 93 uPS). Można wyróżnić: 1) lustrację obligatoryjną oraz 2) lustrację fakultatywną. Każda spółdzielnia ma obowiązek poddawać się lustracji obligatoryjnej co najmniej raz na trzy lata, a w okresie likwidacji – corocznie. O przeprowadzenie lustracji fakultatywnej spółdzielnia może wystąpić w każdym czasie. Obejmuje ona całość działalności spółdzielni, albo jedynie jej część, czy też wyłącznie określone zagadnienia. Przeprowadza się ją na żądanie walnego zgromadzenia, rady lub 1/5 członków spółdzielni.

[1059] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 stycznia 2019 r., sygn. akt III SA/Wa 860/18.
[1060] Wyrok NSA z dnia 22 października 2018 r., sygn. akt II FSK 2983/17.
[1061] Wyrok NSA z dnia 3 lipca 2024 r., sygn. akt III FSK 828/23.
[1062] A-M. Weber-Elżanowska, *Lustracja spółdzielni – kilka uwag o wątpliwościach praktycznych na tle obowiązującej regulacji prawnej*, „Monitor Prawniczy" 2020, nr 16, s. 869.

Prawo spółdzielcze w art. 91 § 2^1 zawiera katalog szczegółowych celów lustracji, do których należy: „1) sprawdzenie przestrzegania przez spółdzielnię przepisów prawa i postanowień statutu; 2) zbadanie przestrzegania przez spółdzielnię prowadzenia przez nią działalności w interesie ogółu członków; 3) kontrola gospodarności, celowości i rzetelności realizacji przez spółdzielnię jej celów ekonomicznych, socjalnych oraz kulturalnych; 4) wskazywanie członkom na nieprawidłowości w działalności organów spółdzielni; 5) udzielanie organizacyjnej i instruktażowej pomocy w usuwaniu stwierdzonych nieprawidłowości oraz w usprawnieniu działalności spółdzielni." Jak słusznie wskazuje się w doktrynie, nadrzędnym celem lustracji jest urzeczywistnianie interesów członków spółdzielni[1063]. Postępowanie lustracyjne ma na celu weryfikację legalności, gospodarności i rzetelności działania spółdzielni. Nie stanowi wyłącznie weryfikacji formalnej, ale ma komponent fachowy – doradztwa specjalistycznego[1064]. W judykaturze określono lustrację jako „proces kontrolno-instruktażowo-doradczy"[1065].

Lustrację przeprowadzają właściwe związki rewizyjne w spółdzielniach w nich zrzeszonych. Spółdzielnie niezrzeszone zlecają odpłatne przeprowadzenie lustracji wybranemu związkowi rewizyjnemu lub Krajowej Radzie Spółdzielczej. Lustratora wyznacza związek rewizyjny, w którym spółdzielnia jest zrzeszona, lub Krajowa Rada Spółdzielcza. Tym samym, lustracja stanowi wyraz autonomicznego, samorządnego spółdzielczego instrumentu nadzoru[1066]. Tym samym wpisuje się w zasadę autonomii i niezależności spółdzielni[1067]. Obowiązki lustratora może pełnić osoba, która uzyskała uprawnienia lustracyjne wydane przez Krajową Radę Spółdzielczą. Lustrator uprawniony jest do przeglądania ksiąg i wszelkich dokumentów w lustrowanej spółdzielni oraz do bezpośredniego sprawdzania jej stanu majątkowego, a organy spółdzielni i jej pracownicy obowiązani są do udzielania mu żądanych wyjaśnień i wszelkiej pomocy. Szczegółowe zasady przeprowadzania lustracji określa Krajowa Rada Spółdzielcza[1068] Lustratorzy są zobowiązani do przestrzegania Kodeksu Etyki Lustratora[1069].

[1063] Ibidem, s. 869-870.
[1064] A-M. Weber-Elżanowska, *Art. 91*, w: B. Lackoroński (red.), *Prawo spółdzielcze…*
[1065] Wyrok SA w Warszawie z dnia 19 marca 2015 r., sygn. akt III AUa 291/14.
[1066] A-M. Weber-Elżanowska, *Lustracja spółdzielni…*, s. 869.
[1067] Szerzej: A. Suchoń, *The Seven Cooperative…,* s. 796.
[1068] Uchwała nr 11/2025 Zgromadzenia Ogólnego Krajowej Rady Spółdzielczej z dnia 27 marca 2025 r. w sprawie przyjęcia Trybu i Zasad Przeprowadzania Lustracji Organizacji Spółdzielczych, https://krs.org.pl/images/pliki2025/uchwalaZO-11-2025-tryb-zasady-przeprowadzania-lustracji.pdf (dostęp: 30.09.2025).
[1069] Kodeks Etyki Lustratora, Załącznik nr 1 do Uchwały nr 23/2022 Zgromadzenia Ogólnego Krajowej Rady Spółdzielczej z dnia 12 lipca 2022 r., https://krs.org.pl/lustracja-spodzielni-2/kodeks-etyki-lustratora (dostęp: 30.09.2025).

Lustracja stanowi kluczowy mechanizm zapewniający transparentność i efektywność działania spółdzielni. Jej zadaniem jest ochrona spółdzielców przed nieprawidłowym działaniem organów. W tym kontekście, warto podkreślić znaczenie objęcia lustracją spółdzielni energetycznych pod względem zabezpieczenia interesu członków w nich zrzeszonych. Lustracja powinna weryfikować, czy działalność spółdzielni energetycznej jest zgodna z obowiązującym prawem, przede wszystkim prawem spółdzielczym oraz ustawą o OZE. Obligatoryjna weryfikacja zgodności z prawem działania spółdzielni stanowi czynnik sprzyjający uczestnictwu społeczeństwa w sprawiedliwej transformacji, zwiększa bowiem ochronę spółdzielców, w szczególności tych, którzy nie są profesjonalistami w obszarze OZE. W efekcie, osoby potencjalnie zainteresowane uczestnictwem w spółdzielni energetycznej mają świadomość, że działanie jej organów podlega niezależnej kontroli. Zwiększa to zaufanie do spółdzielczości oraz sprzyja pozytywnej decyzji o przyłączeniu się do inicjatywy energetyki obywatelskiej.

Należy podkreślić, że kontrola w ramach lustracji powinna obejmować także umowy zawierane przez spółdzielnię z podmiotami zewnętrznymi. Dotyczy to w szczególności korzystania przez spółdzielnię energetyczną z usług podmiotów świadczących profesjonalne usługi w obszarze OZE. Założenie oraz funkcjonowanie spółdzielni energetycznej w obszarze OZE wymaga wiedzy profesjonalnej[1070]. Z tego względu obecnie na rynku funkcjonuje wiele podmiotów z branży *consultingu*. Podmioty te niejednokrotnie związane z branżą fotowoltaiczną oraz pośredniczące w uzyskaniu różnego rodzaju wsparcia finansowego charakteryzują się agresywnym marketingiem[1071]. Lustracja zapewnia w tym zakresie transparentne informacje o sposobie wydatkowania środków finansowych.

6.3.6 Ustanie członkostwa w spółdzielni energetycznej

W doktrynie jednolicie przyjmuje się obowiązywanie zasady *numerus clausus* sposobów ustania członkostwa w spółdzielni[1072]. Należy do nich wypowiedzenie członkostwa, wykluczenie lub wykreślenie członka ze spółdzielni, śmierć członka będącego osobą fizyczną oraz ustanie osoby prawnej będącej spółdzielcą. Materia ta została uregulowana w art. 20 – 25 uPS. Ponadto, ustanie członkostwa w spółdzielni następuje także w efekcie zakończenia bytu

[1070] T. Marzec, *Prawne perspektywy…*, s. 36.
[1071] Warto zaznaczyć, że instytucje prowadzące programy finansowania przestrzegają przed przypadkami oszustw oraz wyłudzeń w branży OZE, szerzej: Nie daj się nabrać - sprawdź, zanim zaufasz! NFOŚiGW ostrzega beneficjentów przed oszustami, źródło: https://www.gov.pl/web/nfosigw/nie-daj-sie-nabrac--sprawdz-zanim-zaufasz-nfosigw-ostrzega-beneficjentow-przed-oszustami (dostęp: 30.09.2025).
[1072] D. Bierecki, *Art. 22…*

prawnego spółdzielni w wyniku jej likwidacji lub upadłości. Do ustania tego stosunku prawnego prowadzi także wykreślenie spółdzielni z rejestru przedsiębiorców w trybie przepisów uKRS[1073].

W orzecznictwie wypowiedzenie członkostwa w spółdzielni określa się jako jednostronną czynność prawną członka[1074]. Zgodnie z art. 22 uPS, powinno być dokonane na piśmie, a termin i okres wypowiedzenia określa statut. Zgodnie z art. 38e ust. 3 uOZE, wystąpienie ze spółdzielni energetycznej na skutek wypowiedzenia może nastąpić nie wcześniej niż z końcem danego okresu rozliczeniowego – miesiąca kalendarzowego. Jest to podyktowane rozliczeniami ze sprzedawcą energii, w ramach systemu opustów. Warto także zaznaczyć, że art. 38e ust. 1 pkt 3 lit. a ustawy o OZE odnosi się do równoważenia zapotrzebowania spółdzielców na energię elektryczną poprzez wytwarzaną energię w ciągu roku. Z tego względu, istotne znaczenie dla funkcjonowania spółdzielni energetycznej powinno mieć możliwe ograniczenie zmienności liczby członków w tym okresie. W tym kontekście należy wspomnieć o art. 5 pkt 2 uSR, zgodnie z którym minimalny okres członkostwa w spółdzielni rolników nie może być krótszy niż rok obrotowy.

Wykluczenie członka w doktrynie określane jest jako sankcja organizacyjna[1075]. Może nastąpić, gdy z winy umyślnej członka lub z powodu jego rażącego niedbalstwa dalsze pozostawanie w spółdzielni nie da się pogodzić z postanowieniami statutu lub dobrymi obyczajami (art. 24 § 2 uPS). Z kolei wykreślenia dokonuje się, w przypadku niewykonywania obowiązków statutowych przez członka z przyczyn przez niego niezawinionych. Przyczyny zarówno wykluczenia, jak i wykreślenia określa statut.

W orzecznictwie podkreśla się, że zachowanie stanowiące przyczynę wykluczenia może polegać na niewykonywaniu przez członka obowiązków względem spółdzielni. W kontekście podstawy wykluczenia, kluczowe znaczenie ma, czy zachowanie członka można ocenić jako bezprawne, zawinione, nacechowane złą wolą działanie skierowane na szkodzenie spółdzielni[1076]. Z kolei wykreślenie ma charakter porządkowo-organizacyjny dla spółdzielni[1077].

W przypadku spółdzielni energetycznych, należyta realizacja obowiązków jej członków może odnosić się w szczególności do praktycznych aspektów jej funkcjonowania w obszarze

[1073] Ibidem.
[1074] Wyrok SN z dnia 17 czerwca 2016 r., sygn. akt IV CSK 656/15.
[1075] B. Lackoroński, *Art. 24…*
[1076] Por. postanowienie SN z dnia 10 września 2018 r., sygn. akt II CSK 201/18, wyrok SN z dnia 13 września 2018 r.,sygn. akt II CSK 541/17.
[1077] Szerzej: D. Bierecki, *Art. 24…*

OZE. Mogą one odnosić się do działań, które są związane z utrzymaniem w należytym stanie instalacji OZE, jak również do przekazywania zarządowi spółdzielni informacji niezbędnych do prowadzenia rozliczeń ze sprzedawcą energii oraz realizacją obowiązków informacyjno-sprawozdawczych względem Dyrektora Generalnego KOWR.

Za szczególnie problematyczne w przypadku spółdzielni energetycznej należy uznać ustanie członkostwa spółdzielcy, którego własność stanowią instalacje OZE wykorzystywane w ramach spółdzielni. Gdyby spółdzielnia dysponowała wyłącznie instalacjami będącymi własnością takiego członka, może nastąpić niemożność prowadzenia dotychczasowej działalności. Polskie prawo spółdzielcze wyraża zasadę dobrowolności uczestnictwa w spółdzielni. Zatem spółdzielca chcący z niej wystąpić ograniczony jest w zasadzie wyłącznie terminem wypowiedzenia, określonym w statucie. Przyczyny ustania członkostwa mogą także wystąpić niezależnie od woli danego członka. Taka sytuacja stanowi poważne zagrożenie dla stabilności funkcjonowania samej spółdzielni oraz interesu pozostałych spółdzielców. Mogą oni zostać w ten sposób pozbawieni możliwości korzystania z systemu opustów. Powyższe stanowi jedną z przesłanek prowadzących do konkluzji o konieczności zmiany art. 38e ust. 1 uOZE, który umożliwia prowadzenie działalności przez spółdzielnię energetyczną w oparciu o instalacje OZE stanowiące własność jej członków. Zagadnienie to zostanie szczegółowo przedstawione w rozdziale VII.

6.3.7. Członkostwo spółdzielni energetycznej w związkach spółdzielczych oraz w Krajowej Radzie Spółdzielczej

Organizacje (związki) spółdzielcze stanowią spółdzielnie osób prawnych zrzeszające spółdzielnie szczebla podstawowego[1078]. Jak słusznie zauważył H. Cioch, związki spółdzielcze można podzielić na dwie grupy: 1) związki rewizyjne, 2) związki gospodarcze[1079]. Różni je przede wszystkim cel powołania – zadania związku rewizyjnego określa art. 240 § 3 uPS i składa się na nie prowadzenie na rzecz zrzeszonych w nim spółdzielni lustracji, działalności instruktażowej, doradczej, kulturalno-oświatowej, szkoleniowej i wydawniczej, reprezentacja swoich członków wobec organów administracji państwowej, organów samorządu terytorialnego, za granicą oraz inicjowanie i rozwijanie współpracy między spółdzielniami, a także z placówkami naukowo-badawczymi. Z kolei celem związku gospodarczego jest

[1078] H. Cioch, *Prawo spółdzielcze…*, s. 108.
[1079] Ibidem.

prowadzenie działalności gospodarczej na rzecz lub w interesie zrzeszonych spółdzielni (art. 243 § uPS).

Prawo spółdzielcze reguluje także organy samorządu spółdzielczego. Jego najwyższym organem jest Kongres Spółdzielczości Kompetencje Kongresu wyznacza art. 258a uPS, zgodnie z którym: dokonuje on oceny stanu spółdzielczości w RP oraz warunków i możliwości jej rozwoju, a także uchwala statut Krajowej Rady Spółdzielczej, zasady finansowania jej działalności przez organizacje spółdzielcze. Jest on zwoływany co cztery lata przez Krajową Radę Spółdzielczą, a zatem działa w trybie sesyjnym[1080]. Tworzą go delegaci, których liczbę, zasady i tryb wyboru określa Krajowa Rada Spółdzielcza, będąca naczelnym organem samorządu spółdzielczego. Reprezentuje ona interesy spółdzielczości polskiej w kraju i za granicą. Jej zadania zostały określone w art. 259 § 2 uPS i należy do nich przede wszystkim współdziałanie ze związkami rewizyjnymi w realizacji zadań ustawowych, a także wykonywanie funkcji związku rewizyjnego w stosunku do spółdzielni nie zrzeszonych w takich związkach. Krajowa Rada Spółdzielcza posiada osobowość prawną i działa na podstawie statutu. Należy jednak zaznaczyć, że nie jest organem administracji rządowej ani samorządu terytorialnego[1081].

Zadania wyznaczone przez prawo spółdzielcze związkom rewizyjnym oraz Krajowej Radzie Spółdzielczej wpisują się w realizację następujących zasad spółdzielczych: czwartej – autonomii i niezależności, piątej – kształcenia, szkolenia, informacji oraz szóstej – współdziałania. Jak podkreśla A. Suchoń, zasada czwarta kładzie nacisk na niezależność od państwa i innych organizacji[1082]. Funkcjonowanie samorządu spółdzielczego pozwala na zachowanie tego rodzaju niezależności. Co więcej, reprezentacja spółdzielców i ich interesu przed organami administracji publicznej przyczynia się do uwzględnienia potrzeb ruchu spółdzielczego w procesie stanowienia i stosowania prawa. W zasadę czwartą wpisuje się przede wszystkim lustracja, realizowana przez związki rewizyjne w spółdzielniach w nich zrzeszonych lub przez Krajową Radę Spółdzielczą[1083]. Instytucja lustracji pozwala na zabezpieczenie interesu spółdzielców oraz umożliwia doskonalenie wewnętrznych procedur organizacji spółdzielczych[1084].

[1080] B. Lackoroński, *Art. 258…*
[1081] P. Pałka, *Art. 259…*
[1082] A. Suchoń, *The Seven Principles…*, s. 797.
[1083] Szerzej: P. Pałka, *Art. 259…*
[1084] Szerzej: H. Cioch, *Prawo spółdzielcze…*, s. 112 i n.

Z dostępnych informacji wynika, że obecnie zawiązano dwa związku rewizyjne spółdzielni energetycznych[1085]. Z uwagi na specyfikę spółdzielni energetycznych, działalność związków rewizyjnych je zrzeszających należy uznać za niezwykle potrzebną. Należy zaznaczyć, że spółdzielnie energetyczne, których dane obecnie znajdują się w wykazie KOWR zostały wpisane do rejestru przedsiębiorców KRS w latach 2022-2025[1086]. Stąd, większość spółdzielni energetycznych prowadzi działalność krócej niż trzy pełne lata. Tym samym, na chwilę obecną wyłącznie niewielka część spółdzielni energetycznych przeszła procedurę obligatoryjnej lustracji. Powyższe podkreśla potrzebę działalności związków rewizyjnych zrzeszających te spółdzielnie – lustrację spółdzielni energetycznych powinny przeprowadzać osoby wyspecjalizowane w działalności tych podmiotów. Należy się zatem spodziewać, że zagadnienie lustracji spółdzielni energetycznych będzie w przyszłości rozwijane oraz zostaną opracowane materiały zawierające zbiór dobrych praktyk w zakresie działania tych podmiotów.

W kontekście krótkiego funkcjonowania spółdzielni energetycznych istotne znaczenie dla ich rozwoju ma także realizowanie przez związki rewizyjne oraz Krajową Radę Spółdzielczą działalności instruktażowej, doradczej oraz szkoleniowej. Szkolenia są kluczowym narzędziem podnoszenia kompetencji spółdzielców, umożliwiając sprawne zarządzanie spółdzielnią, wdrażanie innowacji oraz budowanie trwałej przewagi konkurencyjnej. Systematycznie prowadzone – zwłaszcza przy wsparciu Krajowej Rady Spółdzielczej – wzmacniają współpracę między spółdzielniami, rozwijają kapitał ludzki i przyczyniają się do długofalowego rozwoju całego ruchu spółdzielczego[1087].

Warto podkreślić także aspekt współpracy między spółdzielniami. Jego rozwój, także należy do zadań Krajowej Rady Spółdzielczej oraz związków rewizyjnych. Współpraca na poziomie krajowym oraz międzynarodowym przyczynia się do transferu wiedzy oraz pozwala na zwiększanie poczucia spółdzielczej tożsamości wśród członków spółdzielni[1088]. Na świecie, a w szczególności w Europie rozwinęła się silna społeczność spółdzielni energetycznych, o czym świadczy działalność organizacji takich jak NRECA czy REScoop.eu[1089]. Nawiązanie

[1085] Związek Rewizyjny Spółdzielni Energetycznych, Rozwojowych i Cyfrowych, powstały w 2024 r. oraz Krajowy Związek Rewizyjny Spółdzielni Energetycznych, powstały w 2025 r., za: Nowy rozdział dla spółdzielni energetycznych – powstał Krajowy Związek Rewizyjny, https://wiecejnizenergia.pl/nowy-rozdzial-dla-spoldzielni-energetycznych-powstal-krajowy-zwiazek-rewizyjny/ (dostęp: 30.09.2025) oraz W Minikowie założono Krajowy Związek Rewizyjny Spółdzielni Energetycznych, https://www.kpodr.pl/68681-2/ (dostęp: 30.09.2025).
[1086] Zob. rozdział VII.
[1087] Za: A. Suchoń, *The Seven Principles*…, s. 799.
[1088] Ibidem, s. 799-800.
[1089] Zob. rozdział IV.

relacji z międzynarodową społecznością stanowi szansę dla rozwoju polskiego sektora spółdzielni energetycznych w kontekście naśladowania dobrych praktyk.

6.4. Objęcie spółdzielni energetycznej systemem wsparcia

Działalność spółdzielni energetycznej może być prowadzona jedynie w przypadku objęcia jej systemem wsparcia, o którym mowa w art. 38c uOZE, opartym na rozliczeniach ilościowych energii elektrycznej wprowadzonej do sieci oraz z niej pobranej przez spółdzielnię oraz spółdzielców (system opustów, *net-metering*). Jak już zaznaczono w niniejszej pracy, system ten dotyczy tylko działalności w obszarze energii elektrycznej. Ustawodawca nie przewidział mechanizmów wsparcia w przypadku wytwarzania przez spółdzielnię paliw gazowych lub ciepła. Takie rozwiązanie wydaje się uzasadnione. Obecnie w Polsce paliwa gazowe, takie jak biogaz, czy biogaz rolniczy wytwarzany jest praktycznie wyłącznie w celu niezwłocznego spalenia ich w systemach kogeneracyjnych, w celu otrzymania energii elektrycznej oraz ciepła[1090]. Instalacje wytwarzające biometan, który może być wtłaczany do sieci dystrybucyjnej gazowej wciąż należą do rzadkości[1091]. W przypadku wytwarzania ciepła, może być ono konsumowane wyłącznie przez ograniczoną zasięgiem ciepłociągu liczbę odbiorców. Z tego względu wydaje się, że nie byłoby celowe obejmowanie tej działalności systemem wsparcia, jak w przypadku wytwarzania energii elektrycznej.

Zgodnie z obecnym brzmieniem ustawy o OZE, rozliczenia odbywają się w oparciu o umowę kompleksową, którą sprzedawca energii zawiera ze spółdzielnią energetyczną oraz jej członkami będącymi odbiorcami energii elektrycznej. Ustawa wskazuje jako podmiot zobowiązany do wykonywania rozliczeń wyznaczonego przez Prezesa URE sprzedawca energii elektrycznej, określanego zgodnie z art. 40 ust. 1 uOZE sprzedawcą zobowiązanym. Co istotne, spółdzielnia energetyczna może dokonać wyboru innego, działającego *stricte* komercyjnie sprzedawcy energii. Jak wynika z obserwacji rynku, komercyjni sprzedawcy energii nie są zainteresowani prowadzeniem rozliczeń ze spółdzielnią energetyczną. Wynika to z treści art. 38c ust. 11 uOZE, zgodnie z którym sprzedawca energii pokrywa koszty rozliczenia oraz opłat dystrybucyjnych zmiennych, z których spółdzielnia jest zwolniona z nadwyżki ilości

[1090] A. Łukomska, J. Pulka, M. Broński, J. Dach, *Demand-Driven Biogas Plants in Poland – Potential and Growth Perspectives*, "Journal of Ecological Engineering", nr 25(11), s. 240 i n.

[1091] Zgodnie z doniesieniami medialnymi, pierwsza komercyjna biometanownia została przyłączona do sieci we wrześniu 2025 r., za: Pierwsza polska biometanownia przyłączona do sieci!, https://magazynbiomasa.pl/pierwsza-polska-biometanownia-przylaczona-do-sieci/ (dostęp: 30.09.2025). Wcześniej funkcjonowała wyłącznie instalacja demonstracyjna wybudowana przez Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, za: Poland's "first odourless biomethane plant" goes live, https://www.bioenergy-news.com/news/polands-first-odourless-biomethane-plant-goes-live/ (dostęp: 30.09.2025).

energii elektrycznej wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej wobec ilości energii elektrycznej pobranej z tej sieci przez spółdzielnię oraz spółdzielców. Przepis ten przenosi koszty wynikające z systemu wsparcia dla spółdzielni energetycznych na sprzedawcę energii. W efekcie, podobnie jak w przypadku prosumentów, rozliczenia spółdzielni energetycznych prowadzą co do zasady sprzedawcy zobowiązani[1092].

Umowa kompleksowa została uregulowana w ustawie prawo energetyczne. Zgodnie z art. 5 ust. 3 uPE, w odniesieniu do energii elektrycznej - dostarczanie energii może odbywać się na podstawie umowy kompleksowej zawierającej postanowienia umowy sprzedaży i umowy o świadczenie usług przesyłania lub dystrybucji energii. Jak podaje doktryna, „pojęcie umowy kompleksowej nie jest znane prawu cywilnemu"[1093]. Z tego względu, tę czynność prawną będącą źródłem stosunku zobowiązaniowego określa się jako tworzącą związek umów, a zatem odrębne stosunki obligacyjne, wewnętrznie spójne, służące realizacji określonego interesu[1094]. Skutkiem zawarcia umowy kompleksowej jest powstanie dwóch, formalnie odrębnych, lecz funkcjonalnie ze sobą sprzężonych zobowiązań: 1) sprzedawcy, do przeniesienia na odbiorcę własności określonej ilości energii elektrycznej oraz 2) zobowiązania do świadczenia usługi dystrybucji energii elektrycznej[1095].

Drugie z wymienionych zobowiązań realizuje OSDe. Należy przychylić się do zdania wyrażonego w doktrynie, że zawarcie umowy kompleksowej nie powoduje powstania trójstronnego stosunku prawnego[1096]. Stosunek obligacyjny powstaje wyłącznie pomiędzy sprzedawcą energii elektrycznej a odbiorcą. Na podstawie umowy sprzedawca zobowiązuje się do realizacji świadczenia sprzedaży energii elektrycznej, połączonego z zapewnieniem dostępu do usługi jej dystrybucji. W konsekwencji, to sprzedawca ponosi wobec odbiorcy odpowiedzialność *ex contractu* nie tylko za własne działania i zaniechania, lecz także działania oraz zaniechania OSDe, który w sensie technicznym dokonuje transportu energii[1097].

W literaturze za problematyczne uznano niewskazanie w art. 5 ust. 3 uPE stron zawierających umowę kompleksową[1098]. Jedną ze stron jest odbiorca energii. Pojawiła się natomiast wątpliwość, czy drugą stroną powinno być przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące

[1092] Dla zachowania przejrzystości wywodu, w niniejszej pracy sprzedawca prowadzący rozliczenia spółdzielni energetycznej określany jest jednolicie jako „sprzedawca energii".
[1093] M. Czarnecka, T. Ogłódek, w: M. Czarnecka, T. Ogłódek (red.), *Prawo energetyczne. Efektywność energetyczna…*
[1094] Ibidem.
[1095] Ibidem. Usługa dystrybucji energii elektrycznej, zgodnie z art. 3 pkt 5 lit. a uPE polega na transporcie energii elektrycznej sieciami dystrybucyjnymi w celu jej dostarczania odbiorcom.
[1096] M. Gutowski, K. Smagieł, *Art.* 5, w: Z. Muras, M. Swora (red.), *Prawo energetyczne. Tom I. Komentarz do art. 1-11s*, LEX/el. 2016.
[1097] Ibidem.
[1098] Ibidem, M. Czarnecka, T. Ogłódek, *Art.* 5, w: eidem (red.), *Prawo energetyczne. Efektywność…*

się sprzedażą, czy dystrybucją energii elektrycznej. Odpowiedź na tę wątpliwość stanowi natomiast art. 9d ust. 1h uPE, zgodnie z którym operator systemu przesyłowego, operator systemu dystrybucyjnego oraz operator systemu połączonego nie mogą wykonywać działalności gospodarczej związanej z obrotem energią elektryczną, ani jej wykonywać na podstawie umowy na rzecz innych przedsiębiorstw energetycznych. Potwierdza to treść art. 38da uOZE, w którym stroną zawierającą umowę kompleksową jest sprzedawca energii.

Jak już wskazano, umowa kompleksowa jest zawierana między sprzedawcą energii elektrycznej a odbiorcą końcowym energii elektrycznej. W przypadku, gdy spółdzielnię energetyczną tworzą także wytwórcy, niebędący jednocześnie odbiorcami energii, wówczas sprzedawca zawiera z nimi umowę o świadczenie usług bilansowania handlowego. Zgodnie z art. 38e ust. 2 uOZE koszty bilansowania handlowego energii elektrycznej wytworzonej w instalacji OZE o łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej mniejszej niż 400 kW pokrywa w całości sprzedawca energii.

W myśl art. 40 ust. 1ac uOZE, realizacja obowiązku objęcia spółdzielni energetycznej rozliczeniami składającymi się na system wsparcia polega na zawarciu przez sprzedawcę energii umowy kompleksowej ze spółdzielnią energetyczną oraz umowy z każdym członkiem tej spółdzielni energetycznej. Umowy te powinny uwzględniać odpowiednie ilości energii elektrycznej wytworzonej przez spółdzielnię energetyczną lub jej członków. Ustawodawca wyznaczył następujący tryb zawierania umów regulujących rozliczenia spółdzielni energetycznej ze sprzedawcą energii: 1) spółdzielnia energetyczna kieruje do sprzedawcy energii wniosek o zawarcie umów określających zasady rozliczeń spółdzielni energetycznej ze sprzedawcą energii, 2) sprzedawca przedstawia ofertę zawarcia nowych, albo zmiany dotychczasowych umów – w zależności od tego, czy spółdzielcy posiadają już ze sprzedawcą obowiązujące umowy, 3) sprzedawca zawiera ze spółdzielnią energetyczną umowę kompleksową (ramową), regulującą: a) zasady i terminy informowania przez spółdzielnię energetyczną o zmianach w liczbie członków spółdzielni lub zmianach w zakresie PPE należących do poszczególnych spółdzielców, b) zasady rozliczeń z poszczególnymi spółdzielcami, w zakresie nieuregulowanym w rozporządzeniu MKiŚ, c) sposób i warunki udostępniania spółdzielni energetycznej i poszczególnym spółdzielcom danych pomiarowych, w tym zakres i format tych danych, d) prawa i obowiązki sprzedawcy, spółdzielni energetycznej oraz spółdzielców w zakresie stosowania rozliczenia, o którym mowa w art. 38c ust. 3 uOZE, a także udostępniania lub przekazywania informacji wynikających z ustawy.

Zgodnie z art. 38da ust. 2 uOZE sprzedawca energii jest zobowiązany w terminie 90 dni od dnia złożenia wniosku przedstawić ofertę zawarcia opisanych umów, a także zawrzeć ze

spółdzielnią umowę regulującą rozliczenia w ramach systemu opustów. Przepis ten ma przede wszystkim stanowić gwarancję dla członków spółdzielni energetycznej, że rozliczenia energii wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej oraz z niej pobranej, w ramach systemu wsparcia, zostaną wdrożone w stosunkowo krótkim czasie.

Co istotne, na podstawie art. 40 ust. 1b pkt 2 uOZE, obowiązek rozliczenia spółdzielni energetycznej powstaje od dnia zamieszczenia przez Dyrektora Generalnego KOWR danych spółdzielni w wykazie i trwa przez okres znajdowania się jej danych w tym wykazie. Przepis ten należy interpretować w ten sposób, że energia elektryczna wprowadzona do sieci dystrybucyjnej oraz z niej pobrana przez spółdzielnię i jej członków, od dnia zamieszczenia danych spółdzielni w wykazie KOWR powinna być rozliczana według systemu opustów. Jest to istotne, gdyż od dnia zamieszczenia danych spółdzielni w wykazie do dnia otrzymania pierwszych faktur VAT dokumentujących rozliczenia energii elektrycznej może minąć kilka miesięcy. W przypadku użytkowania w ramach spółdzielni instalacji OZE o dużych mocach wartość energii wyprodukowanej i następnie wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej może być znaczna. Z tego względu wartość energii elektrycznej podlegającej rozliczeniu w tym okresie może stanowić o płynności finansowej wytwórców energii. Występująca przed wejściem w życie rozporządzenia MKiŚ oraz nowelizacji ustawy o OZE z 2023 r. sytuacja przedłużającego się oczekiwania na zawarcie umowy oraz realizację rozliczeń wskazywana była jako istotna bariera rozwoju spółdzielczości energetycznej[1099].

Pomimo opisanych gwarancji ustawowych, wytwórcy energii elektrycznej, przystępując do spółdzielni energetycznej, powinni uwzględnić, że włączenie danej instalacji OZE w spółdzielnię energetyczną będzie oznaczać, że przez przynajmniej kilka okresów rozliczeniowych (miesięcy) nie będą mieli informacji od sprzedawcy energii, jaki jest wolumen energii elektrycznej rozliczonej w ramach spółdzielni. Rozliczenia „wewnętrzne" spółdzielni energetycznej będą zatem istotnie utrudnione i w wielu przypadkach będzie konieczność wstrzymania ich do czasu otrzymania pełnej informacji.

Ustawa nie precyzuje w jakiej formie powinien zostać złożony przez spółdzielnię energetyczną do sprzedawcy energii wniosek o przedstawienie oferty umów wskazanych w art. 38da ust. 2 oraz o zawarcie tych umów. Wydaje się, że w tej kwestii spółdzielnia powinna kierować się należytym zabezpieczeniem swojego interesu w celu wykazania daty początkowej biegu terminu 90 dniowego. Z tego względu zalecane jest doręczenie wniosku sporządzonego w formie pisemnej lub równoważnej formie elektronicznej, a zatem wniosku opatrzonego

[1099] Doświadczenia twórców pierwszej spółdzielni energetycznej…

kwalifikowanym podpisem elektronicznym. Spółdzielnia powinna zweryfikować adres do doręczeń sprzedawcy energii za pomocą poczty tradycyjnej i skierować do niego wniosek przesyłką poleconą na adres siedziby sprzedawcy energii. Jeżeli sprzedawca energii podaje także adres poczty elektronicznej, warto skierować także wniosek w formie elektronicznej. Takie działanie umożliwi spółdzielni udokumentowanie daty, od której rozpoczyna się bieg 90-dniowego terminu na zawarcie umów ze sprzedawcą energii.

Zasadne jest postawienie pytania o konsekwencje przekroczenia terminu 90 dni przez sprzedawcę energii. Przyczyny takiego stanu rzeczy mogą być złożone. Proces od złożenia wniosku po zawarcie umowy obejmuje jeszcze złożenie oferty oraz ewentualne negocjacje pomiędzy stronami. Z tego względu niedotrzymanie terminu może wynikać z opóźnień w wymianie korespondencji występującej po obu stronach. Sam proces negocjacyjny także może okazać się długotrwały. Obecne przepisy dotyczące rozliczeń w systemie wsparcia dla spółdzielni energetycznych są na tyle szczegółowe, że rozbudowane negocjacje wydają się zbędne. Przepisy nie przewidują osobnego trybu, w sytuacji gdy termin 90 dni zostanie przekroczony. Przekroczenie terminu, w szczególności, o długi czas może jednak powodować straty finansowe po stronie wytwórców udostępniających instalacje OZE w ramach spółdzielni. Sytuacja, gdy mają oni zobowiązania kredytowo-pożyczkowe, niemożność prowadzenia rozliczeń w ramach spółdzielni energetycznej może spowodować realną stratę. W tym kontekście szczególnie dotkliwe skutki może wywołać niewykonywanie przez sprzedawcę energii obowiązku prowadzenia rozliczeń od dnia zamieszczenia danych spółdzielni w wykazie spółdzielni energetycznych. W takim przypadku spółdzielnia energetyczna może dochodzić odszkodowania na drodze cywilnoprawnej, wykazując poniesioną realną stratę oraz utracone korzyści.

System wsparcia przewidziany dla spółdzielni energetycznych zakłada współpracę między sprzedawcą energii a OSDe. Złożenie przez spółdzielnię energetyczną wniosku o zawarcie umowy kompleksowej aktualizuje zobowiązanie sprzedawcy do wystąpienia do OSDe o zawarcie albo zmianę umowy o świadczenie usług dystrybucji. Zgodnie z art. 38da ust. 1 pkt 1 uOZE, umowa ta powinna zostać zawarta lub zmieniona w terminie 21 dni od dnia złożenia wniosku przez spółdzielnię – doręczenia wniosku sprzedawcy. Przepis *expressis verbis* formułuje obowiązek OSDe zawarcia, albo zmiany istniejącej umowy o świadczenie usług dystrybucji ze sprzedawcą energii. OSDe oraz sprzedawca zobowiązany wyznaczony przez Prezesa URE na obszarze OSDe to zazwyczaj spółki należące do jednej grupy

kapitałowej[1100]. Z tego względu realizacja obowiązków ustawowych względem kolejnej spółdzielni energetycznej powinna być ujęta w formie umowy ramowej zawartej między tymi podmiotami. Celem ustawodawcy, przy formułowaniu obowiązków przedsiębiorstw energetycznych, było zagwarantowanie spółdzielni energetycznej możliwie szybkie objęcie jej systemem wsparcia.

Stosunki umowne między OSDe a sprzedawcą energii powinny przede wszystkim uwzględniać realizację podstawowego obowiązku operatora, który powinien przekazywać sprzedawcy wyniki wskazań liczników zdalnego odczytu zamontowanych w ramach PPE spółdzielców. Obowiązek ten wynika z art. 38c ust. 5 uOZE. Szczegółowo został uregulowany w rozporządzeniu MKiŚ, którego załącznik określa: 1) Miejsce i czas przekazywania i udostępniania danych pomiarowych oraz 2) Format przekazywanych i udostępnianych danych pomiarowych. Tu warto zaznaczyć, że przepisy zakładają, że dane te powinny być przekazywane z doby na dobę, a zatem niemalże w czasie rzeczywistym.

Warto podkreślić, że należyta współpraca pomiędzy sprzedawcą energii a OSDe jest niezbędna w celu prawidłowego rozliczania spółdzielni energetycznych. Z uwagi na wyznaczone przez ustawę o OZE stosunki umowne – umowę kompleksową zawieraną ze sprzedawcą energii – spółdzielnia nie ma prawnego instrumentu skierowania żądania należytego wykonywania umowy przez OSDe. Roszczenia może kierować do sprzedawcy energii, który odpowiada przed spółdzielnią za OSDe.

W celu korzystania z systemu opustów, niezbędne jest opomiarowanie PPE wykorzystywanych przez spółdzielnię licznikami zdalnego odczytu. Są to urządzenia pomiarowo-rozliczeniowe, rozumiane jako liczniki zdalnego odczytu w rozumieniu przepisów ustawy prawo energetyczne[1101]. Pod względem technicznym, powinny one zostać zamontowane w każdym punkcie poboru energii, a zatem punkcie pomiarowym w instalacji lub sieci, dla którego dokonuje się rozliczeń oraz dla którego może nastąpić zmiana sprzedawcy (art. 3 pkt 67 uPE). Tym samym, każdy punkt za pomocą którego w ramach spółdzielni energetycznej następuje wprowadzenie energii elektrycznej powinien zostać wyposażony

[1100] Dotyczy to w szczególności OSDe obejmujących obszarem działalności największe tereny Polski, będących spółkami Skarbu Państwa. Dla OSDe, którym jest ENEA Operator Sp. z o.o., na sprzedawcę zobowiązanego Prezes URE wyznaczył ENEA S.A., za: Lista sprzedawców zobowiązanych wyznaczonych przez Prezesa URE na 2025 r., https://bip.ure.gov.pl/bip/rejestry-i-bazy/sprzedawcy-zobowiazani/3713,Lista-sprzedawcow-zobowiazanych.html (dostęp: 30.09.2025).

[1101] Zgodnie z art. 3 pkt 64 uPE licznik zdalnego odczytu jest to przyrząd pomiarowy w rozumieniu art. 4 pkt 5 ustawy z dnia 11 maja 2001 r. - Prawo o miarach (Dz.U. z 2022 r. poz. 2063), służący do pomiaru energii elektrycznej i rozliczeń za tę energię, wyposażony w funkcję komunikacji z systemem zdalnego odczytu. Szczegółowe wymagania techniczne, które powinny spełniać liczniki zdalnego odczytu zostały zaś określone w rozporządzeniu Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 22 marca 2022 r. w sprawie systemu pomiarowego (Dz.U. poz. 788).

w taki licznik umożliwiający zbieranie w czasie rzeczywistym danych dotyczących poboru oraz wprowadzania energii do sieci dystrybucyjnej.

Zgodnie z ustawą o OZE, OSDe, na którego obszarze spółdzielnia energetyczna ma zamiar rozpocząć działanie w zakresie wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych, jest obowiązany do zainstalowania każdemu z członków spółdzielni energetycznej licznika zdalnego odczytu, w terminie 4 miesięcy od dnia wystąpienia przez spółdzielnię energetyczną z wnioskiem o zainstalowanie takiego licznika. Ustawa o OZE nie wskazuje, który podmiot powinien pokryć koszty takiej wymiany. W celu ustalenia, na kim spoczywa ten obowiązek, należy odwołać się do przepisów ustawy prawo energetyczne. Art. 11t uPE reguluje obowiązek instalacji liczników zdalnego odczytu w co najmniej 80% łącznej liczby punktów poboru energii u odbiorców końcowych do dnia 31 grudnia 2028 r. Przepis ten wyznacza także procentowe progi instalacji liczników zdalnego odczytu względem łącznej liczby PPE na koniec lat w okresie 2023-2028[1102]. Zgodnie z generalną zasadą wyrażoną w art. 11t uPE koszty zakupu i wymiany licznika w ramach planu ich wymiany ponosi OSDe[1103].

Ustawodawca przewidział jednak *lex specialis* dotyczący wnioskowania o zainstalowanie licznika zdalnego odczytu, umożliwienie komunikacji licznika zdalnego odczytu z urządzeniami tego odbiorcy oraz wyposażenie punktu ładowania[1104] należącego do odbiorcy końcowego w licznik zdalnego odczytu. Zgodnie z art. 11t ust. 6 uPE do złożenia takiego wniosku uprawnieni są: 1) odbiorca końcowy przyłączony do sieci o napięciu znamionowym nie wyższym niż 1 kV oraz 2) odbiorca końcowy i wytwórca energii elektrycznej należący do spółdzielni energetycznej. W prawie energetycznym powtórzony został termin 4 miesięcy wyznaczony OSDe na instalację licznika zdalnego odczytu. Art. 11t ust. 9 uPE jednak *explicite* określa, że koszty zainstalowania i uruchomienia licznika zdalnego odczytu ponosi odbiorca końcowy składający wniosek. Prawo energetyczne obliguje OSDe do opublikowania na stronie internetowej informacji o możliwości instalacji licznika zdalnego odczytu na wniosek odbiorcy końcowego oraz uśredniony łączny koszt instalacji i uruchomienia licznika zdalnego odczytu.

[1102] Przepis ten stanowi implementację postanowień dyrektywy IEMD zobowiązującej państwa członkowskie do zapewnienia wprowadzenia na swoich terytoriach inteligentnych systemów opomiarowania, które ułatwiają aktywne uczestnictwo odbiorców w rynku energii elektrycznej (art. 19 ust. 2 dyrektywy).
[1103] G. Kinelski*, Art. 11t*, w: M. Czarnecka, T. Ogłódek (red.), *Prawo energetyczne…*
[1104] W rozumieniu art. 2 pkt 17 ustawy z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1289 ze zm.

Warto zaznaczyć, że z wnioskiem, zgodnie z literalną treścią art. 38da ust. 1 pkt 2 uOZE, wystąpić może spółdzielnia energetyczna. Z kolei art. 11t ust. 6 uPE jako podmiot, którego wniosek aktualizuje zobowiązanie OSDe określa członka spółdzielni energetycznej w rozumieniu ustawy o OZE. Celem ustawodawcy było umożliwienie, w ramach spółdzielni, wyboru podmiotu, który może zainicjować bieg terminu instalacji licznika. Koszty instalacji ponosi spółdzielca, natomiast w spółdzielniach energetycznych zrzeszających gospodarstwa domowe to zarząd spółdzielni może wziąć na siebie formalne prowadzenie kontaktów z OSDe w tej sprawie. Niezależnie jednak od tego, jaki podmiot wystąpi z wnioskiem, będzie on wiążący dla OSDe po zamieszczeniu danych spółdzielni w wykazie KOWR. Dopiero bowiem od tego momentu spółdzielnia zyskuje status spółdzielni energetycznej, a jej członkowie mogą zostać uznani za członków spółdzielni energetycznej w rozumieniu ustawy o OZE.

6.4.1. Łączenie się spółdzielni energetycznych

Łączenie się spółdzielni określane jest w doktrynie jako jeden z dwóch, obok podziału, procesów transformacji podmiotowej spółdzielni. Tego rodzaju działania mają charakter optymalizacyjny[1105]. Procesy transformacyjne spółdzielni są bardziej ograniczone względem regulacji spółek handlowych[1106]. Prawo spółdzielcze dopuszcza wyłącznie połączenie spółdzielni z inną spółdzielnią. Może ono polegać wyłącznie na przejęciu jednej spółdzielni przez drugą (fuzja *per incorporationem*)[1107]. W efekcie połączenia spółdzielnia przejmowana traci byt prawny. Na spółdzielnię przejmującą przechodzą prawa i obowiązki spółdzielni przejmowanej. Warto zaznaczyć, że przepisy prawa spółdzielczego nie przewidują możliwości połączenia przez utworzenie nowej spółdzielni (fuzja *per unionem*)[1108]. Jak podkreśla się w doktrynie, połączenie spółdzielni następuje na podstawie umowy o połączenie spółdzielni[1109]. W procesie tym mogą wziąć udział więcej niż dwie spółdzielnie. Połączenie może nastąpić w każdym czasie, a zatem również w chwili, gdy spółdzielnia jest na etapie otwartej likwidacji. Co jednak istotne spółdzielnią przejmującą nie powinna być spółdzielnia w stanie likwidacji (art. 117 uPS)[1110]. Należy podkreślić, że przepisy odnośnie niektórych spółdzielni dopuszczają możliwość łączenia się wyłącznie w ramach ich typów. Dotyczy to

[1105] M. Glicz, *Art. 96*, w: B. Lackoroński, *Komentarz…*
[1106] Ibidem.
[1107] D. Bierecki, *Art. 96…*
[1108] M. Glicz, *Art. 96…*
[1109] D. Bierecki, *Art. 96…*
[1110] Ibidem, wraz z przywołaną tam literaturą.

m.in. spółdzielni socjalnych, SKOKów oraz banków spółdzielczych[1111]. Takiego wymogu nie zawarto w przypadku spółdzielni energetycznych.

Odnosząc się do procedury łączenia się spółdzielni, prawo spółdzielcze wymaga podjęcia uchwał walnych zgromadzeń wszystkich łączących się spółdzielni, z zachowaniem kwalifikowanej większości głosów – 2/3 (art. 96 uPS). Co do zasady, połączenie oraz wynikające z niego zmiany statutu wywierają skutek od chwili wpisania ich do KRS. Wyjątek w tym zakresie dotyczy działalności zarządu i rady nadzorczej spółdzielni przejmującej. Organy te uzyskują kompetencje do sprawowania funkcji od momentu powzięcia przez walne zgromadzenia łączących się spółdzielni uchwał o połączeniu, a więc od chwili zawarcia umowy o połączenie spółdzielni[1112]. Zgłoszenia rejestrowe oraz czynności techniczno-organizacyjne związane z przeniesieniem przedsiębiorstwa i dokumentacji dokonuje zarząd spółdzielni przejmującej (art. 102 uPS).

W kontekście przedmiotu niniejszej pracy należy podkreślić, że może dojść do łączenia spółdzielni wśród których przynajmniej jedna posiada status spółdzielni energetycznej, albo spółdzielni, z których żadna takiego statusu nie posiada na moment zawarcia umowy o połączeniu. W tym kontekście kluczowe znaczenie powinno mieć, aby proces ten nie wpłynął negatywnie na spełnienie przez spółdzielnię przejmującą wymogów prawnych określonych w ustawie o OZE. W przeciwnym wypadku, nie będzie możliwe utrzymanie statusu spółdzielni energetycznej oraz spółdzielnia, który taki status już posiada będzie podlegała wykreśleniu z wykazu KOWR. Dotyczy to przede wszystkim wymogów dotyczących zachowania obszaru działania spółdzielni (obszar trzech gmin bezpośrednio ze sobą sąsiadujących oraz jednego OSD).

Co więcej, można spodziewać się spółdzielnia przejmująca zwiększy roczne zapotrzebowanie na energię elektryczną, na skutek przyjęcia nowych odbiorców energii elektrycznej. W takim wypadku, należy zwiększyć także moc eksploatowanych w ramach spółdzielni instalacji OZE, aby spółdzielnia przejmująca spełniała wymóg określony w art. 38e ust. 1 pkt 3 lit. a uOZE. Warto także zaznaczyć, że połączenie powoduje obowiązek aktualizacji danych ujawnionych w rejestrze w terminie 14 dni od dnia ich zmiany. Jest to niezbędne w celu uniknięcia wykreślenia spółdzielni przejmującej z wykazu, co skutkowałoby utratą możliwości korzystania z systemu opustów. Spółdzielnia przejmowana, jeżeli

[1111] Ibidem.
[1112] Eadem, *Art. 99…*

w momencie łączenia się spółdzielni miała status spółdzielni energetycznej podlega wykreśleniu z wykazu, w związku z utratą bytu prawnego.

6.4.2. Podział spółdzielni energetycznych

Podział spółdzielni stanowi drugi z wyróżnianych przez doktrynę procesów transformacji podmiotowej spółdzielni[1113]. Podobnie jak w przypadku łączenia się spółdzielni, prawo spółdzielcze precyzyjnie określa przesłanki oraz tryb podziału. Zgodnie z art. 108 § 1 uPS podział spółdzielni polega na wydzieleniu jej części w celu utworzenia nowej spółdzielni. Warto podkreślić, że przepisy nie przewidują podziału spółdzielni przez wydzielenie jej części na rzecz spółdzielni już istniejącej[1114]. Podział spółdzielni skutkuje przeniesieniem części majątku spółdzielni dzielonej na spółdzielnię powstającą oraz przejściem części jej członków do tej spółdzielni (art. 108 § 2 pkt 1-3 uPS). Warto zaznaczyć, że w spółdzielnia dzielona trwa nadal, podział spółdzielni nie prowadzi do jej wykreślenia z KRS. Może ona funkcjonować dalej, jednak już bez części majątku i członków, zasilających nową (wydzieloną) spółdzielnię. Jak słusznie zauważył D. Bierecki, podział spółdzielni jednak skutkować wystąpieniem przesłanki przejścia spółdzielni dzielonej w stan likwidacji, zgodnie z art. 113 § 1 pkt 2 uPS[1115].

Odnosząc się do szczegółowych aspektów podziału spółdzielni, może on nastąpić w dwóch trybach: 1) z inicjatywy samej spółdzielni (art. 108 § 1 uPS), 2) z inicjatywy członków, których prawa i obowiązki majątkowe są związane z wyodrębnioną organizacyjnie jednostką spółdzielni albo z częścią majątku spółdzielni, która nadaje się do takiego wyodrębnienia, (art. 108a § 1 uPS i art. 108b § 1 uPS). Niezależnie od przyjętego trybu, podstawą podziału jest uchwała walnego zgromadzenia spółdzielni dzielonej. Prawo spółdzielcze nie zawiera w tym zakresie wymogu większości kwalifikowanej, jednak może zostać on przewidziany w statucie spółdzielni.

Podział spółdzielni powoduje wygaśnięcie członkostwa w spółdzielni dzielonej i powstanie go w spółdzielni wydzielonej członków przechodzących, określonych w uchwale walnego zgromadzenia. Podstawą rachunkową jest sprawozdanie finansowe, a plan podziału określa majątek, prawa i zobowiązania przejmowane przez nowy podmiot zgodnie z art. 111 uPS[1116]. Zarząd spółdzielni powstającej jest obowiązany w terminie 14 dni od dnia

[1113] M. Glicz, *Art. 96…*
[1114] D. Bierecki, *Art. 108…*
[1115] Ibidem.
[1116] Szerzej: M. Glicz, *Art. 111…*

wyboru wystąpić z wnioskiem o wpisanie spółdzielni do KRS. Zarząd spółdzielni dzielonej ma 7 dni na wystąpienie wnioskiem o dokonanie wpisu o jej podziale (art. 110 uPS).

Podział spółdzielni energetycznej, podobnie jak łączenie, może dotyczyć spółdzielni dzielonej, nieposiadającej w momencie podziału statusu spółdzielni energetycznej, dążącej do zamieszczenia jej danych w wykazie spółdzielni energetycznych, albo spółdzielni status ten już posiadającej. W pierwszym przypadku, podział nie wywołuje konsekwencji na gruncie ustawy o OZE. Należy jednak podkreślić, że uszczuplenie majątku oraz składu członkowskiego spółdzielni może utrudnić uzyskanie przez spółdzielnię statusu spółdzielni energetycznej. Może to wynikać ze braku środków finansowych niezbędnych do realizacji inwestycji w instalację OZE lub odpływu członków będących właścicielami takich instalacji.

W drugim ze wskazanych przypadków, podział spółdzielni może skutkować utratą statusu spółdzielni energetycznej przez spółdzielnię dzieloną. Sytuacja taka wystąpi przede wszystkim, gdy ze spółdzielni dzielonej wystąpią członkowie będący właścicielami instalacji OZE. Utrata własności instalacji OZE przez spółdzielnię może nastąpić także w ramach podziału składników majątkowych w ramach podziału. Jeżeli w wyniku podziału nastąpiła zmiana danych podlegających zamieszczeniu w wykazie spółdzielni energetycznych, spółdzielnia dzielona ma obowiązek poinformowania Dyrektora Generalnego KOWR, zgodnie z art. 38i uOZE. Spółdzielnia wydzielona jako nowopowstała, powinna złożyć wniosek o zamieszczenie jej danych w wykazie spółdzielni energetycznych KOWR, przy założeniu spełnienia wymogów prawnych zawartych w rozdziale 4 ustawy o OZE.

6.5. Spółdzielnia energetyczna jako nowy typ spółdzielni w polskim systemie prawa oraz spółdzielnie inne niż energetyczne uczestniczące w transformacji energetycznej

Obszerna regulacja prawa spółdzielczego w polskim prawie, na którą składa się przede wszystkim prawo spółdzielcze oraz inne akty prawne o randze ustawy skutkowały koniecznością opracowania typologii spółdzielni przez doktrynę prawa. Wśród historycznych opracowań zawierających zabiegi metodologiczne polegające na grupowaniu spółdzielni wymienić należy przede wszystkim pracę R. Bierzanka pt. „Zarys prawa spółdzielczego" z 1946 r.[1117] Wyróżnił on podział spółdzielni 1) według rodzaju odpowiedzialności[1118] oraz 2) według zakresu działania.

[1117] R. Bierzanek, *Zarys prawa spółdzielczego*, Łódź 1946.

[1118] Podział ten opierał się na treści art. 14 ustawy z dnia 29 października 1920 r. o spółdzielniach i obejmował trzy kategorie odnoszące się do zakresu odpowiedzialności członków za zobowiązania spółdzielni: 1) spółdzielnie z odpowiedzialnością udziałami, 2) spółdzielnie z odpowiedzialnością ograniczoną (dodatkową), 3) spółdzielnie z odpowiedzialnością nieograniczoną (całym majątkiem), Szerzej: R. Bierzanek, *Zarys prawa…*, s. 27 i n. Obecnie

Z uwagi na zagadnienia analizowane w niniejszej pracy, szczególnie interesujący wydaje się podział spółdzielni według zakresu działania. Remigiusz Bierzanek odwoływał się do podziału spółdzielni dokonanych przez Radę Spółdzielczą w 1929 r.[1119] oraz podziału dokonanego przez M. Rapackiego[1120]. Autor w opracowaniu pt. „Prawo spółdzielcze w zarysie"[1121] podkreślał, że podział spółdzielni ze względu na zakres i charakter działalności przez nie prowadzonej był nieznany ustawie z 1920 r. o spółdzielniach. Natomiast podział ten jest możliwy do wyprowadzenia na podstawie przepisów ustawy – Prawo spółdzielcze z 1982 r., w której wyodrębniono przede wszystkim trzy rodzaje spółdzielni, uregulowane w osobnych działach: 1) spółdzielnie pracy, 2) spółdzielnie mieszkaniowe oraz 3) spółdzielnie produkcji rolnej i kółek rolniczych (rolnicze spółdzielnie produkcyjne, rolnicze spółdzielnie specjalistyczne, inne spółdzielnie produkcji rolnej, spółdzielnie usług rolniczych)[1122]. R. Bierzanek zwrócił uwagę, że wyodrębnienie wskazanych rodzajów spółdzielni ma uzasadnienie nie tylko prawne, ale także społeczno-gospodarcze. Przedstawiają bowiem wyższy poziom integracji, jak również w silniejszym stopniu wpływają na życie ich członków poprzez realizację istotnych interesów życiowych[1123]. Autor wymienił także inne rodzaje spółdzielni wskazane w ustawie, co do których ustawodawca jednak nie zawarł rozbudowanej regulacji specjalnej[1124]. Zwrócił także uwagę na liczne podziały spółdzielni zaproponowane przez naukę oraz praktyków, podkreślając, że żaden z nich nie uzyskał powszechnej aprobaty[1125].

Stanowisko to, o wartości przede wszystkim historycznej, przytoczono szeroko, gdyż obecnie brak jest w polskim prawie jasnej oraz powszechnie przyjętej typologii spółdzielni. Współcześnie doktrynie wyróżnia się przede wszystkim typy spółdzielni[1126]. Podział ten dokonuje się w oparciu o: 1) przedmiot działania spółdzielni oraz 2) rodzaj interesu członków

podział ten należy uznać za zdezaktualizowany, z uwagi na treść art. 19 § 2 – 3 uPS ustanawiającego zasadę uczestniczenia w pokrywaniu strat spółdzielni przez jej członka do wysokości zadeklarowanych udziałów oraz wyłączenia odpowiedzialności członków wobec wierzycieli spółdzielni za jej zobowiązania.

[1119] Podział ten obejmował: I. Spółdzielnie konsumentów (m.in. spożywców, mieszkaniowe i budowlane), II. Spółdzielnie oszczędnościowo-pożyczkowe, III. Spółdzielnie rolników, IV. Spółdzielnie rzemieślników, V. Spółdzielnie robotników i pracowników, VI. Spółdzielnie inne (przedsiębiorców), za: Ibidem, s. 30.

[1120] Zgodnie z typologią zaproponowaną przez M. Rapackiego: A. Spółdzielnie spożywców czyli konsumentów, B. Spółdzielnie wytwórców (producentów), czyli spółdzielnie zarobkowe, za: Ibidem, s. 31-32.

[1121] R. Bierzanek, *Prawo spółdzielcze w zarysie*, Warszawa, 1968 r. Publikacja następnie wielokrotnie wznawiana i uzupełniana. W niniejszej pracy posłużono się wydaniem z 1989 r.

[1122] R. Bierzanek, *Prawo spółdzielcze w zarysie*, Warszawa 1989 r, s. 43.

[1123] Ibidem, s. 43 i n.

[1124] Ibidem, s. 44.

[1125] Ibidem.

[1126] K. Królikowska, A*rt. 1*, w: B. Lackoroński (red.), *Prawo spółdzielcze…*, P. Zakrzewski, *Majątek spółdzielni*, Warszawa 2003, s. 21.

w nich zaspokajanego[1127]. Warto nadmienić, że określenie „typ" spółdzielni nie jest używane konsekwentnie. W doktrynie oraz orzecznictwie bywa ono używane zamiennie z „rodzajem" spółdzielni[1128]. Za przeważające w literaturze należy jednak uznać określenie „typ", w kontekście klasyfikacji spółdzielni[1129]. Typologia spółdzielni została rozwinięta przez D. Biereckiego, który wyróżnił normatywne szczególne typy spółdzielni, a zatem spółdzielnie, których cel i przedmiot działalności został określony na poziomie ustawy – Prawo spółdzielcze lub innych ustaw, a także postaci spółdzielni, które można wyodrębnić z uwagi na normatywne uregulowanie prowadzonej przez nie działalności[1130]. Na marginesie warto jednak zaznaczyć, że współcześnie, na skutek zmian społeczno-gospodarczych, nie występuje już tak silnie zarysowany podział spółdzielni pod względem ich przedmiotu działania oraz rodzaju interesu członków, które są zaspokajane w ramach spółdzielni. Przykład stanowi właśnie zaangażowanie w działalność w obszarze OZE licznych spółdzielni, które można zaklasyfikować do różnych typów. Z tego względu, pod kątem typologii spółdzielni kluczowe znaczenie ma ich wyodrębnienie normatywne.

W kontekście przytoczonych rozważań należy zauważyć, że regulacja prawna spółdzielni energetycznej określa: 1) cel oraz przedmiot jej działalności – wytwarzanie, obrót i magazynowanie energii oraz gazów z OZE, na potrzeby własne spółdzielni oraz jej członków, 2) rodzaj zaspokajanych potrzeb – zapotrzebowanie na energię, w szczególności energię elektryczną. Tym samym, w oparciu o typologię spółdzielni energetycznych występującą w doktrynie, spółdzielnia energetyczna stanowi odrębny typ spółdzielni. Co więcej, spółdzielnia energetyczna została wyodrębniona przez ustawodawcę poprzez wprowadzenie jej definicji legalnej do ustawy o OZE. Tym samym, za D. Biereckim, spółdzielnię energetyczną należy uznać także za odrębny, normatywny typ spółdzielni w polskim prawie[1131].

[1127] Ibidem.
[1128] Tak orzecznictwo: Uchwała SN z dnia 28 lutego 1989 r., sygn. akt: III CZP 8/89 oraz doktryna: K. Królikowska, *Komentarz…* oraz K. Pietrzykowski (red.), *Prawo spółdzielcze…*
[1129] Za przyjęciem określenia „typ", w celu przeprowadzenia typologii spółdzielni przemawia także znaczenie tego słowa w języku powszechnym. Zgodnie ze Słownikiem języka polskiego PWN „typ" oznacza „wzór, któremu odpowiada pewna seria przedmiotów, ludzi, zjawisk itp.", podczas gdy znaczenie słowa „rodzaj" ma konotacje w pierwszej kolejności przyrodnicze, gdyż jest rozumiany jako „gatunek czegoś wyróżniany ze względu na pewne cechy" oraz „jednostka w systematyce roślin i zwierząt niższa od rodziny, obejmująca blisko spokrewnione gatunki lub jeden gatunek", za: https://sjp.pwn.pl/ (dostęp: 30.09.2025).
[1130] D. Bierecki, *Art. 1*, w: D. Bierecki, P. Pałka, *Prawo spółdzielcze…*
[1131] Tak: Ibidem oraz eadem, *Prawne determinanty…*, s. 1-19.

6.5.1. Spółdzielnie mieszkaniowe

Warto zaznaczyć, że w Polsce funkcjonują liczne spółdzielnie, inne niż spółdzielnie energetyczne w rozumieniu ustawy o OZE uczestniczące w transformacji energetycznej. Na podejmowane przez nie działania składają się m.in. działania z zakresu efektywności energetycznej oraz inwestycje w instalacje OZE, a także magazyny energii[1132]. Wiele z nich wytworzoną energię wykorzystuje na potrzeby własne.

Wśród nich, w pierwszej kolejności, należy wymienić przede wszystkim spółdzielnie mieszkaniowe. Inwestują one w instalacje OZE, przede wszystkim w mikroinstalacje fotowoltaiczne[1133]. Warto zauważyć, że w przypadku, gdy instalacje PV są wykorzystywane w formule prosumenta energii odnawialnej, wytworzona energia elektryczna jest wykorzystywana wyłącznie na cele spółdzielni, takie jak zużycie energii w ramach części wspólnych[1134]. Łączna moc zainstalowanych instalacji w spółdzielniach mieszkaniowych działających na terenie miast, zrzeszających tysiące mieszkańców, niejednokrotnie przekracza 1 MW[1135]. Spółdzielnie mieszkaniowe realizują także inwestycje w technologie innowacyjne, takie jak magazyny ciepła oraz magazyny energii[1136].

6.5.2. Spółdzielnie prowadzące działalność na obszarach wiejskich

Aktywność w obszarze OZE wykazują także spółdzielnie działające na obszarach wiejskich. W pierwszej kolejności wymienić należy rolnicze spółdzielnie produkcyjne. Dysponują ziemią, zabudowaniami i infrastrukturą rolną (średnio 652 ha, łącznie ok. 250 tys. ha), co umożliwia montaż instalacji PV na dachach budynków oraz gruntach rolnych[1137]. Posiadają także istotny potencjał realizacji agrofotowoltaiki (agrowoltaiki), co pozwala na osłonę plonów przed czynnikami atmosferycznymi oraz na zapewnienie energii elektrycznej

[1132] Szerzej: A. Suchoń, *The contribution of different types of cooperatives to the production and use of renewable energy in poland—selected legal issues*, w: A. Suchoń, T. Marzec, (red.) *Legal and Economic…,* s. 191-228.
[1133] B. Kisiel, *Poznań: Spółdzielnia mieszkaniowa założyła panele fotowoltaiczne. Ma prąd za darmo, więc wkrótce fotowoltaika ma być również na blokach*, https://gloswielkopolski.pl/poznan-spoldzielnia-mieszkaniowa-zalozyla-panele-fotowoltaiczne-ma-prad-za-darmo-wiec-wkrotce-fotowoltaika-ma-byc-rowniez-na/ar/c1-14755406c (dostęp: 30.09.2025).
[1134] Z. Jóźwiak, *Z fotowoltaiki na dachu skorzysta wspólnota mieszkaniowa, a nie bezpośrednio jej członkowie*, https://www.prawo.pl/prawo/fotowoltaika-dla-wspolnot-i-spoldzielni,520129.html (dostęp: 30.09.2025).
[1135] Największa instalacja fotowoltaiczna na spółdzielczych budynkach. Przykład idzie w Polskę, https://www.portalsamorzadowy.pl/gospodarka-komunalna/najwieksza-instalacja-fotowoltaiczna-na-spoldzielczych-budynkach-przyklad-idzie-w-polske,543188.html?mp=promo (dostęp: 30.09.2025).
[1136] M. Wierzbowska-Kujda, *Pionierska inwestycja wrocławskiej spółdzielni. Postawiono na hybrydę OZE*, https://www.teraz-srodowisko.pl/aktualnosci/Wroclaw-spoldzielnia-mieszkaniowa-wielorodzinny-instalacja-hybryda-OZE-14032.html (dostęp: 30.09.2025).
[1137] Szerzej: A. Suchoń, *The Contribution of Different Types…*, s. 209-210.

gospodarstwom rolnym[1138]. W ramach działalności, także w obszarze OZE rolnicze spółdzielnie produkcyjne mogą skorzystać z inwestycyjnej ulgi w podatku rolnym przy wydatkach na urządzenia do wykorzystania OZE[1139]. Istotny potencjał w tym zakresie posiadają także spółdzielcze grupy producentów rolnych. Tego rodzaju podmioty mogą przede wszystkim integrować wspólne uprawy roślin energetycznych, takich jak wierzba lub kukurydza, jak również koordynować wspólne inwestycje w instalacje OZE ich członków[1140]. Obecnie, aktywność tego rodzaju grup w obszarze OZE jest stosunkowo niewielka, natomiast w doktrynie podkreśla się wartość tego rodzaju rozwiązań dla transformacji energetycznej obszarów wiejskich[1141].

Kolejny przykład spółdzielni działających na obszarach wiejskich uczestniczących w transformacji energetycznej stanowią spółdzielnie mleczarskie[1142]. Podmioty te prowadzą działalność polegającą na przetwarzaniu mleka w ilościach przekraczających nierzadko miliony litrów dziennie, co wiąże się z dużym zużyciem energii[1143]. Działalność ta generuje duże ilości odpadów organicznych i ścieków przemysłowych, które mogą posłużyć do produkcji biogazu. Te uwarunkowania wykorzystała Spółdzielnia Mleczarska Mlekpol, która eksploatuje biogazownię, wykorzystującej odpady z działalności przetwórczej oraz zasilającej agregat kogeneracyjny, który generuje 1,2 MW mocy elektrycznej i około 1,3 MW mocy cieplnej[1144]. Warto zaznaczyć, że ta inwestycja pozwoliła SM na samowystarczalność energetyczną[1145].

Co istotne, wytwarzanie energii z OZE stanowi wyłącznie poboczną działalność opisanych spółdzielni. Pierwotnym celem ich utworzenia nie było prowadzenie działalności na rynku energetycznym. Ich działalność różni się także od modelu przewidzianego dla spółdzielni energetycznych w rozumieniu uOZE. Przede wszystkim, produkcja energii z OZE w tych spółdzielniach nie jest skierowana na zaspokojenie potrzeb energetycznych członków, a wyłącznie obniżenie kosztów samej spółdzielni. Spółdzielnie te najczęściej nie spełniają także wymogów prawnych stawianych w ustawie o OZE spółdzielniom energetycznym.

[1138] Ibidem.
[1139] Ibidem, s. 213-214.
[1140] Ibidem, s. 218.
[1141] Ibidem, s. 217.
[1142] Szerzej: A. Suchoń, T. Marzec, *Selected legal, financial and social issues related to energy cooperatives and other cooperative entities in the context of energy transition in Poland, with a particular focus on rural areas*, "Journal of Energy & Natural Resources Law" 2025, nr 3, s. 15.
[1143] B. Blaczkowska, *Biogaz z odpadów z produkcji mleka przyniósł kilkumilionowe oszczędności*, https://www.gramwzielone.pl/bioenergia/20320418/biogaz-z-odpadow-z-produkcji-mleka-przyniosl-kilkumilionowe-oszczednosci (dostęp: 30.09.2025).
[1144] Ibidem.
[1145] Szerzej: B. Klimczak, *SM Mlekpol także stawia na biogaz*, „Magazyn Biomasa" 2021, nr 7(79), s. 18-20.

Wynika to z uwarunkowań takich jak m.in. ich obszar działalności lub stosunek ilości energii wytwarzanej z OZE do zapotrzebowania.

6.5.3. Obywatelska społeczność energetyczna prowadząca działalność w formie spółdzielni

Polska dokonała implementacji przepisów dyrektyw RED II oraz IEMD wprowadzających społeczności energetyczne, w drodze nowelizacji ustawy prawo energetyczna z dnia 28 lipca 2023 r.[1146] W drodze nowelizacji do ustawy prawo energetyczne wprowadzono definicję legalną „obywatelskiej społeczności energetycznej" (art. 2 pkt 13f uPE). Zgodnie z ustawą jest nią podmiot posiadający zdolność prawną, który opiera się na dobrowolnym i otwartym uczestnictwie i w którym uprawnienia decyzyjne i kontrolne przysługują członkom, udziałowcom lub wspólnikom będącym wyłącznie osobami fizycznymi, jednostkami samorządu terytorialnego, mikroprzedsiębiorcami lub małymi przedsiębiorcami, dla których działalność gospodarcza w sektorze energetycznym nie stanowi przedmiotu podstawowej działalności gospodarczej. Za główny cel obywatelska społeczność energetyczna ma zapewnienie korzyści środowiskowych, gospodarczych lub społecznych dla swoich członków, udziałowców lub wspólników lub obszarów lokalnych, na których prowadzi działalność (art. 2 pkt 13f lit. a-b uPE).

Prawo energetyczne szeroko określa przedmiot działalności obywatelskiej społeczności energetycznej, która może zajmować się, w odniesieniu do energii elektrycznej, jej wytwarzaniem, zużywaniem lub dystrybucją, lub sprzedażą, lub obrotem, lub agregacją, lub magazynowaniem. Działalność ta może polegać także na realizowaniu przedsięwzięć służących poprawie efektywności energetycznej w rozumieniu ustawy o efektywności energetycznej, lub świadczeniu usług ładowania pojazdów elektrycznych, o których mowa w ustawie o elektromobilności i paliwach alternatywnych, lub świadczeniu innych usług na rynkach energii elektrycznej, w tym usług systemowych lub usług elastyczności, lub wytwarzaniu, zużywaniu, magazynowaniu lub sprzedaży biogazu, biogazu rolniczego, biomasy i biomasy pochodzenia rolniczego w rozumieniu ustawy o OZE (art. 2 pkt 13f lit. c uPE).

Warto zaznaczyć, że prawo energetyczne zawiera zamknięty katalog form prawnych, wykonywania działalności przez obywatelską społeczność energetyczną. Należą do nich: spółdzielnia, spółdzielnia mieszkaniowa, wspólnota mieszkaniowa, stowarzyszenie,

[1146] Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2023 r. poz. 1681 ze zm.

z wyjątkiem stowarzyszenia zwykłego, spółka osobowa, z wyłączeniem spółki partnerskiej oraz spółdzielnia rolników (art. 11zi ust. 1 uPE).

W ustawie określono także warunki działania społeczności. Powinna ona prowadzić działalność na obszarze działania jednego OSDe, do którego sieci są przyłączone instalacje należące do członków, udziałowców lub wspólników tej społeczności. Działalność społeczności nie może obejmować połączeń z innymi państwami. (art. 11zk ust. 1-3 uPE). Warto zaznaczyć, że prawo energetyczne wprowadza wymóg, aby statut lub umowa społeczności określała sposób prowadzenia rozliczeń oraz podział energii elektrycznej, która jest wytwarzana przez będące własnością tej społeczności jednostki wytwórcze w ramach obywatelskiej społeczności energetycznej. Podział ten powinien odbywać się przy zachowaniu praw i obowiązków przysługujących podmiotom zrzeszonym w obywatelskiej społeczności energetycznej jako odbiorcom końcowym. Co więcej, nie ma on wpływu na obowiązujące opłaty sieciowe i taryfy.

Obywatelska społeczność energetyczna może rozpocząć działalność po uzyskaniu wpisu do wykazu obywatelskich społeczności energetycznych prowadzonego przez Prezesa URE. Szczegółowa regulacja w tym zakresie została zawarta w art. 11zm-11zo uPE. Obecnie z wykazie znajduje się tylko jedna obywatelska społeczność energetyczna prowadząca działalność w formie stowarzyszenia[1147].

Podkreślenia wymaga, że ustawodawca wyróżnił także „obywatelską społeczność energetyczną prowadzącą działalność wyłącznie w zakresie odnawialnych źródeł energii", będącą podtypem obywatelskiej społeczności energetycznej[1148]. Zabieg ten miał na celu implementację zarówno CEC, jak i REC[1149]. W takim wypadku, uprawnienia decyzyjne i kontrolne przysługują członkom, udziałowcom lub wspólnikom tej społeczności, posiadającym miejsce zamieszkania lub siedzibę na terenie działania tego samego OSDe. Art. 11zi ust. 3 pkt 1-2 uPE precyzuje, że uprawnienia decyzyjne i kontrolne przysługują w takiej społeczności średnim przedsiębiorcom oraz podmiotom związanym z nauką, o których mowa w art. art. 7 ust. 1 pkt 1, 2, 4-8 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce[1150]. Zgodnie z art. 69b ustawy o OZE, energia elektryczna wytworzona w instalacji przez

[1147] Wykaz obywatelskich społeczności energetycznych, https://bip.ure.gov.pl/bip/rejestry-i-bazy/wykaz-obywatelskich-spolecznos/4707,Wykaz-obywatelskich-spolecznosci-energetycznych.html (dostęp: 30.09.2025).
[1148] Szerzej: M. Gąsowska-Paprota, A. Stupkiewicz, M. Włoskowicz, *Implementacja przepisów Unii Europejskiej…*, s. 21-23.
[1149] Ibidem.
[1150] Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1571 ze zm.

obywatelską społeczność energetyczną może korzystać z systemów wsparcia takich jak systemu określonego w art. 70a–70f uOZE[1151] oraz aukcyjnego systemu wsparcia[1152].

Należy podkreślić, że aspektem wyróżniającym obywatelskie społeczności energetyczne jest możliwość podziału energii elektrycznej wytworzonej przez tę społeczność. Co równie istotne, ich działalność na rynku energetycznym została określona w sposób szeroki, znacznie szerszy niż w przypadku spółdzielni energetycznej w rozumieniu ustawy o OZE. Ustawodawca nie przyznał jednak dotychczas obywatelskim społecznościom energetycznym równie korzystnego, jak spółdzielniom energetycznym wsparcia na poziomie inwestycyjnym lub operacyjnym[1153]. W powyższym, jak również w krótkim czasie, jaki minął od wejścia w życie regulacji wprowadzającej społeczności energetyczne do polskiego prawa należy upatrywać, że obecnie funkcjonuje tylko jedna obywatelska społeczności energetyczna.

Należy zaznaczyć, że polski ustawodawca nie dokonał pełnej implementacji przepisów dyrektyw wprowadzających REC/CEC. Już projekt nowelizacji ustawy prawo energetyczne spotkał się z szeregiem krytycznych uwag ze strony doktryny[1154]. Jakkolwiek finalnie implementacja dyrektyw do polskiego prawa nastąpiła w szerszym niż pierwotnie stopniu, należy ocenić ją jako niepełną. Przede wszystkim przepisy prawa energetycznego nie odzwierciedlają w pełni wymogu bliskiego powiązania terytorialnego REC z jej projektami energetycznymi – obecne kryterium działania w obrębie sieci jednego operatora systemu dystrybucyjnego obejmuje zbyt rozległy obszar, by można je uznać za spełnienie zasady „niewielkiej odległości" przewidzianej w prawie UE dla REC. Co więcej, w prawie energetycznym brakuje wyraźnych obowiązków nałożonych na OSD w zakresie współpracy ułatwiającej wewnętrzny przesył energii w ramach społeczności, jak również pełnych gwarancji zachowania praw członków społeczności jako aktywnych odbiorców – w tym prawa do udziału w wytwarzaniu i wewnętrznego dzielenia się energią.

Autor niniejszej pracy zgadza się ze stanowiskiem wyrażonym przez A. Suchoń, zgodnie z którym spółdzielnie stanowią część koncepcji obywatelskich społeczności energetycznych, zarówno na poziomie UE, jak i prawa krajowego[1155]. Spółdzielnia oraz

[1151] Zgodnie z art. 70a–70f uOZE wytwórca energii elektrycznej z OZE sprzedaje niewykorzystaną energię elektryczną do sprzedawcy zobowiązanego albo wybranego podmiotu po stałej cenie zakupu, ustalanej w relacji do ceny referencyjnej i corocznie waloryzowanej.

[1152] Aukcyjny system wsparcia polega na ogłaszaniu i przeprowadzaniu przez Prezesa URE aukcji, w których wygrywają oferty z najniższą ceną skorygowaną, a wsparcie realizowane jest w formule kontraktu różnicowego poprzez rozliczanie ujemnego salda między ceną rynkową a ceną wynikającą z oferty przez Zarządcę Rozliczeń S.A., szerzej: W. Gostomczyk, *System aukcyjny jako nowy sposób wspierania OZE*, „Problemy Rolnictwa Światowego" 2018, nr 3, s. 113-133.

[1153] Zob. rozdział VII.

[1154] Szerzej: M. Gąsowska-Paprota, A. Stupkiewicz, M. Włoskowicz, *Implementacja przepisów…*, s. 43-47.

[1155] A Suchoń, *The Contribution of Different Types…,* s. 199.

spółdzielnia mieszkaniowa zostały *explicite* przewidziane przez ustawodawcę jako formy prawne, poprzez które działalność może prowadzić obywatelska społeczność energetyczna, w tym obywatelska społeczność energetyczna prowadząca działalność wyłącznie w zakresie OZE. Należy także zaznaczyć, że sama koncepcja społeczności energetycznych wpisuje się w ideę spółdzielczości oraz odzwierciedla zasady spółdzielcze. Dotyczy to zarówno poziomu prawa wtórnego UE[1156], jak i przepisów polskiej ustawy prawo energetyczne.

Społeczności energetyczne są powoływane przede wszystkim w celu uzyskania korzyści środowiskowych, gospodarczych lub społecznych dla swoich członków lub udziałowców lub obszarów lokalnych, na których prowadzi ona działalność. Cel finansowy nie może być podstawową przyczyną powołania społeczności. Takie ujęcie przedmiotu dążenia społeczności także należy uznać za spójne z wartościami spółdzielczymi. Jak podkreśla się w literaturze, spółdzielnia funkcjonuje zgodnie z zasadą korzyści członkowskich (ang. *user-benefits principle*)[1157]. Powołuje się ją zatem po to, aby przynosiła korzyści swoim członkom, a nie po to, aby wzbogacać inwestorów kapitałowych. Wynika to wprost z zasady ekonomicznego uczestnictwa członków w spółdzielni. Kapitał stanowi środek do prowadzenia działalności na rzecz jej członków. Spółdzielnia nie jest instrumentem do maksymalizacji zysku czy spekulacji kapitałowej[1158]. Wspomnianą zasadę spółdzielczą realizuje w szczególności REC, która zgodnie z dyrektywą RED II może działać wyłącznie oparciu o instalacje OZE stanowiące jej własność, a zatem zrealizowaną jako wspólną inwestycję jej członków. W tym zakresie należy zastrzec, że polski ustawodawca nie dokonał w pełni implementacji dyrektywy w tym zakresie.

Uprawnienia decyzyjne i kontrolne w ramach obywatelskiej społeczności energetycznej powinny przysługiwać członkom, udziałowcom lub wspólnikom będącym wyłącznie osobami fizycznymi, jednostkami samorządu terytorialnego, mikroprzedsiębiorcami lub małymi przedsiębiorcami. Ta cecha konstrukcyjna odpowiada zasadzie spółdzielczej - demokratycznej kontroli członków. *A contrario* obywatelska społeczność energetyczna nie może być kontrolowana przez tradycyjnych uczestników rynku energetycznego. Powyższe wpisuje się w spółdzielczą zasadę autonomii i niezależności. Społeczność, tak jak spółdzielnia ma prawo sama określać swoje reguły i zasady działania. Realizacją tej zasady będzie w szczególności sytuacja, gdy obywatelska społeczność energetyczna tworzy własny system dystrybucyjny.

[1156] Zob. rozdział III.
[1157] J. Nilsson, *The Nature Of Cooperative Values And Principles Transaction Cost Theoretical Explanations*, "Annals of Public and Cooperative Economics" 1996, " nr 67(4), s. 634.
[1158] ICA, *Guidance Notes…*, s. 29 i n.

W ujęciu ICA niezależność ujmowana jest właśnie jako unikanie podporządkowania się podmiotom zewnętrznym (państwu, inwestorom, dużym kontrahentom) w sposób, który ograniczałby demokratyczną kontrolę członków[1159].

Warto zaznaczyć, że aktywne uczestnictwo w rynku energetycznym wymaga obecnie dużej wiedzy specjalistycznej. Jest to problematyczne, szczególnie dla konsumentów. W literaturze mówi się wręcz o zjawisku „analfabetyzmu energetycznego", które polega na nieumiejętności partycypacji oraz podejmowania świadomych decyzji[1160]. Energetyka obywatelska, a w szczególności obywatelskie społeczności energetyczne mają potencjał zwiększania wiedzy konsumentów o funkcjonowaniu rynku energetycznego. Takie ujęcie roli społeczności energetycznych wpisuje się w piątą zasadę spółdzielczą, która podkreśla, że rolą spółdzielni powinno być zapewnienie członkom oraz osobom związanym z działalnością spółdzielni możliwości kształcenia i szkolenia, tak aby mogli efektywnie przyczyniać się do rozwoju spółdzielni[1161].

Warto zaznaczyć, że wokół społeczności energetycznych funkcjonuje duża społeczność składająca się w szczególności z organizacji parasolowych oraz organizacji pozarządowych. W tym kontekście warto podkreślić, że w działania w kierunku integracji sieci społeczności energetycznych realizują podmioty od lat związane z ruchem spółdzielczym, takie jak REScoop.eu. W literaturze podkreśla się, jak istotne znaczenie ma działalność tych podmiotów, w szczególności w kontekście edukacji[1162]. Ten aspekt z kolei odzwierciedla szóstą zasadę spółdzielczą, zgodnie z którą spółdzielnie powinny współtworzyć szeroki ruch spółdzielczy. Jak podkreśla ICA, zasada ta jest rozumiana szeroko uwzględniając skalę lokalną, krajową a także międzynarodową[1163].

Społeczności energetyczne mają przynosić także korzyści obszarom lokalnym, na terenie których działają. Ten wymiar konstrukcji prawnej społeczności energetycznych wpisuje się w siódmą zasadę spółdzielczą, wyrażającą troskę o społeczność lokalną. Zgodnie z nią spółdzielnia nie działa wyłącznie na rzecz swoich członków. Pracuje także na rzecz właściwego rozwoju społeczności lokalnych, w których działają[1164].

[1159] Ibidem, s. 47 i n.
[1160] S. Smyczek, *Edukacja rynkowa konsumentów na rynku energii elektrycznej*, w: M. Czarnecka (red.), *Konsument na rynku energii elektrycznej*, Warszawa 2013, s. 4-5
[1161] ICA, *Guidance Notes…,* s. 57 i n.
[1162] Szerzej: J. S. Gregg et al., *How can energy become a community endeavor in Europe? Consortium benchmarking strategies for the mobilization of collective action initiatives*, "Energy Research & Social Science" 2023, nr 98.
[1163] ICA, *Guidance Notes…*, s. 57 i n.
[1164] Ibidem, s. 71 i n.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że prawna konstrukcja społeczności energetycznych wykazuje wiele podobieństw ze spółdzielnią w jej ujęciu ustalonym przez ICA oraz wpisuje się w realizację zasad spółdzielczych. Podobieństwa te zostały zauważone także przez doktrynę – T. Długosz zauważa wprost, że „charakterystyka społeczności energetycznych nasuwa na myśl spółdzielnie, chociaż z dyrektyw nie wynika, że muszą być one tak zorganizowane".[1165] The EU Covenant of Mayors for Climate & Energy określa spółdzielnie energetyczne jako podkategorię społeczności energetycznych – społeczności energetyczne, które wybrały spółdzielczy model działalności[1166].

6.6. Zakończenie działalności przez spółdzielnię energetyczną

6.6.1. Wykreślenie spółdzielni z wykazu spółdzielni energetycznych

Ustawa o odnawialnych źródłach energii przewiduje wykreślenie danych spółdzielni z wykazu spółdzielni energetycznych, w przypadku wystąpienia przesłanek określonych w art. 38l ust. 1 uOZE. Spółdzielnia energetyczna podlega wykreśleniu z wykazu, gdy: 1) przestała spełniać warunek prowadzenia działalności na obszarze określonym w art. 38e ust. 1 pkt 1 uOZE, tj. na obszarze maksymalnie trzech gmin wiejskich lub miejsko-wiejskich bezpośrednio ze sobą sąsiadujących 2) nie usunęła naruszenia któregokolwiek z warunków wskazanych w art. 38e ust. 1 pkt 3 uOZE, tj. dotyczących maksymalnych limitów mocy instalacji OZE oraz sprawności instalacji OZE, pozwalającej na pokrycie w ciągu roku nie mniej niż 70% zapotrzebowania własnego spółdzielni energetycznej i jej członków na energię elektryczną, 3) złożyła oświadczenie, o zgodności z prawdą danych zawartych we wniosku o zamieszczenie w wykazie spółdzielni energetycznych, niezgodnie ze stanem faktycznym, 4) złożyła wniosek o wykreślenie jej danych z wykazu spółdzielni energetycznych, 5) ustał jej byt prawny.

Analiza przesłanek wykreślenia danych spółdzielni z wykazu, wraz z treścią danych zamieszczanych w formularzu wniosku o zamieszczenie danych spółdzielni w wykazie spółdzielni energetycznych, prowadzi do wniosku, że spółdzielnia podlega wykreśleniu, gdy przestanie spełniać łącznie wszystkie wymogi prawne określone w ustawie o OZE. Zamieszczenie danych spółdzielni w wykazie KOWR jest niezbędnym warunkiem prowadzenia działalności określonej w ustawie, w tym korzystania z rozliczeń wynikających

[1165] T. Długosz, *Społeczności energetyczne…*, s. 47.
[1166] Citizen Cooperatives, https://eu-mayors.ec.europa.eu/en/node/46 (dostęp: 30.09.2025).

z systemu opustów. Z tego względu, wykreślenie z wykazu KOWR stanowi logiczną konsekwencję, w przypadku wystąpienia naruszenia ustawy.

Należy zwrócić uwagę, że w przypadku stwierdzenia naruszenia któregokolwiek z warunków, o których mowa w art. 38e ust. 1 pkt 3 uOZE Dyrektor Generalny KOWR wyznacza termin usunięcia naruszenia. Dopiero bezskuteczny upływ tego terminu powoduje wykreślenie danych spółdzielni z wykazu. Ustawodawca nie określił w sposób jednoznaczny długości okresu, jaki powinien zostać przyznany spółdzielni na usunięcie stwierdzonego naruszenia. Tym samym, termin ten może wyznaczyć Dyrektor Generalny KOWR w ramach władzy dyskrecjonalnej. Wydaje się, że zależy on od rodzaju naruszenia. W praktyce, naruszenia mogą sprowadzać się do prowadzenia przez spółdzielnię działalności w oparciu o instalacje OZE o mocy lub wydajności przekraczającej limity ustawowe. Innym naruszeniem, o którym mowa w przepisie jest nieosiągnięcie wymaganej ustawą sprawności instalacji OZE wykorzystywanych w ramach spółdzielni. Termin wyznaczony przez organ powinien być na tyle długi, aby realnie pozwalał na usunięcie naruszenia. Należy jednak zaznaczyć, że w tym okresie spółdzielnia wciąż korzysta z systemu wsparcia, stąd wezwanie organu powinno także stanowić należytą motywację do przywrócenia stanu faktycznego do stanu zgodnego z ustawą.

Wykreślenie danych spółdzielni energetycznej z wykazu spółdzielni energetycznych następuje w drodze decyzji administracyjnej wydanej przez Dyrektora Generalnego KOWR. Od decyzji, zgodnie z ustawą o KOWR, służy odwołanie do ministra właściwego do spraw rynków rolnych, a zatem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Co istotne, decyzja *ex lege* podlega natychmiastowemu wykonaniu. Oznacza to wyłączenie ogólnej zasady przewidzianej w art. 130 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego, zgodnie z którą decyzja nieostateczna nie ma przymiotu wykonalności[1167]. Ustawodawca zdecydował zatem o uchyleniu tej gwarancji spółdzielni w toku postępowania odwoławczego. Przyjęte rozwiązanie należy ocenić pozytywnie. Zamieszczenie danych spółdzielni w wykazie następuje na podstawie oświadczenia zarządu o zgodności z prawdą danych zawartych we wniosku. Do momentu przeprowadzenia czynności kontrolnych, spółdzielnia korzysta z systemu wsparcia korzystając z domniemania, że jej działalność jest zgodna z ustawą o OZE. Z tego względu przyjęcie, że decyzja podlega natychmiastowemu wykonaniu z mocy ustawy stanowi czynnik motywujący spółdzielnie energetyczne do najwyższej staranności przy kierowaniu wniosku oraz realizacji obowiązków sprawozdawczych i informacyjnych. Zgodnie z art. 38l ust. 5 uOZE, Dyrektor Generalny KOWR przekazuje informację o wydaniu decyzji

[1167] Szerzej: B. Adamiak, *Art. 130*, w: B. Adamiak, J. Borkowski (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, wyd. 19, 2024.

o wykreśleniu danych spółdzielni energetycznej z wykazu sprzedawcy energii, z którym spółdzielnia współpracuje. Oznacza to, że wraz z dniem wykreślenia, spółdzielnia traci prawo do korzystania z systemu wsparcia. Wiąże się to z istotnymi stratami finansowymi, gdyż instalacje OZE wykorzystywane przez spółdzielnie przez trudny do przewidzenia okres będą wytwarzały energię bez obowiązującej umowy stanowiącej podstawę wykorzystania tej energii.

Z wykreśleniem danych spółdzielni z wykazu spółdzielni energetycznych wiąże się także sankcja polegająca na tym, że chcąc prowadzić działalność na dotychczasowym obszarze, może ubiegać się o ponowne zamieszczenie w wykazie nie wcześniej niż po upływie 3 lat od dnia wykreślenia. Intencja ustawodawcy nie budzi wątpliwości – spółdzielnia energetyczna, w której przypadku wykryte zostały nieprawidłowości zostaje wykluczona z możliwości korzystania z systemu wsparcia na okres kolejnych trzech lat. Zastosowanie tej sankcji *de facto* eliminuje ją z sektora spółdzielni energetycznych, gdyż zarówno wytwórcy, jak i odbiorcy zrzeszeni w spółdzielni będą zmuszeni do znalezienia innej formy funkcjonowania na rynku energetycznym.

W tym kontekście warto przytoczyć stanowisko M. Tarki, który zauważył, że objęcie sankcją wyłącznie spółdzielni energetycznej może skutkować zmniejszeniem jej skuteczności. Spółdzielcy dotychczas tworzący wykreśloną spółdzielnię energetyczną mogą bez przeszkód założyć nową spółdzielnię w oparciu o identyczną strukturę podmiotową oraz wykorzystując te same instalacje OZE[1168]. Art. 38l ust. 2 uOZE *explicite* określa jako podmiot objęty sankcją wyłącznie spółdzielnię energetyczną. Z tego względu uznanie opisanego postępowania jako działanie mające na celu obejście ustawy wydaje się nieuprawnione. W efekcie, spółdzielcy tworzący nową spółdzielnię pozostawaliby wyłączeni z systemu wsparcia dla spółdzielni energetycznych przez okres znacznie krótszy. W świetle zaprezentowanych ustaleń należy rozważyć rozszerzenie opisanej sankcji także na spółdzielców zrzeszonych w spółdzielni energetycznej wykreślonej z wykazu. Wydaje się, że takie rozwiązanie nie byłoby zbyt daleko idące. Stanowiłoby czynnik mobilizujący także spółdzielców do zachowania najwyższej staranności. Jednocześnie warto zauważyć, że obecnie 121 na 149 spółdzielni energetycznych tworzy nie więcej niż 3 członków spółdzielni energetycznej w rozumieniu art. 38c ust. 1a uOZE[1169]. Tym samym, spółdzielnie te tworzą struktury oparte o stosunkowo niewielką liczbę podmiotów. Z tego względu można założyć, że podmioty te powinny współpracować

[1168] M. Tarka, *Art. 38l*, w: M. Czarnecka, T. Ogłódek (red.), *Ustawa o odnawialnych źródłach energii. Komentarz.*.
[1169] Zob. rozdział VII.

z zarządem spółdzielni w stopniu znacznie większym niż spółdzielnie zrzeszające tysiące członków, jak np. spółdzielnie mieszkaniowe

6.6.2. Likwidacja spółdzielni

Zgodnie ze zdaniem wyrażonym w doktrynie: „likwidacja spółdzielni ma na celu upłynnienie majątku po wcześniejszym ściągnięciu wierzytelności, zaspokojenie wierzycieli oraz rozdzielenie pozostałej kwoty likwidacyjnej na cele określone w uchwale ostatniego walnego zgromadzenia."[1170]. Warto zaznaczyć, że prawo spółdzielcze nie przewiduje rozwiązania spółdzielni, a przejście jej w stan likwidacji, na skutek przesłanek wskazanych w ustawie. Wyróżnić można likwidację obligatoryjną oraz fakultatywną. Zgodnie z art. 113 § 1 uPS do przesłanek obligatoryjnej likwidacji należy: 1) upływ czasu powołania spółdzielni przewidziany w statucie, 2) spadek liczby członków poniżej minimum ustawowego lub statutowego i w ciągu roku nie zostanie uzupełniona, albo 3) podjęcie przez walne zgromadzenie dwóch zgodnych uchwał walnego zgromadzenia większością 3/4 głosów w dwutygodniowym odstępie. Do przesłanek fakultatywnej likwidacji zaliczono 1) sytuację, gdy działalność spółdzielni wykazuje rażące i uporczywe naruszenia prawa lub postanowień statutu, 2) spółdzielnia została zarejestrowana z naruszeniem prawa, 3) spółdzielnia co najmniej od roku nie prowadzi działalności gospodarczej. Co istotne, postawienie spółdzielni w stan likwidacji, na skutek stwierdzenia przesłanek fakultatywnych, następuje na skutek uchwały związku rewizyjnego, w którym spółdzielnia jest zrzeszona (art. 114 § 1 uPS). Wówczas spółdzielnia może zaskarżyć taką uchwałę w terminie sześciu tygodni od dnia jej doręczenia wraz z uzasadnieniem.

Podkreślenia wymaga, że po rozpoczęciu likwidacji spółdzielnia realizuje cel, którym jest formalne zamknięcie jej działalności, upłynnienie majątku, zaspokojenie zobowiązań i doprowadzenie do utraty przez nią bytu prawnego. Kluczowe znaczenie w tym kontekście ma zabezpieczenie interesów wierzycieli spółdzielni[1171]. Czynności, które dążą do likwidacji spółdzielni podejmują jej likwidatorzy. Zgodnie z art. 118 uPS likwidatorami spółdzielni mogą być członkowie ostatniego zarządu lub osoby wybrane przez walne zgromadzenie. Co istotne likwidator może nie być członkiem spółdzielni. Rada spółdzielni, działając w jej imieniu zawiera z likwidatorem umowę o wykonanie czynności likwidacyjnych. W przypadkach

[1170] M. Stepnowska, P. Zakrzewski, *Art. 113…*
[1171] M. Stepnowska, P. Zakrzewski, *Art. 113…*

określonych w art. 114 uPS lub gdy zwołanie rady napotyka poważne trudności likwidatora wyznacza związek rewizyjny.

Prawo spółdzielcze określa przebieg procesu likwidacji. Czynności w nim wykonują likwidatorzy. W pierwszej kolejności, otwarcie likwidacji ujawnia się w rejestrze przedsiębiorców KRS, na skutek wniosku o wpisanie otwarcia likwidacji spółdzielni. Do firmy spółdzielni dodaje się oznaczenie „w likwidacji". Zawiadomienie o otwarciu likwidacji spółdzielni ogłasza się w Monitorze Sądowym i Gospodarczym. Likwidatorzy powinni wezwać wierzycieli do zgłoszenia wierzytelności w terminie trzech miesięcy od dnia ogłoszenia likwidacji oraz przystąpić do sporządzenia sprawozdania finansowego na dzień otwarcia likwidacji oraz listy zobowiązań spółdzielni. Powinni także sporządzić plan finansowy likwidacji i plan zaspokojenia zobowiązań (art. 122 uPS). Jak słusznie wskazuje się w doktrynie, zakończenie likwidacji wymaga uprzedniego zaspokojenia należności przypadających od spółdzielni oraz rozdzielenia pozostałego majątku spółdzielni[1172].

Kolejność zaspokajania należności przypadających od spółdzielni wyznacza art. 125 uPS[1173]. Likwidacja jest uznawana zamkniętą, gdy sprawozdanie likwidacyjne potwierdza całkowity brak aktywów[1174]. Takie ujęcie oddaje cel tej procedury, jakim jest doprowadzenie do definitywnego zakończenia działalności spółdzielni, a w efekcie do ustania jej podmiotowości prawnej. Zgodnie z orzecznictwem, niezaspokojenie wszystkich wierzycieli przy braku jakiegokolwiek majątku nie wyklucza zakończenia postępowania likwidacyjnego[1175]. W myśl art. 126 § 3 uPS, po zatwierdzeniu sprawozdania finansowego na dzień zakończenia likwidacji, likwidator zgłasza do KRS wniosek o wykreślenie spółdzielni. Wykreślenie ogłasza sąd. Ma ono charakter konstytutywny i stanowi zakończenie całego procesu mającego doprowadzić do wyeliminowania z obrotu cywilnoprawnego funkcjonującej w nim wcześniej osoby prawnej - spółdzielni[1176].

W odniesieniu do spółdzielni energetycznych, przepisy nie przewidują przepisów szczególnych regulujących przesłanki likwidacji spółdzielni. Z tego względu zastosowanie znajdą przepisy prawa spółdzielczego, odnoszące się do likwidacji obligatoryjnej, jak i likwidacji fakultatywnej. W związku z przedmiotem działania spółdzielni energetycznej, ewentualnych przyczyn likwidacji spółdzielni energetycznej należy upatrywać w praktyce z funkcjonowaniem tego podmiotu w obszarze OZE. W praktyce spółdzielni energetycznych

[1172] M. Glicz, *Art. 125…*
[1173] Szerzej: P. Pałka, *Art. 125…*
[1174] M. Glicz, *Art. 126…*
[1175] Postanowienie SN z dnia 5 grudnia 2003 r., sygn. akt IV CK 256/02.
[1176] Por. postanowienie SN z dnia 2 grudnia 2010 r., sygn. akt I CSK 120/10.

do decyzji o likwidacji może skłaniać sytuacja, gdy inwestycja w instalacje OZE się nie powiedzie, a spółdzielcy wykażą brak woli dalszego działania. Sytuacja taka przede wszystkim będzie dotyczyć likwidacji obligatoryjnej. Likwidacja fakultatywna związana będzie z oceną funkcjonowania spółdzielni dokonanej przez związek rewizyjny.

Status spółdzielni energetycznej jest powiązany z zamieszczeniem jej danych w wykazie KOWR. W sytuacji postawienia spółdzielni energetycznej w stan likwidacji spółdzielnia ma obowiązek niezwłocznie aktualizować dane ujawnione w wykazie. Jeżeli z procedurą likwidacji spółdzielni związane będzie zaprzestanie przez nią działalności, wówczas przestanie ona spełniać warunki wskazane w ustawie o OZE. Taka sytuacja będzie powodować wykreślenie spółdzielni z wykazu spółdzielni energetycznych KOWR. Warto zaznaczyć, że utrata przez spółdzielnię statusu spółdzielni energetycznej, na skutek jej wykreślenia z wykazu KOWR nie jest równoznaczna z zakończeniem bytu prawnego spółdzielni. Z tego względu, przed zakończeniem procesu likwidacji niezbędne będzie zaspokojenie ewentualnych zobowiązań finansowych związanych z działalnością w obszarze OZE, w tym przede wszystkim rozliczeń ze sprzedawcą energii.

6.6.3. Upadłość spółdzielni

Jak słusznie wskazuje S. Sołtysik, spółdzielnie posiadają tzw. zdolność upadłościową, a więc może zostać wobec nich wszczęte postępowanie upadłościowe[1177]. Warto podkreślić zdanie doktryny, że wszystkie spółdzielnie posiadają taki przymiot[1178]. Upadłość spółdzielni normują przepisy prawa spółdzielczego. W zakresie nieuregulowanym w tej ustawie stosuje się przepisy ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe[1179], zgodnie z art. 137 uPS. Uznanie danego podmiotu za niewypłacalny jest uzależnione od jego niewypłacalności (por. art. 10 uPU). Zgodnie z prawem upadłościowym, wskazuje się na dwa podstawowe kryteria, według których można uznać, że podmiot jest niewypłacalny[1180]. Są nimi przesłanki: 1) zadłużeniowa oraz 2) płynnościowa. W odniesieniu do spółdzielni, pierwsza z nich zachodzi na podstawie art. 130 § 2 uPS, gdy z rocznego sprawozdania wynika, że łączna wartość aktywów nie wystarcza na pokrycie wszystkich zobowiązań, przepis ten jako *lex specialis* wyłącza w odniesieniu do spółdzielni art. 11 ust. 2 uPU i nie wymaga utrzymywania się tej sytuacji przez 24 miesiące[1181]. Druga wynika

[1177] S. Sołtysik, *Art. 130…*
[1178] Ibidem.
[1179] T.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 614 ze zm.
[1180] Ibidem.
[1181] D. Bierecki, *Art. 130…*

z art. 11 ust. 1 uPU, stosowanego do spółdzielni, i polega na utracie zdolności do wykonywania wymagalnych zobowiązań pieniężnych, przy czym domniemywa się ją, gdy opóźnienie w wykonaniu zobowiązań pieniężnych przekracza trzy miesiące (art. 11 ust. 1a uPU). Obie przesłanki funkcjonują równolegle: pierwsza ma charakter bilansowy, druga – płynnościowy, a spełnienie którejkolwiek z nich uzasadnia złożenie wniosku o upadłość[1182].

Uchwałę o postawieniu spółdzielni w stan upadłości podejmuje walne zgromadzenie. Wówczas zarząd spółdzielni obowiązany jest niezwłocznie zgłosić do sądu wniosek o ogłoszenie upadłości (art. 130 § 4 uPS). Z powinności niezwłocznego podjęcia wskazanych czynności należy wywieść ciążący na zarządzie obowiązek dochowania należytej staranności[1183]. W przypadku, gdy przesłanki wystąpią w przypadku spółdzielni będącej w stanie likwidacji, z wnioskiem o ogłoszenie upadłości spółdzielni obowiązany jest likwidator niezwłocznie po stwierdzeniu niewypłacalności spółdzielni (art. 131 uPS). Co istotne, wniosek o ogłoszenie upadłości spółdzielni może złożyć także jej wierzyciel, wykazując niewypłacalność spółdzielni[1184].

Warto zaznaczyć, że statut spółdzielni powinien zawierać postanowienia, które przewidują określone prawem spółdzielczym mechanizmy pokrywania strat. Przede wszystkim z funduszu zasobowego i innych funduszy własnych, a także możliwość uchwalenia dopłat albo podjęcie restrukturyzacji spółdzielni[1185]. Po ogłoszenia upadłości spółdzielni, zarząd majątkiem przejmuje syndyk. Majątek spółdzielni staje się masą upadłości, która służy zaspokojeniu jej wierzycieli (art. 61 uPS). Należności podlegające zaspokojeniu z funduszów masy upadłości są pokrywane według kolejności wyznaczonej przez prawo upadłościowe. Z tego względu roszczenia spółdzielców, w szczególności, o zwrot udziałów czy mają charakter podporządkowany względem wierzycieli. Odpowiedzialność członków za zobowiązania spółdzielni co do zasady nie wykracza poza wniesione udziały, zgodnie z art. 19 § 2-3 uPS.

Ukończenie postępowania upadłościowego spółdzielni wyznacza zakończenie postępowania upadłościowego w drodze wykonania ostatecznego planu podziału funduszy masy upadłości[1186]. Po ukończeniu postępowania upadłościowego syndyk upadłości zgłasza do sądu rejestrowego wniosek o wykreślenie spółdzielni z KRS (art. 136 uPS), z czym wiąże się ustanie bytu prawnego spółdzielni. W przypadku, gdy ze sprawozdania finansowego spółdzielni, która zaprzestała swej działalności wynika, że jej majątek nie wystarcza na

[1182] Ibidem.
[1183] Ibidem.
[1184] S. Sołtysik, *Art. 132…*
[1185] Eadem, *Art. 130…*
[1186] Za: S. Sołtysik, *Art. 136…*

pokrycie kosztów postępowania upadłościowego, a wierzyciele nie wyrażą zgody na ich pokrycie, sąd na wniosek wierzycieli lub Krajowej Rady Spółdzielczej zarządzi wykreślenie spółdzielni z KRS. W takim wypadku nie przeprowadza się postępowania upadłościowego (art. 133 uPS)[1187].

W przypadku spółdzielni energetycznych, ich upadłość związana jest przede wszystkim z działalnością podejmowaną w obszarze OZE. W modelowym przypadku, to instalacje OZE i ich eksploatacja wiązać się będzie z ewentualnymi zobowiązaniami finansowymi, a także będą stanowić główne źródło przychodów spółdzielni. W tym kontekście warto zaznaczyć, że działalność spółdzielni ujęta w ustawie o OZE koncentruje się na jej członkach – podmioty trzecie nie mogą korzystać z energii lub gazów wytwarzanych w ramach spółdzielni. Z tego względu to na członkach spółdzielni spoczywa ciężar wyposażenia jej w środki finansowe niezbędne do zachowania płynności finansowej. W tym zakresie środki pieniężne spółdzielnia energetyczna będzie pozyskiwała przede wszystkim w drodze rozliczeń wewnętrznych z jej członkami[1188]. Jak już podkreślono w niniejszej pracy, spółdzielnia energetyczna może prowadzić także działalność w obszarach innych niż źródła odnawialne. Taka sytuacja dotyczy przede wszystkim spółdzielni prowadzących określoną działalność przed podjęciem aktywności polegającej na wytwarzaniu energii ze źródeł odnawialnych. W działalności tego rodzaju spółdzielni występuje ryzyko utraty płynności finansowej w wyniku posiadanych zobowiązań finansowych niezwiązanych bezpośrednio z działalnością spółdzielni energetycznej określoną w ustawie o OZE.

W tym kontekście, podkreślenia wymaga, że zasadnicze korzyści, w tym finansowe, które są związane z prowadzoną działalnością, wynikają ze statusu spółdzielni energetycznej i korzystania z systemu opustów. Samo utrzymanie statusu spółdzielni energetycznej zależy od spełniania warunków określonych w ustawie o OZE. Utrata tego statusu w wyniku wykreślenia z wykazu spółdzielni energetycznych może skutkować pogorszeniem wyniku finansowego spółdzielni. Sytuacja taka będzie przede wszystkim wynikała z utraty przez spółdzielnię możliwości pozyskiwania środków finansowych od swoich członków, z tytułu korzystania przez nich z systemu opustów, w szczególności w oparciu o instalacje OZE należące do spółdzielni.

[1187] Szerzej: D. Bierecki, *Art. 133…*
[1188] Zob. rozdział VII.

6.7. Podsumowanie

Przedmiot działalności spółdzielni energetycznej wyznaczony treścią art. 2 pkt 33a uOZE określa miejsce tego podmiotu na rynku energetycznym. Zgodnie z koncepcją ustawodawcy spółdzielnia energetyczna może wytwarzać określone ustawą rodzaje energii oraz gazów, prowadzić obrót nimi oraz je magazynować. Mogą one pochodzić wyłącznie z OZE. Katalog wytwarzanej energii oraz paliw gazowych obejmuje: energię elektryczną, cieplną, biogaz, biogaz rolniczy oraz biometan. Działalność ta może być prowadzona wyłącznie na rzecz spółdzielni oraz jej członków. Jednocześnie spółdzielnia energetyczna może podjąć inne aktywności, niezwiązane z obszarem energetyki odnawialnej. Nie może ona jednak naruszać przepisów ustawy o OZE.

Przyjęcie przez polskiego ustawodawcę definicji legalnej spółdzielni energetycznej zostało powiązane z przyznaniem jej odrębnego systemu wsparcia opartego na ilościowym rozliczaniu energii wprowadzonej do sieci i z niej pobranej (system opustów). Uzyskanie statusu spółdzielni energetycznej jest uzależnione od spełnienia katalogu wymogów prawnych określonych w ustawie o OZE – odnoszących się przede wszystkim do obszaru jej działania oraz wymogu pokrycia 70% rocznego zapotrzebowania jej członków na energię elektryczną poprzez produkcję własną. Spółdzielnia powinna także prowadzić działalność w oparciu o instalacje OZE stanowiące jej własność lub własność jej członków.

Proces zakładania spółdzielni energetycznej obejmuje etap koncepcyjny, wpis do rejestru przedsiębiorców KRS, a po weryfikacji spełnienia wymogów wskazanych w ustawie o OZE – zamieszczenie jej danych w wykazie spółdzielni energetycznych prowadzonym przez Dyrektora Generalnego KOWR. Następnie spółdzielnia powinna zawrzeć umowę kompleksową ze sprzedawcą energii, co pozwala na objęcie systemem wsparcia.

Organizację spółdzielni energetycznej regulują przede wszystkim przepisy prawa spółdzielczego. Oparcie uczestnictwa społeczeństwa w transformacji energetycznej na zasadach spółdzielczych pozwala na realizację idei sprawiedliwej transformacji, akcentując dystrybutywny charakter korzyści i włączenie wspólnot lokalnych w aktywne uczestnictwo w rynku energetycznym.

W transformacji energetycznej uczestniczą także spółdzielnie inne niż energetyczne – w szczególności mieszkaniowe i działające na obszarach wiejskich, a także obywatelskie społeczności energetyczne prowadzące działalność w formie spółdzielni. Podmioty te obecnie korzystają z innych niż *net-metering* systemów wsparcia wytwarzania energii elektrycznej z OZE. W tym kontekście podkreślenia wymaga, że przyznany spółdzielni energetycznej

system opustów stanowi rozwiązanie niezwykle korzystne oraz spójne z zasadą zrównoważonego rozwoju, gdyż łączy preferencyjne rozliczenia z możliwością wytwarzania energii z OZE na własne potrzeby.

Rozdział VII Prawne aspekty funkcjonowania spółdzielni energetycznej w zakresie wytwarzania, magazynowania oraz obrotu energią elektryczną pochodzącą z OZE

7.1. Eksploatacja instalacji OZE w spółdzielni energetycznej

Zgodnie z art. 38f ust. 1 uOZE, instalacje OZE eksploatowane w ramach spółdzielni energetycznej powinny stanowić własność samej spółdzielni lub spółdzielców w niej zrzeszonych. Instalacje mogą zostać posadowione jeszcze przed założeniem spółdzielni lub po jej powstaniu. W przypadku wykorzystywania instalacji OZE powstałych przed założeniem spółdzielni, mogą one stanowić własność spółdzielców, albo innych podmiotów. Wówczas niezbędne jest ich nabycie. W przypadku, gdy instalacja ma zostać nabyta przez spółdzielnię, powinna ona dysponować środkami finansowymi niezbędnymi do zrealizowania transakcji. Z tego względu, to spółdzielcy powinni w pierwszej kolejności wyposażyć spółdzielnię w wymagane środki finansowe. Następnie, finanse spółdzielni powinny pozwolić jej na utrzymanie instalacji, jej ubezpieczenie, a także ewentualnie na spłatę zobowiązań, jeżeli powstała w oparciu o kapitał obcy (przede wszystkim pożyczka lub kredyt). Świadczenia te mogą być realizowane w ramach różnego rodzaju instytucji prawa spółdzielczego. W pierwszej kolejności środki spółdzielni pochodzą z udziałów oraz wpisowego. Instalacja OZE może zostać przeniesiona na własność spółdzielni przez spółdzielnię także w formie wkładu. W celu zapewnienia spółdzielni niezbędnych środków finansowych, kluczowe znaczenie ma ustanowienie cyklicznych świadczeń członków na rzecz spółdzielni. Prawo spółdzielcze przewiduje różne podstawy tego rodzaju świadczeń. Standardowe rozwiązanie stanowi utworzenie funduszu fakultatywnego, zasilanego cyklicznymi wpłatami członków[1189].

W przypadku, gdy instalacja stanowi własność spółdzielcy, należy uwzględnić, że zgodnie z systemem opustów, z wytwarzanej przez nią energii elektrycznej korzystać będą także inni spółdzielcy. Z tego względu niezbędne jest wewnętrzne uregulowanie korzystania z instalacji OZE. Kwestia ta powinna zostać uwzględniona w treści dokumentów wewnętrznych spółdzielni. Są nimi przede wszystkim statut, regulaminy oraz umowy cywilnoprawne. Przyjmując, że instalacja OZE należąca do danego członka powstała jeszcze

[1189] Wówczas taki fundusz może być zasilany na podobnych zasadach, jak fundusz remontowy w spółdzielniach mieszkaniowych, por. H. Milewska – Wilk, *Działalność i znaczenie spółdzielni mieszkaniowych w Polsce*, Badania Obserwatorium Polityki Miejskiej, Instytut Rozwoju Miast i Regionów, Warszawa–Kraków 2023, s. 25-27.

przed założeniem spółdzielni energetycznej, należy założyć, że funkcjonowała już w ramach określonego modelu rozliczeń wytwarzanej energii. Z tego względu spółdzielca będzie zmuszony przede wszystkim do zakończenia lub zmiany dotychczasowych umów cywilnoprawnych, na podstawie których odbywało się wytwarzanie energii. Obejmuje to także rezygnację z systemu wsparcia, którym instalacja była dotychczas objęta.

Z uwagi na zmianę sposobu korzystania z instalacji, poprzez objęcie jej systemem opustów, konieczne będzie wypowiedzenie lub zmiana dotychczasowych umów zawartych z podmiotami trzecimi – przede wszystkim przedsiębiorcami energetycznymi. Udostępnienie instalacji OZE w celu wytwarzania energii w ramach spółdzielni energetycznej wyklucza bowiem korzystanie z innego rodzaju systemów wsparcia lub bezpośrednią sprzedaż energii podmiotowi trzeciemu. Warto zaznaczyć, że w konsekwencji spółdzielca będący właścicielem instalacji OZE zostanie pozbawiony dotychczasowego źródła dochodów. Tym samym, będzie oczekiwał stosownej rekompensaty, w związku z wykorzystywaniem instalacji OZE na rzecz spółdzielni.

7.2. Realizacja inwestycji w instalacje OZE w ramach spółdzielni energetycznej

W przypadku funkcjonowania spółdzielni energetycznej w oparciu o instalacje OZE, które dopiero mają zostać posadowione, wówczas przed uzyskaniem wpisu w wykazie spółdzielni energetycznych, spółdzielnia lub spółdzielcy, powinni przeprowadzić proces inwestycyjno-budowlany[1190]. Sam proces inwestycyjny odbywa się co do zasady na zasadach ogólnych. Ustawodawca w drodze tzw. „specustawy o biogazowniach rolniczych”[1191] przewidział przepisy specjalne odnośnie realizacji inwestycji w zakresie biogazowni rolniczych przez spółdzielnię energetyczną. W art. 7 ust. 8d[14] uPE uregulowano przesłanki obligujące OSDe do wydania warunków przyłączenia w przypadku instalacji OZE wytwarzających energię elektryczną na potrzeby członków spółdzielni energetycznej. Kluczowe uwarunkowania procesu inwestycyjnego są uzależnione od rodzaju instalacji OZE, jej mocy lub wydajności oraz lokalizacji.

[1190] Doktryna określa „proces inwestycyjno-budowlany” jako tok czynności związanych z realizacją oraz oddaniem do użytku danej inwestycji budowlanej. Nie obejmuje on utrzymania budynków oraz rozbiórki, za: K. Małysa, *Proces inwestycyjno-budowlany*, Kraków 2002, s. 25.

[1191] Przepisy te zostały zawarte w ustawie z dnia 13 lipca 2023 r. o ułatwieniach w przygotowaniu i realizacji inwestycji w zakresie biogazowni rolniczych, a także ich funkcjonowaniu, Dz.U. z 2023 r., poz. 1597 ze zm.

Aspekty prawne związane z realizacją procesu inwestycyjno-budowlanego instalacji OZE zostały kompleksowo przeanalizowane przez doktrynę[1192]. Dostępne są także liczne opracowania o charakterze praktycznym[1193]. Z tego względu proces ten w niniejszej pracy przytoczono został poglądowo, w celu odniesienia się do aspektów najbardziej istotnych z perspektywy funkcjonowania spółdzielni energetycznej. Wyróżnić można następujące etapy realizacji inwestycji: 1) etap określenia prawnej wykonalności inwestycji, 2) uzyskanie wymaganych decyzji środowiskowych, 3) etap planistyczno-lokalizacyjny, 4) uzyskanie warunków przyłączenia, 5) proces budowlany oraz 6) przyłączenie do sieci[1194].

W pierwszej kolejności niezbędne jest określenie, czy inwestycja w zaplanowanym kształcie oraz w określonej lokalizacji może zostać wykonana zgodnie z przepisami prawa. Niezbędne w tym celu jest przeprowadzenie gruntownej analizy prawnej oraz studium ekonomiczno-technicznego funkcjonowania instalacji, wraz z kosztorysem[1195]. W przypadku wstępnego ustalenia wykonalności realizacji przedsięwzięcia, niezbędne jest nabycie tytułu prawnego do gruntu. Często w tym celu inwestor zawiera wieloletnią umowę dzierżawy z jego właścicielem[1196]. Niejednokrotnie instalacje OZE są posadawiane na gruntach rolnych[1197]. Realizacja inwestycji, w szczególności budowa instalacji o większych mocach, wymaga odrolnienia gruntu – wyłączenia gruntów z produkcji rolniczej, poprzedzonego zmianą przeznaczenia gruntu rolnego na cele nierolnicze, gdy wymagają tego przepisy szczególne[1198].

Część inwestycji będzie wymagała uzyskania przez inwestora decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Jest ona wymagana wyłącznie dla przedsięwzięć mogących oddziaływać na środowisko. Ich lista została zawarta w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco

---

[1192] M.in. M. Dończyk, M. Korzon, O. Skibicki, M. Stupak, *Odnawialne źródła energii. Poradnik dla inwestorów oraz wytwórców energii*, Warszawa 2022, A. Siwkowska, *Proces inwestycyjno-budowlany dla instalacji OZE*, Legalis/el. 2023.

[1193] Zazwyczaj szczegółowo przedstawiają proces inwestycyjny dla danego rodzaju OZE. Dla biogazowni, np. *Biogaz i biometan – Poradnik inwestora*, „Magazyn Biomasa" 2022, nr 7 (88), dla instalacji PV, np. K. Woźny, *Poradnik w zakresie inwestycji w instalacje fotowoltaiczne*, Kraków 2020, dla inwestycji w elektrownie wiatrowe, np. Energetyka wiatrowa w Polsce 2025, źródło: https://windenergy-tpa.pl/ (dostęp: 30.09.2025).

[1194] Por. A. Siwkowska, *Przedsięwzięcia OZE* w: *Proces inwestycyjno-budowlany…*

[1195] Szerzej: H. Wojciechowski, *Efektywność techniczna i ekonomiczna rozproszonych i rozsianych układów wytwarzania energii*, „Instal" 2010, nr 6.

[1196] Szerzej: A. Skorupka, M. Skorupka, *Kilka uwag o umowie dzierżawy…*, s. 85–103.

[1197] W tym kontekście warto wspomnieć o nowoczesnych rozwiązaniach, które pozwalają łączyć posadowienie instalacji OZE - instalacji fotowoltaicznych, z ochroną gruntów rolnych, określanych jako agrowoltaika lub agrofotowoltaika, szerzej: M. Kruś, K. Tychmanowicz, *Agrofotowoltaika jako narzędzie ochrony gruntów rolnych*, „Samorząd Terytorialny" 2022, nr 7-8, s. 122-130.

[1198] Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 82). Szerzej: M. Karpiuk, *Normatywne aspekty ograniczenia przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne*, „Studia Iuridica Lubliniensis" 2013, nr 20, s. 71-82, A. Zieliński, *Orzecznictwo sądowoadministracyjne w sprawach odrolnienia gruntów*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego" 2010, nr 5-6, s. 497-510.

oddziaływać na środowisko[1199]. Rozporządzenie wyróżnia dwie podstawowe grupy przedsięwzięć, dla których konieczne jest uzyskanie decyzji: 1) przedsięwzięcia, które mogą potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko - uzyskanie decyzji będzie możliwe dopiero po przeprowadzeniu oceny oddziaływania na środowisko, 2) przedsięwzięcia, które mogą zawsze znacząco oddziaływać na środowisko – konieczność przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko jest uzależniona od decyzji organu prowadzącego postępowanie[1200].

Etap planistyczno-lokalizacyjny sprowadza się do zgodności inwestycji z przepisami regulującymi planowanie i zagospodarowane. Polega on na uzyskania decyzji o warunkach zabudowy, albo, alternatywnie, na konieczności wprowadzenia zmian w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. W tym kontekście warto zasygnalizować, że posadowienie instalacji OZE na podstawie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowaniu terenu w ostatnich latach straciło na znaczeniu. Wynika to z reformy przepisów regulujących planowanie i zagospodarowanie przestrzenne z 2023 r.[1201], która w dużej mierze uzależnia lokalizowanie instalacji OZE od uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz planów ogólnych tworzonych przez gminy[1202].

W dalszej kolejności inwestor powinien uzyskać warunki przyłączenia do sieci. Z uwagi na okoliczność, że ustawodawca objął systemem opustów wyłącznie energię elektryczną wytwarzaną w ramach spółdzielni energetycznej, rozważania dotyczące przyłączenia do sieci dystrybucyjnej koncentrować się będą na przyłączeniu do sieci elektroenergetycznej. Ten etap procesu inwestycyjno-budowlanego poprzedza uzyskanie pozwolenia na budowę lub jest z nim procedowany równolegle. Możliwość wprowadzania energii elektrycznej wyprodukowanej w instalacji OZE stanowi kluczowy warunek powodzenia inwestycji. Zgodnie z art. 38c ust. 2 pkt 1 uOZE, spółdzielcy mogą być przyłączeni wyłącznie do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej.

Procedurę uzyskania warunków przyłączenia reguluje art. 7 uPE. Inwestor składa wniosek o wydanie warunków przyłączenia do OSDe. Powinien zawierać dane projektowe,

[1199] Dz.U. z 2019 r. poz. 1839 ze zm.

[1200] Szerzej: A. Siwkowska, *Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach dla instalacji OZE*, w: *Proces inwestycyjno-budowlany…*

[1201] Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2023 r. poz. 1688 ze zm.

[1202] Szerzej: A. Kurzawa, *Dopuszczalność lokalizacji instalacji odnawialnego źródła energii w świetle władztwa planistycznego gminy oraz ułatwień wprowadzonych zmianą art. 10 ust. 2a ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego" 2023, nr 5, s. 44-53, J. Antepowicz, R. Dubieszko, *Nowelizacja ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz jej wpływ na realizację inwestycji w odnawialne źródła energii – wybrane zagadnienia oraz ich ocena*, „Palestra" 2023, nr 11, s. 21-38.

parametry techniczne instalacji oraz dokumenty potwierdzające tytuł prawny i usytuowanie planowanych urządzeń. OSDe analizuje możliwości techniczne i ekonomiczne przyłączenia, a w ramach odpowiedzi formułuje szczegółowe warunki przyłączenia wraz z okresem ich ważności (2 lata od dnia ich doręczenia), co stanowi podstawę do zawarcia umowy przyłączeniowej[1203]. Jeśli operator stwierdzi brak możliwości przyłączenia, ma obowiązek przedstawić inwestorowi warunki i termin rozbudowy lub modernizacji sieci umożliwiający przyłączenie w przyszłości[1204].

Następnie inwestor inicjuje proces budowlany. Przebieg tego postępowania również uzależniony jest od rozmiaru inwestycji. W zależności od zakresu planowanych działań przepisy ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane[1205] wymagają uzyskania pozwolenia na budowę, albo realizacji prac na podstawie zgłoszenia zamiaru budowy instalacji OZE[1206]. W przypadkach instalacji o najmniejszym stopniu oddziaływania, przepisy przewidują obowiązek uzgodnień z rzeczoznawcą do spraw zabezpieczeń przeciwpożarowych pod względem zgodności z wymaganiami ochrony przeciwpożarowej, projektu tych urządzeń oraz zawiadomienia właściwych organów Państwowej Straży Pożarnej[1207]. Ostatni etap procesu budowalnego stanowi przystąpienie do użytkowania obiektów. W przypadku budowy na podstawie zgłoszenia można przystąpić do użytkowania od razu po zakończeniu budowy. Jeżeli podstawę stanowiła decyzja o pozwoleniu na budowę, co do zasady, użytkowanie będzie możliwe po zawiadomieniu organu nadzoru budowlanego o zakończeniu budowy, jeżeli organ ten w terminie 14 dni od dnia doręczenia zawiadomienia nie zgłosi sprzeciwu w drodze decyzji[1208]. Faktyczne rozpoczęcie wprowadzania do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej wymaga zawarcia umowy o przyłączenie[1209]. Katalog elementów, jakie ta umowa powinna zawierać określono w art. 7 ust. 2 uPE.

Zgodnie z intencją ustawodawcy, wprowadzenie spółdzielni energetycznych miało stanowić impuls dla rozwoju OZE na obszarach wiejskich. W ten cel wpisuje się także ustawa z dnia 13 lipca 2023 r. o ułatwieniach w przygotowaniu i realizacji inwestycji w zakresie biogazowni rolniczych, a także ich funkcjonowaniu, (tzw. „specustawa o biogazowniach

[1203] Szerzej: Ł. Jankowski, M. Czarnecka, T. Ogłódek, G. Zych, *Art. 7*, w: M. Czarnecka, T. Ogłódek (red.), *Prawo energetyczne…*
[1204] Ibidem.
[1205] T.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 418 ze zm.
[1206] Szerzej: A. Siwkowska, *Pozwolenie na budowę dla instalacji OZE*, w: *Proces inwestycyjno-budowlany…*
[1207] Ibidem.
[1208] Zgodnie z art. 54 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane.
[1209] Szerzej: P. Nowakowska, E. Przyśliwska-Urbanek. *Przyłączenie do sieci elektroenergetycznej w trybie tzw. komercyjnym (cywilnym). Jak to działa?*, „Nowa Energia" 2023, nr 2, s. 27-31.

rolniczych")[1210]. W drodze ustawy wprowadzono liczne uproszczenia w zakresie procesu inwestycyjno-budowlanego dla określonych podmiotów, realizujących inwestycję w biogazownie rolnicze. Ustawa zawiera w szczególności zasady oraz procedury, mające na celu ułatwienie i przyspieszenie tego rodzaju przedsięwzięć.

Katalog podmiotów uprawnionych, wskazany w art. 3 uBioRol obejmuje przede wszystkim podmioty związane z rolnictwem – m.in. prowadzące gospodarstwa rolne, grupy producentów rolnych oraz działające na rynku artykułów rolno-spożywczych. Co istotne, ustawodawca uwzględnił także formy prawno-organizacyjne energetyki obywatelskiej, określając ułatwienia dla spółdzielni energetycznych oraz koordynatorów klastrów energii. Z przywilejów mogą korzystać także spółki handlowe, w których akcje lub udziały posiada przynajmniej jeden z podmiotów uprawnionych. Preferencjami objęte są biogazownie rolnicze odpowiadające wymogom wskazanym w art. 4 uBioRol. Dotyczą one obowiązku lokalizacji na nieruchomości należącej do podmiotu uprawnionego, wykorzystania przynajmniej w części substratów produkowanych przez podmiot uprawniony oraz wykorzystywania wyłącznie substratów, których lista została określona w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie ustawy[1211]. Ustawa zawiera także ograniczenia dotyczące mocy zainstalowanej elektryczną (nie więcej niż 3,5 MW) oraz cieplnej instalacji, a także jej wydajności. Limity te są niższe niż łączna moc oraz wydajność instalacji, które mogą być eksploatowane w ramach spółdzielni energetycznej zgodnie z art. 38e ust. 1 uOZE.

Ułatwienia obejmują skrócenie procesu inwestycyjnego, usuwają wątpliwości prawne odnośnie uznawania niektórych substancji używanych jako substrat za odpady oraz wskazują surowce, które będą mogły być wprowadzone do obrotu jako produkty pofermentacyjne bez konieczności uzyskania pozwoleń administracyjnoprawnych. Szerzej należy omówić przede wszystkim aspekty odnoszące się do kwestii proceduralnych inwestycji. Specustawa wprowadziła skrócone terminy dla organów w procesie budowlanym biogazowni rolniczej – z 90 do 65 dni na wydanie decyzji o warunkach zabudowy (art. 13 pkt 1 uBioRol) oraz z 65 do 45 dni na wydanie pozwolenia na budowę (art. 9 uBioRol). Dalsze ułatwienia dotyczą ograniczenia liczby podmiotów, którym przysługuje status strony w postępowaniu w sprawie warunków zabudowy. Zgodnie z dodanym ustawą art. 64aa ust. 1 uPZP, status ten posiadają wyłącznie wnioskodawcy, właściciele i użytkownicy wieczyści nieruchomości znajdujących się w obszarze, na który inwestycja będzie oddziaływać. Takie rozwiązanie znacznie ogranicza

[1210] Dz.U. z 2023 r. poz. 1597 ze zm.
[1211] Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 października 2023 r. w sprawie szczegółowej listy substratów możliwych do wykorzystania w biogazowni rolniczej, Dz.U. poz. 2230.

udział strony społecznej, co skutkuje przyspieszeniem postępowania[1212]. Kolejnym uproszczeniem jest obowiązek wydania warunków przyłączenia przez OSDe w terminie 90 dni, w przypadku biogazowni rolniczych o łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej nie większej niż 2 MW (art. 7 ust. 8g pkt 6 uPE).

Wprowadzenie „specustawy o biogazowniach rolniczych" należy ocenić jednoznacznie pozytywnie. Poprzez ten akt prawny ustawodawca wprowadził liczne ułatwienia proceduralne dla rolników oraz podmiotów powiązanych ze społecznością wiejską, w tym wpisujących się w energetykę obywatelską. Zastosowane preferencje wpisują się w sprawiedliwą transformację energetyczną, gdyż wyrównują, choćby częściowo, szanse rolników na realizację inwestycji dotychczas kojarzonych z podmiotami dysponującymi znacznym kapitałem[1213], Ułatwienia w nim zawarte stanowią zachętę do włączania się rolników w transformację energetyczną, w tym, poprzez zakładanie spółdzielni energetycznych.

Wątpliwość budzi jedynie, że ustawodawca jako podmiot uprawniony wskazał spółdzielnię energetyczną w rozumieniu ustawy o OZE. Tym samym, ułatwienia dotyczyć będą wyłącznie spółdzielni, których dane zostały już umieszczone w wykazie spółdzielni energetycznych KOWR, a zatem dysponujących już instalacjami OZE. Wydaje się, że właściwe byłoby rozszerzenie katalogu podmiotów uprawnionych o spółdzielnię, która dopiero zamierza wystąpić z wnioskiem o umieszczenie jej danych w wykazie KOWR, gdyż tego rodzaju podmiot realizuje inwestycje w OZE, a zatem może skorzystać z preferencji wskazanych w ustawie.

7.3. Preferencje w zakresie wydania warunków przyłączenia dla instalacji OZE eksploatowanych w ramach spółdzielni energetycznej

Inwestor planujący realizację procesu inwestycyjno-budowlanego w zasadzie ma wpływ na praktycznie wszystkie etapy procesu. W jego gestii leży wybór rodzaju instalacji OZE, jej mocy zainstalowanej, a także lokalizacja inwestycji. Aspektem niezależnym od niego jest uzyskanie warunków przyłączenia. Z tego względu wstępna ocena, czy instalacja ma szansę na uzyskanie warunków przyłączenia ma kluczowe znaczenie. W art. 7 ust. 1 uPE została wyrażona zasada pierwszeństwa przyłączenia instalacji OZE. Jej wprowadzenie stanowi wynik

[1212] W literaturze wskazuje się, że szeroki udział przeciwników budowy biogazowni stanowi czynnik znacznie utrudniający oraz przedłużający realizację inwestycji, za: A. Ostrowska, *Prawno-administracyjne bariery budowy biogazowni rolniczych w Polsce*, „Acta Universitatis Lodziensis, Folia Oeconomica" 2012, nr 270, s. 134.
[1213] J. Goździewicz-Biechońska, A. Suchoń, *Wpływ energii odnawialnej…*, s. 293.

implementacji do polskiego systemu prawnego, przepisów dyrektywy 2009/28/WE[1214]. Jak podaje doktryna, pierwszeństwo przyłączenia instalacji OZE należy rozumieć jako pierwszeństwo zawarcia samej umowy o przyłączenie do sieci. W sytuacji, gdy jednocześnie o przyłączenie wnioskuje podmiot chcący przyłączyć instalację OZE oraz podmiot, który chciałby przyłączyć inną instalację a jednoczesne przyłączenie obu z nich jest niemożliwe, wówczas to instalacja OZE ma pierwszeństwo[1215].

Należy jednak podkreślić, że wydanie warunków przyłączenia jest uzależnione od technicznych i ekonomicznych warunków przyłączenia do sieci i dostarczania energii elektrycznej. Wnoszący o zawarcie umowy spełnia warunki przyłączenia do sieci i odbioru, przy czym w przypadku przyłączenia źródła lub magazynu energii elektrycznej moc przyłączeniowa tego źródła lub magazynu energii elektrycznej może być mniejsza lub równa jego mocy zainstalowanej elektrycznej (art. 7 ust. 1 uPE). W ustawie prawo energetyczne nie zawarto definicji legalnych technicznych oraz ekonomicznych warunków przyłączenia. Z tego względu, aby określić, kiedy następuje brak warunków technicznych lub ekonomicznych, skutkujący odmową wydania warunków przyłączenia, należy oprzeć się na stanowisku Prezesa URE, mającym charakter *soft law*[1216].

Zgodnie z interpretacją tego organu, „brak warunków technicznych przyłączenia" zachodzi wyłącznie przy obiektywnej, trwałej i nieusuwalnej przeszkodzie uniemożliwiającej przyłączenie, mimo podjętych prób; to sytuacje wyjątkowe, które należy precyzyjnie uzasadnić w odmowie[1217]. Ocenę opiera się na kryteriach obiektywnych (także ekonomicznych), a istotnym dowodem są plany rozwoju przedsiębiorstwa przewidujące modernizację sieci[1218].

Podkreślenia wymaga, że w ostatnich latach nastąpił znaczny wzrost odmów wydawania warunków przyłączenia do sieci elektroenergetycznej instalacji OZE[1219]. Zgodnie z dostępnymi danymi statystycznymi, według stanu na koniec roku 2022 r. ok. 95% wniosków o wydanie warunków przyłączenia dla dużych instalacji OZE zostało rozpatrzonych

[1214] Za: M. Battara, W. Szczygielski, *Art. 7*, w: M. Kuliński (red.), *Prawo energetyczne. Komentarz*, Legalis/el. 2017.
[1215] P. Lissoń, J. Pokrzywniak, *Art. 179*, w: J. Baehr, M. Szambelańczyk, *Ustawa o odnawialnych źródłach energii. Komentarz*, LEX/el. 2016.
[1216] Szerzej: R. Stefański, *Ekonomiczne warunki przyłączenia nowych odbiorców do sieci energetycznej a interes ekonomiczny konsumentów*, w: M. Czarnecka, T. Skoczny (red), *Prawo Konsumenckie w praktyce*, Warszawa 2016, s. 236-246.
[1217] Informacja Prezesa URE nr 15/2024 dotycząca kwestii wywołujących najczęstsze wątpliwości w obszarze przyłączania do sieci, s. 2, https://www.ure.gov.pl/pl/urzad/informacje-ogolne/komunikaty-prezesa-ure/11816,Informacja-nr-152024.html (dostęp: 30.09.2025).
[1218] Ibidem.
[1219] G. Zych, *Zjawisko odmowy zawarcia umowy o przyłączenie instalacji do sieci w świetle zobowiązań międzynarodowych Polski*, „internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny" 2022, nr 2(11), s. 72.

odmownie[1220]. Przyczyn takiego stanu rzeczy upatruje się w niestabilności sieci elektroenergetycznych spowodowanych nieregularną pracą tzw. niesterowalnych instalacji OZE, w szczególności instalacji PV. Polski system dystrybucyjny nie jest przystosowany do pracy przy tak zmiennej produkcji. Skutkuje to trudnościami w regulacji napięcia w sieci[1221].

Kwestia ta została zaadresowana przez ustawodawcę w drodze nowelizacji ustawy o OZE oraz prawa energetycznego z 2023 r. Nowelizacja wprowadziła art. 7 ust. 8d[14] uPE, który określa przesłanki, których wystąpienie obliguje OSDe do wydania warunków przyłączenia instalacji OZE, która będzie wytwarzać energię elektryczną w ramach spółdzielni energetycznej. Zgodnie z przytoczonym przepisem, OSDe jest obowiązany do wydania warunków przyłączenia w przypadku spełnienia kumulatywnie następujących przesłanek: 1) podmiotowej – wnioskodawca jest członkiem spółdzielni, a instalacja OZE objęta wnioskiem ma wytwarzać energię elektryczną na potrzeby odbiorców końcowych zrzeszonych w spółdzielni energetycznej, 2) terytorialnej – odbiorcy powinni być zasilani z tej samej stacji średniego napięcia/niskiego napięcia co on albo z bezpośrednio połączonych stacji/sieci średniego napięcia, 3) dotyczących mocy i 4) pokrycia zapotrzebowania na energię – łączna moc instalacji OZE wykorzystywanych w ramach spółdzielni energetycznej (a) nie przekracza 80% łącznej mocy wynikającej z warunków lub umów przyłączeniowych tych odbiorców i (b) pozwala w każdej godzinie pokryć co najmniej 50% ich łącznych dostaw energii.

Wymaga podkreślenia, że wskazane przesłanki są bardziej rygorystyczne, niż wymogi ustawowe dotyczące samego podjęcia działalności przez spółdzielnię energetyczną. Spełnienie przesłanki terytorialnej znacznie ogranicza obszar działalności spółdzielni, zawężając go do przebiegu sieci elektroenergetycznych. Odnosząc się do przesłanki dotyczącej mocy – łączna moc zainstalowana elektryczna wszystkich instalacji OZE, które będą wytwarzać energię elektryczną na potrzeby członków spółdzielni energetycznej nie może przekroczyć 80% łącznej mocy określonej w wydanych warunkach przyłączenia lub w umowach o przyłączenie do sieci dla tych odbiorców końcowych. W przepisie wskazano moc przyłączeniową, a zatem moc czynną planowaną do pobierania lub wprowadzania do sieci. Jest ona określona w umowie o przyłączenie do sieci jako wartość maksymalna wyznaczana w ciągu każdej godziny okresu rozliczeniowego ze średnich wartości tej mocy w okresach piętnastominutowych, służąca do

[1220] Copernic Connect: Ok. 95% wniosków o przyłączenie dużych instalacji OZE kończy się odmową, https://wysokienapiecie.pl/krotkie-spiecie/copernic-connect-ok-95-wniosk-w-o-przy-czenie-du-ych-instalacji-oze-ko-czy-si-odmow/ (dostęp: 30.09.2025).

[1221] Szerzej: B. Kaszowska, D. Jeziorny, R. Stolarczyk, W. Schab, *Wpływ przyłączania odnawialnych źródeł energii i magazynów energii na warunki pracy sieci rozdzielczej SN*, „Przegląd Elektrotechniczny" 2024, nr 8, s. 36-39.

zaprojektowania przyłącza[1222]. W efekcie, gwarancja przyłączenia dotyczy instalacji OZE, które nie będą przewymiarowane. Ich moc nie może bowiem przekraczać zapotrzebowania na energię określonego poprzez moc przyłączeniową.

Kluczowe znaczenie ma przesłanka dotycząca możliwości pokrycia zapotrzebowania na energię. Wnioskujący o wydanie warunków przyłączenia członek spółdzielni musi wykazać, że łączna moc zainstalowana elektryczna wszystkich instalacji OZE, które będą wytwarzać energię elektryczną na potrzeby odbiorców końcowych umożliwia pokrycie w ciągu każdej godziny nie mniej niż 50% łącznych dostaw energii elektrycznej do tych odbiorców końcowych. Przepis nie odnosi się *explicite* do profilu wytwórczego instalacji OZE. Jednak z użytego sformułowania "umożliwia pokrycie w ciągu każdej godziny nie mniej niż 50% łącznych dostaw energii elektrycznej do tych odbiorców końcowych" wynika, że praca instalacji OZE istniejących (o ile takie są) oraz tych, o których przyłączenie dany podmiot wnioskuje powinna pokryć przynajmniej 50% zapotrzebowania spółdzielców na energię elektryczną w każdej godzinie doby. Tym samym, jeżeli odbiorcy pobierają energię w porze wieczornej lub w nocy, to instalacje powinny także w tych godzinach zapewnić pokrycie minimum 50% zapotrzebowania spółdzielców na energię elektryczną.

Interpretacja art. 7 ust. 8d[14] uPE prowadzi do wniosku, że wymóg dotyczący pokrycia zapotrzebowania na energię elektryczną wyklucza z objęcia gwarancją wydania warunków przyłączenia niesterowalne źródła OZE. Większość odbiorców końcowych energii elektrycznej zużywa prąd w godzinach, w których instalacje PV go nie produkują – wieczorem oraz w nocy[1223]. Z uwagi na profil dobowy produkcji energii w instalacjach wiatrowych, także spełnienie wymogu w oparciu wyłącznie o tego rodzaju instalacje byłby ciężki do spełnienia. Z wymienionych względów, gwarancja uzyskania warunków przyłączenia, przeznaczona dla członków spółdzielni energetycznych odnosi się do sterowalnych instalacji wytwarzających energię elektryczną OZE – w szczególności z biogazu, biogazu rolniczego, albo biometanu.

W tym kontekście należy poczynić uwagę, ze teoretycznie możliwy byłby także miks samych źródeł niesterowalnych lub źródeł niesterowalnych ze źródłami sterowalnymi. Jednak wymagałoby to dostosowania profilów wytwórczych oraz dobowego profilu poboru energii przez spółdzielców. Dodatkową możliwością z perspektywy wnioskodawcy, byłoby połączenie

[1222] Definicja ujęta w § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 29 listopada 2022 r. w sprawie sposobu kształtowania i kalkulacji taryf oraz sposobu rozliczeń w obrocie energią elektryczną (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 904 ze zm.).

[1223] Dotyczy to w szczególności profilu zużycia energii elektrycznej w gospodarstwach domowych, szerzej: P. Olczak, *Magazynowanie energii elektrycznej w prosumenckich instalacjach fotowoltaicznych*, Kraków 2022, s. 26-27.

instalacji OZE z magazynami energii w celu zapewnienia bardziej zrównoważonego wprowadzania energii do sieci elektroenergetycznej. W przypadku jednak magazynów o większych mocach, spółdzielcy powinni liczyć się z koniecznością poniesienia większych nakładów finansowych.

Wprowadzenie gwarancji uzyskania warunków przyłączenia dla instalacji OZE wykorzystywanych w ramach spółdzielni energetycznej zasługuje na aprobatę. Stanowi istotny instrument prawny stymulujący rozwój energetyki obywatelskiej. Za zasadne należy uznać, że ustawodawca nie ustanowił bezwzględnego uprawnienia członka spółdzielni energetycznej do uzyskania warunków przyłączenia. Preferencyjnymi warunkami przyłączenia objęte zostały wyłącznie instalacje nieprzewymiarowane oraz o profilu wytwórczym powiązanym z zapotrzebowaniem na energię odbiorców. Stabilne funkcjonowanie sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej także należy do strategicznych celów w kontekście transformacji energetycznej. Obowiązek wydania warunków przez OSD aktualizuje się dopiero po łącznym spełnieniu przesłanek wskazanych w art. 7 ust. $8d^{14}$ uPE. W razie niespełnienia tych warunków wniosek podlega ocenie na zasadach ogólnych.

Odnosząc się co do zasady pozytywnie do gwarancji uzyskania warunków przyłączenia należy jednak zwrócić uwagę na kwestie, z którymi wiążą się wątpliwości. W pierwszej kolejności nie jest zrozumiałe dlaczego jako podmiot uprawniony do złożenia wniosku o wydanie warunków przyłączenia został wskazany wyłącznie „członek spółdzielni energetycznej". Zdaniem autora, wnioskodawcą w tym przypadku może być także sama spółdzielnia energetyczna, gdy to ona będzie realizować inwestycję. Jednak z językowej treści analizowanego przepisu należy wywnioskować, że w takim przypadku warunek określony w art. 7 ust. $8d^{14}$ pkt 1 uPE nie zostanie spełniony. W oparciu o wykładnię systemową, należy stwierdzić, że przyznanie analizowanych preferencji w zakresie ubiegania się o warunki przyłączenia spółdzielni energetycznej w największym stopniu wpisuje się w *ratio legis* przepisu.

Kolejnym aspektem budzącym wątpliwości jest użycie przez ustawodawcę w art. 7 ust. $8d^{14}$ pkt 2 uPE określenia „łączna moc zainstalowana elektryczna wszystkich instalacji odnawialnego źródła energii". Wydaje się, że bardziej właściwym byłoby zastąpienie go sformułowaniem „sprawność wytwarzania energii elektrycznej wszystkich instalacji odnawialnego źródła energii". O możliwości pokrycia dostaw energii elektrycznej do odbiorców, a zatem ich zapotrzebowania, świadczy bowiem wydajność instalacji, w szczególności określana za pomocą profilu wytwórczego. Analogicznie jak

w art. 38e ust. 1 pkt 3 lit. a uOZE, OSDe mógłby oprzeć się na prognozowanej sprawności, w oparciu o dokumentację techniczną instalacji OZE.

7.4. Działalność spółdzielni energetycznej w zakresie wytwarzania, magazynowania oraz obrotu energią elektryczną ze źródeł odnawialnych

Zgodnie z uwagami przedstawionymi już w niniejszej pracy, ustawodawca przewidział szczególny system wsparcia dla spółdzielni energetycznych wytwarzających lub magazynujących lub prowadzących obrót energią elektryczną pochodzącą ze źródeł odnawialnych. Tym samym, działalność spółdzielni została szczegółowo uregulowana przede wszystkim w odniesieniu do energii elektrycznej. W przypadku wytwarzania oraz prowadzenia obrotu przez spółdzielnię energią cieplną, prowadzi ona działalność na zasadach ogólnych, z uwzględnieniem konieczności spełnienia wymogów prawnych przewidzianych ustawą o OZE. Podobnie, gdy prowadzi ona działalność w obszarze paliw gazowych. Obecnie, wszystkie spółdzielnie, których dane zostały zamieszczone w wykazie spółdzielni energetycznych KOWR prowadzą działalność wyłącznie w zakresie wytwarzania energii elektrycznej, korzystając z systemu opustów[1224]. Dostępne dane prowadzą zatem do wniosku, że działalność w obszarze energii cieplnej oraz paliw gazowych przez spółdzielnie energetyczne ma obecnie znacznie mniejsze znaczenie w obrocie gospodarczym.

Odnosząc się do przewidzianej przez ustawodawcę sytuacji, w której spółdzielnie energetyczne podejmują działalność o szerszym zakresie, rozważenia wymaga, na czym będzie ona polegała. W tym celu należy wziąć pod uwagę treść art. 2 pkt 33a uOZE, zgodnie z którym działalność w obszarze OZE może być prowadzona przez spółdzielnię energetyczną wyłącznie na rzecz jej oraz spółdzielców. Z tego względu, gdy spółdzielnia – obok energii elektrycznej – miałaby wytwarzać również energię cieplną oraz paliwa gazowe, w praktyce powinno to przyjąć formę kogeneracji. Wówczas energia elektryczna i ciepło będą wytarzane z paliw gazowych wskazanych w ustawie o OZE, tj. biogazu, biogazu rolniczego lub biometanu. Uzyskana energia elektryczna zostanie wprowadzona do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej oraz rozliczona zgodnie z systemem opustów. Energia cieplna może natomiast zostać wykorzystana poprzez wprowadzenie do ciepłociągu, do którego będą przyłączeni członkowie spółdzielni będący odbiorcami końcowymi.

Obecnie funkcjonowanie spółdzielni energetycznych w zakresie wytwarzania, magazynowania oraz obrotu energią elektryczną pochodzącą z OZE opiera się przede

[1224] Wykaz spółdzielni energetycznych…

wszystkim na korzystaniu z systemu wsparcia operacyjnego, określonego w art. 38c ust. 3 uOZE. Z tego względu, niezbędne jest przeprowadzenie jego szczegółowej analizy. Pozwoli to na ustalenie, w jaki sposób spółdzielcy zrzeszeni w spółdzielni energetycznej uczestniczą w transformacji energetycznej oraz czy ramy prawne funkcjonowania tego podmiotu w należyty sposób zapewniają ochronę interesu spółdzielców. W tym kontekście kluczowe znaczenie mają rozliczenia spółdzielni (spółdzielców) ze sprzedawcą energii oraz rozliczenia spółdzielni z członkami w niej zrzeszonymi.

7.4.1. System wsparcia operacyjnego dla spółdzielni energetycznych – rozważania wstępne

Zgodnie z uwagami przedstawionymi już w niniejszej pracy, system wsparcia operacyjnego przewidziany przez ustawodawcę dla spółdzielni energetycznej pozwala na wykorzystanie energii elektrycznej wytworzonej w ramach spółdzielni wyłącznie na potrzeby własne jej samej oraz spółdzielców. Zgodnie z art. 38c ust. 3 uOZE, system ten polega na ilościowym rozliczaniu energii elektrycznej wprowadzonej do sieci oraz z niej pobranej w stosunku ilościowym 1 do 0,6. Ustawa określa system wsparcia także jako „system opustów" (art. 38c ust. 7 uOZE). W literaturze system ten określa się także jako „system oparty o *net-metering*" lub „system *net-meteringu*"[1225]. Został on uregulowany w art. 38c ustawy o OZE oraz szczegółowo w rozporządzeniu MKiŚ. Jest on realizowany na podstawie zawartych umów kompleksowych ze sprzedawcą energii – umowy ramowej zawieranej przez spółdzielnię energetyczną oraz umów zawieranych przez każdego spółdzielcę będącego odbiorcą lub wytwórcą energii elektrycznej.

System ten zakłada, że spółdzielnia oraz spółdzielcy w niej zrzeszeni wprowadzają wytworzoną energię elektryczną wprost do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej. Pobór energii elektrycznej przez te podmioty także następuje bezpośrednio z sieci dystrybucyjnej. Przewiduje on także zwolnienie z szeregu opłat. Zgodnie z art. 38c ust. 7 pkt 1 uOZE od ilości energii elektrycznej wytworzonej we wszystkich instalacjach OZE spółdzielni energetycznej, a następnie zużytej przez wszystkich odbiorców energii elektrycznej spółdzielni energetycznej, w tym ilości energii elektrycznej rozliczonej w ramach systemu opustów, wytwórca i odbiorca energii elektrycznej, będący członkami tej spółdzielni energetycznej nie uiszczają na rzecz sprzedawcy energii opłat z tytułu jej rozliczenia.

[1225] Tak m.in. M. Tarka, *Art. 38e*, M. Czarnecka, T. Ogłódek (red.), *Ustawa o odnawialnych źródłach energii. Komentarz…*, B. Kupiec, *Polska spółdzielnia energetyczna…*, s. 106.

Co istotne, system zakłada preferencje w zakresie opłat za świadczenie usług dystrybucji, których wysokość zależy od ilości energii elektrycznej wytworzonej w ramach spółdzielni energetycznej i wprowadzonej do sieci, a następnie pobranej przez spółdzielców, w tym ilości energii elektrycznej rozliczonej za pomocą systemu opustów. Spółdzielcy uiszczają je wyłącznie do wysokości wynikającej z wartości energii elektrycznej stanowiącej nadwyżkę produkcji energii przez spółdzielnię nad jej zużyciem. Spółdzielcy zatem są w znacznym stopniu zwolnieni z obowiązku uiszczania opłaty sieciowej, zmiennej i stałej, opłaty przejściowej oraz jakościowej. Należności z tego tytułu na rzecz operatora systemu dystrybucyjnego elektroenergetycznego przekazuje sprzedawca energii elektrycznej, w ramach nadwyżki produkcji energii nad jej poborem, zgodnie z art. 38c ust. 11 uOZE.

Dalsze preferencje wyznacza art. 38c ust. 13 uOZE. Zgodnie z tym przepisem, w odniesieniu do ilości energii elektrycznej wytworzonej we wszystkich instalacjach OZE spółdzielni energetycznej, a następnie zużytej przez wszystkich odbiorców energii elektrycznej, w tym energii elektrycznej rozliczonej za pomocą systemu opustów spółdzielcy nie uiszczają opłaty OZE, opłaty mocowej oraz opłaty kogeneracyjnej. W efekcie, spółdzielcy w ramach energii wytworzonej a następnie przez nich zużytej uiszczają wyłącznie opłaty dystrybucyjne stałe. Odnośnie energii wyprodukowanej a następnie zużytej, zgodnie z art. 38c ust. 13 pkt 3 uOZE, uznaje się, że jest ona zużyciem energii elektrycznej wyprodukowanej przez dany podmiot w rozumieniu przepisów ustawy o podatku akcyzowym i z tego tytułu podlega zwolnieniu od podatku akcyzowego, pod warunkiem że łączna moc zainstalowana elektryczna wszystkich instalacji OZE spółdzielni energetycznej nie przekracza 1 MW.

Ustanowione w ustawie o OZE zwolnienia z uiszczania opłat dystrybucyjnych oraz podatku akcyzowego stanowią istotny element systemu wsparcia dla spółdzielni energetycznych. Korzystnego wpływu omówionych zwolnień na koszty energii elektrycznej ponoszone przez spółdzielców dowodzi analiza cen uiszczanych przez odbiorców pobierających energię na potrzeby gospodarstw domowych w taryfie G11. Jest to bowiem taryfa obejmująca największą ilość odbiorców oraz objęta zatwierdzeniem przez Prezesa URE w celu ochrony odbiorców w gospodarstwach domowych[1226].

Obowiązująca według stanu na 1 września 2025 r. cena za 1 kWh energii elektrycznej (energii czynnej) dla odbiorcy uprawnionego w rozumieniu art. 2 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 27 października 2022 r. o środkach nadzwyczajnych mających na celu ograniczenie wysokości cen

[1226] URE, *Rynek energii elektrycznej: Prezes URE zatwierdził taryfy dystrybucyjne na 2025 rok*, https://www.ure.gov.pl/pl/urzad/informacje-ogolne/aktualnosci/12327,Rynek-energii-elektrycznej-Prezes-URE-zatwierdzil-taryfy-dystrybucyjne-na-2025-r.html (dostęp: 30.09.2025).

energii elektrycznej oraz wsparciu niektórych odbiorców w latach 2023–2025[1227] wynosi 0,50 zł/kWh netto, przy założeniu nieprzekroczenia limitów zużycia określonych w ustawie. Została ona ustalona w tej kwocie do dnia 30 września 2025 r. Oprócz ceny za energię czynną, odbiorcy są zobowiązani do uiszczenia opłat dystrybucyjnych, podatku akcyzowego oraz podatku od towarów i usług VAT. Cena za energię elektryczną czynną powiększona o podatek akcyzowy[1228] oraz podatek VAT[1229] wynosi 0,6212 zł/kWh brutto.

Przy założeniu zwolnienia członka spółdzielni energetycznej z opłat dystrybucyjnych zmiennych wysokość opłat dystrybucyjnych zmiennych, wraz z opłatami OZE, mocową oraz kogeneracyjną, a także z akcyzą wyniesie średnio 0,4462 zł/kWh brutto u pięciu największych sprzedawców energii w Polsce[1230]. Uśredniona cena brutto za energię elektryczną dla pięciu największych sprzedawców energii po uwzględnieniu sumarycznie wszystkich opłat oraz podatków wynosi 1,11 zł/kWh brutto[1231]. W efekcie, oszczędność stanowi ponad 40% uśrednionych kosztów całkowitych energii elektrycznej. W przypadku odbiorców energii o większych wolumenach, w szczególności przedsiębiorców o dużym zużyciu energii, oszczędność wynikająca ze zwolnienia z opłat dystrybucyjnych jest trudna do oszacowania. Wynika to z okoliczności, że przedsiębiorcy ci często samodzielnie negocjują stawki za energię czynną. Do praktyk występujących na rynku należy także uzależnienie stawek od bieżących cen występujących na Towarowej Giełdzie Energii S. A. Przedsiębiorcy z branż energochłonnych niejednokrotnie korzystają z elastycznych ofert sprzedawców energii

[1227] T.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1622 ze zm. Zgodnie z przywołaną ustawą, odbiorcą uprawnionym jest „odbiorca uprawniony w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 7 października 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach służących ochronie odbiorców energii elektrycznej w 2023 roku oraz w 2024 roku w związku z sytuacją na rynku energii elektrycznej (Dz.U. z 2024 r. poz. 1288), (…) w przypadku gdy zużywa energię elektryczną w okresie od dnia 1 lipca 2024 r. do dnia 30 września 2025 r.” W świetle przywołanej ustawy odbiorcą tym jest przede wszystkim odbiorca dokonujący zakupu energii elektrycznej w celu jej zużycia na potrzeby gospodarstw domowych oraz na pozostałe potrzeby określone w ustawie związane z funkcjonowaniem osób fizycznych, z wyłączeniem działalności gospodarczej.

[1228] Zgodnie z art. 89 ust. 3 ustawy stawka podatku akcyzowego wynosi 5 zł/MWh, a zatem 0,005 zł od 1 kWh.

[1229] Zgodnie z art. art. 41 ust. 1 w zw. z art. 146ef ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 775, stawka podatku VAT wynosi 23%

[1230] Obliczenia przy przyjęciu standardowego miesięcznego zużycia energii elektrycznej przez gospodarstwo domowe, tj. 200 kWh/ miesiąc. Uwzględniono taryfy G11 obowiązujące u pięciu największych sprzedawców energii w Polsce, tj. Enea – Taryfy zatwierdzane, https://www.enea.pl/dla-domu/oferta/taryfy-zatwierdzone (dostęp: 30.09.2025), Energa - Taryfy i cenniki dla domu, https://www.energa.pl/dom/obsluga/taryfy-i-cenniki (dostęp: 30.09.2025), PGE - Oferta taryfowa, https://www.gkpge.pl/dla-domu/oferta/oferta-taryfowa (dostęp: 30.09.2025), E.ON - Taryfa prądu, https://eon.pl/dla-domu/oferta/energia-elektryczna/taryfy (dostęp: 30.09.2025), Tauron - Taryfa sprzedawcy, https://www.tauron.pl/dla-domu/prad/taryfa-sprzedawcy (dostęp: 30.09.2025). Otrzymano oszczędność dla 1 kWh przy założeniu zwolnienia z opłat dystrybucyjnych zmiennych (stosunkowych) oraz opłaty OZE, mocowej, kogeneracyjnej brutto oraz akcyzy.

[1231] Ceny prądu – Jaka jest cena za 1 kWh? [2025], https://enerad.pl/ceny-pradu/ (dostęp: 30.09.2025).

działających na mniejszą skalę niż najwięksi sprzedawcy obsługujący większość odbiorców energii elektrycznej[1232].

Rozważania dotyczące oszczędności w ramach opłat dystrybucyjnych oraz podatku akcyzowego należy uzupełnić o doprecyzowanie w zakresie rozliczeń energii czynnej. W przypadku energii elektrycznej wytworzonej i wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej, podlega ona rozliczeniu ilościowemu. Od odpowiedniego dobrania profili wytwórczych oraz odbiorczych w spółdzielni zależy, ile energii zostanie rozliczonej na poczet zużycia. W najmniej korzystnym dla spółdzielni przypadku 40% nadwyżki zostanie „pobrane" przez sprzedawcę energii. Odpowiednie zbilansowanie wytwarzania, a także poboru energii teoretycznie może pozwolić nawet na całkowite wykorzystanie energii wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej na rzecz energii pobranej.

Należy także zaznaczyć, że zgodnie z art. 38c ust. 2 uOZE, względem energii wytworzonej i następnie zużytej w oparciu o system wsparcia nie stosuje się obowiązków: uzyskania i przedstawiania do umorzenia świadectw pochodzenia (art. 52 ust. 1 uOZE) oraz systemu świadectw efektywności energetycznej (art. 10 ustawy z dnia 20 maja 2016 r. o efektywności energetycznej[1233]).

Wyłączenie obowiązku w zakresie świadectw pochodzenia dla energii elektrycznej wytworzonej w instalacjach OZE oznacza, że wytwórca energii traci źródło dochodu, jakim jest sprzedaż zielonych certyfikatów. System zielonych certyfikatów to system wsparcia operacyjnego OZE, który został wprowadzony w 2005 r., w przypadku jednostki energii elektrycznej wytworzonej w instalacji OZE Prezes URE wydaje świadectwo pochodzenia, które w momencie zarejestrowania go w systemie ewidencyjnym Rejestru Świadectw Pochodzenia, podlega konwersji na zielony certyfikat[1234]. Stanowi on prawo majątkowe, które podlega obrotowi na TGE SA. Zgodnie z art. 52 ust. 1 uOZE, podmioty zobowiązane do wykazania określonego wolumenu świadectw pochodzenia z OZE – w szczególności odbiorcy przemysłowi oraz przedsiębiorstwa energetyczne – mogą nabywać odpowiadające im prawa majątkowe w obrocie giełdowym. Następnie przedkładają je Prezesowi URE w celu umorzenia. Ceny zielonych certyfikatów na przestrzeni lat podlegały załamaniom, przyczyniając się do negatywnych ocen dla tego systemu wsparcia[1235]. Obecnie notowania zielonych certyfikatów

[1232] Taryfa C11 – jednostrefowa taryfa dla firm, https://enerad.pl/taryfa-c11/ (dostęp: 30.09.2025).
[1233] T.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 711.
[1234] M. Trela, A. Dubiel, *Porównanie systemów…,* s. 107-108.
[1235] Zob. szerzej: A. Wędzik, *Źródła kryzysu rynku „zielonych certyfikatów" w Polsce*, „Rynek Energii" 2013, nr 4, s. 7-16, B. Janik, *Determinanty zmienności cen zielonych certyfikatów*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia" 2014, nr 67.

są najniższe w historii – osiągając kwotę 29,00 zł/MWh[1236]. Jest to trend obserwowany od lat[1237]. Z punktu widzenia potencjalnych założycieli spółdzielni energetycznych – zielone certyfikaty dotyczą starszych instalacji OZE, które nie uczestniczyły w systemie aukcyjnym.

System świadectw efektywności energetycznej, określany także jako system białych certyfikatów polega na tym, że podmiot realizujący przedsięwzięcie poprawiające efektywność energetyczną – taki jak modernizacja instalacji czy termomodernizacja – składa do Prezesa URE wniosek z audytem efektywności, następnie wdraża projekt i potwierdza uzyskane oszczędności energii. Przelicza się je na tony oleju ekwiwalentnego, co stanowi uniwersalną jednostkę rozliczeniową. Po pozytywnej weryfikacji dany podmiot otrzymuje odpowiadającą oszczędności liczbę białych certyfikatów. Podlegają one następnie obrotowi na TGE, gdzie są sprzedawane podmiotom zobowiązanym[1238].

Decyzję ustawodawcy o wyłączeniu stosowania względem energii elektrycznej wytworzonej w ramach spółdzielni energetycznej systemów zielonych oraz białych certyfikatów należy ocenić pozytywnie. Po pierwsze, w ten sposób nie zachodzi sytuacja objęcia podwójnym, a nawet, teoretycznie, potrójnym systemem wsparcia. Dodanie, obok preferencyjnego systemu opustów możliwości zbycia zielonych/białych certyfikatów należałoby uznać za sprzeczne z zasadą proporcjonalności pomocy – ograniczania jej do minimum niezbędnego do osiągnięcia celu, która wynika z wytycznych w sprawie pomocy państwa na ochronę klimatu i środowiska oraz cele związane z energią opracowanych przez UE[1239]. Po drugie, takie rozwiązanie pozwala zachować spójność systemową. Białe certyfikaty służą poprawie efektywności końcowego zużycia, nie premiowaniu wytwarzaniu energii z OZE. Zużycie energii elektrycznej w ramach spółdzielni służy pokryciu własnego zapotrzebowania. Energia ta jest jednak wprowadzana do sieci dystrybucyjnej w ramach *net-meteringu*, co nie wpływa jednoznacznie na zmniejszenie jej zużycia. System wsparcia dla spółdzielni energetycznych premiuje autokonsumpcję wytworzonej energii elektrycznej na poziomie lokalnym. Z tego względu nie byłoby zasadne mnożenie systemów wsparcia polegających na dodatkowych źródłach dochodów.

[1236] Rynek Praw Majątkowych TGE SA, notowania z dnia 26 sierpnia 2025 r., https://www.tge.pl/prawa-majatkowe-rpm?dateShow=26-08-2025&dateAction=prev (dostęp: 30.09.2025).

[1237] P. Pająk, *Zielone certyfikaty najtańsze w historii. Szef PSE: trzeba je zlikwidować*, https://www.gramwzielone.pl/energia-wiatrowa/20307159/zielone-certyfikaty-najtansze-w-historii-szef-pse-trzeba-je-zlikwidowac (dostęp: 30.09.2025).

[1238] Zob. szerzej: M. Magierowski, *Białe certyfikaty. Źródło wsparcia inwestycji proefektywnościowych*, „Napędy i Sterowanie" 2019, nr 21/6, s. 60-61.

[1239] Komunikat Komisji – Wytyczne w sprawie pomocy państwa na ochronę klimatu i środowiska oraz cele związane z energią z 2022 r., C/2022/481.

Zgodnie z art. 38e ust. 2 uOZE koszty bilansowania handlowego energii elektrycznej wytworzonej w instalacji odnawialnego źródła energii o łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej mniejszej niż 400 kW pokrywa w całości sprzedawca energii. Bilansowanie handlowe polega na zgłaszaniu operatorowi systemu przesyłowego przez podmiot odpowiedzialny za bilansowanie do realizacji umów sprzedaży energii elektrycznej zawartych przez użytkowników systemu i prowadzenie rozliczania niezbilansowania dla każdego okresu rozliczania niezbilansowania (art. 3 pkt 40 uPE). Niezbilansowanie to „wolumen energii obliczony dla podmiotu odpowiedzialnego za bilansowanie oraz odpowiadający różnicy między przydzielonym wolumenem przypisanym do tego podmiotu a końcową pozycją bilansową tego podmiotu, uwzględniając wszelkie korekty niezbilansowania zastosowane w przypadku tego podmiotu w danym okresie rozliczania niezbilansowania". Natomiast rozliczanie niezbilansowania oznacza „mechanizm rozliczenia finansowego mającego na celu pobieranie opłat od podmiotów odpowiedzialnych za bilansowanie z tytułu ich niezbilansowań lub dokonywanie opłat na ich rzecz z tego tytułu", a okres rozliczania niezbilansowania oznacza „jednostkę czasu, w odniesieniu do której oblicza się niezbilansowanie podmiotów odpowiedzialnych za bilansowanie". Pojęcia te zdefiniowano odpowiednio w art. 2 pkt 8 – 10 rozporządzenia 2017/2195[1240]. Podmiotem odpowiedzialnym za bilansowanie jest uczestnik rynku lub wybrany przez niego przedstawiciel odpowiedzialny za jego niezbilansowania na rynku energii elektrycznej[1241].

Rozliczanie niezbilansowania ma znaczenie już na etapie zawierania umowy zawierającej postanowienia dotyczące świadczenia usług dystrybucji energii elektrycznej. Uczestnik rynku deklaruje w umowie wolumen zużycia energii swoją odpowiedzialność bilansową do podmiotu odpowiedzialnego za bilansowanie. Sam także może pełnić tę rolę. Umowa i zgłoszenia określają zasady wymiany danych oraz harmonogramy dostaw składane dla każdego okresu rozliczania niezbilansowania zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 22 marca 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego[1242] oraz Instrukcji Ruchu i Eksploatacji Sieci Przesyłowej[1243]. W ramach realizacji dostaw operator porównuje zgłoszone grafiki z rzeczywistymi pomiarami, wyznacza odchylenia i rozlicza je według ceny niezbilansowania ustalanej na podstawie

[1240] Rozporządzenie Komisji (UE) 2017/2195 z dnia 23 listopada 2017 r. ustanawiające wytyczne dotyczące bilansowania (Dz.Urz. UE. L. z 2017 r. Nr 312, str. 6 ze zm.).
[1241] Zgodnie z art. 2 pkt 14 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/943 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie rynku wewnętrznego energii elektrycznej (Dz.Urz. UE. L. z 2019 r. Nr 158, str. 54 ze zm.).
[1242] T.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 919.
[1243] Instrukcja Ruchu i Eksploatacji Sieci Przesyłowej, w treści ustalonej Decyzją Prezesa URE z dnia 11 lipca 2025 r., nr DRR.WRE.4320.5.2024.ŁW.

rozporządzenia 2017/2195. Skutkuje to finalnie obciążeniami finansowymi podmiotu odpowiedzialnego za niezbilansowanie.

Poprzez wprowadzenie art. 38e ust. 2 uOZE ustawodawca zdecydował, że spółdzielnie energetyczne użytkujące stosunkowo niewielkie instalacje OZE – o łącznej mocy mniejszej niż 400 kW – nie pokrywają kosztów niezbilansowania handlowego. Koszty te zostały przerzucone na sprzedawcę energii. W ten sposób ustawodawca wprowadził dalszą preferencje dla tych spółdzielni, które są tworzone przez najmniejsze podmioty. Warto zaznaczyć, że problem niezbilansowania handlowego w całym krajowym systemie elektroenergetycznym (KSE) stanowi narastający problem. W raporcie dotyczącym oceny bilansowania handlowego KSE, Polskie Sieci Eletroenergetyczne S.A. – operator systemu przesyłowego – zwrócił uwagę na regularnie występujący problem niewystarczającej ilości energii zakontraktowanej w stosunku do zapotrzebowania odbiorców w okresach szczytu zapotrzebowania porannego oraz wieczornego. Kolejnym problemem jest także zbyt duża ilość energii zakontraktowanej w stosunku do zapotrzebowania w okresie południa i popołudnia, a zatem w czasie szczytowej produkcji energii z paneli fotowoltaicznych[1244].

Analitycy zwracają uwagę, że z raportu wynika, że operator systemu przesyłowego wskazuje, że niewywiązywanie się podmiotu odpowiedzialnego za bilansowanie z obowiązku utrzymania równowagi portfeli zakupowo-sprzedażowych prowadzi do odchyleń w KSE, co może zagrażać bezpieczeństwu pracy systemu z uwagi na niedostosowanie lub niedobór dostępnych środków bilansujących. Skutkiem jest także wzrost kosztów bilansowania KSE, ponieważ dla ograniczenia tych odchyleń konieczne stają się istotne korekty planów pracy jednostek wytwórczych świadczących usługi bilansujące[1245]. W związku z rosnącą liczbą mocy wytwórczych pochodzących z niesterowalnych źródeł OZE należy spodziewać się, że trend wzrostu kosztów bilansowania zostanie utrzymany. Z tego względu zastosowanie przez ustawodawcę preferencji polegającej na zwolnieniu z tych kosztów spółdzielni energetycznych działających na mniejszą skalę należy ocenić pozytywnie. Wypada jednak zauważyć, że obecnie wszystkie spółdzielnie użytkujące instalacje o mocy zainstalowanej elektroenergetycznej poniżej 400 kW korzystają wyłącznie z fotowoltaiki, przyczyniając się w ten sposób do niezbilansowania KSE[1246].

[1244] Zob. szerzej: PSE, *Ocena jakości bilansowania handlowego krajowego systemu elektroenergetycznego w okresie od 14.06 – 31.12.2024 r.*, marzec 2025 r., https://www.pse.pl/-/komunikat-pse-dotyczacy-bilansowania-handlowego-kse (dostęp: 30.09.2025).

[1245] P. Pająk, *Bilansowanie handlowe. PSE ostrzega uczestników rynku energii*, https://www.gramwzielone.pl/trendy/20309078/bilansowanie-handlowe-pse-ostrzega-uczestnikow-rynku-energii (dostęp: 30.09.2025).

[1246] *Wykaz spółdzielni energetycznych…*

7.4.2. System wsparcia operacyjnego dla spółdzielni energetycznych – rozważania szczegółowe

W celu umożliwienia rozliczeń między spółdzielnią (spółdzielcami) a sprzedawcą zobowiązanym, wszystkie PPE wykorzystywane w ramach spółdzielni powinny być wyposażone w urządzenia pomiarowo-rozliczeniowe przyłączone do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej (liczniki zdalnego odczytu), które rejestrują odrębnie dla każdego z nich: 1) ilości energii elektrycznej wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej oraz 2) ilości energii elektrycznej pobranej z sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej. Dane są zbierane przez OSDe w czasie rzeczywistym. Zgodnie z rozporządzeniem MKiŚ, rozliczenia między spółdzielcami a sprzedawcą energii realizowane są zasadniczo w dwóch jednostkach czasu – godzinie oraz w miesiącu. Godzina stanowi podstawową jednostkę czasu, w której następuje bilansowanie energii elektrycznej wprowadzonej do sieci oraz z niej pobranej przez każdego spółdzielcę osobno oraz sumarycznie dla całej spółdzielni energetycznej. Z kolei miesiąc, zgodnie z art. 38c ust. 8 uOZE stanowi okres rozliczeniowy, na podstawie którego następuje rozliczenie finansowe.

Przywołane już rozporządzenie MKiŚ ma kluczowe znaczenie dla funkcjonowania spółdzielni energetycznych, gdyż szczegółowo określa, w jaki sposób rejestrowane oraz bilansowane są ilości energii elektrycznej w ramach systemu opustów. Bilansowanie realizowane jest w trzech etapach: 1) bilansowanie każdego spółdzielcy będącego wytwórcą lub odbiorcą energii elektrycznej w każdej godzinie, 2) bilansowanie spółdzielni energetycznej jako całości, w każdej godzinie, 3) bilansowanie spółdzielni energetycznej w okresie rozliczeniowym (w miesiącu). W analizowanym akcie prawnym zawarto wzory pozwalające na obliczenia, w jaki sposób będą się kształtowały rozliczenia energii. Co istotne, ustawodawca wprost wskazał, że OSDe powinien realizować bilansowanie energii elektrycznej za pomocą systemu informatycznego wektorową metodą bilansowania międzyfazowego (§ 2 ust. 3 rozporządzenia MKiŚ)

Pierwszy etap bilansowania spółdzielni energetycznej został uregulowany w § 2 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia MKiŚ[1247]. OSDe powinien odrębnie rejestrować 1) ilość energii wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej oraz 2) ilość energii pobranej z sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej. Bilansowanie polega na odejmowaniu od energii pobranej z sieci, energii wprowadzonej do sieci przez danego spółdzielcę w określonej

[1247] Rozliczenia spółdzielni energetycznej zostały przeanalizowane w węższym zakresie niż w niniejszej pracy w: T. Marzec, *Legal Determinants…,* s. 161-164.

godzinie. W ten sposób OSDe otrzymuje ilość energii elektrycznej sumarycznie zbilansowanej w danej godzinie dla danego spółdzielcy. Obliczenia te są wykonywane wyłącznie dla spółdzielców będących wytwórcami lub odbiorcami energii elektrycznej. Spółdzielcy, którzy nie mają takiego statusu, nie biorą udziału w rozliczeniach uregulowanych rozporządzeniem MKiŚ.

Odnosząc się do interpretacji wyników należy zaznaczyć, że są one przedstawiane z perspektywy sprzedawcy energii oraz OSDe. Z tego względu, gdy wynik bilansowania przyjmuje wartość dodatnią, oznacza to, że w danej godzinie więcej energii zostało z sieci pobrane przez spółdzielcę. W sytuacji, gdy wynik bilansowania jest ujemny, wówczas ilość energii elektrycznej wprowadzonej do sieci w tej godzinie przez spółdzielcę przekroczyła ilość energii z sieci pobranej. Co istotne, OSDe rejestruje te dane oraz wykonuje obliczania odrębnie dla każdego spółdzielcy będącego odbiorcą lub wytwórcą energii elektrycznej, w każdej godzinie wchodzącej w skład okresu rozliczeniowego.

Etap pierwszy wykonuje się zgodnie ze wzorem:

$$Eb_{(t)} = Ep_{(t)} - Ew_{(t)}$$

gdzie poszczególne symbole oznaczają:

$Eb_{(t)}$ – ilość energii elektrycznej sumarycznie zbilansowanej w danej godzinie t zgodnie z art. 38c ust. 5 ustawy; wartość dodatnia oznacza ilość energii elektrycznej pobranej z sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej, a wartość ujemna oznacza ilość energii elektrycznej wprowadzonej do tej sieci,

t – daną godzinę, dla której dokonuje się bilansowania ilości energii elektrycznej,

$Ep_{(t)}$ – ilość energii elektrycznej zarejestrowaną zgodnie z ust. 2 pkt 2 zsumowaną z wszystkich faz,

$Ew_{(t)}$ – ilość energii elektrycznej zarejestrowaną zgodnie z ust. 2 pkt 1 zsumowaną z wszystkich faz;

(§ 2 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia MKiŚ)

Dane uzyskane dla każdego spółdzielcy z danej godziny podlegają następnie rozliczeniu na rzecz całej spółdzielni energetycznej. Zgodnie z rozporządzeniem MKiŚ, działanie to realizowane jest poprzez sumowanie pojedynczych wyników spółdzielców (dodatnich oraz ujemnych). Jako wynik tego działania otrzymuje się ilość energii sumarycznie zbilansowanej w danej godzinie dla całej spółdzielni energetycznej.

Analogicznie, jak przy etapie pierwszym, wynik działania może przyjąć wartość dodatnią, albo ujemną. Jeżeli wynik bilansowania dla spółdzielni energetycznej w danej godzinie przyjmuje wartość dodatnią, oznacza to, że sumarycznie, spółdzielcy w niej zrzeszeni w tej godzinie pobrali więcej energii, niż wprowadzili do sieci. W przypadku wyniku ujemnego, łączna ilość energii wytworzonej przekroczyła ilość energii pobranej.

Działanie to przedstawia następujący wzór, wskazany w rozporządzeniu MKiŚ:

$$Ebs_{(t)} = \sum_{k=1}^{n} Eb_{(t)(k)}$$

gdzie poszczególne symbole oznaczają:

$Ebs_{(t)}$ – ilość energii elektrycznej sumarycznie zbilansowanej w danej godzinie *t* dla *n* członków spółdzielni energetycznej zgodnie z art. 38c ust. 5 ustawy, podlegającą rozliczeniu w danym okresie rozliczeniowym, o której informację przekazuje operator systemu dystrybucyjnego elektroenergetycznego sprzedawcy, o którym mowa w art. 40 ust. 1a ustawy; wartość dodatnia – ilość energii elektrycznej pobranej z sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej, a wartość ujemna oznacza ilość energii elektrycznej wprowadzonej do tej sieci,

t – oznacza daną godzinę, dla której dokonuje się bilansowania ilości energii elektrycznej,

n – liczbę członków spółdzielni energetycznej,

k – członka spółdzielni,

$Eb_{(t)}$ – ilość energii elektrycznej, o której mowa w pkt 1.

(§ 2 ust. 3 pkt rozporządzenia MKiŚ)

Rozliczenie energii, na podstawie którego sprzedawca energii realizuje rozliczenia finansowe, odbywa się w okresie rozliczeniowym – wynoszącym zgodnie z art. 38c ust. 8 uOZE miesiąc kalendarzowy. Aby takie rozliczenie móc przeprowadzić, konieczna jest wiedza o wynikach bilansowania spółdzielni energetycznej we wszystkich godzinach wchodzących w skład danego okresu rozliczeniowego. W celu określenia ilości energii elektrycznej rozliczonej w danym miesiącu dla całej spółdzielni energetycznej, należy przeprowadzić stosowne działanie. Sumuje się następujące składniki: 1) sumę ilości energii elektrycznej zbilansowanej we wszystkich godzinach danego okresu rozliczeniowego, w których wynik bilansowania jest dodatni, 2) iloczyn (1) sumy ilości energii elektrycznej zbilansowanej we wszystkich godzinach danego okresu rozliczeniowego, w których wynik bilansowania jest ujemny oraz (2) stosunku ilościowego 1 do 0,6, 3) rozliczenie energii elektrycznej z poprzednich okresów rozliczeniowych przeniesionych na okres aktualnie obliczany, dla której wartość rozliczenia jest ujemna.

Opisane wyżej działanie opisuje poniższy wzór:

$$Er_{(o)} = Ebsp + (Ebsw \times Wi) + Er_{(po)}$$

gdzie poszczególne symbole oznaczają:

$Er_{(o)}$ – ilość energii elektrycznej rozliczoną w danym okresie rozliczeniowym, zgodnie z art. 38c ust. 3 ustawy, z uwzględnieniem kolejności określonej w § 4,

$Ebsp$ – sumę ilości energii elektrycznej zbilansowanej w danych godzinach *t*, podlegającej rozliczeniu w danym okresie rozliczeniowym oznaczonej we wzorze określonym w § 2 ust. 3 pkt 2 symbolem $Ebs_{(t)}$, dla której wynik bilansowania jest dodatni,

$Ebsw$ – sumę ilości energii elektrycznej zbilansowanej w danych godzinach *t*, podlegającej rozliczeniu w danym okresie rozliczeniowym, oznaczonej we wzorze określonym w § 2 ust. 3 pkt 2 symbolem $Ebs_{(t)}$, dla której wynik bilansowania jest ujemny,

Wi – stosunek ilościowy, o którym mowa w art. 38c ust. 3 ustawy,

$Er_{(po)}$ – rozliczenie energii elektrycznej z poprzednich okresów rozliczeniowych przeniesione zgodnie z art. 38c ust. 8 ustawy, dla której wartość rozliczenia jest ujemna.

(§ 3 ust. 1 Rozporządzenia MKiŚ)

Trzeci etap, uwzględnia określony w art. 38c ust. 3 uOZE stosunek ilościowy rozliczeń (1 do 0,6). Z tego względu spółdzielnia energetyczna powinna dążyć do jak najlepszego dopasowania profili wytwórczego z odbiorczym. W praktyce, najbardziej opłacalne dla spółdzielców jest, gdy w każdej godzinie pobór energii przez jej członków jest równy ilościom wytwarzanym lub je przekracza. Pozwala to na pełne zaliczenie energii wprowadzonej do sieci na rzecz energii pobranej, bez konieczności utraty 40% nadwyżki.

Analogicznie, jak w przypadku poprzednich dwóch etapów, wynik dodatni sumy oznacza, że spółdzielnia zużyła więcej energii niż wprowadziła do sieci. „Brakująca" ilość energii elektrycznej czynnej przekraczająca produkcję własną jest nabywana, zgodnie z umową kompleksową. Wynik ujemny oznacza natomiast, że spółdzielnia wprowadziła do sieci więcej energii niż zużyła. Zgodnie z art. 38c ust. 8 uOZE niewykorzystana energia elektryczna w danym okresie rozliczeniowym przechodzi na kolejne okresy rozliczeniowe, jednak nie dłużej niż na kolejne 12 miesięcy od daty wprowadzenia tej energii do sieci.

W sytuacji wystąpienia wyniku ujemnego spółdzielcy nie zostaną obciążeni kosztami energii czynnej, gdyż całość pobranej energii została rozliczona energią wprowadzoną do sieci. Podobna sytuacja wystąpi w przypadku opłat, w szczególności opłat dystrybucyjnych określonych w art. 38c ust. 3 uOZE. Tym samym, spółdzielców obciążą wyłącznie opłaty dystrybucyjne stałe oraz ewentualnie inne opłaty przewidziane w umowie – np. opłata handlowa. Sytuacja wystąpienia wyniku dodatniego oznacza jednak konieczność opłacenia sprzedawcy energii odpowiednich kwot należnych za energię pobraną z sieci, której wartość przewyższyła wartość energii wprowadzonej, pomniejszonej o 40%.

Zgodnie z § 3 ust. 3 rozporządzenia MKiŚ, gdy rozliczenie ilości energii elektrycznej dla danego okresu rozliczeniowego ma wartość dodatnią: „1) ilość tej energii elektrycznej rozdziela się proporcjonalnie pomiędzy poszczególnych wytwórców i odbiorców energii, dla których w danym okresie rozliczeniowym suma ilości energii elektrycznej zbilansowanej w danych godzinach ma wartość dodatnią, 2) po dokonaniu podziału, o którym mowa wyżej, ilość energii elektrycznej przypadającej na danego spółdzielcę uwzględnia się do naliczenia opłat zgodnie z cenami i stawkami ustalonymi w obowiązujących grupach taryfowych."

Warto zaznaczyć, że zgodnie z cytowanym przepisem rozporządzenia MKiŚ, każdy spółdzielca odpowiada za przypadającą na niego część nadwyżki. W efekcie, sprzedawca energii dokonuje rozliczeń odrębnie z każdym odbiorcą końcowym zrzeszonym w spółdzielni. Takie rozwiązanie należy ocenić pozytywnie. W konsekwencji spółdzielnia nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania poszczególnych spółdzielców. Dzięki temu niewypłacalność jednego spółdzielcy nie stanowi zagrożenia dla pozostałych członków

spółdzielni korzystających z systemu wsparcia. Ma to istotne znaczenie w szczególności dla przedsiębiorców zrzeszonych w spółdzielni. Wśród członków mogą znaleźć się odbiorcy końcowi o dużym poborze energii elektrycznej, niejednokrotnie przekraczającym pobór pozostałych spółdzielców. Jest to model znacznie bardziej korzystny niż alternatywny, w którym to spółdzielnia energetyczna byłaby podmiotem odpowiedzialnym za zobowiązania spółdzielców, wobec sprzedawcy energii. W praktyce funkcjonowania spółdzielni energetycznej kwoty te są znacznie wyższe. Z tego względu przyjęty przez ustawodawcę model skutkuje zabezpieczeniem obrotu oraz interesów spółdzielców.

Warto także zwrócić uwagę na konsekwencje przyjętego przez ustawodawcę sposobu bilansowania. Z uwagi na działanie przyjęte dla obliczania bilansowania każdego spółdzielcy w § 2 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia MKiŚ, instalacja OZE przez niego użytkowana wprowadza energię, która w pierwszej kolejności jest zaliczana na jego potrzeby. Zatem w sytuacji, gdy członek spółdzielni jednocześnie pobiera i wytwarza energię, energia wytworzona jest zaliczana w pierwszej kolejności na jego bilans. W efekcie, w mniejszym stopniu, przyczynia się do bilansu dodatniego w danej godzinie, od spółdzielców, którzy wyłącznie pobierają energię. Na skutek tej zależności, przy proporcjonalnym rozdzieleniu ilości „dodatniej" energii elektrycznej, premiowany jest spółdzielca, do którego przypisana jest instalacja OZE.

Odnośnie rozliczeń finansowych, pozytywnie należy ocenić, że po dokonaniu podziału nadwyżki energii elektrycznej, którą spółdzielcy muszą nabyć od sprzedawcy energii, ilość energii elektrycznej przypadającej na danego spółdzielcę uwzględnia się do naliczenia opłat zgodnie z cenami i stawkami obowiązującymi w jego grupie taryfowej. Dzięki takiemu brzmieniu § 3 ust. 3 pkt 2 rozporządzenia MKiŚ ceny energii są zróżnicowane dla spółdzielców należących do różnych grup taryfowych. Takie zróżnicowanie cen wydaje się zasadne. Dzięki temu spółdzielnię mogą tworzyć podmioty o zróżnicowanym zapotrzebowaniu na energię elektryczną oraz profilu zużycia[1248], bez ponoszenia ryzyka, że przystąpienie do spółdzielni energetycznej będzie oznaczać objęcie grupą taryfową, w której obowiązują wyższe stawki.

Należy jednak stwierdzić, że treść omawianego przepisu nie stanowi przeszkody w prowadzeniu przez spółdzielnię negocjacji przez spółdzielnię w celu uzyskania innych stawek za energię czynną, niż te obowiązujące w grupach taryfowych. Stanowi to praktykę

[1248] Zgodnie z § 6 ust. 1 rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 29 listopada 2022 r. w sprawie sposobu kształtowania i kalkulacji taryf oraz sposobu rozliczeń w obrocie energią elektryczną (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 904 ze zm.), podział odbiorców na grupy taryfowe, jest dokonywany w zależności od poziomu kosztów uzasadnionych ponoszonych przez przedsiębiorstwo energetyczne na dostarczenie energii elektrycznej do tych odbiorców, na podstawie następujących kryteriów: „*1) poziomu napięcia sieci w miejscu dostarczania energii elektrycznej; 2) wartości mocy umownej; 3) systemu rozliczeń; 4) liczby rozliczeniowych stref czasowych; 5) zużycia energii elektrycznej na potrzeby gospodarstw domowych.*".

rynkową u odbiorców przemysłowych, charakteryzujących się dużym zapotrzebowaniem na energię elektryczną[1249]. W opinii autora uprawniona jest interpretacja analizowanego przepisu, zgodnie z którą praktyka sprzedawcy energii uzależniającego zawarcie umowy kompleksowej od zmiany grupy taryfowej przez odbiorców końcowych zrzeszonych w spółdzielni energetycznej stanowiłaby jego naruszenie. Tego rodzaju działania miałyby na celu ograniczanie rozwoju spółdzielni energetycznych, których obsługa nie przynosi, co do zasady, korzyści finansowych dla sprzedawcy energii (sprzedawcy zobowiązanego).

Dzięki systemowi wsparcia opartemu na rozliczeniach w formule *net-meteringu* sieć elektroenergetyczna stanowi dla spółdzielni, w dużym uproszczeniu, „wirtualny magazyn energii"[1250]. Mogą w nim funkcjonować instalacje OZE każdego rodzaju. Należy jednak zauważyć, że z analizy systemu wsparcia dla spółdzielni wynika, że intencją ustawodawcy było oparcie działania tych podmiotów przede wszystkim o sterowalne źródła OZE. Wynika to faktu, że pobór energii u większości odbiorców występuje przez całą dobę, pomimo istniejących różnic w wielkości zapotrzebowania.

Wykorzystywanie źródeł niesterowalnych, takich jak instalacje PV lub elektrownie wiatrowe wiąże się z nagłym wzrostem wytwarzania energii oraz przerwami w produkcji występującymi w trakcie doby[1251]. Intencją ustawodawcy było, aby sytuacja, gdy produkcja znacznie przekracza zapotrzebowanie spółdzielców, a także gdy nie występuje w ogóle, była niekorzystna dla spółdzielców. W przypadku generacji znacznie przekraczającej zapotrzebowanie, spółdzielnia traci 40% nadwyżki. Natomiast pobór energii w godzinach, gdy produkcja nie występuje oznacza brak oszczędności wynikającej z *net-meteringu*. Jednocześnie, wprowadzony przez ustawodawcę stosunek 1 do 0,6 zgodnie z którym odbywają się rozliczenia zapobiega przeskalowywaniu instalacji wykorzystywanych w ramach spółdzielni.

Z wymienionych względów za najbardziej pożądane należy uznać wykorzystywanie w ramach spółdzielni energetycznej sterowalnych źródeł OZE. Z uwagi na powiązanie działalności spółdzielni energetycznych z obszarami wiejskimi, intencją ustawodawcy było oparcie działalności spółdzielni na eksploatowaniu przede wszystkim biogazowni rolniczych. Warto zaznaczyć, że na obszarach wiejskich poszczególni odbiorcy energii są usytuowani

[1249] M. Czosnyka, *Rola taryf energii elektrycznej w kształtowaniu optymalnej gospodarki energetycznej zakładu przemysłowego*, w: Z. Czyż, M. Maciąg (red.) *Aktualne zagadnienia z zakresu energetyki*, Lublin 2018, s. 25-26.
[1250] T. Marzec, *Legal Determinants…*, s. 164.
[1251] Szerzej: P. Włoch, *Analiza rozwoju odnawialnych źródeł energii elektrycznej…*

w znacznym rozproszeniu[1252]. Z tego względu pozytywnie należy ocenić brak konieczności fizycznej wymiany energii elektrycznej. Pozwala to na elastyczny dobór wytwórców oraz odbiorców energii, nawet znacznie od siebie oddalonych – na terenie maksymalnie trzech gmin.

Odnosząc się do korzyści, które przynosi spółdzielcom system wsparcia ustanowiony w art. 38c ust. 3 uOZE, polegają one na osiągnięciu oszczędności w wydatkach na energię. W efekcie zastosowania rozliczeń w systemie opustów, spółdzielcy ponoszą niższe koszty zużywanej energii. Dzieje się tak dzięki zaliczeniu energii elektrycznej wytwarzanej w ramach spółdzielni na poczet pobieranej energii. Korzyści wynikające z rozliczeń zwiększa także zwolnienie spółdzielców z obowiązku uiszczania opłat dystrybucyjnych stosunkowych oraz opłaty OZE, mocowej oraz kogeneracyjnej w ramach energii wytworzonej i następnie wykorzystanej w systemie opustów. W efekcie, model wytwarzania energii w ramach spółdzielni energetycznej pozwala spółdzielcom w niej zrzeszonych na znaczne obniżenie rachunków za energię elektryczną. Umożliwienie przez ustawodawcę powiązania wytwarzanej energii elektrycznej z zapotrzebowaniem na nią należy uznać za szczególnie wpisujące się w zrównoważony rozwój, stanowiący podstawę sprawiedliwej transformacji energetycznej.

Należy jednak zaznaczyć, że dotychczas system wsparcia przyznany spółdzielniom energetycznym nie został dotychczas przeanalizowany pod względem zgodności z prawem UE. Zdaniem autora niniejszej pracy, ocenie powinno podlegać ustalenie, czy system opustów jest zgodny z przepisami prawa UE regulującymi systemy wsparcia na rzecz energii ze źródeł odnawialnych.

Procedowany w dniu sporządzenia niniejszej pracy projekt ustawy o zmianie ustawy o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych oraz niektórych innych ustaw[1253] zakładający rozszerzenie działalności spółdzielnie energetycznych także na obszarach gmin miejskich przewiduje objęcie zmienianych przepisów odnoszących się do spółdzielni energetycznych klauzuli zawieszającej. Zgodnie z art. 28 projektu nie stosuje się zmienianych przepisów, w tym odnoszących się do spółdzielni energetycznych, do dnia wydania pozytywnej decyzji Komisji Europejskiej o zgodności pomocy publicznej wynikającej z tych przepisów z rynkiem wewnętrznym albo uznania przez Komisję Europejską, że zmiana tych przepisów nie stanowi nowej pomocy publicznej.

[1252] Szerzej: E. Niewiedział, R. Niewiedział, *Potrzeby rozwojowe i modernizacyjne sieci elektro-energetycznej na terenach wiejskich*, „Wiadomości Elektrotechniczne" 2018, nr 8, s. 48-56.
[1253] Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 24 września 2025 r., druk nr 1746.

Należy zauważyć, że dotychczas szerzej nie analizowano także zagadnienia zgodności systemu opustów z przepisami prawa UE, które regulują systemy wsparcia na rzecz energii ze źródeł odnawialnych[1254]. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać w podzielonym na kilka etapów, rozciągniętym na lata, procesie wprowadzaniu przepisów, które finalnie ukształtowały system opustów. Co więcej, przez lata spółdzielnie energetyczne nie powstawały, a zatem problem obciążenia OSDe oraz sprzedawców energii kosztami systemu wsparcia nie występował.

System opustów należy zweryfikować przede wszystkim pod względem zgodności z art. 4 dyrektywy RED II regulującym systemy wsparcia na rzecz energii ze źródeł odnawialnych. Zgodnie z ust. 2 i 3 tego przepisu systemy wsparcia dla energii elektrycznej z OZE mają wprowadzać ją na rynek w sposób rynkowy i zapewniający reagowanie na sygnały cenowe, minimalizując zbędne zakłócenia oraz uwzględniając koszty integracji i stabilność sieci. Projektuje się je tak, aby maksymalnie zwiększały rynkową integrację OZE i skłaniały wytwórców do reagowania na ceny i czerpania przychodów z rynku. Co więcej, państwa członkowskie mogą wyłączyć spod wymogów tego ustępu wyłącznie małe instalacje i projekty demonstracyjne.

Zdaniem autora, z uwagi na treść przytoczonego art. 4 ust. 2-3 dyrektywy RED II należy stwierdzić, że system opustów w jego obecnym kształcie, należy uznać za nierealizujący w pełni standardów, jakie ustawodawca unijny kieruje względem systemu wsparcia na rzecz energii ze źródeł odnawialnych. System ten zapewnia możliwość wytwarzania energii elektrycznej poza warunkami rynkowymi, gdyż rozliczenia ilościowe wyłączają aspekt cen energii. Co więcej, włączenie w system wsparcia niesterowalnych źródeł wytwórczych (szczególnie o większych mocach) negatywnie wpływa na stabilność sieci i może powodować zbędne zakłócenia. Z wymienionych względów, system opustów wymaga zmian, dzięki, którym będzie mógł zostać uznany za wpisujący się w dopuszczalną pomoc publiczną oraz kryteria prawidłowego systemu wsparcia na rzecz energii ze źródeł odnawialnych. W tym celu niezbędna jest modyfikacja przede wszystkim w zakresie objęcia systemem opustów źródeł niesterowalnych, a także rezygnacja z przyznanego spółdzielcom zwolnienia z opłat dystrybucyjnych. Zdaniem autora, należy jednak zachować *net-metering* w przypadku sterowalnych źródeł OZE, w szczególności opartych o biogazownie, w tym biogazownie

[1254] W tym kontekście warto wspomnieć, że B. Kupiec w publikacji z 2022 r. zawarł analizę zgodności systemu opustów z przepisami dyrektywy RED II regulującymi REC. Z uwagi jednak na okoliczność, że wprowadzenie spółdzielni energetycznej przez polskiego ustawodawcę nie stanowiło implementacji REC, analiza ta nie jest szerzej powoływana w niniejszej pracy, por. B. Kupiec, *Polska spółdzielnia energetyczna…*s. 109 i n.

rolnicze. Użytkowanie tych źródeł pozwoli na stabilną produkcję energii pozwalającą na równoważenie lokalnego zapotrzebowania na energię. Co więcej, eksploatacja tych źródeł wpisuje się w rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym na obszarach rolnych, pozwalając na skuteczne wykorzystanie odpadów oraz produktów ubocznych produkcji rolnej.

7.5. Modele rozliczeń wewnętrznych spółdzielni energetycznej

Przepisy powszechnie obowiązującego prawa regulują wyłącznie rozliczenia spółdzielni oraz spółdzielców ze sprzedawcą energii. Jak jednak wynika z analizy rozliczeń uregulowanych rozporządzeniem MKiŚ, wykorzystywanie instalacji OZE w ramach spółdzielni energetycznej, wiąże się z korzystaniem przez spółdzielców z energii wytworzonej przez samą spółdzielnię lub innych członków spółdzielni. W efekcie powstaje sytuacja odnoszenia korzyści przez dane podmioty z energii elektrycznej wytwarzanej przez instalacje stanowiące własność spółdzielni lub innych podmiotów zrzeszonych w spółdzielni. Nawet przy założeniu korzystania przez wszystkich spółdzielców z instalacji OZE stanowiących własność spółdzielni, nie jest możliwe idealne odwzorowanie wartości korzyści wynikających z uczestniczenia w systemie wsparcia za pomocą partycypacji finansowej spółdzielcy.

Spółdzielcy powinni liczyć się z wystąpieniem sytuacji, gdy część z nich odnosi korzyści niewspółmierne do zaangażowania finansowego w spółdzielnię. Z tego względu istotne znaczenie dla funkcjonowania spółdzielni mają rozliczenia wewnętrzne – pozwalające na należyte wyrównanie korzyści przypadających na spółdzielcę, wobec jego świadczeń na rzecz spółdzielni. Kwestia ta nie została uregulowana przepisami powszechnie obowiązującego prawa. Ustawodawca pozostawił rozliczenia wewnętrzne do samodzielnego uregulowania przez spółdzielnie energetyczne, zgodnie z przysługującym im uprawnieniem do samorządnego regulowania ich stosunków wewnętrznych oraz w myśl swobody umów. Należy jednak zauważyć, że rozliczenia między spółdzielnią a spółdzielcami stanowią jedynie uzupełnienie dla systemu wsparcia wyznaczonego ustawą o OZE oraz rozporządzeniem MKiŚ. Przepisy wspomnianych aktów prawnych wyznaczają określony model działalności w obszarze OZE. Z tego względu rozliczenia wewnętrzne stanowią metodę równoważenia interesów podmiotów zrzeszonych w spółdzielnię uzupełniającą systemu opustów. Są także istotne z punktu widzenia zapewnienia spółdzielni środków finansowych niezbędnych do funkcjonowania.

W pierwszej kolejności, należy przedstawić, jak zasadnicze warianty eksploatacji instalacji OZE w ramach spółdzielni energetycznej, wpływają na konieczność uregulowania wzajemnych praw i obowiązków spółdzielców. W tym kontekście zasadne jest rozważenie, na

ile działalność spółdzielni energetycznych wykazuje podobieństwo do funkcjonujących już modeli działalności spółdzielczej. Tego rodzaju punktem odniesienia są spółdzielnie mieszkaniowe oraz spółdzielnie mleczarskie.

Spółdzielnia mieszkaniowa ma na celu zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych swoich członków. W polskich realiach spółdzielnie funkcjonują w oparciu o budynki już istniejące. Z tego względu największe znaczenie w ich działalności ma zarządzanie mieniem spółdzielczym[1255]. Polega ono przede wszystkim na zapewnieniu środków niezbędnych do finansowania eksploatacji i utrzymania nieruchomości. Art. 4 uSM wyznacza zasadę, że członkowie spółdzielni, którym przysługuje tytuł prawny do lokalu zarządzanego przez spółdzielnię, są obowiązani uczestniczyć w pokrywaniu kosztów związanych z eksploatacją i utrzymaniem nieruchomości w częściach przypadających na ich lokale. Partycypacja finansowa dotyczy także eksploatacji i utrzymania nieruchomości stanowiących mienie spółdzielni. Opłaty w tym zakresie są uiszczane zgodnie z postanowieniami statutu[1256].

Spółdzielnie mleczarskie pozwalają producentom w nich zrzeszonym na uzyskanie dochodów ze sprzedaży mleka oraz z nadwyżki bilansowej pochodzącej z działalności przetwórczej[1257]. Ich działalność opiera się na kontraktowaniu od spółdzielców dostaw mleka, zwykle na podstawie stałych umów, a następnie na samodzielnym ich przetwarzaniu. Jak podkreśla się w literaturze, ten model łączy funkcję zbytu surowca z tworzeniem wartości w przetwórstwie. Spółdzielcza formuła działalności zapewnia członkom realny wpływ na warunki rozliczeń, w tym na cenę skupu oraz gwarantuje zbyt produktów[1258]. Przychody spółdzielni pochodzą ze sprzedaży wyrobów. W przypadku osiągnięcia przez spółdzielnię zysku (nadwyżki bilansowej), zgodnie ze statutem, jego część może zostać zwrócona członkom proporcjonalnie do obrotu ze spółdzielnią - tj. do ilości dostarczonego mleka)[1259].

Rozliczenia wewnętrzne spółdzielni wykazują podobieństwo do wskazanych wyżej modeli funkcjonowania typów spółdzielni. W tym kontekście kluczowe znaczenie ma analizowane już w niniejszej pracy, przyznanie przez ustawodawcę możliwości korzystania w ramach spółdzielni energetycznej z instalacji OZE będących własnością spółdzielni lub jej

[1255] E. Bończak-Kucharczyk, *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz*, Warszawa, 2013, s. 52-55, H. Milewska – Wilk, *Działalność i znaczenie…*, s. 29 i n.
[1256] Wyrok SA w Warszawie z dnia 13 sierpnia 2020 r., sygn. akt VII AGa 798/19.
[1257] A. Suchoń, *Z prawno-ekonomicznej problematyki organizacji rynku mlek*a, „Przegląd Prawa Rolnego" 2014, nr 1, s. 48.
[1258] Szerzej: K. Ch. Ling, C. B. Liebrand, *Dairy Cooperatives' Role in Managing Price Risks*, "Rural Business Cooperative Service Research Report" 1996, nr 152.
[1259] Szerzej: A. Suchoń, *Spółdzielnie jako istotne podmioty funkcjonujące na rynku mleka-zagadnienia prawne i ekonomiczne*, „Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Problemy Rolnictwa Światowego" 2013, nr 13(2), s. 108-120.

członków (art. 38f ust. 2 uOZE). W przypadku, gdy instalacje OZE stanowią własność spółdzielni, spółdzielcy będą zobowiązani do zapewnienia spółdzielni środków finansowych niezbędnych do utrzymania instalacji. Wówczas model ten wykazuje podobieństwo do funkcjonowania spółdzielni mieszkaniowej. Gdy instalacje są własnością spółdzielców i udostępniają je oni w ramach spółdzielni, spółdzielnia powinna realizować świadczenia na ich rzecz. W takim wypadku funkcjonowanie spółdzielni energetycznej wykazuje podobieństwa do formuły biznesowej spółdzielni mleczarskich. Niezależnie jednak od wybranego modelu, występują elementy charakterystyczne wyłącznie dla spółdzielni energetycznej, a wynikające z konieczności dostosowania rozliczeń do systemu opustów.

Z wymienionych względów zaproponować można dwa podstawowe modele rozliczeń wewnętrznych w spółdzielni energetycznej: 1) model alokacyjno-kompensacyjny, polegający na wymianie (energii elektrycznej) opartej na rozliczeniach uzupełniających ewentualne nadwyżki oraz niedobory, 2) model obrotu energią elektryczną wewnątrz spółdzielni, zakładający świadczenia finansowe na rzecz spółdzielców wytwarzających energię elektryczną w ramach spółdzielni. Zostaną one przeanalizowane w dalszej części rozdziału. Przed przystąpieniem do szczegółowego opisu należy zaznaczyć, że niezależnie od przyjętego modelu, niezbędne jest prawne ułożenie relacji między spółdzielnią a spółdzielcami. Stosunki te powinny regulować w odpowiednim zakresie statut, akty wewnętrzne spółdzielni, takie jak np. regulaminy, podjęte w formie uchwał organów oraz umowy cywilnoprawne zawierane między spółdzielnią a spółdzielcami.

We wszystkich rozważanych modelach rozliczeń, obrót energią na rzecz członków powinien być dokonywany przez spółdzielnię energetyczną. Wynika to z treści art. 32 ust. 1 pkt 4 lit. e uPE, zgodnie z którym spółdzielnia energetyczna jest zwolniona z obowiązku uzyskania koncesji na obrót paliwami gazowymi oraz energią elektryczną, w ramach działalności prowadzonej na rzecz wszystkich odbiorców należących do tej spółdzielni. Z tego względu zawieranie umów cywilnoprawnych regulujących obrót energią bezpośrednio między spółdzielcami wymagałoby uzyskania koncesji na obrót energią elektryczną przez spółdzielcę takiego obrotu dokonującego.

7.5.1. Model alokacyjno-kompensacyjny

Pierwszy z przedstawionych modeli polega na ułożeniu partycypacji finansowej spółdzielców w spółdzielni energetycznej w takim zakresie, w jakim będą oni korzystać z energii elektrycznej wytwarzanej w instalacjach OZE. Dotyczy to zarówno przypadających

na danego spółdzielcę świadczeń na rzecz spółdzielni, jak i korzyści ze spółdzielni osiąganych. Z tego względu, w ramach tego modelu występować będzie alokacja kapitału na rzecz spółdzielni – gdy instalacje należą do spółdzielni. W sytuacji, gdy instalacje stanowią własność poszczególnych spółdzielców, z uwagi na rozliczanie energii na rzecz wszystkich odbiorców, niezbędny będzie element kompensacji – wyrównania korzyści wynikających ze spółdzielni, tak by odpowiadały one rzeczywistemu w nią zaangażowaniu. Tym samym, może on zostać zastosowany niezależnie od własności instalacji. Wymaga jednak podkreślenia, że, to jakiemu podmiotowi (podmiotom) przysługuje własność instalacji OZE determinuje sposób rozliczeń w ramach modelu alokacyjno-kompensacyjnego.

Przy założeniu, że instalacje OZE wykorzystywane w ramach spółdzielni energetycznej stanowią jej własność, kluczowe znaczenie ma pochodzenie środków finansowych, wykorzystanych w celu ich pobudowania. Mogły one pochodzić one z wpłat spółdzielców lub ze źródła zewnętrznego, takiego jak program finansowania publicznego lub pożyczka, czy też kredyt udzielone przez instytucję prywatną. Wówczas świadczenia spółdzielców sprowadzają się do sfinansowania ewentualnych zobowiązań spółdzielni powstałych podczas procesu inwestycyjnego, a także kosztów utrzymania instalacji.

W takim wypadku kluczowe znaczenie ma dostosowanie wysokości świadczeń spółdzielców na rzecz spółdzielni, do poziomu ich partycypacji w wytwarzanej i następnie rozliczanej energii elektrycznej. W uproszczeniu zaangażowanie finansowe członka w spółdzielnię będzie uzależnione od jego zapotrzebowania na energię elektryczną. Na potrzeby omawianego modelu założono, że głównym składnikiem majątku spółdzielni są instalacje OZE. Na podstawie predykcji zapotrzebowania na energię w oparciu o dane historyczne, spółdzielcy należy zarezerwować określone moce instalacji OZE eksploatowanych w ramach spółdzielni. Partycypacja finansowa spółdzielcy może przyjąć formę wpłaty na rzecz zadeklarowanych udziałów lub wpłat na fundusz inwestycyjny. Jest to uzależnione od określenia, czy świadczenie spółdzielcy ma mieć charakter zwrotny, czy też bezzwrotny. Kluczowe znaczenie w tym kontekście ma, czy instalacje zostały pobudowane w oparciu o kapitał przekazany spółdzielni przez jej członka. Wówczas jego świadczenie powinno co do zasady mieć charakter zwrotny. Świadczenia spółdzielców na rzecz utrzymania instalacji OZE – koszty serwisu, ubezpieczenia i innych usług – także przyjmą formę opłat cyklicznych, uzależnionych od przypadającej na danego spółdzielcę części mocy instalacji OZE.

Jak już zostało podkreślone, pełne dopasowanie partycypacji finansowej do zapotrzebowania na energię elektryczną nie jest możliwe. Z tego względu konieczne jest też wprowadzenie opłat na fundusz spółdzielni służący rozliczeniu korzyści uzyskiwanych z tytułu

działalności spółdzielni – oszczędności wynikających z systemu opustów. Tego rodzaju płatności byłyby uiszczane cyklicznie w każdym miesiącu – okresie rozliczeniowym. Gdy spółdzielca wykorzystałby w ramach systemu rozliczeń mniej energii, niż przewiduje ustalony poziom partycypacji, powinien on otrzymać od spółdzielni rekompensatę ze wspomnianego funduszu. W przypadku przekroczenia ustalonego limitu, to spółdzielca powinien uiścić określoną opłatę. Mechanizm ten funkcjonowałby na zasadzie „niedopłaty" oraz „nadpłaty", spotykanej w przypadku ryczałtowego rozliczania opłat eksploatacyjnych[1260].

W celu realizacji modelu alokacyjno-kompensacyjnego, przy założeniu, że własność instalacji przysługuje spółdzielcom, spółdzielcy powinni dysponować instalacjami OZE o mocy oraz wydajności odpowiadającym ich zapotrzebowaniu na energię. Rozliczenia wewnętrzne powinny uwzględnić, że instalacje stanowiące własność poszczególnych spółdzielców będą wytwarzały energię elektryczną wykorzystywaną na rzecz wszystkich lub wybranych odbiorców energii zrzeszonych w spółdzielni (zgodnie z art. 38f ust. 2 uOZE). Z tego względu, niezbędny jest mechanizm pozwalający na rozliczenie sytuacji, gdy korzyści przypadające na danego spółdzielcę są mniejsze, albo przekraczają ilość energii przez niego wytworzoną i następnie na niego przypadającą w wyniku zastosowania systemu opustów.

Taka sytuacja może być także regulowana za pomocą systemu opłat na poczet funduszu uzupełniającego rozliczenia korzyści uzyskiwanych z tytułu systemu opustów. Następnie, na podstawie rzeczywistych rozliczeń energii elektrycznej, każdy spółdzielca udostępniający swoją instalacje OZE otrzyma należyte rozliczenie. Może ono nastąpić jako świadczenie wynikające z regulaminu funduszu uzupełniającego rozliczenia korzyści uzyskiwanych z tytułu systemu opustów. Alternatywną możliwością jest sytuacja, gdy z uiszczanych opłat pokrywane będą koszty funkcjonowania spółdzielni. Pozostała kwota będzie stanowić element nadwyżki bilansowej notowanej w danym roku obrotowym. Wówczas podział nadwyżki bilansowej powinien zostać uzależniony od obrotu spółdzielców ze spółdzielnią. W konsekwencji, im więcej energii przez siebie nieskonsumowanej w ramach opustów spółdzielca udostępni spółdzielni, tym większy będzie jego udział w nadwyżce bilansowej.

W ramach rozpatrywanych wariantów rozliczeń, należy zaznaczyć, że w celu uniknięcia tego rodzaju skomplikowanych rozliczeń, instalacje OZE poszczególnych spółdzielców nie powinny być przeskalowane. Wówczas spółdzielcy unikną sytuacji występowania dużych nadwyżek, co zminimalizuje znaczenie dokonywania rozliczeń wewnętrznych oraz

[1260] Por. A. Damasiewicz, *Zasady ponoszenie kosztów utrzymania nieruchomości wspólnej w kontekście treści i aksjologii ustawy o własności lokali w świetle orzecznictwa sądowego i poglądów doktryn*y, „Zeszyty Prawnicze" 2016, nr 2, s. 86.

konieczności uiszczenia ponoszenia dodatkowych kosztów oraz dodatkowych podatków, w przypadku rozliczania nadwyżki bilansowej. Celem modelu alokacyjno-kompensacyjnego jest zredukowanie do minimum obrotu energią wewnątrz spółdzielni. Za zaletę takiego rozwiązania należy uznać zmniejszenie konieczności wdrożenia oraz realizacji skomplikowanych wewnętrznych rozliczeń oraz przepływów finansowych. Wdrożenie tego modelu może jednak wykluczać uczestnictwo w spółdzielni podmiotów dysponujących instalacjami OZE, których sprawność znacznie przewyższa ich zapotrzebowanie na energię elektryczną.

7.5.2. Model wewnętrznego obrotu energią elektryczną

Model wewnętrznego obrotu energią elektryczną odpowiada na potrzeby spółdzielni energetycznych, w których partycypacja finansowa spółdzielców nie pokrywa się z ich zapotrzebowaniem na energię elektryczną. Dotyczy to także sytuacji, gdy w spółdzielni występują spółdzielcy będący wyłącznie odbiorcami energii oraz podmioty posiadające instalacje zaopatrujące ich w energię elektryczną (spółdzielcy wytwórcy)[1261].

W takim wypadku, rozliczenia w ramach spółdzielni energetycznej polegają na obrocie energii elektrycznej dokonywanym przez spółdzielnię na rzecz zrzeszonych w niej podmiotów. Obrót zakłada dwa zasadnicze świadczenia. Spółdzielcy-odbiorcy uiszczają świadczenia (opłaty) na rzecz spółdzielni, zależne od ilości energii, która na nich przypada na podstawie poboru rozliczanego w ramach systemu wsparcia, o którym mowa w art. 38c ust. 3 uOZE. Z kolei spółdzielcy-wytwórcy otrzymują od spółdzielni świadczenie z tytułu ilości energii elektrycznej wytworzonej w udostępnionych przez nich instalacjach OZE, która następnie została rozliczona w systemie opusów. W ramach modelu wewnętrznego obrotu energią elektryczną świadczenia otrzymywane przez spółdzielców-wytwórców zastępują wynagrodzenie, które otrzymywaliby w ramach sprzedaży energii podmiotom trzecim.

Świadczenia spółdzielców-odbiorców odnoszą się do ilości energii, którą nie będąc członkami spółdzielni energetycznej musieliby uiścić na rzecz sprzedawcy energii. Z tego względu kluczowe znaczenie dla zabezpieczenia interesów wszystkich spółdzielców ma cena uiszczana za jednostkę rozliczonej energii. Spółdzielnia powinna ją ustalić w oparciu o ceny energii obowiązujące na rynku. Model ten będzie korzystny, gdy spółdzielcy wytwórcy otrzymają cenę wyższą niż uzyskaliby poza spółdzielnią a spółdzielcy odbiorcy, cenę niższą

[1261] I. Perkowski, *Spółdzielnia energetyczna, wystąpienie w trakcie IV Zjazdu Forum Burmistrzów na rzecz Sprawiedliwej Transformacji*, Konin 29 września 2021 r., https://arrtransformacja.org.pl/wp-content/uploads/2021/09/4.-Prezentacja-Ireneusz-Perkowski.pdf (dostęp: 30.09.2025).

niż oferowana przez sprzedawców energii. Co istotne, w ramach opisanego modelu możliwe jest także łączenie roli odbiorcy oraz wytwórcy. Spółdzielcy powinni wyposażyć spółdzielnię w środki finansowe wystarczające na pokrycie jej potrzeb finansowych. Mogą one obejmować przykładowo koszty obsługi księgowej, lustracji oraz kosztów organizacyjnych, takich jak koszty utrzymania siedziby, obsługi korespondencji, czy też wypłacania wynagrodzenia osobom wchodzącym w skład jej organów[1262].

W zaproponowanym modelu rola spółdzielni energetycznej sprowadza się w dużej mierze do obsługi systemu wsparcia. Wówczas motywacją spółdzielców-wytwórców do przystąpienia do spółdzielni energetycznej jest perspektywa uzyskania wyższej ceny za wytworzoną energię elektryczną, niż dostępna za pomocą działalności rynkowej. Dotyczy to w szczególności właścicieli instalacji PV, których działalność w oparciu o ceny uzyskiwane na rynku energii przynosi coraz niższe dochody[1263]. Spółdzielcy-odbiorcy liczą natomiast na zmniejszenie dotychczasowych kosztów zakupu energii. Co więcej, analizowany model polega na przyjęciu rozliczeń polegających zasadniczo na uiszczaniu przez odbiorców ceny rozliczonej energii elektrycznej na rzecz wytwórców, niejako za pośrednictwem spółdzielni energetycznej. Możliwość przyjęcia takiej formuły wynika z dopuszczenia przez ustawodawcę eksploatacji w ramach spółdzielni energetycznej instalacji OZE będących własnością jej członków.

Autor ocenia negatywnie możliwość założenia spółdzielni, która została oparta wyłącznie na instalacjach OZE stanowiących własność jej członków. Wykorzystanie instytucji spółdzielni energetycznej w celu *quasi* pośrednictwa przy sprzedaży energii elektrycznej jej członkom przez innych spółdzielców należy ocenić jako sprzeczne z ideą spółdzielczości. Co więcej, spółdzielca-odbiorca może wystąpić ze spółdzielni energetycznej, zgodnie z postanowieniami statutu. W takim wypadku występuje ryzyko, że spółdzielnia przestanie spełniać wymogi określone w ustawie o OZE i będzie podlegać wykreśleniu z wykazu KOWR. Prowadzi to do możliwości wywierania przez spółdzielcę-wytwórcę wpływu na funkcjonowanie spółdzielni, przekraczającego jego uprawnienia wynikające z prawa spółdzielczego oraz statutu. Dotyczy to w szczególności aspektów finansowych. Taką sytuację należy uznać za sprzeczną z prawem spółdzielczym oraz zasadami spółdzielczymi.

[1262] Por. P. Banaszuk, L. Gryko, I. Perkowski, *Jak założyć i prowadzić Spółdzielnię Energetyczną?*, 2023, s. 32, https://forumse.kpodr.pl/wp-content/uploads/2024/01/Podrecznik_RENALDO.pdf (dostęp: 30.09.2025).
[1263] M. Stefański, *Ceny spadają, napięcia rosną. E.ON Polska analizuje czerwiec na rynku energii*, https://enerad.pl/ceny-spadaja-napiecia-rosna-e-on-polska-analizuje-czerwiec-na-rynku-energii/ (dostęp: 30.09. 2025).

Podkreślenia wymaga, że ustawodawca wprowadził preferencyjny system wsparcia dla spółdzielni energetycznych w celu zmniejszenia dysproporcji między obszarami wiejskimi a miejskimi w dostępie do usług energetycznych. Z tego względu należy zlikwidować możliwość wykorzystania go w celu „obejścia" cen rynkowych dostępnych dla podmiotów dysponujących instalacjami OZE. Warto w tym kontekście wspomnieć także o kosztach, jakie ponoszą OSDe w związku z objęciem spółdzielni systemem opustów[1264]. Są one przenoszone na pozostałych odbiorców energii elektrycznej. Z tego względu możliwość sprowadzenia roli spółdzielni wyłącznie do formuły umożliwiającej korzystanie z systemu *net-meteringu* należy ocenić jako niezgodną z ideą sprawiedliwej transformacji energetycznej. Z wymienionych względów autor postuluje wykluczenie możliwości eksploatacji w ramach spółdzielni energetycznej instalacji OZE należących do członków spółdzielni. Spółdzielnie energetyczne powinny opierać działalność wyłącznie na instalacjach OZE stanowiących własność spółdzielni.

7.6. Działalność spółdzielni energetycznych tworzonych przez jednostki samorządu terytorialnego

Analiza dostępnych danych spółdzielni, których dane zostały zamieszczone w wykazie KOWR prowadzi do wniosku, że znaczna ich większość została założona przy udziale gminy, będącej jednym z członków założycieli[1265]. Z tego względu, kompleksowa analiza prowadzenia działalności przez spółdzielnię energetyczną powinna uwzględniać także uwarunkowania wynikające z obecności w niej jednostki samorządu terytorialnego. W kontekście spółdzielni energetycznych tworzonych przez gminę należy przeanalizować następującą problematykę:
1) strukturę podmiotową spółdzielni energetycznej tworzonej przez gminę oraz
2) uwarunkowania związane z zakupem energii przez gminę w kontekście przepisów prawa zamówień publicznych

Udział jednostek samorządu terytorialnego w spółdzielniach energetycznych ma długą tradycję. Dotyczy to przede wszystkim państw Europy Zachodniej[1266]. W Polsce zaangażowanie gmin w tworzenie spółdzielni energetycznych stanowi postulat zarówno administracji rządowej, jak i doktryny. Z uwagi na zakres terytorialny prowadzenia działalności

[1264] Szerzej: uwagi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 września 2025 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 14 sierpnia 2025 r., nr projektu UD162.
[1265] Zob. Analiza sektora spółdzielni energetycznych w Polsce w niniejszym rozdziale.
[1266] Szerzej: T. Meister, B. Schmid, I. Seidl, *How municipalities support energy cooperatives: survey results from Germany and Switzerland*, "Energy, Sustainability and Society" 2020, nr 10(18).

przez spółdzielnię energetyczną wydaje się, że wśród jednostek samorządu terytorialnego[1267], które mogą zakładać spółdzielnie energetyczne należy wskazać gminę. Zaangażowanie gminy w powstanie spółdzielni energetycznej może zasadniczo przyjąć jedną z następujących form: 1) członkostwa spółdzielni energetycznej, 2) prowadzenie działań promujących założenie spółdzielni energetycznej przez mieszkańców gminy.

W przypadku zaangażowania się gminy jako członka spółdzielni energetycznej należy przede rozważyć strukturę członkowską takiego podmiotu. Spółdzielnia energetyczna może zostać utworzona przez gminę wraz z podmiotami publicznymi lub podmiotami prywatnymi. Do podmiotów publicznych mogących zostać współzałożycielami spółdzielni energetycznej należą: sąsiednie gminy oraz gminne osoby prawne. W powołaniu na treść art. 38e ust. 1 pkt 1 uOZE gmina może założyć spółdzielnię wraz z maksymalnie dwiema innymi gminami wiejskimi lub miejsko-wiejskimi. Powinny one także spełniać warunek bezpośredniego sąsiedztwa.

W przypadku, gdy gmina miałaby oprzeć się wyłącznie o własną strukturę, należy zauważyć, że założycielami spółdzielni nie mogą zostać jednostki organizacyjne gminy, niewyodrębnione jako osoby prawne lub tzw. ułomne osoby prawne. Do tego rodzaju jednostek należą przede wszystkim szkoły oraz wydzielone organizacyjnie struktury urzędów. Jednostka organizacyjna gminy działa bowiem jedynie jako wydzielona organizacyjnie i funkcjonalnie część gminy. Nie została ona ustawowo wyposażona w osobowość prawną - działa w ramach osobowości prawnej gminy[1268].

Oprócz gminy, założycielami spółdzielni mogłyby być gminne osoby prawne. Termin ten został użyty w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, jednak nie ma definicji legalnej. Zgodnie z poglądem wyrażonym przez B. Dolnickiego: „pod pojęciem „gminnej osoby prawnej" należy rozumieć gminną jednostkę organizacyjną, utworzoną przez gminę i posiadającą przymiot osobowości prawnej. Gminna osoba prawna to podmiot wydzielony organizacyjne, posiadający odrębne składniki majątkowe i osobowe, realizujący zadania określone odpowiednimi przepisami"[1269]. Z kolei D. Szafrański podaje, że „kategorię

[1267] Zgodnie z art. 1a ustawy z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 679) za jednostki samorządu terytorialnego uznaje się: „a) gminę w znaczeniu ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2020 r. poz. 713 i 1378) lub b) powiat w znaczeniu ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2020 r. poz. 920) lub c) województwo w znaczeniu ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2020 r. poz. 1668)".

[1268] Por. wyrok SN z dnia 15 września 2009 r. sygn. akt II UK 416/08 oraz postanowienie WSA w Warszawie z dnia 24 listopada 2009 r. sygn. akt II SA/Wa 1748/08.

[1269] B. Dolnicki, *Gminne jednostki organizacyjne a jednostki organizacyjne gminy*, „Gdańskie Studia Prawnicze" 2015, t. XXXIV, s. 69.

gminnych osób prawnych tworzą z jednej strony gminy i związki międzygminne, z drugiej zaś - gminne osoby prawne inne niż gmina i związek międzygminny."[1270].

Warto zaznaczyć, że w przypadku założenia przez gminę spółdzielni energetycznej razem z osobami fizycznymi, zgodnie z art. 36 § 2 uPS, zastosowanie znajdzie zasada „jeden członek – jeden głos". Niezależnie jednak od tego, czy członkami będą prywatne osoby fizyczne, czy też prawne, w takim wypadku wyłączone zostanie udzielanie przez gminę zamówień spółdzielni z wolnej ręki. Wynika to z bezpośredniego udziału kapitału prywatnego w spółdzielni energetycznej (art. 214 ust. pkt 11 lit. c uPZP). Z analizy danych spółdzielni energetycznych wynika, że wśród spółdzielni założonych przez gminy. W stosunkowo niewielu z nich członkami założycielami są także podmioty prywatne. W takich wypadkach członkami założycielami są wyłącznie osoby prawne[1271]. Tym samym obecnie więcej gmin tworzących spółdzielnie energetyczne, decyduje się na założenie ich wraz z gminnymi osobami prawnymi lub innymi gminami.

Zaangażowanie gminy jako podmiotu ułatwiającego powstanie spółdzielni energetycznej zakłada podejmowanie przez nią działań polegających na pomocy mieszkańcom gminy. Tego rodzaju aktywność może dotyczyć także gmin, które już założyły spółdzielnię energetyczną i ich celem jest promocja tego rodzaju rozwiązań wśród mieszkańców. Zaangażowanie jednostki samorządu terytorialnego stanowi istotny element budowy lokalnej energetyki obywatelskiej. Gmina może wspierać grupę mieszkańców chcących założyć spółdzielnię energetyczna poprzez dostarczenie niezbędnej wiedzy, a także pomoc w sfinansowaniu ewentualnych usług specjalistycznych. Warto także wspomnieć o działaniach takich jak udostępnienie na preferencyjnych warunkach terenów, na których mogą zostać posadowione instalacje OZE[1272]. Liczba gmin zaangażowanych w tworzenie spółdzielni energetycznych jest trudna do ustalenia z uwagi na brak oficjalnych danych. Jednak doniesienia medialne wskazują na obecność takich inicjatyw[1273]. Co więcej, organizacje pozarządowe

[1270] D. Szafrański, *Status gminnej osoby prawnej w świetle ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów*, https://www.prawo.pl/samorzad/gminna-osoba-prawna-w-swietle-ustawy-o-ochronie-konkurencji-i,78689.html (dostęp: 30.09.2025).

[1271] Ibidem.

[1272] Przykładem dobrych praktyk w tym zakresie jest Spółdzielnia Energetyczna Słoneczny Serock. Jej członkami są mieszkańcy gminy. Urzędnicy gminy włączyli się w działania doradcze na rzecz spółdzielni. Instalacja PV, którą spółdzielnia ma użytkować ma powstać na terenie nieczynnego składowiska odpadów, w ramach jego rekultywacji. Gmina deklaruje, że grunt ten zostanie udostępniony spółdzielni na preferencyjnych warunkach. Szerzej: J. Krzemiński, *Jest sposób na dwa razy tańszą i korzystniej rozliczaną fotowoltaikę*, https://www.portalsamorzadowy.pl/finanse/jest-sposob-na-dwa-razy-tansza-i-korzystniej-rozliczana-fotowoltaike,473869.html?mp=promo (dostęp: 30.09.2025).

[1273] Spotkanie z mieszkańcami Boguchwały w ramach projektu: „Utworzenie Spółdzielni Energetycznej w gminie Boguchwała", https://boguchwala.pl/pl/364-aktualnosci/4592-wszystkie-aktualnosci/18801-spotkanie-z mieszkancami-boguchwaly-w-ramach-projektu-utworzenie-spoldzielni-energetycznej-w-gminie-boguchwala.

zaangażowane w promowanie energetyki obywatelskiej współpracują z gminami w celu promowania spółdzielczości energetycznej wśród lokalnych społeczności[1274].

Gmina jako jednostka sektora finansów publicznych jest obowiązana do stosowania ustawy z dnia 11 września 2019 r. - Prawo zamówień publicznych[1275]. Z tego względu, podmioty świadczące usługi sprzedaży energii elektrycznej na rzecz gminy wybierane są w procedurach przewidzianych tą ustawą. Udział gminy w spółdzielni energetycznej powinien zostać uwzględniony w ramach realizowanych zamówień publicznych. Przede wszystkim wpłynie na wolumen energii elektrycznej nabywanej od sprzedawcy. Z tego względu, rozliczenia realizowane w ramach spółdzielni energetycznej należy uwzględnić w zamówieniu przetargowym.

Podkreślenia wymaga to, że spółdzielnia energetyczna także może stanowić podmiot zobowiązany do stosowania przepisów prawa zamówień publicznych. Stanie się tak, jeżeli zostanie uznana za podmiot, o którym mowa w art. 4 pkt 3 uPZP[1276]. Odnośnie obrotu energią elektryczną w spółdzielni, analizy wymaga, czy usługi świadczone przez spółdzielnię energetyczną na rzecz gminy wymagają zastosowania procedur przewidzianych w prawie zamówień publicznych. W tym celu należy ustalić, czy wobec spółdzielni energetycznej wystąpią przesłanki udzielenia zamówienia z wolnej ręki, wskazane w art. 214 ust. 1 pkt 11 uPZP. Dotyczy to przede wszystkim: 1) kontroli – zamawiający sprawuje nad osobą prawną kontrolę jak nad własną jednostką (dominujący wpływ na cele i kluczowe decyzje), także pośrednio przez inną kontrolowaną osobę prawną, 2) profilu działalności świadczącego usługi – ponad 90% aktywności tej osoby prawnej dotyczy zadań powierzonych przez zamawiającego lub inne podmioty przez niego kontrolowane, 3) kapitału – w osobie prawnej brak bezpośredniego kapitału prywatnego.

---

html (dostęp: 30.09.2025), Konferencja „Spółdzielnie Energetyczne" w Gminie Gołdap, https://terazgoldap.pl/konferencja-spoldzielnie-energetyczne/ (dostęp: 30.09.2025).

[1274] Spółdzielnie energetyczne – bezpłatne warsztaty dla rolników, https://zielonki.pl/spoldzielnie-energetyczne-bezplatne-warsztaty-dla-rolnikow/ (dostęp: 30.09.2025), Warsztaty dot. funkcjonowania spółdzielni energetycznych, https://www.miechow.eu/miasto-i-gmina/komunikaty-i-ogloszenia/warsztaty-dot-funkcjonowania-spoldzielni-energetycznych/ (dostęp: 30.09.2025).

[1275] T.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1320 ze zm.

[1276] Zgodnie z art. 4 pkt 3 uPZP, przepisy ustawy stosuje się do zamawiających publicznych, którymi są: osoby prawne, utworzone w szczególnym celu zaspokajania potrzeb o charakterze powszechnym, niemających charakteru przemysłowego ani handlowego, jeżeli jednostki sektora finansów publicznych, państwowe jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej lub osoby prawne określone w art. 4 pkt 1-3 uPZP bezpośrednio lub pośrednio przez inny podmiot: a) finansują ją w ponad 50% lub b) posiadają ponad połowę udziałów albo akcji, lub c) sprawują nadzór nad organem zarządzającym, lub d) mają prawo do powoływania ponad połowy składu organu nadzorczego lub zarządzającego.

7.7. Instrumenty wsparcia finansowego inwestycji realizowanych w ramach spółdzielni energetycznych

Instrumenty publicznego wsparcia finansowego dostępne dla spółdzielni energetycznych w Polsce pochodzą ze środków Unii Europejskiej oraz ze środków krajowych. Dostępne programy finansowane przez UE obejmują przede wszystkim Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPOiZO), Fundusz Modernizacyjny (wdrażany m.in. przez NFOŚiGW), fundusze polityki spójności 2021–2027 (program krajowy Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko - FEnIKS i programy regionalne). Z kolei wsparcie finansowe w ramach środków krajowych obejmują programy realizowane przez NFOŚiGW, ze szczególnym uwzględnieniem programu Energia dla wsi. Składają się na nie pożyczki preferencyjne z możliwością częściowego umorzenia oraz dotacje.

Oceniając cel finansowania, należy podkreślić, że obecnie instrumenty mają charakter działają komplementarnie. Środki przekazywane w ramach jednego z działań KPOiZO służą finansowaniu przygotowania koncepcji spółdzielni energetycznej. Z kolei programy realizowane w ramach programów takich jak FEnIKS, Energia dla wsi oraz KPOiZO służą finansowaniu inwestycji w instalacje OZE oraz magazyny energii.

W ramach KPOiZO kluczowe znaczenie ma inwestycja B2.2.2/G1.1.2 „Instalacje OZE realizowane przez społeczności energetyczne”[1277]. Część A ma wyraźnie zdefiniowany cel przed inwestycyjny: przygotowanie przedsięwzięć oraz wzmocnienie zdolności organizacyjno-prawnych istniejących i nowych społeczności (w tym spółdzielni energetycznych). Jako strumienie finansowania wskazano między innymi rozwój istniejących spółdzielni energetycznych oraz rozwój nowych społeczności OZE. Warunki przyznania wsparcia obejmują spełnienie kryteriów formalnych, horyzontalnych i szczegółowych, a także zasad kwalifikowalności wydatków i oceny finansowej[1278]. Na liście wyników (stan na 7 czerwca 2024 r.) znajdują się m.in. pozytywnie ocenione wnioski spółdzielni energetycznych. Wsparcie odnosi się do praktycznego wymiaru planowania przedsięwzięcia - finansowane obejmuje

[1277] Regulamin wyboru przedsięwzięć do objęcia wsparciem bezzwrotnym z planu rozwojowego w ramach KPO Inwestycja B2.2.2/G1.1.2 Instalacje OZE realizowane przez społeczności energetyczne Część B: wsparcie inwestycyjne społeczności energetycznych, https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/nabor-wnioskow-dot-instalacji-oze-realizowanych-przez-spolecznosci-energetyczne---inwestycja-b2222023 (dostęp: 30.09.2025).
[1278] Ibidem, Część A (wsparcie przedinwestycyjne).

koncepcje rozwoju, studia wykonalności, analizy organizacyjno-prawne i biznesowe, a zatem koszty, które decydują o zdolności spółdzielni do wejścia w etap inwestycyjny[1279].

Część B KPOiZO ma charakter wsparcia *stricte* inwestycyjnego. Zapewnia bezzwrotne wsparcie i jest osadzona w reżimie pomocy publicznej, z wymogiem efektu zachęty oraz jawnością list rankingowych. Uprawnionymi wnioskodawcami są m.in. spółdzielnie energetyczne w rozumieniu ustawy o OZE, a także klastry oraz obywatelskie społeczności energetyczne. Zakres kosztów kwalifikowanych obejmuje budowę oraz rozbudowę instalacji OZE wraz z infrastrukturą towarzyszącą i magazynami energii[1280]. Wyniki wsparcia inwestycyjnego zostały ogłoszone 18 czerwca 2025 r. Zgodnie z nimi, wsparciem objęto 19 przedsięwzięć o łącznej wartości 708 953 285,84 zł[1281].

Drugim – obok KPOiZO – filarem finansowania inwestycyjnego są środki Funduszu Modernizacyjnego wdrażane w programie priorytetowym „Energia dla wsi" NFOŚiGW. Celem programu jest zwiększenie wykorzystania OZE na obszarach gmin wiejskich i miejsko-wiejskich. Warunki przyznania dofinansowania są określone w Programie Priorytetowym. Beneficjentami programu mogą zostać spółdzielnie energetyczne, ich członkowie oraz powstające spółdzielnie energetyczne – spółdzielnie posiadające osobowość prawną, ale jeszcze nie wpisane do wykazu KOWR[1282].

Forma wsparcia jest zróżnicowana w zależności od rodzaju planowanych instalacji OZE. Program przewiduje pożyczkę do 100% kosztów kwalifikowanych dla projektów zakładających budowę instalacji fotowoltaicznych lub elektrowni wiatrowych. Z kolei programem dotacji objęte zostały instalacje wytwarzające biogaz oraz elektrownie wodne. W ramach programu można uzyskać dotację do 45% kosztów kwalifikowanych, która może zostać zwiększona, gdy wnioskodawca ma status mikroprzedsiębiorcy (zwiększenie dotacji o 20%), albo małego przedsiębiorcy (10%). W ramach programu wsparciem objęte zostały także magazyny energii, na które można uzyskać dotację do 20% kosztów kwalifikowanych przy limicie udziału kosztów magazynu do 50% kosztów źródła. Warunki finansowania w ramach programu wymagają, by inwestycja nie została rozpoczęta przed złożeniem wniosku,

[1279] Wyniki wsparcia przedinwestycyjnego (stan na dzień 7 czerwca 2024 r.), https://www.gov.pl/web/klimat/wyniki-wsparcia-przedinwestycyjnego-stan-na-dzien-7-czerwca-2024-r2 (dostęp: 30.09.2025).

[1280] Regulamin wyboru przedsięwzięć do objęcia wsparciem bezzwrotnym z planu rozwojowego w ramach KPO Inwestycja B2.2.2/G1.1.2 Instalacje OZE realizowane przez społeczności energetyczne Część B: wsparcie inwestycyjne społeczności energetycznych, https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/nabor-wnioskow-dot-instalacji-oze-realizowanych-przez-spolecznosci-energetyczne---inwestycja-b2222023 (dostęp: 30.09.2025).

[1281] Wyniki wsparcia inwestycyjnego, https://www.gov.pl/web/klimat/wyniki-wsparcia-inwestycyjnego2 (dostęp: 30.09.2025).

[1282] Program priorytetowy Energia dla wsi, https://www.gov.pl/web/nfosigw/energia-dla-wsi (dostęp: 30.09.2025).

przewiduje 5-letni okres trwałości oraz maksymalne kwoty wsparcia (do 25 mln zł pożyczki i do 20 mln zł dotacji)[1283]. W ramach pierwszego naboru złożono łącznie 370 wniosków, a do 14 stycznia 2025 r. podpisano 63 umowy o dofinansowanie. Obecnie zorganizowano już drugi nabór, w ramach którego budżet wyniósł 1 mld zł[1284].

Środki przekazywane w ramach polityki spójności 2021–2027 obejmują dwa poziomy: 1) krajowy oraz 2) regionalny. Na poziomie krajowym, poprzez program FEnIKS zapewniono finansowanie m.in. infrastruktury energetycznej, poprawy efektywności energetycznej i rozwoju magazynowania energii. Tego rodzaju wsparcie ma szczególne znaczenie dla spółdzielni energetycznych, które planują rozwiązania z zakresu efektywności energetycznej lub wdrożenie systemów zarządzania energią[1285]. Na poziomie regionalnym część programów zawiera projekty przewidujące wsparcie dla społeczności energetycznych – w tym spółdzielni energetycznych. W tym kontekście należy wspomnieć o programie regionalnym Małopolski. Zawarto w nim działanie 8.11 obejmujące „Rozwój obszarów zrównoważonych energetycznie i społeczności energetycznych", skierowane między innymi do spółdzielni energetycznych[1286]. Z tego rodzaju wsparcia skorzystać mogą projekty *stricte* lokalne, które z przyczyn skali lub zasięgu nie kwalifikują się do uzyskania środków na poziomie krajowym.

7.8. Analiza sektora spółdzielni energetycznych w Polsce

Szczegółowa analiza sektora spółdzielni energetycznych w Polsce jest możliwa dzięki danym zawartym w wykazie spółdzielni energetycznych prowadzonym przez Dyrektora Generalnego KOWR. Wykaz jest dostępny publicznie na stronie internetowej KOWR[1287]. Zgodnie z art. 38h ust. 1 uOZE zamieszczono w nim m.in. następujące dane: datę zamieszczenia danych spółdzielni w wykazie, jej numer w rejestrze przedsiębiorców KRS, liczbę członków spółdzielni[1288], liczbę i rodzaje instalacji OZE, wykorzystywanych w ramach spółdzielni oraz moc zainstalowaną elektryczną poszczególnych rodzajów instalacji OZE.

[1283] Ibidem.
[1284] NFOŚiGW przeznaczy dodatkowy miliard złotych na inwestycje w OZE na wsi, https://www.gov.pl/web/nfosigw/nfosigw-przeznaczy-dodatkowy-miliard-zlotych-na-inwestycje-w-oze-na-wsi (dostęp: 30.09.2025).
[1285] Ministerstwo Klimatu i Środowiska, *Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS)*, https://www.gov.pl/web/klimat/FEnIKS (dostęp: 30.09.2025).
[1286] Działanie 8.11 Transformacja energetyczna, typ projektu A i typ projektu B, https://fundusze.malopolska.pl/nabory/11675-dzialanie-811-transformacja-energetyczna-typ-projektu-i-typ-projektu-b (dostęp: 30.09.2025).
[1287] Wykaz spółdzielni energetycznych…
[1288] W rozumieniu art. 38c ust. 1a uOZE.

Umieszczenie w wykazie KOWR numeru spółdzielni w rejestrze przedsiębiorców KRS pozwoliło na analizę także danych ujawnionych w repozytorium akt rejestrowych KRS, zawierającym akta spraw dotyczących podmiotu wpisanego do rejestru przedsiębiorców[1289]. Powyższe, dzięki analizie dokumentów zamieszczonych w repozytorium akt rejestrowych pozwoliło dodatkowo określić strukturę członków-założycieli spółdzielni energetycznych. Z uwagi na stosunkowo krótki okres od wpisu spółdzielni do rejestru przedsiębiorców, liczba członków nie powinna podlegać istotnym zmianom[1290].

Dynamika wzrostu liczby spółdzielni energetycznych, których dane zostały zamieszczone w wykazie KOWR została przedstawiona na poniższym wykresie[1291]. Przedstawione dane obejmują okres od 31 grudnia 2020 r. do 30 września 2025 r., w ujęciu kwartalnym. Pierwsza spółdzielnia energetyczna została wpisana na listę spółdzielni energetycznych KOWR w maju 2021 r. Do końca 2022 r. w wykazie znajdowały się tylko dwie spółdzielnie energetyczne. Według stanu na 30 września 2025 r. w wykazie tym znajduje się sto czterdzieści dziewięć spółdzielni energetycznych. Powyższe dowodzi, że na przestrzeni ostatnich dwóch lat liczba spółdzielni energetycznych wzrosła niezwykle dynamicznie – o 7350 %.

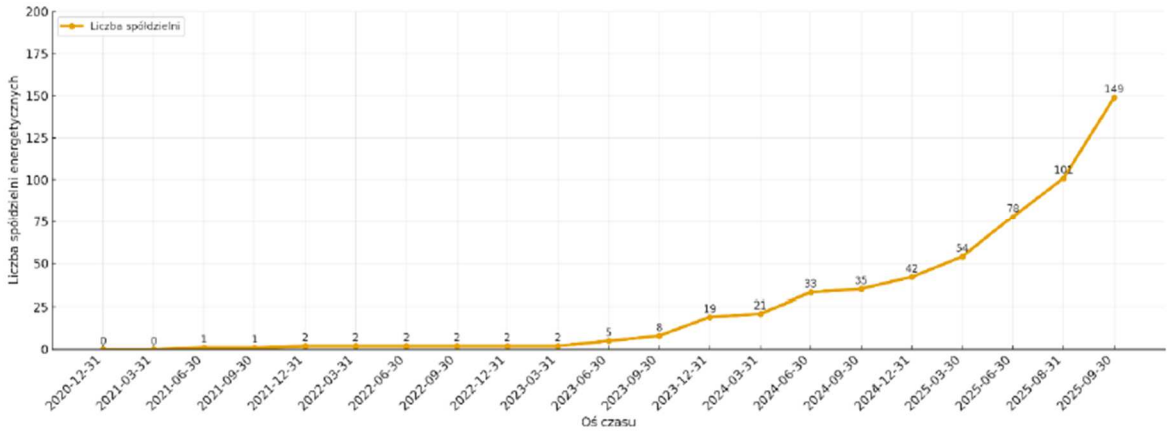

Wykres 2 Dynamika wzrostu liczby spółdzielni energetycznych w Polsce. Opracowanie własne na podstawie wykazu spółdzielni energetycznych KOWR (dostęp: 30.09.2025).

Zgodnie z wykazem KOWR, sto czterdzieści cztery spółdzielnie eksploatują wyłącznie eksploatują instalacje fotowoltaiczne, trzy instalacje fotowoltaiczne oraz instalacje wiatrowe, a dwie spółdzielnie instalacje fotowoltaiczne wraz z magazynami energii. Należy zatem

[1289] Repozytorium akt rejestrowych KRS, https://rar.ms.gov.pl/ (dostęp: 30.09.2025).
[1290] Należy zaznaczyć, że spółdzielnia nie jest zobowiązana do zgłaszania przyjęcia nowych członków, gdyż dane te nie są zamieszczane w odpisie z rejestru przedsiębiorców.
[1291] Analogiczne dane, według stanu na dzień 13 maja 2025 r. zostały zamieszczone w publikacji A. Suchoń, T. Marzec, *Selected legal…,* s. 13.

stwierdzić, że według stanu na 30 września 2025 r. wszystkie spółdzielnie energetyczne funkcjonują w oparciu o niesterowalne źródła OZE.

Spółdzielnie energetyczne, których dane zostały zamieszczone w wykazie KOWR eksploatują 869 instalacji OZE. Łączna moc zainstalowana elektroenergetyczna instalacji OZE wykorzystywanych przez spółdzielnie energetyczne wynosi obecnie ponad 57 MWe. Warto zaznaczyć, że wszystkie prowadzą działalność polegającą na wytwarzaniu energii elektrycznej z OZE, brak jest spółdzielni wytwarzających energię cieplną lub biogaz, lub biogaz rolniczy, lub biometan z OZE. Przeważają spółdzielnie korzystające z instalacji OZE o stosunkowo niewielkiej mocy zainstalowanej; 63 z nich ma łączną moc zainstalowaną mniejszą lub równą 100 kWe; 55 spółdzielni eksploatuje instalacje OZE o łącznej mocy zainstalowanej przekraczającej 100 kWe, ale mniejszej niż 500 kWe; 13 spółdzielni posiada instalacje OZE o łącznej mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kWe i mniejszej niż 1 MWe. Z kolei 18 spółdzielni energetycznych posiada instalacje OZE o mocy większej lub równej 1 MWe. Największe spółdzielnie wykorzystują instalacje o łącznej mocy odpowiednio 6,10 MWe, 3,45 MWe oraz 2,64 MWe mocy elektrycznej. Procentowy udział spółdzielni wykorzystujących instalacje OZE o łącznej mocy zainstalowanej, według podanych przedziałów zaprezentowano na diagramie poniżej.

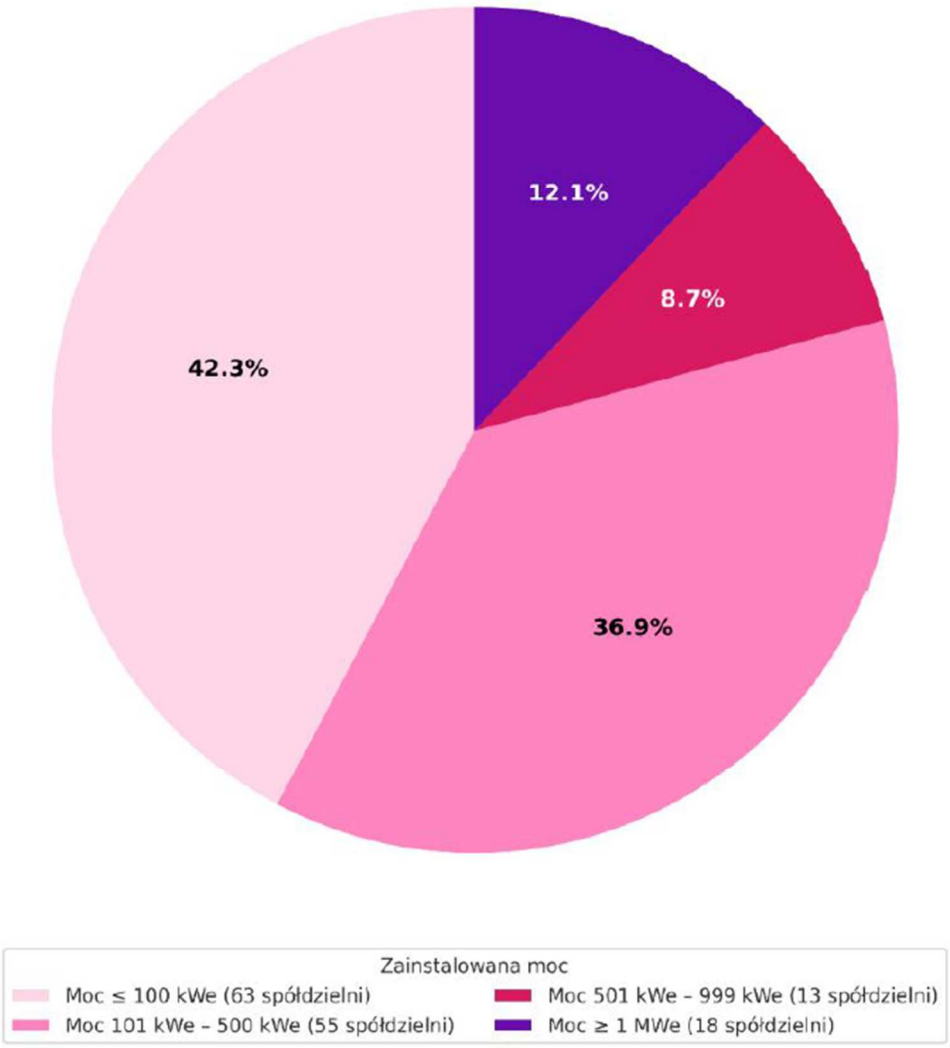

Wykres 3 Podział spółdzielni energetycznych pod względem łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej instalacji OZE przez nie wykorzystywanych. Opracowanie własne, na podstawie wykazu spółdzielni energetycznych KOWR (dostęp: 30.09.2025).

Odnośnie struktury członków-założycieli spółdzielni energetycznych, na podstawie analizy dokumentów zamieszczonych w repozytorium akt rejestrowych KRS zastosowano podział na spółdzielnie: 1) założone przez jednostki samorządu terytorialnego - gminy wraz z innymi gminami lub gminnymi osobami prawnymi, 2) założone przez podmioty prywatne (osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej), 3) założone przez jednostki samorządu terytorialnego oraz podmioty prywatne. Obecnie w wykazie przeważają spółdzielnie energetyczne utworzone wyłącznie przez podmioty zaliczone do pierwszej kategorii. Ich liczba wynosi 83 (41 wg stanu na 13.05.2025 r.[1292]).

[1292] A. Suchoń, T. Marzec, *Selected legal…,* s. 13-14.

Ponadto 10 (5 wg stanu na 13.05.2025 r.[1293]) spółdzielni zostało utworzonych wspólnie przez jednostki samorządu lokalnego i podmioty prywatne. Wśród podmiotów prywatnych będących założycielami spółdzielni energetycznych razem z jednostkami samorządu terytorialnego występują wyłącznie osoby prawne (spółki prawa handlowego).

Obecnie na liście znajduje się 56 (42 wg stanu na 13.05.2025 r.[1294]) spółdzielni składających się wyłącznie z podmiotów prywatnych, z których przeważającą większość stanowią osoby prawne. Na podstawie analizy struktury członków-założycieli spółdzielni energetycznych, zgodnie z repozytorium akt rejestrowych KRS, tylko pojedyncze spółdzielnie zostały utworzone przez podmioty bezpośrednio związane z sektorem rolnym, takie jak grupy producentów rolnych oraz spółki handlowe powiązane z sektorem rolnym. Tym samym, z analizy wynika, że większość spółdzielni energetycznych tworzą gminy wiejskie, a także wiejsko-miejskie wraz z gminnymi osobami prawnymi (kategoria pierwsza) oraz prywatne osoby prawne (kategoria druga).

Co istotne, w 121 z 149 spółdzielni energetycznych liczba członków spółdzielni, którzy są odbiorcami lub wytwórcami energii, nie przekracza trzech. Oznacza to, że tylko te podmioty korzystają z systemu wsparcia przeznaczonego dla spółdzielni energetycznych. Warto podkreślić, że wśród nich, aż 30 spółdzielni tworzy tylko jeden członek tego rodzaju. Ponieważ podstawową korzyścią wynikającą z członkostwa w spółdzielni energetycznej jest dostęp do systemu wsparcia, liczba członków będących konsumentami lub producentami energii jest kluczowym czynnikiem przy szacowaniu rzeczywistej liczby zaangażowanych członków. W związku z tym podmioty te składają się zazwyczaj ze stosunkowo niewielkiej liczby członków.

Tylko w 9 spółdzielniach wpisanych do wykazu liczba członków spółdzielni energetycznej, którzy są odbiorcami lub producentami energii, wynosi co najmniej 10. Dwie największe liczą odpowiednio 25 i 15 członków. Wskazuje to, że w przeciwieństwie do niemieckich spółdzielni energetycznych, polskie spółdzielnie energetyczne tworzą stosunkowo niewielkie struktury członkowskie, często złożone z blisko powiązanych osób lub podmiotów. Różnica ta wynika z przyjętego systemu wsparcia – podczas gdy w Niemczech, gdzie spółdzielnie działają w ramach systemu taryf gwarantowanych, a członkowie pełnią przede wszystkim rolę inwestorów, w Polsce czerpią oni bezpośrednie korzyści z systemu pomiarów netto opartego na ich własnych instalacjach.

[1293] Ibidem.
[1294] Ibidem.

Tak dynamicznego rozwoju spółdzielczości energetycznej, obserwowanego w ostatnich dwóch latach należy upatrywać w zakończeniu procesu tworzenia kompletnych ram prawnych dla spółdzielni energetycznych (rozporządzenie MKiŚ) oraz wprowadzeniu korzystnych programów wsparcia inwestycyjnego (m.in. finansowanie w ramach KPOiZO oraz programu Energia dla wsi). Tak duży wzrost liczby spółdzielni zakładanych przez jednostki samorządu terytorialnego dowodzi korelacji między wprowadzonymi instrumentami finansowania a wzrostem liczby spółdzielni. Samorządy, szczególnie gmin z obszarów wiejskich, od lat są beneficjentami programów zapewniających dofinansowanie na instalacje OZE[1295]. Istotny wpływ miało także wprowadzenie czasowej preferencji polegającej na obniżeniu wymogu zaspokojenia zapotrzebowania rocznego spółdzielców na energię elektryczną poprzez własną produkcję z OZE, z 70% do 40%, dla spółdzielni, które złożą wniosek o wpis do wykazu KOWR do dnia 31 grudnia 2025 r.[1296]

Oparcie spółdzielni energetycznych znajdujących się obecnie w wykazie KOWR niemalże wyłącznie na instalacjach PV wynika z dużej dostępności i stosunkowo niskiej ceny tej technologii, w porównaniu do innych rodzajów OZE. Warto także wspomnieć, że po zmianach w systemie wsparcia dla prosumentów z 2022 r., obecnie spółdzielnia energetyczna jest jedyną formą organizacyjno-prawną energetyki obywatelskiej objętą *net-meteringiem*.

W kontekście intencji ustawodawcy, jaką było powiązanie spółdzielni energetycznych ze źródłami sterowalnymi oraz rolnikami, warto zaznaczyć, że obecnie żadna spółdzielnia energetyczna nie wykorzystuje biogazowni lub biogazowni rolniczej. Co więcej, występują wyłącznie pojedyncze spółdzielnie zakładane przez rolników. Takiego stanu rzeczy należy upatrywać w stosunkowo niskiej popularności spółdzielczości wśród polskich rolników[1297], a także wysokich kosztów związanych z budową i eksploatacją biogazowni. Co więcej, alternatywne możliwości eksploatacji biogazowni, takie jak taryfy gwarantowane, taryfy premium lub sprzedaż bezpośrednia energii elektrycznej są na tyle atrakcyjne finansowo, że włączenie tej instalacji w spółdzielnie energetyczną nie jest obecnie rozwiązaniem konkurencyjnym.

[1295] J. Rakowska, M. Maciejczak, I. M. Batyk, E. Farelnik, *Rural–Urban Differences in Solar Renewable Energy Investments Supported by Public Finance in Poland*, "Energies" 2022, nr 15, s. 14.
[1296] Art. 41 ustawy z dnia 17 sierpnia 2023 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1762).
[1297] Szerzej: A. Suchoń, *Nowa ustawa o spółdzielniach rolników…*

7.9. Podsumowanie

Z przeprowadzonej analizy wynika, że system wsparcia operacyjnego (system opustów), którym objęte zostały spółdzielnie energetyczne stanowi rozwiązanie korzystne dla odbiorców i wytwórców energii elektrycznej. Rozliczenia ilościowe energii elektrycznej pozwalają na wytwarzanie energii elektrycznej o wartości energii czynnej równej energii pobieranej. Określone w ustawie o OZE zwolnienia z opłat dystrybucyjnych zwiększają oszczędności uzyskiwane przez spółdzielców korzystających z rozliczeń w ramach spółdzielni. Wprowadzoną przez ustawodawcę regulację należy ocenić pozytywnie jako istotną zachętę aktywnego uczestnictwa społeczeństwa w transformacji energetycznej, poprzez zrzeszanie się w spółdzielnie energetyczne.

System wsparcia sprzyja rozwojowi spółdzielni, ale w przypadku wykorzystywania niesterowalnych źródeł OZE, takich jak fotowoltaika, czy elektrownie wiatrowe, skutkuje jednak obciążeniem systemu dystrybucyjnego elektroenergetycznego. Z tego względu wydaje się zasadne utrzymanie wsparcia przede wszystkim dla spółdzielni opartych o sterowalne źródła OZE typowe dla obszarów wiejskich (w szczególności biogazownie rolnicze), które pozwalają na zrównoważoną dobową produkcję energii. W celu ograniczenia skutków systemowych, niezbędne wydaje się zróżnicowanie wsparcia oraz wzmocnienie zachęt dla spółdzielni opartych na źródłach sterowalnych.

Publiczne wsparcie dla spółdzielni energetycznych w Polsce opiera się na środkach Unii Europejskiej (m.in. KPOiZO, Fundusz Modernizacyjny, fundusze polityki spójności) oraz na instrumentach krajowych (programy NFOŚiGW i WFOŚiGW). System działa komplementarnie, obejmując zarówno etap przedinwestycyjny (koncepcje, analizy, studia wykonalności), jak i inwestycyjny (instalacje OZE oraz magazyny energii). Rozwiązania te wzmacniają zdolności organizacyjno-prawne spółdzielni energetycznych i umożliwiają realizację przedsięwzięć w skali lokalnej i regionalnej. Całościowo należy ocenić je pozytywnie, zwłaszcza pod kątem istotnego wsparcia w formie dotacji kierowanego do spółdzielni planujących budowę biogazowni rolniczych, istotnych dla obszarów wiejskich. Za szczególnie istotne należy uznać kierowanie wsparcia, przede wszystkim w formie bezzwrotnej do spółdzielni planujących inwestycje w sterowalne źródła OZE. W przypadku projektów opartych o instalacje fotowoltaiczne i wiatrowe, wsparciem powinny zostać objęte przede wszystkim od spółdzielnie energetyczne powstałe w celu zwalczania ubóstwa energetycznego.

Obecnie liczba spółdzielni dynamicznie wzrasta. Z 2 spółdzielni na początku 2023 r. do 149 we wrześniu 2025 r. Punktem zwrotnym było Rozporządzenie Ministra Klimatu

i Środowiska z 23 marca 2022 r. w sprawie rejestracji, bilansowania i rozliczeń. Istotny impuls dały także instrumenty finansowe. Dodatkowym „efektem mobilizującym" okazało się czasowe obniżenie progu pokrycia zapotrzebowania z 70% do 40% dla wniosków złożonych do 31 grudnia 2025 r., a także przejście prosumentów indywidualnych na *net-billing* po 2022 r., dzięki czemu spółdzielnia pozostała jedyną formą energetyki obywatelskiej, która może zostać objęta systemem opustów.

Rozdział VIII Rozważania końcowe

8.1. Podsumowanie

Rozważania przeprowadzone w rozprawie zostały oparte na analizie umów międzynarodowych, dokumentów organizacji międzynarodowych, prawie Unii Europejskiej, regulacjach polskiego systemu prawnego oraz wybranych państw świata. Ich podstawę stanowi także zróżnicowana literatura stanowiąca dorobek przede wszystkim nauk prawnych. Pozwoliły one, nawiązując do celu pracy, dokonać oceny ewolucji działalności spółdzielni, szczególnie energetycznych, na rynkach energetycznych w Polsce oraz w wybranych krajach. Przeprowadzono także analizę kształtowania się regulacji prawnej spółdzielni energetycznej w polskim prawie jako formy rozwoju energetyki obywatelskiej w sprawiedliwej transformacji energetycznej, a także określono, jakie czynniki prawne i społeczne warunkują jej rozwój.

Jak wskazano na początku pracy, za podjęciem niniejszej tematyki przemawiały względy poznawcze, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, praktyczne i teoretyczne. Względy poznawcze wynikały z faktu, że spółdzielnia energetyczna stanowi nowy typ spółdzielni przyczyniający się do rozwoju energetyki obywatelskiej w polskim prawie. Co więcej, nie przeprowadzono dotychczas poszerzonych badań naukowych nad tym, w jaki sposób konstrukcja prawna spółdzielni energetycznej oraz przyznane jej instrumenty wsparcia, sprzyjają udziałowi tego podmiotu i społeczeństwa w sprawiedliwej transformacji energetycznej.

Porządek dalszych rozważań wyznaczały cele szczegółowe:

- po pierwsze, ocena (ustalenie) rozwoju procesu transformacji energetycznej w ujęciu globalnym, europejskim oraz w wybranych krajach świata, ze szczególnym uwzględnieniem jej społecznego wymiaru, w tym spółdzielni;
- po drugie, ocena ewolucji kształtowania się regulacji prawnej spółdzielni energetycznej jako formy rozwoju energetyki obywatelskiej, w sprawiedliwej transformacji energetycznej w Polsce oraz określenie czynników prawnych i społecznych wpływających na ich rozwój;
- po trzecie, ocena uwarunkowań prawnych dotyczących zakładania, organizacji i funkcjonowania spółdzielni energetycznych (w tym aspektów finansowych), a także realizacji przez nie zasad spółdzielczych w aspekcie sprawiedliwej transformacji energetycznej.

W ramach pierwszego celu szczegółowego wykazano, że w przeszłości zmiany w zakresie zaopatrywania społeczeństwa w energię stanowiły efekt w pierwszej kolejności rozwoju technologii lub wynikały z uwarunkowań politycznych, takich jak kryzysy paliwowe oraz napięcia polityczne. Obecnie obniżanie emisyjności gospodarek, w tym sektorów energetycznych, stanowi narzędzie przeciwdziałania zmianom klimatu. Proces ten posiada podstawy w prawie międzynarodowym. Przykładem jest Protokół z Kioto z 1997 r. oraz Porozumienie paryskie z 2015 r. zawierające zobowiązania poszczególnych państw do redukcji emisji gazów cieplarnianych.

W kontekście przedmiotu niniejszej pracy, kluczowe znaczenie ma społeczny wymiar transformacji energetycznej. Postulaty grup narażonych na negatywne konsekwencje tego procesu, takich jak związki zawodowe, doprowadziły do wykształcenia koncepcji sprawiedliwej transformacji energetycznej. Uwzględnia ona interesy grup najsilniej dotkniętych zachodzącymi zmianami społeczno-gospodarczymi. Konieczność przeprowadzenia procesu przechodzenia na zrównoważoną gospodarkę w sposób sprawiedliwy postulowała także Międzynarodowa Organizacja Pracy. Współcześnie sprawiedliwa transformacja energetyczna stanowi paradygmat walki ze zmianami klimatu w dokumentach Konferencji Stron w ramach Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu z 1992 r., w szczególności w preambule Porozumienia paryskiego z 2015 r. Wyrażono ją także w dokumencie strategicznym ONZ – tzw. Agendzie 2030. Zgodnie z nim transformacja energetyczna powinna przebiegać w sposób sprawiedliwy i inkluzywny, tak by nikt nie został pominięty (ang. *leave no one behind*).

Zgodnie ze zdaniem D. McCauleya oraz R. Heffrona, sprawiedliwa transformacja energetyczna stanowi platformę łączącą pojęcia sprawiedliwości klimatycznej, energetycznej oraz środowiskowej[1298]. Łączy zatem w sobie postulaty przeciwdziałania nierównościom w zakresie podatności na zagrożenia wynikające ze zmian klimatu, dążenie do zapewnienia wszystkim osobom, we wszystkich obszarach, bezpiecznej, przystępnej cenowo i zrównoważonej energii oraz akcentujące prawo do życia w czystym i bezpiecznym środowisku. Tym samym powinna stanowić podstawę formułowania polityk publicznych oraz stanowienia prawa, zwłaszcza w zakresie prawa energetycznego.

Sprawiedliwa transformacja energetyczna powinna stanowić także podstawę aksjologiczną tworzenia prawa oraz formułowania polityk publicznych. Pozwoli to na włączanie społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem grup zagrożonych złą sytuacją

[1298] D. McCauley, R. Heffron, *Just Transition…*, s. 5.

materialną lub społeczną, w transformację energetyczną, poprzez implementację pięciu zasad koncepcji sprawiedliwości energetycznej: 1) sprawiedliwości dystrybutywnej, 2) sprawiedliwości proceduralnej, 3) sprawiedliwości naprawczej, 4) sprawiedliwości uznania oraz 5) sprawiedliwości kosmopolitycznej[1299]. W tak szeroko ujmowaną transformację energetyczną i jej realizację wpisują się spółdzielnie funkcjonujące na rynku energetycznym.

Warto także podkreślić, że centralnym elementem polityki klimatycznej UE pozostaje właśnie transformacja energetyczna, rozumiana jako proces odchodzenia od paliw kopalnych na rzecz źródeł zero- i niskoemisyjnych. Regulacje prawa UE wyznaczają kierunek działania państw członkowskich zapewniając rozwój OZE, poprawę efektywności energetycznej, elektryfikację gospodarki oraz dekarbonizację przemysłu. Transformacja ta nie jest traktowana wyłącznie jako zmiana technologiczna, ale jako głęboka przebudowa strukturalna rynku energii i powiązanych sektorów, która ma zapewnić bezpieczeństwo energetyczne, konkurencyjność gospodarki oraz ochronę klimatu.

Przeprowadzone rozważania wskazały, że polityka UE szczególnie akcentuje społeczny wymiar transformacji, czego wyrazem jest przyjęcie koncepcji sprawiedliwej transformacji energetycznej. Znalazło to wyraz w szczególności w komunikacie KE prezentującym założenia czwartego pakietu energetycznego „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków". Komisja podkreśliła, że transformacja powinna uwzględniać wpływ zmian na społeczności oraz regiony najbardziej odczuwające jej negatywne skutki. W ramach polityki klimatycznej UE rozwijane są mechanizmy wsparcia finansowego, przekwalifikowania zawodowego oraz programy inwestycyjne skierowane do społeczności lokalnych, szczególnie w regionach węglowych. Sprawiedliwa transformacja ma zagwarantować, że proces dekarbonizacji będzie przebiegał w sposób inkluzywny i z poszanowaniem zasad solidarności społecznej.

W pracy podkreślono, że integralnym elementem europejskiej wizji transformacji jest także energetyka obywatelska, rozumiana jako aktywny udział obywateli i społeczności lokalnych w wytwarzaniu, dystrybucji i konsumpcji energii, w szczególności w oparciu o źródła odnawialne. Akty prawa UE, w tym w szczególności dyrektywy wchodzące w skład czwartego pakietu energetycznego (dyrektywy RED II i IEMD) wprowadziły ramy prawne dla tworzenia społeczności energetycznych oraz dla działalności prosumenckiej.

Wdrożenie transformacji w praktyce wymaga ustanowienia adekwatnych ram prawnych oraz wskazania podmiotów odpowiedzialnych za jej realizację. Zasadnie prawodawca Unii Europejskiej, ustawodawca polski oraz prawodawcy innych państw wskazują w obszarze zmian

[1299] R. J. Heffron, *Energy justice…*, s. 1-7.

energetycznych i realizacji sprawiedliwej transformacji energetycznej na formy społeczne, w szczególności na spółdzielnie, tj. dobrowolne zrzeszenia osób, służące zaspokajaniu wspólnych potrzeb o charakterze gospodarczym i społecznym. Początek spółdzielczości był związany z organizowaniem się lokalnych wspólnot w celu zaspokojenia określonych potrzeb, prowadząc działalność opartą o zasady spółdzielcze. Z czasem potrzeby te zaczęły obejmować zaopatrzenie w energię, w szczególności energię elektryczną. W państwach europejskich na przełomie XIX/XX w. zakładano spółdzielnie elektryfikacyjne. W ten sposób lokalne społeczności budowały sieci elektroenergetyczne w regionach pomijanych przez wielkoskalowych operatorów, w szczególności na obszarach wiejskich. Okres centralizacji państwowych rynków energetycznych spowodował zaprzestanie działalności przez wiele z tych podmiotów. Spółdzielczość energetyczna ponownie zaczęła rozwijać się od lat 70. XX w. Wynikało to z większej dostępności technologii OZE, z których korzystały lokalne inicjatywy społeczne. Wiele z tych projektów wybierało spółdzielczą formę prowadzenia działalności.

Przeprowadzone w pracy badania wykazały, że współcześnie spółdzielnie prowadzące działalność w obszarze energetyki są obecne na wszystkich zamieszkanych kontynentach. Najwięcej z nich funkcjonuje w Europie oraz w Ameryce Północnej. Stanowią zjawisko zróżnicowane. W Europie spółdzielnie energetyczne przede wszystkim wytwarzają energię w oparciu o dostępne w danym państwie prawne instrumenty wsparcia. W USA funkcjonują liczne spółdzielnie świadczące usługi dystrybucyjne na rozległych obszarach wiejskich. Spółdzielczość energetyczna dynamicznie rozwija się w Kanadzie. Podobnie w Ameryce Łacińskiej, gdzie spółdzielnie obsługują systemy dystrybucyjne obejmujące rozległe obszary wiejskie oraz rozwijają własne źródła wytwórcze. Dotyczy to w szczególności państw takich jak Argentyna, Brazylia, Boliwia czy Kostaryka. Tego rodzaju podmioty na podobnych zasadach funkcjonują także w wybranych państwach Azji – m.in. w Bangladeszu, Japonii i Kambodży. W Afryce powstają, często we współpracy z organizacjami parasolowymi, takimi jak NRECA, pilotażowe spółdzielnie, których celem jest zapewnienie lokalnym społecznością dostępu do energii elektrycznej.

Analiza obecnego stanu ruchu spółdzielczego w obszarze energetyki prowadzi do wniosku o szczególnych zasługach spółdzielni działających na obszarach wiejskich w realizacji sprawiedliwej transformacji. Podmioty te łączą bezpieczeństwo dostaw, cele środowiskowe i rozwój lokalny. Dzięki spółdzielczemu modelowi własności, zarządzania oraz dzielenia korzyści wzmacniają akceptację społeczną oraz przeciwdziałają ubóstwu energetycznemu.

Zjawisko globalnego występowania podmiotów opartych na zasadach spółdzielczych, które realizują wspólny interes podmiotów w nich zrzeszonych w obszarze energii

doprowadziło do wykształcenia się pojęcia spółdzielni energetycznej. W opinii autora ze spółdzielczości energetycznej wykształcił się także ruch energetyki obywatelskiej, skupiony na wartościach takich jak walka z ubóstwem energetycznym, demokratyzacja sektora energetycznego oraz rozwój społecznych inwestycji w OZE oraz technologie niskoemisyjne. Z uwagi na zbieżność wartości ruchu *community energy* z wartościami spółdzielczymi oraz jednoczesną możliwość prowadzenia działalności gospodarczej, wiele z inicjatyw energetyki obywatelskiej wybiera spółdzielnię jako formę prawną - tworząc spółdzielnie energetyczne.

Autor podziela stanowisko M. M. Sokołowskiego, M. Taylor oraz I. Bullera, którzy podkreślili, że oparcie działalności w zakresie energii, w szczególności energii odnawialnej na wartościach (zasadach) spółdzielczych wpisuje się w pryncypia sprawiedliwości energetycznej[1300]. Spółdzielnie energetyczne materializują sprawiedliwość dystrybutywną, dzieląc korzyści z energii (niższe rachunki, dostęp do źródeł odnawialnych) między członków i społeczność, zamiast maksymalizować zysk inwestora. Zapewniają sprawiedliwość proceduralną dzięki demokratycznej kontroli i realnej partycypacji w decyzjach dotyczących projektów energetycznych. Uwzględniają sprawiedliwość uznania i naprawczą, kierując działania do grup pomijanych lub dotkniętych ubóstwem energetycznym oraz reinwestując nadwyżki w cele lokalne (np. doradztwo, termomodernizacje). Wreszcie poprzez współpracę międzyspółdzielczą, realizują wymiar kosmopolityczny, łącząc lokalne inicjatywy w szeroką społeczność spółdzielczą zapewniającą transfer wiedzy oraz dobrych praktyk.

Przeprowadzone badania prawnoporównawcze prowadzą do wniosku, że tylko w niektórych państwach objętych analizą wyodrębniono odrębne pojęcia prawnego spółdzielni energetycznej. Z reguły podmioty te powstają w oparciu o generalne przepisy prawa spółdzielczego oraz wyróżnia je przedmiot działalności – funkcjonowanie w obszarze energetyki, w szczególności OZE. Wskazać należy kraje, do których systemów prawnych wprowadzono definicje legalne spółdzielni energetycznej np. Polska czy Ukraina.

Dokonana w pracy analiza doprowadziła do ustalenia, że kluczowe czynniki, które zadecydowały o rozwoju spółdzielczości w danym państwie, to silna tradycja spółdzielczości oraz dostęp inicjatyw spółdzielczych w obszarze OZE do korzystnych instrumentów wsparcia – w szczególności korzystnego systemu wsparcia operacyjnego. Wzorcowy przykład stanowi korzystanie przez spółdzielnie energetyczne z taryf gwarantowanych, pozwalających na uzyskanie stałej, gwarantowanej w długim okresie, ceny za energię elektryczną z OZE wprowadzoną do sieci. Korzystny system wsparcia oraz stosunkowo łatwy proces zakładania

[1300] M. M. Sokołowski, M. Taylor, I. Buller, *Seven pillars…*, s. 308-309.

spółdzielni energetycznych skutkował powstaniem blisko tysiąca spółdzielni energetycznych w Niemczech, wykorzystujących najczęściej instalacje fotowoltaiczne lub elektrownie wiatrowe. Podobne uwarunkowania prawne wpłynęły na rozwój tych podmiotów w Austrii, w której funkcjonuje ponad trzysta spółdzielni energetycznych.

Najsilniejszym impulsem rozwoju spółdzielni energetycznych w Holandii był system wsparcia umożliwiający kompensowanie energii oddanej do sieci i z niej pobranej w ramach rozliczeń ilościowych oraz ulgi podatkowe dla odbiorców lokalnych – mieszkających w obszarach wyznaczonych według kodów pocztowych. Ułatwiło to lokalne finansowanie inicjatyw oraz wyznaczyło zasady doboru członków do spółdzielni energetycznych. Od 2021 r. kluczową rolę przejęły piętnastoletnie dopłaty do wytworzonej energii wypłacane spółdzielniom, stabilizujące strumień przychodów. Negatywnie oddziaływały natomiast konkurencyjne, aukcyjne programy dopłat do ceny energii z OZE, które dawały przewagę inwestorom dysponującym większym kapitałem, niż inicjatywy obywatelskie, w tym spółdzielnie energetyczne.

Na rozwój spółdzielczości energetycznej we Włoszech w latach 2006-2013 pozytywnie wpłynęły przede wszystkim korzystne finansowo taryfy gwarantowane oraz możliwość rozliczania energii poprzez *net-metering*. Następnie, wprowadzone zmiany w systemach wsparcia operacyjnego – wygaszanie taryf gwarantowanych oraz wprowadzenie systemu aukcyjnego w połączeniu ze skomplikowaniem procedur regulacyjno-rozliczeniowych, nie sprzyjały rozwojowi inicjatyw obywatelskich, w tym spółdzielni energetycznych. Obecnie sprzyjające otoczenie instytucjonalno-prawne wynika przede wszystkim z implementacji przepisów dyrektyw UE wprowadzających społeczności energetyczne. Dotyczy to w szczególności korzyści z dzielenia się energią oraz wprowadzonych programów finansowania publicznego.

Podobne uwarunkowania prawne wpływały na kształtowanie się spółdzielczości energetycznej w Hiszpanii. Jej rozwój wynikał pierwotnie z korzystnych taryf gwarantowanych dla OZE, a w ostatnich latach z wprowadzenia systemu autokonsumpcji energii elektrycznej, w szczególności realizowanej w ramach wspólnot. Obecnie istotny czynnik prawny stanowi implementacja przepisów UE w zakresie społeczności energetycznych, które mogą powstawać w oparciu o formę prawną spółdzielni i ukierunkowanymi programami finansowania publicznego ze środków UE. Czynniki negatywne stanowiło czasowe ograniczenie nowych systemów wsparcia dla OZE oraz wprowadzenie tzw. „podatku od słońca", zmniejszającego atrakcyjność finansową modelu autokonsumpcji energii elektrycznej.

W analizowanych państwach dynamiczny rozwój spółdzielczości energetycznej wynikał przede wszystkim z zapewnienia korzystnego otoczenia instytucjonalno-prawnego. Zdaniem autora istotne znaczenie ma łącząca systemy prawne państw poddanych analizie niewielka, wymagana liczba członków założycieli spółdzielni. W Austrii oraz Holandii już dwa podmioty mogą założyć spółdzielnię. W przypadku Niemiec oraz Hiszpanii – trzy. Co więcej, założycielami mogą być zarówno osoby fizyczne, jak i osoby prawne – prywatne oraz publiczne (samorządowe). W przypadku Włoch zasada ogólna jest bardziej restrykcyjna, gdyż wymagana liczba założycieli to dziewięciu, jednak w przypadku osób fizycznych może ona zostać zmniejszona do trzech. Należy zaznaczyć, że wiele inicjatyw spółdzielczych w obszarze energetyki rozpoczyna się od stosunkowo niewielkiej liczby najbardziej zaangażowanych osób. Niski wymóg odnoszący się do liczby założycieli ułatwia rozpoczęcie działalności, w wyniku której do spółdzielni przystąpią nowi członkowie.

Kluczowe, w ocenie autora, znaczenie ma także silne ugruntowanie w prawie spółdzielczym państw objętych analizą demokratycznego modelu zarządzania spółdzielnią. We wszystkich państwach jako podstawowa funkcjonuje zasada „jeden członek – jeden głos". Jeżeli przepisy dopuszczają odstępstwa od tej zasady, to w ograniczonym stopniu. Taki reżim prawny funkcjonuje przede wszystkim w Niemczech, we Włoszech oraz w Hiszpanii. W przypadkach, gdy spółdzielcy określani jako osoby prawne lub przedsiębiorcy mogą objąć większą liczbę udziałów, zyskując w ten sposób więcej głosów w ramach walnego zgromadzenia, przepisy określają maksymalną liczbę głosów lub maksymalny udział procentowy ich głosów. W Austrii, pomimo braku zakazu dysponowania przez spółdzielcę lub grupę spółdzielców większą liczbą głosów, kwestię tę reguluje praktyka. W zasadzie brak wyraźnych ograniczeń w tym zakresie charakteryzuje wyłącznie prawo holenderskie. Zasada demokratycznego zarządzania spółdzielnią sprzyja przyjęciu tej formy prawnej w celu rozwijania inicjatywy energetyki obywatelskiej. Osoby zaangażowane w spółdzielnię mają bowiem pewność, że nie utracą kontroli nad wspólnym przedsięwzięciem. Zasada ta wpisuje się także w sprawiedliwy wymiar transformacji energetycznej, w szczególności postulatu aktywnej partycypacji uczestników systemu energetycznego niebędących podmiotami profesjonalnymi.

Podkreślenia wymaga także uniwersalny charakter zabezpieczania interesów spółdzielców w prawach spółdzielczych państw poddanych analizie. Instytucjami zapewniającymi ochronę spółdzielców przed niegospodarnością spółdzielni są przede wszystkim obowiązkowa lustracja oraz powołanie w ramach spółdzielni organu kontrolnego – rady nadzorczej. Warto w tym miejscu wspomnieć, że w Niemczech oraz w Austrii spółdzielnia

poddawana jest lustracji na samym początku – przed jej rejestracją. Jakkolwiek austriackie prawo spółdzielcze przewiduje obligatoryjne powołanie rady nadzorczej wyłącznie w przypadku większych spółdzielni, zapewnia jednak efektywne mechanizmy kontroli finansów spółdzielni. Podobnie w Holandii, gdzie powołanie rady nadzorczej nie jest obligatoryjne. Działalność spółdzielni na rzecz jej członków stanowi element wspólny systemów prawa spółdzielczego analizowanych państw i sprzyja koncentracji korzyści, w tym finansowych, wynikających z działalności spółdzielni w rękach spółdzielców. W kontekście pozyskiwania kapitału, niezbędnego do przeprowadzenia inwestycji w OZE, warto wspomnieć o instytucji „członków inwestorów", obecnej w niemieckim oraz hiszpańskim prawie spółdzielczym. Pozyskanie tego rodzaju członków sprzyja realizacji inwestycji, przy jednoczesnym zagwarantowaniu pozostałym członkom, że nie utracą kontroli nad spółdzielnią na rzecz podmiotów o większym kapitale.

Odnosząc się do funkcjonowania spółdzielni energetycznych na rynkach energetycznych w państwach objętych analizą, największe znaczenie miało zapewnienie przez poszczególnych ustawodawców korzystnych systemów wsparcia. Dotyczyło to przede wszystkim stabilnego, nieskomplikowanego oraz obowiązującego przez wiele lat wsparcia operacyjnego. Najlepiej w tym kontekście ocenia się w literaturze system taryf gwarantowanych. Rozwojowi spółdzielczości sprzyjało także wsparcie inwestycyjne (dotacje inwestycyjne oraz ulgi) oraz preferencje w zakresie korzystania z sieci elektroenergetycznych (zapewnienie pierwszeństwa w zakresie przyłączenia do sieci, umożliwienie dzielenia energii, współpraca z OSDe). Istotne znaczenie miały także działania promocyjne oraz wspierające społeczności skupione wokół spółdzielczości energetycznej (doradztwo, wspieranie organizacji parasolowych). Niekorzystny wpływ z kolei miały instrumenty wsparcia operacyjnego o bardziej złożonych zasadach rozliczeń, jak system aukcyjny. Barierę stanowiła także procedura ubiegania się o objęcie wsparciem, która w wyniku większego sformalizowania, preferowała podmioty dysponujące dużym kapitałem i większymi zdolnościami organizacyjnymi.

Obecnie kluczowe znaczenie dla rozwoju spółdzielczości energetycznej w państwach objętych analizą ma możliwość uzyskania statusu społeczności energetycznej. Dotyczy to przede wszystkim podziału wyprodukowanej w ramach społeczności energii elektrycznej na rzecz podmiotów w niej zrzeszonej. Społeczności korzystają także z licznych programów finansowania publicznego, w tym ze środków UE.

W opinii autora społeczności energetyczne wprowadzone przez prawo UE w ramach czwartego pakietu energetycznego (REC/CEC) odzwierciedlają powiązanie energetyki

obywatelskiej z wartościami spółdzielczymi. Opierają się one bowiem na dobrowolnym i otwartym uczestnictwie oraz skutecznej kontroli przez członków, co odpowiada pierwszej i drugiej zasadzie spółdzielczej. Celem społeczności nie jest maksymalizacja zysku, lecz korzyści środowiskowe, ekonomiczne i społeczne dla członków i obszaru działania – to ujęcie jest zbieżne z zasadą ekonomicznego uczestnictwa oraz troski o społeczność. Dyrektywy przewidują też niezależność od tradycyjnych uczestników rynku, a także możliwość przyjmowania formy spółdzielni oraz rozwój kompetencji uczestników, co współgra z zasadami autonomii i edukacji oraz współpracy. Ocena konstrukcji prawnej społeczności energetycznych prowadzi do wniosku, że ich implementacja do systemów prawa państw członkowskich UE umożliwia wdrażanie spółdzielczej tożsamości w zakresie działalności polegającej na zaspokajaniu potrzeb energetycznych przez lokalne wspólnoty.

Nie ulega wątpliwości, że spółdzielnie działające w państwach członkowskich UE, poprzez uzyskanie statusu społeczności energetycznych mają duży potencjał urzeczywistniania sprawiedliwej transformacji energetycznej. Dzięki ustanowionemu w ramach dyrektyw preferencyjnemu traktowaniu na rynku energetycznym (systemy wsparcia, możliwość dzielenia się energią) mogą skutecznie zwalczać ubóstwo energetyczne oraz sprzyjają rozwojowi demokracji energetycznej.

Odnosząc się do rozważań zrealizowanych w ramach drugiego celu pracy, warto zaznaczyć, że polityka energetyczna Polski rozwija się w ścisłej zależności od kierunków wyznaczanych przez Unię Europejską, ale uwzględnia także krajowe uwarunkowania gospodarcze i społeczne. W krajowych dokumentach strategicznych podkreśla się konieczność pogodzenia zobowiązań wynikających z prawa UE z wyzwaniami związanymi z dużym udziałem paliw kopalnych w krajowym miksie energetycznym.

Podkreślenia wymaga, że w polskim prawie występuje szeroki katalog form prawno-organizacyjnych możliwych do wykorzystania w ramach energetyki obywatelskiej. Należą do nich formy prosumenckie (przede wszystkim prosument energii odnawialnej, zbiorowy prosument energii odnawialnej oraz wirtualny prosument energii odnawialnej), spółdzielnie energetyczne, klastry energii oraz obywatelskie społeczności energetyczne. Co istotne, rozwój prawodawstwa w tym zakresie przebiega w sposób zróżnicowany – niektóre formy organizacyjno-prawne energetyki obywatelskiej ustawodawca wprowadził w ramach własnej inicjatywy, a inne w celu implementacji prawa UE. Do form energetyki obywatelskiej wynikających *stricte* z prawa krajowego należą spółdzielnia energetyczna oraz klaster energii. Takie działanie ustawodawcy zasługuje na aprobatę, z zastrzeżeniem, że ustawodawstwo

krajowe nie powinno stanowić uzasadnienia dla niepełnej implementacji dyrektyw UE w tym zakresie.

Przechodząc do oceny przepisów regulujących spółdzielnie energetyczne w polskim porządku prawnym, w pierwszej kolejności należy pozytywnie ocenić samo wprowadzenie pojęcia spółdzielni energetycznej do polskiego systemu prawa. W ocenie autora podkreślenia wymaga, że polski ustawodawca zdecydował się na rozwiązanie prawne odmienne od regulacji obowiązujących w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej. W systemach prawnych tych państw nie wprowadzono definicji legalnej spółdzielni energetycznych, które powstają oddolnie, w oparciu o przepisy prawa spółdzielczego danego państwa.

Takie działanie ustawodawcy podyktowane było zamiarem wspierania rozwoju spółdzielczości energetycznej. Przed rozpoczęciem prac legislacyjnych, w Polsce odnotowano wyłącznie pojedyncze inicjatywy mające na celu założenie spółdzielni, której podstawowa działalność związana była z obszarem OZE. W Polsce kluczowym impulsem rozwoju spółdzielczości energetycznej było wprowadzenie ram prawnych pozwalających na funkcjonowanie tego rodzaju podmiotów.

Brak oddolnych inicjatyw spółdzielczych w obszarze OZE związany był zasadniczo z czynnikami pozaprawnymi – przede wszystkim historią spółdzielczości w Polsce. Autor podziela wyrażone wielokrotnie w literaturze stanowisko, zgodnie z którym okres realnego socjalizmu, a w szczególności przymusowa kolektywizacja rolnictwa wpłynęły na negatywne postrzeganie spółdzielczości przez społeczeństwo, przede wszystkim rolników. Kryzys spółdzielczości na obszarach wiejskich pogłębiła także transformacja ustrojowa skutkująca upadłością wielu spółdzielni. Obecnie, liczne instrumenty prawne, w szczególności instrumenty finansowe kierowane w ramach polityki krajowej oraz unijnej, mają na celu promocję zrzeszania się producentów rolnych, w tym, w ramach spółdzielni.

Podjęcie inicjatywy legislacyjnej wynikało z inspiracji pozytywnym wpływem spółdzielczości energetycznej na włączanie społeczeństwa w aktywny udział w rynku energetycznym. Kluczowe znaczenie w tym zakresie miała obserwacja doświadczeń niemieckich. W krajowym piśmiennictwie zwrócono uwagę na kluczowy aspekt warunkujący rozwój spółdzielczości energetycznej – stabilny system wsparcia. Doceniono korzyści związane z oparciem niemieckich spółdzielni energetycznych na sprzedaży wytworzonej energii elektrycznej w ramach taryfy gwarantowanej. Wskazywano jednak na potrzebę większego powiązania działalności spółdzielni energetycznej z potrzebami energetycznymi członków w niej zrzeszonych.

Definicję legalną spółdzielni energetycznej wprowadzono do polskiego systemu prawa w drodze nowelizacji ustawy o OZE z 2016 r. Od początku ustawodawca określił przedmiot jej działalności jako wytwarzanie energii (ówcześnie energii elektrycznej, ciepła lub biogazu) z OZE na potrzeby własne członków. Autor pozytywnie ocenia zamiar ustawodawcy, zgodnie z którym spółdzielnia energetyczna miała stanowić instrument włączania mieszkańców obszarów wiejskich w transformację energetyczną. Obszar działalności spółdzielni energetycznej został określony jako gminy wiejskie i miejsko-wiejskie w rozumieniu przepisów o statystyce publicznej. W ten sposób zaadresowano istotny problem, jakim jest dysproporcja pomiędzy obszarami wiejskimi a miejskimi w dostępności, jakości, przystępności cenowej i bezpieczeństwie usług energetycznych.

W myśl pierwotnej intencji ustawodawcy, spółdzielnie energetyczne były projektowane jako zamknięte systemy dystrybucyjne. Ich działalność została określona jako wytwarzanie, dystrybucja oraz obrót energią pochodzącą z OZE, a także tworzenie własnych sieci dystrybucyjnych. Spółdzielnia mogła także prowadzić obrót nadwyżkami energii na rzecz podmiotów trzecich. W ustawie określono także maksymalne limity mocy oraz wydajności instalacji OZE, które spółdzielnia może wykorzystywać. Przyjęte rozwiązania, chociaż przyznawały spółdzielniom energetycznym szerokie możliwości działania, nie przystawały do ówczesnych możliwości podmiotów spoza tzw. „zawodowej energetyki". Działalność w charakterze operatora zamkniętego systemu dystrybucyjnego, pomimo wprowadzonych ułatwień, nadal wiązała się z koniecznością uzyskania koncesji, wymagała dużej wiedzy o funkcjonowaniu systemu elektroenergetycznego, a także dużych zdolności organizacyjnych i nakładów finansowych.

Uwarunkowania te zostały słusznie dostrzeżone przez prawodawcę. W 2018 r., w drodze kolejnej nowelizacji ustawy o OZE, nastąpiła zmiana zakresu działalności spółdzielni energetycznej. Zrezygnowano z koncepcji rozwijania przez spółdzielnię własnych sieci dystrybucyjnych. Działalność spółdzielni energetycznej ograniczono do wytwarzania energii odnawialnej, wyłącznie w celu zaspokojenia potrzeb energetycznych spółdzielców, w oparciu o umowę o świadczenie usług dystrybucji zawartą z operatorem systemu dystrybucyjnego energetycznego.

Ustawodawca wprowadził także dalsze wymogi, które powinny spełniać tego rodzaju podmioty, w celu skorzystania z sieci należącej do OSDe. Spółdzielnie energetyczne zostały przewidziane jako podmioty zrównoważone energetycznie. Moc instalacji OZE wykorzystywanych w ramach spółdzielni powinna umożliwiać pokrycie nie mniej niż 70% rocznego zapotrzebowania na energię elektryczną wszystkich jej członków. Spółdzielnia

powinna także dysponować przynajmniej jedną instalacją OZE, której stopień wykorzystania mocy zainstalowanej elektrycznej przekraczał 3504 MWh/MW/rok. W ten sposób wykluczono oparcie spółdzielni o instalacje PV, albo elektrownie wiatrowe. Utworzono także wykaz spółdzielni energetycznych prowadzony przez Dyrektora Generalnego KOWR.

Pomimo tak intensywnych działań legislacyjnych, w analizowanym okresie, w wykazie spółdzielni energetycznych nie zamieszczono danych żadnego podmiotu. Przyczyn takiego stanu rzeczy autor upatruje w braku stosownego systemu wsparcia operacyjnego. W tym kontekście potrzebne zmiany wprowadziła nowelizacja ustawy o OZE z 2019 r. Uchwalone przepisy wprowadziły system wsparcia oparty na ilościowym rozliczaniu energii elektrycznej wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej oraz z niej pobranej (system opustów, *net-metering*). Przewidziano także zwolnienie spółdzielców z obowiązku ponoszenia opłat dystrybucyjnych zmiennych od wytworzonej energii elektrycznej.

Pozytywnie należy ocenić rezygnację z rygorystycznego obowiązku, wykorzystywania w ramach spółdzielni energetycznej przynajmniej jednej instalacji OZE, posiadającej stopień wykorzystania mocy zainstalowanej elektrycznej na poziomie większym niż 3504 MWh/MW/rok. Warto zaznaczyć także uzupełnienie definicji legalnej spółdzielni energetycznej, poprzez zaakcentowanie, że może stać się nią również spółdzielnia rolników. Sam fakt przyjęcia tych przepisów stanowił istotną cezurę procesu rozwoju spółdzielczości energetycznej w Polsce. Usprawiedliwiona jednak wydaje się ocena, że uchwalona nowelizacja nie miała charakteru kompleksowej regulacji prawnej pozwalającej na faktyczne rozpoczęcie działalności przez spółdzielnie energetyczne. Zabrakło przede wszystkim doprecyzowania zasad rozliczeń spółdzielni oraz zrzeszonych w niej spółdzielców ze sprzedawcą energii. Pomimo delegacji ustawowej, przez długi czas nie uchwalono przepisów wykonawczych w tym zakresie. Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 23 marca 2022 r. w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych weszło w życie dopiero 1 kwietnia 2022 r.

Niezależnie od działań legislacyjnych podejmowanych przez administrację rządową, w latach 2020-2022, w doktrynie podkreślano potencjał spółdzielczości energetycznej w zakresie włączania społeczeństwa w transformację energetyczną. Postulowano także złagodzenie określonych w ustawie o OZE wymogów prawnych. Stanowisko to, które autor niniejszej pracy podziela, podyktowane było brakiem widocznych efektów działań legislacyjnych. Pierwsza spółdzielnia energetyczna została bowiem wpisana do wykazu KOWR dopiero w maju 2021 r.

Warto wspomnieć o inicjatywie legislacyjnej Senatu RP, zakładającej niemal całkowite usunięcie wymogów prawnych kierowanych względem spółdzielni energetycznych. W ocenie autora, postulaty wyższej izby parlamentu były jednak zbyt radykalne. Twórcy projektu ustawy nie wzięli pod uwagę konieczności zapewnienia stabilności systemu elektroenergetycznego obsługującego podmioty rozliczające wytwarzaną energię w ramach systemu opustów. Ostatecznie projekt nie trafił pod obrady Sejmu, pozostając wyłącznie głosem w dyskusji nad deregulacją działalności spółdzielni energetycznych.

Kluczowe, zdaniem autora, znaczenie dla rozwoju spółdzielczości energetycznej miała kolejna nowelizacja ustawy o OZE z 2023 r. W jej efekcie rozszerzono działalność spółdzielni energetycznej o wytwarzanie biogazu rolniczego oraz biometanu, a także złagodzono dla spółdzielni, które do dnia 31 grudnia 2025 r. złożą wniosek o wpis do wykazu spółdzielni energetycznych wymogu pokrycia rocznego zapotrzebowania na energię elektryczną z energii wytworzonej z OZE z 70% do 40%. Wprowadzono także preferencje w zakresie uzyskania warunków przyłączenia do sieci elektroenergetycznej. Gwarancja ich uzyskania związana była z zapewnieniem przez spółdzielnię stałego pokrycia części zapotrzebowania na energię elektryczną spółdzielców przez przyłączane instalacje. Wprowadzone zmiany, wraz z przyznanym wsparciem inwestycyjnym – finansowanie w ramach KPOiZO oraz program „Energia dla wsi" – okazały się kolejnym impulsem rozwoju spółdzielczości energetycznej w Polsce. W ich efekcie dynamicznie powstawały nowe spółdzielnie energetyczne. Ich liczba wzrosła z 2 na początku 2023 r. do 149 pod koniec września 2025 r.

Dalsze prace legislacyjne związane były z postulowanym przez MKiŚ zamiarem rozszerzenia możliwości prowadzenia działalności przez spółdzielnie energetyczne także na obszarze miast. Sprzeciw wobec takich rozwiązań konsekwentnie zgłaszał resort rolnictwa, argumentując, że przyznane spółdzielniom wsparcie służyć ma zniwelowaniu dysproporcji pomiędzy obszarami wiejskimi a miejskimi. Obecnie procedowana nowelizacja ustawy o OZE zakłada możliwość zakładania spółdzielni energetycznych także w gminach miejskich. W zamierzeniu, spółdzielnie te będą podlegać takim samym zasadom prowadzenia działalności, niezależnie od obszaru, na którym będą zlokalizowane. Wykaz spółdzielni energetycznych działających w miastach prowadzić ma Prezes URE, podczas gdy spółdzielnie działające w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich będą nadal podlegać Dyrektorowi Generalnemu KOWR.

8.2. Ocena uwarunkowań prawnych dotyczących zakładania, organizacji i funkcjonowania spółdzielni energetycznych w aspekcie transformacji energetycznej

Na tle przedstawionych rozważań i analizy przepisów można dokonać oceny uwarunkowań prawnych dotyczących zakładania, organizacji i funkcjonowania spółdzielni energetycznych (w tym aspektów finansowych), a także realizacji przez nie zasad spółdzielczych, w aspekcie sprawiedliwej transformacji energetycznej.

Jak zostało już podkreślone, wprowadzenie do polskiego systemu prawnego spółdzielni energetycznej łączy się z transformacją energetyczną. Ustawodawca celowo wybrał formę prawną spółdzielni, w celu zwiększenia możliwości aktywnego udziału społeczeństwa w rynku energetycznym. Podyktowane było to charakterystyką prawną spółdzielni, będącą formą prawną wpisującą się w ekonomię społeczną oraz funkcjonującą w oparciu o zasady spółdzielcze. Tym samym, *de lege lata* spółdzielnia energetyczna jest podmiotem transformacji energetycznej w polskim systemie prawnym.

Zgodnie z obowiązującym prawem spółdzielnia energetyczna stanowi spółdzielnię w rozumieniu art. 1 § 1 uPS, albo spółdzielnię rolników w rozumieniu art. 4 ust. 1 uSR. Przedmiotem jej działalności jest wytwarzanie energii elektrycznej lub biogazu, lub biogazu rolniczego, lub biometanu, lub ciepła w instalacjach OZE, obrót nimi lub ich magazynowanie, dokonywane w ramach działalności prowadzonej wyłącznie na rzecz tej spółdzielni oraz jej członków.

W ocenie autora pozytywnie należy odnieść się do zamieszczenia definicji legalnej spółdzielni energetycznej w ustawie o OZE. Wynikało to z określenia przez ustawodawcę przedmiotu jej działalności jako wytwarzania lub magazynowania lub obrotu energią elektryczną lub cieplną lub biogazem lub biometanem wytwarzanymi z OZE na rzecz jej członków. Takie ujęcie konstrukcji prawnej spółdzielni energetycznej może być postrzegane jako ograniczenie zakresu aktywności, które może podejmować na rynku energetycznym. Jednak, zdaniem autora, powyższe należy uznać *de lege lata* za zasadne. Wyodrębnienie spółdzielni energetycznej poprzez definicję legalną uzasadnione jest objęciem tego rodzaju podmiotów wprowadzonym wyłącznie dla nich systemem wsparcia operacyjnego. Polega on na ilościowym rozliczaniu energii wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej oraz z niej pobranej. Powyższe uzależnione jest od spełnienia szeregu wymogów ustawowych, wśród których za najbardziej istotny należy uznać wytwarzanie energii (elektrycznej) z OZE wyłącznie na potrzeby własne spółdzielni oraz jej członków.

Na aprobatę zasługuje także podkreślenie przez ustawodawcę, że spółdzielnią energetyczną może zostać w szczególności spółdzielnia rolników. Taki zabieg podyktowany był powiązaniem spółdzielczości energetycznej z rozwojem obszarów wiejskich. Spółdzielnia rolników stanowi bowiem dobrowolne zrzeszenie przede wszystkim rolników, prowadzących gospodarstwo rolne w rozumieniu przepisów ustawy o podatku rolnym lub działalność rolniczą w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej. Uzyskanie statusu spółdzielni energetycznej zwłaszcza przez spółdzielnie rolników wiąże się z licznymi korzyściami dla osób w niej zrzeszonych. Z działalnością rolniczą wiąże się bowiem szeroki dostęp do substratów, które mogą posłużyć do wytwarzania paliw gazowych, takich jak biogaz, biogaz rolniczy, czy też biometan. Wykorzystanie w ten sposób odpadów oraz produktów ubocznych powstałych w gospodarstwach rolnych może przynieść znaczne korzyści środowiskowe, wpisując się w tworzenie gospodarski o obiegu zamkniętym.

Należy zgodzić się z A. Suchoń, która podkreśla, że rolnicy stanowią grupę społeczną, której założenie spółdzielni energetycznej może przynieść duże korzyści, a działanie takie będzie także korzystne dla społeczeństwa w aspekcie transformacji energetycznej i ochrony środowiska[1301]. Posiadają oni bowiem spory potencjał rozwijania technologii OZE. Dysponują nieruchomościami rolnymi, na których mogą zostać posadowione instalacje OZE, w szczególności biogazownie rolnicze, elektrownie wiatrowe lub panele fotowoltaiczne. Posiadają substrat do biogazowni, jak odpady rolnicze i organiczne (np. gnojowica, obornik, resztki po żniwach, odpady z przetwórstwa rolno-spożywczego). Obecnie społeczności wiejskie wyłącznie w niewielkim stopniu korzystają z energii odnawialnej wytwarzanej w ich otoczeniu. Jest to spowodowane budowaniem instalacji przede wszystkim przez inwestorów niepowiązanych z społecznością zamieszkującą dany obszar. W takim wypadku korzysta wyłącznie wydzierżawiający nieruchomość rolną oraz gmina pobierająca podatek od nieruchomości. Upowszechnienie się spółdzielni energetycznych na obszarach wiejskich stanowi szansę na zmianę tego stanu rzeczy.

Autor podziela stanowisko A. Suchoń, zgodnie z którym *de lege lata* różnego rodzaju spółdzielnie mogą prowadzić także działalność w obszarze OZE[1302]. Przykład stanowią spółdzielnie mieszkaniowe wytwarzające energię z OZE jako prosumenci energii odnawialnej. Liczne spółdzielnie rolnicze (przede wszystkim mleczarskie) eksploatują instalacje OZE wytwarzające biogaz rolniczy, który następnie spalany jest w instalacjach kogeneracyjnych. Umożliwia to autokonsumpcję powstałej w ten sposób energii elektrycznej oraz ciepła.

[1301] A. Suchoń, *The Contribution of Different Types…*, s. 191-228.
[1302] Ibidem.

Nadwyżki energii mogą zostać sprzedane w ramach systemów wsparcia przyznanych biogazowniom – taryfy gwarantowanej lub taryfy premium. Możliwa jest także jej sprzedaż na warunkach rynkowych.

Jak słusznie zaznaczył D. Bierecki, także inne, oprócz spółdzielni rolników, spółdzielnie szczególnego typu, określone przez prawo spółdzielcze, mogą uzyskać status spółdzielni energetycznej[1303]. Obecnie liczne spółdzielnie (m.in. mieszkaniowe, socjalne, mleczarskie, rolnicze spółdzielnie produkcyjne) eksploatują instalacje OZE. Uzyskanie przez nie statusu spółdzielni energetycznej pozwoliłoby na objęcie korzystnym systemem wsparcia i bezpośrednie powiązanie wytwarzanej energii z zaspokajaniem potrzeb własnych.

Co istotne, na skutek implementacji dyrektyw UE do prawa polskiego, spółdzielnie mogą także prowadzić działalność jako obywatelskie społeczności energetyczne. Społeczności mają możliwość prowadzenia znacznie szerszej działalności rynku energetycznym. *De lege lata* nie zostały jednak objęte tak korzystnym systemem wsparcia, jak spółdzielnie energetyczne. Należy podkreślić, że wykreślenie spółdzielni z wykazu spółdzielni energetycznych lub niemożność spełnienia wymogów prawnych wskazanych w ustawie o OZE nie wyklucza aktywnego uczestnictwa tego podmiotu w transformacji energetycznej. Spółdzielnia taka może nadal wytwarzać energię z eksploatowanych przez siebie instalacji OZE w ramach innych systemów wsparcia, w tym ubiegać się o wpis do rejestru obywatelskich społeczności energetycznych

Spółdzielnia jako forma prawna działalności polegającej na wytwarzaniu energii z OZE na własne potrzeby, zasługuje na szczególną aprobatę. Regulacja prawna spółdzielni wynikająca z ustawy – Prawo spółdzielcze sprzyja udziałowi społeczeństwa w transformacji energetycznej, co akcentuje jej sprawiedliwy wymiar. Jak już zaznaczono, zasady spółdzielcze w pełni wpisują się w realizację sprawiedliwości energetycznej. Z tego względu regulacja prawna spółdzielni energetycznych powinna zapewniać realizację zasad spółdzielczych w ramach działalności prowadzonych przez te podmioty.

Z wymienionych względów warto wskazać na rozwiązania prawne dotyczące zakładania i organizacji spółdzielni, w tym w szczególności spółdzielni energetycznych, które sprzyjają albo stawiają bariery uczestnictwa społeczeństwa w sprawiedliwej transformacji. Jak słusznie zauważył A. Piechowski spółdzielnia ma bimodalny charakter, jednocześnie będąc zrzeszeniem osób oraz przedsiębiorstwem[1304]. Zdaniem autora, z powyższego wynika

[1303] Tak: D. Bierecki, *Ustalenie liczby udziałów* …, s. 70–71, D. Bierecki, *Energy Cooperatives*…, s. 7–9, za: D. Bierecki, *Art. 1,* w: D. Bierecki, P. Pałka, *Prawo spółdzielcze*…
[1304] A. Piechowski, *Wartości i zasady spółdzielcze*…, s. 40.

przydatność spółdzielni jako formy prawnej, za pomocą której społeczeństwo angażuje się w transformację energetyczną. Spółdzielnia nadaje bowiem ramy prawne podjęcia przez jej członków w sposób zorganizowany wspólnej działalności, umożliwiającej osiągnięcie wspólnego celu. Jednocześnie w centrum spółdzielni znajdują się osoby w niej zrzeszone, a nie kapitał, którym dysponują.

Zdaniem autora, realizacji udziału społeczeństwa w transformacji energetycznej sprzyjają ramy prawne regulujące zakładanie spółdzielni. Na tę procedurę składa się etap koncepcyjny oraz wpis spółdzielni w rejestrze przedsiębiorców KRS. Demokratyczna forma zarządzania przez członków zapewnia, że głos oraz potrzeby każdego spółdzielcy są brane pod uwagę jeszcze przed nabyciem przez spółdzielnię osobowości prawnej. Zakładaniu spółdzielni przez osoby nieprowadzące profesjonalnej działalności ułatwia możliwość sporządzenia statutu oraz dokumentów rejestracyjnych w formie pisemnej. Nie występuje wówczas bariera związana z koniecznością poniesienia kosztów notarialnych. Jednocześnie statut spółdzielni, wyznaczający zasady jej organizacji, podlega kontroli sądu rejestrowego pod względem zgodności z przepisami prawa. Pozwala to na zabezpieczenie interesu osób zrzeszonych w spółdzielni.

Pozytywnie należy ocenić także utworzenie wykazu spółdzielni energetycznych oraz przyznanie kompetencji jego prowadzenia organowi administracji publicznej. Z zamieszczeniem danych spółdzielni w wykazie spółdzielni energetycznych wiąże się uzyskanie przez nią statusu spółdzielni energetycznej. Ustawodawca uzależnił powyższe od spełnienia przez nią katalogu wymogów prawnych. W przypadku powierzenia weryfikacji powyższego przedsiębiorcom energetycznym, mogłoby to prowadzić do utrudniania rozpoczęcia działalności przez spółdzielnie energetyczne. Z uwagi na obciążenia związane z systemem wsparcia, przedsiębiorcy energetyczni mogliby opóźniać procedurę lub stosować wykładnię niekorzystną dla spółdzielni. Warto podkreślić także zasadność wprowadzenia przepisów regulujących sprawozdawczość oraz kontrolę spółdzielni energetycznej. Z uwagi na przyznany system wsparcia, niezbędna jest weryfikacja, czy podmiot z niego korzystający spełnia wymogi ustanowione przez ustawodawcę.

Na aprobatę zasługuje także przekazanie kompetencji w tym zakresie organowi kierującemu Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa – Dyrektorowi Generalnemu. *De lege lata* spółdzielnie energetyczne mogą prowadzić działalność wyłącznie na obszarze gmin wiejskich i miejsko-wiejskich. Z tego względu za zasadne należy uznać powiązanie zadań w tym zakresie z dotychczasowymi zadaniami KOWR w zakresie wdrażania i stosowania instrumentów wsparcia rolnictwa, aktywnej polityki rolnej oraz rozwoju obszarów wiejskich.

W tym kontekście warto podkreślić także, że KOWR prowadzi działania w celu upowszechniania spółdzielczości energetycznej w Polsce. Polegają one przede wszystkim na organizacji szkoleń oraz na działaniach promocyjnych.

Odnosząc się do aspektów prawnych organizacji spółdzielni, z przeprowadzonej w pracy analizy przepisów wynika, że oparcie działalności na przepisach prawa spółdzielczego zapewnia należyte zabezpieczenie interesu spółdzielców. Wyraża się to przede wszystkim w strukturze organizacyjnej spółdzielni. Najwyższym organem spółdzielni jest walne zgromadzenie, które tworzą wszyscy spółdzielcy. Zarząd kieruje działalnością spółdzielni oraz reprezentuje ją na zewnątrz. Członkowie zarządu mogą być wybierani także z grona osób niebędących jej członkami. Dzięki temu spółdzielcy nieposiadający dostatecznej wiedzy w zakresie obrotu prawnego mogą powierzyć kierowanie spółdzielni osobom dysponującym odpowiednimi kompetencjami. Co także istotne, prawo spółdzielcze zakłada także obligatoryjne powołanie rady nadzorczej zapewniając w ten sposób kontrolę i nadzór nad działalnością spółdzielni.

Warto podkreślić, że prawo spółdzielcze wyraża podstawową regułę równości głosów spółdzielców, niezależnie od ilości posiadanych przez nich udziałów. Wpływ członków na kształtowanie działalności spółdzielni w pełni wpisuje się w sprawiedliwą transformację, w szczególności w aspekcie sprawiedliwości uznania. Podkreślenia wymaga, że w przypadku, gdy spółdzielnię tworzą wyłącznie osoby prawne, prawo spółdzielcze zezwala na odejście od zasady „jeden członek – jeden głos". W efekcie, spółdzielca lub grupa spółdzielców może dysponować większością głosów, co przekłada się na dominującą pozycję w spółdzielni. Takie rozwiązanie, w kontekście spółdzielni energetycznych, autor ocenia negatywnie. Deprecjonuje to filar demokratycznej kontroli i może wypaczyć wspólnotowy charakter przedsięwzięć. Jako przykłady pozytywnych rozwiązań prawnych, należy przywołać ograniczenia w zakresie możliwości odejścia od zasady „jeden członek – jeden głos", obowiązujące w prawie spółdzielczym państw takich jak Niemcy, Hiszpania oraz Włochy.

Jakkolwiek zrozumiałe jest zróżnicowanie przez ustawodawcę zasad organizacji spółdzielni, w której zrzeszone są wyłącznie osoby prawne, prawo spółdzielcze powinno gwarantować spółdzielcom zachowanie kontroli nad spółdzielnią niezależnie od rodzaju podmiotów ją tworzących. Z tego względu pozytywnie należy ocenić przepis art. 7 ust. 4 uSR, zgodnie z którym, nawet jeżeli członkami spółdzielni rolników są wyłącznie osoby prawne, żaden z członków nie może mieć więcej niż 20% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu.

Odnosząc się do zabezpieczenia interesu członków spółdzielni, podkreślić należy także znaczenie przepisów regulujących treść statutu spółdzielni. Ujęte w ramach prawa spółdzielczego jego obligatoryjne elementy, a także wymogi dotyczące zagwarantowania spółdzielcom niezbędnych praw zapewniają należyte zagwarantowanie praw osobom tworzącym spółdzielnię.

Podkreślenia wymaga, że *de lege lata* zasada otwartego członkostwa w spółdzielni nie ma charakteru absolutnego. Warto zaznaczyć, że zasada ta jest podobnie ujmowana w prawie spółdzielczym państw objętych analizą w niniejszej pracy. Podmiotom chcącym przystąpić do spółdzielni nie przysługuje generalne roszczenie o przyjęcie w poczet jej członków. W ocenie autora spółdzielnia energetyczna powinna mieć charakter możliwie otwarty. W zasadzie jedyną obiektywną przesłanką odmowy przyjęcia nowego członka jest konieczność spełnienia przez spółdzielnię wymogów prawnych określonych w ustawie o OZE, w tym przede wszystkim w zakresie pokrycia rocznego zapotrzebowania członków na energię elektryczną.

Autor podziela zdanie wyrażone w doktrynie, że wymóg minimalnej liczby dziesięciu założycieli, w przypadku spółdzielni zakładanej przez osoby fizyczne, stanowi barierę spowalniającą rozwój spółdzielczości, w tym spółdzielczości energetycznej[1305]. Przeprowadzona analiza sektora spółdzielni energetycznych w Polsce potwierdza to ustalenie. Wśród spółdzielni założonych przez podmioty prywatne dominują założone wyłącznie przez osoby prawne. W takim przypadku minimalna liczba założycieli jest znacznie mniejsza – wynosi 3 podmioty. Wynikający z polskiego prawa, wymóg minimalnej liczby członków założycieli spółdzielni jest znacznie bardziej restrykcyjny niż w prawie spółdzielczym państw objętych analizą. Warto w tym kontekście przytoczyć regulację prawa włoskiego, które obniża ów wymóg w przypadku, gdy założycielami są osoby fizyczne. Zdaniem autora niniejszej pracy przepisy regulujące zakładanie spółdzielni energetycznych powinny ułatwiać ten proces przede wszystkim osobom fizycznym.

Co istotne, ustawa o OZE zawiera definicję legalną „członka spółdzielni energetycznej". Zgodnie z art. 38c ust. 1a uOZE jest nim odbiorca lub wytwórca energii z OZE, w tym przede wszystkim energii elektrycznej. Zdaniem autora, zdefiniowanie „członka spółdzielni energetycznej" w ustawie o OZE w obecnym kształcie zasługuje na aprobatę. Ułatwia to transparentny przydział korzyści i odpowiedzialności między spółdzielcami korzystającymi z obrotu energią w ramach spółdzielni.

[1305] D. Bierecki, *Prawne determinanty…*, s. 10, A. Suchoń, *The contribution…*, s. 227.

Krytycznie natomiast należy odnieść się do nieokreślenia przez ustawodawcę minimalnej liczby członków spółdzielni energetycznej w rozumieniu ustawy o OZE. W efekcie, spółdzielnię energetyczną mogą założyć podmioty, wśród których wyłącznie jeden członek jest jednocześnie odbiorcą i wytwórcą energii. Taka praktyka prowadzi do sytuacji, gdy spółdzielnia (spółdzielca) funkcjonuje *de facto* jako prosument energii odnawialnej, korzystając z rozliczeń w ramach *net-meteringu*. Zgodnie z danymi ujawnionymi w wykazie spółdzielni energetycznych, obecnie funkcjonuje 31 takich spółdzielni.

Autor z kolei pozytywnie ocenia uchylenie przepisów ustanawiających limit 1 000 członków spółdzielni energetycznej. Regulacja ta była sprzeczna z zasadą „otwartych drzwi". Przyjęty przez ustawodawcę limit miał charakter arbitralny. Obecnie, najbardziej liczna spółdzielnia energetyczna liczy 25 członków w rozumieniu ustawy o OZE. Powyższe dowodzi, że limit ten nie miał oparcia w rzeczywistej dynamice rozwoju spółdzielczości energetycznej w Polsce.

Odnosząc się do zagadnień prawnych związanych z aspektami majątkowymi spółdzielni, należy uznać je za sprzyjające udziałowi społeczeństwa w transformacji energetycznej. Spółdzielnia jako osoba prawna, może nabywać we własnym imieniu prawa i zaciągać zobowiązania. Spółdzielnia może zatem nabywać majątek we własnym imieniu. W przypadku spółdzielni energetycznej, szczególnie istotny składnik jej majątku stanowią instalacje OZE.

Zdaniem autora, szczególnie pozytywnie należy się odnieść do możliwości nabycia członkostwa w spółdzielni bez konieczności uprzedniego dokonania wpłat pieniężnych. Przystępując do spółdzielni, nowy członek powinien zadeklarować przynajmniej jeden udział oraz uiścić wpisowe. Przepisy nie wyznaczają minimalnych kwot świadczeń na rzecz spółdzielni, pozostawiając te kwestie regulacji statutowej. Zatem zaangażowanie finansowe spółdzielcy może być stosunkowo niewielkie, a terminy dokonania wpłat odpowiednio wydłużone. Uwarunkowania te sprawiają, że spółdzielczość energetyczna sprzyja działaniom na rzecz osób zagrożonych ubóstwem energetycznym.

Co więcej, prawo spółdzielcze dopuszcza zróżnicowanie spółdzielców pod względem ich partycypacji majątkowej w spółdzielni. Służyć temu mogą postanowienia statutu dopuszczające nabycie udziałów nieobowiązkowych oraz wnoszenie wkładów. Z takich rozwiązań mogą skorzystać przede wszystkim gminy, chcące włączyć w spółdzielnię mieszkańców, dla których wydatki na energię są szczególnie dotkliwe. Dodatkowe środki na inwestycje spółdzielnia może pozyskiwać także z różnych programów finansowania publicznego. Dzięki temu osoby niezamożne odnoszą korzyści z energii wytwarzanej przez

spółdzielnię, obniżając koszty życia codziennego, nie ponosząc jednocześnie kosztów inwestycyjnych.

Zdaniem autora szczególną rolę, w kontekście zabezpieczenia interesów spółdzielców, pełni lustracja. Postępowanie lustracyjne ma na celu weryfikację legalności, gospodarności i rzetelności działania spółdzielni. Obejmuje ona przede wszystkim sprawdzenie przestrzegania przez spółdzielnię przepisów prawa i postanowień statutu, prowadzenia zgodnej z prawem działalności w interesie ogółu członków, a także kontrolę realizacji celów ekonomicznych, socjalnych oraz kulturalnych. Jak słusznie zauważyła A-M. Weber-Elżanowska, nadrzędnym celem lustracji jest urzeczywistnianie interesów członków spółdzielni[1306]. Warto zaznaczyć, że jej istotny aspekt stanowi także doradztwo specjalistyczne. Wymóg obligatoryjnej lustracji, a także uprawnienie do żądania przeprowadzenia lustracji fakultatywnej pozwala ograniczyć ewentualne nadużycia. Dzięki temu wpływa pozytywnie na funkcjonowanie spółdzielni i przyczynia się do rozwoju tego podmiotu. Warto zaznaczyć, że obligatoryjna lustracja spółdzielni ze szczególnym uwzględnieniem audytu finansowego, stanowi standard w systemach prawnych analizowanych państw innych niż Polska. Dotyczy to przede wszystkim Niemiec oraz Austrii.

Współpraca międzyspółdzielcza, realizowana w ramach szóstej spółdzielczej zasady współdziałania, sprzyja rozwojowi spółdzielni, w tym spółdzielni energetycznych. Zgodnie z prawem spółdzielczym organizacje spółdzielcze zrzeszone są w samorządzie spółdzielczym oraz mogą przystępować do związków rewizyjnych. Istotny element działalności tych podmiotów stanowi kształcenie spółdzielców. Osoby zrzeszone w spółdzielni uczestniczącej w tego rodzaju współpracy mają możliwość uczestniczenia w szkoleniach oraz wymianie wiedzy, co sprzyja zwiększaniu ich kompetencji. W przypadku spółdzielni energetycznych dotyczy to w szczególności zwiększania wiedzy o funkcjonowaniu rynku energetycznego. Dotychczas, w Polsce powstały dwa związki rewizyjne zrzeszające spółdzielnie energetyczne.

Przechodząc do oceny prawnych aspektów funkcjonowania spółdzielni energetycznych, należy zaznaczyć, że kluczowe znaczenie w tym zakresie ma system wsparcia operacyjnego, którym objęte zostały spółdzielnie energetyczne. Z perspektywy rozwoju spółdzielczości energetycznej, autor pozytywnie ocenia system opustów. Dzięki ilościowemu rozliczaniu energii elektrycznej wprowadzonej do sieci elektroenergetycznej oraz z niej pobranej, spółdzielcy mają możliwość wytwarzania energii w tej samej cenie, po której ją nabywają. System ten, w powiązaniu ze zwolnieniem z uiszczania opłat dystrybucyjnych zmiennych

[1306] A-M. Weber-Elżanowska, *Lustracja spółdzielni…*, s. 869.

tworzy niezwykle korzystne warunki, które sprzyjają rozwojowi spółdzielni energetycznych. Preferencje, którymi ustawodawca objął spółdzielnie energetyczne obejmują także zwolnienie z podatku akcyzowego, w przypadku wykorzystywania instalacji o łącznej mocy zainstalowanej nieprzekraczającej 1 MW, a także zwolnienie z opłaty mocowej, OZE i kogeneracyjnej.

De lege lata, po zmianach systemu wsparcia dla prosumentów energii odnawialnej w 2022 r. spółdzielnia energetyczna stanowi jedyną formę organizacyjno-prawną energetyki obywatelskiej, która może zostać objęta systemem wsparcia polegającym na rozliczeniach w formule *net-meteringu*. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że intencją ustawodawcy było, aby spółdzielnie energetyczne powstawały w oparciu o stabilne źródła OZE, o mocy oraz wydajności dostosowanej do wolumenu oraz profilu poboru energii przez spółdzielców. Dowodzi tego uwzględniony w art. 38c ust. 3 uOZE współczynnik stosunku rozliczeń 1 do 0,6.

Zastosowanie takiego współczynnika wyrażało zamiar ustawodawcy, aby w spółdzielni energetycznej nie występowały duże, nawet występujące czasowo, nadwyżki produkcji energii elektrycznej względem zapotrzebowania. Taka sytuacja wiąże się bowiem z „utratą" wyprodukowanej energii na rzecz sprzedawcy. W ocenie autora ścisłe powiązanie wytwarzanej energii elektrycznej z jej konsumpcją należy ocenić szczególnie pozytywnie. Rozwiązanie to w pełni wpisuje się w zasadę zrównoważonego rozwoju. W tym kontekście należy zwrócić uwagę, że spółdzielcy nie konsumują bezpośrednio energii elektrycznej wytwarzanej w ramach spółdzielni – pobierają ją z sieci dystrybucyjnej. Rozwiązanie to jest korzystne dla członków spółdzielni energetycznej. Jak wynika z przeanalizowanego procesu kształtowania się regulacji prawnej oraz obecnego stanu sektora energii odnawialnej w Polsce, utworzenie i zarządzanie zamkniętym systemem dystrybucyjnym przerasta możliwości organizacyjne i finansowe lokalnych wspólnot.

Zamiar ustawodawcy polegający na oparciu spółdzielczości energetycznej na sterowalnych źródłach OZE, gwarantujących stabilną produkcję energii elektrycznej wyraża także wprowadzony w 2023 r. obowiązek wydania przez operatora systemu dystrybucyjnego elektroenergetycznego warunków przyłączenia, w przypadku gdy instalacja będzie wytwarzać energię elektryczną na potrzeby odbiorców końcowych należących do spółdzielni energetycznej. Ustawodawca słusznie, w opinii autora, wprowadził wymóg, aby moc instalacji została powiązana z zapotrzebowaniem spółdzielców na energię. Co więcej, obowiązek ten znajdzie zastosowanie wyłącznie w przypadku, gdy wszystkie instalacje OZE użytkowane w ramach spółdzielni energetycznej umożliwią pokrycie w ciągu każdej godziny nie mniej niż 50% łącznych dostaw energii elektrycznej spółdzielców. Zatem warunek ten spełniać będą

przede wszystkim sterowalne instalacje OZE, w szczególności wytwarzające energię elektryczną z biogazu lub biogazu rolniczego. Wprowadzona preferencja premiuje w szczególności rozwiązania skierowane do rolników, którzy posiadają duże zasoby biomasy.

Podkreślenia wymaga jednak, że obecnie wszystkie spółdzielnie znajdujące się w wykazie spółdzielni energetycznych KOWR wykorzystują instalacje zaliczane do niesterowalnych źródeł OZE. Na 149 spółdzielni energetycznych tylko dwie korzystają z instalacji PV oraz instalacji wiatrowych. Pozostałe 147 eksploatuje wyłącznie instalacje fotowoltaiczne. Możliwość taka wynika z rezygnacji przez ustawodawcę z wymogu użytkowania w ramach spółdzielni energetycznej źródeł OZE o wydajności przekraczającej 3504 MWh/MW/rok. Należy jednak zauważyć, że taki stan rzeczy może prowadzić w przyszłości do niekorzystnych zmian w prawie polegających na rezygnacji z systemu opustowego, z uwagi na obciążenie systemu dystrybucyjnego w związku z rosnącą liczbą spółdzielni energetycznych.

Zdaniem autora, korzystny system rozliczeń (system opustów) stanowi zasadniczą motywację zakładania spółdzielni energetycznych. Wymaga jednak podkreślenia, że wiąże się on z obciążeniem dla krajowego systemu elektroenergetycznego. Obecnie, łączna moc zainstalowana elektroenergetyczna instalacji OZE wykorzystywanych przez spółdzielnie energetyczne wynosi ponad 57 MW. W skali krajowego systemu elektroenergetycznego ta wartość nie jest znacząca – zgodnie z danymi URE łączna moc instalacji OZE wytwarzających energię elektryczną w Polsce wynosi ok. 35,7 GW, według stanu na 30 czerwca 2025 r. Z uwagi jednak na dynamiczny rozwój spółdzielczości energetycznej należy przewidywać, że moc instalacji OZE wykorzystywanych w ramach tych podmiotów będzie rosnąć.

Do czynników, które szczególnie wpłynęły na dynamiczny wzrost liczby spółdzielni energetycznych w ostatnich latach należą instrumenty finansowania inwestycyjnego w ramach środków krajowych oraz środków UE. W Polsce założyciele spółdzielni energetycznych mogą korzystać ze wsparcia z następujących źródeł: ze środków Unii Europejskiej oraz wsparcia krajowego. W ramach unijnego wsparcia finansowanego kluczowe znaczenie mają programy finansowania realizowane w ramach KPOiZO. Obejmują one wsparcie przedinwestycyjne oraz inwestycyjne przekazywane na budowę instalacji OZE realizowanych przez społeczności energetyczne, w tym spółdzielnie energetyczne.

Środki finansowe przekazywane są także w ramach Funduszu Modernizacyjnego, poprzez program „Energia dla wsi", który realizowany jest przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Obejmuje on dotacje oraz pożyczki preferencyjne na

instalacje OZE, magazyny energii i elementy infrastruktury. Wsparcie przekazywane jest także w ramach Funduszy Europejskich na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko 2021–2027 oraz regionalne programy funduszy europejskich w poszczególnych województwach. Uzupełniający komponent stanowią projekty realizowane w ramach Programu LIFE – komponent dotyczący transformacja energetyki (granty na przygotowanie projektów, modele biznesowe i rozwój w ramach społeczności energetycznych).

W ramach środków krajowych kluczowe są instrumenty NFOŚiGW oraz WFOŚiGW. Obejmują one pożyczki preferencyjne, często z możliwością częściowego umorzenia, oraz dotacje, w szczególności służące finansowaniu instalacji OZE realizowanych przez spółdzielnie energetyczne. Wspomnieć należy także o programach Banku Gospodarstwa Krajowego. Udzielane wsparcie polega zasadniczo na współfinansowaniu kosztów przygotowania i realizacji inwestycji w odnawialne źródła energii, sieci i magazyny energii oraz na obniżaniu kosztu kapitału poprzez preferencyjne pożyczki i gwarancje.

W opinii autora, wprowadzony w 2018 r. warunek pokrycia co najmniej 70% rocznego zapotrzebowania członków, choć zrozumiały z punktu widzenia stabilności systemu elektroenergetycznego, jest zbyt rygorystyczny i stanowi barierę powstawania nowych spółdzielni energetycznych w realiach początku ich rozwoju w Polsce. Obecnie obserwowany, dynamiczny wzrost liczby spółdzielni energetycznych dowodzi, że wprowadzona czasowo preferencja, polegająca na przyznaniu spółdzielniom, które złożą wniosek o wpis do wykazu spółdzielni energetycznych KOWR do końca 2025 r. możliwości pokrycia zapotrzebowania własnego w stopniu minimalnym do 40% odniosła pozytywne skutki.

Pozytywnie odnieść należy się także do obowiązujących *de lege lata* obowiązków przedsiębiorców energetycznych – sprzedawcy energii (sprzedawcy zobowiązanego) oraz operatora systemu dystrybucyjnego elektroenergetycznego – w zakresie zawarcia umów, umożliwiających spółdzielni energetycznej korzystanie z systemu wsparcia. Brak gwarancji odnoszących się do zawarcia umowy kompleksowej oraz założenia liczników zdalnego odczytu stanowił w ostatnich latach istotną barierę rozwoju spółdzielczości energetycznej. Zdaniem autora przeniesienie na OSDe oraz sprzedawcę energii obowiązków w zakresie zarządzania danymi pomiarowymi oraz prowadzenia rozliczeń pozytywnie wpływa na usunięcie barier technicznych i organizacyjnych w zakresie korzystania przez spółdzielnie energetyczne z systemu wsparcia.

Autor nie podziela zdania wyrażonego w doktrynie, że obowiązujące ograniczenie terytorialne działalności spółdzielni energetycznych do gmin wiejskich i miejsko-wiejskich dyskryminuje odbiorców energii w miastach. W tym kontekście podkreślić należy *ratio legis*

wprowadzenia analizowanego ograniczenia. Zgodnie z intencją ustawodawcy, spółdzielnie miały zniwelować różnice w zakresie wykluczenia energetycznego obszarów wiejskich. Mieszkańcy miast mogą korzystać z innych form organizacyjno-prawnych energetyki obywatelskiej w tym, w szczególności, z form prosumenckich, klastrów energii oraz obywatelskich społeczności energetycznych. Należy jednak podkreślić, że rozwój energetyki obywatelskiej w dużych obszarach miejskich, gdzie potrzeby społeczne i energetyczne są znaczne, także powinno stanowić troskę ustawodawcy.

Zasadne – w opinii autora – było także ograniczenie obszaru działalności spółdzielni energetycznej. Wynika to z potrzeby powiązania działalności spółdzielni energetycznej z lokalnym zapotrzebowaniem na energię. W tym kontekście warto jednak zaznaczyć, że ustawodawca nie przedstawił należytego uzasadnienia dla zawężenia obszaru działania spółdzielni do maksymalnie trzech bezpośrednio sąsiadujących ze sobą gmin. Wprowadzenie tego rodzaju ograniczenia powinno wynikać z danych analitycznych dotyczących funkcjonowania systemu elektroenergetycznego, podanych w sposób transparentny.

De lege lata ramy prawne funkcjonowania spółdzielni energetycznych należy uznać za kompletne oraz korzystne. Autor pozytywnie ocenia wprowadzenie przez polskiego ustawodawcę spółdzielni energetycznej jako krajowej formy energetyki obywatelskiej. Warto zaznaczyć, że wyznaczenie stosunkowo wąskiego zakresu działalności spółdzielni energetycznej w obszarze OZE (wytwarzanie, obrót oraz magazynowanie energii z OZE wyłącznie na potrzeby własne) uzasadniony jest przyznanym spółdzielniom systemem wsparcia. Jednocześnie, inicjatywy obywatelskie w obszarze OZE posiadające inne potrzeby i możliwości mogą tworzyć klastry energii lub obywatelskie społeczności energetyczne.

Autor krytycznie natomiast odnosi się do procesu kształtowania regulacji spółdzielni energetycznych w prawie polskim. Największą barierę utrudniającą zakładanie spółdzielni energetycznych stanowił brak przepisów wykonawczych szczegółowo regulujących rozliczenia w ramach systemu wsparcia. Dowodzi tego dynamika rozwoju sektora spółdzielni energetycznych w Polsce. Przed wejściem w życie rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 23 marca 2022 r. w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych w kraju funkcjonowały wyłącznie pojedyncze spółdzielnie energetyczne wykorzystujące instalacje OZE o niewielkiej mocy. Powyższego dowodzi także znaczny wzrost liczby tych podmiotów obserwowany od 2023 r. Liczne zmiany przepisów w latach 2016-2022, jak również brak jasnych reguł rozliczania wytworzonej energii składały się na niekorzystne otoczenie instytucjonalno-prawne ograniczające rozwój spółdzielczości energetycznej.

Krytycznie należy odnieść się także do dopuszczenia przez ustawodawcę możliwości korzystania w ramach spółdzielni energetycznej z instalacji OZE stanowiących własność spółdzielców. Takie rozwiązanie osłabia wymiar współwłasności i solidarnego ponoszenia ryzyka korzyści, kluczowy dla tożsamości spółdzielczej oraz realizacji sprawiedliwej transformacji energetycznej. Co więcej, umożliwia inwestorom, posiadającym instalacje OZE powstałe pierwotnie w celu funkcjonowania na rynku energii, korzystanie z systemu opustów, w celu maksymalizacji własnych zysków. Na popularność tego rodzaju rozwiązań wpływać mogą także utrzymujące się niskie ceny energii elektrycznej, które uzyskują producenci wykorzystujący źródła niesterowalne – instalacje fotowoltaiczne oraz elektrownie wiatrowe.

W sytuacji, gdy spółdzielnie tworzą wyłącznie osoby prawne, spółdzielca dysponujący instalacją OZE może dążyć do uzyskania większej liczby głosów w ramach walnego zgromadzenia oraz uzależnić ekonomicznie pozostałych spółdzielców. Powyższe należy uznać za sprzeczne z wartościami spółdzielczymi. Taka spółdzielnia nie będzie urzeczywistniała sprawiedliwej transformacji energetycznej, gdyż jej funkcjonowanie nakierowane jest przede wszystkim na realizację interesu spółdzielcy posiadającego dominującą pozycję.

8.3. Wnioski *de lege ferenda*

Przeprowadzona analiza potwierdziła zasadność wprowadzenia do polskiego prawa definicji legalnej spółdzielni energetycznej oraz przepisów szczegółowo regulujących prowadzenie przez nią działalności w obszarze OZE. Warto podkreślić, że samo pojęcie spółdzielni energetycznej, jak i przepisów określających jej funkcjonowanie podlegało licznym zmianom w stosunkowo krótkim czasie – na przestrzeni blisko dekady. Przepisy te wymagają doprecyzowania oraz dalszych zmian. Z tego względu, opierając się na dotychczasowych rozważaniach, należy przedstawić możliwe kierunki rozwoju regulacji prawnej spółdzielni energetycznej oraz postulaty *de lege ferenda* w tym zakresie.

Pierwszy kierunek stanowi uchylenie przepisów znajdujących się obecnie w ustawie o odnawialnych źródłach energii oraz uchwalenie odrębnej ustawy regulującej zakładanie, organizację oraz funkcjonowanie spółdzielni energetycznych. Podobne rozwiązanie polski ustawodawca zastosował w przypadku szeregu normatywnie wyodrębnionych typów spółdzielni, takich jak spółdzielnie mieszkaniowe, spółdzielnie socjalne, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, czy banki spółdzielcze. Przykład tego rodzaju rozwiązania stanowi ustawa z dnia 4 października 2018 r. o spółdzielniach rolników.

Drugi kierunek stanowi kontynuacja rozwiązania przyjętego dotychczas przez ustawodawcę. Polega na pozostawieniu przepisów regulujących spółdzielnie energetyczne w ustawie o odnawialnych źródłach energii i dalsze uzupełnianie ich o nowe regulacje. Wówczas dalsze zmiany będą przybierały formę nowelizacji obejmujących ustawę o OZE.

Trzecie rozwiązanie sprowadza się do przeniesienia przepisów regulujących spółdzielnie energetyczne do ustawy prawo spółdzielcze. Przy zastosowaniu tego kierunku, ustawodawca musiałby uchylić przepisy ustawy o OZE regulujące spółdzielnie energetyczne i utworzyć odrębny dział poświęcony spółdzielniom energetycznym w tytule II ustawy prawo spółdzielcze.

Autor niniejszej pracy opowiada się za drugim rozwiązaniem, a zatem poszerzeniem regulacji dotyczącej spółdzielnie energetycznych w ustawie o OZE. Wynika to przede wszystkim z istoty działalności tego typu spółdzielni, która jest powiązana z rynkiem energetycznym. *De lege lata* zakładanie oraz organizacja spółdzielni energetycznych odbywa się na zasadach ogólnych dla spółdzielni oraz spółdzielni rolników. Natomiast już procedura zamieszczenia danych spółdzielni w wykazie prowadzonym przez Dyrektora Generalnego KOWR uregulowana jest w ustawie OZE, z czym wiąże się uzyskanie przez nią statusu spółdzielni energetycznej.

Ustawa o OZE wyznacza także ramy prawne zakładania oraz funkcjonowania spółdzielni energetycznej w obszarze energii odnawialnej. Ustawodawca w szczególności określił przedmiot jej działalności, wymogi prawne które spółdzielnia powinna spełniać, aby uzyskać status spółdzielni energetycznej oraz uregulował przeznaczony dla spółdzielni energetycznych system wsparcia. Przepisy regulują także relacje spółdzielni energetycznej ze sprzedawcą energii oraz operatorem systemu dystrybucyjnego elektroenergetycznego, a także procedury związane z prowadzeniem wykazu spółdzielni energetycznych przez Dyrektora Generalnego KOWR. Pozostają zatem w granicach przedmiotu regulacji, wyznaczonego art. 1 ustawy o OZE. Zasadniczy brak *lex specialis* względem regulacji prawa spółdzielczego oraz ustawy o spółdzielniach rolników w zakresie zakładania oraz funkcjonowania, a także zakres regulacji ustawy o OZE, przemawia za pozostawieniem regulacji dotyczącej spółdzielni energetycznej w ustawie o odnawialnych źródłach energii.

Przeprowadzona ocena przepisów regulujących spółdzielnie energetyczne w polskim prawie wskazuje także na potrzebę rozważenia następujących postulatów *de lege ferenda*.

Pierwszy odnosi się do procesu stanowienia prawa. Wielokrotne zmiany regulacji spółdzielni energetycznych wywołują stan niepewności prawnej po stronie potencjalnych założycieli spółdzielni energetycznych. Dotyczy to w szczególności producentów rolnych, dla

których decyzja o założeniu spółdzielni energetycznej wiąże się z istotnym ryzykiem inwestycyjnym. Z tego względu należy sformułować postulat zwiększenia stabilności prawa. Odnosi się on w szczególności do zasad rozliczeń energii elektrycznej w ramach systemu wsparcia, którym objęte są spółdzielnie energetyczne. Umożliwi to zwiększenie zaufania do ustawodawcy oraz przyczyni się do upowszechnienia spółdzielni energetycznej jako formy organizacyjno-prawnej energetyki obywatelskiej. Warto w tym kontekście wspomnieć, że istotne zmiany, dotyczące w szczególności systemów wsparcia operacyjnego, doprowadziły do spadku dynamiki rozwoju spółdzielni energetycznych w państwach takich jak Niemcy, Włochy oraz Hiszpania.

Drugi postulat dotyczy zmniejszenia minimalnej liczby założycieli spółdzielni energetycznej. W opinii autora konieczność zgromadzenia dziesięciu osób fizycznych, w celu założenia spółdzielni stanowi nieuzasadnioną barierę. W takim stanie rzeczy należy jednocześnie upatrywać przyczyn przeważającej liczby spółdzielni energetycznych zakładanych wyłącznie przez osoby prawne. Warto w tym zakresie odwołać się do przepisów prawa niemieckiego. Zmniejszenie liczby założycieli spółdzielni z siedmiu do trzech w 2006 r. w tym państwie wpłynęło pozytywnie na rozwój spółdzielczości. W oparciu o analizę prawa spółdzielczego pozostałych państw objętych analizą, należy ocenić ów wymóg jako rygorystyczny. Odbiorcy energii elektrycznej w gospodarstwach domowych to przede wszystkim osoby fizyczne, a zatem obowiązujący stan prawny stanowi barierę dla włączania się przez nich w transformację energetyczną, poprzez założenie spółdzielni energetycznej.

Jednocześnie zdaniem autora, wśród założycieli spółdzielni energetycznej przynajmniej dwóch powinno być odbiorcami lub wytwórcami energii elektrycznej. Obecny stan prawny, pozwalający na funkcjonowanie spółdzielni, w której wyłącznie jeden podmiot korzysta z rozliczeń energii elektrycznej należy uznać za sprzeczny z ideą spółdzielczości, jak i *ratio legis* wprowadzenia tej formy prawnej energetyki obywatelskiej. Obowiązujący stan prawny należy uznać także za sprzeczny z ideą sprawiedliwej transformacji energetycznej, gdyż umożliwia jednostkom, w tym przede wszystkim przedsiębiorcom, uzyskanie korzyści z rozliczeń w ramach systemu opustów, wbrew intencji ustawodawcy.

Kolejne postulaty odnoszą się do większego oparcia funkcjonowania spółdzielni energetycznych na zasadach spółdzielczych. Działalność w obszarze OZE, oparta o te zasady w większym stopniu pozwoli na urzeczywistnianie sprawiedliwej transformacji energetycznej. Postulat trzeci sprowadza się do zmiany art. 38f ust. 1 uOZE poprzez wykluczenie możliwości prowadzenia działalności spółdzielni energetycznej z wykorzystaniem instalacji OZE

należących do jej członków. W efekcie, spółdzielnie energetyczne będą mogły eksploatować wyłącznie instalacje OZE będące własnością spółdzielni.

Obecny stan prawny pozwalający na korzystanie z instalacji OZE stanowiących własność spółdzielców należy uznać za nierealizujący w pełni wartości spółdzielczych, a przez to w niepełny sposób wpisujący się w sprawiedliwą transformację energetyczną. W efekcie, założenie spółdzielni energetycznych może mieć na celu wyłącznie korzystanie z systemu wsparcia zapewniającego właścicielowi instalacji OZE większe korzyści finansowe niż inne systemy wsparcia (jak np. system aukcyjny), czy też rynkowa sprzedaż energii. Jednocześnie taki spółdzielca zyskuje znaczną przewagę ekonomiczną nad pozostałymi spółdzielcami, mogąc im dyktować warunki współpracy, w szczególności w odniesieniu do cen energii. Taki stan rzeczy godzi w podstawową zasadę równości praw członków spółdzielni.

Autor niniejszej pracy opowiada się za wzmocnieniem spółdzielczego wymiaru własności instalacji OZE. Stanowią one najbardziej istotny składnik majątku pozwalający na korzystanie z przyznanego systemu wsparcia. Z tego względu rekomendowana zmiana stanowić będzie wyraz kształtowania regulacji prawnej w kierunku budowy trwałego kapitału społecznego wokół OZE. Jakkolwiek spółdzielnia energetyczna w rozumieniu ustawy o OZE stanowi krajową formę organizacyjno-prawną energetyki obywatelskiej, to wydaje się zasadne uwzględnienie w tym zakresie elementów konstrukcji prawnej społeczności energetycznej działającej w zakresie energii odnawialnej. Ustawodawca unijny celowo zawarł w art. 2 pkt 16 dyrektywy RED II wymóg, aby instalacje OZE wykorzystywane przez społeczność były jej własnością. Należy zaznaczyć, że z perspektywy urzeczywistniania sprawiedliwej transformacji energetycznej nie jest uzasadnione przyznanie tak korzystnego systemu wsparcia podmiotom, które zapewniają korzyści finansowe przede wszystkim pojedynczym inwestorom.

Czwarty postulat odnosi się do zapewnienia spółdzielcom skutecznego wpływu na decydowanie o kierunkach rozwoju działalności spółdzielni energetycznej. Obecnie, w przypadku spółdzielni energetycznych będących spółdzielniami w rozumieniu prawa spółdzielczego, zakładanych wyłącznie przez osoby prawne możliwe jest odejście od zasady „jeden członek – jeden głos”. Taką praktykę należy ocenić jako odejście od demokracji spółdzielczej.

W skrajnych przypadkach, może to prowadzić do utraty wpływu na podejmowanie kluczowych decyzji dotyczącej spółdzielni przez jej pozostałych członków. Powyższe budzi uzasadnioną wątpliwość pod względem zasady równości członków spółdzielni. Jakkolwiek należy zgodzić się z P. Pałką, który stwierdził, że zasady ustalania głosów na walnym zgromadzeniu nie mogą w sposób istotny różnicować sytuacji prawnej członków

spółdzielni[1307]. Jednak w praktyce może dojść do istotnych nadużyć. Z tego względu autor postuluje, aby ustalić limit w zakresie maksymalnej liczby głosów, którymi dany spółdzielca, także pośrednio, może dysponować w ramach walnego zgromadzenia. Niniejszy postulat koresponduje także z pozytywnie ocenionymi przez autora przepisami prawa spółdzielczego takich państw jak Niemcy, Włochy oraz Hiszpania, które zawierają ograniczenia stanowiące zabezpieczenie przed objęciem większości głosów przez spółdzielcę. Dotyczy to także spółdzielców inwestorów, co akcentuje prawo niemieckie oraz hiszpańskie.

Przykład takiego rozwiązania funkcjonującego już w prawie krajowym stanowi przywołany już art. 7 ust. 4 uSR, zgodnie z którym, w spółdzielniach rolników, w których członkami są wyłącznie osoby prawne, żaden z członków nie może mieć więcej niż 20% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu, także pośrednio. W tym kontekście warto przywołać przepisy niemieckiego prawa spółdzielczego, zgodnie z którym w spółdzielniach zakładanych przez przedsiębiorców, liczba głosów przysługujących pojedynczemu członkowi nie może przekraczać 1/10 ogólnej liczby głosów. Wprowadzenie analogicznego rozwiązania odnośnie spółdzielni energetycznych zapewni należytą ochronę spółdzielcom w nich zrzeszonym.

W ramach piątego postulatu autor pracy rekomenduje utrzymanie obecnego systemu wsparcia wyłącznie dla spółdzielni energetycznych, których przedmiot działalności polega na wytwarzaniu energii elektrycznej ze sterowalnych źródeł OZE. Za takie źródła, w oparciu o art. 2 pkt 22 ustawy o OZE należy uznać przede wszystkim biogaz, biogaz rolniczy, biometan oraz hydroenergię. Jak wynika z przeprowadzonej analizy, obowiązujący system wsparcia polegający na ilościowych rozliczeniach energii elektrycznej wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej oraz z niej pobranej wiąże się z korzyściami dla członków spółdzielni, jednak w znacznym stopniu obciąża krajowy system elektroenergetyczny, a zatem, pośrednio, także innych odbiorców.

Za trafny autor uznaje zamysł ustawodawcy polegający na powiązaniu wytwarzania energii elektrycznej z jej poborem. System ten należy uznać za wpisujący się w sprawiedliwą transformację energetyczną. Zdaniem autora system ten jest, co do zasady, bardziej korzystny oraz zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju, niż alternatywne systemy wsparcia takie jak taryfy gwarantowane, czy system aukcyjny, z których w największym stopniu korzystają spółdzielnie energetyczne w państwach objętych analizą, w szczególności w Niemczech. Zasadniczą korzyścią systemu opustów jest bowiem zmniejszenie kosztów energii elektrycznej,

[1307] P. Pałka, *Art. 36*, w: D. Bierecki, P. Pałka, *Prawo spółdzielcze…*

nie zaś maksymalizacja korzyści finansowych z tytułu sprzedaży energii, jak w przypadku systemów alternatywnych. Wymaga jednak podkreślenia, że system opustów, w jego obecnym kształcie, prowadzi do istotnego obciążenia sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej. Zwolnienie z opłat dystrybucyjnych w zakresie wytwarzanej energii elektrycznej z kolei generuje koszty, które operatorzy przenoszą na pozostałych odbiorców.

Obecny kształt sektora spółdzielni energetycznych w Polsce dowodzi, że zamiar ustawodawcy, polegający na zapewnieniu mieszkańcom obszarów wiejskich możliwości korzystnego zaspokajania potrzeb energetycznych w oparciu o wykorzystanie wytwarzanej biomasy, nie został spełniony. Wszystkie spółdzielnie, których dane zostały zamieszczone w wykazie spółdzielni energetycznych KOWR według stanu na 30 września 2025 r. wytwarzają energię elektryczną z instalacji fotowoltaicznych. W nielicznych przypadkach instalacje te są także powiązane z magazynami energii oraz instalacjami wiatrowymi. Z wymienionych względów eksploatacja niesterowalnych instalacji OZE nie powinna być wspierana w stopniu nadmiernym. Z tego względu ustawodawca powinien przekierować wsparcie do inicjatyw polegających na wykorzystywaniu sterowalnych źródeł OZE przez lokalne społeczności.

Szósty postulat odnosi się do konieczności zwiększenia konkurencyjności systemu opustów względem innych możliwych sposobów wykorzystania energii elektrycznej pochodzących ze sterowalnych źródeł OZE. Wzrost liczby tego rodzaju instalacji jest pożądany z perspektywy transformacji energetycznej w kierunku niskoemisyjnego systemu energetycznego. Ich profil wytwórczy należy uznać także za korzystny z perspektywy krajowego systemu elektroenergetycznego. Z tego względu, energia elektryczna z nich pochodząca osiąga wysokie ceny w ramach jej sprzedaży w oparciu o systemy wsparcia takie jak system aukcyjny, taryfy gwarantowane, taryfy premium lub w przypadku sprzedaży rynkowej. W tym kontekście, autor postuluje zmianę współczynnika rozliczania ilości energii elektrycznej w stosunku ilościowym, o którym mowa w art. 38c ust. 3 uOZE z 1 do 0,6 na bardziej korzystny. Jest to podyktowane koniecznością zachowania konkurencyjności eksploatacji wymienionych instalacji w ramach spółdzielni energetycznej. Szczegółowe rozwiązania w tym zakresie powinny zostać przyjęte w oparciu o analizę porównawczą korzyści finansowych wynikających z eksploatacji sterowalnych źródeł OZE w ramach dostępnych systemów wsparcia oraz mechanizmów rynku energii.

Siódmy postulat jest związany z poprzednimi. Dotyczy on zmian w systemie wsparcia operacyjnego. W opinii autora spółdzielnie korzystające z innych niż sterowalne źródła OZE, przede wszystkim instalacje PV oraz elektrownie wiatrowych nie powinny rozliczać

wytworzonej energii elektrycznej w systemie opustów w jego obecnym kształcie. Rekomendacja zakłada także przywrócenie obciążenia opłatami dystrybucyjnymi zmiennymi energii oraz wytwarzanej przez spółdzielnie energetyczne wykorzystujące tego rodzaju instalacje OZE. Warto podkreślić, że alternatywą dla takich społeczności lokalnych jest podział wytworzonej energii elektrycznej w ramach obywatelskiej społeczności energetycznej.

Powyższe wpisuje się także w wymogi prawa unijnego dotyczące systemu wsparcia dla energii ze źródeł odnawialnych. Zgodnie z art. 4 ust. 2 dyrektywy RED II: „Systemy wsparcia na rzecz energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych zapewniają zachęty na rzecz wprowadzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych na rynek energii elektrycznej w sposób rynkowy i reagujący na sytuację rynkową, przy unikaniu niepotrzebnych zakłóceń rynków energii elektrycznej i z uwzględnieniem ewentualnych kosztów włączenia do systemu oraz stabilności sieci." Sytuację tę dostrzegł także polski ustawodawca. W ramach procedowanego projektu rozszerzającego możliwość prowadzenia działalności przez spółdzielnie energetyczne także na obszary miejskie uzależnił rozszerzenie systemu opustów od pozytywnej decyzji Komisji Europejskiej.

Z wymienionych względów system wsparcia przysługujący spółdzielniom powinien w większym stopniu odpowiadać warunkom rynkowym. Zdaniem autora, nadmierne generowanie kosztów oraz obciążeń związanych z niestabilnością sieci elektroenergetycznej w tym przypadku nie znajduje uzasadnienia, a także jest sprzeczne z prawidłowym kierunkiem transformacji energetycznej. Taki stan rzeczy należy również uznać za sprzeczny z ideą sprawiedliwej transformacji energetycznej.

Precyzując postulat, wyróżnić można dwa warianty zmian. Każdy z nich zakłada obciążenie spółdzielni korzystających z innych niż sterowalne źródła OZE obowiązkiem ponoszenia opłat dystrybucyjnych zmiennych. Pierwszy polega na zachowaniu systemu wsparcia w postaci opustów, natomiast przy zastosowaniu mniej korzystnego współczynnika rozliczeń ilościowych energii elektrycznej. Drugi wariant sprowadza się do zmiany systemu opustów na system *net-billing*u, na podobnych zasadach do systemu, którym od 2022 r. objęci są prosumenci energii odnawialnej. Podobnie jak w przypadku poprzedniego postulatu, szczegółowe rozwiązania powinny zostać przyjęte na podstawie analizy eksperckiej obejmującej dokładne wyliczenie potencjalnych korzyści dla spółdzielców oraz kosztów utrzymania wybranego wariantu systemu wsparcia. Postulat zakłada, że zmiany nie obejmą spółdzielni, których dane zostały dotychczas zamieszczone w wykazie spółdzielni energetycznych KOWR, z uwagi na ochronę praw nabytych.

Odnośnie rozważań dotyczących zmiany systemu wsparcia, należy odwołać się do doświadczenia państw członkowskich UE o dłuższej tradycji spółdzielczości energetycznej. Zmiany systemu wsparcia, które wystąpiły w drugiej dekadzie XXI w. – w szczególności zastąpienie systemu taryf gwarantowanych systemem aukcyjnym w Niemczech – doprowadziły do zahamowania rozwoju spółdzielczości energetycznej. Wynikało to przede wszystkim ze zwiększenia wymogów formalnych dotyczących systemu aukcyjnego, a także niezbędnej wiedzy specjalistycznej w zakresie ubiegania się o wsparcie. Z tego względu należy zachować dotychczasową, nieskomplikowaną procedurę objęcia systemem wsparcia. Ustawodawca powinien wziąć pod uwagę, że wsparcie operacyjne skierowane do spółdzielni energetycznych nie powinno wiązać się z nadmiernymi barierami proceduralnymi.

Postulowane zróżnicowanie systemu wsparcia operacyjnego spółdzielni energetycznych, w zależności od rodzaju źródeł OZE, na których opierają swoją działalność, należy także odnieść do pozostałych wymogów prawnych, które powinna spełnić spółdzielnia, aby uzyskała status spółdzielni energetycznej. Autor postuluje obniżenie obowiązującego wymogu pokrycia co najmniej 70% rocznego zapotrzebowania członków spółdzielni na energię elektryczną z produkcji energii z instalacji OZE, w przypadku wykorzystywania w ramach spółdzielni sterowalnych źródeł OZE. Wobec rosnącej liczby spółdzielni energetycznych wykorzystujących instalacje PV, wymóg ten powinien zostać zachowany względem spółdzielni opartych o źródła niesterowalne. Wiąże się to z koniecznością zachowania stabilnego funkcjonowania systemu dystrybucyjnego elektroenergetycznego.

Ósmy postulat dotyczy zachowania priorytetu w zakresie wspierania rozwoju spółdzielni energetycznych, które korzystnie wpływają na obszary wiejskie. Autor co do zasady pozytywnie ocenia plany rozszerzenia możliwości prowadzenia działalności przez spółdzielnie energetyczne także w gminach miejskich. W tym kontekście autor przychyla się także do zachowania maksymalnego obszaru działania spółdzielni energetycznej jako trzech gmin bezpośrednio ze sobą sąsiadujących. Pozwala to na zachowanie lokalnego wymiaru funkcjonowania spółdzielni. Należy jednak zastrzec, że rozwiązanie procedowane przez ustawodawcę powinno zostać uzupełnione o postulowaną konieczność zróżnicowania wsparcia operacyjnego dla spółdzielni energetycznych, w zależności od rodzaju instalacji OZE, które eksploatują.

Autor podziela stanowisko MRiRW, zgodnie z którym, wzrost liczby spółdzielni, także działających na obszarach miejskich, korzystających z rozliczeń w ramach systemu opustów

stanowić będzie zbyt duże obciążenie dla krajowego systemu elektroenergetycznego[1308]. Przedstawione prognozy zakładają, że przy zachowaniu dotychczasowego systemu wsparcia i jednoczesnym rozszerzeniu działalności spółdzielni energetycznych na gminy miejskie, zmniejszenie przychodów OSDe wyniesie ok. 28 mld zł, wobec 4 mld zł obecnie[1309].

Przy założeniu zaproponowanego przez autora – w ramach postulatu siódmego – zróżnicowania systemów wsparcia dla spółdzielni energetycznych, należy uznać za zasadne utworzenie odrębnych wykazów spółdzielni energetycznych. Kryterium podziału nie powinno jednak odnosić się do obszaru działalności, a do rodzaju wykorzystywanych źródeł OZE. Zdaniem autora, Dyrektor Generalny KOWR powinien nadal prowadzić wykaz spółdzielni energetycznych opartych o sterowalne instalacje OZE. Za powyższym przemawia to, że tego rodzaju spółdzielnie będą powstawały przede wszystkim na obszarach wiejskich. Warto także zaznaczyć działalność edukacyjną oraz promocyjną prowadzoną przez KOWR na rzecz upowszechniania spółdzielczości energetycznej na obszarach wiejskich.

W przypadku spółdzielni energetycznych opartych na źródłach innych niż sterowalne, przy założeniu objęcia ich nowym systemem wsparcia, prowadzenie wykazu dla tego rodzaju spółdzielni powinno zostać powierzone Prezesowi URE. Organ ten jest odpowiedzialny za prowadzenie rejestru klastrów energii oraz obywatelskich społeczności energetycznych, posiada zatem zdolności organizacyjne uzasadniające przyznanie kompetencji w tym zakresie.

Autor podkreśla jednak, że w przypadku braku zróżnicowania systemu wsparcia dla spółdzielni energetycznych, proponowane procedowanym projekcie ustawy zmieniającej przepisy regulujące spółdzielnie energetyczne[1310] utworzenie odrębnych wykazów spółdzielni energetycznych dla podmiotów tego rodzaju prowadzących działalność w miastach (URE) oraz na obszarach wiejskich (KOWR) nie wydaje się zasadne. Wystąpi wówczas ryzyko powstania odmiennych interpretacji przepisów regulujących funkcjonowanie spółdzielni energetycznych, co przełoży się na wzrost niepewności prawa wśród założycieli tych podmiotów.

Dziewiąty postulat dotyczy kryteriów wsparcia inwestycyjnego kierowanego względem spółdzielni energetycznych. Zdaniem autora, programy finansowania publicznego, w szczególności w postaci bezzwrotnej, powinny być kierowane przede wszystkim do spółdzielni energetycznych w największym stopniu wpisujących się w sprawiedliwą transformację energetyczną. Z tego względu w pierwszej kolejności finansowaniem powinny

[1308] Uwagi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 września 2025 r….
[1309] Ibidem.
[1310] Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 24 września 2025 r., druk nr 1746.

zostać objęte spółdzielnie energetyczne oparte o sterowalne źródła OZE. Dobrym przykładem takiej praktyki jest program Energia dla wsi, w ramach którego wsparcie – w postaci dotacji – przysługuje wyłącznie na budowę elektrowni wodnych, instalacji wytwarzania energii z biogazu rolniczego w wysokosprawnej kogeneracji oraz magazynów energii. W tym kontekście należy podkreślić także zasadność finansowania wyłącznie instalacji stanowiących własność spółdzielni, która będzie następnie dążyć do osiągnięcia statusu spółdzielni energetycznej.

Warunki finansowania w ramach poszczególnych projektów powinny także uwzględniać zgodność działalności spółdzielni z zasadami spółdzielczymi. Dotyczy to w szczególności, w ramach warunków przyznawania wsparcia, wprowadzenia wymogu, aby spółdzielcy mieli realny wpływ na kierunek rozwoju działalności spółdzielni. Rozwiązanie to wyłączy z możliwości ubiegania się o wsparcie spółdzielni nierealizujących demokratycznej kontroli członkowskiej. Instytucja finansująca spółdzielnie energetyczne powinna wymagać także sprawiedliwych i transparentnych zasad podziału korzyści między spółdzielców.

Bibliografia

I. Literatura (alfabetycznie)

1. Abraham J. (2017), *Just Transitions for the Miners: Labor Environmentalism in the Ruhr and Appalachian Coalfields*, "New Political Science" nr 2(39).
2. Adamiak B. (2024), *Art. 130*, w: Adamiak B., Borkowski J. (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, wyd. 19, Warszawa.
3. Agrawala S. (1998), *Context and Early Origins of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, "Climatic Change" nr 39.
4. Allen R. C. (2009), *The British industrial revolution in global perspective*, Cambridge.
5. Althanns A. (2012), *Genossenschaftliche Modelle bei der Realisierung von Anlagen der erneuerbaren Energien*, „Zeitschrift für deutsches und internationales Bau- und Vergaberecht – Beilage" nr 36.
6. Ambole A., Koranteng K., Njoroge P., Luhangala D. L. (2021), *A Review of Energy Communities in Sub-Saharan Africa as a Transition Pathway to Energy Democracy*, "Sustainability" nr 13.
7. Antepowicz J., Dubieszko R. (2023), *Nowelizacja ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz jej wpływ na realizację inwestycji w odnawialne źródła energii – wybrane zagadnienia oraz ich ocena*, „Palestra" nr 11.
8. Bajczuk R. (2014), *Odnawialne źródła energii w Niemczech obecny stan rozwoju, grupy interesu i wyzwania*, Warszawa.
9. Balnave N., Patmore G. (2017), *The Labour Movement and Co-operatives*, "Labour History: A Journal of Labour and Social History" t. 112.
10. Baloch S., Baloch M.A., Zheng T., Pei X. (2020), *The Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Pandemic*, „The Tohoku Journal of Experimental Medicine" vol. 250, no. 4.
11. Basosi D. (2020), *Lost in transition. The world's energy past, present and future at the 1981 United Nations Conference on New and Renewable Sources of Energy*, "Journal of Energy History" nr 4.
12. Baumeister C., Kilian L. (2016), *Forty Years of Oil Price Fluctuations: Why the Price of Oil May Still Surprise Us,* "Journal of Economic Perspectives" nr 1(30).
13. Battara M., Szczygielski W. (2017), *Art. 7*, w: M. Kuliński (red.), *Prawo energetyczne. Komentarz*, Legalis/el.

14. Bauwens T., Gotchev B., Holstenkamp L. (2016), *What drives the development of community energy in Europe? The case of wind power cooperatives*, "Energy Research & Social Science" nr 13.
15. Bąk N. J., Chmiel T., Grzejszczak W., Kupiec B., Krenz R., Szymczuk M. (2022), *Manual społeczności energetycznych,* Warszawa.
16. Becker S., Kunze C. (2014), *Transcending community energy: collective and politically motivated projects in renewable energy (CPE) across Europe*, "People, Place and Policy" nr 8(3).
17. Benio M. (2014), *Podmiotowość jako kategoria prawna*, „Zarządzanie Publiczne" nr 3(29).
18. Bielecki S. (2015), *Elektrownie systemowe, OZE, prosumenci i spółdzielnie energetyczne. Najbliższa perspektywa krajowej struktury wytwarzania energii elektrycznej*, „Elektro info" nr 9.
19. Bieluk J. (2018), *Spółdzielnie rolników – konstrukcja prawna*, „Studia Iuridica Agraria" nr XVI.
20. Bier B. (2017), *Cooperatives under Dutch law – a flexible format not only for farmers*, „CIRIEC-España. Revista Jurídica" nr 30.
21. Bierecki D. (2020), *Ustalenie liczby udziałów w spółdzielni rolników (spółdzielni energetycznej)* „Pieniądze i Więź" nr 3.
22. Bierecki D. (2021), *Energy Cooperatives in the System of Polish Cooperative Law* „Review of Institute of the Grand Duchy of Lithuania" nr 1.
23. Bierecki D. (2021), *Prawne determinanty rozwoju spółdzielni rolników i spółdzielni energetycznych w Polsce*, Warszawa.
24. Bierecki D. (2021), *Zasada jeden członek – jeden głos w spółdzielni rolników*, „Studia Prawa Prywatnego" nr 3.
25. Bierecki D. (2024), *Art. 1,* w: Bierecki D., Pałka P. (red.), *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, Warszawa.
26. Bierecki D. (2024), *Art. 6,* w: Bierecki D., Pałka P. (red.), *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, Warszawa.
27. Bierecki D. (2025), *Art. 1*, w: Bierecki D., Pałka P. (red.), *Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych. Komentarz*, Warszawa.
28. Bierzanek R. (1946), *Zarys prawa spółdzielczego*, Łódź.
29. Bierzanek R. (1968), *Prawo spółdzielcze w zarysie*, Warszawa.
30. Bierzanek R. (1989), *Prawo spółdzielcze w zarysie*, Warszawa

31. Birchall J. (1997), *The international co-operative movement*, Manchester.
32. Błażejowska M., Gostomczyk W. (2018), *Warunki tworzenia i stan rozwoju spółdzielni i klastrów energetycznych w Polsce na tle doświadczeń niemieckich*, „Zeszyty Naukowe SGGW W Warszawie - Problemy Rolnictwa Światowego" nr 2(18).
33. Bończak-Kucharczyk E. (2013), *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz*, Warszawa.
34. Boyle E. H. (1998), *Political Frames and Legal Activity: The Case of Nuclear Power in Four Countries*, "Law & Society Review" nr 1(32).
35. Brazda J. (2023), *Energiegemeinschaften (-genossenschaften) in Österreich*, "Zeitschrift für das gesamte Genossenschaftswesen" 73(2).
36. Brodzińska K., Błażejowska M., Brodziński Z., Łącka I., Stolarska A. (2025)*, Energy Cooperatives as an Instrument for Stimulating Distributed Renewable Energy in Poland,* "Energies" nr 18(4).
37. Brodziński M. (2005), *Spółdzielczość obsługująca wieś i rolnictwo w okresie przekształceń ustrojowych*, Warszawa.
38. Brunetta G., Moroni S. (2012), *Contractual Communities in the Self-Organising City: Freedom, Creativity, Subsidiarity*, Berlin.
39. Budzinowski R. (2013), *Podstawowe założenia metodologiczne w nauce prawa rolnego*, „Przegląd Prawa Rolnego" nr 1(12).
40. Bukowski M., Gawroński H., Olszewski K., Sidorkiewicz K., Starańczak K. (2023), *Globalne, europejskie i krajowe skutki pandemii COVID-19 dla gospodarki. Wybrane problemy*, Elbląg.
41. Candelise C., Ruggieri G. (2020), *Status and Evolution of the Community Energy Sector in Italy*, „Energies" nr 13.
42. Capellán-Pérez I., Campos-Celador A., Terés-Zubiaga J. (2018), *Renewable Energy Cooperatives as an instrument towards the energy transition in Spain*, „Energy Policy" nr 123.
43. Caramizaru A., Uihlein A. (2020), *Energy communities: an overview of energy and social innovation*, Luxembourg 2020.
44. Carley S. (2009), *Distributed Generation. An Empirical Analysis of Primary Motivators*, "Energy Policy" nr 37(5).
45. Carson R. (1962), *Silent Spring*, Stany Zjednoczone.
46. Chmielniak T. (2021), *Wodór w energetyce*, „ACADEMIA. Magazyn Polskiej Akademii Nauk" nr 1(65).

47. Chmielowski K. J. (2023), *Biogaz i biometan jako zielone paliwa przyszłości - realne wsparcie udziału energii ze źródeł odnawialnych*, „Wiadomości Naftowe i Gazownicze" nr 4(290).
48. Chung M. E. (2020), *Estimating Solar Insolation and Power Generation of Photovoltaic Systems Using Previous Day Weather Data,* "Advances in Civil Engineering" nr 1.
49. Churella A. (1998), *From Steam to Diesel*, Princeton, New Jersey.
50. Cioch H. (2007), *Zarys prawa spółdzielczego*, Warszawa.
51. Cioch H. (2009), *Zasady roczdelskie i ich realizacja w praktyce*, „Teka Komisji Prawniczej – OL PAN" nr 2.
52. Cioch H. (2011), *Prawo spółdzielcze*, Warszawa.
53. Cointe B., Nadaï A. (2018), *The Politics of Some Policy Instruments*, w: Labussière O., Nadaï A. (red.), *Energy Transitions. A Socio-technical Inquiry*, Francja.
54. Cortés-Caicedo B., Avellaneda-Gómez L.S., Montoya O.D., Alvarado-Barrios L., Chamorro H.R. (2021), *Application of the Vortex Search Algorithm to the Phase-Balancing Problem in Distribution Systems*, „Energies" nr 14(5).
55. Creamer E., Taylor Aiken G., Van Veelen B., Walker G., Devine-Wright P. (2019), *Community renewable energy: What does it do? Walker and Devine-Wright (2008) ten years on*, "Energy Research & Social Science" nr 57.
56. Cuesta-Fernández I., Belda-Miquel S., Calabuig Tormo C. (2020), *Challengers in energy transitions beyond renewable energy cooperatives: community-owned electricity distribution cooperatives in Spain*, „Innovation: The European Journal of Social Science Research" t. 33, nr 2.
57. Cusa E. (2015), *La cooperazione energetica tra tutela dei consumatori ed economia sociale di mercato*, „Giurisprudenza Commerciale" nr 4(42),
58. Czarnecka M., Ogłódek T. (2020), *Prawo energetyczne. Ustawa o odnawialnych źródłach energii. Ustawa o rynku mocy. Ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych. Komentarz*. Warszawa.
59. Czarnecka M., Ogłódek T. (2023), *art. 5*, w: M. Czarnecka, T. Ogłódek (red.), *Prawo energetyczne. Efektywność energetyczna. Tom I. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa.
60. Czech K., Karpio A., Wielechowski M., Woźniakowski T., Żebrowska-Suchodolska D. (2020), *Polska gospodarka w początkowym okresie pandemii COVID-19*, Warszawa.
61. Czosnyka M. (2018), *Rola taryf energii elektrycznej w kształtowaniu optymalnej gospodarki energetycznej zakładu przemysłowego*, w: Czyż Z., Maciąg M. (red.) Aktualne zagadnienia z zakresu energetyki, Lublin.

62. Czupińska K., Chodorowska D. (2023), *Wpływ lockdownu na rozwój energetyki prosumenckiej i zapotrzebowanie na energię elektryczną w gospodarstwie domowym*, „Przegląd Prawno-Ekonomiczny" nr 3.
63. Czternasty W. (2007), *Instrumentarium wsparcia przedsiębiorczości na obszarach wiejskich*, w: Czyżewski A. (red.), *Uniwersalia polityki rolnej w gospodarce rynkowej, ujęcie makro- i mikroekonomiczne*, Poznań.
64. Czternasty W. (2015), *Dylematy spółdzielczej formy gospodarowania w polskim rolnictwie i na obszarach wiejskich w świetle potrzeb i możliwości jej rozwoju*, „Przegląd Prawa Rolnego" nr 1(16).
65. Ćwik M. (2016), *Biogazownie rolnicze – rynek obecny i perspektywy rozwoju*, Warszawa.
66. Damasiewicz A. (2016), *Zasady ponoszenie kosztów utrzymania nieruchomości wspólnej w kontekście treści i aksjologii ustawy o własności lokali w świetle orzecznictwa sądowego i poglądów doktryn*y, „Zeszyty Prawnicze" nr 2.
67. Debor S. (2018), *Multiplying Mighty Davids? The Influence of Energy Cooperatives on Germany's Energy Transition*, Wuppertal.
68. De Boer J., Zuidema C., Von Hoorn A., De Roo G. (2018), *The adaptation of Dutch energy policy to emerging area-based energy practices*, „Energy Policy" nr 117.
69. Degenhart H., Schomerus T. (2014), *Recht und Finanzierung von Erneuerbaren Energien: Bürgerbeteiligungsmodelle*, Baden-Baden.
70. Delicado A., Pallarès-Blanch M., García-Marín R., del Valle C., Prados M.-J. (2023), *David against Goliath? Challenges and opportunities for energy cooperatives in Southern Europe*, "Energy Research & Social Science" nr 103.
71. De Lotto R., Micciché C., Venco E.M., Bonaiti A., De Napoli R. (2022), *Energy Communities: Technical, Legislative, Organizational, and Planning Features*, "Energies" nr 15.
72. Devine-Wright P. (2007), *Energy Citizenship: Psychological Aspects of Evolution in Sustainable Energy Technologies*, w: Murphy J. (red.), *Governing Technology for Sustainability*, Londyn.
73. Dhiman S., Singh R., Arjune V., Yadav R. S., Yadav M. S., Bansala A. (2023), *Mapping the Evolution of Sustainability Transitions Research: A Bibliometric Analysis*, "Journal of Scientometric Research" nr 12(3).
74. Di Nucci M. R., Prontera A. (2023), *The Italian energy transition in a multilevel system: between reinforcing dynamics and institutional constraints*, „Z Politikwiss" nr 33.

75. Długosz T. (2022), *Społeczności energetyczne z pakietu dyrektyw „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków"*, „Forum Prawnicze" nr 1(69).
76. Dolnicki B. (2015), *Gminne jednostki organizacyjne a jednostki organizacyjne gminy*, „Gdańskie Studia Prawnicze" nr XXXIV.
77. Dończyk M., Korzon M., Skibicki O., Stupak M. (2022), *Odnawialne źródła energii. Poradnik dla inwestorów oraz wytwórców energii*, Warszawa.
78. Douvitsa I. (2017-2018), *The New Law on Energy Communities in Greece*, "Cooperativismo e economía social" nr 40.
79. Drzymała A. J., Korzeniewska E. (2020), *Opłacalność inwestycji fotowoltaicznej przedsiębiorstw w świetle nowej ustawy OZE w Polsce*, „Przegląd Elektrotechniczny" nr 1.
80. Dutka M. (2020), *Prognozowanie generacji energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii przy wykorzystaniu metod sztucznej inteligencji*, Kraków.
81. Dyląg A. (2015), *Energetyka obywatelska antidotum na kryzys energetyczny w Polsce*, „Marketing i Rynek" nr 5.
82. Dyląg A., Kassenberg A., Szymalski W. (2019), *Energetyka Obywatelska w Polsce – Analiza stanu i rekomendacje dla rozwoju,* Warszawa.
83. Fairbairn B. (1994), *The Meaning of Rochdale The Rochdale Pioneers and the Co-operative Principles*, Saskatoon.
84. Fajardo-García G., Fici A., Henrÿ H., Hiez D., Meira D. A., Muenker H. H., Snaith I. (2017), *Principles of European Cooperative Law*, Cambridge.
85. Fajardo-García G. (2021), *El Autoconsumo de Energía Renovable, las Comunidades Energéticas y las Cooperativas, Noticias de la Economía Pública*, „Social y Cooperativa" nr 66.
86. Fajardo-García G (2013), *Spain*, w: Cracogna D., Fici A., Henrÿ H. (red.), International Handbook of Cooperative Law, Springer.
87. Farman J. C. , Gardiner B. G., Shanklin J. D. (1985), *Large losses of total ozone in Antarctica reveal seasonal ClOx/NOx interaction*, "Nature" nr 315.
88. Fischer L., Ajanovic M., Haas R. i in. (2024), *Energy communities in Austria – a booster for the energy transition?*, „IAEE Energy Forum" nr 1.
89. Fleming P. D., Probert S. D. (1984), *The evolution of wind-turbines: An historical review*, "Applied Energy" t. 18, z. 3.

90. Forno F. (2022), *Co-operative Movement*, w: Snow D. A., della Porta D., McAdam D., Klandermans B. (red.), *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social and Political Movement*s.
91. Frąckowiak A., Szambelańczyk M. (2015), *Spółdzielnie energetyczne – sposoby wdrożenia w Polsce*, „Czysta Energia", nr 1.
92. Friedlingstein P., *et al.* (2019), *Global Carbon Budget 2019*, „Earth System Science Data" nr 11(4).
93. Friedlingstein P., *et al.* (2025), *Global Carbon Budget 2024*, "Earth System Science Data" nr 17.
94. Gąsowska-Paprota M., Stupkiewicz A., Włoskowicz M. (2023), *Implementacja przepisów Unii Europejskiej dotyczących społeczności energetycznych do polskiego porządku prawnego*, Kraków.
95. Geels F. W. (2019), *Socio-technical transitions to sustainability: a review of criticisms and elaborations of the Multi-Level Perspective*, "Current Opinion in Environmental Sustainability" nr 39.
96. Geels F. W. (2024), *The Multi-Level Perspective on Sustainability Transitions: Background, overview, and current research topics*, w: Wesche J., Hendriks A. (red.), *The Introduction to Sustainability Transitions Research,* Cambridge.
97. Gersdorf M., Ignatowicz J. (1963), *Ustawa o spółdzielniach i ich związkach. Komentarz*, Warszawa.
98. Gersdorf M., Ignatowicz J. (1985), *Prawo spółdzielcze,* Warszawa
99. Głuska E. (2012), *Dokumentacja czynności kontrolnych*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego" nr 718.
100. Gołębiowski T. (2001), *Zarządzanie strategiczne: planowanie i kontrola*, Warszawa.
101. Gostomczyk W. (2018), *System aukcyjny jako nowy sposób wspierania OZE*, „Problemy Rolnictwa Światowego" nr 3.
102. Goździewicz-Biechońska J., Suchoń A. (2016), *Wpływ energii odnawialnej na ochronę środowiska i rozwój obszarów wiejskich – wybrane aspekty prawne*, w: Jeżyńska B., Kruk E. (red.), *Prawne instrumenty ochrony środowiska*, Lublin.
103. Graf R. (2014), *Claiming Sovereignty in the Oil Crisis: "Project Independence" and Global Interdependence in the United States, 1973/74*, "Historical Social Research" nr 4(39).

104. Gregg J. S., *et al.* (2023), *How can energy become a community endeavor in Europe? Consortium benchmarking strategies for the mobilization of collective action initiatives*, "Energy Research & Social Science" nr 98.
105. Gruber P., Schedl R. (2021), *Collective PV self-consumption and energy communities in Austria: legal, technical and economic aspects*, „Energy Policy" nr 157.
106. Grubler A., Wilson C., Nemet G. (2016), *Apples, oranges, and consistent comparisons of the temporal dynamics of energy transitions*, "Energy Research & Social Science" nr 22.
107. Gulkowski S. (2022), *Specific yield analysis of the rooftop PV systems located in south-eastern Poland*, "Energies" nr 15(10).
108. Gutowski M., Smagieł K. (2016), *art. 5,* w: Muras Z., Swora M. (red.), *Prawo energetyczne. Tom I. Komentarz do art. 1-11s, wyd. II*, Warszawa.
109. Hajar K. (2017), *Coopérative énergétique intelligente. Energie électrique*, Grenoble.
110. Hanke F., Guyet R., Feenstra M. (2021), *Do renewable energy communities deliver energy justice? Exploring insights from 71 European cases*, "Energy Research & Social Science" nr 80.
111. Haslinger K., Nagele N. (2023), *Energiegemeinschaften und Einlagenrückgewähr*, ecoLex.
112. Hawran K., Kowalik J. (2017), *„Zielone" spółdzielnie jako innowacyjne podejście w wykorzystaniu alternatywnych źródeł energii*, „Studia i Prace WNEIZ US" nr 47/2.
113. Hazen P., Hermanson J. A., Czachórska-Jones B. (2023), *Foreword*, w: Suchoń A., Marzec T., (red.) *Energy cooperatives in selected countries of the world – Legal and economic aspects,* Poznań.
114. Heffron R. J. (2023), *Energy justice – the triumvirate of tenets revisited and revised*, „Journal of Energy & Natural Resources Law" nr 2(42).
115. Helios J. (2013), *Publicyzacja prawa prywatnego – prywatyzacja prawa publicznego w kontekście rozważań nad prawem europejskim*, „Przegląd Prawa i Administracji" nr 92.
116. Henry H. (2012), *Guidelines for Cooperative Legislation third revised edition*, Geneva.
117. Henry H. (2023), *Introduction*, w: Suchoń A., Marzec T., (red.) *Energy cooperatives in selected countries of the world – Legal and economic aspects,* Poznań.
118. Henry M. S., Bazilian M. D., Markuson C. (2020), *Just transitions: Histories and futures in a post-COVID world*, "Energy Research & Social Science" nr 68.
119. Heras-Saizarbitoria I., Sáez L., Allur E., Morandeira J. (2018), *The emergence of renewable energy cooperatives in Spain: A review*, "Renewable and Sustainable Energy Reviews" nr 94.

120. Heß F. W, (2009), *Die Pflichtmitgliedschaft in den Prüfungsverbänden auf dem Prüfstand*, „Zeitschrift für das gesamte Genossenschaftswesen" t. 59, nr 4.
121. Hilson M. (2018), *The International Co-operative Alliance and the consumer co-operative movement in northern Europe, c. 1860–1939*, Manchester.
122. Hoff W. (2008), *Prawny model regulacji sektorowej*, Warszawa.
123. Hogan W. W. (1975), *Energy Policy Models for Project Independence*, "Computers & Operations Research" nr 2.
124. Holstenkamp L., Müller J. R. (2013), *Zum Stand von Energiegenossenschaften in Deutschland Ein statistischer Überblick zum 31.12.2012*, "Arbeitspapierreihe Wirtschaft & Recht" nr 14.
125. Holstenkamp L. (2015), *Aufstieg und Niedergang von Elektrizitätsgenossenschaften in Deutschland*, Lüneburg.
126. Holstenkamp L. (2021), *Community Energy in Germany: From Technology Pioneers to Professionalisation under Uncertainty*, w: Coenen F., Hoppe T. (red.) *Renewable Energy Communities and the Low Carbon Energy Transition in Europe*.
127. Huang H.-T. (2023), *Powering Up: Exploring Energy Cooperatives in Taiwan Through a Case Study and the Analysis of Regulatory Frameworks and Operating Principles*, w: Suchoń A., Marzec T. (red.), *Energy cooperatives in selected countries of the world – Legal and economic aspects,* Poznań.
128. Hummel R. (2022), *Rechtliche Herausforderungen von Energiegemeinschaften in Österreich*, "Ökologisches Wirtschaften" nr 2.
129. Huybrechts B., Mertens S. (2014), *The Relevance of the Cooperative Model in the Field of Renewable Energy*, "Annals of Public and Cooperative Economics" nr 85(2).
130. Hvelplund L. (2018), *Renewable energy communities and local democracy in Denmark: Lessons from history*, "Energy Policy" nr 121.
131. Ignatowicz K., Filipczak G., Dybek B., Wałowski G. (2023), B*iogas Production Depending on the Substrate Used: A Review and Evaluation Study – European Examples*, "Energies" nr 16.
132. Issawi C. (1978), *The 1973 Oil Crisis and After*, "Journal of Post Keynesian Economics" nr 2.
133. Jagielski J. (2002), *Z problematyki procedur kontrolnych*, „Kontrola Państwowa" nr 1.
134. Janik B. (2014), *Determinanty zmienności cen zielonych certyfikatów*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia" nr 67.

135. Jankowska K. (2014), *Spółdzielnie energetyczne – przykład niemieckiej energetyki obywatelskiej*, „Czysta Energia" nr 9.
136. Jankowski J., Pałka P. (2014), *Przyszłość i rola spółdzielczości energetycznej w Polsce – autorski projekt ustawy o spółdzielniach energetycznych*, „Pieniądze i Więź" nr 4(65).
137. Jankowski Ł., Czarnecka M., Ogłódek T., Zych G. (2023), *art. 7*, w: Czarnecka M., Ogłódek T. (red.), *Prawo energetyczne. Efektywność energetyczna. Tom I. Komentarz*, *wyd. 2,* Warszawa.
138. Jasiński J., Kozakiewicz M., Sołtysik M. (2021)*, The Effectiveness of Energy Cooperatives Operating on the Capacity Market*, „Energies" nr 14(11).
139. Jasiński J., Kozakiewicz M., Sołtysik M. (2021)*, Determinants of Energy Cooperatives' Development in Rural Areas – Evidence from Poland*, „Energies" nr 14(11).
140. Jasiński J., Kozakiewicz M., Sołtysik M. (2024), *Analysis of the Economic Soundness and Viability of Migrating from Net Billing to Net Metering Using Energy Cooperatives*, "Energies" nr 17(6).
141. Jedlińska M. (2013), *Założenie spółdzielni socjalnej*, „Przegląd Sądowy" nr 5.
142. Joskow P. L. (2008), *Lessons Learned From Electricity Market Liberalization*, "The Energy Journal" t. 29, z. 2.
143. Juchniewicz L., Pizoń G. (2017), *Zamknięte systemy dystrybucyjne (ZSD) w krajowym systemie elektroenergetycznym*, „Nowa Energia" nr 4(58).
144. Kamp L. M. (2002), *Learning in wind turbine development : a comparison between the Netherlands and Denmark*, Utrecht.
145. Karpiński M. (2023), *art. 1*, w: Czarnecka M., Ogłódek T. (red.), *Odnawialne źródła energii. Rynek mocy. Inwestycje w zakresie elektrowni wiatrowych. Promowanie energii z wysokosprawnej kogeneracji oraz w morskich farmach wiatrowych. Tom II. Komentarz, wyd. 2,* Warszawa.
146. Karpiński M., Szyrski M. (2023), *art. 2*, w: Czarnecka M., Ogłódek T. (red.), *Odnawialne źródła energii. Rynek mocy. Inwestycje w zakresie elektrowni wiatrowych. Promowanie energii z wysokosprawnej kogeneracji oraz w morskich farmach wiatrowych. Tom II. Komentarz, wyd. 2,* Warszawa.
147. Karpiuk M. (2013), *Normatywne aspekty ograniczenia przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne*, „Studia Iuridica Lubliniensis" nr 20.
148. Kaszowska B., Jeziorny D., Stolarczyk R., Schab W. (2024), *Wpływ przyłączania odnawialnych źródeł energii i magazynów energii na warunki pracy sieci rozdzielczej SN*, „Przegląd Elektrotechniczny" nr 8.

149. Kasztelan A. (2022), *Europejski Zielony Ład – wnioski dla Polski. Przegląd literatury*, „Facta Simonidis" nr 15.
150. Kemp R. (1994), *Technology and the transition to environmental sustainability: the problem of technological regime shifts*, "Futures" nr 26(10).
151. Kemp R. i in. (2025), *The Evolution of Energy Citizenship in the Netherlands*, w: F. Fahy, E. Vadovics (red.), Energy Citizenship Across Europe.
152. Kinelski G. (2023)*, art. 11t*, w: Czarnecka M., Ogłódek T. (red.), *Prawo energetyczne. Efektywność energetyczna. Tom I. Komentarz, wyd. 2,* Warszawa.
153. Klagge B., Meister T. (2018), *Energy cooperatives in Germany – an example of successful alternative economies?*, „Local Environment" nr 23(7).
154. Klimczak B. (2021), *SM Mlekpol także stawia na biogaz*, „Magazyn Biomasa" nr 7(79).
155. Kmieć J. M., Pawełczyk M. P. (2024)*, Różnice między społecznościami energetycznymi a tradycyjnymi uczestnikami rynku energii*, „internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny" nr 3(13).
156. Koltunov M., Pezzutto S., Bisello A., Lettner G., Hiesl A., van Sark W., Louwen A., Wilczynski E. (2023), *Mapping of Energy Communities in Europe: Status Quo and Review of Existing Classifications*, "Sustainability" nr 15.
157. Kołakowski T. E. (2014), *Spółdzielczość energetyczna?*, „Energetyka" nr 2(716).
158. Komorowski Ł. (2018), *Proces elektryfikacji polskiej wsi – ujęcie historyczne i terytorialne,* „Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu" t. XX.
159. Kosikowski C. (2013), *Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Komentarz, wyd. VII,* Warszawa.
160. Kosiński E., Trupkiewicz M. (2016), *Gmina jako podmiot systemu wspierania wytwarzania energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" nr 3.
161. Kosiński E., Trupkiewicz M. (2017), *Rodzaje aukcji na wytwarzanie energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii w świetle przepisów ustawy o odnawialnych źródłach energii*, „Studia Prawa Publicznego" nr 19.
162. Kostecka-Jurczyk D., Marak K., Struś M. (2020), *Economic Conditions for the Development of Energy Cooperatives in Poland*, „Energies" nr 15(18).
163. Kostecka-Jurczyk D., Marak K. (2024), *Spółdzielnie energetyczne i klastry energii jako formy energetyki obywatelskiej w Polsce,* „Studia Prawnoustrojowe" nr 63.

164. Kowalczyk J., Kowalski Ł. (2020), *Krajowe i europejskie ramy prawne energetyki rozproszonej – podobieństwa, różnice, problemy regulacyjne*, „Elektroenergetyka" nr 1(22).
165. Krause F., Bossel H., Müller-Reißmann K. F. (1980), *Energie-Wende – Wachstum und Wohlstand ohne Erdöl und Uran*, Frankfurt.
166. Krug M., *et al.* (2023), *Implementing European Union Provisions and Enabling Frameworks for Renewable Energy Communities in Nine Countries: Progress, Delays, and Gaps*, "Sustainability" nr 15.
167. Krukowska T. (1994), *Upowszechnienie prawa własności nieruchomości*, Katowice.
168. Kruś M., Tychmanowicz K. (2022), *Agrofotowoltaika jako narzędzie ochrony gruntów rolnych*, „Samorząd Terytorialny" nr 7-8.
169. Kryla-Cudna K., Wrzołek-Romańczuk M. (2020), *Art. 6*, w: Pietrzykowski K. (red.), *Prawo spółdzielcze. System Prawa Prywatnego. Tom 21*, Warszawa.
170. Kryla-Cudna K., Pietrzykowski K., Wrzołek-Romańczuk M., Zakrzewski P. (2020), *Art. 20*, w: Pietrzykowski K. (red.), *Prawo spółdzielcze. System Prawa Prywatnego. Tom 21*, Warszawa.
171. Krzysztofik M. (2017), *Problematyka prawna pojęcia obszaru wiejskiego*, „Studia Iuridica Lublinensia" nr 1.
172. Kuban N. (2021), *Hydroelectric Plants and Dams as Industrial Heritage in the Context of Nature-Culture Interrelation: An Overview of Examples in Turkey*, "Energies" nr 1281(14).
173. Kuczyński T. (1996), *Zakaz konkurencji w prawie spółdzielczym*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego" nr 6.
174. Kupiec B. (2021), *Status prawny prosumenta energii odnawialnej na gruncie prawa polskiego w świetle dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 roku w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych*, „Studenckie Prace Prawnicze, Administratywistyczne i Ekonomiczne" nr 35.
175. Kupiec B. (2022), *Polska spółdzielnia energetyczna w świetle dyrektywy Parlamentu Europejskiego i rady Unii Europejskiej 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 roku w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych*, „Studenckie Prace Prawnicze, Administratywistyczne i Ekonomiczne" nr 40.
176. Kurzawa A. (2023), *Dopuszczalność lokalizacji instalacji odnawialnego źródła energii w świetle władztwa planistycznego gminy oraz ułatwień wprowadzonych zmianą art. 10*

ust. 2a ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego" nr 5.

177. Kuzne C., Becker S. (2015), *Collective ownership in renewable energy and opportunities for sustainable degrowth*, „Sustainability Science" nr 10(3).
178. Kwapisz-Krygiel K. (2014), *Prawo spółdzielcze: komentarz*, LEX/el.
179. Lazarus M., Greber L., Hall J., Bartels C., Bernow S., Hansen E., Raskin P., von Hippel D. (1993), *Towards a fossil free energy future: The next energy transition. A technical analysis for Greenpeace International*, Boston.
180. Leach G. (1992), *The energy transition*, "Energy policy" nr 2(20).
181. Leiren M. D., Reimer I. (2018), *Historical institutionalist perspective on the shift from feed-in tariffs towards auctioning in German renewable energy policy*, "Energy Research & Social Science" nr 43.
182. Leonhardt R., Pigeon M.-A. (2022), Boucher M., *A Census of Renewable Energy Co-operatives in Canada*, Saskatoon.
183. Le Treut H., *et al.* (2007), *Historical Overview of Climate Change*, w: Solomon S., *et al.* (red.), *Climate Change 2007: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, Cambridge, New York.
184. Likens G. E., Bormann F. H. (1974), *Acid rain: a serious regional environmental problem*, "Science" nr 184.
185. Ling K. Ch., Liebrand C. B. (1996), *Dairy Cooperatives' Role in Managing Price Risks*, "Rural Business Cooperative Service Research Report" nr 152.
186. Lissoń P., Ziemski K. (2018), *Prawo odnawialnych źródeł energii w Polsce i w Niemczech*, Poznań.
187. Lissoń P. (2020), *Rynek energetyczny*, w: Kornobis-Romanowska D. (red.), *Prawo rynku wewnętrznego. System Prawa Unii Europejskiej. Tom 7*, Warszawa.
188. Lissoń P. (2021), *Czy obywatelska społeczność energetyczna to społeczność lokalna? Uwagi na tle nowych regulacji prawa unijnego i prawa polskiego,* „Prawo i Więź" nr 4(38).
189. Lissoń P. (2022), *Energetyka obywatelska jako nowy etap rozwoju prawa energetycznego*, „Acta Universitatis Wratislaviensis" nr 4101.
190. Lissoń P., Pokrzywniak J. (2016), *Art. 179*, w: J. Baehr, M. Szambelańczyk, *Ustawa o odnawialnych źródłach energii. Komentarz*, LEX/el.

191. Losada-Puente L., Blanco J. A., Dumitru A., Sebos I., Tsakanikas A., Liosi I., Psomas S., Merrone M., Quiñoy D., Rodríguez E. (2023), *Cross-Case Analysis of the Energy Communities in Spain, Italy, and Greece: Progress, Barriers, and the Road Ahead*, „Sustainability" nr 15(18).
192. Lovins A. B. (1977), *Soft energy paths: toward a durable peace*, Cambridge.
193. Luboińska U. (2020), *Emisja gazów cieplarnianych. Wybrane zagadnienia dotyczące emisji CO2 w Polsce*, Warszawa.
194. Lund C. (2020), *From feed-in tariffs to tendering: Impacts on community energy in Denmark*, "Energy Research & Social Science" nr 66.
195. Łakomiak A. (2022), *Civic Energy in an Orchard Farm–Prosumer and Energy Cooperative – A New Approach to Electricity Generation*, "Energies" nr 19(15).
196. Łobos-Kotowska D. J., Stańko M. (2023), *Ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego. Komentarz, wyd. II,* LEX/el.
197. Łukomska A., Pulka J., Broński M., Dach J. (2024), *Demand-Driven Biogas Plants in Poland – Potential and Growth Perspectives*, "Journal of Ecological Engineering" nr 25(11).
198. Magierowski M. (2019), *Białe certyfikaty. Źródło wsparcia inwestycji proefektywnościowych*, „Napędy i Sterowanie" nr 21(6).
199. Magnani N., Patrucco D. (2018), *Le cooperative energetiche rinnovabili in Italia: tensioni e opportunità in un contesto in trasformazione*, w: Osti G., Pellizzoni L. (red.), *Energia e innovazione tra flussi globali e circuiti locali*, Triest.
200. Malik Y. S., Kumar N., Sircar S., Kaushik R., Bhat S., Dhama K., Gupta P., Goyal K., Singh M. P., Ghoshal U., El Zowalaty M.E., V.O.R., Yatoo M. I., Tiwari R., Pathak M., Patel S.K., Sah R., Rodriguez-Morales A.J., Ganesh B., Singh R. K. (2020), *Coronavirus Disease Pandemic (COVID-19): Challenges and a Global Perspective*, „Pathogens" vol. 9, no. 7.
201. Małysa K. (2002), *Proces inwestycyjno-budowlany*, Kraków.
202. Marchetti B., Castelli G., Corvaro F. (2025), *The Role of Energy Sharing Mechanisms in Advancing the Sustainable Development Goals Outlined in the 2030 Agendas*, "Energies" nr 18(21).
203. Marzec T. (2021), *Energy cooperatives development in Poland*, w: Tyshchenko I., Kanafotska T. (red.), *Energy Cooperatives: How to*, Berlin.
204. Marzec T. (2021), *Prawne perspektywy rozwoju spółdzielni energetycznych w Polsce*, „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny" nr 2(10).

205. Marzec T. (2022), *Energetyka obywatelska – spółdzielnie energetyczne, klastry energii oraz prosumenci energii odnawialnej*, w: Gołasa P. (red.) *Podręcznik OZE, Ekonomia, technika, prawo, samorząd, społeczeństwo*, Warszawa.

206. Marzec T., Mądry T. (2022), *W końcu znamy zasady rozliczeń spółdzielni energetycznych*, „Energia i Recykling" nr 5(53).

207. Marzec T. (2023), *Rozwój energetyki obywatelskiej na obszarach wiejskich w Polsce,* „Przegląd Prawa Rolnego" nr 1(32).

208. Maslin M. A., Lang J., Harvey F. (2023), *A short history of the successes and failures of the international climate change negotiations*, „UCL Open Environment" nr 5.

209. Mataczyńska E. (2022), *Społeczności energetyczne z pakietu dyrektyw „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków",* „Forum Prawnicze" nr 1(69).

210. Maxwell W. (1910), *The History of Co-operation in Scotland: Its Inception and Its Leaders*, Glasgow.

211. McCauley D. A., Heffron R. J., Stephan H., Jenkins K. (2013), *Advancing energy justice: the triumvirate of tenets,* „International Energy Law Review" nr 32(3).

212. McCauley D., Heffron R. (2018), *Just Transition: Integrating Climate, Energy and Environmental Justice*, "Energy Policy" nr 119.

213. Meister T., Schmid B., Seidl I. (2020), *How municipalities support energy cooperatives: survey results from Germany and Switzerland*, Energy, "Sustainability and Society" nr 10(18).

214. Meister T. (2020), *Kooperationsstrukturen von Energiegenossenschaften in Deutschland,* "Zeitschrift für das gesamte Genossenschaftswesen" nr 1(70).

215. Mik C. (2021), *Związanie Unii Europejskiej prawem międzynarodowym zmiany klimatycznej*, w: Mik C., Borek A. (red.), *Zmiany klimatu w świetle prawa Unii Europejskiej i prawa polskiego na tle porównawczym*, Warszawa.

216. Mikusek P., Odziemkowski B., Sitek M., Sokołowski M. M. (2024), *Prawo energetyczne i uwarunkowania planowania polityki energetycznej Polski*, w: Dziewulska A., Krogulec E. (red.), *Bezpieczeństwo energetyczne Polski – uwarunkowania, zasoby, perspektywy*, Warszawa.

217. Milewska A., Parlińska A., *Aktualne programy wsparcia inwestycji (dla samorządów i inwestorów indywidualnych), aukcyjny system wsparcia*, w: P. Gołasa (red.), *Podręcznik OZE, Ekonomia, technika, prawo, samorząd, społeczeństwo*, Warszawa.

218. Milčiuvienė S., Kiršienė J., Doheijo E., Urbonas R., Milčius D. (2019), *The role of renewable energy prosumers in implementing energy justice theory*, "Sustainability" nr 11.
219. Milewska-Wilk H. (2023), *Działalność i znaczenie spółdzielni mieszkaniowych w Polsce*, Badania Obserwatorium Polityki Miejskiej, Instytut Rozwoju Miast i Regionów, Warszawa–Kraków.
220. Mokyr J. (2014), *Accounting for the Industrial Revolution*, w: Floud R., Humphries J., Johnson P. (red.), *The Cambridge Economic History of Modern Britain, Vol. 1: Industrialization, 1700–1860*, Cambridge.
221. Mori P. A. (2015), *Cooperazione di comunità e la partecipazione alla gestione dei servizi pubblici*, "Impressa Sociale" nr 5.
222. Morris C., Jungjohann A. (2016), *Energy Democracy*, Londyn.
223. Münkner H.-H. (2013), *Germany*, w: Carcogna D., Fici A., Henry H. (red.), *International Handbook of Cooperative Law*, Berlin.
224. Mroczyński-Szmaj Ł. (2024), *Nowe oblicze spółdzielczości: spółdzielnie energetyczne... szansą dla polskiej Energiewende? Polsko-niemiecki kontekst porównawczy*, „Prawo i Więź" nr 3(50).
225. Mroziński A., Walichnowska P. (2023), *Analiza możliwości funkcjonowania spółdzielni energetycznych*, „Przegląd Elektrotechniczny" nr 2.
226. Muller M. (1987), *La nationalisation de 1946: un exemple regional*, "Bulletin d'histoire de l'électricité" nr 10.
227. Nadaï A., Labussière O. (2018), *New Energy Resources in the Making*, w: Labussière O., Nadaï A. (red.), *Energy Transitions. A Socio-technical Inquiry*, Francja.
228. Naseer S., Khalid S., Parveen S., Abbass K., Song H., Achim M.V. (2023), *COVID-19 outbreak: Impact on global economy*, "Frontiers in Public Health" vol. 10.
229. Newell P. J., Mulvaney D. (2013), *The political economy of the 'just transition'*, "The Geographical Journal" nr 179(2).
230. Nicola M., Alsafi Z., Sohrabi C., Kerwan A., Al-Jabir A., Iosifidis C., Agha M., Agha R. (2020), *The Socio-Economic Implications of the Coronavirus Pandemic (COVID-19): A Review*, "International Journal of Surgery" vol. 78.
231. Niebrzydowski J. (2000), *Sieci elektroenergetyczne*, Białystok.
232. Niewiedział E., Niewiedział R. (2012), *Potrzeby rozwojowe i modernizacyjne sieci elektro-energetycznej na terenach wiejskich*, „Wiadomości Elektrotechniczne" nr 8.

233. Nilsson J. (1996), *The Nature Of Cooperative Values And Principles Transaction Cost Theoretical Explanations*, "Annals of Public and Cooperative Economics" nr 4(67).
234. Norman C. (1974), *Gloomy Outlook for Project Independence*, "Nature" nr 249.
235. Nowakowska P., Leśniak A. (2022), *Spółdzielnie energetyczne. Przegląd regulacji prawnych*, „Nowa Energia" nr 2(83).
236. Nowakowska P., Przyśliwska-Urbanek E. (2023), *Przyłączenie do sieci elektroenergetycznej w trybie tzw. komercyjnym (cywilnym). Jak to działa?*, „Nowa Energia" nr 2.
237. Nwokolo N., Mukumba P., Obileke K., Enebe M. (2020), *Waste to Energy: A Focus on the Impact of Substrate Type in Biogas Production*, "Processes" nr 8.
238. Oji Ch., Weber O. (2017), *Advancing Sustainable Energy in Ontario The Case of Regional Renewable Energy Cooperatives*, "CIGI Papers" nr 133.
239. Olczak P. (2022), *Magazynowanie energii elektrycznej w prosumenckich instalacjach fotowoltaicznych*, Kraków.
240. Omer A. M. (2012), *An overview of Biomass and Biogas for energy generation: Recent development and perspectives*, "Cellulose Chemistry and Technology" nr 7(46).
241. Orłowska J., Suchacka M., Trembaczewski Ł., Ulewicz R. (2024), *Social Aspects of Establishing Energy Cooperatives*, "Energies" nr 17(22).
242. Osajda K. (2021), *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, Warszawa.
243. Ostrowska A. (2012), *Prawno-administracyjne bariery budowy biogazowni rolniczych w Polsce*, „Acta Universitatis Lodziensis Folia Oeconomica" nr 270.
244. Oteman M., Wiering M., Helderman J-K. (2014), *The institutional space of community initiatives for renewable energy: a comparative case study of the Netherlands, Germany and Denmark*, „Energy, Sustainability and Society" nr 4(11).
245. Pałka P. (2024), *Art. 5*6, w: Bierecki D., Pałka P. (red.), *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, Warszawa.
246. Parreño-Rodriguez A., Chinchilla-Sánchez M., Molina-Garcia A., Ramallo-González A. P. (2023), *Community energy solutions for addressing energy poverty: A local case study in* Spain, "Energy & Buildings" nr 296.
247. Pereira S., Silva C., Ferreira L. M. D. F. (2025), *Barriers to energy transition: Comparing developing with developed countries*, "Energy for Sustainable Development" nr 87.
248. Perelman L. J., Giebelhaus A. W., Yokell M. D. (1981), *Energy Tansitions: Long Term Perspectives,* Boulder.
249. Perkowski I. (2021), *O Spółdzielni energetycznej*, „Nowa Energia" nr 5-6(81).

250. Petrou T. (2013), *Canada*, w: Carcogna D., Fici A., Henry H. (red.), *International Handbook of Cooperative Law*, Berlin.
251. Petrovics D., Cobut L., Huitema D., Giezen M., Orsini A. (2024), *Diverse scaling strategies of energy communities*, „Earth System Governance" nr 19.
252. Piechowski A. (2013), *Wartości i zasady spółdzielcze a społeczeństwo obywatelskie i gospodarka społeczna*, „Ekonomia Społeczna" nr 1.
253. Pietras-Szewczyk M. (2017), *Odnawialne źródła energii dla środowiska, miasta i bezpieczeństwa*, Wrocław.
254. Pietrzykowski K., *Prawa rzeczowe do lokali w spółdzielni mieszkaniowej (2012)*, w: E. Gniewek (red.), *System Prawa Prywatnego. Prawo rzeczowe*, Warszawa.
255. Pietrzykowski K. (1990), *Powstanie i ustanie stosunku członkostwa w spółdzielni*, Warszawa.
256. Pietrzykowski K. (2020), *Prawo spółdzielcze. System Prawa Prywatnego, t. 21*, Warszawa.
257. Pilarski K., Pilarska A., Kolasa-Więcek A., Suszanowicz D. (2023), *An Agricultural Biogas Plant as a Thermodynamic System: A Study of Efficiency in the Transformation from Primary to Secondary Energy*, „Energies" nr 16(21).
258. Piotrowska A. (2024), art. 33, w: A. Mituś (red.), *Odnawialne źródła energii. Komentarz*, Warszawa.
259. Piotrowska A. (2024), *art. 38(g)*, w: Mituś A. (red.), *Odnawialne źródła energii. Komentarz*, Warszawa.
260. Popczyk J. (2011), *Energetyka rozproszona. Od dominacji energetyki w gospodarce do zrównoważonego rozwoju, od paliw kopalnych do energii odnawialnej i efektywności energetycznej*, Warszawa.
261. Popczyk J. (2014), *Energetyka prosumencka: o dynamice interakcji dwóch trajektorii rozwoju w energetyce: pomostowej/zstępującej i nowej/wstępującej*, Gdańsk.
262. Poupeau F. M. (2004), *Un siècle d'intervention publique dans le secteur de l'électricité en France*, "Gérer & Comprendre" nr 77.
263. Prestia G. (2015), *Nuove reti dell'energia disegnate dallo sharing. Dalla realtà delle cooperative energetiche ad una proposta progettuale per le ex aree produttive del territorio Nisseno*, „Urbanistica Informazioni" nr 263.
264. Przybylska-Cząstkiewicz M. (2015), *Prawne zasady dostępu do sieci infrastrukturalnej w sektorze energii odnawialnej*, „Studia Prawno-Ekonomiczne" t. XCVII.

265. Rakowska J., Maciejczak M., Batyk I. M., Farelnik E. (2022), *Rural–Urban Differences in Solar Renewable Energy Investments Supported by Public Finance in Poland*, "Energies" nr 15.
266. Rettig E., Fischhendler I., Schlecht F. (2023), *The meaning of energy islands: Towards a theoretical framework*, „Renewable and Sustainable Energy Reviews" t. 187.
267. Ritter D., Bauknecht D., Fietze D., Klug K., Kahles M. (2023), *Energy Sharing – Kurzbericht. Bestandsaufnahme und Strukturierung der deutschen Debatte unter Berücksichtigung des EU-Rechts, Umweltbundesamt,* „Climate Change", nr 43.
268. Robak S., Raczkowski R., Piekarz M. (2023), *Development of the Wind Generation Sector and Its Effect on the Grid Operation – The Case of Poland*, „Energies" nr 16(19).
269. Roberts J. (2020), *Power to the people? Implications of the Clean Energy Packagefor the role of community ownership in Europe's energy transition*, "Review of European Comparative & International Environmental Law" nr 29(2).
270. Rogulska M., Grzybek A., Szlachta J., Tys J., Krasuska E., Biernat K., Bajdor K. (2011), *Powiązanie rolnictwa i energetyki w kontekście realizacji celów gospodarki niskoemisyjnej w Polsce*, „Polish journal of Agronomy" nr 7.
271. Rovani Y. (1983), *The Energy Transition in Developing Countries and The World Bank's Role*, Seminar on World Bank Energy Program, Milan.
272. Samad H., Portale E. (2019), *How Do Enterprises Benefit from Grid Connection? The Case of Rural Electrification in Bangladesh*, "Live Wire" nr 101.
273. Saunders R. W., Gross R. J. K., Wade J. (2012), *Can premium tariffs for micro-generation and small scale renewable heat help the fuel poor, and if so, how? Case studies of innovative finance for community energy schemes in the UK*, „Energy Policy" nr 42.
274. Sánchez R. A. (2009), *La legislación española sobre cooperativas y sociedades laborales: ¿Una respuesta adecuada a las necesidades del sector?*, "CIRIEC-España. Revista Jurídica" nr 20.
275. Schlosberg D., Collins L. B. (2014), *From environmental to climate justice: climate change and the discourse of environmental justice*, "Wiley interdisciplinary reviews: Climate Change" nr 5.
276. Schreuer A., Weismeier-Sammer D. (2010), *Energy cooperatives and local ownership in the field of renewable energy technologies: a literature reviews*, Wiedeń.
277. Schumacher E. F. (1973), *Small is beautiful: Economics as if people mattered*, London.

278. Seyfang G., Haxeltine A. (2012), *Growing Grassroots Innovations: Exploring the Role of Community-Based Initiatives in Governing Sustainable Energy Transitions*, "Environment and Planning C: Government and Policy" nr 3(30).
279. Shen Y., Fouladirad M., Grall A. (2024), *Impact of dust and temperature on photovoltaic panel performance: A model-based approach to determine optimal cleaning frequency*, "Heliyon" nr 10(16).
280. Siegler R., Levy H. J. (1986), *Brief history of cooperative housing*, "Cooperative Housing Journal".
281. Sikora-Kalėda A. (2024) *Rights in the Era of Climate Change*, "Fundamental Rights and Climate Change".
282. Siwkowska A. (2023), *Proces inwestycyjno-budowlany dla instalacji OZE*, Warszawa.
283. Skiba S., Maruszczak M., (2022), *The Impact of the COVID-19 Pandemic on the Decision to Use Solar Energy and Install Photovoltaic Panels in Households in the Years 2019–2021 within the Area of a Selected Polish Municipality*, "Energies" nr 15(19).
284. Skibko Z. (2022), *Współpraca biogazowni rolniczych z systemem elektroenergetycznym*, Falenty.
285. Skorupka A., Skorupka M. (2023), *Kilka uwag o umowie dzierżawy jako sposobie uzyskania tytułu prawnego do gruntu pod budowę oraz eksploatację odnawialnych źródeł energii*, w: Skorupka A. (red.) *Kierunki rozwoju branży odnawialnych źródeł energii w Polsce. Aspekty prawne*, Warszawa.
286. Słomka K. (2022), *Wiadomo, jak będą rozliczać się spółdzielnie energetyczne,* „Energia i Recykling" nr 7.
287. Smil V. (1983), *Biomass energies: resources, links, constraints*, Nowy York.
288. Smyczek S. (2013), *Edukacja rynkowa konsumentów na rynku energii elektrycznej*, w: Czarnecka M. (red.), *Konsument na rynku energii elektrycznej*, Warszawa.
289. Sokołowski M. M. (2018), *European Law on the Energy Communities: a Long Way to a Direct Legal Framework*, "European Energy and Environmental Law Review" nr 2(27).
290. Sokołowski M. M. (2020), *Renewable and citizen energy communities in the European Union: how (not) to regulate community energy in national laws and policies*, „Journal of Energy & Natural Resources Law" nr 38(3).
291. Sokołowski M. M. (2023), *Enforcing Energy Justice Through the Legal System: A Cascade of Four Conditions*, w: Heffron R. J., de Fontenelle L. (red.), *The Power of Energy Justice & the Social Contract, Just Transitions,* Pau (Francja).

292. Sokołowski M. M. (2021), *Models of Energy Communities in Japan (Enekomi)*, "European Energy and Environmental Law Review" nr 4(30).
293. Sokołowski M. M., Taylor M., Buller I. (2025), *Seven pillars of energy cooperation: an energy justice-driven framework for energy communities and energy cooperatives*, "Journal of Energy & Natural Resources Law" nr 43.
294. Soliński B. (2008), *Rynkowe systemy wsparcia odnawialnych źródeł energii – porównanie systemu taryf gwarantowanych z systemem zielonych certyfikatów*, „Polityka Energetyczna – Energy Policy Journal" nr 11(2).
295. Soliński I., Solińska M., Turoń K., Matusiak M. (2017), *Rozwój rozproszonej energetyki odnawialnej szansą wzrostu innowacyjności gospodarki*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy" nr 50.
296. Solomon B. D., Krishna K. (2011), *The coming sustainable energy transition: History, strategies, and outlook*, "Energy Policy" nr 11 (39).
297. Spini F., Bettini P. (2024), *End-of-Life wind turbine blades: Review on recycling strategies*, "Composites Part B: Engineering" nr 275.
298. Stachura T., Halecki W., Bedla D., Chmielowski K. (2022), *Spatial solar energy potential of photovoltaic panels surrounded by protected mountain ranges,* „Civil and Environmental Engineering Reports" nr 32(4).
299. Stark A., Gale F., Murphy-Gregory H. (2023), *Just Transitions' Meanings: A Systematic Review,* "Society & Natural Resources" nr 10(36).
300. Starowicz A., Rusanowska P., Zieliński M. (2023), *Photovoltaic cell – the history of invention – review*, "Polityka Energetyczna – Energy Policy Journal" t. 26, z. 1.
301. Stopa M., Soliński B. (2018), *Modele biznesowe wytwórców energii w mikroinstalacjach a zmiany otoczenia prawnego w sektorze energetyki odnawialnej*, „Polityka i Społeczeństwo" nr 1(16).
302. Stecki L. (1987), *Prawo spółdzielcze*, Warszawa.
303. Stefaniak A. (2018), *Prawo spółdzielcze. Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych: komentarz*, Warszawa.
304. Stefański R. (2016), *Ekonomiczne warunki przyłączenia nowych odbiorców do sieci energetycznej a interes ekonomiczny konsumentów*, w: Czarnecka M., Skoczny T. (red), *Prawo Konsumenckie w praktyce*, Warszawa.
305. Struś M., Kostecka-Jurczyk D., Marak K. (2023), *The Role of Local Government in the Bottom-Up Energy Transformation of Poland on the Example of the Lower Silesian Voivodeship*, "Energies" nr 16(12).

306. Strojny J., Strzałka J. (2001), *Projektowanie urządzeń elektroenergetycznych*, Kraków.
307. Strugała R. (2023), *Art. 41*, w: Gniewek E., Machnikowski P. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, *wyd. 11,* Warszawa.
308. Stupkiewicz A., Włoskowicz M., Gąsowska-Paprota M. (2023), *Prawne aspekty tworzenia społeczności energetycznych. Poradnik, Fundacja Frank Bold*, Kraków.
309. Suchoń A. (2009), *Z prawnej problematyki spółdzielczości w rolnictwie*, „Przegląd Prawa Rolnego" nr 1.
310. Suchoń A. (2012), *Spółdzielczość rolnicza w Niemczech*, „Przegląd Prawa Rolnego" nr 1.
311. Suchoń A. (2013), *Spółdzielnie jako istotne podmioty funkcjonujące na rynku mleka - zagadnienia prawne i ekonomiczne*, „Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Problemy Rolnictwa Światowego" nr 13(2).
312. Suchoń A. (2014), *Z prawno-ekonomicznej problematyki organizacji rynku mlek*a, „Przegląd Prawa Rolnego" nr 1.
313. Suchoń A. (2015), *Selected renewable energy legal issues in the context of logistics management*, "Journal of Agribusiness and Rural Development" nr 2(36).
314. Suchoń A. (2016), *Prawna koncepcja spółdzielni rolniczych*, Poznań.
315. Suchoń A. (2018), *Spółdzielnie wobec wyzwań współczesnego rolnictwa w Polsce*, „Przegląd Prawa Rolnego" nr 1(22).
316. Suchoń A. (2019), L*egal aspects of the organisation and operation of agricultural co-operatives in Poland*, Adam Mickiewicz University Law Books no 6, Wyd. UAM, Poznań.
317. Suchoń A. (2020), *Nowa ustawa o spółdzielniach rolników – wybrane zagadnienia*, „Studia Prawnicze KUL", nr 3(83).
318. Suchoń A. (2022), *Problematyka spółdzielni funkcjonujących w obszarze wsi i rolnictwa w orzecznictwie Sądów oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej*, „Prawo i Więź" nr 43.
319. Suchoń A. (2023)*, The contribution of different typesof cooperatives to the productionand use of renewable energy in Poland – selected legal issues*, w: Suchoń A., Marzec T., (red.) *Energy cooperatives in selected countries of the world – Legal and economic aspects,* Poznań.
320. Suchoń A. (2024), *The Seven Cooperative Principles and Legal Regulations for the Establishment and Operation of Cooperatives in the Agricultural and Food Sector in Poland*, „Prawo i Więź" nr 6(53).

321. Suchoń A., Biloczenko A. (2025) *Spółdzielnie jako podmioty wspierające ekonomicznie i społecznie mieszkańców obszarów wiejskich w Polsce i Ukrainie: ewolucja oraz perspektywy rozwoju*, w: P. Czechowski, A. Niewiadomski (red.), *Prawo i polityka: w 100. rocznicę urodzin profesora Andrzeja Stelmachowskiego*, Warszawa.
322. Suchoń A., Ciszewska-Zuba M. (2024), *The Role of State Aid in the Achievement of the Energy Efficiency Objective in the Food Industry – The Example of Poland*, „Energies" nr 17(12).
323. Suchoń A. (2023) *Odnawialne źródła energii na obszarach wiejskich wobec obecnych wyzwań, w tym Europejskiego Zielonego Ładu oraz nowej WPR 2023–2027 – wybrane zagadnienia prawne* , w: P. Gołasa, P. Litwiniuk (red.), *Ekonomiczne, prawne i społeczne uwarunkowania produkcji i korzystania z odnawialnych źródeł energii*, Warszawa
324. Suchoń A., Marzec T. (2025), *Selected legal, financial and social issues related to energy cooperatives and other cooperative entities in the context of energy transition in Poland, with a particular focus on rural areas*, "Journal of Energy & Natural Resources Law" nr 3(43).
325. Süsser F., Döring K., Ratter B. (2020), *Harvesting energy: The genesis of citizen-owned wind farms in Denmark*, "Renewable and Sustainable Energy Reviews" nr 120.
326. Sklarz J. (2005), *Model finansowania spółdzielni mieszkaniowych a ewidencja kosztów*, „Studia Ekonomiczne" nr 33.
327. Szabłowska-Juckiewicz M. (2016), *Social Cooperatives of Disabled Persons in Poland: Postulates and Reality*, "Studia i Materiały" nr 1(20).
328. Szafrański A. (2023), *art. 1,* w: Czarnecka M., Ogłódek T. (red.), *Prawo energetyczne. Efektywność energetyczna. Tom I. Komentarz, wyd. 2*, Warszawa.
329. Szwed D., Maciejewska B. (2013), *Demokracja energetyczna*, Warszawa.
330. Szyrski M. (2017), *Tworzenie i wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych (OZE): problemy administracyjno-prawne*, Warszawa.
331. Szyrski M. (2019), *Energetyka lokalna: studium administracyjnoprawne*, Warszawa.
332. Szyrski M. (2021), *Ruch spółdzielczy w energetyce. Nowe trendy w energetyce lokalnej*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" nr 3.
333. Tarhan M. D. (2015), *Renewable Energy Cooperatives: A Review of Demonstrated Impacts and Limitations,* „Journal of Entrepreneurial and Organizational Diversity, European Research Institute on Cooperative and Social Enterprises" nr 4(1).
334. Tarka M. (2023), *Art. 38c*, w: Czarnecka M., Ogłódek T. (red.), *Odnawialne źródła energii. Rynek mocy. Inwestycje w zakresie elektrowni wiatrowych. Promowanie energii*

z wysokosprawnej kogeneracji oraz w morskich farmach wiatrowych. Tom II. Komentarz, wyd. 2, Warszawa.

335. Tarka M. (2023), *Art. 38e*, w: Czarnecka M., Ogłódek T. (red.), *Odnawialne źródła energii. Rynek mocy. Inwestycje w zakresie elektrowni wiatrowych. Promowanie energii z wysokosprawnej kogeneracji oraz w morskich farmach wiatrowych. Tom II. Komentarz, wyd. 2*, Warszawa.
336. Tarka M. (2023), *Art. 38l*, w: Czarnecka M., Ogłódek T. (red.), *Odnawialne źródła energii. Rynek mocy. Inwestycje w zakresie elektrowni wiatrowych. Promowanie energii z wysokosprawnej kogeneracji oraz w morskich farmach wiatrowych. Tom II. Komentarz, wyd. 2*, Warszawa.
337. Thierjung E-M. (2021), *(Obywatelskie) spółdzielnie energetyczne w Niemczech*, „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny" nr 2(10).
338. Trela M., Dubiel A. (2017), *Porównanie systemów wsparcia odnawialnych źródeł energii w Polsce: zielone certyfikaty vs system aukcyjny, na przykładzie instalacji PV*, „Polityka Energetyczna – Energy Policy Journal" nr 20(2).
339. Trevisan R., Ghiani E., Pilo F. (2023), *Renewable Energy Communities in Positive Energy Districts: A Governance and Realisation Framework in Compliance with the Italian Regulation*, "Smart Cities".
340. Trypolska G., Kubatko O., Prokopenko O. (2025), *Establishing Solar Energy Cooperatives in Ukraine: Regional Considerations and a Practical Guide*, „Energies".
341. Trypolska G., Pysmenna U., Sotnyk I., Kurbatova T., Kryvda O. (2023), *The winter package of the EU: possibilities for Ukraine's households,* „Polityka Energetyczna", nr 6.
342. Trypolska G., Rosner A. (2022), *The Use of Solar Energy by Households and Energy Cooperatives in Post-War Ukraine: Lessons Learned from Austria*, „Energies" nr 15.
343. Udell J. (2023), *Environmental Destruction and Human Rights Abuses in the Democratic Republic of the Congo: Examining the Epicenter of the Cobalt Mining Industry from an International Criminal Law Perspective*, "Minnesota Journal of International Law" nr 32.
344. Van der Sangen G.J.H. (2021), *Legal Framework Analysis National Report: Netherlands*, w: ICA-EU Partnership Legal Framework Analysis. Regional report: Europe, Bruksela.
345. Vansintjan D. (2015), *The energy transition to energy democracy*, Bruksela.
346. Vladislavleva E., Friedrich T., Neumann F., Wagner M. (2013), *Predicting the energy output of wind farms based on weather data: Important variables and their correlation*, "Renewable Energy" nr 50.

347. Vleuten E. (1999), *Constructing Centralized Electricity Supply in Denmark and the Netherlands: An Actor Group Perspective*, "Centaurus" t. 41, z. 1-2.
348. Walker G., Devine-Wright P. (2008), *Community renewable energy: What should it mean?*, "Energy Policy" nr 36.
349. Walaszek-Pyzioł A. (2002), *Energia i prawo*, Warszawa.
350. Warbroek B., Hoppe T., Coenen F., Bressers H. (2018), *The Role of Intermediaries in Supporting Local Low-Carbon Energy Initiatives*, „Sustainability" nr 10.
351. Wasilewski J., Kaleta M., Baczyński D. (2015), *Wybrane zagadnienia rozwoju mikrosieci energetycznej w Polsce,* „Polityka Energetyczna" nr 1(18).
352. Weber-Elżanowska A-M. (2020), *Lustracja spółdzielni – kilka uwag o wątpliwościach praktycznych na tle obowiązującej regulacji prawnej*, „Monitor Prawniczy" nr 16.
353. Wędzik A. (2013), *Źródła kryzysu rynku „zielonych certyfikatów" w Polsc*e, „Rynek Energii" nr 4.
354. Wieg A. (2023), *The Role of Energy Cooperatives in the German Energy Transition*, w: Suchoń A., Marzec T., (red.) *Energy cooperatives in selected countries of the world – Legal and economic aspects,* Poznań.
355. Wierling A., Schwanitz V. J., Gregg J., Zeiss J., Bout C., Candelise C., Gilcrease W. (2018), *Statistical Evidence on the Role of Energy Cooperatives for the Energy Transition in European Countries*, „Sustainability" nr 10(9).
356. Wierling A., *et al.* (2023), *A Europe-wide inventory of citizen-led energy action with data from 29 countries and over 10000 initiatives*, "Scientific Data" nr 10(9).
357. Wierling A., Zeiss J.P., Lupi V., Candelise C., Sciullo A., Schwanitz V. J. (2021), *The Contribution of Energy Communities to the Upscaling of Photovoltaics in Germany and Italy*, „Energies" nr 14(8).
358. Wikander Ö. (2008), *Sources of Energy and Exploitation of Power*, w: Oleson J. P. (red.), *The Oxford Handbook of Engineering and Technology in the Classical World*, Oxford.
359. Wilson E. O. (1985), *The Biological Diversity Crisis*, "BioScience" nr 11(35).
360. Wintermeier F. (2017), *Bürgerenergiegenossenschaften und das Kapitalanlagegesetzbuch (KAGB)*, Baden-Baden.
361. Włoch P. (2023), *Analiza rozwoju odnawialnych źródeł energii elektrycznej z perspektywy zapotrzebowania na energię elektryczną oraz elastyczności krajowego systemu elektroenergetycznego i wymiany transgranicznej*, „Zeszyty Naukowe ZPSB Firma i Rynek" nr 2(64).

362. Wojciechowski H. (2010), *Efektywność techniczna i ekonomiczna rozproszonych i rozsianych układów wytwarzania energii*, „Instal" nr 6.
363. Woźniak M. (2018), *Zrównoważona gospodarka energetyczna na obszarach wiejskich w Polsce*, „Polityka Energetyczna – Energy Policy Journal" nr 1(21).
364. Woźny K. (2020), *Poradnik w zakresie inwestycji w instalacje fotowoltaiczne,* Kraków.
365. Wronka A. (2017), *Klastry i spółdzielnie energetyczne w krajowym systemie elektroenergetycznym*, „Elektroenergetyka - współczesność i rozwój" nr 1(16).
366. Wronka A. (2017), *Nowe formy przedsiębiorczości energetycznej w strukturze krajowego systemu elektroenergetycznego*, „Rynek Energii" nr 4.
367. Yadoo A., Cruickshank H. (2010), *The value of cooperatives in rural electrification,* „Energy Policy" nr 6(38).
368. Yang J., Meng F., Zhang L., *et al.* (2023), *Solutions for recycling emerging wind turbine blade waste in China are not yet effective*, "Communications Earth & Environment" nr 466(4).
369. Zakrzewski P. (2001), *Pozaprawne pojęcie spółdzielni,* „Roczniki nauk prawnych" 2001, t. XI, z. 1.
370. Zakrzewski P. (2003), *Majątek spółdzielni*, Warszawa.
371. Zakrzewski P. (2018), *Legalna definicja spółdzielni*, w: Państwo – Konstytucja – Prawo. Księga pamiątkowa poświęcona Sędziemu Trybunału Konstytucyjnego Profesorowi Henrykowi Ciochowi, Warszawa.
372. Zalcewicz A. (2009), *Bank spółdzielczy Aspekty prawne tworzenia i funkcjonowania*, Warszawa.
373. Zbiegeń-Turzańska A. (2020), *Art. 35,* w: *Pietrzykowski K. (red.), Prawo spółdzielcze. System Prawa Prywatnego. Tom 21*, Warszawa.
374. Zbiegeń-Turzańska A. (2020), *Art. 37*, w: Pietrzykowski K. (red.)*, Prawo spółdzielcze. System Prawa Prywatnego. Tom 21*, Warszawa.
375. Zbiegeń-Turzańska A. (2020), *Art. 38,* w: Pietrzykowski K. (red.), *Prawo spółdzielcze. System Prawa Prywatnego. Tom 21*, Warszawa.
376. Zbiegeń-Turzańska A. (2020), *Art. 39-41,* w: Pietrzykowski K. (red.), *Prawo spółdzielcze. System Prawa Prywatnego. Tom 21*, Warszawa.
377. Zbiegeń-Turzańska A. (2020), *Art. 48*, w: Pietrzykowski K. (red.), *Prawo spółdzielcze. System Prawa Prywatnego. Tom 21*, Warszawa.
378. Zbiegeń-Turzańska A. (2020), *Art. 56* w: Pietrzykowski K. (red.), *Prawo spółdzielcze. System Prawa Prywatnego. Tom 21*, Warszawa.

379. Zbiegeń-Turzańska A. (2020), *Art. 75,* w: Pietrzykowski K. (red.), *Prawo spółdzielcze. System Prawa Prywatnego. Tom 21*, Warszawa.
380. Zbiegeń-Turzańska A. (2020), *Art. 78,* w: Pietrzykowski K. (red.), *Prawo spółdzielcze. System Prawa Prywatnego. Tom 21*, Warszawa.
381. Zieliński A. (2010*), Orzecznictwo sądowoadministracyjne w sprawach odrolnienia gruntów*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego" nr 5-6.
382. Ziniewicz M. (2024), *Art. 33,* w: Mituś A., Piotrowska A. (red.), *Odnawialne źródła energii. Komentarz*, Warszawa.
383. Zych G. (2022), *Zjawisko odmowy zawarcia umowy o przyłączenie instalacji do sieci w świetle zobowiązań międzynarodowych Polski*, „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny" nr 2(11).
384. Żywicka A. (2019), *Art. 45*, w: Bielecki L., Gola J., Horubski K., Kokocińska K., Komierzyńska-Orlińska E., Żywicka A., *Komentarz do ustawy - Prawo przedsiębiorców*, w: M. Wierzbowski (red.), *Konstytucja biznesu. Komentarz*, LEX/el.

II. Źródła internetowe (alfabetycznie)

1. About our federation, https://www.rescoop.eu/about-us
2. Antidotum na braki energii? Prof. Żmijewski proponuje ideę spółdzielni energetycznych, https://gramwzielone.pl/trendy/9366/antidotum-na-braki-energii-prof-zmijewski-proponuje-idee-spoldzielni-energetycznych
3. America's Electric Cooperatives, National Rural Electric Cooperative Association, https://www.electric.coop/wp-content/uploads/2025/06/2025_NCS6127_Coop_FactsAndFigures_6.24.25.pdf
4. Apoyo mutuo energético, *La unión es la fuerza*, https://suelosolar.com/guia/comunidades-energeticas/origen
5. Baker Tilly TPA, *Polska energetyka wiatrowa 4.0*, https://windenergy-tpa.pl/
6. Banaszuk P., Gryko L., Perkowski I., *Jak założyć i prowadzić Spółdzielnię Energetyczną?*, 2023, s. 32, https://forumse.kpodr.pl/wp-content/uploads/2024/01/Podrecznik_RENALDO.pdf
7. Białynicki-Birula P., *Regulacje prawne dotyczące społeczności energetycznych w wybranych krajach UE*,

https://www.researchgate.net/publication/356086577_Regulacje_prawne_dotyczace_spolecznosci_energetycznych_w_wybranych_krajach_UE

8. Blaczkowska B., *Biogaz z odpadów z produkcji mleka przyniósł kilkumilionowe oszczędności*, https://www.gramwzielone.pl/bioenergia/20320418/biogaz-z-odpadow-z-produkcji-mleka-przyniosl-kilkumilionowe-oszczednosci
9. Clark A., Davis M., Eberhard A., Gratwick K., Wamukonya N., Power sector reform in Africa: assessing the impact on poor people, https://documents1.worldbank.org/curated/en/686171468318880256/pdf/ESM306.pdf
10. Community Renewable Energy, https://www.ren21.net/gsr-2016/chapter07.php
11. Cooperative Development Program Case Studies, https://www.nrecainternational.coop/wp-content/uploads/2016/11/MASTERCaseStudy.pdf
12. Copernic Connect: Ok. 95% wniosków o przyłączenie dużych instalacji OZE kończy się odmową, https://wysokienapiecie.pl/krotkie-spiecie/copernic-connect-ok-95-wniosk-w-o-przy-czenie-du-ych-instalacji-oze-ko-czy-si-odmow/
13. Coronavirus disease (COVID-19) pandemic, https://www.who.int/europe/emergencies/situations/covid-19
14. Cyganiuk J., *Kooperatywy energetyczne i energia kooperacji*, https://publicystyka.ngo.pl/kooperatywy-energetyczne-i-energia-kooperacji,
15. Daly M., Borenstein S., *Trump signs executive order directing US withdrawal from the Paris climate agreement – again*, https://apnews.com/article/trump-paris-agreement-climate-change-788907bb89fe307a964be75731- 3cdfb0
16. Dane dotyczące działalności wytwórców biogazu rolniczego, https://www.gov.pl/web/kowr/dane-dotyczace-dzialalnosci-wytworcow-biogazu-rolniczego
17. DGRV, *Energy Cooperatives in Germany*, https://www.dgrv.de/wp-content/uploads/2024/07/DGRV_Energiegenossenschaften_Umfrage_2024_Englisch.pdf
18. Doświadczenia twórców pierwszej spółdzielni energetycznej w Polsce, https://www.gramwzielone.pl/trendy/106083/doswiadczenia-tworcow-pierwszej-spoldzielni-energetycznej-w-polsce
19. Działanie 8.11 Transformacja energetyczna, typ projektu A i typ projektu B, https://fundusze.malopolska.pl/nabory/11675-dzialanie-811-transformacja-energetyczna-typ-projektu-i-typ-projektu-b

20. Elżbieciak T., *Z dużego potencjału mało mocy. Potrzebne są kolejne zmiany*, https://wysokienapiecie.pl/103172-z-duzego-potencjalu-malo-mocy-potrzebne-sa-kolejne-zmiany/
21. Enea – Taryfy zatwierdzane, https://www.enea.pl/dla-domu/oferta/taryfy-zatwierdzone
22. Energa - Taryfy i cenniki dla domu, https://www.energa.pl/dom/obsluga/taryfy-i-cenniki
23. Energy Communities under the Clean Energy Package Transposition Guidance, https://www.rescoop.eu/news-and-events/press/energy-communities-under-the-clean-energy-package
24. *Energy price rise since 2021,* https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/energy-price-rise-since-2021/
25. E.ON - Taryfa prądu, https://eon.pl/dla-domu/oferta/energia-elektryczna/taryfy
26. Espinasa R., Sucre C., Gutierrez M., Anaya F., *Dossier energético: Bolivia, 2017*, https://publications.iadb.org/es/publicacion/dossier-energetico-bolivia
27. European Commission, *Citizen Cooperatives*, https://eu-mayors.ec.europa.eu/en/node/46
28. Europejski zielony ład, https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/european-green-deal/
29. Forum Energii, *Transformacja energetyczna w Polsce. Edycja 2025,* https://www.forum-energii.eu/transformacja-energetyczna-polski-edycja-2025
30. Gardiner, D. G. & Associates. (2018, 11 lipca), *A Landscape Review of the Global Renewable Heating and Cooling Market*. Renewable Thermal Collaborative, https://www.renewablethermal.org/wp-content/uploads/2019/01/RTC-Landscape-Review-FINAL-7.11.2018.pdf
31. GEODE fact sheet energy communities, a DSO approach, 2025, s. 5, https://www.geode-eu.org/wp-content/uploads/2025/02/FS-GEODE-Energy-Communities-A-DSO-Perspective.pdf
32. Główny Urząd Statystyczny, *Obszary wiejskie w Polsce w 2020 r.*, https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rolnictwo-lesnictwo/rolnictwo/obszary-wiejskie-w-polsce-w-2020-roku,2,5.html
33. Grignani A., *The energy justice principles and the energy communities*, 2024, https://www.speak4nature.eu/2024/10/15/the-energy-justice-principles-and-the-energy-communities/#:~:text=,to%20its%20status%20quo%20ante
34. Hao Y., Li J., Li T. (2024), Executive Summary: Toward a Shared Zero-Carbon Energy Future: A Global Analysis of Rural Energy Cooperatives, "RMI", https://rmi.org/wp-

content/uploads/dlm_uploads/2024/11/Toward_a_shared_zero_carbon_energy_future.pdf
35. Historia, https://www.conaice.com.ar/historia/
36. https://mojprad.gov.pl/poprzednie-edycje/nabor-i-i-ii/#o-programie
37. Informacja nt. projektu „Rozwój obszarów wiejskich poprzez odnawialne źródła energii - Renew(able) your Region - RENALDO", https://www.gov.pl/web/kowr/informacja-nt-projektu-rozwoj-obszarow-wiejskich-poprzez-odnawialne-zrodla-energii---renewable-your-region---renaldo
38. Informacja Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki nr 15/2024 dotycząca kwestii wywołujących najczęstsze wątpliwości w obszarze przyłączania do sieci, źródło: https://www.ure.gov.pl/pl/urzad/informacje-ogolne/komunikaty-prezesa-ure/11816,Informacja-nr-152024.html
39. Instituto para la Diversificación y Ahorro de la Energía (IDAE), *Programa de ayudas a comunidades energéticas*, https://www.idae.es/ayudas-y-financiacion/comunidades-energeticas/programa-de-incentivos-proyectos-piloto-singulares-de
40. Intensywne pół roku dla klastrów, https://www.teraz-srodowisko.pl/aktualnosci/Intensywne-pol-roku-dla-klastrow-3512.html
41. International Cooperative Alliance, *Guidance Notes to the Co-operative Principles*, 2017.
42. International Cooperative Alliance, https://ica.coop/en/about-us/international-cooperative-alliance
43. International Energy Agency, World Energy Outlook 2021, https://www.iea.org/reports/world-energy-outlook-2021
44. International Labour Organization, *Green works to support a just transition*, 2022.
45. Jóźwiak Z., *Z fotowoltaiki na dachu skorzysta wspólnota mieszkaniowa, a nie bezpośrednio jej członkowie*, https://www.prawo.pl/prawo/fotowoltaika-dla-wspolnot-i-spoldzielni,520129.html
46. Kaźmierski M., *Odmowa podpisania protokołu pokontrolnego*, https://przemyslisrodowisko.pl/odmowa-podpisania-protokolu-pokontrolnego#_ftn2
47. Kisiel B., *Poznań: Spółdzielnia mieszkaniowa założyła panele fotowoltaiczne. Ma prąd za darmo, więc wkrótce fotowoltaika ma być również na blokach*, https://gloswielkopolski.pl/poznan-spoldzielnia-mieszkaniowa-zalozyla-panele-fotowoltaiczne-ma-prad-za-darmo-wiec-wkrotce-fotowoltaika-ma-byc-rowniez-na/ar/c1-14755406c

48. Konferencja „Spółdzielnie Energetyczne" w Gminie Gołdap, https://terazgoldap.pl/konferencja-spoldzielnie-energetyczne/
49. Konferencja nt. nowych warunków rozwoju spółdzielni energetycznych, https://krs.org.pl/aktualnosci/1448-konferencja-nt-nowych-warunkow-rozwoju-spoldzielni-energetycznych
50. Krzemiński J., Jest sposób na dwa razy tańszą i korzystniej rozliczaną fotowoltaikę, https://www.portalsamorzadowy.pl/finanse/jest-sposob-na-dwa-razy-tansza-i-korzystniej-rozliczana-fotowoltaike,473869.html?mp=promo
51. Kupiec B., *Czy spółdzielnia energetyczna to przełom legislacyjny w 2023 roku?*, https://biznesalert.pl/spoldzielnia-energetyczna-legislacja-prawo-energetyka-oze/
52. Kupiec B., Stupkiewicz A., *Rząd nie docenia społeczności energetycznych*, https://wysokienapiecie.pl/105318-rzad-nie-docenia-spolecznosci-energetycznych/
53. Las comunidades energéticas siguen creciendo… pero siguen sin contar con el respaldo que necesitan, https://lacorrientecoop.es/comunidades-energeticas-sin-respaldo/
54. Lipp J., Tarhan M. D., Dixon A., *Accelerating Renewable Energy Co-Operatives in Canada: A Review of Experiences and Lessons*, 2016, źródło: https://canada.coop/wp-content/uploads/2016_coop-arecc_report_final_screen.pdf
55. Lista sprzedawców zobowiązanych wyznaczonych przez Prezesa URE na 2025 r., https://bip.ure.gov.pl/bip/rejestry-i-bazy/sprzedawcy-zobowiazani/3713,Lista-sprzedawcow-zobowiazanych.html
56. Lokale Energie Monitor 2010 – 2024, https://www.hier.nu/lokale-energie-monitor
57. Matsubara H., *Renewable Energy Policies and the Energy Transition in Japan*, 2018, s. 35, https://www.isep.or.jp/en/wp-content/uploads/2019/03/Study_Matsubara201809.pdf
58. Marciniak N., *Rolnicy będą mogli łatwiej zakładać spółdzielnie energetyczne. Co się zmieni?*, https://www.tygodnik-rolniczy.pl/wiadomosci-rolnicze/rolnicy-beda-mogli-latwiej-zakladac-spoldzielnie-energetyczne-co-sie-zmieni-2387333
59. Mehr Sonnenstrom für Österreich Neuerungen der „kleinen Ökostromnovelle", https://www.bmwet.gv.at/dam/jcr:8e5de57c-95f7-47af-b082-faf02ac4bca0/Mehr_Sonnenstrom_fuer_Oesterreich.pdf
60. Międzynarodowy Związek Spółdzielczy, *Projekt na dekadę spółdzielczą*, https://ica.coop/sites/default/files/2021-11/ICA%20Blueprint%20Final%20-%20October%202013%20-%20Polish.pdf
61. Moore S., *Climate Action in the Age of Great Power Rivalry: What Geopolitics Means for the Climate*, Kleinman Center for energy Policy, 2024,

https://kleinmanenergy.upenn.edu/research/publications/climate-action-in-the-age-of-great-power-rivalry-what-geopolitics-means-for-the-climate/

62. Morillas F.*, ¿Sigue existiendo el impuesto al sol en 2025? Todo lo que debes saber*, https://solfy.net/autoconsumo/fundamentos/impuesto-al-sol-en-espana-que-es-y-por-que-se-derogo/
63. Ministerstwo Klimatu i Środowiska, *Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS)*, https://www.gov.pl/web/klimat/FEnIKS
64. Myhr K. J., *How electricity conquered the countryside*, https://history.vattenfall.com/stories/the-revolution-of-electricity/how-electricity-conquered-the-countryside
65. *Największa instalacja fotowoltaiczna na spółdzielczych budynkach. Przykład idzie w Polskę*, https://www.portalsamorzadowy.pl/gospodarka-komunalna/najwieksza-instalacja-fotowoltaiczna-na-spoldzielczych-budynkach-przyklad-idzie-w-polske,543188.html?mp=promo
66. Net-metering z opłatą dystrybucyjną czy bez? Na co może liczyć polski prosument?, https://www.gramwzielone.pl/trendy/11418/net-metering-z-oplata-dystrybucyjna-czy-bez-na-co-moze-liczyc-polski-prosument
67. NFOŚiGW ostrzega beneficjentów przed oszustami, źródło: https://www.gov.pl/web/nfosigw/nie-daj-sie-nabrac--sprawdz-zanim-zaufasz-nfosigw-ostrzega-beneficjentow-przed-oszustami
68. NFOŚiGW przeznaczy dodatkowy miliard złotych na inwestycje w OZE na wsi, https://www.gov.pl/web/nfosigw/nfosigw-przeznaczy-dodatkowy-miliard-zlotych-na-inwestycje-w-oze-na-wsi
69. Nowy rozdział dla spółdzielni energetycznych – powstał Krajowy Związek Rewizyjny, https://wiecejnizenergia.pl/nowy-rozdzial-dla-spoldzielni-energetycznych-powstal-krajowy-zwiazek-rewizyjny/
70. NRECA International, *Philippines*, https:/www.nrecainternational.coop/where-we-work/philippines/
71. Oleszko-Pyka B., Spółdzielnie energetyczne w Polsce – dlaczego wciąż ich brakuje?, https://swiatoze.pl/spoldzielnie-energetyczne-w-polsce-dlaczego-wciaz-ich-brakuje/
72. O programie https://mojprad.gov.pl/poprzednie-edycje/nabor-i-i-ii/#o-programie,
73. Orłowska J., Trembaczewski Ł., *Spółdzielnie energetyczne w Polsce: Społeczne uwarunkowania ich powstania*, 2023, http://bomiasto.pl/wp-content/uploads/2023/01/Spoldzielnie-energetyczne-w-Polsce.pdf

74. Ostapkowicz L., *Energa Operator udostępnia dane pomiarowe za darmo jako pierwsza w Polsce*, https://enerad.pl/energa-operator-udostepnia-dane-pomiarowe-za-darmo-jako-pierwsza-w-polsce/
75. Pająk P., *Bilansowanie handlowe. PSE ostrzega uczestników rynku energii*, https://www.gramwzielone.pl/trendy/20309078/bilansowanie-handlowe-pse-ostrzega-uczestnikow-rynku-energii
76. Pająk P., *Zielone certyfikaty najtańsze w historii. Szef PSE: trzeba je zlikwidować*, źródło: https://www.gramwzielone.pl/energia-wiatrowa/20307159/zielone-certyfikaty-najtansze-w-historii-szef-pse-trzeba-je-zlikwidowac
77. Parlament Europejski, *Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji*, https://www.europarl.europa.eu/factsheets/pl/sheet/214/fundusz-na-rzecz-sprawiedliwej-transformacji
78. Perkowski I., Spółdzielnia energetyczna, wystąpienie w trakcie IV Zjazdu Forum Burmistrzów na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, Konin 29 września 2021 r., źródło: https://arrtransformacja.org.pl/wp-content/uploads/2021/09/4.-Prezentacja-Ireneusz-Perkowski.pdf
79. PGE - Oferta taryfowa, https://www.gkpge.pl/dla-domu/oferta/oferta-taryfowa
80. Pierwsza polska biometanownia, https://magazynbiomasa.pl/pierwsza-polska-biometanownia-przylaczona-do-sieci/
81. Pierwsza w Polsce spółdzielnia energetyczna wybuduje kompleks biogazowni, https://www.pvinfo.pl/pierwsza-w-polsce-spoldzielnia-energetyczna-wybuduje-kompleks-biogazowni
82. Pierwsza w Polsce Spółdzielnia Energetyczna w wykazie KOWR, https://www.cire.pl/artykuly/serwis-informacyjny-cire-24/186393-pierwsza-w-polsce-spoldzielnia-energetyczna-w-wykazie-kowr
83. Poland's "first odourless biomethane plant" goes live, https://www.bioenergy-news.com/news/polands-first-odourless-biomethane-plant-goes-live/
84. Polski Instytut Ekonomiczny, *Rozwój i potencjał energetyki 2020 odnawialnej w Polsce*, 2020**,** https://pie.net.pl/wp-content/uploads/2021/04/PIE-Raport_OZE.pdf
85. Popczyk J., Bodzek K., Fice M., *Wirtualny minisystem elektroenergetyczny*, Biblioteka Źródłowa Energetyki Prosumenckiej, raport datowany na 12 kwietnia 2018, s. 3, https://ppte2050.pl/platforma/bzep/static/uploads/Raport_BPEP5_-_WME.pdf

86. Powstała pierwsza w Polsce spółdzielnia energetyczna, https://www.gramwzielone.pl/energia-sloneczna/105478/powstala-pierwsza-w-polsce-spoldzielnia-energetyczna
87. Program „Mój Prąd" – założenia szczegółowe, https://www.gov.pl/web/nfosigw/program-moj-prad--zalozenia-szczegolowe
88. Program priorytetowy Energia dla wsi, https://www.gov.pl/web/nfosigw/energia-dla-wsi
89. Prokurat J., Podatek od nieruchomości w sektorze energetycznym, https://blog-tpa.pl/2025/03/19/podatek-od-nieruchomosci-w-sektorze-energetycznym-w-2025-r/
90. PSE, *Ocena jakości bilansowania handlowego krajowego systemu elektroenergetycznego w okresie od 14.06 – 31.12.2024 r.*, marzec 2025 r., https://www.pse.pl/-/komunikat-pse-dotyczacy-bilansowania-handlowego-kse
91. Rabiega A., *Spółdzielnia Nasza Energia: czekamy na zielone światło od rządu [wywiad]*, https://www.gramwzielone.pl/trendy/21202/a-rabiega-spoldzielnia-nasza-energia-czekamy-na-zielone-swiatlo-od-rzadu-wywiad
92. Rada Unii Europejskiej, *„Gotowi na 55",* https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/fit-for-55/#what
93. Rapacka P., Duże zmiany na rynku energii. Nowelizacja ustawy o OZE wchodzi w życie., https://www.teraz-srodowisko.pl/aktualnosci/duze-zmiany-na-rynku-energii-nowelizacja-ustawy-o-OZE-wchodzi-w-zycie-14014.html
94. Raport URE: w Polsce działa już 1,5 mln mikroinstalacji OZE, https://www.ure.gov.pl/pl/urzad/informacje-ogolne/aktualnosci/12551,Raport-URE-w-Polsce-dziala-juz-15-mln-mikroinstalacji-OZE.html
95. Regulamin wyboru przedsięwzięć do objęcia wsparciem bezzwrotnym z planu rozwojowego w ramach KPO Inwestycja B2.2.2/G1.1.2 Instalacje OZE realizowane przez społeczności energetyczne Część B: wsparcie inwestycyjne społeczności energetycznych, https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/nabor-wnioskow-dot-instalacji-oze-realizowanych-przez-spolecznosci-energetyczne---inwestycja-b2222023
96. Rejestr TERYT, Główny Urząd Statystyczny, https://eteryt.stat.gov.pl/eTeryt/rejestr_teryt/aktualnosci/aktualnosci.aspx
97. Rejestr wytwórców biogazu rolniczego, https://www.gov.pl/web/kowr/rejestr-wytworcow-biogazu-rolniczego
98. REScoop.eu, Energy communities in Austria: national factsheet, Brussels 2023.
99. REScoop.eu, *Energy communities in Denmark: national factsheet*, Brussels 2023.
100. REScoop.eu, Energy communities in Germany: national factsheet, Brussels 2023.

101. REScoop.eu, *Energy communities in Italy: national factsheet*, Brussels 2023.
102. REScoop.eu, R*ecovery & Resilience Funds, Spain*, https://www.rescoop.eu/policy/financing-tracker/recovery-resilience-funds/spain-recovery-resilience-funds-2-2
103. Rescoop.eu, *Sweden - REC/CEC definitions*, https://www.rescoop.eu/policy/transposition-tracker/rec-cec-definitions/sweden-rec-cec-definitions
104. Rescoop.eu, *June success story: Fighting energy poverty while empowering Londoners*, https://www.rescoop.eu/news-and-events/stories/june-success-story-fighting-energy-poverty-while-empowering-londoners
105. RESCOOP 20-20-20*,* https://www.rescoop.eu/uploads/rescoop/downloads/rescoop_20-20-20_financial_barriers_and_existing_solutions_en.pdf
106. „Przegląd Elektrotechniczny" 1937, z. 4
107. Rica C., https://www.nrecainternational.coop/where-we-work/costa-rica/
108. Rok 2021 bez boomu na spółdzielnie energetyczne, https://www.cire.pl/artykuly/serwis-informacyjny-cire-24/rok-2021-bez-boomu-na-spoldzielnie-energetyczne
109. Rural Municipalities of Alberta, 14-15F – Rural Utilities Act Amendment Regarding Rural Electrification Association (REA) Service Areas, https://rmalberta.com/resolutions/14-15f-rural-utilities-act-amendment-regarding-rural-electrification-association-rea-service-areas/
110. Rynek Praw Majątkowych TGE SA, notowania z dnia 26 sierpnia 2025 r., https://www.tge.pl/prawa-majatkowe-rpm?dateShow=26-08-2025&dateAction=prev
111. Słownik Języka Polskiego PWN, hasło „podmiot", https://sjp.pwn.pl/sjp/podmiot;2502408.html
112. Senel S., Brouwer J., Kruit K., Vendrik J.*, Potentie energiegemeenschappen. Onderzoek naar het potentieel van energiegemeenschappen in Nederland*, 2024, https://ce.nl/publicaties/potentie-energiegemeenschappen/
113. Spotkanie z mieszkańcami Boguchwały w ramach projektu: „Utworzenie Spółdzielni Energetycznej w gminie Boguchwała", https://boguchwala.pl/pl/364-aktualnosci/4592-wszystkie-aktualnosci/18801-spotkanie-z-mieszkancami-boguchwaly-w-ramach-projektu-utworzenie-spoldzielni-energetycznej-w-gminie-boguchwala.html
114. Spółdzielnie energetyczne – bezpłatne warsztaty dla rolników, https://zielonki.pl/spoldzielnie-energetyczne-bezplatne-warsztaty-dla-rolnikow/
115. Spółdzielnie energetyczne, https://www.gov.pl/web/kowr/spoldzielnie-energetyczne

116. Spółdzielnie energetyczne - START!, https://www.krs.org.pl/krs?view=article&id=1395&catid=11
117. Stefański M., *Ceny spadają, napięcia rosną. E.ON Polska analizuje czerwiec na rynku energii*, https://enerad.pl/ceny-spadaja-napiecia-rosna-e-on-polska-analizuje-czerwiec-na-rynku-energii/
118. Szafrański D., Status gminnej osoby prawnej w świetle ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, https://www.prawo.pl/samorzad/gminna-osoba-prawna-w-swietle-ustawy-o-ochronie-konkurencji-i,78689.html
119. Szwarc P., *Spółdzielnie energetyczne prosumentami – nowe zasady rozliczeń!*, https://globenergia.pl/comments/spoldzielnie-energetyczne-prosumentami-nowe-zasady-rozliczen/
120. Tauron - Taryfa sprzedawcy, https://www.tauron.pl/dla-domu/prad/taryfa-sprzedawcy
121. The REScoop model, https://www.rescoop.eu/the-rescoop-model
122. The story behind America's electric cooperatives and NRECA, https://www.electric.coop/our-organization/history
123. Transposition tracker, *https://www.rescoop.eu/policy/transposition-tracker*
124. Tworzenie spółdzielni energetycznych będzie łatwiejsze, https://www.gramwzielone.pl/trendy/20152941/tworzenie-spoldzielni-energetycznych-bedzie-latwiejsze
125. Uchwała nr 11/2025 Zgromadzenia Ogólnego Krajowej Rady Spółdzielczej z dnia 27 marca 2025 r. w sprawie przyjęcia Trybu i Zasad Przeprowadzania Lustracji Organizacji Spółdzielczych, https://krs.org.pl/images/pliki2025/uchwalaZO-11-2025-tryb-zasady-przeprowadzania-lustracji.pdf
126. Unia Metropolii Polskich apeluje o dokonanie pilnych zmian w obszarze energetyki, https://www.miasta.pl/aktualnosci/ump-apeluje-o-dokonanie-pilnych-zmian-w-obszarze-energetyki
127. United Nations Climate Change, *Global CO2 Emissions Rebounded to Their Highest Level in History in 2021*, https://unfccc.int/news/global-co2-emissions-rebounded-to-their-highest-level-in-history-in-2021
128. United Nations, *Report of the World Commission on Environment and Development Our Common Future*, 1987, https://digitallibrary.un.org/record/139811?v=pdf
129. United Nations, The costs of achieving the Sustainable Development Goals: Energy transition, https://unctad.org/sdg-costing/energy-transition

130. URE, *Regulamin aukcji na sprzedaż energii elektrycznej wytwarzanej w instalacjach odnawialnego źródła energii*, https://www.ure.gov.pl/pl/oze/aukcje-oze/regulamin-aukcji/6548,Archiwalne-Regulaminy-aukcji.html
131. URE, *Rynek energii elektrycznej: Prezes URE zatwierdził taryfy dystrybucyjne na 2025 rok*, https://www.ure.gov.pl/pl/urzad/informacje-ogolne/aktualnosci/12327,Rynek-energii-elektrycznej-Prezes-URE-zatwierdzil-taryfy-dystrybucyjne-na-2025-r.html
132. Warsztaty dot. funkcjonowania spółdzielni energetycznych, https://www.miechow.eu/miasto-i-gmina/komunikaty-i-ogloszenia/warsztaty-dot-funkcjonowania-spoldzielni-energetycznych/
133. Warsztaty ze spółdzielni energetycznych, https://www.gov.pl/web/kowr/warsztaty-ze-spoldzielni-energetycznych
134. Wcisło-Karczewska K., Nowe otwarcie dla spółdzielni energetycznych, https://przemyslowy.net/nowe-otwarcie-dla-spoldzielni-energetycznych/
135. Weigele M., Bundestag erleichtert digitalen Beitritt zu Genossenschaften, https://www.genonachrichten.de/2024/10/07/bundestag-erleichtert-digitalen-beitritt-zu-genossenschaften/
136. Wierciński, Kwieciński, Baehr Sp. K., *Analiza mająca na celu wdrożenie instytucji spółdzielni energetycznej do polskiego systemu prawa w oparciu o najlepsze praktyki państw Unii Europejskiej*, lipiec 2014, https://www.cire.pl/pliki/1/analiza_spoldzielnie_energetyczne_2014_09_11.pdf
137. Wierzbowska-Kujda M., *Pionierska inwestycja wrocławskiej spółdzielni. Postawiono na hybrydę OZE*, https://www.teraz-srodowisko.pl/aktualnosci/Wroclaw-spoldzielnia-mieszkaniowa-wielorodzinny-instalacja-hybryda-OZE-14032.html
138. World Bank, Scaling Up to Phase Down: Financing Energy Transitions in the Power Sector, New York 2023, https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/d0c0c6a2-f331-4bb9-b9d1-638d1f039e7d/content
139. Wierzbowska-Kujda M., Spółdzielnie energetyczne – kolej na ruch biznesu, https://www.teraz-srodowisko.pl/aktualnosci/spoldzielnie-energetyczne-biznes-7795.html
140. W Minikowie założono Krajowy Związek Rewizyjny Spółdzielni Energetycznych, https://www.kpodr.pl/68681-2/
141. Wspólny komunikat MKiŚ oraz MRiRW z dnia 07 kwietnia 2022 r., https://www.gov.pl/web/rolnictwo/wspolny-komunikat-mkis-oraz-mrirw

142. Wykaz obywatelskich społeczności energetycznych, https://bip.ure.gov.pl/bip/rejestry-i-bazy/wykaz-obywatelskich-spolecznos/4707,Wykaz-obywatelskich-spolecznosci-energetycznych.html
143. Wykaz spółdzielni energetycznych, Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, https://www.gov.pl/web/kowr/wykaz-spoldzielni-energetycznych
144. Wyniki wsparcia przedinwestycyjnego (stan na dzień 7 czerwca 2024 r.), https://www.gov.pl/web/klimat/wyniki-wsparcia-przedinwestycyjnego-stan-na-dzien-7-czerwca-2024-r2
145. Wyniki wsparcia inwestycyjnego, https://www.gov.pl/web/klimat/wyniki-wsparcia-inwestycyjnego2
146. Zamknięty System Dystrybucyjny (ZSD), Słownik rynku energii, https://ochronaklimatu.com/slownik-rynku-energii/432-zamkniety-system-dystrybucyjny-zsd
147. Zapis obrad Komisji Rolnictwa i Wsi, https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/transmisje_arch.xsp?unid=FC837659F2204AC2C12587050030FA05
148. Zawodniak J., Rogalski Ł., Górny P., *Podstawowe wiadomości o napowietrznej sieci dystrybucyjnej energetyki zawodowej*, „elektro.info" 2016, nr 5, https://www.elektro.info.pl/artykul/sieci-elektroenergetyczne/63598,podstawowe-wiadomosci-o-napowietrznej-sieci-dystrybucyjnej-energetyki-zawodowej
149. Zatwierdzenie w wykazie spółdzielni energetycznych, https://www.gov.pl/web/kowr/zatwierdzenie-w-wykazie-spoldzielni-energetycznych
150. Zespół ekspercki ds. spółdzielni energetycznych, https://transformacjaenergetyczna.org/zespol-ds-spoldzielni-energetycznych/
151. Zmiany w prawie spółdzielni energetycznych. Czy będzie ich więcej?, https://globenergia.pl/zmiany-w-prawie-spoldzielni-energetycznych-czy-bedzie-ich-wiecej

III. Akty normatywne (alfabetycznie)

1. Codice civile, Regio Decreto z 16.03.1942 r., nr 262.
2. Decyzja Rady (UE) 2016/1841 z dnia 5 października 2016 r. w sprawie zawarcia, w imieniu Unii Europejskiej, porozumienia paryskiego przyjętego na mocy Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, (Dz. U. UE. L. z 2016 r. Nr 282).
3. Dyrektywa (UE) 2015/1535 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9 września 2015 r. ustanawiającą procedurę udzielania informacji w dziedzinie przepisów technicznych oraz zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego (ujednolicenie) (Dz. Urz. UE L 241 z 17.09.2015).
4. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych.
5. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/944 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej oraz zmieniająca dyrektywę 2012/27/UE.
6. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/2413 z dnia 18 października 2023 r. zmieniająca dyrektywę (UE) 2018/2001, rozporządzenie (UE) 2018/1999 i dyrektywę 98/70/WE w odniesieniu do promowania energii ze źródeł odnawialnych oraz uchylająca dyrektywę Rady (UE) 2015/652 (Dz. U. UE. L. z 2023 r. poz. 2413 z późn. zm.).
7. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/31/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie geologicznego składowania dwutlenku węgla oraz zmieniająca dyrektywę Rady 85/337/EWG, dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/60/WE, 2001/80/WE, 2004/35/WE, 2006/12/WE, 2008/1/WE i rozporządzenie (WE) nr 1013/2006 (Dz. U. UE. L. z 2009 r. Nr 140, ze zm.).
8. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywy 2001/77/WE oraz 2003/30/WE, Dz. Urz. UE. L. z 2009 r. Nr 140, ze zm.).
9. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/72/WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylająca dyrektywę 2003/54/WE (Dz. U. UE. L. z 2009 r. Nr 211, ze zm.).

10. Dyrektywa 2009/72/WE dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylająca dyrektywę 2003/54/WE.
11. Energiewet, Wet van 23 januari 2025, houdende regels met betrekking tot de productie, het transport en het gebruik van energie (Energiewet), Stb. 2025, 23.
12. Genossenschaftsgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 16.10.2006 (GenG).
13. Gesetz für den Ausbau erneuerbarer Energien (Erneuerbare-Energien-Gesetz – EEG 2023).
14. Gesetz vom 9. April 1873, betreffend die Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften (Genossenschaftsgesetz – GenG), RGBl. Nr. 70/187.
15. Ley 27/1999, de 16 de julio, de Cooperativas.
16. Obwieszczenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 marca 2021 r. w sprawie polityki energetycznej państwa do 2040 r., (M.P. z 2021 r. poz. 264).
17. Porozumienie paryskie do Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 9 maja 1992 r., przyjęte w Paryżu dnia 12 grudnia 2015 r. (Dz. U. z 2017 r. poz. 36).
18. Protokół z Kioto do Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzony w Kioto dnia 11 grudnia 1997 r. (Dz. U. z 2005 r. nr 203 poz. 1684).
19. Rada Najwyższa Ukrainy, ustawa z dnia 20 lutego 2003 r. nr 555-IV o alternatywnych źródłach energii.
20. Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzona w Nowym Jorku dnia 9 maja 1992 r., (Dz. U. z 1996 r. Nr 53 poz. 238).
21. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/943 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie rynku wewnętrznego energii elektrycznej (Dz. U. UE. L. z 2019 r. Nr 158, ze zm.).
22. Rozporządzenie Komisji (UE) 2017/2195 z dnia 23 listopada 2017 r. ustanawiające wytyczne dotyczące bilansowania (Dz. U. UE. L. z 2017 r. Nr 312, str. 6 ze zm.).
23. Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 22 marca 2022 r. w sprawie systemu pomiarowego (Dz. U. poz. 788).
24. Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 23 marca 2022 r. w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych (Dz. U. poz. 703).
25. Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 22 marca 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 919).

26. Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 29 listopada 2022 r. w sprawie sposobu kształtowania i kalkulacji taryf oraz sposobu rozliczeń w obrocie energią elektryczną (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 904 ze zm.).
27. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 października 2023 r. w sprawie szczegółowej listy substratów możliwych do wykorzystania w biogazowni rolniczej (Dz. U. poz. 2230).
28. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 maja 2014 r. w sprawie wydawania i rozpowszechniania Monitora Sądowego i Gospodarczego (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1957).
29. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii, (Dz. U. z 2020 r. poz. 491).
30. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 12 maja 2022 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego, (Dz. U. z 2022 r. poz. 1028).
31. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 14 czerwca 2023 r. w sprawie odwołania na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego, (Dz. U. z 2023 r. poz. 1118).
32. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Dz. U. UE. L. z 2021 r. Nr 57, ze zm.).
33. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1056 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, Dz. Urz. UE. L. z 2021 r. Nr 231, ze zm.).
34. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1119 z dnia 30 czerwca 2021 r. w sprawie ustanowienia ram na potrzeby osiągnięcia neutralności klimatycznej i zmiany rozporządzeń (WE) nr 401/2009 i (UE) 2018/1999 (Europejskie prawo o klimacie) (Dz. U. UE. L. z 2021 r. Nr 243).
35. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia, stosowania i udostępniania krajowego rejestru urzędowego podziału terytorialnego kraju oraz związanych z tym obowiązków organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 157, poz. 1031 ze zm.).
36. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597).

37. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. poz. 1839 ze zm.).
38. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2024 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) (Dz. U. poz. 1936).
39. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dz.Urz. UE z dnia 7 czerwca 2016 r. C 202/1.
40. Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 572 ze zm.).
41. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1071).
42. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1568 ze zm.).
43. Ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 593).
44. Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 278 ze zm.).
45. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713 i 1378).
46. Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 707).
47. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 418 ze zm.).
48. Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 82).
49. Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 773).
50. Ustawa z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 679).
51. Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 266 ze zm.).
52. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 920).
53. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2020 r. poz. 1668).
54. Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 18 ze zm.).
55. Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 558 z późn. zm.).
56. Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. - Prawo o miarach (Dz. U. z 2022 r. poz. 2063).

57. Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 614 ze zm.).
58. Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 775 ze zm.).
59. Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (t.j. Dz. U. 2013 r. poz. 672 ze zm.).
60. Ustawa z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1557 ze zm.).
61. Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 959 ze zm.).
62. Ustawa z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1923 ze zm.).
63. Ustawa z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 379 ze zm.).
64. Ustawa z dnia 26 lipca 2013 r. o zmianie ustawy - Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw, (Dz. U. 2013 r. poz. 984).
65. Ustawa z dnia 26 czerwca 2014 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. 2014 r. poz. 1161).
66. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1361 ze zm.).
67. Ustawa z dnia 20 maja 2016 r. o efektywności energetycznej (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 711).
68. Ustawa z dnia 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2016 r. poz. 925).
69. Ustawa z dnia 10 lutego 2017 o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2017 r. poz. 623).
70. Ustawa z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1289 ze zm.).
71. Ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 644).
72. Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej (Dz. U. z 2018 r. poz. 650).

73. Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1571 ze zm.).
74. Ustawa z dnia 4 października 2018 r. o spółdzielniach rolników (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 443).
75. Ustawa z dnia 11 września 2019 r. - Prawo zamówień publicznych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1320 ze zm.).
76. Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 1524 ze zm.).
77. Ustawa z dnia 20 maja 2021 r. o zmianie ustawy - Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw (Dz. U z 2021 r. poz.1093).
78. Ustawa z dnia 17 września 2021 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1873).
79. Ustawa z dnia 29 października 2021 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2376 ze zm.).
80. Ustawa z dnia 7 października 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach służących ochronie odbiorców energii elektrycznej w 2023 roku oraz w 2024 roku w związku z sytuacją na rynku energii elektrycznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1288).
81. Ustawa z dnia 27 października 2022 r. o środkach nadzwyczajnych mających na celu ograniczenie wysokości cen energii elektrycznej oraz wsparciu niektórych odbiorców w latach 2023-2025 (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1622 ze zm.).
82. Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1688 ze zm.).
83. Ustawa z dnia 13 lipca 2023 r. o ułatwieniach w przygotowaniu i realizacji inwestycji w zakresie biogazowni rolniczych, a także ich funkcjonowaniu (Dz. U. z 2023 r. poz. 1597 ze zm.).
84. Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r. poz. 1681 ze zm.).
85. Ustawa z dnia 17 sierpnia 2023 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1762 ze zm.).
86. Ustawa z dnia 23 maja 2024 r. o bonie energetycznym oraz o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia cen energii elektrycznej, gazu ziemnego i ciepła systemowego, (Dz. U. z 2024 r. poz. 859 ze zm.).

87. Zarządzenie nr 16 Prezesa Rady Ministrów z dnia 6 lutego 2019 r. w sprawie Międzyresortowego Zespołu do spraw Ułatwienia Inwestycji w Prosumenckie Instalacje Odnawialnych Źródeł Energii Elektrycznej, (M. P. z 2019 r. poz. 150).

IV. Materiały legislacyjne (chronologicznie)

1. Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 5 maja 2016 r., druk nr 476 https://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=476
2. Projekt ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 16 czerwca 2017 r., nr projektu UC27, https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12299905/katalog/12442301#12442301
3. Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on common rules for the internal market in electricity (recast), COM(2016) 864 final.
4. Uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 16 czerwca 2017 r., nr projektu UC27.
5. Uwagi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 lipca 2017 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 16 czerwca 2017 r., nr projektu UC27.
6. Stanowiska zgłoszone w ramach konsultacji społecznych do projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 16 czerwca 2017 r., nr projektu UC27.
7. Stanowisko Ministerstwa Energii z dnia 10 listopada 2017 r. do uwag Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 lipca 2017 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 16 czerwca 2017 r., nr projektu UC27.
8. Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 26 marca 2018 r., druk nr 2412, https://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/508530CF3005026FC125826C003358A4/%24File/2412.pdf
9. Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 26 marca 2018 r., druk nr 2412.

10. Projekt ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 25 lutego 2019 r., nr projektu UD477, https://legislacja.gov.pl/projekt/12321260/katalog/12571673#12571673
11. Stanowisko Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 marca 2019 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 25 lutego 2019 r., nr projektu UD477.
12. Pismo przewodnie Ministra Energii z dnia 24 czerwca 2019 r., w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 25 lutego 2019 r., nr projektu UD477.
13. Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 9 lipca 2019 r., druk nr 3656, https://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=3656
14. Projekt rozporządzenia Ministra Klimatu w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych z dnia 7 maja 2020 r., nr projektu 18, https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12333808/katalog/12687349#12687349
15. Tabela zgłoszonych uwag podczas konsultacji publicznych z dnia 17 września 2020 r. do projektu rozporządzenia Ministra Klimatu w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych z dnia 7 maja 2020 r., nr projektu 18.
16. Uzasadnienie projektu rozporządzenia Ministra Klimatu w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych z dnia 7 maja 2020 r., nr projektu 18.
17. Załącznik do projektu rozporządzenia Ministra Klimatu w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych z dnia 7 maja 2020 r., nr projektu 18 w zakresie sposobu udostępniania danych pomiarowych sprzedawcy, o którym mowa w art. 40 ust. 1a ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii.
18. Projekt ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 29 lipca 2020 r., nr projektu UD 107, https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12336702/katalog/12704354#12704354
19. Uwagi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 sierpnia 2020 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 29 lipca 2020 r., nr projektu UD 107.

20. Tabela zgłoszonych uwag podczas uzgodnień międzyresortowych i opiniowania z dnia 10 września 2020 r. do projektu rozporządzenia Ministra Klimatu w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych z dnia 7 maja 2020 r., nr projektu 18.
21. Pismo Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 16 grudnia 2020 r. w sprawie projektu rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych z dnia 9 grudnia 2020 r., nr projektu 20.
22. Projekt rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych z dnia 9 grudnia 2020 r., nr projektu 20, https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12341450/katalog/12748939#12748939
23. Uzasadnienie do projektu rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych z dnia 9 grudnia 2020 r., nr projektu 20.
24. Projekt ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 27 stycznia 2021 r., nr projektu UD 107.
25. Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 26 kwietnia 2021 r., druk nr 1129, s. 3, https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=1129
26. Stanowisko Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii z dnia 29 kwietnia 2021 r., druk nr 390, https://www.senat.gov.pl/prace/proces-legislacyjny-w-senacie/inicjatywy-ustawodawcze/inicjatywa,170.html
27. Stanowisko Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki z dnia 22 czerwca 2021 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii z dnia 29 kwietnia 2021 r., druk nr 390.
28. Stanowisko Pełnomocnika Rządu ds. Odnawialnych Źródeł Energii z dnia 23 czerwca 2021 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii z dnia 29 kwietnia 2021 r., druk nr 390.
29. Pismo Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 13 października 2021 r. w sprawie projektu rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych z dnia 12 października 2021 r., nr projektu 20.

30. Projekt rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych z dnia 12 października 2021 r., nr projektu 20.
31. Projekt ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 24 lutego 2022 r., nr projektu UC99, https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12357005/katalog/12858198#12858198
32. Uwagi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 kwietnia 2022 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 24 lutego 2022 r., nr projektu UC99.
33. Uwagi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 lutego 2023 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 6 lutego 2023 r., nr projektu UC99.
34. Protokół ustaleń nr 18/2023 posiedzenia Rady Ministrów w dniu 25 kwietnia 2023 r. w sprawie przyjęcie projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 12 kwietnia 2023 r., nr projektu UC99.
35. Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 8 maja 2023 r., druk nr 3279, https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=3279
36. Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw z dnia 8 maja 2023 r., druk nr 3279.
37. Projekt ustawy o zmianie ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 25 września 2024 r., nr projektu UD89, https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12389803
38. Pismo Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 15 grudnia 2024 r. w sprawie wniosku o rozpatrzenie przez SKRM projektu ustawy o zmianie ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 13 grudnia 2024 r., nr projektu UD89.
39. Uwagi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 stycznia 2025 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 13 grudnia 2024 r., nr projektu UD89.
40. Pismo Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 lutego 2025 r. dotyczące zaktualizowanego stanowisko do uwag zgłoszonych w ramach SKRM do projektu ustawy o zmianie ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych oraz niektórych innych ustaw (UD89) z dnia 13 grudnia 2024 r., nr projektu UD89.

41. Projekt ustawy o zmianie ustawy o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 6 lutego 2025 r., nr projektu UD162, https://legislacja.gov.pl/projekt/12394351/katalog/13110297#13110297
42. Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 24 marca 2025 r., druk nr 1130, https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=1130
43. Wniosek Minister Klimatu i Środowiska z dnia 19 sierpnia 2025 r. o rozpatrzenie przez Stały Komitet Rady Ministrów projektu ustawy o zmianie ustawy o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 14 sierpnia 2025 r., nr projektu UD162.
44. Uwagi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 września 2025 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 14 sierpnia 2025 r., nr projektu UD162.
45. Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 24 września 2025 r., druk nr 1746, https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=1746

V. Orzecznictwo

1. Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 9 kwietnia 2024 r., App. no. 53600/20 ws. Verein KlimaSeniorinnen Schweiz and Others v. Switzerland.
2. Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 2 dnia kwietnia 2009 r., C-134/08, Hauptzollamt Bremen przeciwko J.E. Tyson Parketthandel GmbH
3. Uchwała Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego, zasada prawna z dnia 15 października 1985 r., sygn. akt III CZP 40/85.
4. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 1989 r., sygn. akt: III CZP 8/89.
5. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 1991 r., sygn. akt III CZP 77/90.
6. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 września 1998 r., sygn. akt: III CZP 31/98.
7. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2000 r., sygn. akt III CZP 21/00.
8. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 1958 r., sygn. akt III CR 588/57, OSPiKA 1960, poz. 250.

9. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 1964 r., sygn. akt II CR 96/64, OSP 1965, Nr 9, poz. 199.
10. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 1997 r., sygn. akt III CKN 34/97.
11. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 kwietnia 1999 r., sygn. akt I CKN 1088/97.
12. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., sygn. akt IV CKN 581/00.
13. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 2004 r., sygn. akt II CK 426/03.
14. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2006 r., sygn. akt I CSK 19/06.
15. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2007 r., sygn. akt I CSK 380/06.
16. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2009 r. sygn. akt II UK 416/08.
17. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2009 r., sygn. akt V CSK 86/09.
18. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2014 r., sygn. akt I CSK 597/13.
19. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2016 r., sygn. akt IV CSK 656/15.
20. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2018 r., sygn. akt II CSK 541/17.
21. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 kwietnia 2021 r., sygn. akt IV CSKP 25/21.
22. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 2021 r., sygn. akt I CSKP 142/21.
23. Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2003 r., sygn. akt IV CK 256/02.
24. Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2006 r., sygn. akt: I CZ 17/06.
25. Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2010 r., sygn. akt I CSK 120/10.
26. Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 września 2018 r., sygn. akt II CSK 201/18.
27. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 14 października 2011 r., sygn. akt II FSK 748/10.
28. Wyrok Naczelnego Sądu Apelacyjnego z dnia 22 października 2018 r., sygn. akt II FSK 2983/17.
29. Wyrok Naczelnego Sądu Apelacyjnego z dnia 6 grudnia 2022 r., sygn. akt III FSK 740/22.
30. Wyrok Naczelnego Sądu Apelacyjnego z dnia 22 listopada 2023 r., sygn. akt III FSK 4897/21.
31. Wyrok Naczelnego Sądu Apelacyjnego z dnia 3 lipca 2024 r., sygn. akt III FSK 828/23.
32. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 13 grudnia 1994 r., sygn. akt I ACr 688/94, OSA 1995, Nr 5, poz. 28.
33. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 26 czerwca 2013 r., sygn. akt I ACa 125/13.
34. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 28 marca 2014 r., sygn. akt I ACa 1278/13.

35. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 marca 2015 r., sygn. akt III AUa 291/14.
36. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 1 grudnia 2015 r., sygn. akt V ACa 165/15.
37. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 13 sierpnia 2020 r., sygn. akt: VII AGa 798/19.
38. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 6 grudnia 2022 r., sygn. akt V ACa 345/21.
39. Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 24 kwietnia 2018 r., sygn. akt I C 808/16
40. Postanowienie Sądu Rejonowego Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu z dnia 6 listopada 2024 r., sygn. akt PO.VIII NS-REJ.KRS/031490/24/399 (niepubl.).
41. Postanowienie Sądu Rejonowego Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu z dnia 15 kwietnia 2025 r., sygn. akt PO.IX NS-REJ.KRS/007372/25/866 (niepubl.).
42. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 1 grudnia 2010 r., sygn. akt VI SA/Wa 1727/10.
43. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Opolu z dnia 21 lutego 2025 r., sygn. I SA/Op 1077/24.
44. Postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 24 listopada 2009 r. sygn. akt II SA/Wa 1748/08.

VI. Pozostałe dokumenty (alfabetycznie)

1. Alaton C., Contreras-Ocaña J., De Radiguès P., Döring1 T., Tounquet F. (2020), *Energy Communities: From European Law to Numerical Modeling*, 17th International Conference on the European Energy Market (EEM)
2. Analiza barier prawnych administracyjnych i organizacyjnych utrudniających rozwój społeczności energetycznych, https://www.gov.pl/web/klimat/analiza-barier-utrudniajacych-rozwoj-spolecznosci
3. Austrian Federal Government, Mission 2030 – Integrated Climate and Energy Strategy, Wien 2019
4. Biogaz i biometan – Poradnik inwestora, Magazyn Biomasa nr 7 (88)/2022
5. Bundesministerium für Klimaschutz (BMK), Förderungen im Rahmen des EAG, Wien 2021

6. Climate Change 2023 Synthesis Report Summary for Policymakers, https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/downloads/report/IPCC_AR6_SYR_SPM.pdf
7. COP28 Agreement Signals "Beginning of the End" of the Fossil Fuel Era, https://unfccc.int/news/cop28-agreement-signals-beginning-of-the-end-of-the-fossil-fuel-era
8. Development and the Paris Agreement on Climate Change, https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/2021/11/hlde_outcome_-_sdg7_global_roadmap.pdf
9. Framework convention on climate change, FCCC/CP/2010/7/Add.1, https://unfccc.int/resource/docs/2010/cop16/eng/07a01.pdf
10. Global Roadmap for Accelerated SDG7 Action in Support of the 2030 Agenda for Sustainable
11. Główny Urząd Statystyczny, *Energia ze źródeł odnawialnych w 2016 roku*, Warszawa 2017, https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/srodowisko-energia/energia/energia-ze-zrodel-odnawialnych-w-2016-roku,3,11.html
12. Instrukcja Ruchu i Eksploatacji Sieci Przesyłowej, w treści ustalonej Decyzją Prezesa URE z dnia 11 lipca 2025 r., nr DRR.WRE.4320.5.2024.ŁW.
13. International Energy Agency, *Poland 2022. Energy Policy Review* , https://www.iea.org/reports/poland-2022
14. International Energy Agency, *Key World Energy Statistics 2010*, Paryż
15. International Energy Agency, *Key World Energy Statistics 2016*, Paryż
16. International Energy Agency, *Key World Energy Statistics 2025*, Paryż
17. International Labour Organization, *Guidelines for a just transition towards environmentally sustainable economies and societies for all*, 2015, https://www.ilo.org/publications/guidelines-just-transition-towards-environmentally-sustainable-economies
18. International Labour Office, *Providing clean energy and energy access through cooperatives*, Geneva 2013, https://www.uncclearn.org/wp-content/uploads/library/ilo55.pdf
19. IPCC, Renewable Energy Sources and Climate Change Mitigation, 2011, https://www.ipcc.ch/report/renewable-energy-sources-and-climate-change-mitigation/
20. IRENA, Socio-economics of energy transition, https://www.irena.org/Energy-Transition/Outlook/Socio-economics-of-energy-transition

21. Kodeks Etyki Lustratora, Załącznik nr 1 do Uchwały nr 23/2022 Zgromadzenia Ogólnego Krajowej Rady Spółdzielczej z dnia 12 lipca 2022 r., https://krs.org.pl/lustracja-spodzielni-2/kodeks-etyki-lustratora
22. Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Energii, Czysta energia dla wszystkich Europejczyków, Urząd Publikacji, 2019, https://data.europa.eu/doi/10.2833/199270
23. Komisja Europejska, *Mechanizm sprawiedliwej transformacji: z myślą o wszystkich*, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/finance-and-green-deal/just-transition-mechanism_pl
24. Komisja Europejska, *Energy Communities Repository: Barriers and Action Drivers for the Development of Different Activities by Renewable and Citizen Energy Communities*, Bruksela 2024.
25. Komunikat Komisji z dnia 11 grudnia 2019 r. „Europejski Zielony Ład", COM(2019) 640 final.
26. Komunikat Komisji z dnia 25 lutego 2015 r. „Strategia ramowa na rzecz stabilnej unii energetycznej opartej na przyszłościowej polityce w dziedzinie klimatu", COM/2015/080 final.
27. Komunikat Komisji z dnia 30 listopada 2016 r . „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków", COM(2016) 860 final.
28. Komunikat Komisji z 28 listopada 2018 r. Czysta planeta dla wszystkich Europejska długoterminowa wizja strategiczna dobrze prosperującej, nowoczesnej, konkurencyjnej i neutralnej dla klimatu gospodarki, COM(2018) 773 final.
29. Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030 - wersja 2019 r., https://www.gov.pl/web/klimat/krajowy-plan-na-rzecz-energii-i-klimatu-na-lata-2021-2030---wersja-2019-r
30. Metale ziem rzadkich, „INFOS: Zagadnienia społeczno-gospodarcze" 2012, nr 1 (115), https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/8306DB0738B6B1F4C1257981004A4357/$file/Infos_115.pdf
31. ONZ – Guidelines aimed at creating a supportive environment for the development of cooperatives (2001), https://www.un.org/esa/socdev/social/cooperatives/documents/Guidelines_A_56_73.pdf
32. International Labour Organization, R193 - Promotion of Cooperatives Recommendation, 2002 (No. 193), https://normlex.ilo.org/dyn/nrmlx_en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_code:R193

33. *IPCC, 2021: Summary for Policymakers. In: Climate Chan2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, Cambridge University Press.
34. National Research Council, *Energy in Transition 1985-2010, Final report of the Committee on Nuclear and Alternative Energy Systems National Research Council*, National Academy Press, Washington, D.C. 1982.
35. National Research Council, *Climate Research Board. Carbon Dioxide and Climate: A Scientific Assessment*, Washington 1979.
36. Polityka energetyczna Polski do 2040 r., Załącznik do uchwały nr 22/2021 Rady Ministrów z dnia 2 lutego 2021 r.
37. Raport Instytutu Energetyki Odnawialnej, Rynek fotowoltaiki w Polsce, Warszawa 2021
38. Report of the United Nations Conference on New and Renewable Sources of Energy, Nairobi, 10 to 21 August 1981, https://digitallibrary.un.org/record/25034?v=pdf
39. United Nations Environment Programme, Environmental events in 1983: report of the Executive Director, https://digitallibrary.un.org/record/77574?v=pdf
40. *Solidarity and Just Transition Silesia Declaration*, Bruksela, 26 listopada 2018 r., https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14545-2018-REV-1/en/pdf
41. *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, https://sdgs.un.org/2030agenda
42. Wiśniewski J., *Spółdzielnie energetyczne – sposobem na efektywne wykorzystanie OZE*, treść referatu prezentowanego 20 listopada 2014 na XII Konferencji „Odnawialne Źródła Energii" w Płońsku zorganizowanej przez Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Warszawie Oddział Poświętne w Płońsku.
43. WMO/UNEP Intergovernmental Panel on Climate Change, Report of the First Session of the IPCC Bureau, nr 294, Geneva, 6–7 lutego 1989, https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2024/05/Final_REPT_B-1.pdf
44. Założenia do aktualizacji Polityki energetycznej Polski do 2040 r. z marca 2022 r., https://www.gov.pl/web/klimat/zalozenia-do-aktualizacji-polityki-energetycznej-polski-do-2040-r
45. Spółdzielnia energetyczna w Milanówku, „Życie Powiatu Grodzisko-Mazowieckiego", grudzień 1948.

VII. Spis tabel i wykresów

1. Tabela 1 Zestawienie zasad sprawiedliwości energetycznej z zasadami spółdzielczymi. Źródło: Na podstawie M. M. Sokołowski, M. Taylor, I. Buller, Seven pillars…, s. 289.Tabela 1 Zestawienie zasad sprawiedliwości energetycznej z zasadami spółdzielczymi. Źródło: Na podstawie M. M. Sokołowski, M. Taylor, I. Buller, Seven pillars…, s. 289.
2. Wykres 1 Proces zakładania spółdzielni energetycznej oraz rozpoczęcia działalności określonej w uOZE. Opracowanie własne.
3. Wykres 2 Dynamika wzrostu liczby spółdzielni energetycznych w Polsce. Opracowanie własne na podstawie wykazu spółdzielni energetycznych KOWR (dostęp: 30.09.2025).
4. Wykres 3 Podział spółdzielni energetycznych pod względem łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej instalacji OZE przez nie wykorzystywanych. Opracowanie własne, na podstawie wykazu spółdzielni energetycznych KOWR (dostęp: 30.09.2025).